Jo Dieviškosios Kilnybės A. C. Bhaktivedantos Svamio Prabhupādos knygos

lietuvių kalba:

Bhagavad-gītā, kokia ji yra
Śrīmad-Bhāgavatam, 1-2 giesmės
Kṛṣṇa, Aukščiausiasis Dievo Asmuo *(2 tomai)*
Viešpaties Caitanyos mokymas
Atsidavimo nektaras
Savęs pažinimo mokslas
Śrī Īšopaniṣada
Anapus laiko ir erdvės
Pamokymų nektaras
Yogos tobulybė
Akistata su mirtimi
Kelionė į savęs atradimą
Anapus gimimo ir mirties
Tobuli klausimai, tobuli atsakymai

anglų kalba:

Bhagavad-gītā As It Is
Śrīmad-Bhāgavatam, 1-10 giesmės
Śrī Caitanya-caritāmṛta
Kṛṣṇa, The Supreme Personality of Godhead
Teachings of Lord Caitanya
The Nectar of Devotion
The Nectar of Instruction
Śrī Īšopaniṣad
Easy Journey to Other Planets
Teachings of Lord Kapila, the Son of Devahūti
Teachings of Queen Kuntī
The Science of Self-Realization
The Path of Perfection
Kṛṣṇa Consciousness: The Topmost Yoga System
Perfect Questions, Perfect Answers
Transcendental Teachings of Prahlāda Mahārāja
Kṛṣṇa, the Reservoir of Pleasure
The Journey of Self-Discovery
Life Comes From Life
The Perfection of Yoga
Beyond Birth and Death
On the Way to Kṛṣṇa
Rāja-vidyā: The King of Knowledge
Elevation to Kṛṣṇa Consciousness
Kṛṣṇa Consciousness: The Matchless Gift
A Second Chance
Message of Godhead
Žurnalas „Back to Godhead“ *(pradininkas)*

Śrīmad-Bhāgavatam, Second Canto (Lithuanian)

Skaitytojus, susidomėjusius knyga, Tarptautinė Krišnos sąmonės bendrija kviečia rašyti arba apsilankyti centruose:

ISKCON
Raugyklos g. 23-1, 01140, Vilnius
tel. +370-5-2135218
vilnius@pamho.net
www.krishna.lt

ISKCON
Savanorių pr. 37, 44255, Kaunas
tel. +370-37-222574
krsna.info@gmail.com
www.nitaigauracandra.lt

Kauno Vedų kultūros centras
Panerių g. 187, 48437, Kaunas
tel. +370-37-360710
info@veducentras.lt
www.veducentras.lt

Knygas anglų kalba galima užsisakyti adresu:
Bhaktivedanta Library Services
Petite Somme 2, 6940 Durbuy, Belgium
www.blservices.com

Copyright © 2009 The Bhaktivedanta Book Trust International, Inc.

www.krishna.com
www.bbt.info

ISBN 978-91-7149-509-9

Turinys

Pratarmė *xiii*
Leidėjų žodis *xvii*

PIRMAS SKYRIUS
Pirmas žingsnis į Dievo pažinimą **1**

Kreipimasis į Dievą 1
Kṛṣṇa-kathos klausymosi svarba 2
Pavydžių šeimos žmonių veikla 4
Materialisto iliuzija 5
Klausymasis apie Viešpatį ir Jo šlovinimas 7
Aukščiausias gyvenimo tobulumas yra visada atminti Kṛṣṇą 8
Visų tobuliausias transcendentalistas 9
Śukadeva Gosvāmis pirmas išgirdo „Śrīmad-Bhāgavatam“ 10
Kaip svarbu klausyti iš *bona fide* dvasinio mokytojo 12
Šventųjų vardų įžeidimai 16
Šventojo valdovo Khaṭvāṅgos pavyzdys 19
Geriausias pasiruošimas kitam gyvenimui 20
Mechaninis proto valdymo procesas: *Prāṇāyāma* 24
Meditacija į Viṣṇu pavidalą 26
Meditacija į Viešpaties visatos pavidalą, *Virāṭ-rūpą* 30
Virāṭ-rūpos aprašymas 35
Planetų sistemos 35
Jo rankos, ausys, šnervės, burna 37
Jo akys, gomurys, liežuvis 38
Jo žandikauliai, smegenys, dantys, šypsena 39
Jo lūpos, smakras, krūtinė, nugara, juosmuo, kaulai 40
Jo kraujagyslės, plaukai, kvėpavimas, judesiai 41
Jo rūbai, intelektas, protas 42
Jo sąmonė, ego, nagai 43
Jo meninis skonis, buveinė, muzikalumas, neprilygstama narsa 43
Jo veidas, rankos, šlaunys, pėdos 45
Kṛṣṇos, visaties Supersielos, garbinimas 47

ANTRAS SKYRIUS

Viešpats širdyje **51**

Net ir Śrī Brahmājī kartais užmiršta 51
Įmantri Vedų kalba lengvai paklaidina 53
Materialiame pasaulyje viskas yra tik įvardijimai 54
„Gyvenimo patogumai“ trukdo dvasiniam tobulėjimui 56
Žmogaus, atsižadėjusio pasaulio, pareigos 57
Būtina tarnauti Supersielai 60
Užkietėjusio materialisto kvailumas 62
Dvidešimt keturi Viešpaties Viṣṇu pavidalai 63
Transcendentalus amžinai jauno Viešpaties grožis 64
Lytinis troškimas supančioja sąlygotą sielą 67
Meditacija į Viešpaties kūno dalis 69
Natūrali gyvos būtybės padėtis 71
Tyras protas nuostabiausiai padeda grįžti namo, atgal pas Dievą 73
Transcendentinėje plotmėje neveikia visa naikinantis laikas 74
Tik tyri bhaktai gali regėti Vaikuṇṭhas 76
Patyręs yogas nutraukia nenaudingą veiklą 78
Kaip *bhakti-yogas* nutraukia materialius saitus 80
Lengva kelionė į kitas planetas 82
Vedų požiūris – autoritetingas 86
Kosminės reiškinijos apibūdinimas 89
Bhakti augalėlio laistymas 92
Tik apsivaliusi siela gali įgyti meilę Dievui 94
Vedų išmintis perduodama mokinių seka 97
Bhakti-yoga – vienintelis išsivadavimo būdas 98
Supersiela yra mūsų draugas ir vadovas 100
Klausantis „Śrīmad-Bhāgavatam“ galima atsisakyti ydingos sampratos apie gyvenimo tikslą 104

TREČIAS SKYRIUS

Tyra atsidavimo Viešpačiui tarnystė: pokytis širdyje **107**

Išmintingo žmogaus pareiga mirties akivaizdoje 107

Įvairios garbinimo formos 110
Kṛṣṇa – visų aukojimų galutinis tikslas 113
Bendravimas su tyru Viešpaties bhaktu 115
Hari-kathā pranoksta visas pasaulietines temas 118
Paramahaṁsos mėgaujasi pasakojimais apie Viešpatį Hari 120
Laimingų vaiṣṇavų šeimų tradicijos 122
Mahārāja Parīkṣitas ir Śukadeva Gosvāmis – tyri bhaktai 123
Kṛṣṇos bhaktas neabejotinai pasieks amžinąjį gyvenimą 125
Rafinuotų gyvūnų visuomenė negali padėti kenčiančiai žmonijai 127
Žmonės, panašūs į šunis, kiaules, kupranugarius ir asilus 128
Trys bhaktų kategorijos 132
Pasaulietinius plepalus tekalbantis liežuvis – paleistuvis 133
Dievybių garbinimas apvalo žmogaus būtį 134
Tyras bhaktas stengiasi pasitarnauti Viešpaties tarno tarnui 136
Pokyčio širdyje požymiai 138

KETVIRTAS SKYRIUS
Kūrimo eiga **143**

Vedų tikslas 143
Gilus šeimyninio gyvenimo šulinys 144
Mahārāja Parīkṣitas atsisako karminės veiklos 146
Mahārājos Parīkṣito klausimas apie kūrimą 150
Kṛṣṇos vidinė, išorinė ir paribio energijos 154
Viešpaties darbai nuostabūs ir nepaaiškinami 154
Nesuskaičiuojama daugybė Kṛṣṇos pavidalų 157
Śukadevos Gosvāmio maldos 160
Materialistai negali pasiekti Vaikuṇṭhų 163
Klausytis apie Viešpatį, Jį šlovinti ir prisiminti 165
Visas dorybes panaudoti tarnaujant Kṛṣṇai 169
Viešpaties bhaktai aukščiau žemiškų siekių 174
Kṛṣṇa – Aukščiausiasis Absoliutas 176
Tyro bhakto nuolankumas 181
Transcendentinis garsas 182
Aukščiausioji Dvasia yra visa ko šaltinis 184
Nektaras, srūvantis iš Viešpaties Kṛṣṇos lotosinių lūpų 185

PENKTAS SKYRIUS

Visų priežasčių priežastis 189

Śrī Nārada kreipiasi į Brahmājī 189
Náradai atrodo, kad Brahmā – visų priežasčių priežastis 191
Svarbiausias misioniešKos veiklos principas 195
Aukščiausiasis visada yra Aukščiausiasis 196
Brahmajyoti – energetinė visos kūrinijos užuomazga 199
Paklydę žmonės kalba niekus 201
Stichijos, sudarančios pasaulį 201
Nārāyaṇa yra galutinis tikslas 204
Viešpats įkvepia individualią sielą kurti 205
Kūrimo dėsnis 209
Dorybės, aistros, neišmanymo *guṇos* 212
Į save nukreiptas materialusis ego 213
Erdvė ir jos subtilioji forma – garsas 215
Evoliucijos procesas 217
Šviesos kelias – patenkinti Kṛṣṇos jutimus 219
Kūno mechanizmas 221
Viešpaties tarnaitė 222
Mahā-Viṣṇu kvėpavimas 223
Virāṭ-rūpa 224
Keturi visuomenės sluoksniai 225
Planetų sistemų aprašymai 227

ŠEŠTAS SKYRIUS

Puruṣa-sūktos patvirtinimas 233

Visatos pavidalo turtai 233
Kṛṣṇa yra visų galių šaltinis 237
Viešpaties lotoso pėdos 238
Visatos naikinimas 242
Kṛṣṇa – aukščiausioji absoliučiai savarankiška asmenybė 244
Akinanti Vaikuṇṭhos planetų šviesa 246
Skaistos įžadai yra būtini 250
Neišmanymas ir transcendencija 252
Puruṣottama lyginamas su saule 253
Apeiginiams aukojimams būtini komponentai 256

Taikos formulė 259
Brahmā, Viṣṇu, Śiva 263
Vedų išmintis perduodama mokinių seka 265
Bhakti-vedāntos prasmė 268
Dvasinis palaimos vandenynas 269
Nurodytos atsidavimo Viešpačiui tarnystės pareigos 274
Nesuvokiamos asmeninės Viešpaties energijos 275
Kṛṣṇa yra tyras ir nesuteptas 277
Iliuzinis materialios kūrinijos egzistavimas 280
„Śrīmad-Bhāgavatam“ suteikia didžiausią pasitenkinimą 285

SEPTINTAS SKYRIUS
Reguliariai nužengiantys Viešpaties įsikūnijimai ir jų ypatingos misijos 287
Dievas apsireiškia šernu – milžinu 287
Jo šviesybė Kapila 290
Keturi Kumārai 293
Moteriško žavesio kerai 295
Karalaitis Dhruva 298
Imperatorius Ṛṣabhadeva 302
Hayagrīvos pavidalas 303
Įsikūnijimas žuvies pavidalu 304
Įsikūnijimas vėžlio pavidalu 305
Narasiṁhadeva 306
Šventųjų vardų šlovė 309
Vāmanadeva suteikia malonę Bali Mahārājai 312
Haṁsāvatāra moko Nāradą 315
Manvantaros įsikūnijimai 317
Dhanvantari duoda žmonėms medicinos mokslo žinias 318
Paraśurāma iššudo niekšingus valdovus 319
„Śrīmad Rāmāyaṇos“ apibendrinimas 320
Viešpats nepaprasto grožio juodais plaukais 324
Kṛṣṇa nužudo raganą Pūtaną 326
Kaip buvo nubausta nuodingoji gyvatė Kāliya 328
Viešpats Kṛṣṇa pakelia Govardhanos kalvą 332
Kaip demonai pelnė išsivadavimą 335

Vedų išminties medis 336
Kalki: aukščiausias teisėjas 339
Viṣṇu didybė 342
Apgaulingas altruizmas 344
Atsidavimas Viešpačiui 346
Viršiausias geradarys 352
„Bhāgavatam“ glaustu pavidalu 355

AŠTUNTAS SKYRIUS
Karaliaus Parīkṣito klausimai **361**
Mokinių seka perduodama išmintis 361
Samdomi „Bhāgavatam“ skaitovai niekuo nepadės 364
Rudens liūtys apvalo drumzlinus tvenkinius 365
Sugrįžimas namo po varginančios kelionės 367
Klausimai, padedantys atskleisti „Bhāgavatam“ filosofinį pagrindą 368
Karmos dėsnis: veiksmai ir pasekmės 373
Moksliškai pagrįstas žmonių visuomenės suskirstymas 376
Visus tikėjimus apjungiantis pagrindas 378
Bhaktai gali pranokti yogus mistikus 379
Irtis valtele per vandenyną 381
Tikintieji ir bedieviai 383
Nektariški žodžiai 387
Viṣṇurātai turi išgirsti „Śrīmad-Bhāgavatam“ 389

DEVINTAS SKYRIUS
Śukadevos Gosvamio atsakymai remiantis Viešpaties žodžiais **391**
Sapnuoti, kad tapai karaliumi 392
Iliuzinės energijos parūpinti įvairūs drabužiai 393
Klaidingai suvoktos tiesos „aš“ ir „mano“ 395
Kṛṣṇos pavidalas yra *sat-cit-ānanda* 397
Askezė – brahmanų turtas 400
Transcendentinis garsas iš patikimo šaltinio 404
Viešpačiui Brahmai apreikšta dvasinė buveinė 405

Viešpaties buveinėje laikas neturi valdžios 407
Dangiškų moterų grožis – tarsi žaibo blyksnis 411
Svaiginamai patraukli Viešpaties išvaizda 414
Paramhaṁsos nejaučia pykčio 416
Viešpats paspaudžia ranką Brahmai 418
Tobula išmintis 421
Askezė – visų galių šaltinis 423
Norai – vienas iš gyvybės požymių 425
Kṛṣṇa nelyginant voras 427
Puikybės spąstai 429
Atsidavimo Viešpačiui tarnystės procesas 431
Kuriantysis „aš“ ir sukurtasis „aš“ 435
Priimti iš Viešpaties sklindančios šviesos prieglobstį 443
Meilės balzamo suvilgytos akys 445
Viṣṇu yra aukščiausias gyvenimo tikslas 447
Apdarai negyvėliams 450
Ugnis visada yra ugnis 454
„Śrīmad-Bhāgavatam“ kvintesencija 457
Vidinio pasitenkinimo būsena 460
Brahmā iš naujo kuria visatą 462
Nārada, mylimiausias Brahmos sūnus 465
Brahma-sampradāya 469

DEŠIMTAS SKYRIUS
„Bhāgavatam“ atsako į visus klausimus 473
Šešiolika pirminių materijos sudedamųjų dalių 474
Tinkama gyvenimo vaga 476
Kosminio pasaulio užbaigimas 478
Aukščiausias visa ko šaltinis 479
Valdovai ir pavaldiniai 481
Dera atiduoti pagarbos duoklę Kūrėjui 485
Viešpaties žvilgsnis 489
Jutimo organai ir pojūčiai 491
Žmogus planuoja, o Dievas nusprendžia 494
Žodinis žinojimo apreiškimas 495
Aukos aktas 497

Palikuonių pradėjimas 498
Supersiela glūdi širdyje 501
Amžini Viešpaties pavidalai 506
Visagalis tėvas Viṣṇu 510
Varlė šulinyje 513
Kṛṣṇos palaimos bruožas 515
Viṣṇu įkvėpimas ir iškvėpimas 517
Grožis byloja apie Kūrėjo sumanumą 523

Priedai

Apie autorių 527
Cituoti šaltiniai 529
Žodynėlis 530
Kaip tarti sanskritą 534
Sanskrito posmų rodyklė 538
Cituotų posmų rodyklė 547
Abėcėlinė-dalykinė rodyklė 551

Pratarmė

Žmogus turėtų žinoti, ko labiausiai stinga šiuolaikinei visuomenei. Ko gi jai stinga? Praėjo tie laikai, kai geografinės sienos griežtai skirstė žmoniją į pavienes šalis ir bendruomenes. Žmonių visuomenė dabar ne taip užsisklendusi, kaip viduramžiais, pasaulyje ryškėja tendencija jungtis į bendrą valstybę, vieningą visuomenę. Pasak „Śrīmad-Bhāgavatam“, tokie dvasinio komunizmo idealai didesniu ar mažesniu mastu grindžiami visos žmonių bendruomenės, teisingiau sakant, visos gyvų būtybių energijos vienovės idėja. Didieji mąstytojai regi būtinybę visuotinai įsigalėti šiai ideologijai. „Śrīmad-Bhāgavatam“ idėjos puikiausiai gali patenkinti žmonijos poreikį vienytis. Ji prasideda Vedāntos filosofijos aforizmu *janmādy asya yataḥ,* keliančiu vienovės idealą.

Mūsų laikais žmonija vaduojasi iš užmaršties tamsumų. Visame pasaulyje sparčiai žengiama į priekį, kuriama vis daugiau materialių patogumų, plėtojami švietimas ir ekonomika. Tačiau visuomenės organizme tebėra nepašalinta pūliuojanti rakštis, todėl dėl menkiausios dingsties kyla vis nauji aštrūs konfliktai. Būtina surasti kelią į taiką, draugystę ir klestėjimą, kurių siektų bendro tikslo vienijama žmonija. „Śrīmad-Bhāgavatam“ pajėgi įgyvendinti šį uždavinį, nes ji formuoja kultūrą, kurios tikslas – visos žmonijos dvasinis atgimimas.

Norint pakeisti demonišką visuomenės veidą, „Śrīmad-Bhāgavatam“ studijas būtina įtraukti į mokyklų ir universitetų mokymo programas, kaip tai, remdamasis savo patirtimi, rekomendavo didis bhaktas* Prahlāda Mahārāja:

> *kaumāra ācaret prājño dharmān bhāgavatān iha*
> *durlabhaṁ mānuṣaṁ janma tad apy adhruvam artha-dam*
> (SB 7.6.1)

Žmonių visuomenės susipriešinimą sąlygoja tvirtų principų stoka bedieviškoje civilizacijoje. Tačiau Visagalis Dievas egzistuoja. Iš Jo viskas kyla, į Jį viskas remiasi ir Jame randa atilsį. Materialistinis mokslas dėjo nepakankamai pastangų, kad aptiktų pirminį kūrinijos šaltinį, tačiau toks esaties šaltinis neabejotinai egzistuoja. „Śrīmad-Bhāgavatam“, arba puikioji „Bhāgavatam“, labai argumentuotai, autoritetingai nušviečia šį klausimą.

* *bhaktas* – Viešpačiui atsidavęs Jo pasekėjas.

„Śrīmad-Bhāgavatam“ – tai transcendentinio mokslo veikalas, leidžiantis pažinti ne tiktai pirminį visa ko šaltinį, bet ir suvokti, kas mus su juo sieja. Jis teigia, kad mūsų priedermė yra tobulinti žmonių visuomenę remiantis tobulomis žiniomis. Šis įspūdingas veikalas parašytas sanskrito kalba, tačiau dabar skaitytojas gali susipažinti su išsamiu jo vertimu į anglų kalbą. Tereikia atidžiai jį perskaityti, ir tobulai suvoksime Dievą, pažinsime tiek daug, kad pajėgsime atremti visų ateistų puolimus. Bet svarbiausia tai, kad perskaitę šį veikalą Dievo realumu nesunkiai įtikinsime ir šalia mūsų esančius žmones.

„Śrīmad-Bhāgavatam“ prasideda nuo apibūdinimo, kas yra pirminė priežastis. Tai yra autoritetingas „Vedānta-sūtros“ komentaras, kurį parašė tas pats autorius – Śrīla Vyāsadeva. Pirmose devyniose giesmėse jis padeda skaitytojui nuosekliai suvokti Dievą ir galų gale pasiekti aukščiausiąją Jo pažinimo pakopą. Vienintelis reikalavimas studijuojant šią didžią transcendentinės išminties knygą – skaityti ją nuosekliai, puslapis po puslapio, nesistengiant paskubomis ją perbėgti, kaip tai daroma skaitant įprastas knygas. Reikia atidžiai, vieną po kito studijuoti visus jos skyrius. Kiekviename skyriuje pateikiami originalūs sanskrito tekstai, jų lotyniška transliteracija, pažodinis vertimas, kiekvieno posmo vertimas ir komentarai. Taigi sudarant knygą pasirūpinta, kad baigęs skaityti pirmąsias devynias jos giesmes skaitytojas taptų Dievą pažinusia siela.

Dešimtoji giesmė skiriasi nuo pirmųjų devynių tuo, kad joje tiesiogiai aprašyti Dievo Asmens Śrī Kṛṣṇos transcendentiniai darbai. Tiems, kurie nesusipažino su pirmosiomis devyniomis giesmėmis, gilesnioji dešimtosios giesmės prasmė bus nesuprantama. Visą knygą sudaro dvylika giesmių, ir geriausia skaityti ją iš eilės, nedidelėmis dalimis.

Turiu pripažinti, kad verčiant „Śrīmad-Bhāgavatam“ galbūt ne viskas pavyko, ir vis dėlto tikiuosi, kad nepaisydami kai kurių trūkumų mąstantys žmonės ir visuomenės vadovai gerai įvertins šio veikalo pasirodymą. Tokios vilties įkvepia šie „Śrīmad-Bhāgavatam“ (1.5.11) žodžiai:

tad-vāg-visargo janatāgha-viplavo
yasmin prati-ślokam abaddhavaty api
nāmāny anantasya yaśo 'ṅkitāni yac
chṛṇvanti gāyanti gṛṇanti sādhavaḥ

„Visai kas kita kūriniai, kurių puslapiuose gausu pasakojimų, aukštinančių transcendentinius neribotojo Aukščiausiojo Viešpaties vardus, šlovę, pavidalus ir žaidimus. Transcendentiniai jų žodžiai skirti sukelti perversmą paklydusios ir dorą praradusios civilizacijos gyvenime. Tokių transcen-

dentinių kūrinių, tegu jie būtų ir netobulos formos, klausosi, juos gieda ir pripažįsta nepriekaištingai tyri ir dori žmonės.“

Oṁ tat sat

A. C. Bhaktivedānta Svamis

Leidėjų žodis

„Bhāgavata Purāṇa“ skaisti tartum saulė. Ji nušvito virš horizonto tuojau po to, kai Viešpats Kṛṣṇa, o paskui Jį religija, išmintis ir kita, pasitraukė į Savo buveinę. Ir tie, kurių akis aptemdė tirštos neišmanymo miglos, tvyrančios šiame Kali amžiuje, iš šios Purāṇos pasisems šviesos“ („Śrīmad-Bhāgavatam“ 1.3.43).

Amžinoji Indijos išmintis, sudėta į senuosius sanskrito tekstus Vedas, aprėpia visas žmogaus pažinimo sritis. Nuo amžių Vedos buvo perduodamos iš lūpų į lūpas, ir tik prieš penkis tūkstančius metų jas užrašė Śrīla Vyāsadeva, literatūrinis Dievo įsikūnijimas. Sudaręs Vedas, Vyāsadeva jų esmę išdėstė aforizmais, kurie pagarsėjo „Vedānta-sūtrų“ vardu. „Śrīmad-Bhāgavatam“ (arba „Bhāgavata Purāṇa“) – tai „Vedānta-sūtrų“ komentaras, kurį parašė Vyāsadeva. Šią knygą jis sudarė savo dvasinio mokytojo Nārados Munio nurodymu, jau pasiekęs dvasios brandą. „Śrīmad-Bhāgavatam“, kuri dar vadinama „prinokusiu Vedų raštų medžio vaisiumi“, yra išsamus, autoritetingas, geriausiai Vedų išmintį perteikiantis veikalas.

Sudaręs „Bhāgavatam“, Vyāsa perteikė šio kūrinio santrauką sūnui, išminčiui Śukadevai Gosvāmiui. Śukadeva Gosvāmis savo ruožtu persakė visą „Bhāgavatam“ Mahārājai Parīkṣitui. Tai įvyko šventųjų išminčių susirinkime Gangos pakrantėje, prie Hastināpuros miesto (dabartinis Delis). Mahārāja Parīkṣitas buvo pasaulio imperatorius ir didis *rājarṣis* (šventasis karalius). Prieš savaitę įspėtas apie savo mirtį, jis paliko karalystę ir pasitraukė prie Gangos, kur paskutinėmis gyvenimo dienomis pasninkavo ir patyrė dvasios prašviesėjimą. „Bhāgavatam“ pradžioje imperatorius Parīkṣitas kreipiasi į Śukadevą Gosvāmį, pateikdamas jam labai prasmingą klausimą: „Tu esi didžių šventųjų ir bhaktų dvasinis mokytojas. Aš nuolankiai prašau tavęs nurodyti, kokiu keliu turi eiti tobulumo siekiantis žmogus, ypač tas, kuris stovi ant mirties slenksčio. Ką jis turi girdėti, ką kalbėti, ką atminti ir garbinti, ir ko jam nederėtų daryti? Paaiškink man visa tai.“

Ištisas septynias dienas, iki pat Mahārājos Parīkṣito mirties, išminčiai įdėmiai klausėsi Śukadevos Gosvāmio atsakymų į šiuos ir kitus valdovo klausimus. Karalius Parīkṣitas domėjosi viskuo – nuo asmenybės prigimties iki visatos kilmės dalykų. Išminčius Sūta Gosvāmis taip pat dalyvavo susirinkime, kur pirmą kartą Śukadeva Gosvāmis persakė „Śrīmad-Bhāgavatam“, ir vėliau pakartojo jos posmus Naimiṣāraṇyos miško išminčiams. Išminčiai, rūpindamiesi žmonijos dvasine gerove, susirinko į Naimiṣāraṇyą atlikti

ilgalaikių aukojimų, kad nuslopintų naikinamą prasidedančio Kali amžiaus poveikį. Išminčių prašomas išdėstyti Vedų išminties esmę, Sūta Gosvāmis iš atminties pakartojo visus aštuoniolika tūkstančių „Śrīmad-Bhāgavatam“ posmų, kuriuos Mahārāja Parīkṣitas išklausė iš Śukadevos Gosvāmio lūpų.

Skaitytojas susipažįsta su Mahārājos Parīkṣito klausimais ir Śukadevos Gosvāmio atsakymais, kuriuos persako Sūta Gosvāmis. Sūta Gosvāmis kartais ir pats tiesiogiai atsako į Naimiṣāraṇyos išminčių vardu kalbančio Śaunakos Ṛṣio klausimus. Taigi skaitytojas tolygiai girdi du dialogus: Mahārājos Parīkṣito bei Śukadevos Gosvāmio pokalbį Gangos pakrantėje ir Sūtos Gosvāmio bei išminčių atstovo Śaunakos Ṛṣio pokalbį Naimiṣāraṇyos miške. Be to, į savo pamokymus karaliui Parīkṣitui Śukadeva Gosvāmis neretai įterpia istorinių epizodų bei ilgų ištraukų iš filosofinių pokalbių tarp tokių didžių sielų, kaip Nārada Munis ir Vasudeva. Žinodamas „Bhāgavatam“ priešistorę, skaitytojas nesunkiai susigaudys iš įvairių šaltinių paimtų dialogų ir įvykių pynėje. Tekste svarbiausia ne chronologinė tvarka, o filosofinė išmintis, todėl pakanka tik atidžiai skaityti, kad suprasti svarbiausias „Śrīmad-Bhāgavatam“ mintis.

Šio leidinio vertėjai lygina „Bhāgavatam“ su ledinuku, kurio kiekvienas krislelis vienodai gardus, taigi saldų „Bhāgavatam“ nektarą galima patirti skaitant bet kurį šio kūrinio tomą. Tačiau rimtam skaitytojui, jau patyrusiam „Bhāgavatam“ skonį, rekomenduojame grįžti prie pirmosios giesmės ir perskaityti knygą nuosekliai, giesmė po giesmės.

Pastarasis „Bhāgavatam“ vertimas – tai pirmasis pilnas šios vertingos knygos leidimas lietuvių kalba, jis pateiktas su išsamiais komentarais ir yra prieinamas plačiajai visuomenei. Pirmosios devynios giesmės ir dalis dešimtosios yra Jo Dieviškosios Kilnybės A.C. Bhaktivedantos Svamio Prabhupādos įtempto darbo ir didelio atsidavimo rezultatas. Knygos autorius – Tarptautinės Krišnos sąmonės bendrijos įkūrėjas-ācārya, vienas žymiausių Indijos filosofinės ir religinės minties skelbėjų ir propaguotojų. Puikiai mokėdamas sanskritą ir išmanydamas Vedų kultūrą bei idėjas, taip pat įvertindamas šiuolaikines visuomenės tradicijas, jis pateikė Vakarų skaitytojui nepakartojamą šio ryškaus Indijos klasikos kūrinio vertimą. Śrīlai Prabhupādai pasitraukus iš šio pasaulio 1977 metais, jo monumentalų darbą pratęsė mokiniai – Hṛdayananda dāsa Gosvāmis ir Gopīparāṇadhana dāsa. Jie pabaigė versti likusias „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmes ir parengė jų komentarus.

Veikalas bus įdomus skaitytojams daugeliu atžvilgių. Tiems, kuriuos domina senosios Indijos civilizacijos ištakos, jis gali būti neišsenkantis informacijos šaltinis visais aspektais. Lyginamosios filosofijos ir religijos specialistams „Bhāgavatam“ leis geriau suvokti Indijos dvasinio paveldo esmę.

Sociologai ir antropologai šiame kūrinyje atras praktinių pavyzdžių iš taikingos, moksliškai sutvarkytos Vedų civilizacijos, susipažins su visuomene, kurios institucijų vienybės pagrindą sudarė gerai išugdyta dvasinė pasaulėjauta. Literatūros tyrinėtojai skaitys jį kaip didį poezijos šedevrą. Studijuojantiems psichologiją ši knyga atskleis svarbius sąmonės prigimties bei žmogaus elgsenos aspektus, suteiks platesnių galimybių filosofinei asmenybės analizei. Ir pagaliau dvasinės tiesos ieškotojams „Bhāgavatam“ bus nesudėtingas ir parankus vadovas siekiant aukščiausio savo asmenybės ir Absoliučios Tiesos išmanymo. Mes tikimės, kad šis „Bhaktivedanta Book Trust“ leidyklos parengtas daugiatomis veikalas ilgam užims svarbią vietą intelektualiniame, kultūriniame ir dvasiniame mūsų amžininko gyvenime.

Leidėjai

PIRMAS SKYRIUS

Pirmas žingsnis į Dievo pažinimą

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

oṁ namo bhagavate vāsudevāya

oṁ – O mano Viešpatie; *namaḥ* – pagarbiai lenkiuosi tau; *bhagavate* – Dievo Asmeniui; *vāsudevāya* – Viešpačiui Kṛṣṇai, Vasudevos sūnui.

O mano Viešpatie, visa persmelkianti Dievo Asmenybe, pagarbiai Tau lenkiuosi.

Komentaras: Žodis *„Vāsudevāya“* reiškia „Kṛṣṇai, Vasudevos sūnui“. Kartojant Kṛṣṇos, Vāsudevos, vardą, galima pelnyti visus gerus dosnumo, asketiškumo ir atgailavimo rezultatus, ir reikėtų suprasti, kad sakydamas šią *mantrą, „oṁ namo bhagavate vāsudevāya“,* autorius, pasakotojas ar bet kuris „Śrīmad-Bhāgavatam“ skaitytojas siūlo savo pagarbius nusilenkimus Aukščiausiajam Viešpačiui Kṛṣṇai, viso džiaugsmo šaltiniui. Pirmojoje „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmėje aprašyti pasaulio kūrimo principai, tad ją tiktų pavadinti „Kūrimas“.

Antrojoje giesmėje aprašoma pokūriminė kosminė pasaulio apraiška. Skirtingos planetų sistemos čia apibūdinamos kaip Viešpaties kosminio kūno dalys. Tad antroji giesmė gali būti pavadinta „Kosminė pasaulio apraiška“. Giesmę sudaro dešimt skyrių, kuriuose paaiškinama „Śrīmad-Bhāgavatam“ idėja, nurodomi įvairūs jos kontūrai. Pirmasis skyrius atskleidžia šventojo vardo didybę ir pateikia bendras rekomendacijas, kaip medituoti pradedančiam bhaktui, kaip mintimis susitelkti į Viešpaties visatos pavidalą. Pirmajame posme Śukadeva Gosvāmis atsako Mahārājai Parīkṣitui į klausimą kaip elgtis mirtį pasitinkančiam žmogui. Mahārāja Parīkṣitas labai džiaugėsi jam tekusia laime asmeniškai susitikti su Śukadeva Gosvāmiu ir didžiavosi, kad yra Arjunos, artimo Kṛṣṇos draugo, ainis. Būdamas paprasto ir kuklaus būdo, karalius vis dėlto neslėpė džiaugsmo dėl Viešpaties Kṛṣṇos prielankumo, parodyto jo protėviams, o ypač jo seneliui, Arjunai. Ir kadangi Viešpats Kṛṣṇa buvo visada patenkintas Mahārājos Parīkṣito šeima, priartėjus jo mirčiai, buvo atsiųstas Śukadeva

Gosvāmis, kad padėtų karaliui dvasiškai susivokti. Mahārāja Parīkṣitas nuo pat vaikystės buvo ištikimas Viešpaties Kṛṣṇos tarnas, taigi nuoširdžiausiai Jį mylėjo. Śukadeva Gosvāmis matė jo pasišventimą ir džiaugėsi, kad jis domisi karaliaus priederme. Karalius kalbėjo, kad visų gyvų būtybių aukščiausioji paskirtis – garbinti Kṛṣṇą, ir Śukadeva Gosvāmis pritarė šiai minčiai tardamas: „Pašlovintas tavo klausimas, nes klausi tu apie Kṛṣṇą.“ Toliau skaitykite pirmojo posmo vertimą.

1 TEKSTAS

श्रीशुक उवाच
वरीयानेष ते प्रश्नः कृतो लोकहितं नृप ।
आत्मवित्सम्मतः पुंसां श्रोतव्यादिषु यः परः ॥१॥

śrī-śuka uvāca
varīyān eṣa te praśnaḥ kṛto loka-hitaṁ nṛpa
ātmavit-sammataḥ puṁsāṁ śrotavyādiṣu yaḥ paraḥ

śrī-śukaḥ uvāca – Śrī Śukadeva Gosvāmis tarė; *varīyān* – šlovingas; *eṣaḥ* – šis; *te* – tavo; *praśnaḥ* – klausimas; *kṛtaḥ* – padarytas; *lokahitam* – naudingas visiems žmonėms; *nṛpa* – o valdove; *ātmavit* – transcendentalistas; *sammataḥ* – patvirtinta; *puṁsām* – visų žmonių; *śrotavya-ādiṣu* – iš viso to, ko klausomasi; *yaḥ* – kuris; *paraḥ* – aukščiausias.

Śrī Śukadeva Gosvāmis tarė: O valdove, pašlovintas tavo klausimas, nes jis išganingas bet kuriam žmogui. Išgirsti atsakymą į šį klausimą yra svarbiau už viską, – dėl to transcendentalistų nuomonė vieninga.

Komentaras: Vien pats klausimas yra toks puikus, kad vertas didžiausio klausytojų dėmesio. Užduodant klausimus apie Kṛṣṇą ir klausantis atsakymų į juos galima pasiekti aukščiausią tobulybę. Viešpats Kṛṣṇa – pirmapradis Aukščiausiasis Asmuo, todėl visi su Juo susiję klausimai yra absoliutūs ir tobuli. Viešpaties Śrī Caitanyos Mahāprabhu teigimu atsidavimo Kṛṣṇai tarnystė yra aukščiausia tobulybė. Klausimai apie Kṛṣṇą ir atsakymai į juos pakylėja žmogų iki transcendentinio atsidavimo Viešpačiui tarnystės lygio, tad Mahārājos Parīkṣito domėjimasis Kṛṣṇos filosofijos sistema yra vertas didžiausio pagyrimo. Mahārāja Parīkṣitas troško visomis savo mintimis panirti į Kṛṣṇą ir, kad tai įvyktų, pakanka klausytis pasakojimų apie nepaprastus Kṛṣṇos žygius. Antai „Bhagavad-gītoje“ teigiama, kad norint sugrįžti namo, pas Dievą, ir visiems laikams ištrūkti iš šio kančių perpildyto materialaus pasaulio, tereikia suvokti transcendentinę Viešpaties Kṛṣṇos

atėjimo, pasitraukimo iš šio pasaulio ir žygių esmę. Štai kodėl taip svarbu be atvangos klausytis pasakojimų apie Kṛṣṇą. Trokšdamas mintimis susitelkti į Kṛṣṇą, Mahārāja Parīkṣitas prašė Śukadevos Gosvāmio papasakoti apie Jo darbus. Kṛṣṇos darbai tapatūs Pačiam Kṛṣṇai. Kol žmogus klausosi apie transcendentinius Kṛṣṇos darbus, materialios būties jėgos negali jo supančioti. Pasakojimai apie Viešpatį spinduliuoja begalinį gėrį, jie dvasiškai apvalo ir kalbėtoją, ir klausytoją. Jie tartum Ganga, srūvanti iš Viešpaties Kṛṣṇos pėdų. Ganga apvalo žemę, per kurią plukdo savo vandenis, apvalo visus joje besimaudančius. *Kṛṣṇa-kathā,* pasakojimai apie Kṛṣṇą, yra tyri kaip Gangos vanduo ir, nesvarbu kur bebūtų pasakojami, – apvalo viską: vietą, kurioje skamba, klausytoją, klausiantįjį, ir visus, kurių ausis pasiekia.

2 TEKSTAS

श्रोतव्यादीनि राजेन्द्र नृणां सन्ति सहस्रशः ।
अपश्यतामात्मतत्त्वं गृहेषु गृहमेधिनाम् ॥ २ ॥

śrotavyādīni rājendra nṛṇāṁ santi sahasraśaḥ
apaśyatām ātma-tattvaṁ gṛheṣu gṛha-medhinām

śrotavya-ādīni – tai, ko klausomasi; *rājendra* – o imperatoriau; *nṛṇām* – žmonių visuomenėje; *santi* – yra; *sahasraśaḥ* – tūkstančiai; *apaśyatām* – akliems; *ātma-tattvam* – savęs pažinimas, Aukščiausioji Tiesa; *gṛheṣu* – namuose; *gṛha-medhinām* – pernelyg materialistiškiems.

O imperatoriau, tie kas įklimpo materijon, nenorėdami nieko žinoti apie Aukščiausiąją Tiesą, be galo domisi gyvenimiškais reikalais.

Komentaras: Apreikštieji šventraščiai vartoja du terminus šeimos žmogui įvardinti: *gṛhastha* ir *gṛhamedhis. Gṛhastha* su savo žmona ir vaikais gyvena transcendentalistų gyvenimą, siekdami suvokti Aukščiausiąją Tiesą, o *gṛhamedhis* tesirūpina savo šeimos gerove, plačiąja ar siaurąja prasme, todėl priešiškai žiūri į aplinkinius. Žodis *medhī* reiškia pavydą kitiems. Ir iš tikrųjų *gṛhamedhiai,* kurių interesai ribojasi jų šeima, yra griaužiami nuolatinio pavydo kitiems, todėl jie tarpusavyje nesutaria. *Gṛhamedhių* nesantaika pasireiškia ir platesniu mastu – tarp bendruomenių, visuomenių bei valstybių, kurios konfliktuoja, savanaudiškiems interesams susikirtus. Kali amžiuje visi šeimos žmonės pavydi kits kitam, nes nenori nieko žinoti apie galutinę tiesą. Jie domisi politika, mokslu, visuomenės gyvenimu, ekonomika ir t.t., tačiau per savo neišmanymą svarbiausią būties klausimą – kaip

išsigelbėti iš gimimo, mirties, senatvės ir negalės kančių – nustumia į šalį. Žmogui gyvenimas tam ir duotas, kad jis kartą ir visiems laikams išsivaduotų iš gimimo, mirties, senatvės ir ligų, tačiau *gṛhamedhiai,* apakinti materijos jėgų, visiškai pamiršta apie savęs pažinimą. Galutinai išspręsti būties problemas – reiškia grįžti namo, pas Dievą, o sugrįžimas pas Dievą, kaip teigia „Bhagavad-gītā“ (8.16), pašalina materialios būties negandas – gimimą, mirtį, senatvę ir ligas.

Norint sugrįžti namo, pas Dievą, reikia klausytis pasakojimų apie Viešpatį, Jo vardą, pavidalą, atributus, dieviškuosius žaidimus, regalijas, pasaulio, kuriame Jis gyvena, margą įvairovę. Kvailumas neleidžia žmogui to suprasti. Kvailiui mielesni pasakojimai apie laikino pasaulio herojus ir įvykius, jis neišmano, kaip polinkis klausytis gali pasitarnauti aukščiausiai jo gerovei. Maža to, kad patys yra akli, jie dar imasi rašyti kūrinius, kurie melagingai aiškina Aukščiausios Tiesos vardus, formas ir ypatybes. Taigi žmogus turi būti ne *gṛhamedhiu,* kuris gyvena vien pavydu, o tikru šeimos žmogumi, kurio gyvenimas atitiktų šventraščių įstatymus.

3 TEKSTAS

निद्रया ह्रियते नक्तं व्यवायेन च वा वयः ।
दिवा चार्थेहया राजन् कुटुम्बभरणेन वा ॥ ३॥

nidrayā hriyate naktaṁ vyavāyena ca vā vayaḥ
divā cārthehayā rājan kuṭumba-bharaṇena vā

nidrayā – miegodamas; *hriyate* – leidžia veltui; *naktam* – naktį; *vyavāyena* – užsiimdamas seksu; *ca* – taip pat; *vā* – arba; *vayaḥ* – gyvenimas; *divā* – dienas; *ca* – ir; *artha* – materialių turtų; *īhayā* – plėtojimas; *rājan* – o valdove; *kuṭumba* – šeimos nariais; *bharaṇena* – rūpindamasis; *vā* – arba.

Visas tokio, pavydo graužiamo, šeimos žmogaus gyvenimas praeina naktimis miegant arba tenkinant kūnišką aistrą, o dienomis uždirbinėjant pinigus ir išleidinėjant juos šeimai.

Komentaras: Toks gyvenimas, kai naktys aukojamos miegui ar kūniškai aistrai, o dienos – pinigams uždirbti, kurie išleidžiami šeimos reikmėms, yra tapęs visuotine šiuolaikinio pasaulio norma. *Bhāgavatos* mokykla smerkia tokio tipo civilizaciją.

Kadangi žmogaus gyvybėje yra susijungusios materija ir dvasia, visas Vedų pažinimo sistemos tikslas – apsaugoti dvasinę esybę, sielą, nuo teršiamo materijos poveikio. Ši mokslo šaka vadinasi *ātma-tattva*. Materializme

paskendusiems žmonėms ji visiškai nežinoma. Jie kur kas labiau rūpinasi ekonomikos plėtra, kuri garantuotų materialius malonumus. Tokių materialistinių poreikių žmones vadina *karmiais,* jų tikslas – pasinaudoti savo darbo vaisiais. Su tam tikrais apribojimais šventraščiai leidžia jiems kelti savo materialinę gerovę ir fiziškai suartėti su moterimis, tačiau *jñāniams, yogams* ir bhaktams – žodžiu, tiems, kurie pranoksta *karmius,* – pataikauti savo seksualiniams įgeidžiams griežtai draudžiama. *Karmiai* iš esmės neturi *ātma-tattvos* žinių, todėl jų gyvenimas dvasiniu požiūriu yra beprasmis. Žmogus gyvena ne tam, kad lietų prakaitą siekdamas materialinės gerovės arba tenkintų savo gyvulišką aistrą kaip šuo ar kiaulė. Vienintelis žmogaus gyvenimo tikslas – išspręsti materialios būties problemas ir atsikratyti iš jos kylančių kančių. Taigi *karmiai* veltui švaisto brangiausią dovaną – savo gyvenimą, naktį aukodami miegui ir aistrai, o dieną – sekinančiam darbui, trokšdami pralobti ir susikurti kuo geresnes materialaus gyvenimo sąlygas. Šis posmas glaustai aprašo materialistinę gyvenseną; toliau bus kalbama apie tai, kaip lengvabūdiškai iššvaistomas brangiausias turtas – žmogaus gyvenimas.

4 TEKSTAS

देहापत्यकलत्रादिष्वात्मसैन्येष्वसत्स्वपि ।
तेषां प्रमत्तो निधनं पश्यन्नपि न पश्यति ॥ ४ ॥

dehāpatya-kalatrādiṣv ātma-sainyeṣv asatsv api
teṣāṁ pramatto nidhanaṁ paśyann api na paśyati

deha – kūno; *apatya* – vaikų; *kalatra* – žmonos; *ādiṣu* – ir prie viso to, kas su jais susiję; *ātma* – savo; *sainyeṣu* – karių; *asatsu* – laikinų; *api* – nors; *teṣām* – visų jų; *pramattaḥ* – perdėm prisirišęs; *nidhanam* – žūtį; *paśyan* – patyręs; *api* – nors; *na* – ne; *paśyati* – mato.

Ātma-tattvos žinių neturintis žmogus dėl nenugalėto prieraišumo kūnui, vaikams, žmonai – tiems bejėgiams jo „kariams“ – nesusimąsto apie svarbiausius būties klausimus. Net ir ganėtinai pažinęs gyvenimą, jis nesuvokia, kad jo laukia neišvengiama žūtis.

Komentaras: Materialų pasaulį vadina mirties viešpatija. Visos gyvosios būtybės – nuo Brahmos, kurio gyvenimas trunka tūkstančius milijonų metų, iki mikrobų, gyvenančių vos keletą sekundžių, – kovoja dėl vietos po saule. Taigi šis gyvenimas yra tikriausia kova su materialia gamta, kuri visiems mums ruošia žūtį. Gyvoji esybė gavusi žmogaus kūną pajėgi suvokti, kad

yra viena iš šios didžios kovos dėl būvio dalyvių, tačiau dėl nenugalėto prieraišumo šeimos nariams, visuomenei, tėvynei ir kt., pasitelkusi į pagalbą savo fizinę jėgą, vaikus, žmoną, artimuosius ir t.t. ji nori laimėti kovą su nenugalima materialia gamta. Nors ji turi pakankamą patirtį, vis dėlto neįstengia suprasti, kad visa jos „kariauna“ – vaikai, giminaičiai, visuomenės nariai ir tėvynainiai – šioje didžioje kovoje pasmerkta žūti. Mūsų tėvai ar tėvų tėvai jau mirę, – apie tai vertėtų susimąstyti. Mūsų taip pat laukia mirtis, jos neišvengs ir mūsų vaikai – būsimieji tėvai. Kovoje su materialia gamta neliks gyvų – tai neginčijamai įrodo visa žmonijos istorija, tačiau kvailumas skatina žmones viltis, kad ateityje materialus mokslas padarys juos nemirtingais. Be jokių abejonių, ši žmogaus nemokšiškumą parodanti idėja yra klaidinga, ją tegalėjo pagimdyti visiškas gyvybės ir sielos esmės nesuvokimas. Materialus pasaulis mums tėra sapnas, neišsisklaidantis tik dėl to, kad esame pernelyg į jį panirę. Iš tikrųjų gyvos esybės su materialia gamta niekas nesieja. Didžiajame materialios gamtos vandenyne siaučia laiko bangos, o vadinamosios gyvenimo sąlygos, visa tai, kas iškyla prieš mus kaip mūsų fizinis kūnas, žmona, vaikai, visuomenė, tėvynainiai ir t.t. yra tarsi to vandenyno purslai. Neturėdami žinių apie savąjį „aš“, mes neišvengiamai tampame neišmanymo jėgų aukomis ir taip iššvaistome vertingą žmogaus gyvenimo energiją beprasmiams pastovių gyvenimo sąlygų, kurios neįmanomos materialiame pasaulyje, ieškojimams.

Maža to, kad mūsų draugai, giminaičiai, vadinamosios žmonos bei vaikai yra mirtingi, – jie dar apakinti paviršinio materialaus pasaulio spindesio, todėl negali padėti mums išsigelbėti. Ir vis dėlto saugumas mūsų sąmonėje išlieka neatsiejamas nuo šeimos, visuomenės, tėvynės sąvokų.

Materiali žmonijos pažanga – tai tarsi negyvėlio puošimas. Visi mes esame mirę kūnai, judantys vos keletą dienų, ir vis tiek visos mūsų jėgos skiriamos beprasmiškam šio negyvo kūno puošimui. Atskleidęs visą paklydusio žmogaus siekių beprasmiškumą, Śukadeva Gosvāmis nurodo tikrąją jo priedermę. Be *ātma-tattvos* žinių žmonės paklysta, bet Viešpaties bhaktai, iki galo suvokę transcendentinę tiesą, mato prieš save kelią.

5 TEKSTAS

तस्माद्भारत सर्वात्मा भगवानीश्वरो हरिः ।
श्रोतव्यः कीर्तितव्यश्च स्मर्तव्यश्चेच्छताभयम् ॥ ५॥

tasmād bhārata sarvātmā bhagavān īśvaro hariḥ
śrotavyaḥ kīrtitavyaś ca smartavyaś cecchatābhayam

tasmāt – todėl; *bhārata* – o Bharatos palikuoni; *sarvātmā* – Supersiela; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *īśvaraḥ* – valdovas; *hariḥ* – Viešpats, gelbstintis nuo visų negandų; *śrotavyaḥ* – reikia klausytis; *kīrtitavyaḥ* – šlovinti; *ca* – taip pat; *smartavyaḥ* – atminti; *ca* – ir; *icchatā* – tam, kuris nori; *abhayam* – laisvės.

O karaliaus Bharatos palikuoni, kas nori atsikratyti kančių, tas turi klausytis apie Dievo Asmenį, garbinti ir atminti Jį – Supersielą, visa ko valdovą, gelbstintį nuo visų negandų.

Komentaras: Ankstesniame posme Śrī Śukadeva Gosvāmis kalbėjo apie kvailus, materijoje įklimpusius žmones kurie, siekdami patogesnio materialaus gyvenimo, švaisto savo brangų laiką miegui, lytiniams malonumams, neriasi iš kailio dėl savo gerovės, rūpinasi būriu giminaičių, kurie pasmerkti nugrimzti į užmarštį. Tokie materialūs veiksmai įtraukia gyvąją sielą į užburtą ratą, – pagal karminės veiklos dėsnį ji nuolat gimsta ir miršta viena iš 8 400 000 gyvybės formų (vandens gyviu, augalu, ropliu, paukščiu, žvėrimi, necivilizuotu žmogumi) kol galiausiai vėl gauna žmogaus kūną, o sykiu ir galimybę ištrūkti iš karminės veiklos nelaisvės. Vadinasi, trokštantis ištrūkti iš šio ydingo rato neturi elgtis kaip *karmis,* t.y. mėgautis savo darbo rezultatais, tiek gerais, tiek blogais. Vardan savęs žmogui nevalia kurti nei gėrio, nei blogio – visą savo veiklą reikia skirti Aukščiausiajam Viešpačiui, viršiausiam viso ko valdovui. Taip pataria ir „Bhagavad-gītā“ (9.27), kur nurodoma, jog žmogui privalu veikti tik Viešpaties naudai. Todėl pirmiausia būtina pažinti Viešpatį klausantis pasakojimų apie Jį, o gerai permąsčius, kas išgirsta, imtis šlovinti Jo darbus bei žygius. Tik taip niekada neužmiršime Viešpaties, transcendentinės Jo prigimties. Pasakojimų apie Viešpatį klausymasis ir Jo šlovinimas yra tapatūs transcendentinei Viešpaties esmei, tai leidžia būti greta Viešpaties ir pasiekti bebaimiškumą. Viešpats yra Supersiela (Paramātma). Jis glūdi visų gyvų esybių širdyse ir atsiveria kiekvienai Savo sukurto pasaulio būtybei, kuri klausosi pasakojimų apie Viešpatį ir Jį šlovina. Pasakojimų apie Viešpatį klausymosi, Jo šlovinimo praktika svarbi kiekvienam. Kad ir kokiai veiklai apvaizda pažadintų žmogų, šiedu metodai leis visada sėkmingai įgyvendinti savo siekius. Yra įvairių kategorijų žmonės: *karmiai,* filosofai empirikai, *yogai* mistikai, besąlygiškai Viešpačiui atsidavę bhaktai. Savo siekius visi jie gali įgyvendinti tuo pačiu būdu. Visi norėtų būti bebaimiai ir amžinai laimingi. Didžiojo dvasios autoriteto Śrīlos Śukadevos Gosvāmio paskelbtoji „Śrīmad-Bhāgavatam“ siūlo patį geriausią būdą, kaip čia ir dabar pasiekti šį tikslą. Pasakojimai apie Viešpatį, Viešpaties šlovinimas sudvasina žmogaus veiklą ir taip visiškai pašalina net pačias materialių kančių sampratas.

6 TEKSTAS

एतावान् साङ्ख्ययोगाभ्यां स्वधर्मपरिनिष्ठया ।
जन्मलाभः परः पुंसामन्ते नारायणस्मृतिः ॥ ६ ॥

etāvān sāṅkhya-yogābhyāṁ sva-dharma-pariniṣṭhayā
janma-lābhaḥ paraḥ puṁsām ante nārāyaṇa-smṛtiḥ

etāvān – visa tai; *sāṅkhya* – pilnas materijos ir dvasios pažinimas; *yogābhyām* – mistinių galių ugdymas; *sva-dharma* – pareigų, nurodytų atsižvelgiant į žmogaus ypatybes; *pariniṣṭhayā* – tobulas suvokimas; *janma* – gyvenimo; *lābhaḥ* – pasiekimas; *paraḥ* – aukščiausias; *puṁsām* – žmogaus; *ante* – pabaigoje; *nārāyaṇa* – Dievo Asmens; *smṛtiḥ* – prisiminimas.

Aukščiausia tobulybė, nesvarbu kaip žmogus ją pasiekia, – perpratęs materijos bei dvasios esmę, įvaldęs mistines jėgas ar nepriekaištingai vykdydamas nurodytas pareigas, – tėra gyvenimo pabaigoje atminti Dievo Asmenį.

Komentaras: Nārāyaṇa yra transcendentinis Dievo Asmuo, viešpataujantis anapus materialaus pasaulio. Kūrimas, tvarumas ir baigtis ribojasi *mahat-tattva* – materijos stichija, ir vadinasi materialiuoju pasauliu. Tačiau Dievo Asmeniui Nārāyaṇai *mahat-tattva* neturi jokios galios, taigi materialaus pasaulio dėsniai negalioja ir Jo vardui, pavidalui, ypatybėms ir t.t. Aukščiausias tobulumas pasiekiamas tiek priemonėmis, kuriomis naudojasi empirinė filosofija, mokanti dvasią skirti nuo materijos, tiek pratybomis, atskleidžiančiomis mistines galias, kurios ilgainiui atveria kelią į bet kurią mūsų visatoje ar už jos ribų esančią planetą, tiek ir religijos priesakų vykdymu pakilus į *nārāyaṇa-smṛti* arba pastovaus Dievo Asmens atminimo pakopą. Tai tepasiekiama bendraujant su tyru bhaktu, kuris iki galo įprasmins *jñānių, yogų* ir *karmių* transcendentinę veiklą, kad ji atitiktų visas jiems šventraščių numatytas pareigas. Istorija mena daug asmenybių, kurios pasiekė dvasinį tobulumą, – tai ir Sanakādi Ṛṣiai ir devyni garsieji Yogendros, – tačiau tai jiems pavyko tiktai po to, kai atsidėjo Viešpačiui ir ėmė Jam tarnauti. Nė vienas Viešpaties bhaktas nėra iškeitęs atsidavimo Viešpačiui tarnystės į kurį kitą (*jñānos* ar *yogos*) metodą. Kiekvienas savo darbe siekia tobulumo. Posmo teigimu, tobulumas yra *nārāyaṇa-smṛti,* tad kiek įmanoma jo ir reikėtų siekti. Kitaip sakant, gyvenimą turime pertvarkyti taip, kad ilgainiui Dievo Asmuo apsigyventų mūsų mintyse ir tada Jį atmintumėme kiekviename žingsnyje.

7 TEKSTAS

प्रायेण मुनयो राजन्निवृत्ता विधिषेधतः ।
नैर्गुण्यस्था रमन्ते स्म गुणानुकथने हरेः ॥ ७ ॥

prāyeṇa munayo rājan nivṛttā vidhi-ṣedhataḥ
nairguṇya-sthā ramante sma guṇānukathane hareḥ

prāyeṇa – daugiausiai; *munayaḥ* – visi išminčiai; *rājan* – o karaliau; *nivṛttāḥ* – aukščiau; *vidhi* – reguliatyviųjų principų; *sedhataḥ* – apribojimų; *nairguṇya-sthāḥ* – pasiekusieji transcendentinį lygmenį; *ramante* – džiaugiasi; *sma* – būtent; *guṇa-anukathane* – pasakodami apie šlovę; *hareḥ* – Viešpaties.

O valdove Parīkṣitai, Viešpaties didybės aptarimas – tai neišsemiamas džiaugsmo šaltinis tiems, kas pakilo aukščiau savitramdos taisyklių ir suvaržymų, – visų tobuliausiems transcendentalistams.

Komentaras: Visų tobuliausias transcendentalistas yra išsivadavusi siela, todėl ir savitramdos taisyklės jam nebegalioja. Neofitas, norintis pasiekti dvasios plotmę, vadovaujamas dvasinio mokytojo turi laikytis reguliatyviųjų principų. Jis – tarsi ligonis, kuris gydydamasis laikosi įvairių gydytojo nustatytų draudimų. Dažniausiai išsivadavusios sielos taip pat semiasi džiaugsmo pasakodamos apie transcendentinius Viešpaties žygius. Kaip jau sakyta, Nārāyaṇa, Hari, Dievo Asmuo, egzistuoja virš materialaus pasaulio, todėl Jo pavidalas ir ypatybės nėra materialūs. Visų tobuliausieji transcendentalistai, išsivadavusios sielos, patiria Viešpatį gilindamiesi į transcendentines pažinimo paslaptis, ir todėl transcendentinės Jo žaidimų esmės aptarimas jiems yra džiaugsmo šaltinis. „Bhagavad-gītoje“ (4.9) Dievo Asmuo paskelbė, kad Jo atėjimas į šį pasaulį ir žygiai yra *divyam* – transcendentiški. Paprastas, materialios energijos veikiamas žmogus yra įsitikinęs, kad Viešpats niekuo nuo mūsų nesiskiria, todėl nenori pripažinti Viešpaties kūno, Jo vardo, ir t.t. transcendentiškumo. Aukščiausio lygio transcendentalistai yra abejingi materijai, tačiau jų susidomėjimas Viešpaties žygiais aiškiai įrodo, kad Viešpats ne toks kaip visi mes, gyvenantys materialiame pasaulyje. Vedų šventraščiai savo ruožtu irgi tai patvirtina: Aukščiausiasis Viešpats vienas, tačiau Jis dalyvauja palaiminguose transcendentiniuose žaidimuose su Savo tyrais bhaktais ir sykiu glūdi gyvų būtybių širdyse kaip Supersiela, Baladevos ekspansija. Todėl aukščiausia transcendencijos pažinimo pakopa – ne įsiliejimas į beasmenę Brahmano būtį, kurio

taip trokšta Dievo asmenybiškumą neigiantys monistai, o transcendentinių Viešpaties ypatybių šlovinimas. Tikrąją transcendentinę palaimą žmogui teikia ne susiliejimas su Viešpaties beasmeniu aspektu, o transcendentinis Jo šlovinimas. Tačiau pasakojimai apie transcendentinius Viešpaties darbus neteikia džiaugsmo tiems, kurie dar nepasiekė tobuliausių transcendentalistų lygio. Viešpaties darbų aptarimas jiems tėra formalumas, atliekamas trokštant įsilieti į Jo būtį.

8 TEKSTAS

इदं भागवतं नाम पुराणं ब्रह्मसम्मितम् ।
अधीतवान्द्वापरादौ पितुर्द्वैपायनादहम् ॥ ८ ॥

idaṁ bhāgavataṁ nāma purāṇaṁ brahma-sammitam
adhītavān dvāparādau pitur dvaipāyanād aham

idam – šį; *bhāgavatam* – *„Śrīmad-Bhāgavatam“; nāma* – vadinamą; *purāṇam* – Vedas papildantį veikalą; *brahma-sammitam* – perteikiantį Vedų esmę; *adhītavān* – išstudijavau; *dvāpara-ādau* – baigiantis Dvāpara-yugai; *pituḥ* – iš savo tėvo; *dvaipāyanāt* – Dvaipāyanos Vyāsadevos; *aham* – aš.

Dvāpara-yugai artėjant į pabaigą, aš išstudijavau didingąją „Śrīmad-Bhāgavatam“, kurią išgirdau iš Śrīlos Dvaipāyanos Vyāsadevos – savo tėvo – lūpų. Šis veikalas papildo ir atstoja visas Vedas.

Komentaras: Śrīlos Śukadevos Gosvāmio teigimą, kad klausytis pasakojimų apie Dievo Asmenį, Jį šlovinti pirmiausia imasi visų didžiausieji transcendentalistai, kuriems nebegalioja jokios taisyklės ir suvaržymai, patvirtina jo paties pavyzdys. Visi didieji išminčiai, dalyvavę susirinkime ir praleidę su Śukadeva Gosvāmiu paskutiniąją Mahārājos Parīkṣito gyvenimo savaitę, pripažino jį esant išsivadavusia siela, visų tobuliausiu transcendentalistu. Śukadeva Gosvamis pateikia pavyzdį iš savo gyvenimo, papasakoja apie tai, kaip pakerėtas transcendentinių Viešpaties žygių ėmėsi studijuoti iš savo didžio tėvo, Śrī Dvaipāyanos Vyāsadevos, išgirstą „Śrīmad-Bhāgavatam“. „Śrīmad-Bhāgavatam“, kaip ir bet kuris kitas mokslo veikalas, nestudijuotinas savarankiškai, pasikliaujant vien savo protu. Anatomijos bei fiziologijos vadovėliais laisvai prekiaujama knygynuose, tačiau norint tapti geru gydytoju nepakanka pačiam juos perskaityti – būtina įstoti į medicinos akademiją ir studijuoti juos padedant kvalifikuotiems dėstytojams.

Taip ir „Śrīmad-Bhāgavatam“ yra aukštesnės pakopos studijų mokslo veikalas apie Dievą, ir norint jį suprasti reikia studijuoti prie dvasiškai susivokusios sielos, tokios kaip Śrīla Vyāsadeva, pėdų. Nors Śukadeva Gosvāmis jau gimė būdamas išsivadavusi siela, vis dėlto jis studijavo „Śrīmad-Bhāgavatam“ padedamas savo garsaus tėvo Vyāsadevos, kuris parašė šį veikalą, vykdydamas kitos didžios sielos, Śrī Nārados Munio, valią. Viešpats Caitanya Mahāprabhu yra nurodęs vienam mokytam brahmanui studijuoti „Śrīmad-Bhāgavatam“ *bhāgavatos* padedamam. „Śrīmad-Bhāgavatam“ pagrindą sudaro pasakojimai apie transcendentinį Aukščiausiojo Dievo Asmens vardą, pavidalą, ypatybes, dieviškuosius žaidimus, aplinką ir Jį supančią margą įvairovę, ją paskelbė Śrīla Vyāsadeva – Dievo Asmens inkarnacija. Nuolatiniai Viešpaties žaidimų dalyviai yra Jam besąlygiškai atsidavę tarnai, tad ir visi be išimties istoriniai įvykiai, patekę į šį kūrinį, vienaip ar kitaip yra susiję su Kṛṣṇa. „Śrīmad-Bhāgavatam“, beje, kaip ir „Bhagavad-gītą“, vadina *brahma-sammitam,* nes ji yra Viešpaties Kṛṣṇos garsinis įsikūnijimas. „Bhagavad-gītā“ išėjo iš Paties Aukščiausiojo Viešpaties lūpų, o „Śrīmad-Bhāgavatam“ paskelbė Viešpaties inkarnacija, ir ji aprašo Viešpaties darbus. Knygos pradžioje sakyta, kad „Śrīmad-Bhāgavatam“ yra vediškojo troškimų medžio brandžiausias vaisius ir autentiškas „Brahma-sūtrų“, nuosekliausio filosofinio traktato apie Brahmaną komentaras. Vyāsadeva apsireiškė Satyavatī sūnumi, baigiantis Dvāparayugai, todėl žodis *dvāpara-adāu* (Dvāpara-yugos pradžia) šiame kontekste reiškia „prieš prasidedant Kali-yugai“. Šis teiginys, pasak Jīvos Gosvāmio, pagrįstas ta pačia logika, pagal kurią į medžio vainiką kartais rodoma kaip į jo pradžią. Iš tikrųjų medis prasideda nuo šaknų, tačiau pirmiausia į akis krinta virš žemės esanti jo dalis. Taip kartais medžio pabaiga laikoma jo pradžia.

9 TEKSTAS

परिनिष्ठितोऽपि नैर्गुण्य उत्तमश्लोकलीलया ।
गृहीतचेता राजर्षे आख्यानं यदधीतवान् ॥ ९ ॥

pariniṣṭhito ’pi nairguṇya uttama-śloka-līlayā
gṛhīta-cetā rājarṣe ākhyānaṁ yad adhītavān

pariniṣṭhitaḥ – visiškai save suvokęs; *api* – nors; *nairguṇye* – transcendencijoje; *uttama* – kupinas išminties; *śloka* – posmas; *līlayā* – žaidimų; *gṛhīta* – sužavėtas; *cetāḥ* – dėmesys; *rājarṣe* – o šventasis valdove; *ākhyānam* – apražymą; *yat* – kurį; *adhītavān* – studijavau.

O šventasis valdove, be jokių abejonių, aš buvau visas paniręs į transcendenciją, ir vis dėlto mane pakerėjo dieviškieji Viešpaties žaidimai, aprašomi išmintimi švytinčiuose posmuose.

Komentaras: Abstrakčiojoje filosofijoje Absoliuti Tiesa pirmiausia atsiskleidžia kaip beasmenis Brahmanas, o toliau plėtojant transcendencijos pažinimą – kaip Supersiela. Tačiau jeigu Viešpaties malone impersonalistui atsiskleidžia „Śrīmad-Bhāgavatam“ puslapiuose glūdinti Aukščiausioji Tiesa, jis tampa transcendentiniu Dievo Asmens tarnu. Neišmanymas neleidžia mums susitaikyti su mintimi, kad Absoliuti Tiesa yra asmuo, todėl menkesnės nuovokos impersonalistai ir neigia Viešpaties veikimą, kuriame ryškėja Jo asmenybės bruožai. Tačiau loginė argumentacija, derinama su transcendentine Absoliučios Tiesos pažinimo praktika, net ir labiausiai užkietėjusiam impersonalistui padeda patirti Viešpaties Asmens žaidimų žavesį. Tokios asmenybės kaip Śukadeva Gosvāmis nesižavi jokia žemiška veikla, tačiau kai toks bhaktas įtikinamas pranašesniu metodu, jis negali likti abejingas transcendentiniams Viešpaties žygiams. Viešpats yra transcendentinis, kaip ir Jo darbai, todėl Jis nebūna nei pasyvus, nei beasmenis.

10 TEKSTAS

तदहं तेऽभिधास्यामि महापौरुषिको भवान् ।
यस्य श्रद्दधतामाशु स्यान्मुकुन्दे मतिः सती ॥१०॥

tad ahaṁ te 'bhidhāsyāmi mahā-pauruṣiko bhavān
yasya śraddadhatām āśu syān mukunde matiḥ satī

tat – tą; *aham* – aš; *te* – tau; *abhidhāsyāmi* – padeklamuosiu; *mahā-pauruṣikaḥ* – nuoširdžiausias Viešpaties Kṛṣṇos bhaktas; *bhavān* – tu; *yasya* – kuriai; *śraddadhatām* – rodo pagarbą ir dėmesį; *āśu* – labai greitai; *syāt* – atsiranda; *mukunde* – Viešpačiui, dovanojančiam išvadavimą; *matiḥ* – tikėjimas; *satī* – tvirtas.

Paskelbsiu tau tą pačią iš tėvo išgirstą „Śrīmad-Bhāgavatam“, nes esi nuoširdžiausias Viešpaties Kṛṣṇos tarnas. Kas su didžiausiu dėmesiu ir pagarba klausosi „Śrīmad-Bhāgavatam“, tas pelno napalaužiamą tikėjimą Aukščiausiuoju Viešpačiu, dovanojančiu išvadavimą.

Komentaras: „Śrīmad-Bhāgavatam“ yra plačiai pripažintas Vedų išminties šaltinis. Vedų išminties perteikimo metodas vadinasi *avaroha-panthā,* kas

reiškia, kad transcendentinė išmintis yra perteikiama autoritetinga mokinių seka. Materialūs mokslai reikalauja tam tikrų gabumų ir polinkio tyrinėjimams, tačiau dvasinio pažinimo praktikos sėkmingumą daugiau ar mažiau lemia dvasinio mokytojo malonė. Dvasinis mokytojas turi būti patenkintas mokiniu – tik tada žinios savaime atsiskleis studijuojančiam dvasinį mokslą. Tačiau šis procesas neturėtų būti suvokiamas klaidingai, – tai ne burtai, o mokytojas – ne stebukladarys, iš kurio mokinys tartum elektros iškrovą gauna dvasines žinias. Autoritetingas dvasinis mokytojas mokiniui argumentuotai viską paaiškina remdamasis Vedų išminties šaltiniais. Mokinys perima tokius pamokymus ne tiesiog intelektu, bet nuolankiai klausdamas ir tarnaudamas mokytojui. Kitaip sakant, ir dvasinis mokytojas, ir mokinys turi būti sąžiningi. Šiuo atveju dvasinis mokytojas Śukadeva Gosvamis yra pasirengęs tiksliai persakyti, ką sužinojo iš savo šlovingo tėvo Śrīlos Vyāsadevos, o mokinys Mahārāja Parīkṣitas yra didis Viešpaties Kṛṣṇos bhaktas. Viešpaties Kṛṣṇos bhaktu laikytinas tas, kuris nuoširdžiai tiki, jog tapęs Viešpaties tarnu jis įgys visus dvasios turtus. „Bhagavadgītos“ puslapiuose Viešpats teigia, kad Jis Pats (Śrī Kṛṣṇa) yra Aukščiausioji Tiesa, todėl tas, kuris Jam visa siela nusilenkia, tampa tobulai šventu žmogumi. „Śrīmad-Bhāgavatam“ studijoms reikalingas beatodairiškas tikėjimas Viešpačiu Kṛṣṇa, ir tas, kuris klausosi „Śrīmad-Bhāgavatam“ iš tokio bhakto kaip Śukadeva Gosvāmis lūpų, kaip ir Mahārāja Parīkṣitas, būtinai pelnys išvadavimą. Profesionalūs „Śrīmad-Bhāgavatam“ skaitovai, kurie deklamuoja „Śrīmad-Bhāgavatam“ tik dėl pasipelnymo ir pseudobhaktai, kurie tikėjimo pasisėmė iš savaitinio paskaitų ciklo, negali lygintis su Śukadeva Gosvāmiu ir Mahārāja Parīkṣitu. Śrīla Vyāsadeva perteikė Śukadevai Gosvamiui visą „Śrīmad-Bhāgavatam“, pradėdamas pirmuoju jos posmu (*„janmady asya“*), o Śukadeva Gosvāmis savo ruožtu be iškraipymų persakė ją karaliui. „Śrīmad-Bhāgavatam“ (vienuoliktoji giesmė) Viešpatį Kṛṣṇą, apsireiškusį Savo tarno Śrī Caitanyos Mahāprabhu pavidalu, vadina Mahāpuruṣa. Śrī Caitanya Māhaprabhu – tai Pats Viešpats Kṛṣṇa, nuvengęs žemėn Viešpaties tarno įsikūnijimu, puolusioms šio Kali amžiaus sieloms dovanoti ypatingos malonės. Du šios giesmės posmai ypatingai tinka kaip malda Viešpaties Kṛṣṇos, įsikūnijusio Mahāpuruṣa, garbei.

dhyeyaṁ sadā paribhava-ghnam abhīṣṭa-dohaṁ
tīrthāspadaṁ śiva-viriñci-nutaṁ śaraṇyam
bhṛtyārti-haṁ praṇata-pāla bhavābdhi-potaṁ
vande mahā-puruṣa te caraṇāravindam

tyaktvā su-dustyaja-surepsita-rājya-lakṣmīṁ
dharmiṣṭha ārya-vacasā yad agād araṇyam

māyā-mṛgaṁ dayitayepsitam anvadhāvad
vande mahā-puruṣa te caraṇāravindam
(SB 11.5.33-34)

Puruṣa reiškia besimėgaujantysis, o *mahāpuruṣa* – Aukščiausiasis Besimėgaujantysis, arba Aukščiausiasis Dievo Asmuo, Śrī Kṛṣṇa. Aukščiausiojo Viešpaties Śrī Kṛṣṇos dėmesio vertą žmogų vadina *mahā-pauruṣika*. Visi, kurie klausosi autoritetingo pasakotojo deklamuojamos „Śrīmad-Bhāgavatam“, būtinai taps nuoširdžiais Viešpaties Kṛṣṇos – to, kuris dovanoja išvadavimą, sekėjais. Niekas taip įdėmiai nesiklausė „Śrīmad-Bhāgavatam“ kaip Mahārāja Parīkṣitas, ir nebuvo geresnio pasakotojo už Śukadevą Gosvāmį. Todėl tas, kuris ima pavyzdį iš neprilygstamo pasakotojo ar klausytojo – Śukadevos Gosvāmio ar Mahārājos Parīkṣito – būtinai, kaip ir jie, pelnys išvadavimą. Mahārāja Parīkṣitas išsivadavo vien klausydamasis, o Śukadeva Gosvāmis – tik pasakodamas. Pasakojimas ir klausymasis – tai du iš devynių atsidavimo Viešpačiui tarnystės metodų, ir uoliai praktikuodamas tiek visus iškart, tiek keletą, tiek vieną kurį iš jų, žmogus gali pasiekti absoliuto plotmę. Taigi norėdamas padėti Mahārājai Parīkṣitui išsivaduoti, Śukadeva Gosvāmis paskelbė visą „Śrīmad-Bhāgavatam“ – nuo pirmojo (*„janmady asya“*) iki paties paskutinio dvyliktosios giesmės posmo. „Padma Purāṇoje“ sakoma, kad Gautama Munis patarė Mahārājai Ambarīṣai reguliariai klausytis „Śrīmad-Bhāgavatam“ tokia forma, kokia ją perteikė Śukadeva Gosvāmis, kas patvirtina, jog Mahārāja Ambarīṣa išklausė visą „Śrīmad-Bhāgavatam“ nuo pradžios iki galo. Todėl žmogus, kuriam rūpi iš tikrųjų įsigilinti į „Bhāgavatam“, turėtų vengti lengvabūdiško požiūrio į šį kūrinį ir susipažinti su juo nuosekliai – nuo pradžios iki pabaigos. Tegul pavyzdys jam bus didieji valdovai, Mahārāja Ambarīṣa bei Mahārāja Parīkṣitas, ir teišgirsta jis „Śrīmad-Bhāgavatam“ iš autoritetingo Śukadevos Gosvāmio atstovo lūpų.

11 TEKSTAS

एतन्निर्विद्यमानानामिच्छतामकुतोभयम् ।
योगिनां नृप निर्णीतं हरेर्नामानुकीर्तनम् ॥११॥

etan nirvidyamānānām icchatām akuto-bhayam
yoginām nṛpa nirṇītaṁ harer nāmānukīrtanam

etat – šis; *nirvidyamānānām* – tų, kurie neturi materialių troškimų; *icchatām* – tų, kurie geidžia materialių malonumų; *akutaḥ-bhayam* – be

abejonių ir baimės; *yoginām* – tiems, kurie semiasi džiaugsmo vidujai; *nṛpa* – o valdove; *nirṇītam* – pripažinta tiesa; *hareḥ* – Viešpaties, Šrī Kṛṣṇos; *nāma* – švento vardo; *anu* – nuolat, sekant autoritetais; *kīrtanam* – kartojimas.

O valdove, didžių autoritetų pavyzdžiu nuolat kartojant šventą Viešpaties vardą, atsikratoma abejonių ir baimės. Šis kelias žada sėkmę visiems: ir neturintiems materialių troškimų, ir trokštantiems materialių malonumų, ir tiems, kas atrado vidinį pasitenkinimą patyrę transcendentinę tiesą.

Komentaras: Ankstesniame posme kalbėta, kaip svarbu brandinti meilę Mukundai. Žmonės, kaip ir jų siekiai, skirtingi. Daugumą sudaro materialistai, trokštantys kuo didesnių materialių malonumų. Materialistus pranoksta transcendentalistai, kurie, iki galo perpratę materialių malonumų esmę, kratosi gyventi iliuzijomis. Daugiau ar mažiau gilindamiesi į save, jie atranda vidinį pasitenkinimą. Transcendentalistus pranoksta Viešpaties bhaktai, kurių nevilioja nei materialaus pasaulio malonumai, nei galimybė ištrūkti iš jo. Vienintelis jų noras – patenkinti Viešpatį Šrī Kṛṣṇą. Kitaip sakant, Viešpaties bhaktai yra nesavanaudžiai. Bhaktas naudosis visomis materialiomis gėrybėmis, jei tokia bus Viešpaties valia, bet jei ne – atsisakys visko, net ir išsivadavimo. Bhaktų nepavadinsi ir savimi patenkintais žmonėmis, nes vienintelis jų siekis – teikti džiaugsmą Viešpačiui. Posme Šrī Šukadeva Gosvāmis rekomenduoja transcendentinį švento Viešpaties vardo kartojimo metodą. Be nusižengimų kartojant šventą Viešpaties vardą, klausantis jo garsų, atsiskleidžia transcendentinis Viešpaties paveikslas, pažįstamos Jo ypatybės, transcendentinė Jo žaidimų esmė ir t.t. Posme kalbama apie būtinumą be paliovos kartoti šventą Viešpaties vardą, išgirdus jį iš dvasinio autoriteto lūpų. Tai rodo, kad dvasinių autoritetų žodis yra pirmutinė ir svarbiausia tobulėjimo sąlyga. Klausantis švento Viešpaties vardo, ilgainiui gimsta noras daugiau sužinoti apie Viešpaties pavidalą, vėliau – apie Jo ypatybes, žaidimus ir t.t., kol galiausiai atsiranda poreikis šlovinti Viešpatį. Šis metodas rekomenduojamas ne tik norintiems sėkmingai tarnauti Viešpačiui, bet ir tiems, kurie turi materialių potraukių. Anot Šukadevos Gosvāmio, tai tikriausias kelias į sėkmę. Taip mano ne tik Šukadeva Gosvāmis, bet ir visi ankstesnieji *acāryos,* todėl jokie kiti įrodymai čia nereikalingi. Šis metodas skirtas ne tik pažangiems įvairių ideologinių tradicijų studentams, bet ir tiems, kurie jau pasiekė šiokių tokių rezultatų per karminę veiklą, filosofijoje ar atsidavimo tarnystėje Viešpačiui.

Šrīla Jīva Gosvāmis nurodo, jog šventą Viešpaties vardą reikia kartoti garsiai ir, kaip patariama „Padma Purāṇoje“, be įžeidimų. Atsidavęs Viešpačiui žmogus išvengia atpildo už visas nuodėmes, o tas, kuris priėmė

švento Viešpaties vardo prieglobstį, – visų nusikaltimų Viešpaties pėdoms. Tačiau niekas neišgelbės žmogaus, nusižengusio šventam Viešpaties vardui. „Padma Purāṇa“ nurodo dešimt tokių nusižengimų. Pirmasis – piktžodžiauti prieš didžius bhaktus, skelbiančius Viešpaties šlovę. Antras – vertinti šventus Viešpaties vardus žemiškais matais. Viešpats yra visų visatų valdovas, ir ne visur Jis vadinamas vienodai, tačiau tai jokiu būdu nesumenkina Jo pilnatvės. Visi Aukščiausiąjį Viešpatį nurodantys terminai yra vienodai šventi, nes visi yra skirti Viešpačiui. Savo galia šventieji vardai nenusileidžia Pačiam Viešpačiui, todėl niekas neuždraus šlovinti Viešpaties, vadinant Jį tuo vardu, kokiu įprasta vadinti toje ar kitoje vietoje. Viešpaties vardai yra visiems išganingi, todėl nevalia jų skirstyti ir klasifikuoti, tarytum jie būtų kokia materiali prekė. Trečias nusižengimas – nepaisyti autoritetingų *ācāryų* ar dvasinių mokytojų, valios. Ketvirtas – piktžodžiauti prieš šventraščius ar Vedų išmintį. Penktas – stengtis apibrėžti šventą Viešpaties vardą remiantis žemiška logika. Šventas Viešpaties vardas tapatus Pačiam Viešpačiui, – tai reiškia, kad jie vienas nuo kito nesiskiria. Šeštas nusižengimas – savaip interpretuoti švento Viešpaties vardo prasmę. Viešpats, kaip ir Jo šventas vardas, nėra žmogaus pramanyti. Tačiau atsiranda tamsuolių, kurių manymu ir Pats Viešpats, ir Jo švento vardo visagalybė yra garbintojų įsivaizduojama. Žmogus, kartojantis šventą vardą su šia mintimi, nieko nepasieks. Septintas įžeidimas – nusidėti sąmoningai, viliantis, kad švento vardo kartojimas atsvers mūsų nuodėmes. Šventraščiuose teigiama, kad kartojant šventą Viešpaties vardą išvengiama visų nuodėmingų poelgių pasekmių. Tačiau tas, kuris piktnaudžiauja šiuo transcendentiniu metodu, t.y. daro nuodėmes tikėdamasis, kad švento Viešpaties vardo kartojimas panaikins jų pasekmes, didžiai nusikalsta prie Viešpaties šventojo vardo pėdų, ir dvasiškai apsivalyti jam nepadės joks išpirkimo būdas. Kitaip sakant, žmogaus praeitis gali būti nuodėminga, tačiau atsirėmęs į šventą Viešpaties vardą ir jo sergimas, jis turi liautis daręs nuodėmes tikėdamasis, kad šventasis vardas jį apsaugos. Aštuntas nusižengimas – laikyti šventąjį vardą ir jo kartojimo praktiką viena iš palankių materialios veiklos formų. Egzistuoja daugybė palankios veiklos formų. Paprastai gerais darbais siekiama materialių malonių, tačiau Viešpaties švento vardo kartojimas iš tikrųjų nėra įprastinio pamaldumo išraiška. Šventojo vardo kartojimas, be jokių abejonių, yra pamaldus veiksmas, tačiau Juo negalima naudotis kaip priemone materialiems tikslams pasiekti. Šventas vardas tapatus Viešpačiui, todėl nevalia bandyti jį taikyti tarnavimui žmonijai. Nederėtų pamiršti, kad Aukščiausiasis Viešpats yra aukščiausias besimėgaujantysis. Viešpats nėra niekieno tarnas ar pasiuntinys. Šventas Viešpaties vardas tapatus Pačiam Viešpačiui, tad neverskime jo tarnauti mums.

Devintas nusižengimas – pasakoti apie Viešpaties šventojo vardo transcendentinę prasmę tiems, kurie nelinkę jo kartoti. Mokyti tuos, kurie nelinkę jūsų klausyti, – reiškia nusikalsti prie šventojo vardo pėdų. Dešimtas nusižengimas – likti abejingam šventam Viešpaties vardui net ir sužinojus apie transcendentinę jo prigimtį. Švento vardo poveikį jo kartotojas suvokia kaip išsilaisvinimą iš klaidingos egoistinės sampratos. Savojo „aš“ esmė klaidingai suvokiama tada, kai žmogus tariasi pats esąs besimėgaujantysis ir mano, kad viskas pasaulyje skirta vien tik jo malonumui. Visas materialistų pasaulis juda, skatinamas klaidingų „aš“ ir „mano“ idėjų. Tikroji šventojo vardo kartojimo prasmė – atsikratyti šių paklydimų.

12 TEKSTAS

किं प्रमत्तस्य बहुभिः परोक्षैर्हायनैरिह ।
वरं मुहूर्तं विदितं घटते श्रेयसे यतः ॥१२॥

kiṁ pramattasya bahubhiḥ parokṣair hāyanair iha
varaṁ muhūrtaṁ viditaṁ ghaṭate śreyase yataḥ

kim – kam; *pramattasya* – iliuzinių; *bahubhiḥ* – daug; *parokṣaiḥ* – be patirties; *hāyanaiḥ* – metų; *iha* – šiame pasaulyje; *varam* – verčiau; *muhūrtam* – akimirką; *viditam* – sąmoningą; *ghaṭate* – galima siekti; *śreyase* – didžiausiojo gėrio; *yataḥ* – kurią.

Ko vertas ilgas gyvenimas, jei metai eina perniek, nieko neišmokydami? Geriau jau pragyventi tik akimirką, bet su skaidria sąmone, nes nuo tos akimirkos prasidės aukščiausiojo gėrio ieškojimas.

Komentaras: Śrīla Śukadeva Gosvāmis paaiškino Mahārājai Parīkṣitui, kaip svarbu tobulumo siekiančiam žmogui kartoti šventą Viešpaties vardą. Norėdamas padrąsinti karalių, kuriam gyventi tebuvo likusi savaitė, Śrīla Śukadeva Gosvāmis patikino, kad geriau tegyventi akimirką suvokiant būtinybę ieškoti aukščiausiojo gėrio, nei nugyventi šimtus metų, taip ir neįsigilinus į būties problemas. Aukščiausias žmogaus gyvenimo tikslas amžinas, kupinas absoliučios išminties ir palaimos. Paviršinio materialaus pasaulio spindesio apžavėti žmonės tenkina gyvuliškus instinktus, vadovaudamiesi šūkiu „valgyk, gerk ir smaginkis“, ir taip nepastebimai ir beprasmiškai praeina vertingi gyvenimo metai. Mes turime pilnai suvokti, kad žmogaus gyvybės forma sąlygotai sielai duota tam, kad ji pasiektų dvasinį tobulumą, o lengviausias kelias į šį tikslą – kartoti šventą Viešpaties vardą. Šia

tema mes jau kalbėjome ankstesniame posme, o dabar išsamiau aptarsime įvairius nusižengimus prie švento vardo pėdų. Śrīla Jīva Gosvāmis pateikia daug autoritetingų šventraščių citatų, pagrindžiančių šią temą. Remdamasis „Viṣṇu-yāmala tantra“ jis įrodo, kad paprasčiausiai kartojant šventą Viešpaties vardą išvengiama atlygio už visas nuodėmes. Pasitelkęs citatų iš „Markaṇḍeya Purāṇos“, Śrī Gosvāmījī sako, kad jokiu būdu negalima piktžodžiauti prieš Viešpaties bhaktą arba klausytis, kaip jį žemina kiti. Išgirdus ką nors juodinant bhaktą, reikia tučtuojau nupjauti šventvagio liežuvį, o jei to padaryti negali, nusižudyti pačiam. Žodžiu, nedera nei pačiam klausytis, nei kitam leisti žeminti Viešpaties bhaktą. O dėl skirtumo tarp Viešpaties švento vardo ir pusdievių vardų, tai Dievo apreikštuose šventraščiuose (BG 10.41) teigiama, kad visos nepaprastų galių būtybės tėra aukščiausiojo energijos šaltinio, Viešpaties Kṛṣṇos, neatsiejamos dalys. Išskyrus Patį Viešpatį, visi yra pavaldūs; niekas nėra nepriklausomas nuo Viešpaties. Kadangi niekas savo galia negali pranokti Viešpaties arba Jam prilygti, joks vardas neturi tokios galios kaip Viešpaties vardas. Kartojant šventą Viešpaties vardą, galima įgyti energiją, kurią duoda visi energijos šaltiniai drauge paėmus. Todėl tarp visagalio švento Viešpaties vardo ir kokio kito vardo negalima dėti lygybės ženklo. Nei Brahmā, nei Śiva, nei joks kitas galingas pusdievis niekada neprilygs Aukščiausiajam Viešpačiui Viṣṇu. Šventas Viešpaties vardas pašalina visas nuodėmių pasekmes, tačiau tas, kuris nori pasinaudoti transcendentine šventojo Viešpaties vardo galia siekdamas kokių niekšingų tikslų, yra didžiausias nusidėjėlis pasaulyje. Tokių žmonių nesigaili nei Viešpats, nei Jo vietininkai. Todėl visą savo gyvenimą reikia skirti Viešpačiui šlovinti ir visokeriopai vengti nusižengimų. Akimirka, skirta Viešpaties šlovei apgiedoti, yra nepalyginamai vertingesnė už ilgą neišmanėlio gyvenimą. Tamsuolis panašus į medį ar kokią kitą būtybę, kuri nugyvena tūkstančius metų, bet taip ir nežengia nė mažiausio žingsnelio dvasinio tobulumo link.

13 TEKSTAS

खट्वाङ्गो नाम राजर्षिर्ज्ञात्वेयत्तामिहायुषः ।
मुहूर्तात्सर्वमुत्सृज्य गतवानभयं हरिम् ॥१३॥

khaṭvāṅgo nāma rājarṣir jñātveyattām ihāyuṣaḥ
muhūrtāt sarvam utsṛjya gatavān abhayaṁ harim

khaṭvāṅgaḥ – Khaṭvāṅga; *nāma* – vardu; *rāja-ṛṣiḥ* – šventasis valdovas; *jñātvā* – žinodamas; *iyattām* – trukmę; *iha* – šiame pasaulyje; *āyuṣaḥ* –

gyvenimo; *muhūrtāt* – vieną akimirką; *sarvam* – viską; *utsṛjya* – palikęs; *gatavān* – atsidavė; *abhayam* – visiškam saugumui; *harim* – Dievo Asmeniui.

Sužinojęs, kad po akimirkos mirs, šventasis valdovas Khaṭvāṅga tuojau pat atsiribojo nuo materialios veiklos ir atsidavė Dievo Asmens, aukščiausiojo užtarėjo, globai.

Komentaras: Atsakomybės jausmo nepraradęs žmogus visada turi atminti, kokia jo, kaip žmogaus, svarbiausia priedermė. Žmogaus būtis neturėtų apsiriboti būtiniausių kūno poreikių tenkinimu. Mes privalome sąžiningai vykdyti savo pareigą, kad pagerintume savo dalią kitą gyvenimą. Gyvenimas žmogui duotas tam, kad jis pasirengtų atlikti savo svarbiausiąją priedermę. Khaṭvāṅga posme pavadintas šventu valdovu, nes atlikdamas atsakingas valstybės vadovo pareigas, jis vis dėlto nė akimirkai neužmiršo apie savo svarbiausiąją priedermę. Taip elgėsi ir kiti *rājarṣiai* (šventieji valdovai), pvz., Mahārāja Yudhiṣṭhira ir Mahārāja Parīkṣitas. Jie yra rimto požiūrio į savo pirmutinę priedermę pavyzdžiai. Mahārāja Khaṭvāṅga, pusdievių pakviestas į aukštesniąsias planetas kovoti su demonais, narsiai grūmėsi pusdievių pusėje, kaip dera tikram valdovui. Atsidėkodami pusdieviai norėjo apipilti jį materialiomis malonėmis, tačiau Mahārāja Khaṭvāṅga, kuris visą laiką atminė, kokia svarbiausia jo pareiga, tepaprašė vieno: pasakyti, kiek jam dar likę gyventi. Tai rodo, jog pasirengimas būsimam gyvenimui jam buvo kur kas svarbesnis nei iš pusdievių pelnytos materialios gėrybės. Tačiau pusdieviai atsakė, kad gyventi jam likusios vos kelios akimirkos. Tai išgirdęs, karalius tučtuojau paliko dangaus karalystę su jos dangiškais džiaugsmais ir, sugrįžęs Žemėn, atsidavė aukščiausiojo užtarėjo, Dievo Asmens, globai. Jo pastangos nenuėjo veltui, ir jis pelnė išvadavimą. Nors karaliui gyventi buvo likusi vos viena akimirka, sėkmė nenusigręžė nuo jo, nes jis niekada nebuvo užmiršęs savo svarbiausios priedermės. Šiais žodžiais Śukadeva Gosvāmis padrąsino Mahārāją Parīkṣitą, paragino nesijaudinti, kad gyventi jam likusi savaitė ir atlikti svarbiausią savo priedermę – klausytis „Śrīmad-Bhāgavatam“, šlovinančios Viešpatį. Mahārāja Parīkṣitas sutiko didįjį Śukadevą Gosvāmį Viešpaties valia, ir didžiausia dvasinės sėkmės brangenybė, palikta jo, aprašoma puikiuose „Śrīmad-Bhāgavatam“ posmuose.

14 TEKSTAS

तवाप्येतर्हि कौरव्य सप्ताहं जीवितावधिः ।
उपकल्पय तत्सर्वं तावद्यत्साम्परायिकम् ॥१४॥

tavāpy etarhi kauravya saptāhaṁ jīvitāvadhiḥ
upakalpaya tat sarvaṁ tāvad yat sāmparāyikam

tava – tavo; *api* – taip pat; *etarhi* – taigi; *kauravya* – o Kauravų palikuoni; *saptāham* – septynios dienos; *jīvita* – gyvenimas; *avadhiḥ* – riba; *upakalpaya* – atlik; *tat* – tas; *sarvam* – visas; *tāvat* – per tą laiką; *yat* – kurios; *sāmparāyikam* – ritualus kitam gyvenimui.

Mahārāja Parīkṣitai, tau gyventi liko septynios dienos, taigi tu dar turi laiko atlikti būtinas apeigas, kurios nulems tau geresnę dalią kitame gyvenime.

Komentaras: Prisiminęs Mahārāją Khaṭvāṅgą, kuris per labai trumpą laiką sėkmingai pasirengė kitam gyvenimui, Śukadeva Gosvāmis drąsino Mahārāją Parīkṣitą, sakydamas, kad jam likusios ištisos septynios dienos, o to visiškai pakaks. Gosvāmis leido suprasti Mahārājai Parīkṣitui, kad per likusias jam gyventi dienas jis turi rasti prieglobstį Viešpatyje, kuris įsikūnijo per garsą (kaip „Śrīmad-Bhāgavatam“), ir pelnyti išsivadavimą. Kitaip sakant, geriausias būdas pasiruošti kitam gyvenimui – klausytis „Śrīmad-Bhāgavatam“ ta forma, kuria Śukadeva Gosvāmis papasakojo ją Mahārājai Parīkṣitui. Apeigos nėra vien formalumas, tačiau tikintis sėkmingos jų vykdymo baigties, būtina paisyti tam tikrų sąlygų, nurodytų toliau tekste.

15 TEKSTAS

अन्तकाले तु पुरुष आगते गतसाध्वसः ।
छिन्द्यादसङ्गशस्त्रेण स्पृहां देहेऽनु ये च तम् ॥१५॥

anta-kāle tu puruṣa āgate gata-sādhvasaḥ
chindyād asaṅga-śastreṇa spṛhāṁ dehe 'nu ye ca tam

anta-kāle – gyvenimo pabaigoje; *tu* – bet; *puruṣaḥ* – žmogus; *āgate* – pasiekęs; *gata-sādhvasaḥ* – visiškai nebijodamas mirties; *chindyāt* – turi nukirsti; *asaṅga* – neprisirišimo; *śastreṇa* – ginklu; *spṛhām* – visus troškimus; *dehe* – susijusius su materialiu kūnu; *anu* – priklauso; *ye* – visa tai; *ca* – taip pat; *tam* – juos.

Gyvenimo pabaigoje reikia drąsiai žvelgti mirčiai į akis. O tam pirmiausiai būtina ryžtingai nutraukti prisirišimo prie materialaus kūno pančius, atsiriboti nuo visko, kas susiję su juo, ir taip atsikratyti visų troškimų.

Komentaras: Grubių materialistų viltys gyventi šiame pasaulyje amžinai, kai akivaizdu, jog visa tai, kam paaukota tiek daug jėgų, anksčiau ar vėliau teks palikti, atskleidžia materializmo absurdiškumą. Svarbūs vyriausybės veikėjai, mokslininkai, filosofai, ir kt., neturėdami patikimų žinių apie dvasinę esybę, sielą, yra kvailai įsitikinę, jog tie keletas dešimtmečių ir yra viskas, kad po mirties jų jau niekas nebelaukia. Šis nemokšiškas įsitikinimas, prasismelkęs net į vadinamąjį akademinį pasaulį, verčia žmogų beprasmiškai švaistyti savo gyvybines jėgas, ir jau dabar aiškiai matyti siaubingi jo išplitimo padariniai. Nepaisant to, kvaili materialistai vis tiek nesusimąsto, kas jų laukia kitą gyvenimą. Pamatinė „Bhagavad-gītos" mokymo idėja skelbia, kad gyvoji būtybė, kaip individualybė, niekur neišnyksta net mirus kūnui, kuris tėra viršutinis jos drabužis. Gyvoji esybė keičia vieną kūną kitu, tarytum palaikį drabužį; šis pokytis vadinasi mirtimi. Taigi mirtis yra kūno pakeitimas, besikartojantis kaskart, kai baigiasi gyvenimas. Išmintingas žmogus turi rengtis kitam gyvenimui, kad gautų geriausią kūną, o geriausias yra dvasinis kūnas. Jį gauna sugrįžtantys į Dievo karalystę arba patenkantys į Brahmano viešpatiją. Plačiau apie tai – antrajame šios giesmės skyriuje. O jeigu jau užsiminėme apie kūno pakeitimą, tai pradėti rūpintis kitu gyvenimu reikėtų jau dabar. Iš kvailumo daugiau svarbos žmonės teikia dabartiniam, laikinam gyvenimui, todėl netikę jų vadovai visą savo dėmesį sutelkia į patį kūną ir kūniškus ryšius. Materialios sąsajos nesiriboja vien mūsų kūnu, jos aprėpia ir mūsų giminaičius, žmoną, vaikus, visuomenę, šalį ir daugybę kitų laikinų dalykų, su kuriais mus galiausiai išskiria mirtis. Po mirties žmogus užmiršta visus praeities ryšius. Kažkas panašaus su mumis nutinka naktį, kai nugrimztame į sapnus. Miegodami mes visiškai užmirštame kūną ir viską, kas su juo susiję, nors toji užmarštis yra laikina ir trunka vos keletą valandų. Mirtis – ne kas kita, kaip keletą mėnesių trunkantis sapnas, kurio metu mums sudaromos sąlygos eilinei bausmei naujame materialiame kūne atlikti, kurį, atsižvelgdama į mūsų norus, parūpina gamta. Juk mums pakanka tik pakeisti savo troškimus, ir to išmokti turime šį gyvenimą, kol esame žmogaus kūne. Pradėti mokytis niekada nevėlu, net jei gyventi liko keletas akimirkų, tačiau geriausia tai padaryti, kol esi *brahmacāris,* dar ankstyvoje vaikystėje, po to tapti *gṛhastha, vānaprastha* ir *sannyāsiu*. Sistema, suteikianti tokį pasirengimą, vadinasi *varṇāśrama-dharma* arba *sanātana-dharma,* ir tai – idealus būdas pasiekti žmogaus gyvenimo tobulumą. Sulaukus penkiasdešimties metų ar net anksčiau, reikia atsiriboti nuo šeimos, visuomeninio bei politinio gyvenimo ir, tapus *vānaprastha* ar *sannyāsiu,* rengtis kitam gyvenimui. Visuomenės vadovais besidedantys kvaili materialistai paprastai įsikibę laikosi šeimos. Paskendę šeimos rūpesčiuose, jie net neketina nutraukti su ja

ryšių. Taip jie pakliūva gamtos įstatymų nelaisvėn ir vėl pagal savo praeities darbus gauna grubius materialius kūnus. Kai kurie jų senatvėje sulaukia žmonių pagarbos, tačiau tai neapsaugos jų nuo gamtos įstatymų, tvirtai laikančių savo gniaužtuose visus. Todėl geriausia išeitis – pačiam nutraukti šeimyninius ryšius, o prieraišumą šeimai, visuomenei, šaliai ir viskam, kas su tuo susiję, pakeisti meile ir tarnyste Viešpačiui.

Posme iškeliama būtinybė atsikratyti liguistų troškimų, kylančių dėl potraukio šeimai. Ir vienintelė išeitis jų atsikratyti – pakeisti juos kilnesniais troškimais. Troškimai neatsiejami nuo gyvos būtybės esmės. Gyva būtybė amžina, tad ir troškimai – jos įgimtas bruožas – yra amžini. Visiškai atsisakyti troškimų neįmanoma, tačiau jų objektas gali būti pakeistas. Mes turime išsiugdyti norą grįžti namo, pas Dievą, ir tada, tvirtėjant atsidavimo tarnystei, proporcingai ims nykti materialios naudos, garbės bei pripažinimo troškimas. Gyva esybė pašaukta tarnauti, todėl visi jos troškimai telkiasi apie tarnystės instinktą. Nuo vyriausybės vadovo iki visų apleisto gatvės elgetos – kiekvienas savaip tarnauja aplinkiniams. Tarnystės instinktas visiškai gali būti realizuotas tiktai perkėlus jį nuo materijos į dvasią, t.y. kai, užuot tarnavę šėtonui, imsime tarnauti Dievui.

16 TEKSTAS

गृहात्प्रव्रजितो धीरः पुण्यतीर्थजलाप्लुतः ।
शुचौ विविक्त आसीनो विधिवत्कल्पितासने ॥१६॥

gṛhāt pravrajito dhīraḥ puṇya-tīrtha-jalāplutaḥ
śucau vivikta āsīno vidhivat kalpitāsane

gṛhāt – iš namų; *pravrajitaḥ* – išėjus; *dhīraḥ* – sutramdžius jusles; *puṇya* – dorovinga; *tīrtha* – šventa vieta; *jala-āplutaḥ* – išsimaudžius; *śucau* – apsivalius; *vivikte* – nuošaliai; *āsīnaḥ* – atsisėdus; *vidhivat* – pagal taisykles; *kalpita* – atlikus; *āsane* – ant demblio.

Žmogus turi išeiti iš namų ir imtis savitramdos; apsigyventi šventoje vietoje, reguliariai maudytis ir sėdėti nuošalioje, tinkamai pašventintoje vietoje.

Komentaras: Kad kuo geriau pasiruoštume kitam gyvenimui, turime palikti savo vadinamuosius namus. *Varṇāśrama-dharmos (sanātana-dharmos)* sistema numato, kad žmogus kuo anksčiau, sulaukęs penkiasdešimties

metų, nutrauktų ryšius su šeima. Šiuolaikinio pasaulio gyvenimas neįsivaizduojamas be jaukaus šeimos židinio ir įvairiausių patogumų, todėl palikti savo jaukius namus niekam net neateina mintis. Žmogus tikisi, jog sulaukęs senatvės ramiai gyvens gerai apstatytuose namuose, apsuptas lipšnių moterų ir nuostabių vaikų. Aukštieji valstybės pareigūnai bei ministrai iki mirties laikosi įsitvėrę savo priveligijuotos tarnybos ir nė galvot negalvoja apie tai, kad reikėtų atsisakyti namų jaukumo. Būdami savo iliuzijų nelaisvėje, materialistai kuria įvairiausius planus apie dar patogesnį gyvenimą. Tačiau staiga ateina žiaurioji mirtis ir be gailesčio pasiima su savimi tą didįjį planų kūrėją, nepaisydama jo norų ir priversdama jį pakeisti kūną. Taip, atsižvelgiant į padarytus darbus, planų kūrėjas gauna naują kūną, priklausantį vienai iš 8 400 000 gyvybės formų. Už nuodėmes, padarytas per visą savo ilgą ir ydingą gyvenimą, žmonės, beviltiškai prisirišę prie jaukaus šeimyninio gyvenimo, kitą gyvenimą dažniausiai įsikūnija žemesnėse gyvybės formose ir taip visa žmogaus gyvenimo energija nueina veltui. Norėdami išvengti šio pavojaus, bei pavojaus tapti iliuzinės tikrovės vergu, sulaukę penkiasdešimties metų ar net anksčiau turėtume susimąstyti apie artėjančią mirtį. Svarbiausia nepamiršti, kad mirtis gali ateiti kiekvieną akimirką, dar nesulaukus penkiasdešimties metų, todėl kad ir kokio būtume amžiaus, turime jau dabar pradėti ruoštis kitam, geresniam gyvenimui. *Sanātana-dharmos* sistema padeda savo pasekėjams tai padaryti, nepalikdama jokių galimybių beprasmiškai nugyventi šį žmogaus gyvenimą.

Šventos vietos pasaulyje egzistuoja tam, kad pasitraukusieji nuo žemiškų reikalų galėtų čia apsigyventi ir ruoštis kitam, geresniam gyvenimui. Taigi išmintingas žmogus, pasiekęs penkiasdešimties metų ribą, turėtų keliauti į šventą vietą ir likusias gyvenimo dienas skirti dvasiniam atsinaujinimui – nugalėti potraukį šeimai, kurį galima pavadinti materialios būties grandinėmis. Norint atsikratyti prieraišumo šeimai, patariama išeiti iš namų. Kas iki mirties gyvena su šeima, tas jo neatsikratys, o to nepadaręs, taip ir liks jos pančiuose, taigi ir nepajus dvasinės laisvės. Tačiau palikus namus, kaip pataria Vedos, nevalia nusiraminti, tuo labiau nevalia sukurti naujų namų šventoje vietoje, teisėtų ar neteisėtų. Ne vienas palikęs namus iškeliauja į šventas vietas, tačiau patekęs į netinkamą aplinką užmezga nesantuokinius ryšius su priešinga lytimi ir vėl sukuria šeimą. Materiali iliuzinė energija yra tokia galinga, kad pakliūti į jos spąstus gali bet kokio amžiaus žmogus, net ir tas, kuris paliko savo laimingą šeimyninį gyvenimą. Todėl labai svarbu mokytis savitramdos, laikytis skaistos, visiškai atsisakyti visų seksualinių norų. Žmogui, norinčiam pagerinti savo dalią, seksualiniai malonumai tolygūs savižudybei, o gal net ir baisesni už ją. Todėl atsižadėti šeimyninio gyvenimo visų pirma reiškia pažaboti visus juslinius troškimus, ypač sek-

sualinius. Tam tikslui reikia atsisėsti ant pagal visas taisykles pašventinto patiesalo, paklojus po juo šieno ir elnio kailį ir, kaip jau nurodyta anksčiau, be nusižengimų kartoti šventą Viešpaties vardą. Tai atitrauks mintis nuo materijos ir padės sutelkti jas prie Viešpaties lotoso pėdų. Tiktai šis paprastas metodas leis pasiekti dvasinio gyvenimo aukštumas.

17 TEKSTAS

अभ्यसेन्मनसा शुद्धं त्रिवृद्ब्रह्माक्षरं परम् ।
मनो यच्छेज्जितश्वासो ब्रह्मबीजमविस्मरन् ॥१७॥

abhyasen manasā śuddhaṁ trivṛd-brahmākṣaraṁ param
mano yacchej jita-śvāso brahma-bījam avismaran

abhyaset – reikia praktikuoti; *manasā* – prote; *śuddham* – šventą; *tri-vṛt* – iš trijų; *brahma-akṣaram* – transcendentinių garsų; *param* – aukščiausią; *manaḥ* – protą; *yacchet* – suvaldyti; *jita-śvāsaḥ* – reguliuojant kvėpavimą; *brahma* – absoliučios; *bījam* – sėklos; *avismaran* – neužmirštant.

Taip sėdėdamas sutelk mintis į tris transcendentinius garsus [a-u-m] ir, sureguliavęs kvėpavimą, pažabok protą, kad iš atminties neišslystų ši transcendentinė sėkla.

Komentaras: Oṁkāra (praṇava) – tai transcendentinio pažinimo sėkla, sudaryta iš trijų transcendentinių raidžių: *a-u-m*. Didžiųjų mistikų patirtis rodo, kad šis transcendentinis, nors ir mechaninis, transo būsenos pasiekimo būdas, mintyse kartojant *oṁkārą* ir reguliuojant kvėpavimą, padeda pažaboti materijos užvaldytą protą. Tokiu būdu pakeičiami mąstymo įpročiai. Neįmanoma liautis mąsčius ar ko troškus. Kad atsirastų noras dvasiškai tobulėti, reikia kokybiškai transformuoti mąstymo kryptį. Protas – tai juslinės veiklos centras, todėl pakeitus proto orientaciją, savaime pakis ir vykdomųjų organų veiklos pobūdis. *Oṁkāra* – tai visų transcendentinių garsų sėkla, ir tik transcendentinis garsas gali nukreipti protą ir jausmus norima linkme. Transcendentinis garsas išgydo net ir psichiškai nesveiką žmogų. „Bhagavad-gītā“ teigia, kad *praṇava (oṁkāra)* per garsą tiesiogiai įkūnija Aukščiausiąją Absoliučią Tiesą. Kas nesiryžta iš karto pradėti kartoti švento Viešpaties vardo, kaip rekomenduota anksčiau tekste, gali kartoti *praṇavą* (*oṁkārą*). *Oṁkāra* – tai kreipinys, jis reiškia „O mano Viešpatie“, kaip kad *oṁ hari om* reiškia „O mano Viešpatie, Aukščiausioji Dievo Asmenybe“. Kaip jau sakyta, šventas Viešpaties vardas tapatus

Pačiam Viešpačiui. Tai pasakytina ir apie *oṁkārą*. Tačiau tie, kuriems jų neišlavėjusios juslės neleidžia patirti transcendentinio Viešpaties asmenybiškumo, suvokti Jo vardo didybės (kitais žodžiais, neofitai) dvasinio susivokimo kelią pradeda praktikuodami mechaninį metodą – mintyse kartoja *praṇavą (oṁkārą)* ir derina tai su kvėpavimo funkcijų reguliavimu. Jau ne kartą pabrėžėme, kad Dievo Asmens transcendentinio vardo, pavidalo, ypatybių, žaidimų ir t.t. neįmanoma patirti dabartinėmis materialiomis juslėmis, todėl transcendentinis pažinimas pradedamas įtraukus į jį protą, kuris yra juslinės veiklos centras. Bhaktai iš karto susitelkia į Absoliučios Tiesos Asmenį. O tie, kurie negali susigyventi su mintimi apie Absoliuto individualumą, disciplinuoja protą mediuodami beasmenį Viešpaties aspektą ir tokiu būdu rengiasi tolesniam tobulėjimui.

18 TEKSTAS

नियच्छेद्विषयेभ्योऽक्षान्मनसा बुद्धिसारथिः ।
मनः कर्मभिराक्षिप्तं शुभार्थे धारयेद्धिया ॥१८॥

niyacched viṣayebhyo 'kṣān manasā buddhi-sārathiḥ
manaḥ karmabhir ākṣiptaṁ śubhārthe dhārayed dhiyā

niyacchet – atitrauk; *viṣayebhyaḥ* – nuo juslinės veiklos; *akṣān* – jusles; *manasā* – protu; *buddhi* – intelektas; *sārathiḥ* – vežėjas; *manaḥ* – protą; *karmabhiḥ* – karmine veikla; *ākṣiptam* – užsiėmusį; *śubha-arthe* – Viešpačiui; *dhārayet* – sulaikyk; *dhiyā* – visiškai sąmoningai.

Palaipsniui, kai protas taps vis labiau sudvasintu, tolydžio atitrauk jį nuo juslinės veiklos, ir juslės paklus intelektui. Taip bejėgiškai materijon nugrimzdęs protas gali būti atgręžtas į tarnystę Dievo Asmeniui ir pripildytas transcendentinės sąmonės.

Komentaras: Pradinis proto sudvasinimo metodas, kai mechaniškai kartojama *praṇava (oṁkara)* ir reguliuojamas kvėpavimas, vadinamas mistiniu arba jogiškuoju *prāṇāyāmos* procesu, arba visiška kvėpavimo kontrole. Daugiausia, ką gali duoti *prāṇāyāmos* sistema, – tai transo būsena, vadinama *samādhi*. Tačiau patirtis rodo, kad materijos užvaldyto proto nepažaboja net ir *samādhi*. Antai didysis mistikas Viśvāmitra Munis pasiekė *samādhi,* tačiau pasidavęs jausmams suartėjo su Menaka. Istorijai žinomi tokie faktai. Net jeigu protas šiuo metu jausmiškai neaktyvus, iš pasąmonės iškyla praeities prisiminimai ir trukdo visiškai atsidėti dvasiniam savęs

pažinimui. Todėl Śukadeva Gosvāmis pataria žengti vieną žingsnį į priekį, pasinaudoti išbandytu metodu – sukaupti mintis į tarnybą Dievo Asmeniui. „Bhagavad-gītoje“ (6.47) Pats Aukščiausiasis Dievo Asmuo, Viešpats Śrī Kṛṣṇa, siūlo šį tiesioginį kelią. Todėl, dvasiškai išgryninus mintį, reikia tuojau pat atsidėti Viešpačiui ir su transcendentine meile Jam tarnauti: klausytis pasakojimų apie Jį, kartoti Jo šventą vardą ir t.t. Pasirinkus autoritetingą dvasinį mokytoją, atsidavimo tarnystė leidžia tiesiausiu keliu žengti į dvasinį tobulėjimą net ir tiems, kurių protas neranda ramybės.

19 TEKSTAS

तत्रैकावयवं ध्यायेदव्युच्छिन्नेन चेतसा ।
मनो निर्विषयं युक्त्वा ततः किञ्चन न स्मरेत् ।
पदं तत्परमं विष्णोर्मनो यत्र प्रसीदति ॥१९॥

tatraikāvayavaṁ dhyāyed avyucchinnena cetasā
mano nirviṣayaṁ yuktvā tataḥ kiñcana na smaret
padaṁ tat paramaṁ viṣṇor mano yatra prasīdati

tatra – po to; *eka* – po vieną; *avayavam* – kūno dalis; *dhyāyet* – reikia medituoti; *avyucchinnena* – išlaikant visą pavidalą; *cetasā* – mintyse; *manaḥ* – protą; *nirviṣayam* – atribotą nuo juslių objektų; *yuktvā* – susietą; *tataḥ* – tada; *kiñcana* – apie ką nors; *na* – ne; *smaret* – galvoti; *padam* – asmenį; *tat* – tą; *paramam* – aukščiausią; *viṣṇoḥ* – Viṣṇu; *manaḥ* – protas; *yatra* – kur; *prasīdati* – nurimsta.

Po to imkis nuosekliai medituoti atskiras Viṣṇu kūno dalis, išlaikydamas mintyse vientisą Viešpaties paveikslą. Taip protas visiškai atsiribos nuo juslių objektų. Prote neturi likti jokių pašalinių minčių. Aukščiausiasis Dievo Asmuo Viṣṇu yra Aukščiausioji Tiesa, todėl tik Jame protas atras visišką nusiraminimą.

Komentaras: Išorinės Viṣṇu energijos supainioti kvailiai nesuvokia, kad galutinis laimės ieškojimų tikslas – užmegzti tiesioginius ryšius su Viešpačiu Viṣṇu, Dievo Asmeniu. *Viṣṇu-tattva* yra begalinė įvairių transcendentinių Dievo Asmens pavidalų apraiška, o viršiausias, pirmapradis *viṣṇu-tattvos* pavidalas – Govinda, Viešpats Kṛṣṇa, aukščiausioji visų priežasčių priežastis. Todėl mąstyti apie Viṣṇu arba medituoti į transcendentinę Viṣṇu formą, o ypač Kṛṣṇos paveikslą, reiškia tobulai medituoti. Medituoti pradedama nuo Viešpaties lotoso pėdų. Tačiau nevalia užmiršti ar mintimis

atitrūkti nuo vientiso Viešpaties paveikslo, mintys nuosekliai perkeliamos nuo vienos Jo transcendentinio kūno dalies prie kitos. Posme pasakyta aiškiai – Aukščiausiasis Viešpats nėra beasmenis. Viešpats – asmuo, tačiau Jo kūnas kitoks negu mūsų, sąlygotų būtybių. Antraip Śukadeva Gosvāmis nebūtų siūlęs aukščiausio dvasinio tobulumo siekti pratybomis, kurių pirmasis žingsnis – *praṇavos (oṁkāros)* kartojimas, o baigiamasis – Viṣṇu kūno dalių meditacija. Taigi, nepaisant klaidingos neišmanėlių nuomonės, Viṣṇu pavidalų garbinimas garsiausiose Indijos šventyklose neturi nieko bendra su stabmeldyste. Atvirkščiai, šios šventyklos – tai dvasiniai centrai, kur medituojamos transcendentinės Viṣṇu kūno dalys. Nesuvokiama ir visagale Viešpaties valia Viṣṇu šventyklose garbinamos Dievybės yra tapačios Pačiam Viešpačiui Viṣṇu. Todėl neofitai, nepajėgiantys ramiai nusėdėti vietoje ir susikoncentruoti į *praṇavą oṁkārą* arba Viṣṇu kūno dalis, kaip pataria vienas didžiausių autoritetų šiuo klausimu Śukadeva Gosvāmis, gali pasinaudoti paprastesniu būdu: medituoti Viṣṇu kūno dalis šventykloje. Paprastas žmogus turės kur kas daugiau naudos medituodamas ne aukščiau aprašytą dvasinių garsų junginį *a-u-m,* o Viṣṇu pavidalą šventykloje. Tarp *oṁkāros* ir Viṣṇu pavidalų nėra jokio skirtumo, tačiau žmonės, neišmanantys mokslo apie Absoliučią Tiesą, nevykusiai bando tai ginčyti ir sukelia painiavą. Čia pasakyta, kad Viṣṇu pavidalas – tai galutinis meditacinės praktikos objektas, todėl protą žymiai naudingiau sutelkti į Jį, o ne į beasmenę *oṁkārą,* į kurią medituoti daug sunkiau.

20 TEKSTAS

रजस्तमोभ्यामाक्षिप्तं विमूढं मन आत्मनः ।
यच्छेद्धारणया धीरो हन्ति या तत्कृतं मलम् ॥२०॥

rajas-tamobhyām ākṣiptaṁ vimūḍhaṁ mana ātmanaḥ
yacched dhāraṇayā dhīro hanti yā tat-kṛtaṁ malam

rajaḥ – aistros *guṇos; tamobhyām* – ir neišmanymo *guṇos; ākṣiptam* – suaudrintą; *vimūḍham* – suklaidintą; *manaḥ* – protą; *ātmanaḥ* – savo; *yacchet* – išvaduok; *dhāraṇayā* – sutelkęs mintis (į Viṣṇu); *dhīraḥ* – nurimęs; *hanti* – sunaikina; *yā* – tas; *tat-kṛtam* – jų sukurtas; *malam* – nešvarybes.

Materialioje gamtoje veikiančios aistros jėgos be atvangos audrina žmogaus protą, o neišmanymo jėgos stumia jį į paklydimą. Tačiau kreipiantis į Viṣṇu galima išvengti šių jėgų įtakos ir patirti ramybę, nusiplovus jų sukurtą užsiteršimą.

Komentaras: Aistros ir neišmanymo jėgų įtakojami žmonės nepajėgūs transcendentiškai patirti Dievo. Aukščiausiąją Tiesą patirti tegali tie, kurie gyvena dorybe. Aistros bei neišmanymo jėgų veikimas pasireiškia aistra turtui bei moterims. Žmonės, bejėgiškai prisirišę prie turto ir moterų, atsikratyti šios ydos gali tik nuolat atmindami neišreikštą, beasmenį Viešnų aspektą. Dauguma impersonalistų ir monistų neišvengia aistros bei neišmanymo jėgų poveikio. Jie laiko save išsivadavusiomis sielomis, tačiau nieko neišmano apie transcendentinį asmenišką Absoliučios Tiesos aspektą, todėl jų širdys netyros. „Bhagavad-gītos“ teigimu, nugyvenęs šimtus gyvenimų filosofas impersonalistas nusilenkia Dievo Asmeniui. Tam, kad neofitas impersonalistas ilgainiui įsisąmonintų asmenišką Dievo aspektą, jam per panteizmo filosofiją duodama galimybė suvokti Viešpaties asmenį.

Tas, kuris studijuoja aukščiausios formos panteizmą, negali susidaryti vaizdo, jog Absoliuti Tiesa yra beasmenė. Jis tiesiog išplečia Absoliučios Tiesos sampratą, įtraukdamas į ją ir vadinamosios materialios energijos galiojimo sferas. Tarnystės nuostata, kuri yra gyvosios energijos svarbiausioji prigimties dalis, leidžia visa, kas materialios energijos sukurta, susieti su Absoliutu. Tyras Viešpaties bhaktas žino paslaptį, kaip per tarnystę dvasiškai įprasminti kiekvieną daiktą ir tik tarnystė Viešpačiui tobuliausiai įprasmina panteizmo teorijų prielaidas.

21 TEKSTAS

यस्यां सन्धार्यमाणायां योगिनो भक्तिलक्षणः ।
आशु सम्पद्यते योग आश्रयं भद्रमीक्षतः ॥२१॥

yasyāṁ sandhāryamāṇāyāṁ yogino bhakti-lakṣaṇaḥ
āśu sampadyate yoga āśrayaṁ bhadram īkṣataḥ

yasyām – šitaip nuolatos atmindamas; *sandhāryamāṇāyām* – ir taip be paliovos medituodamas; *yoginaḥ* – *yogas* mistikas; *bhakti-lakṣaṇaḥ* – praktikuodamas atsidavimo tarnystę; *āśu* – labai greitai; *sampadyate* – pelno sėkmę; *yogaḥ* – ryšys per atsidavimo Viešpačiui tarnystę; *āśrayam* – globojamas; *bhadram* – kupiną gėrio; *īkṣataḥ* – matydamas.

O valdove, atmenant Viešpatį ir išsiugdžius įprotį be paliovos medituoti gėrį spinduliuojantį Jo asmens paveikslą, neilgai trukus pelnoma galimybė su atsidavimu tarnauti Viešpačiui, asmeniškai Jo globojamam.

Komentaras: Mistinės *yogos* pratybos bus sėkmingos tiktai tada, kai jos siejamos su atsidavimo Viešpačiui tarnyste. Panteizmas, kaip priemonė išmokti visur regėti visagalį Viešpatį, yra savotiška mąstymo mokykla, padedanti priprasti prie tarnystės Viešpačiui idėjos. Būtent šis elementas leidžia sėkmingai pasiekti misticizmo pratybų tikslą. Tačiau tas, kuris neturi nė krislelio atsidavimo, nepasieks sėkmės. Panteistinės pasaulėjautos suformuota atsidavimo nuostata ilgainiui perauga į tikrą atsidavimo Viešpačiui tarnystę. Impersonalistams tai vienintelė viltis. „Bhagavad-gītoje" (12.5) patvirtinta, kad impersonalistinis dvasinio savęs pažinimo kelias sunkesnis, nes tikslas čia pasiekiamas netiesioginiu būdu, nors ilgainiui ir impersonalistai neišvengiamai ima krypti į Viešpaties asmens aspektą.

22 TEKSTAS

राजोवाच
यथा सन्धार्यते ब्रह्मन्धारणा यत्र सम्मता ।
यादृशी वा हरेदाशु पुरुषस्य मनोमलम् ॥२२॥

rājovāca
yathā sandhāryate brahman dhāraṇā yatra sammatā
yādṛśī vā hared āśu puruṣasya mano-malam

rājā uvāca – laimingasis karalius tarė; *yathā* – kaip; *sandhāryate* – sutelkiamos mintys; *brahman* – o *brāhmaṇa; dhāraṇā* – samprata; *yatra* – kur ir kaip; *sammatā* – smulkiai; *yādṛśī* – kokiu būdu; *vā* – arba; *haret* – pašalinamos; *āśu* – nedelsiant; *puruṣasya* – iš žmogaus; *manaḥ* – proto; *malam* – nešvarybės.

Laimingasis karalius Parikṣitas toliau klausė: O brāhmaṇe, papasakok man kuo smulkiau, kaip ir kur reikia nukreipti mintis, kaip sutelkti jas ties šiuo paveikslu, kad protas taptų visiškai skaidrus.

Komentaras: Svarbiausioji visų sąlygotos sielos nelaimių priežastis – nešvari širdis. Sąlygotą sielą užgriūva įvairios materialios būties kančios, kurių per savo neišmanymą ji nepajėgia išvengti, nes jos širdis užteršta per ilgus kalėjimo materialiame pasaulyje amžius. Tikrasis gyvos būtybės pašaukimas – vykdyti Aukščiausiojo Viešpaties valią, tačiau jos širdis nešvari, todėl ji mieliau tenkina savo pačios susigalvotus ir jos prigimčiai svetimus norus. Šie norai, užuot raminę, drumsčia protą, neleidžia sąlygotai sielai ištrūkti

iš besikartojančių gimimų bei mirčių verpeto. Nusiplauti karminės veiklos bei empirinės filosofijos nešvarumus galima tiktai priartėjus prie Aukščiausiojo Viešpaties. Viešpats visagalis, todėl Jis gali pasirodyti mums per Savo nesuvokiamas galias. Tie, kuriems sunku patikėti Absoliuto asmens aspekto egzistavimu, turi galimybę patirti Viešpatį kaip *virāṭ-rūpą* – Jo beasmenį visatos aspektą. Viešpaties beasmenis kosminis aspektas – tai Jo beribių energijų išraiška. Kadangi energijų šaltinis ir energijos yra tapatūs, Viešpaties beasmenis kosminis pavidalas leidžia sąlygotai sielai netiesiogiai prie Jo priartėti ir ilgainiui pasiekti asmeniškų ryšių pakopą.

Mahārājį Parīkṣitą jau siejo tiesioginis ryšys su Dievo Asmeniu, Viešpačiu Śrī Kṛṣṇa, ir jam nebuvo reikalo klausti Śukadevos Gosvāmio apie tai, kaip ir į ką nukreipti savo mintis, medituojant Viešpaties beasmenę *virāṭ-rūpą*. Vis dėlto, rūpindamasis žmonėmis, kurie nepajėgia įsisąmoninti Viešpaties transcendentinio asmens, spinduliuojančio amžinatvę, išmanymą ir palaimą, jis paprašė smulkesnių paaiškinimų šiuo klausimu. Žmonėms, kurie nenusilenkė Viešpačiui, Viešpats nesuvokiamas kaip asmuo. Dėl išsamesnių žinių stokos Viešpats, kaip asmenybė (pvz., Rāma ar Kṛṣṇa), jiems tiesiog nepriimtinas. Jie iki galo neįsisąmonina Viešpaties galybės. „Bhagavad-gītoje“ (9.11) Pats Viešpats teigia, kad nemokšos išjuokia Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, laikydami Jį paprastu žmogumi. Jie nesupranta, kad Viešpats visagalis. Savo nesuvokiama galia Jis gali apsireikšti žmogaus ar kitos gyvos būtybės pavidalu ir sykiu išlikti visagalis Viešpats, niekada neprarandantis Savo transcendentiškumo. Taigi, rūpindamasis žmonėmis, negalinčiais pripažinti amžino Viešpaties asmens pavidalo, Mahārāja Parīkṣitas paklausė Śukadevos Gosvāmio, kaip pradedantiesiems mintimis susitelkti į Viešpatį. Toliau pateikiame išsamų Gosvāmio atsakymą.

23 TEKSTAS

श्रीशुक उवाच
जितासनो जितश्वासो जितसङ्गो जितेन्द्रियः ।
स्थूले भगवतो रूपे मनः सन्धारयेद्धिया ॥२३॥

śrī-śuka uvāca
jitāsano jita-śvāso jita-saṅgo jitendriyaḥ
sthūle bhagavato rūpe manaḥ sandhārayed dhiyā

śrī-śukaḥ uvāca – Śukadeva Gosvāmis tarė; *jita-āsanaḥ* – tinkama sėdėsena; *jita-śvāsaḥ* – reguliuojamas kvėpavimas; *jita-saṅgaḥ* – reguliuojamas

bendravimas; *jita-indriyaḥ* – sutramdytos juslės; *sthūle* – į grubios materijos; *bhagavataḥ* – Dievo Asmenį; *rūpe* – pavidalą; *manaḥ* – protas; *sandhārayet* – turi būti sutelktas; *dhiyā* – intelekto jėga.

Śukadeva Gosvāmis atsakė: Pasirinkus tinkamą sėdėseną, prāṇāyāma yogos metodais reguliuojant kvėpavimą, būtina pažaboti protą bei jusles ir intelekto jėga sutelkti protą į grubiąsias Viešpaties energijas [vadinamas virāṭ-rūpa].

Komentaras: Materijos užvaldytas sąlygotos sielos protas verčia ją savąjį „aš“ tapatinti su kūnu, neleidžia peržengti šios savojo „aš“ sampratos ribų, todėl užkietėjusiems materialistams būtina pakeisti savo mąstyseną praktikuojant meditacinės *yogos* sistemą – pasirinkti tinkamą sėdėseną, sureguliuoti kvėpavimą ir sutelkti protą į Aukščiausiąjį. Neišgryninęs materijos užvaldyto proto, materialistas tiesiog negalės susikaupti į transcendenciją, todėl jis turi sutelkti mintis į grubųjį, materialų, t.y. išorinį Viešpaties pavidalą. Kiti posmai aprašo atskiras Viešpaties gigantiško visatos pavidalo dalis. Paprastai tokiais savitramdos būdais materialistai siekia mistinių galių, tačiau tikroji *yogos* savitramdos paskirtis – padėti žmogui apsivalyti nuo aistrų, pykčio, godumo ir kitokių materijos nešvarybių. Iškrypusio iš tikro kelio ir susižavėjusio šalutiniais mistinės savitramdos rezultatais *yogo* mistiko laukia nesėkmė, nes galutinis *yogos* tikslas – suvokti Dievą. Todėl *yogui* mistikui patartina sutelkti savo ribotą, materialistišką protą į kosminį Viešpaties pavidalą ir taip patirti Jo galią. Įsisąmoninus, kad Jo materialiosios galios tėra funkcinės transcendencijos formos, žengiamas dar vienas žingsnis ir *yogui* atsiveria perspektyva ilgainiui pasiekti visišką dvasinį tobulumą.

24 TEKSTAS

विशेषस्तस्य देहोऽयं स्थविष्ठश्च स्थवीयसाम् ।
यत्रेदं व्यज्यते विश्वं भूतं भव्यं भवच्च सत् ॥२४॥

viśeṣas tasya deho 'yaṁ sthaviṣṭhaś ca sthavīyasām
yatredaṁ vyajyate viśvaṁ bhūtaṁ bhavyaṁ bhavac ca sat

viśeṣaḥ – asmeninis; *tasya* – Jo; *dehaḥ* – kūnas; *ayam* – šis; *sthaviṣṭhaḥ* – materialus; *ca* – ir; *sthavīyasām* – materijos visuma; *yatra* – kur; *idam* – visa tai; *vyajyate* – reiškiasi; *viśvam* – visatos; *bhūtam* – praeitis; *bhavyam* – ateitis; *bhavat* – dabartis; *ca* – ir; *sat* – kylantis.

Visas milžiniškas, materialus, jutimais patiriamas pasaulis yra Absoliučios Tiesos kūnas, kuriame materialus laikas patiriamas kaip kosminė praeitis, dabartis ir ateitis.

Komentaras: Nuolat besiskleidžianti Aukščiausiojo Dievo Asmens energija įkūnija visą, tiek materialią, tiek dvasinę, būtį. Kaip teigiama „Bhagavadgītoje“ (13.14), transcendentinės visagalio Viešpaties akys, galvos ir kitos kūno dalys yra visur. Nors Viešpats turi Savo buveinę absoliučiame pasaulyje, Jis gali matyti, girdėti, lytėti arba pasirodyti bet kur, nes egzistuoja kaip visur esanti Supersiela, be galo mažų sielų palydovė. Reliatyvusis pasaulis taip par yra jo nepaaiškinamas apsireiškimas nes tai ne kas kita kaip jo transcendentinės energijos ekspansija. Saulė spindi aukštai danguje ir sykiu ji visur, nes saulės spinduliai, būdami tapatūs saulei, savotiškai pratęsia saulės rutulį. Taip ir Viešpats viešpatauja Savo buveinėje ir sykiu per Savo galią aprėpia viską. „Viṣṇu Purāṇoje“ (1.22.52) pasakyta, kad Aukščiausioji Siela, Dievo Asmuo, yra vienoje vietoje, tačiau Savo begalinėmis energijomis pasiekia kiekvieną būties kampelį ir yra tarytum ugnis, spinduliuojanti šviesą ir šilumą. Jutimais patiriamos gigantiškos visatos platybės tėra Jo *virāṭ* kūno dalis. Menkos nuovokos žmonių protas neaprėpia transcendentinio ir absoliučiai dvasinio Viešpaties pavidalo, įvairios Jo energijos stulbina jų vaizduotę, kaip laukinį žmogų stulbina žaibas, didžiulis kalnas ar plačiai išsikerojęs banjano medis. Laukiniai žmonės garbina tigro ir dramblio jėgą, dėl jų energijos ir jėgos pranašumo. *Asuros* negali pripažinti Viešpaties egzistavimo nors Jį vaizdžiai aprašo šventraščiai, nors Jis nužengia į šį pasaulį, demonstruodamas nepaprastą Savo galybę, nors Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu Jį pripažino tokie mokslo vyrai bei šventieji kaip Vyāsadeva, Nārada, Asita ir Devala, vėlesniais laikais („Bhagavadgītos“ liudijimu) – Arjuna, o mūsų dienomis – didieji *ācāryos:* Śaṅkara, Rāmānuja, Madhva ir Viešpats Śrī Caitanya. *Asuros* nepripažįsta šventraščių ar didžiųjų *ācārjų* autoriteto. Jie nori viską pamatyti savo akimis ir iškart. Atsiliepdamas į šį įžūlų jų norą, Viešpats leidžia jiems išvysti gigantišką Savo kūną (*virāṭ*). Kadangi jiems būdinga garbinti tai, kas pranoksta juos materialia jėga, – tigrą, dramblį ar žaibą, – *virāṭ-rūpai* jie gali nusilenkti. Arjunos prašomas, specialiai *asuroms* Viešpats Kṛṣṇa apreiškė *virāṭ-rūpą*. Kad tyras Viešpaties bhaktas galėtų pamatyti šį nepaprastą milžinišką materialų Viešpaties pavidalą, jam reikalingas ypatingas regėjimas. Todėl Viešpats suteikė Arjunai tokį regėjimą ir apreiškė jam *virāṭ-rūpą,* kas aprašyta vienuoliktame „Bhagavad-gītos“ skyriuje. *Virāṭ-rūpą* Viešpats apreiškė ne tiek Arjunai, kiek neišmanėliams, kurie pirmą pasitaikiusį apsišaukėlį skuba pripažinti Viešpaties inkarnacija ir taip klaidina

visuomenę. Prieš pripažindami apsišaukėlį inkarnacija, neišmanėliai turėtų paprašyti jo apreikšti savo *virāṭ-rūpą*. Viešpaties *virāṭ-rūpa* – tai iššūkis ateistams ir sykiu malonė *asuroms,* nes jie gali mąstyti apie Viešpaties *virāṭ* pavidalą ir, tolydžio skaidrėjant širdžiai, išvysti transcendentinį Viešpaties pavidalą. Taip gailestingiausias Viešpats dovanoja malonę ateistams ir užkietėjusiems materialistams.

25 TEKSTAS

अण्डकोशे शरीरेऽस्मिन् सप्तावरणसंयुते ।
वैराजः पुरुषो योऽसौ भगवान्धारणाश्रयः ॥२५॥

aṇḍa-kośe śarīre 'smin saptāvaraṇa-saṁyute
vairājaḥ puruṣo yo 'sau bhagavān dhāraṇāśrayaḥ

aṇḍa-kośe – į gaubiamą visatos kiauto; *śarīre* – kūną; *asmin* – šį; *sapta* – iš septynių; *āvaraṇa* – sluoksnių; *saṁyute* – sudarytą; *vairājaḥ* – milžiniškas kosminis; *puruṣaḥ* – Viešpaties pavidalas; *yaḥ* – kuris; *asau* – Jis; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *dhāraṇā* – idėja; *āśrayaḥ* – objektas.

Virāṭ idėją įkūnija milžiniškas Dievo Asmens visatos pavidalas, gaubiamas septynsluoksnio visatos kiauto, kurį sudaro materijos pradai.

Komentaras: Viešpats išsyk turi daugybę pačių įvairiausių pavidalų, ir visi jie yra tapatūs Jo pirmapradžiam Śrī Kṛṣṇos pavidalui. „Bhagavad-gītoje“ įrodyta, kad Śrī Kṛṣṇa, Absoliutus Dievo Asmuo, yra primapradis, transcendentinis, amžinas Viešpaties pavidalas, tačiau Savo nesuvokiama vidine galia (*ātma-māya*) Jis vienu metu išsiskleidžia daugybe pavidalų, pasirodo pačiais įvairiausiais įsikūnijimais, o Jo galios nuo to nesumažėja. Jis yra tobulas, ir nors iš Jo kyla nesuskaičiuojama daugybė tobulų pavidalų, Jis nieko nepraranda, lieka tobulas ir neišsenkantis. Taip veikia Jo dvasinė, vidinė galia. Vienuoliktame „Bhagavad-gītos“ skyriuje aprašoma *virāṭ-rūpa,* kurią Dievo Asmuo, Viešpats Kṛṣṇa, apreiškė menkos nuovokos žmonėms, negalintiems Viešpaties įsivaizduoti žmogaus pavidalu, ir tuo įrodė, kad pranokdamas visus ir neturėdamas Sau lygių, Jis visai pagrįstai gali vadintis Aukščiausiuoju Absoliučiu Asmeniu. Materialistiški žmonės, nors ir netobulai, gali įsivaizduoti didžiulę visatos erdvę, talpinančią nesuskaičiuojamas planetas, savo dydžiu prilygstančias Saulei. Virš

galvos jie regi tiktai dangaus skliautą ir nė nenumano, kad mūsų visatą, kaip ir šimtus tūkstančių kitų visatų, gaubia septyni materijos apvalkalai – vanduo, ugnis, oras, dangus, ego, noumenas ir materialioji gamta. Tarytum milžiniškas futbolo kamuolys ji plūduriuoja Priežasčių vandenyne, kuriame guli Mahā-Viṣṇu pavidalo Viešpats. Mahā-Viṣṇu, dalinės Viešpaties ekspansijos apraiškai, iškvepiant, randasi visatos, o Jam įkvepiant, jos visos išnyksta drauge su savo valdovais Brahmomis. Šitaip, paklusdami Viešpaties valiai, atsiranda ir išnyksta materialūs pasauliai. Vargšui materialistui sunku net įsivaizduoti, kokią kvailystę jis daro, paprastą mirtingą apsišaukėlį paskelbdamas Dievo inkarnacija. Viešpats Kṛṣṇa tam ir apreiškė *virāṭ-rūpą,* kad pamokytų tokius neišmanėlius Dievo inkarnacija pripažinti tik tą, kuris gali apreikšti *virāṭ-rūpą*. Tegul materialistas sutelkia savo mintis į *virāṭ-rūpą* – jam tai bus naudingiausia, juolab kad taip elgtis pataria Śukadeva Gosvāmis, – tačiau jam nevalia prarasti budrumo, kad nebūtų apgautas apsišaukėlių, kurie dedasi Viešpačiu Kṛṣṇa, bet nepajėgia pakartoti Jo žygdarbių arba apreikšti *virāṭ-rūpos,* kurioje išsitenka visa visata.

26 TEKSTAS

पातालमेतस्य हि पादमूलं
पठन्ति पार्ष्णिप्रपदे रसातलम् ।
महातलं विश्वसृजोऽथ गुल्फौ
तलातलं वै पुरुषस्य जङ्घे ॥२६॥

pātālam etasya hi pāda-mūlaṁ
paṭhanti pārṣṇi-prapade rasātalam
mahātalaṁ viśva-sṛjo 'tha gulphau
talātalaṁ vai puruṣasya jaṅghe

pātālam – planetos, esančios visatos žemutinėje dalyje; *etasya* – Jo; *hi* – iš tiesų; *pāda-mūlam* – padai; *paṭhanti* – studijuoja; *pārṣṇi* – kulnai; *prapade* – kojų pirštai; *rasātalam* – Rasātalos planetos; *mahātalam* – Mahātalos planetos; *viśva-sṛjaḥ* – visatos kūrėjo; *atha* – taip; *gulphau* – kulkšnys; *talātalam* – Talātalos planetos; *vai* – tikrai; *puruṣasya* – milžiniško pavidalo; *jaṅghe* – blauzdos.

Kas patyrė virāṭ pavidalą, priėjo išvadą, kad Patālos planetų sistema yra Viešpaties visatos pavidalo padai, Rasātalos planetos – Jo kulnai ir kojų

pirštai. Viešpaties kulkšnys – tai Mahātalos, o Jo blauzdos – Talātalos planetos.

Komentaras: Išreikšto pavidalo kosminis pasaulis egzistuoja tik Aukščiausiojo Dievo Asmens kūne. „Bhagavad-gītos“ (9.4) teigimu, visi be išimties apreikštojo pasaulio daiktai glūdi Jame, tačiau tai nereiškia, kad visa, kas atsiveria materialisto akiai, yra Aukščiausiasis Asmuo. Viešpaties visatos pavidalo idėja suteikia materialistui galimybę mąstyti apie Aukščiausiąjį Viešpatį, tačiau jis privalo suprasti, kad požiūris į pasaulį kaip į savo viešpatavimo objektą su Dievo suvokimu neturi nieko bendra. Materialisto nuostatą išnaudoti materialią gamtą gimdo iliuzinė išorinė Viešpaties energija. Todėl tas, kuris siekia suvokti Aukščiausiąją Tiesą mąstydamas apie Viešpaties visatos pavidalą, turi stengtis išsiugdyti norą Jai tarnauti. Neatgaivinus šio noro, medituoti *virāṭ-rūpą* nėra prasmės. Viešpats bet kuriuo Savo transcendentiniu pavidalu nėra materialios kūrinijos dalis. Visur ir visada Jis išlieka Aukščiausioji Siela, ir trys materijos ypatybės negali Jo paveikti, nes viskas kas materialu yra suteršta. Viešpats visada egzistuoja Savo vidinės energijos galia.

Visatoje skiriama keturiolika planetų sistemų. Septynios iš jų – Bhūr, Bhuvar, Svar, Mahar, Janas, Tapas ir Satya, – tai aukštesniosios planetų sistemos, išsidėsčiusios viena virš kitos. Kitos septynios, žemutinės planetų sistemos – Atala, Vitala, Sutala, Talātala, Mahātala, Rasātala ir Pātāla – išsidėsčiusios viena po kitos žemėjančia tvarka. Visatos pavidalas posme aprašytas nuo apačios, nes tarp bhaktų įprasta pradėti Viešpaties kūno apibūdinimą nuo Jo pėdų. Śukadeva Gosvāmis, kaip autoritetingas Viešpaties bhaktas, griežtai vadovaujasi šia taisykle.

27 TEKSTAS

द्वे जानुनी सुतलं विश्वमूर्ते-
रूरुद्वयं वितलं चातलं च ।
महीतलं तज्जघनं महीपते
नभस्तलं नाभिसरो गृणन्ति ॥२७॥

dve jānunī sutalaṁ viśva-mūrter
ūru-dvayaṁ vitalaṁ cātalaṁ ca
mahītalaṁ taj-jaghanaṁ mahīpate
nabhastalaṁ nābhi-saro gṛṇanti

dve – du; *jānunī* – keliai; *sutalam* – Sutalos planetų sistema; *viśva-mūrteḥ* – visatos pavidalo; *ūru-dvayam* – dvi šlaunys; *vitalam* – Vitalos planetų sistema; *ca* – taip pat; *atalam* – Atalos planetos; *ca* – ir; *mahītalam* – Mahītalos planetų sistema; *tat* – to; *jaghanam* – klubai; *mahīpate* – o valdove; *nabhastalam* – atvira erdvė; *nābhi-saraḥ* – bambos įdubimas; *gṛṇanti* – laikoma.

Sutalos planetų sistema – tai visatos pavidalo keliai, Vitalos ir Atalos planetų sistemos – dvi Jo šlaunys. Mahītala – Jo klubai, o atvira erdvė – Jo bambos įdubimas.

28 TEKSTAS

उरःस्थलं ज्योतिरनीकमस्य
ग्रीवा महर्वदनं वै जनोऽस्य ।
तपो वराटीं विदुरादिपुंसः
सत्यं तु शीर्षाणि सहस्रशीर्ष्णः ॥२८॥

uraḥ-sthalaṁ jyotir-anīkam asya
grīvā mahar vadanaṁ vai jano 'sya
tapo varāṭīṁ vidur ādi-puṁsaḥ
satyaṁ tu śīrṣāṇi sahasra-śīrṣṇaḥ

uraḥ – aukšta; *sthalam* – vieta (krūtinė); *jyotiḥ-anīkam* – spindulingosios planetos; *asya* – Jo; *grīvā* – kaklas; *mahaḥ* – planetų sistema, esanti virš spindulinguųjų planetų; *vadanam* – burna; *vai* – tiksliai; *janaḥ* – planetos, esančios virš Mahar planetų; *asya* – Jo; *tapaḥ* – planetų sistema, esanti virš Janas planetų; *varāṭīm* – kakta; *viduḥ* – žinoma; *ādi* – pirmapradis; *puṁsaḥ* – asmuo; *satyam* – aukščiausioji planetų sistema; *tu* – o; *śīrṣāṇi* – galva; *sahasra* – tūkstantį; *śīrṣṇaḥ* – turinčio galvų.

Milžiniško pirmapradžio Asmens pavidalo krūtinė – tai spindulinguųjų planetų sistema, Jo kaklas – Mahar planetos, burna – Janas planetos, o kakta – planetų sistema Tapas. Aukščiausioji planetų sistema, Satyaloka, – tai Jo, tūkstantgalvio, galva.

Komentaras: Dangaus šviesuliai – Saulė ir Mėnulis – yra beveik pačiame visatos centre, todėl juos vadina milžiniško pirmapradžio Viešpaties visatos pavidalo krūtine. Virš šių šviesulių, dar vadinamų visatos valdo-

vų pusdievių rojaus buveinėmis, išsidėsčiusios Mahar, Janas ir Tapas planetų sistemos, o virš jų – Satyalokos planetų sistema, kur gyvena Viṣṇu, Brahmā ir Śiva, trijų materialios gamtos jėgų viešpačiai. Minėtasis Viṣṇu dar vadinamas Kṣirodakaśāyī Viṣṇu. Jis yra visų gyvų būtybių Supersiela. Priežasčių Vandenyne plūduriuoja begalinė daugybė visatų, ir kiekvienoje iš jų randame Viešpaties *virāṭ-rūpos* pavidalą, talpinantį begalinį kiekį Saulių, Mėnulių, rojaus pusdievių, Brahmų, Viṣṇu bei Śivų. Ir, kaip teigiama „Bhagavad-gītoje“ (10.42), visa tai – tik menka nesuvokiamos Viešpaties Kṛṣṇos didybės dalelytė.

29 TEKSTAS

इन्द्रादयो बाहव आहुरुस्राः
कर्णौ दिशः श्रोत्रममुष्य शब्दः ।
नासत्यदस्रौ परमस्य नासे
घ्राणोऽस्य गन्धो मुखमग्निरिद्धः ॥२९॥

indrādayo bāhava āhur usrāḥ
karṇau diśaḥ śrotram amuṣya śabdaḥ
nāsatya-dasrau paramasya nāse
ghrāṇo 'sya gandho mukham agnir iddhaḥ

indra-ādayaḥ – rojaus planetų valdovas Indra ir kiti pusdieviai; *bāhavaḥ* – rankos; *āhuḥ* – sakoma; *usrāḥ* – pusdieviai; *karṇau* – ausys; *diśaḥ* – keturios kryptys; *śrotram* – klausa; *amuṣya* – Viešpaties; *śabdaḥ* – garsas; *nāsatya-dasrau* – pusdieviai Aśvinī-kumāros; *paramasya* – Aukščiausiojo; *nāse* – šnervės; *ghrāṇaḥ* – uoslė; *asya* – Jo; *gandhaḥ* – kvapas; *mukham* – burna; *agniḥ* – ugnis; *iddhaḥ* – liepsnojanti.

Jo rankos – tai pusdieviai, kuriems vadovauja Indra, Jo ausys – dešimt pasaulio krypčių, o Jo klausa – materialus garsas. Viešpaties virāṭ pavidalo šnervės – du Aśvinī-kumāros, Jo uoslė – materialūs kvapai, o burna – liepsnojanti ugnis.

Komentaras: Šiuose „Śrīmad-Bhāgavatam“ posmuose detaliau pasakojama apie vienuoliktame „Bhagavad-gītos“ skyriuje aprašytą milžinišką Dievo Asmens visatos pavidalą. „Bhagavad-gītoje“ rašoma: „O Viṣṇu, matau, kaip Tu ugningomis burnomis ryji žmones ir, degindamas pasaulius, visatą užlieji neaprėpiamu švytėjimu.“ Taigi „Śrīmad-Bhāgavatam“ skirta tiems,

kurie jau išstudijavo „Bhagavad-gītą“. Abu šie kūriniai dėsto mokslą apie Kṛṣṇą, Absoliučią Tiesą, todėl yra glaudžiai tarpusavyje susiję.

Pasakyta, kad *virāṭ-puruṣa,* Aukščiausiojo Viešpaties visatos pavidalas, savy talpina visus pasaulio viešpačius – pusdievius ir taip pat valdančias gyvas esybes. Net ir tokia mikroskopinė dalelytė kaip gyvoji esybė yra įgaliotųjų Viešpaties atstovų valioje. Pusdieviai glūdi Viešpaties visatos pavidale, todėl garbindami Viešpatį, nesvarbu, kur bus sutelktos mūsų mintys, – į Jo milžinišką materialų paveikslą, ar į Jo amžinąjį transcendentinį Śrī Kṛṣṇos pavidalą, mes įtinkame ir pusdieviams, ir visoms kitoms Viešpaties sudėtinėms dalims. Laistant medžio šaknis, energijos gauna ir kamienas, ir visas vainikas. Todėl žmogus, garbinantis milžinišką Viešpaties visatos pavidalą, tegu jis ir materialistas, elgiasi teisingai. Garbinti pusdievius, kad šie patenkintų mūsų troškimus, pavojinga – tai kelias į aklavietę. Vienintelė realybė – Patsai Viešpats, o visa kita tėra mūsų vaizduotės padarinys, nes Jis vienas talpina Savyje visą būtį.

30 TEKSTAS

द्यौरक्षिणी चक्षुरभूत्पतङ्गः
पक्ष्माणि विष्णोरहनी उभे च ।
तद्भ्रूविजृम्भः परमेष्ठिधिष्ण्य-
मापोऽस्य तालू रस एव जिह्वा ॥३०॥

dyaur akṣiṇī cakṣur abhūt pataṅgaḥ
pakṣmāṇi viṣṇor ahanī ubhe ca
tad-bhrū-vijṛmbhaḥ parameṣṭhi-dhiṣṇyam
āpo 'sya tālū rasa eva jihvā

dyauḥ – kosmoso skliautas; *akṣiṇī* – akių obuoliai; *cakṣuḥ* – akys; *abhūt* – tapo; *pataṅgaḥ* – saulė; *pakṣmāṇi* – akių vokai; *viṣṇoḥ* – Dievo Asmens, Śrī Viṣṇu; *ahanī* – diena ir naktis; *ubhe* – abu; *ca* – ir; *tat* – Jo; *bhrū* – antakių; *vijṛmbhaḥ* – judesiai; *parameṣṭhi* – aukščiausios būtybės (Brahmos); *dhiṣṇyam* – buveinė; *āpaḥ* – vandenų valdovas Varuṇa; *asya* – Jo; *tālū* – gomurys; *rasaḥ* – syvai; *eva* – tikrai; *jihvā* – liežuvis.

Kosmoso skliautas – Jo akiduobės; Akių obuoliai tai saulė, įkūnijanti regėjimo šviesą. Jo vokai – diena ir naktis, o Jo antakių judesiai – Brahmos ir kitų jam prilygstančių aukščiausių būtybių buveinė. Jo gomurys – vandenų valdovas Varuṇa, o Jo liežuvis – syvai, visa ko esmė.

Komentaras: Skaitant posmą, gali susidaryti įspūdis, kad jame pateikiamas aprašymas yra nelogiškas, nes Viešpaties akies obuolys lyginamas tai su saule, tai su kosmoso skliautu. Tačiau *śāstrų* teiginių neįmanoma įsprausti į siaurus proto rėmus. Mes turime patikėti *śāstrų* aprašymais ir daugiau galvoti apie *virāṭ-rūpą* nei apie logiką. Įprastinė logika niekada nebus nepriekaištinga, tuo tarpu *śāstrų* aprašymai visada išsamūs ir tobuli. O jei kitąsyk aptinkame tam tikrų prieštaravimų, čia kaltos ne *śāstros,* o mūsų proto netobulumas. Šiuo principu reikėtų vadovautis, jeigu norime teisingai suprasti Vedų išmintį.

31 TEKSTAS

छन्दांस्यनन्तस्य शिरो गृणन्ति
दंष्ट्रा यमः स्नेहकला द्विजानि ।
हासो जनोन्मादकरी च माया
दुरन्तसर्गो यदपाङ्गमोक्षः ॥३१॥

chandāṁsy anantasya śiro gṛṇanti
daṁṣṭrā yamaḥ sneha-kalā dvijāni
hāso janonmāda-karī ca māyā
duranta-sargo yad-apāṅga-mokṣaḥ

chandāṁsi – Vedų himnai; *anantasya* – Aukščiausiojo; *śiraḥ* – smegenų purutuliai; *gṛṇanti* – sakoma; *daṁṣṭrāḥ* – žandikauliai; *yamaḥ* – Yamarāja, nusidėjėlių teisėjas; *sneha-kalāḥ* – meilumo menas; *dvijāni* – dvi dantų eilės; *hāsaḥ* – šypsena; *jana-unmāda-karī* – visus kerinti; *ca* – taip pat; *māyā* – iliuzinė energija; *duranta* – neįveikiama; *sargaḥ* – materiali kūrinija; *yat-apāṅga* – kurio žvilgsnio; *mokṣaḥ* – metimas.

Pasakyta, kad Vedų himnai – Viešpaties smegenų pusrutuliai, Jo žandikauliai – mirties dievas Yama, baudžiantis nusidėjėlius. Dvi dantų eilės – tai meilumo menas, Jo šypsena – kerinti iliuzinė materiali energija, o didysis materialios kūrinijos vandenynas – į mus mestas Jo žvilgsnis.

Komentaras: Anot Vedų, materiali kūrinija radosi Viešpačiui nužvelgus materialią energiją, kuri posme vadinama kerinčia ir iliuzine. Materijos užburtoms sąlygotoms sieloms derėtų įsidėti į galvą, kad laikina materiali kūrinija tėra tikrovės atspindys, ir pasidavusieji Viešpaties žvilgsnio kerams

patenka į nusidėjėlių valdovo Yamarājos rankas. Kai Viešpats meiliai nusišypso, pasimato Jo dantys. Išmintingas žmogus suvokęs šias tiesas tampa pasišventusia Viešpačiui siela.

32 TEKSTAS

व्रीडोत्तरौष्ठोऽधर एव लोभो
धर्मः स्तनोऽधर्मपथोऽस्य पृष्ठम् ।
कस्तस्य मेढ्रं वृषणौ च मित्रौ
कुक्षिः समुद्रा गिरयोऽस्थिसङ्घाः ॥३२॥

vrīḍottarauṣṭho 'dhara eva lobho
dharmaḥ stano 'dharma-patho 'sya pṛṣṭham
kas tasya meḍhraṁ vṛṣaṇau ca mitrau
kukṣiḥ samudrā girayo 'sthi-saṅghāḥ

vrīḍa – kuklumas; *uttara* – viršutinė; *oṣṭhaḥ* – lūpa; *adharaḥ* – smakras; *eva* – iš tiesų; *lobhaḥ* – troškimas; *dharmaḥ* – religija; *stanaḥ* – krūtinė; *adharma* – bedievystės; *pathaḥ* – kelias; *asya* – Jo; *pṛṣṭham* – nugara; *kaḥ* – Brahmā; *tasya* – Jo; *meḍhram* – lyties organai; *vṛṣaṇau* – sėklidės; *ca* – taip pat; *mitrau* – Mitrā-varuṇos; *kukṣiḥ* – liemuo; *samudrāḥ* – vandenynai; *girayaḥ* – kalvos ir kalnai; *asthi* – kaulų; *saṅghāḥ* – visuma.

Kuklumas – viršutinė Viešpaties lūpa, troškimai – Jo smakras, religija – Jo krūtinė, o bedievystė – nugara. Brahmājī, iš kurio gimsta visos gyvosios materialaus pasaulio būtybės, – Viešpaties lyties organai, o Mitrā-varuṇos – dvi Jo sėklidės. Vandenynas – Jo liemuo, kalvos ir kalnai – Jo griaučiai.

Komentaras: Aukščiausiasis Viešpats nėra beasmenis, kaip klaidingai įsivaizduoja kai kurie kietakakčiai mąstytojai. Priešingai, visi autentiški Vedų šventraščiai patvirtina, kad Jis yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Tačiau Viešpaties asmenybė skiriasi nuo dalykų, kuriuos galime suvokti. Posme sakoma, kad Brahmājī atlieka Jo lyties organų vaidmenį, o Mitrā-varuṇos yra dvi Jo sėklidės. Šie teiginiai liudija, kad Viešpats, kaip ir mes, turi tuos pačius organus, tačiau jie skiriasi nuo žmogaus organų savo galimybėmis. Todėl kai sakoma, kad Viešpats beasmenis, reikia suprasti, kad Jo asmenybė skiriasi nuo mūsų sąmonėje susiformavusio netobulo įvaizdžio. Viešpatį galima garbinti žvelgiant į kalvas, kalnus, vandenyną ir dangų kaip į

Viešpaties visatos kūno, *virāṭ-puruṣos,* sudėtines dalis. Viešpaties Kṛṣṇos *virāṭ-rūpa,* kurią Jis apreiškė Arjunai – tai iššūkis visiems bedieviams.

33 TEKSTAS

नद्योऽस्य नाड्योऽथ तनूरुहाणि
महीरुहा विश्वतनोर्नृपेन्द्र ।
अनन्तवीर्यः श्वसितं मातरिश्वा
गतिर्वयः कर्म गुणप्रवाहः ॥३३॥

nadyo 'sya nāḍyo 'tha tanū-ruhāṇi
mahī-ruhā viśva-tanor nṛpendra
ananta-vīryaḥ śvasitaṁ mātariśvā
gatir vayaḥ karma guṇa-pravāhaḥ

nadyaḥ – upės; *asya* – Jo; *nāḍyaḥ* – kraujagyslės; *atha* – o; *tanū-ruhāṇi* – kūno plaukai; *mahī-ruhāḥ* – medžiai; *viśva-tanoḥ* – visatos pavidalo; *nṛpa-indra* – o valdove; *ananta-vīryaḥ* – visagalio; *śvasitam* – kvėpavimas; *mātariśvā* – oras; *gatiḥ* – judėjimas; *vayaḥ* – amžių tekmė; *karma* – veikla; *guṇa-pravāhaḥ* – gamtos *guṇų* poveikio rezultatai.

O valdove, upės yra Viešpaties kraujagyslės, medžiai – plaukai ant Jo kūno, galingasis oras – Jo alsavimas. Amžių tėkmė yra Jo judesiai, o trijų materialios gamtos jėgų sąveika – Jo veikla.

Komentaras: Dievo Asmuo toli gražu nėra negyvas akmuo. Jis nėra neveiklus, kaip nepagrįstai tvirtina kai kurios filosofijos mokyklos. Bėgantis laikas yra Viešpaties judesiai, todėl Jis išmano viską apie praeitį ir ateitį, o taip pat ir apie dabartinius Savo veiksmus. Jis žino absoliučiai viską. Sąlygotas sielas valdo materialios gamtos *guṇos,* kurių sąveika yra Viešpaties veikla. Anot „Bhagavad-gītos“ (7.12), gamtos *guṇos* veikia Jo vadovaujamos, todėl niekas gamtoje nevyksta atsitiktinai arba savaime. Vadovaujanti Viešpaties ranka yra ta jėga, kuri verčia judėti gamtą, todėl Jis nebūna neveiklus, kaip dažnai klaidingai įsivaizduojama. Vedose sakoma, kad Aukščiausiam Viešpačiui, kaip beje ir kitiems aukštiems asmenims, nieko nereikia daryti Pačiam – viskas įvyksta taip, kaip Jis nurodo. Kaip sakoma, be Jo valios ir žolelė nesujuda. „Brahma-saṁhitoje“ (5.48) pasakyta, kad visos visatos ir jų valdovai (Brahmos) egzistuoja, kol trunka Viešpaties įkvėpimas. Taip teigia ir šis posmas. Oras, kuriame plauko visatos, o jose – planetos (ir kuris

būtinas, kad visatos ir planetos nežūtų) yra ne kas kita, kaip dalis nepranokstamojo *virāṭ-puruṣos* iškvėpiamo oro. Todėl įsižiūrėję į upę, medį, orą ir amžių tėkmę, pamatysime Dievą, Jo asmenį, ir išvengsime klaidingos sampratos, jog Viešpats yra beformis. „Bhagavad-gītoje“ (12.5) teigiama, kad Aukščiausios Tiesos ieškotojai, kuriems patrauklesnė beasmenė Jos samprata, tobulėjimo kelyje susiduria su žymiai didesniais sunkumais negu tie, kuriems užtenka išminties suvokti, kad Viešpats yra asmuo.

34 TEKSTAS

ईशस्य केशान् विदुरम्बुवाहान्
वासस्तु सन्ध्यां कुरुवर्य भूम्नः ।
अव्यक्तमाहुर्हृदयं मनश्च
स चन्द्रमाः सर्वविकारकोशः ॥३४॥

īśasya keśān vidur ambuvāhān
vāsas tu sandhyāṁ kuru-varya bhūmnaḥ
avyaktam āhur hṛdayaṁ manaś ca
sa candramāḥ sarva-vikāra-kośaḥ

īśasya – aukščiausiojo valdovo; *keśān* – galvos plaukai; *viduḥ* – žinoki; *ambu-vāhān* – lietaus debesys; *vāsaḥ tu* – rūbai; *sandhyām* – aušra ir saulėlydis; *kuru-varya* – o geriausiasis iš Kuru; *bhūmnaḥ* – Visagalio; *avyaktam* – pirmapradė materialios kūrinijos priežastis; *āhuḥ* – pasakyta; *hṛdayam* – intelektas; *manaḥ ca* – ir protas; *saḥ* – Jis; *candramāḥ* – mėnulis; *sarva-vikāra-kośaḥ* – visų pokyčių šaltinis.

O geriausiasis iš Kuru, lietaus debesys – plaukai ant Jo galvos, aušra ir saulėlydis – Jo apdarai, pirmapradė materialios kūrinijos priežastis – Jo intelektas. Pokyčius lemiantis mėnulis – tai Jo protas.

35 TEKSTAS

विज्ञानशक्तिं महिमामनन्ति
सर्वात्मनोऽन्तःकरणं गिरित्रम् ।
अश्वाश्वतर्युष्ट्रगजा नखानि
सर्वे मृगाः पशवः श्रोणिदेशे ॥३५॥

vijñāna-śaktiṁ mahim āmananti
sarvātmano 'ntaḥ-karaṇaṁ giritram
aśvāśvatary-uṣṭra-gajā nakhāni
sarve mṛgāḥ paśavaḥ śroṇi-deśe

vijñāna-śaktim – sąmonė; *mahim* – materijos pamatas; *āmananti* – sakoma; *sarva-ātmanaḥ* – visur esančio; *antaḥ-karaṇam* – ego; *giritram* – Rudra (Śiva); *aśva* – arklys; *aśvatari* – mulas; *uṣṭra* – kupranugaris; *gajāḥ* – dramblys; *nakhāni* – nagai; *sarve* – visi kiti; *mṛgāḥ* – žvėrys; *paśavaḥ* – keturkojai; *śroṇi-deśe* – juosmens srityje.

Išmanantys žmonės sako, kad materijos pamatas [mahat-tattva] – tai visur esančio Viešpaties sąmonė, o Rudradeva – Jo ego. Arklys, mulas, kupranugaris ir dramblys – Jo nagai, o laukiniai gyvūnai ir keturkojai – Jo juosmuo.

36 TEKSTAS

वयांसि तद्व्याकरणं विचित्रं
मनुर्मनीषा मनुजो निवासः ।
गन्धर्वविद्याधरचारणाप्सरः
स्वरस्मृतीरसुरानीकवीर्यः ॥३६॥

vayāṁsi tad-vyākaraṇaṁ vicitraṁ
manur manīṣā manujo nivāsaḥ
gandharva-vidyādhara-cāraṇāpsaraḥ
svara-smṛtīr asurānīka-vīryaḥ

vayāṁsi – įvairūs paukščiai; *tat-vyākaraṇam* – įvairovė; *vicitram* – meniškas; *manuḥ* – žmonijos protėvis; *manīṣā* – mintys; *manujaḥ* – žmonija (Manu vaikai); *nivāsaḥ* – būstas; *gandharva* – žmogiškos būtybės vadinamos gandharvomis; *vidyādhara* – vidyādharos; *cāraṇa* – cāraṇos; *apsaraḥ* – angelai; *svara* – muzikinio ritmo; *smṛtīḥ* – atsiminimas; *asura-anīka* – karingi demonai; *vīryaḥ* – narsa.

Marga paukščių įvairovė rodo Jo nepriekaištingą meninį skonį. Žmonių protėvis Manu simbolizuoja Jo minties tobulumą, o žmonija yra Jo buvimo vieta. Dangaus žmogiškos būtybės – gandharvos, vidyādharos, cāraṇos ir angelai – įkūnija Jo muzikos ritmą, o karingieji demonai – neprilygstamą Jo narsą.

Komentaras: Geriausiai Viešpaties estetinį skonį rodo Jo su sukurtų paukščių – povų, papūgų, gegučių – spalvingumas ir įvairovė. Dangaus gyventojai, priklausantys žmonių padermei, – *gandharvos* ir *vidyādharos* – savo nuostabiu giedojimu žavi netgi rojaus gyventojus – pusdievius. Jų muzikinio ritmo pajautimas simbolizuoja Viešpaties klausą. Tad ar gali Jis būti beasmenis? Jo muzikinė klausa, menininko skonis ir tobulas, niekada neklystantis intelektas – tai vis bruožai, liudijantys, kad Jis – Aukščiausioji Asmenybė. „Manu-saṁhitā“ – tai klasikinis žmogui skirtų įstatymų rinkinys, socialinio gyvenimo enciklopedija, kuria turėtų vadovautis visi žmonės. Žmonių visuomenė yra Viešpaties būstas. Tai reiškia, kad žmogui skirta suvokti Dievą ir bendrauti su Juo. Gimdama žmogumi gyvoji esybė įgyja galimybę atgaivinti savo amžiną dievišką sąmonę ir tokiu būdu įgyvendinti savo misiją. Nors Prahlāda Mahārāja yra gimęs *asurų* šeimoje, jis tikras Viešpaties atstovas. Nėra gyvos esybės, kuri nebūtų milžiniško Viešpaties kūno dalis, ir kiekviena jų turi vienokią ar kitokią pareigą šiam viršiausiam kūnui. Nurodytų pareigų nevykdymas gimdo nesantaiką tarp gyvų būtybių, tačiau kai žmonės atgaivina ryšį su Aukščiausiuoju Viešpačiu, santarvė įsiviešpatauja tarp visų – net tarp žvėrių ir žmonių. Viešpats Caitanya Mahāprabhu parodė gyvų būtybių vienybės pavyzdį. Madhja Pradešo džiunglėse drauge su Juo Aukščiausiąjį Viešpatį šlovino tigrai, drambliai ir daugelis kitų laukinių gyvūnų. Štai kelias, vedantis į taiką ir santarvę visame pasaulyje.

37 TEKSTAS

ब्रह्माननं क्षत्रभुजो महात्मा
विड्ऊरुरङ्घ्रिश्रितकृष्णवर्णः ।
नानाभिधाभीज्यगणोपपन्नो
द्रव्यात्मकः कर्म वितानयोगः ॥३७॥

brahmānanaṁ kṣatra-bhujo mahātmā
viḍ ūrur aṅghri-śrita-kṛṣṇa-varṇaḥ
nānābhidhābhījya-gaṇopapanno
dravyātmakaḥ karma vitāna-yogaḥ

brahma – brahmanai; *ānanam* – veidas; *kṣatra* – kšatriyos; *bhujaḥ* – rankos; *mahātmā* – Virāṭ-puruṣos; *viṭ* – vaišyos; *ūruḥ* – šlaunys; *aṅghri-śrita* – prieglobstis prie Jo pėdų; *kṛṣṇa-varṇaḥ* – šūdros; *nānā* – įvairių; *abhidhā* – vardų;

abhījya-gaṇa – pusdieviai; *upapannaḥ* – apimti; *dravya-ātmakaḥ* – tinkami atributai; *karma* – veikla; *vitāna-yogaḥ* – aukų atnašavimas.

Brahmanai – tai virāṭ-puruṣos veidas, kṣatriyos – Jo rankos, vaišyos – šlaunys, o śūdros glaudžiasi prie Jo pėdų. Viešpačiui paklūsta ir pusdieviai, kuriuos garbina visas pasaulis, todėl atnašauti aukas, kuriomis galima laimėti Viešpaties prielankumą, yra kiekvieno pareiga.

Komentaras: Šiame posme iš esmės keliama monoteizmo idėja. Vedos kalba apie aukojimus įvairiems pusdieviams, kurie garsėja skirtingais vardais. Tačiau čia teigiama, kad visi pusdieviai glūdi Aukščiausiojo Dievo Asmens kūne; jie tėra pirmapradės visumos sudėtinės dalys. Visuomenės klasių atstovai – *brahmanai* (šviesuomenė), *kṣatriyos* (valdytojai), *vaišyos* (prekijai) ir *śūdros* (darbininkai) – taip pat glūdi Aukščiausiojo kūne, todėl visiems yra rekomenduota aukoti Viešpačiui viską, kuo galima laimėti Jo prielankumą. Paprastai aukojamas lydytas sviestas ir grūdai, tačiau šiais laikais žmonės, perdirbdami Dievui priklausančios materialios gamtos išteklius, pasigamina daug kitų dalykų. Todėl žmonija, skleisdama Viešpaties šlovę, turi mokytis aukoti ne tik lydytą sviestą, bet ir visa, kas pagaminama žmogaus rankomis. Taip visuomenė pasieks santarvę ir gerovę. Šviesuomenė, *brāhmanai,* sekdami ankstesniaisiais *ācāryomis,* galėtų vadovauti šiems aukojimams; valdytojai sudarytų aukų atnašavimui būtinas sąlygas; *vaišyos,* prekijai ir materialių gėrybių gamintojai, parūpintų viską, kas reikalinga aukojimams, o *śūdros* savo darbu padėtų sėkmingai atlikti aukojimus. Bendradarbiaudami tarpusavyje, visų klasių žmonės galės atnašauti šiam amžiui rekomenduojamą auką – sutartinai giedoti šventą Viešpaties vardą viso pasaulio labui.

38 TEKSTAS

इयानसावीश्वरविग्रहस्य
यः सन्निवेशः कथितो मया ते ।
सन्धार्यतेऽस्मिन् वपुषि स्थविष्ठे
मनः स्वबुद्ध्या न यतोऽस्ति किञ्चित् ॥३८॥

iyān asāv īśvara-vigrahasya
yaḥ sanniveśaḥ kathito mayā te
sandhāryate 'smin vapuṣi sthaviṣṭhe
manaḥ sva-buddhyā na yato 'sti kiñcit

iyān – visus šiuos; *asau* – to; *īśvara* – Aukščiausiojo Viešpaties; *vigrahasya* – pavidalo; *yaḥ* – kas; *sanniveśaḥ* – išsidėstę; *kathitaḥ* – paaiškinta; *mayā* – mano; *te* – tau; *sandhāryate* – galėtų sukaupti; *asmin* – į šį; *vapuṣi* – *virāṭ* pavidalą; *sthaviṣṭhe* – grubų; *manaḥ* – protas; *sva-buddhyā* – savo intelektu; *na* – ne; *yataḥ* – be Jo; *asti* – yra; *kiñcit* – dar kas nors.

Taigi aš apibūdinau tau Dievo Asmens visatos pavidalą, kurį sudaro grubūs materijos pradai. Kas rimtai nusiteikęs išsivaduoti – sutelks mintis į šį pavidalą, nes materialiame pasaulyje be jo daugiau nieko nėra.

Komentaras: „Bhagavad-gītoje“ (9.10) Aukščiausiasis Dievo Asmuo patikina, kad materialioji gamta tėra Jo valios vykdytoja. Viena iš daugelio Viešpaties energijų – materiali gamta – veikia pagal Jo nurodymus. Aukščiausiasis transcendentinis Viešpats meta žvilgsnį į materijos pradą, ir to pakanka, kad materija nubustų. Tolesni jos virsmai vyksta vienas po kito – šešiais laipsniškos transformacijos etapais. Šis dėsnis galioja visai materialiai kūrinijai, visi jos daiktai ir reiškiniai atsiranda ir skirtu laiku vėl išnyksta.

Menkesnės nuovokos žmonėms neišmanymas neleidžia susitaikyti su mintimi, kad Viešpats Śrī Kṛṣṇa savo nesuvokiama galia gali apsireikšti žmogaus pavidalu (BG 9.11). Nužengdamas į materialų pasaulį paprasto žmogaus pavidalu, Jis dovanoja puolusioms sieloms besąlyginę malonę. Būdamas transcendentalus, Jis nesuvokiamas materialiam protui, tačiau iš begalinės malonės Savo tyriems bhaktams Viešpats nužengia į šį pasaulį ir atskleidžia Savo Asmenybės dievišką esmę. Visas filosofų ir mokslininkų materialistų mintis yra užvaldžiusi atominė energija ir gigantiško visatos pavidalo paslaptys. Neatsitiktinai daugiau reikšmės jie teikia ne esmei, o paviršiniam fenomenaliam tiesos aspektui, ne dvasinei, o materialiai būčiai. Transcendentinis Viešpaties pavidalas pranoksta visus žinomus materialaus pasaulio dėsnius, todėl filosofams ir mokslininkams materialistams, viską matuojantiems savo ribota patirtimi, labai sunku suvokti, kaip gali būti, kad Viešpats yra vienoje vietoje ir sykiu visur. Materialistai negali pripažinti asmeniško Aukščiausiojo Viešpaties aspekto egzistavimo, tad Viešpats maloningai apreiškia jiems Savo transcendentinio pavidalo *virāṭ* aspektą, ir Śrīla Śukadeva Gosvāmis čia vaizdžiai jį apibūdina. Apibendrindamas jis teigia, kad Viešpaties visatos pavidalas aprėpia viską. Nė vieno mąstytojo materialisto mintis negali išsiveržti už šio milžiniško konceptualaus pavidalo ribų. Neramūs materialistų protai nuolatos blaškosi nuo vieno objekto prie kito, todėl tokiems žmonėms patariama medituoti Viešpatį, galvojant apie kurią nors Jo visatos kūno dalį. Miškas, kalva, vandenynas, žmogus,

gyvulys, pusdievis, paukštis, žvėris – kiekvienas gyvas ar negyvas materialaus pasaulio daiktas ir reiškinys liudys mums apie Viešpatį, ir taip besiblaškntis protas galės būti sutelktas vien tik į Viešpatį. Susikoncentravus į skirtingas Viešpaties kūno dalis, palengva atsikratome maištingos demoniškos bedievystės ir vis labiau atsidedame Viešpaties tarnystei. Visi daiktai yra sudėtinės Absoliučios Visaties dalys, todėl ilgainiui neofitas suvoks „Īśopaniṣados“ himnų, teigiančių, jog Aukščiausiasis Viešpats yra visur, prasmę ir išmoks nenusikalsti Viešpaties kūnui. Įsisąmoninęs Dievą, jis liausis išdidžiai neigęs Jo egzistavimą. Tokiu būdu galima išmokti į kiekvieną daiktą žvelgti su pagarba, nes viskas aplink yra neatsiejamos viršiausiojo kūno dalys.

39 TEKSTAS

स सर्वधीवृत्त्यनुभूतसर्व
आत्मा यथा स्वप्नजनेक्षितैकः ।
तं सत्यमानन्दनिधिं भजेत
नान्यत्र सज्जेद्यत आत्मपातः ॥३९॥

sa sarva-dhī-vṛtty-anubhūta-sarva
ātmā yathā svapna-janekṣitaikaḥ
taṁ satyam ānanda-nidhiṁ bhajeta
nānyatra sajjed yata ātma-pātaḥ

saḥ – Jis (Aukščiausiasis Asmuo); *sarva-dhī-vṛtti* – įvairūs savęs pažinimo procesai; *anubhūta* – sąmoningas; *sarve* – kiekvienas; *ātmā* – Supersiela; *yathā* – kaip; *svapna-jana* – sapnuojančio žmogaus; *īkṣita* – regima; *ekaḥ* – vienas ir tas pats; *tam* – Jį; *satyam* – Aukščiausiąją Tiesą; *ānanda-nidhim* – palaimos vandenyną; *bhajeta* – reikia garbinti; *na* – niekada; *anyatra* – prie ko nors kito; *sajjet* – prisirišti; *yataḥ* – dėl ko; *ātma-pātaḥ* – nuopuolis.

Sutelkime protą į Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, iš kurio vienintelio sklinda begalė įvairiausių kūrinių, tarytum tūkstančiai vaizdinių sapnuojančio žmogaus sąmonėje. Susitelkime į tą, kuris yra vienalytė, kupina palaimos Absoliuti Tiesa. Kitaip paklysime ir patys sau ruošim pražūtį.

Komentaras: Šiame posme didysis Gosvāmis Śrīla Śukadeva kalba apie atsidavimo Viešpačiui tarnystę. Jis stengiasi paaiškinti mums, kad užuot

blaškęsi nuo vieno savęs pažinimo metodo prie kito, turime mintimis susitelkti į Aukščiausiąjį Dievo Asmenį – aukščiausiąjį pažinimo, garbinimo bei atsidavimo objektą. Siekti savęs pažinimo reiškia liautis kovojus dėl materialaus būvio ir imtis kovoti dėl amžino gyvenimo. Neatsitiktinai *yogui* arba bhaktui tenka susidurti su daugybe iliuzinės išorinės energijos kuriamų pagundų, galinčių vėl įvilioti narsų kovotoją į materialios būties žabangas. *Yogas* tobulindamas savo materialius sugebėjimus gali pasiekti įspūdingų laimėjimų – įgyti *animos* ir *laghimos* galias, kurios leidžia tapti mažesniam už mažiausią ar lengvesniam už lengviausią. Jis gali būti gundomas ir įprastomis materialiomis gėrybėmis – turtais ir moterimis. Tačiau posmas įspėja nepasiduoti pagundoms, nes pasinėrus į materialius malonumus, degraduojama prarandant galimybę išsivaduoti ir liekama toliau kalėti materialiame pasaulyje. Reikia į tai atsižvelgti ir vadovautis budrumo neprarandančiu intelektu.

Vienatinis Aukščiausiasis Viešpats išsiskleidžia daugybe įvairiausių formų, todėl yra visaties Supersiela. Žvelgdami į pasaulį turime atminti, kad mūsų matymas antrinis, o Viešpaties – pirminis. Vedose bei „Upanišadose“ teigiama, jog neįmanoma pamatyti to, ko nematė Viešpats. Tad kiekvieną mūsų veiksmą ar žvilgsnį nukreipia Supersiela – Viešpats. Šią individualios sielos ir Supersielos vienovės ir skirtybės teoriją iškėlė Šrī Caitanya Mahāprabhu, pavadinęs ją *acintya-bhedābheda-tattva*. *Virāṭ-rūpa,* Aukščiausiojo Viešpaties visatos aspektas, aprėpia visą daiktinę išraišką turintį materialųjį pasaulį, jis yra visko, kas gyva ir negyva, Supersiela. Tačiau be to, *virāṭ-rūpa* dar yra Nārāyaṇos, arba Viṣṇu, skleidinys. Dar labiau gilindamiesi į šį klausimą, ilgainiui suvoksime, kad pirmapradė visaties Supersiela – tai Viešpats Kṛṣṇa. Išvada tokia, kad reikia imti garbinti Viešpatį Kṛṣṇą arba, šiuo atveju, Jo pilnatvišką ekspansiją Nārāyaṇą, atmetus bet kokios kitos rūšies garbinimą. Vedų himnai aiškiai sako, jog pasaulis radosi Nārāyaṇai nužvelgus materiją. Iki tol nebuvo nei Brahmos, nei Šivos, juolab kitų gyvų būtybių. Šrīpāda Śaṅkarācārya besąlygiškai pripažino, kad Nārāyaṇa viešpatauja virš materialaus pasaulio, tuo tarpu visi kiti glūdi jame. Vadinasi, materiali kūrinija yra tapati Nārāyaṇai ir sykiu skirtinga nuo Jo, o ši išvada patvirtina Viešpaties Šrī Caitanyos Mahāprabhu *acintya-bhedābheda-tattvos* filosofinę doktriną. Narāyaṇos žvilgsnio galios sukurtas materialus pasaulis nesiskiria nuo Paties Nārāyaṇos. Tačiau materialus pasaulis yra Jo išorinės energijos (*bahiraṅgā-māyos*) išdava, neturinti sąsajų su Jo vidine energija (*ātma-māya*), tad jis sykiu ir skirtingas nuo Nārāyaṇos. Labai vykęs posmo pavyzdys apie sapnuojantį žmogų. Žmogui sapnuojant, jo sąmonėje formuojasi įvairūs vaizdiniai, ir nejučia iš stebėtojo jis virsta sapno įvykių dalyviu, taigi išgyvena ir jų pasekmes. Iš esmės mate-

rialus pasaulis irgi yra tarytum Viešpaties sapnas, tačiau Jo Paties, transcendentinės Supersielos, susapnuotas pasaulis niekaip neveikia: Viešpats nesivelia į jo įvykius ir nepatiria dalyvavimo juose pasekmių, visada išlieka transcendentalus. Viešpats iš esmės yra visuma, ir nėra nieko, kas egzistuotų atskirai nuo Jo. Žmogus, kaip Viešpaties dalelė, turi susitelkti į Jį ir mintimis nenukrypti į jokį kitą objektą, antraip jis neišvengiamai paklius materialaus pasaulio energijų valdžion. Tą teigia ir „Bhagavad-gītā“ (9.7):

sarva-bhūtāni kaunteya prakṛtiṁ yānti māmikām
kalpa-kṣaye punas tāni kalpādau visṛjāmy aham

„O Kuntī sūnau, epochos pabaigoje visos materijos apraiškos įeina į Mano būtį, o kitos epochos pradžioje Savąja galia Aš vėl jas kuriu.“

Žmogaus gyvybės forma suteikia galimybę ištrūkti iš uždaro kūrimo bei naikinimo rato, išsigelbėti iš išorinės Viešpaties energijos glėbio ir patekti į Jo vidinės energijos viešpatiją.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti antrosios „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmės pirmąjį skyrių, pavadintą „Pirmas žingsnis į Dievo pažinimą“.

ANTRAS SKYRIUS

Viešpats širdyje

1 TEKSTAS

श्रीशुक उवाच
एवं पुरा धारणयात्मयोनि-
नष्टां स्मृतिं प्रत्यवरुध्य तुष्टात् ।
तथा ससर्जेदममोघदृष्टि-
र्यथाप्ययात्प्राग्व्यवसायबुद्धिः ॥ १ ॥

śrī-śuka uvāca
evaṁ purā dhāraṇayātma-yonir
naṣṭāṁ smṛtiṁ pratyavarudhya tuṣṭāt
tathā sasarjedam amogha-dṛṣṭir
yathāpyayāt prāg vyavasāya-buddhiḥ

śrī-śukaḥ uvāca – Śrī Śukadeva Gosvāmis tarė; *evam* – lygiai taip; *purā* – prieš kosminio pasaulio apreiškimą; *dhāraṇayā* – tokia samprata; *ātma-yoniḥ* – Brahmai; *naṣṭām* – praradusiam; *smṛtim* – atmintį; *pratyavarudhya* – atgavęs sąmonę; *tuṣṭāt* – todėl, kad patenkino Viešpatį; *tathā* – po to; *sasarja* – sukūrė; *idam* – šį materialų pasaulį; *amogha-dṛṣṭiḥ* – įgijęs iliuzijos netemdomą regėjimą; *yathā* – kaip; *apyayāt* – sukurta; *prāk* – anksčiau; *vyavasāya* – tvirtas; *buddhiḥ* – intelektas.

Śrī Śukadeva Gosvāmis tarė: Kadaise, dar prieš randantis mus supančiam kosmosui, mediuodamas virāṭ-rūpą, Viešpats Brahmā pelnė Viešpaties prielankumą, ir taip atgavo prarastą sąmonę. Taip Brahmai pavyko atkurti pasaulį tokį, koks jis buvo anksčiau.

Komentaras: Epizodas su Brahmājī, apie kurį pasakojama posme, – geras pavyzdys, rodantis gyvosios būtybės užmaršumą. Brahmājī įkūnija vieną iš Viešpaties materialiųjų atributų. Kaip materialios aistros *guṇos* inkarnaciją,

Viešpats yra įgalinęs Brahmą kurti nuostabų materialų pasaulį. Ir vis dėlto Brahmā, kaip viena iš begalinės daugybės gyvų būtybių, linkęs užmiršti kūrimo paslaptis. Užmaršumas būdingas visoms gyvoms būtybėms – nuo Brahmos iki menkutės skruzdės, bet jis gali būti įveikiamas medituojant Viešpaties *virāṭ-rūpą*. O tokia galimybė gyvai būtybei teišpuola gavus žmogaus kūną. Jei žmogus paklausys „Śrīmad-Bhāgavatam“ patarimo ir ims medituoti *virāṭ-rūpą,* jis išgrynins sąmonę ir atsimins savo amžiną giminystę Viešpačiui. Ir kai išsisklaido ši užmarštis, – šio posmo ir „Bhagavad-gītos“ (2.41) teigimu, – tuojau pat pasiekiama *vyavasāya-buddhi*. Šio patikimo žinojimo šviesa leidžia gyvai būtybei pasiekti tai, ko jai labiausiai trūksta – meilės tarnystę Viešpačiui. Dievo karalystė bekraštė, todėl ir Viešpaties pagalbininkų, Jo rankų, yra be galo daug. „Bhagavad-gītā“ (13.14) teigia, kad Viešpats turi rankas, kojas, akis, burnas kiekviename Savo kūrinijos kampelyje. Tai reiškia, kad Viešpaties atskirtos dalelės, *jīvos,* arba gyvos esybės yra Jo rankos, Jo pagalbininkės, ir kiekviena savaip pašaukta Jam tarnauti. Tačiau veikiama iliuzinės materialios energijos, kurią gimdo klaidinga sąmonė, sąlygota siela, net ir tokia kaip Brahmā, viską užmiršta. Ir tik įsisąmoninus Dievą, galima atsikratyti šio dirbtinio egoizmo. Išsivaduoti – reiškia pabusti iš užmaršties snaudulio ir nuoširdžiai imtis atsidavimo Viešpačiui tarnystės, kaip tai savo pavyzdžiu parodė Brahmā. Brahmos tarnystė – tai pavyzdys, kaip Viešpačiui tarnauja išsilaisvinusi būtybė. Tokia tarnystė neturi nieko bendra su vadinamuoju altruizmu kuriuo užsiima iliuzijos ir polinkio klysti neatsikratęs žmogus. Išsivadavimas jokiu būdu nėra neveiklumas – tai žmogiškų ydų neiškraipyta tarnystė.

2 TEKSTAS

शाब्दस्य हि ब्रह्मण एष पन्था
यन्नामभिर्ध्यायति धीरपार्थैः ।
परिभ्रमंस्तत्र न विन्दतेऽर्थान्
मायामये वासनया शयानः ॥ २ ॥

śābdasya hi brahmaṇa eṣa panthā
yan nāmabhir dhyāyati dhīr apārthaiḥ
paribhramaṁs tatra na vindate 'rthān
māyāmaye vāsanayā śayānaḥ

śābdasya – Vedų garso; *hi* – iš tiesų; *brahmaṇaḥ* – Vedų; *eṣaḥ* – šie; *panthāḥ* – keliai; *yat* – kurie; *nāmabhiḥ* – įvairiai vadinami; *dhyāyati* – mąsto; *dhīḥ* –

intelektas; *apārthaiḥ* – apie beprasmiškus dalykus; *paribhraman* – klaidžioja; *tatra* – ten; *na* – niekada; *vindate* – džiaugiasi; *arthān* – tikrove; *māyāmaye* – iliuziniuose dalykuose; *vāsanayā* – įvairiais troškimais; *śayānaḥ* – tarytum sapne.

Vedų kalba tokia mįslinga, kad beskaitant jas, mintys nenoromis ima krypti į beprasmius dalykus, tokius kaip svajonės apie rojaus karalystes. Sąlygotos sielos svajoja apie iliuzinius rojaus džiaugsmus, tačiau tikros apčiuopiamos laimės tokiose vietose jos nepatiria.

Komentaras: Sąlygota siela niekada nepraranda vilties rasti laimę materialiame pasaulyje, ir dėl jos ji pasiryžusi nukeliauti į patį visatos kraštą. Jos nebetenkina gyvenimo sąlygos savoje planetoje, kurios turtus ji nežabotai eksploatuoja. Ji jau taikosi į Mėnulį ir Venerą. Tačiau „Bhagavad-gītoje“ (8.16) Viešpats mus įspėjo, kad mūsų visatos planetose, taip pat ir kitų sistemų planetose nėra nieko, dėl ko vertėtų į jas veržtis. Egzistuoja be galo daug visatų, ir kiekvienoje visatoje – begalybė planetų. Tačiau nė vienoje iš jų nėra išsigelbėjimo nuo svarbiausiųjų materialios būties nelaimių – gimimo kančių, mirties kančių, senatvės kančių ir kančių, kurias sukelia ligos. Viešpats sako, kad net auščiausioje planetoje, Brahmalokoje, arba Satyalokoje (jau nekalbant apie kitas, pvz., dangaus planetas), nėra absoliučios laimės, nes ir jose karaliauja minėtosios materialios kančios. Sąlygotos sielos yra visiškoje karminės veiklos dėsnių nelaisvėje, ir jie lemia, kad sąlygota siela tarsi naivus vaikas, besisukantis karuselėje, tai kyla į Brahmaloką, tai vėl leidžiasi į Pātālaloką. Tikroji laimė galima tik Dievo karalystėje, kur neegzistuoja materialios būties kančios. Rinkdamasi Vedų rekomenduojamą karminę veiklą, gyva būtybė išklysta iš tikrojo kelio. Ji svajoja apie geresnį gyvenimą kitoje šalyje ar net kitoje planetoje, tačiau materialiame pasaulyje ji niekur neras amžino, išmintį ir palaimą spinduliuojančio gyvenimo – to, ko iš tikrųjų ieško. Śrīla Śukadeva Gosvāmis patvirtina, kad dabar, kai Mahārāja Parīkṣitas žvelgia mirčiai į akis, jam geriau ruoštis sugrįžti į namus, pas Dievą, o ne svajoti apie vadinamąsias rojaus planetas. Visos materialiosios planetos, kad ir kokios geros gyvenimo sąlygos jose būtų, yra laikinos, todėl neverta trokšti laikinos laimės, kurią jos mums žada.

3 TEKSTAS

अतः कविर्नामसु यावदर्थः
स्यादप्रमत्तो व्यवसायबुद्धिः ।

सिद्धेऽन्यथार्थे न यतेत तत्र
परिश्रमं तत्र समीक्षमाणः ॥ ३ ॥

ataḥ kavir nāmasu yāvad arthaḥ
syād apramatto vyavasāya-buddhiḥ
siddhe 'nyathārthe na yateta tatra
pariśramaṁ tatra samīkṣamāṇaḥ

ataḥ – todėl; *kaviḥ* – išmanantis žmogus; *nāmasu* – pagrįsta tik įvardijimais; *yāvat* – minimalūs; *arthaḥ* – poreikiai; *syāt* – turi būti; *apramattaḥ* – neprarasdamas proto; *vyavasāya-buddhiḥ* – tvirtu intelektu; *siddhe* – į sėkmę; *anyathā* – kito; *arthe* – tikslo; *na* – niekada; *yateta* – siekti; *tatra* – ten; *pariśramam* – varginantis darbas; *tatra* – ten; *samīkṣamāṇaḥ* – suvokiantis.

Todėl išmanantis žmogus turėtų tenkinti tik minimalius gyvybinius poreikius kol yra šiame įvardijimų pasaulyje. Jo protas neturėtų blaškytis ir jis neturėtų siekti nereikalingų dalykų, iš gyvenimo patirties pasimokęs, kad tokie siekiai tėra sunkus ir beprasmis darbas.

Komentaras: Bhāgavata-dharmos kelias, „Śrīmad-Bhāgavatam“ pateikiama religinė praktika, iš esmės skiriasi nuo karminės veiklos, kuri, bhakto akimis, beprasmė. Visatos, o tiksliau sakant, viso materialaus pasaulio, kuris vadinamas *jagat,* varomoji jėga yra mėginimai susikurti kuo patogesnį ir saugesnį gyvenimą, nors visiems aišku, kad šis pasaulis niekada nebus saugus ir patogus gyventi. Tikrų tikriausias beprotis yra tas, kuris, įsigyvenęs į apgaulę, patiki tariama materialios civilizacijos pažanga, jos šviesiomis perspektyvomis. Materialiame pasaulyje viskas yra tik įvardijimai; iš tikrųjų tai tik apgaulinga materijos kūrinija, tokia kaip žemė, vanduo, ugnis. Namai, baldai, automobiliai, vasarnamiai, fabrikai, pramonės įmonės, taika, karas ir net didžiausi mokslo laimėjimai – atominė energija ir elektronika, – tai vis apgaulingi vardai to, kas iš tikrųjų yra trijų *guṇų* ir materijos stichijų bendras kūrinys. Viešpaties bhaktas tai puikiai supranta, todėl atsižada nereikalingų dalykų, kurie neturi nieko bendra su tikrove, yra vien pavadinimai, beprasmiai kaip jūros bangų šniokštimas. Didieji valdovai, vadai ir kariai kovoja tarpusavy, trokšdami įamžinti savo vardus istorijoje. Tačiau ilgainiui jų vardai nugrimzta į užmarštį, ir verčiamas naujas istorijos puslapis. Bhaktas aiškiai suvokia, kad visi istorijos įvykiai ir istorinės asmenybės yra bevertis veržlaus ir nesustabdomo laiko palikimas. Žmonės, veikiantys dėl pasitenkinimo ar naudos, alksta turtų, moterų ir pasauliečių pagarbos, tačiau tie, kurių mintys sutelktos į aukščiausiąją rea-

lybę, nesidomi šiomis netikromis vertybėmis. Jiems tai – beprasmė gaišatis. Brangi kiekviena gyvenimo akimirka, todėl apsišvietęs žmogus turi būti labai apdairus ir apgalvotai išnaudoti savo laiką. Ir milijonai aukso monetų nesugrąžins akimirkos, sugaištos bekuriant laimę materialiame pasaulyje. Štai kodėl visus transcendentalistus, norinčius ištrūkti iš *māyos,* iliuzinės veiklos, gniaužtų, posmas įspėja nesižavėti išoriniu blizgesiu tų, kurie savo veiksmais siekia pasitenkinimo. Gyvenimas žmogui duotas, kad jis suvoktų save, o ne tam, kad tenkintų jausmus. Apie tai mums kalba visa „Śrīmad-Bhāgavatam“, nuo pradžios iki pabaigos. Vienintelis žmogaus gyvenimo tikslas – pažinti save. Kultūroje, kurios žmonės kelia sau tikslą pasiekti šį, aukščiausiąjį, tobulumą, nešvaistomas laikas beprasmiams dalykams kurti. Tokios idealios visuomenės žmogus išmoksta tenkinti tik pačius būtiniausius poreikius, jis bando iš nevykusio sandėrio išpešti didžiausią naudą. Mūsų materialų kūną ir visą mūsų gyvenimą galima būtų pavadinti nevykusiu sandėriu, nes gyva esybė yra dvasia, ir dvasinis tobulėjimas – jai būtinybė. Svarbiausia žmogui – įsisąmoninti šią esminę tiesą ir ja vadovautis apsiribojus būtiniausių poreikių tenkinimu. Reikia gyventi tuo, ką mums siunčia Dievas, nešvaistant veltui energijos ir nesivaikant materialių malonumų. Civilizacija, siekianti materialistinės pažangos, savo esme yra demoniška; karai ir nepriteklius – jos neišvengiami palydovai. Posme ypatingai pabrėžiama, kad transcendentalistas neturi leisti protui blaškytis, kad net susidūręs su sunkumais bandant kukliai gyventi ir kilniai mąstyti, jis nei per plauką nenukryptų nuo savo tikslo. Transcendentalistui pragaištingas artimas bendravimas su pasauliečiais, kurie gyvena jutiminiais malonumais: jis niekais paverčia transcendentalisto viltis pasiekti aukščiausiąjį gyvenimo tikslą. Mahārāja Parīkṣitas susitiko su Śukadeva Gosvāmiu lemtingiausią gyvenimo akimirką. Transcendentalisto pareiga – padėti tiems, kurie iš tikrųjų siekia išsilaisvinti ir visokeriopai remti šias jų pastangas. Śukadeva Gosvāmis ir Mahārāja Parīkṣitas nė karto nebuvo susitikę, kai karalius dar valdė milžinišką imperiją. Kita *śloka* nurodo transcendentalisto vertą veiklą.

4 TEKSTAS

सत्यां क्षितौ किं कशिपोः प्रयासै-
र्बाहौ स्वसिद्धे ह्युपबर्हणैः किम् ।
सत्यञ्जलौ किं पुरुधान्नपात्र्या
दिग्वल्कलादौ सति किं दुकूलैः ॥ ४ ॥

satyāṁ kṣitau kiṁ kaśipoḥ prayāsair
bāhau svasiddhe hy upabarhaṇaiḥ kim
saty añjalau kiṁ purudhānna-pātryā
dig-valkalādau sati kiṁ dukūlaiḥ

satyām – esant; *kṣitau* – žemei; *kim* – kam reikalinga; *kaśipoḥ* – lova ir čiužinys; *prayāsaiḥ* – pastangos; *bāhau* – rankos; *sva-siddhe* – sau pakankamos; *hi* – iš tiesų; *upabarhaṇaiḥ* – lova ir patalynė; *kim* – kokia prasmė; *sati* – esant; *añjalau* – delnams; *kim* – kokia prasmė; *purudhā* – įvairūs; *anna* – maistui; *pātryā* – indai; *dik* – atvira vieta; *valkala-ādau* – medžių žievei; *sati* – esant; *kim* – kam reikalingi; *dukūlaiḥ* – drabužiai.

Kam lovos ir gultai, jei žemėje daug lygių vietų, kur galima patogiai išsitiesti? Kam žmogui pagalvė, jei jis turi rankas, kurias gali pasidėti po galva? Kam indai, jei juos gali atstoti delnai? Kam reikalingi drabužiai, jei juos gali atstoti medžių žievė?

Komentaras: Poreikis apsisaugoti ir sukurti kūnui didesnių patogumų neturėtų būti dirbtinai reikšminamas. Vaikydamasis iliuzinės laimės, žmogus tuščiai švaisto savo jėgas. Jei kas nors gali gulėti ant grindų, tai kam jam stengtis gauti lovą ar minkštasuolį? Kam pagalvė, jei galima pailsėti pasidėjus po galva minkštas rankas, kuriomis mus apdovanojo gamta? Pažvelkime į gyvūnus – jie nemoka pasistatyti daugiaaukščių namų, pasidirbti baldų, įvairiausių namų rakandų; jie miega ant plikos žemės, bet yra sveikesni už žmogų. Jie nemoka pasigaminti maisto, tačiau gyvena sveikiau ir nevargsta taip, kaip žmogus. Tai nereiškia, kad žmonės turėtų gyventi kaip gyvūnai, nuogi lakstydami džiunglėse, atsisakę kultūros, švietimo ir dorovės. Protaujantis žmogus negali nusileisti iki gyvulio lygio. Priešingai, jis turėtų pasinaudoti savo protu, plėtoti meną, mokslą, poeziją ir filosofiją, nes tai skatina visuomenės pažangą. Posme pateiktų Śrīlos Śukadevos Gosvāmio žodžių mintis yra ta, kad savo energiją žmogus (o jis jos turi kur kas daugiau negu gyvūnai) paprasčiausiai turi panaudoti savęs pažinimui. Civilizacijos pažangos kryptis turėtų būti prarastų saitų su Dievu atkūrimas, nes tai įmanoma tik turint žmogaus kūną. Reikėtų suvokti materialaus pasaulio laikinumą ir netikrumą priimant jį kaip miražą ir dedant pastangas visiems laikams išspręsti gyvenimo kančias. Ar verta puikuotis priklausymu rafinuotų gyvulių kultūrai, priklausymu tiems, kurie pamišę dėl jutiminių malonumų? To išvis negalima pavadinti kultūra. Pasirinkęs neteisingą kelią, žmogus pateko į glėbį *māyai,* iliuzijai. Didieji senovės išminčiai ir šventieji gyveno ne rūmuose, apstatytuose prašmatniais baldais, su vadinamaisiais patogumais, o miške – trobelėse ar tiesiog po atviru dangumi. Jie

sėdėjo ant plikos žemės, ir vistiek paliko neišmatuojamus tobulo žinojimo lobynus. Śrīla Rūpa Gosvāmis ir Śrīla Sanātana Gosvāmis – žymūs tų laikų valstybės patarėjai – atsisakė savo aukštų pareigų ir pasirinko gyvenimą po medžiu, tačiau po savęs jie paliko daugybę transcendentinės išminties tomų. Gosvāmiai gyveno ne ištaiginguose apartamentuose su šiuolaikiniais patogumais, – jų prieglobstis buvo medis, ir kasnakt vis kitas. Bet tai jie padovanojo pasauliui nepaprastos vertės kūrinius apie savęs pažinimą. Vadinamieji patogumai toli gražu nėra visuomenės pažangos variklis, priešingai, – tai kliūtis visuomenės raidai. *Sanātana-dharmos* socialinė sistema, numatanti keturias klases ir keturias nuoseklaus tobulėjimo pakopas, suteikia pažangos siekiančiam žmogui puikiausias galimybes, o taip pat ir nurodo kelius, kaip prasmingai nugyventi gyvenimą. Nuoširdžiai siekiantiems šio tikslo posmas pataria savo noru atsižadėti pasaulio. Žmogui, nuo mažumės nepratintam aukotis ir atsiriboti nuo pasaulio, reikėtų, kaip rekomenduoja Śrīla Śukadeva Gosvāmis, imtis šios praktikos sulaukus brandesnio amžiaus, – tai atvertų jam kelią į sėkmę.

5 TEKSTAS

चीराणि किं पथि न सन्ति दिशन्ति भिक्षां
नैवाङ्घ्रिपाः परभृतः सरितोऽप्यशुष्यन् ।
रुद्धा गुहाः किमजितोऽवति नोपसन्नान्
कस्माद्भजन्ति कवयो धनदुर्मदान्धान् ॥ ५ ॥

cīrāṇi kiṁ pathi na santi diśanti bhikṣāṁ
naivāṅghripāḥ para-bhṛtaḥ sarito 'py aśuṣyan
ruddhā guhāḥ kim ajito 'vati nopasannān
kasmād bhajanti kavayo dhana-durmadāndhān

cīrāṇi – suplyšę rūbai; *kim* – argi; *pathi* – ant kelio; *na* – ne; *santi* – yra; *diśanti* – duoda veltui; *bhikṣām* – išmaldą; *na* – ne; *eva* – taip pat; *aṅghripāḥ* – medžiai; *para-bhṛtaḥ* – kitus aprūpinančios; *saritaḥ* – upės; *api* – taip pat; *aśuṣyan* – išdžiūvo; *ruddhāḥ* – užverstos; *guhāḥ* – olos; *kim* – nejaugi; *ajitaḥ* – Visagalis Viešpats; *avati* – rūpinasi; *na* – ne; *upasannān* – atsidavusiomis sielomis; *kasmāt* – kam tada; *bhajanti* – liaupsina; *kavayaḥ* – išminčius; *dhana* – turtų; *durmada-andhān* – apsvaigintuosius.

Negi vieškeliuose nebeatrasi nudiržusio drabužio skiautės? Gal medžiai, gyvenantys dėl kitų, pamiršo savo dosnumą? Gal upės išdžiūvo ir nebepagirdo ištroškusio? Ar gal angos į kalnų olas užverstos akmenimis, o

visagalis Viešpats apleido visiškai Jam atsidavusias sielas? Tad vardan ko tada mokyti vyrai pataikauja tiems, kuriems turtai, pelnyti alinančiu darbu, visai apsuko galvą?

Komentaras: Pasaulio atsižadėjimo tikslas jokiu būdu nėra išmaldos prašinėjimas ar parazitavimas kitų sąskaita. Veltėdis – tai visuomenės sąskaita gyvenantis ir nieko jai neduodantis prisiplakėlis, – taip šį žodį aiškina žodynas. Žmogus, atsižadėjęs pasaulio, turi duoti apčiuopiamą naudą visuomenei ir materialiai nepriklausyti nuo šeimos žmonių. O jei klajojantis atsiskyrėlis (*sannyāsis*) priima išmaldą iš šeimos žmogaus, – jis daro tai paties šeimos žmogaus labui. *Sanātana-dharmos* sistema numato, kad aukojimas klajojantiems atsiskyrėliams yra viena iš namų šeimininko pareigų, o šventraščiai pataria šeimos žmonėms rūpintis atsiskyrėliais kaip savo vaikais – neprašytiems juos aprengti ir pamaitinti. Bet tai nereiškia, kad pseudoatsiskyrėliai turi teisę naudotis ištikimų šiems priesakams šeimos žmonių labdaringumu. Pirmutinė atsižadėjimo įžadus davusio žmogaus pareiga – imtis plunksnos ir, rūpinantis žmogaus išganymu, savo autoritetingu, patyrimo sutvirtintu žodžiu kreipti jį link savęs pažinimo. Svarbiausia pareiga Śrīlai Sanātanai, Śrīlai Rūpai ir kitiems Vṛndāvanos Gosvāmiams buvo mokslinės diskusijos Sevākuñjos sode, Vṛndāvanoje (dabar čia iškilusi Śrīlos Jīvos Gosvāmio įkurta Śrī Rādhā-Dāmodaros šventykla, o šalia jos – laiko nepaliesti Śrīlos Rūpos Gosvāmio ir Śrīlos Jīvos Gosvāmio *samādhi* antkapiniai statiniai). Rūpindamiesi visuotine gerove, jie dovanojo pasauliui daugybę didelės transcendentinės vertės kūrinių. Tikslas, kurio siekė visi *ācāryos,* visada buvo tarnavimas žmonijos gerovei, o pasaulio jie atsižadėjo ne tam, kad be rūpesčių ir įsipareigojimų parazituotų kitų sąskaita. Tam, kuris neturi ką duoti, nevalia kreiptis pagalbos į šeimos žmones, nes tokie duoneliautojai yra pasityčiojimas iš aukščiausiosios tvarkos. Śukadevos Gosvāmio įspėjimas šiame posme skirtas visų pirma tiems, kurie elgetavimą pavertė profesija, priemone spręsti savo materialines problemas. Kali amžiuje apstu elgetų „profesionalų“. Žmogus, kuris savo valia ar aplinkybėms susiklosčius tapo klajojančiu atsiskyrėliu, privalo šventai tikėti, kad Aukščiausiasis Viešpats pasirūpina visomis visatos gyvomis būtybėmis. O jei taip, tai ar gali Viešpats užmiršti Jam nusilenkusią sielą, tą, kuris visiškai Jam atsidėjo? Jei paprastas šeimininkas rūpinasi, kad jo tarnui nieko nestigtų, kaip tada įdėmiai į besąlygiškai Jam atsidėjusios sielos poreikius turėtų atsižvelgti visų galingiausias ir visų turtingiausias Aukščiausiasis Viešpats?! Bhakto atsiskyrėlio drabužis – skiautė medžiagos ant juosmens, bet ir jos jis neprašo. Jį patenkina gatvėje rastas sudriskęs drabužis. Jo alkį numalšina nukritę nuo medžių vaisiai, o troškulį – upės vanduo. Jam

nereikia ištaigingo namo – pastogę jam atstoja kalnų ola. Jis nebijo laukinių žvėrių, tarp kurių gyvena, nes visiškai pasikliauja Dievu, glūdinčiu visų širdyse. Viešpats neleis tigrams ir kitiems laukiniams žvėrims drumsti Savo tarno ramybės.

Haridāsa Ṭhākura, didis Viešpaties Śrī Caitanyos tarnas, apsigyveno kalnų oloje, kurioje, kaip paaiškėjo, tūnojo didžiulė nuodinga gyvatė. Vienas iš Ṭhākuros Haridāsos pasekėjų, kasdien ateidavęs pas Ṭhākurą, baiminosi gyvatės ir paprašė Haridāsos susirasti kitą vietą. Atsižvelgdamas į nuolat pas jį besilankančių gerbėjų susirūpinimą, Haridāsa Ṭhākura sutiko patenkinti jų prašymą. Ir čia gyvatė visų akivaizdoje pati iššliaužė iš olos ir nebegrįžo. Paklususi ir jos širdyje glūdinčio Viešpaties įsakymui, gyvatė nutarė susirasti kitą būstą ir netrukdyti Haridāsai Ṭhākurai. Šis nutikimas ryškiai parodo, kaip Viešpats rūpinasi Savo ištikimais tarnais. Pagal *sanātana-dharmos* normas, žmogus nuo mažumės turėtų mokytis visur ir visada pasikliauti globėjiška Viešpaties ranka. Atsižadėjimo kelią rekomenduojama pasirinkti dvasiškai subrendusiems ir savo būtį išgryninusiems žmonėms. „Bhagavad-gītā“ (16.5) šį būvį vadina *daivī sampat*. Žmogus privalo kaupti *daivī sampat,* priešingu atveju jam nelieka nieko kita, kaip beatodairiškai kaupti materialius turtus (*āsurī sampat*), kurie pasmerkia gyvą būtybę materialaus pasaulio kančioms. *Sannyāsis* yra bebaimis ir gyvena vienas, be palydovų. Vienatvė jo negąsdina, nes jis nėra vienišas: Viešpats glūdi visų mūsų širdyse ir tik dvasiškai neapsivaliusiems atrodo, kad jie gali būti vieniši. Bet atsiskyrėlis turi būti apsivaleys minėtu procesu, o apsivaleys visada jus Viešpatį esant greta ir atsikratys bet kokios baimės (taip pat ir vienatvės baimės). Kiekvienas gali atsikratyti baimės ir tapti tyras dvasia, jeigu išgrynina savo būtį, atlikdamas nurodytas pareigas. Norint gerai atlikti nurodytas pareigas, reikia su tikėjimu klausytis Vedų ir per atsidavimo Viešpačiui tarnystę suvokti Vedų išminties esmę.

6 TEKSTAS

एवं स्वचित्ते स्वत एव सिद्ध
आत्मा प्रियोऽर्थो भगवाननन्तः ।
तं निर्वृतो नियतार्थो भजेत
संसारहेतूपरमश्च यत्र ॥ ६ ॥

evaṁ sva-citte svata eva siddha
ātmā priyo ’rtho bhagavān anantaḥ

taṁ nirvṛto niyatārtho bhajeta
saṁsāra-hetūparamaś ca yatra

evam – taip; *sva-citte* – savo širdyje; *svataḥ* – Savo galia; *eva* – tikrai; *siddhaḥ* – pilnai apsireiškiančią; *ātmā* – Supersielą; *priyaḥ* – labai brangų; *arthaḥ* – dalyką; *bhagavān* – Aukščiausiąjį Dievo Asmenį; *anantaḥ* – amžiną ir beribį; *tam* – Jį; *nirvṛtaḥ* – atsižadėjus pasaulio; *niyata* – amžiną; *arthaḥ* – aukščiausią vertybę; *bhajeta* – reikia garbinti; *saṁsāra-hetu* – sąlygotos būties priežasties; *uparamaḥ* – pabaiga; *ca* – iš tiesų; *yatra* – kuriame.

Atsižadėjęs pasaulio, žmogus turėtų imti tarnauti visagalei Supersielai, kuri glūdi jo širdyje. Supersiela – tai visagalis, amžinas, beribis Dievo Asmuo, aukščiausiasis gyvenimo tikslas; kas garbina Supersielą, tas sunaikina savo sąlygotos būties priežastis.

Komentaras: „Bhagavad-gītā“ (18.61) nurodo, kad Aukščiausiasis Dievo Asmuo Śrī Kṛṣṇa yra visa persmelkianti ir visur esanti Supersiela. Taigi vienintelis garbinimo objektas *yogui* tebūna Supersiela, nes Supersiela yra ne iliuzija, o tikrovė. Kiekviena gyva būtybė tarnauja kažkam kitam. Tarnystė yra prigimtinė gyvos esybės būsena, tačiau egzistuodama *māyos* (iliuzijos) aplinkoje, t.y. būdama sąlygota, siela bando tarnauti iliuzijai. Sąlygota siela aukojasi vardan savo laikino kūno, vardan tų, su kuriais ją sieja kraujo ryšiai (žmonos ir vaikų); rūpindamasi savo kūno ir artimųjų gerove statosi namus, perka žemę, kaupia turtus, dalyvauja visuomenės ir valstybės gyvenime, – ir nė nenumano, kad tokia tarnystė yra visiška iliuzija. Kaip mes jau ne kartą esame sakę, visas materialus pasaulis yra iliuzija, miražas dykumoje. Regėdami miražą nenuovokūs gyvūnai patiki apgaule ir bėga prie vandens, nors dykumoje jo negali būti. Tačiau tai, jog dykumoje vandens nėra, visai nereiškia, kad jis apskritai neegzistuoja. Kiekvienas sveiko proto žmogus žino, kad egzistuoja jūros ir vandenynai, tačiau šie milžiniški vandens telkiniai labai toli nuo dykumos. Jūrose ir vandenynuose daugybė vandens, bet dykumose jo nerasi. Visi ieškome tikros laimės – nemirtingumo, amžinos, beribės išminties ir begalinės palaimos. Bet kvailiai, kuriems nežinoma tiesa, gyvenimo tikrovės ieško iliuzijoje. Mūsų materialus kūnas gyvuoja neamžinai, neamžini yra ir ryšiai su žmona, vaikais, visuomene ir valstybe, kurioje gyvename, – mums gavus kitą kūną, jie nutrūksta. Toks nesibaigiantis gimimų, mirčių, senatvės ir ligų ciklas vadinasi *saṁsāra*. Mes norėtume išspręsti šias būties problemas, tik nežinome kaip. Tiems, kurie nori sustabdyti nesibaigiančią gimimų, mirčių, senatvės ir ligų virtinę, posmas siūlo garbinti tik Aukščiausiąjį Viešpatį, o ne ką kitą. Jam antrina ir vienas apibendrinamųjų „Bhagavad-gītos“ (18.65) posmų. Jei išties norime panai-

kinti priežastį, lėmusią mums egzistuoti nelaisvės sąlygomis, garbinkime Viešpatį Śrī Kṛṣṇą, kuris iš meilės visoms gyvoms būtybėms – Savo neatsiejamoms dalelėms – įeina į kiekvieno širdį (18.61). Motina ir kūdikis, kurį ji laiko glėbyje, nuoširdžiai myli vienas kitą. Tačiau suaugęs ir pasinėręs į gyvenimo sūkurį, vaikas atitolsta nuo motinos, o motina tebemyli savo suaugusį vaiką taip pat stipriai ir laukia iš jo to paties atsako, nors jis dažnai ir užmiršta ja pasirūpinti. Taip ir Viešpats myli mus, Savo neatsiejamas daleles, ir iš visų jėgų stengiasi sugrąžinti mus namo, atgal į Dievo karalystę. Tačiau mums, sąlygotoms sieloms, rūpi ne Jis, o iliuziniai kūniški saitai. Mes turime atsiriboti nuo šio pasaulio, nutraukti visus iliuzinius ryšius su juo ir siekti vėl susijungti su Viešpačiu per atsidavimo Jam tarnystę, nes Jis yra Aukščiausioji Tiesa. Sielos gelmėse mes ilgimės Jo, tarsi vaikas motinos. Aukščiausiasis Dievo Asmuo ne kažin kur už debesų – Jis glūdi mūsų širdyse. Tačiau tai visiškai nereiškia, kad mes galime užmiršti kelią į šventyklas, bažnyčias, mečetes – į ten, kur Jis garbinamas. Viešpats yra visur, todėl Jį atrasime ir šiuose šventuose namuose. Paprastam žmogui tai vieta, kur jis gali susipažinti su mokslu apie Dievą. Kai gyvenimas šventyklose apmiršta, žmonės vis rečiau apie jas prisimena ir ima atšalti Dievui, kol galop visiškai Jį užmiršta, – taip susiformuoja ateistinė visuomenė. Sudemonėjusi visuomenė dirbtinai skatina žmones siekti nereikalingų dalykų, ir gyvenimas joje tampa nebepakeliamas. Nuovokos neturintys ateistinės visuomenės lyderiai, vadovaudamiesi vien materialistiniais idealais, be perstojo planuoja, kaip sukurti taiką ir gerovę ateistiniame pasaulyje. Bet jų siekiai jau iš anksto pasmerkti, žmonija vieną po kito renka nieko neišmanančius, aklus vadovus, kurie nepajėgūs išspręsti problemų. Jei mes apskritai norime pašalinti ateistinės civilizacijos piktžaizdę, vadovaukimės Dievo įkvėptais šventraščiais, „Śrīmad-Bhāgavatam“, įsiklausykime, ką mums sako tokios iškilios asmenybės kaip Śrī Śukadeva Gosvāmis, kuris neturėjo polinkio siekti materialios naudos.

7 TEKSTAS

कस्तां त्वनादृत्य परानुचिन्ता-
मृते पशूनसतीं नाम कुर्यात् ।
पश्यञ्जनं पतितं वैतरण्यां
स्वकर्मजान् परितापाञ्छुषाणम् ॥ ७ ॥

kas tāṁ tv anādṛtya parānucintām
ṛte paśūn asatīṁ nāma kuryāt

paśyañ janaṁ patitaṁ vaitaraṇyāṁ
sva-karmajān paritāpāñ juṣāṇam

kaḥ – kas dar; *tām* – tą; *tu* – bet; *anādṛtya* – atmetant; *para-anucintām* – transcendentinius apmąstymus; *ṛte* – be; *paśūn* – materialistų; *asatīm* – laikiniems; *nāma* – vardams; *kuryāt* – atsidės; *paśyan* – matydamas; *janam* – žmoniją; *patitam* – įpuolusią; *vaitaraṇyām* – į Vaitaraṇī, kančių upę; *sva-karma-jān* – savo veiklos sukeltų; *paritāpān* – kančių; *juṣāṇam* – apimtą.

Kas kitas, jeigu ne užkietėjęs materialistas, gali kratytis tokių transcendentinių minčių ir pasiduoti laikinos tikrovės vyliams, matydamas, kaip dėl savo veiklos pasekmių, kančių verpetuose žūva žmonija?

Komentaras: Vedose pasakyta, kad tie, kurie skuba paskui pusdievius, užuot garbinę Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, panašūs į gyvulius, paklusniai einančius paskui piemenį net į skerdyklą. Materialistai, kaip tie gyvuliai, nė nenutuokia, kokią daro klaidą kratydamiesi transcendentinių apmąstymų apie Aukščiausiąjį Viešpatį. Minčių ilgam neužslopinsi. Sakoma, dykas protas – velnio kalvė. Kitais žodžiais, jei žmogus nepajėgia nukreipti savo minčių reikiama kryptimi, jos neišvengiamai nuklys nežinia kur, ir tai jam gali būti pražūtinga. Materialistai visada lenkiasi menkesnių galių pusdieviams, nors „Bhagavad-gītā“ (7.20) šią praktiką smerkia. Kol žmogų valdo materialios naudos troškimas, jis kreipsis į pusdievius, prašydamas tų ar kitų malonių, nors jos yra laikinos ir netikros. Tiesą pažinusių transcendentalistų tokios menamos vertybės negundo, todėl jų mintis panirusi į nuolatinius apmąstymus apie Aukščiausiąjį, kurį priklausomai nuo pasiekto žinojimo lygio jie suvokia kaip Brahmaną, Paramātmą ar Bhagavāną. Ankstesnis posmas siūlė medituoti į Supersielą – o tai aukštesnė pakopa už beasmenio Brahmano (Dievo Asmens *virāṭ-rūpos* pavidalo) meditaciją.

Išmintingas žmogus, regintis tikrąją dalykų esmę, suvokia, ką reiškia gyvai būtybei kaskart iš naujo įsikūnyti viena iš 8 400 000 gyvybės formų, ar gimti tuo ar kitu žmogaus kūnu. Pasakyta, kad priešais vartus į pragaro planetą, kurią valdo Yamarāja (nusidėjėlių teisėjas, skiriantis jiems įvairiausias bausmes), teka amžinoji Vaitaraṇī upė. Atkentėjęs už nuodėmes, nusidėjėlis gauna kūną, kurį nulemia jo praeities darbai. Yamarājos nubaustos gyvos būtybės įsikūnija sąlygotame pasaulyje pačiais įvairiausiais pavidalais. Vienos eina į rojų, kitos – į pragarą. Vienos jų tampa brahmanais, kitos – šykštuoliais. Tačiau materialiame pasaulyje nėra laimingų, – visi čia tėra A, B ar C rūšies kaliniai, kenčiantys dėl savo darbų. Viešpats nesikiša į kenčiančių gyvų esybių likimą, tačiau jei gyva esybė ieško prieglobsčio

prie Jo lotoso pėdų, Viešpats paima ją savo globon, ir ji grįžta namo, pas Viešpatį.

8 TEKSTAS

केचित्स्वदेहान्तर्हृदयावकाशे
प्रादेशमात्रं पुरुषं वसन्तम् ।
चतुर्भुजं कञ्जरथाङ्गशङ्ख-
गदाधरं धारणया स्मरन्ति ॥ ८ ॥

kecit sva-dehāntar-hṛdayāvakāśe
prādeśa-mātraṁ puruṣaṁ vasantam
catur-bhujaṁ kañja-rathāṅga-śaṅkha-
gadā-dharaṁ dhāraṇayā smaranti

kecit – kiti; *sva-deha-antaḥ* – kūne; *hṛdaya-avakāśe* – širdies srityje; *prādeśa-mātram* – sprindžio didumo; *puruṣam* – Dievo Asmenį; *vasantam* – gyvenantį; *catuḥ-bhujam* – keturrankį; *kañja* – lotosą; *ratha-aṅga* – vežimo ratą; *śaṅkha* – kriauklę; *gadā-dharam* – ir vėzdą laikantį; *dhāraṇayā* – susitelkdami į tai; *smaranti* – Jį medituoja.

Kiti sutelkia savo mintis į širdies srityje glūdintį Dievo Asmenį, dydžio sulig sprindžiu, keturiose Savo rankose laikantį lotosą, vežimo ratą, kriauklę ir vėzdą.

Komentaras: Visa persmelkiantis Dievo Asmuo Paramātmos pavidalu glūdi kiekvienos gyvos būtybės širdyje. Lokalizuoto Dievo Asmens dydis apytikriai lygus atstumui nuo nykščio iki smiliaus galiuko (apie dvidešimt centimetrų). Posme apibūdintas Viešpaties pavidalas, tam tikra tvarka (nuo dešiniosios apatinės rankos iki kairiosios apatinės) laikantis simbolius – lotosą, vežimo ratą, kriauklę ir vėzdą, – vadinasi Janārdana. Tai pilnatviška Viešpaties ekspansija, žmonijos valdovas. Egzistuoja daug kitų Viešpaties pavidalų su lotosu, kriaukle ir kitais simboliais (kuriuos Jie laiko kita tvarka) ir kiekvienas turi Savo vardą: Puruṣottama, Acyuta, Narasiṁha, Trivikrama, Hṛṣīkeśa, Keśava, Mādhava, Aniruddha, Pradyumna, Saṅkarṣaṇa, Śrīdhara, Vāsudeva, Dāmodara, Janārdana, Nārāyaṇa, Hari, Padmanābha, Vāmana, Madhusūdana, Govinda, Kṛṣṇa, Viṣṇumūrtis, Adhokṣaja ir Upendra. Šie dvidešimt keturi lokalizuoto Dievo Asmens pavidalai garbinami įvairiose mūsų planetų sistemos dalyse, ir kiekvienoje jų gyvena

vis kitas Viešpaties įsikūnijimas – vienos iš Vaikuņthos planetų dvasiniame danguje (*paravyomoje*) valdovas. Viešpaties pavidalų yra nesuskaičiuojama daugybė, ir kiekvienas jų turi savo planetą dvasiniame danguje. Materialus dangus tėra siaurutė dvasinio dangaus pakraščio sritis. Viešpats yra *puruṣa,* vyriškasis pradas ir džiaugsmo subjektas, ir vis dėlto nė viena vyriškosios lyties būtybė negali su Juo nė iš tolo lygintis. Visi Viešpaties pavidalai yra *advaita* – lygiaverčiai, ir kiekvienas iš jų yra amžinai jaunas. Jaunatve trykštantis keturrankis Viešpats dėvi dailius papuošalus, kuriuos ir aprašo tolesni posmai.

9 TEKSTAS

प्रसन्नवक्त्रं नलिनायतेक्षणं
कदम्बकिञ्जल्कपिशङ्गवाससम् ।
लसन्महारत्नहिरण्मयाङ्गदं
स्फुरन्महारत्नकिरीटकुण्डलम् ॥ ९ ॥

prasanna-vaktraṁ nalināyatekṣaṇaṁ
kadamba-kiñjalka-piśaṅga-vāsasam
lasan-mahā-ratna-hiraṇmayāṅgadaṁ
sphuran-mahā-ratna-kirīṭa-kuṇḍalam

prasanna – išreiškia džiaugsmą; *vaktram* – burna; *nalina-āyata* – išsiskleidę kaip lotoso žiedlapiai; *īkṣaṇam* – akys; *kadamba* – kadambos žiedo; *kiñjalka* – šafrano; *piśaṅga* – geltonas; *vāsasam* – apdaras; *lasat* – kabantys; *mahā-ratna* – brangakmenis; *hiraṇmaya* – aukso; *aṅgadam* – papuošalas; *sphurat* – tviskantis; *mahā-ratna* – brangakmenis; *kirīṭa* – puošnus galvos apdangalas; *kuṇḍalam* – auskarai.

Jo burna išreiškia džiaugsmą, o akys atmerktos lyg lotoso žiedlapiai. Gelsvai oranžinis kaip kadambos gėlė Jo apdaras nusagstytas brangakmeniais. Jis dėvi aukso papuošalus su brangakmeniais, ant galvos tviska šalmas, o ausyse Jis segi auskarus.

10 TEKSTAS

उन्निद्रहृत्पङ्कजकर्णिकालये
योगेश्वरास्थापितपादपल्लवम् ।

श्रीलक्षणं कौस्तुभरत्नकन्धर-
मम्लानलक्ष्म्या वनमालयाचितम् ॥१०॥

unnidra-hṛt-paṅkaja-karṇikālaye
yogeśvarāsthāpita-pāda-pallavam
śrī-lakṣaṇaṁ kaustubha-ratna-kandharam
amlāna-lakṣmyā vana-mālayācitam

unnidra – žydintis; *hṛt* – širdis; *paṅkaja* – lotoso žiedas; *karṇikā-ālaye* – žiedo vidury; *yoga-īśvara* – didieji mistikai; *āsthāpita* – padėtos; *pāda-pallavam* – lotoso pėdos; *śrī* – sėkmės deivė arba nuostabus veršelis; *lakṣaṇam* – taip pažymėtas; *kaustubha* – Kaustubhos brangakmenis; *ratna* – kiti brangakmeniai; *kandharam* – ant pečių; *amlāna* – šviežia; *lakṣmyā* – gražia; *vana-mālayā* – gėlių girlianda; *ācitam* – padengtas.

Viešpaties lotoso pėdos ilsisi į lotosus panašiose didžiųjų mistikų širdyse. Jo krūtinę puošia Kaustubhos akmuo su grakščiu veršelio raižiniu, pečius – kitokie brangakmeniai, o liemenį juosia šviežių gėlių girliandos.

Komentaras: Papuošalai, gėlės, drabužiai ant transcendentinio Dievo Asmens kūno nuo jo nesiskiria. Viešpaties papuošalai pagaminti ne iš materialių medžiagų, antraip jie nepuoštų Viešpaties kūno. Taigi *paravyomos* dvasinė įvairovė, kaip ir Pats Viešpats, skiriasi nuo materialaus pasaulio įvairovės.

11 TEKSTAS

विभूषितं मेखलयाङ्गुलीयकै-
र्महाधनैर्नूपुरकङ्कणादिभिः ।
स्निग्धामलाकुञ्चितनीलकुन्तलै-
र्विरोचमाननहासपेशलम् ॥११॥

vibhūṣitaṁ mekhalayāṅgulīyakair
mahā-dhanair nūpura-kaṅkaṇādibhiḥ
snigdhāmalākuñcita-nīla-kuntalair
virocamānānana-hāsa-peśalam

vibhūṣitam – dailiai papuošto; *mekhalayā* – juosmens juosta; *aṅgulīyakaiḥ* – žiedais ant pirštų; *mahā-dhanaiḥ* – labai brangiais; *nūpura* – skambančiais

kojų papuošalais; *kaṅkaṇa-ādibhiḥ* – taip pat apyrankėmis; *snigdha* – blizgančiais; *amala* – visiškai švariais; *ākuñcita* – garbanotais; *nīla* – melsvais; *kuntalaiḥ* – plaukais; *virocamāna* – nepaprastai patraukliu; *ānana* – veidu; *hāsa* – šypsena; *peśalam* – žavia.

Jo juosmenį puošia siuvinėta juosta, Jis mūvi žiedus su brangakmeniais. Jo pėdų papuošalai, apyrankės, kvapniais aliejais įtrintos mėliu tviskančios garbanos ir Jo nuostabus besišypsantis veidas yra nepaprastai patrauklūs.

Komentaras: Niekas grožiu neprilygsta Aukščiausiajam Dievo Asmeniui. Śrīla Śukadeva Gosvāmis nuosekliai, vieną po kito apibūdina Jo transcendentinio grožio ypatumus, norėdamas parodyti impersonalistams, kad Dievo Asmuo nėra pramanytas bhaktų, trokštančių turėti garbinimo objektą, nėra jų fantazijos vaisius. Aukščiausiasis Asmuo realiai egzistuoja. Beasmenis Absoliučios Tiesos aspektas yra tik Jo spinduliavimas, kaip kad saulės spinduliai tėra jos spindėjimas.

12 TEKSTAS

अदीनलीलाहसितेक्षणोल्लसद्-
भ्रूभङ्गसंसूचितभूर्यनुग्रहम् ।
ईक्षेत चिन्तामयमेनमीश्वरं
यावन्मनो धारणयावतिष्ठते ॥१२॥

adīna-līlā-hasitekṣaṇollasad-
bhrū-bhaṅga-saṁsūcita-bhūry-anugraham
īkṣeta cintāmayam enam īśvaraṁ
yāvan mano dhāraṇayāvatiṣṭhate

adīna – kilnūs; *līlā* – žaidimai; *hasita* – besišypsantis; *īkṣaṇa* – nužvelgiant; *ullasat* – spindintis; *bhrū-bhaṅga* – antakių judesiai; *saṁsūcita* – byloja; *bhūri* – begalinę; *anugraham* – malonę; *īkṣeta* – reikia susitelkti; *cintāmayam* – į transcendentinį; *enam* – šį; *īśvaram* – Aukščiausiąjį Viešpatį; *yāvat* – kol; *manaḥ* – protas; *dhāraṇayā* – medituojant; *avatiṣṭhate* – gali būti išlaikomas.

Kilnūs Viešpaties žaidimai, spindulingas Jo žvilgsnis ir šypsenos nuskaidrintas veidas byloja apie neišsenkamą Jo malonę. Todėl medituojantis į Viešpatį turėtų nuolat kreipti mintis į tokį Jo transcendentinį paveikslą.

Komentaras: „Bhagavad-gītoje“ (12.5) pasakyta, kad meditacija iš impersonalisto pareikalauja nemaža pastangų ir vargo. Tuo tarpu bhaktas tarnauja asmeniškai Viešpačiui ir nesusidurdamas su dideliais sunkumais sparčiai tobulėja. Taigi impersonalistui meditacija yra kančia, ir šia prasme bhaktas turi pranašumų prieš filosofą impersonalistą. Impersonalistas, abejojantis Viešpaties asmens bruožų tikrumu, mėgina mediuoti abstraktų objektą. Dėl šios priežasties „Bhāgavatam“ autoritetingai kalbama apie realiai egzistuojančio Viešpaties pavidalo meditacijos poreikį; autoritetingasis „Bhāgavatam“ šventraštis skatina mediuoti į realų Viešpaties pavidalą.

Meditacinė praktika, kurią rekomenduoja šis posmas, vadinasi *bhakti-yoga,* arba atsidavimo Viešpačiui tarnystė. Ji atliekama išsivadavus iš materijos nelaisvės. *Jñāna-yoga* tėra būdas išsivaduoti iš materialių sąlygų. Išsivadavęs iš materialių egzistencijos sąlygų nelaisvės, t.y. tapęs *nivṛtta,* arba atsikratęs visų materialių poreikių, – žmogus tampa tinkamai pasiruošusiu praktikuoti *bhakti-yogą*. Vadinasi, *bhakti-yoga* implikuoja ir *jñāna-yogą*. Kitaip sakant, grynosios atsidavimo Viešpačiui tarnystės praktika leidžia sykiu pasiekti ir *jñāna-yogos* tikslus. Praktikuojant grynąją atsidavimo Viešpačiui tarnystę ir tolydžio tobulėjant išsivaduojama iš materialios būties nelaisvės. *Bhakti-yogos* praktikos poveikis vadinasi *anartha-nivṛtti*. Praktikuojant *bhakti-yogą* ir vis labiau tobulėjant, mumyse tolydžio nyksta dirbtini dalykai. Pirmasis šios praktikos žingsnis – meditacija į Dievo Asmens lotoso pėdas – neišvengiamai turėtų sukelti *anartha-nivṛtti* efektą. Grubiausioji *anartha,* surakinanti sąlygotąją sielą materialiame pasaulyje, – seksualiniai troškimai, o palankiausia dirva jiems išsikeroti yra vyro ir moters sąjunga. Kai vyras ir moteris sueina išvien, jų seksualiniai troškimai dar labiau sustiprėja: jie perka namą, gimdo vaikus, bendrauja su draugais ir giminaičiais, kaupia turtus. Egzistuodama tarp šių iliuzinių objektų, sąlygota siela visiškai susipainioja, pasireiškia jos menamoji savimonė, ji pasiduoda „aš“ ir „mano“ jausmui. Besiplėtodami seksualiniai troškimai pereina į visuomeninio-politinio gyvenimo plotmę, ima reikštis altruistine, filantropine veikla ir daugybe kitų netikusių užsiėmimų, kurie tarsi puta, suplakta jūros bangų, čia atsiranda, čia vėl išsisklaido kaip debesys danguje. Netikusios veiklos, kaip ir seksualinių troškimų pasekmės užneria sąlygotai sielai tvirčiausią kilpą, todėl *bhakti-yoga* skirta tam, kad padėtų tolydžio atsikratyti seksualinių troškimų, kurių yra trys svarbiausios kategorijos: *nauda, garbė* bei *noras išsiskirti*. Trokšdamos įgyvendinti taip besireiškiančius seksualinius troškimus, sąlygotos sielos visai pameta galvą. Mes patys galime įsitikinti, kiek svarbūs mums materialūs siekiai, dauguma kurių yra išaugę iš seksualinio potraukio. Su kiekvienu nurytu kąsniu žmogus jaučiasi vis sotesnis, taip pat aiškiai jis turi išmokti pajusti, kiek jam pavyko atsikraty-

ti seksualinių troškimų. Praktikuojant *bhakti-yogą* visų formų seksualiniai troškimai silpsta, nes Viešpaties malone ateina išmintis ir atsižadėjimas, net jei bhaktas specialiai to nesiekia ar materialiu požiūriu nėra itin išprusęs. Pažinti – tai įžvelgti tikrąją dalykų esmę, ir jei išmanantis žmogus įsisąmonina, kad kai kas šiame pasaulyje yra visiškai nereikalinga, jis skuba to atsisakyti. Kai plėtodama pažinimą sąlygota siela patiria, kad materialių reikmių tenkinimas yra beprasmis dalykas, ji praranda tam potraukį. Tai *vairāgyos* pažinimo pakopa – atsiribojimas nuo to, kas nepageidaujama. Mes jau kalbėjome, kad transcendentalistas viskuo turėtų apsirūpinti pats, patenkinti gyvybinius poreikius neprašydamas turtingų bet aklų žmonių malonės. Śukadeva Gosvāmis pasiūlė keletą būdų, kaip patenkinti būtiniausius poreikius (t.y. kaip išspręsti miego, apsirūpinimo pastoge, maistu problemas), tačiau kaip atsikratyti kūniškos aistros jis nenurodė. Neatsikračius seksualinių norų, nevalia nei mėginti atsižadėti pasaulio, nei apie tai galvoti. Jei žmogus nori duoti atsižadėjimo įžadus, visų pirma, jis turi laikytis „Bhāgavatam“ priesakų, autoritetingo dvasinio mokytojo vadovaujamas nuosekliai praktikuoti atsidavimo Viešpačiui tarnystę ir išmokti suvaldyti bent jau grubiausios formos lytinį potraukį.

Taigi apsivalyti – reiškia pamažu atsikratyti kūniškų aistrų medituojant Viešpaties asmenybę, o pradėti meditaciją reikia nuo Jo pėdų. Apie tai rašoma kitame posme. Kol nesame tikri, kad atsikratėme kūniškų aistrų, turėtume medituoti į Viešpaties pėdas, nepakeldami akių aukščiau jų. Dešimtoji „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmė – tai besišypsantis Viešpaties veidas. Labai dažnai jokių autoritetų nepripažįstantys gudragalviai puola išsyk prie dešimtosios giesmės, ypač tų penkių jos skyrių, kurie aprašo Viešpaties *rāsa-līlą*. Tokia praktika yra visiškai nepateisinama. Neteisingai studijuodami ir klausydamiesi „Bhāgavatam“, bet kokį atsakomybės jausmą praradę materialistai nebeatpažįstamai iškraipė „Bhāgavatam“ esmę, paversdami ją instrumentu kūniškai aistrai kurstyti. Savo veiksmais tokie „bhaktai“ sumaišė „Bhāgavatam“ su purvais. Kad „Bhāgavatam“ deklamavimas nepavirstų parodija, visų pirma reikia atsikratyti bet kokių seksualinių troškimų. Śrī Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura aiškiai nusako dvasinio apsivalymo prasmę, – jo teigimu, apsivalyti reiškia atsisakyti sekso. Jis tvirtina: *yathā yathā dhīś ca śudhyati viṣaya-lāmpaṭyaṁ tyajati, tathā tathā dhārayed iti citta-śuddhi-tāratamyenaiva dhyāna-tāratamyam uktam*. Tik po to, kai sąmonė apvaloma nuo seksualinio apsvaigimo, galimi tolesni meditacinės praktikos žingsniai. Kitaip sakant, palaipsnį kilimą pakopomis medituojant transcendentinio Viešpaties kūno dalis lemia vidinio apsivalymo laipsnis. Iš čia plaukia išvada, kad tebeesantiems kūniškų aistrų nelaisvėje medituojant nevalia pakelti akių nuo Viešpaties pėdų, – jie privalo

apsiriboti pirmosios bei antrosios „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmių skaitymu. Pirma reikia nuosekliai išstudijuoti pirmąsias devynias šios didžios knygos giesmes, ir tik tada, kai visiškai apsivalysime dvasia, mums atsivers didinga dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmės esmė.

13 TEKSTAS

एकैकशोऽङ्गानि धियानुभावयेत्
पादादि यावद्धसितं गदाभृतः ।
जितं जितं स्थानमपोह्य धारयेत्
परं परं शुद्ध्यति धीर्यथा यथा ॥१३॥

ekaikaśo 'ṅgāni dhiyānubhāvayet
pādādi yāvad dhasitaṁ gadābhṛtaḥ
jitaṁ jitaṁ sthānam apohya dhārayet
paraṁ paraṁ śuddhyati dhīr yathā yathā

eka-ekaśaḥ – po vieną, iš eilės; *aṅgāni* – kūno dalys; *dhiyā* – sutelkiant dėmesį; *anubhāvayet* – mediuok; *pāda-ādi* – pėdas ir t.t.; *yāvat* – kol; *hasitam* – besišypsantį; *gadā-bhṛtaḥ* – Dievo Asmuo; *jitam jitam* – ilgainiui suvaldžius protą; *sthānam* – vieta; *apohya* – palikus; *dhārayet* – mediuok; *param param* – vis aukščiau; *śuddhyati* – gryna; *dhīḥ* – sąmonė; *yathā yathā* – kuo labiau.

Mediuoti į Viešpatį pradedama nuo Jo lotoso pėdų ir mintimis palengva kylama prie Jo šypsenos nuskaidrinto veido. Iš pradžių susikaupus mediuojama į lotoso pėdas, paskui į blauzdas, šlaunis, pamažėle akis keliant vis aukščiau ir aukščiau. Kuo labiau susikaupsime mediuodami įvairias Jo kūno dalis, tuo skaidresnis taps mūsų intelektas.

Komentaras: „Śrīmad-Bhāgavatam“ mediuojant nerekomenduoja sutelkti mintį į kažkokį impersonalų objektą ar tuštumą. Mediuoti reikia į Aukščiausiąjį Dievą kaip Asmenį: arba į Jo *virāṭ-rūpą,* gigantiškąjį visatos pavidalą, arba į *sac-cid-ānanda-vigrahą,* kurią aprašo šventraščiai. Autoritetingi Viṣṇu pavidalų aprašymai pateikti šventraščiuose, o šventyklose autentiškai Viešpatį reprezentuoja Dievybės. Taigi mes galime mediuoti Dievybę – susikaupti į Viešpaties lotoso pėdas ir palengva mintimis kilti prie Jo šypsenos nuskaidrinto veido.

Bhāgavatos mokykla laikosi minties, kad *rāsos* šokis – tai besišypsantis Viešpaties veidas. Šiame posme rekomenduoja mediuojant kilti mintimis

nuo Viešpaties lotoso pėdų iki Jo besišypsančio veido. Tad mes neturėtume užbėgti įvykiams už akių ir stengtis išsyk suvokti Viešpaties žaidimus, Jo *rāsos* šokį. Verčiau mokytis susikaupimo, aukojant gėles ir *tulasī* lapelius Viešpaties lotoso pėdoms. Praktikuodami *arcaną,* palengva apsivalysime dvasia. Mes rengiame Viešpatį, maudome Jį ir t.t., ir šie transcendentiniai veiksmai padeda mums išgryninti savo egzistenciją. Kai pasieksime aukščiausiąją apsivalymo pakopą, regėdami besišypsantį Viešpaties veidą ar klausydami pasakojimų apie Viešpaties *rāsos* šokį – jausime jo veiklos patrauklumą. Visai neatsitiktinai dieviškasis *rāsos* šokio žaidimas yra aprašytas dešimtojoje „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmėje (29-34 skyriuose).

Kuo labiau žmogus mediuodamas susikaupia į transcendentinį Viešpaties paveikslą (ar tai būtų Viešpaties lotoso pėdos, Jo blauzdos, šlaunys ar krūtinė), tuo labiau apsivalo. Posme pasakyta: „tuo skaidresnis taps mūsų intelektas“, o tai reiškia, kad susikaupus mediuojant į transcendentinį Viešpaties paveikslą, tolydžio atsižadama jutiminių malonumų. Egzistuojant dabartinėmis nelaisvės sąlygomis, mūsų intelektas, užimtas jutiminiais malonumais, nėra grynas. Meditacija į transcendentinį Viešpaties paveikslą mažina potraukį jutiminiams malonumams. Taigi aukščiausias meditacijos tikslas – išgryninti intelektą.

Tiems, kurie paskendę jutiminiuose malonumuose, draudžiama dalyvauti *arcanoje* ir liesti transcendentinius Rādhā-Kṛṣṇos pavidalus bei Viṣṇu Dievybes. Jiems geriausia mediuoti milžiniškąjį Viešpaties *virāṭ-rūpos* paveikslą, kaip tai nurodo kitas tekstas. Impersonalistams ir tuštumos filosofijos šalininkams patartina mediuoti Viešpaties visatos pavidalą, o bhaktams – garbinti Dievybę šventykloje. Impersonalistų ir tuštumos filosofijos šalininkų dvasinė praktika nėra pakankamai dvasiškai gryna, todėl *arcanā* skirta ne jiems.

14 TEKSTAS

यावन्न जायेत परावरेऽस्मिन्
विश्वेश्वरे द्रष्टरि भक्तियोगः ।
तावत्स्थवीयः पुरुषस्य रूपं
क्रियावसाने प्रयतः स्मरेत ॥१४॥

yāvan na jāyeta parāvare 'smin
viśveśvare draṣṭari bhakti-yogaḥ
tāvat sthavīyaḥ puruṣasya rūpaṁ
kriyāvasāne prayataḥ smareta

yāvat – kol; *na* – ne; *jāyeta* – išsiugdo; *para* – transcendentinis; *avare* – pasaulietiškus; *asmin* – šiam; *viśva-īśvare* – visų pasaulių Viešpačiui; *draṣṭari* – reginčiam; *bhakti-yogaḥ* – atsidavimo Viešpačiui tarnystės; *tāvat* – tol; *sthavīyaḥ* – grubus materialistas; *puruṣasya – virāṭ-puruṣos; rūpam* – visatos pavidalą; *kriyā-avasāne* – atlikęs nurodytas pareigas; *prayataḥ* – susikaupęs; *smareta* – turi atminti.

Kol užkietėjęs materialistas neišsiugdo meilės ir noro tarnauti Aukščiausiajam Viešpačiui, – tam, kurio žvilgsnis aprėpia transcendentinį ir materialųjį pasaulius, – jis turi mediuoti į Viešpaties visatos pavidalą, vykdydamas jam skirtas pareigas.

Komentaras: Aukščiausiojo Viešpaties žvilgsnis aprėpia abu pasaulius: materialųjį ir transcendentinį. Kitaip sakant, Jam priklauso visi pasauliai, Jis yra viršiausias besimėgaujantysis. Šią mintį patvirtina ir „Bhagavadgītā“ (5.29). Dvasinis pasaulis yra Jo vidinės, o materialusis – išorinės galios apraiška. Gyvos esybės irgi yra Viešpaties energija, vadinama paribio energija. Gyvos esybės pačios renkasi, kur gyventi – dvasiniame ar materialiame pasaulyje. Materialiame pasaulyje jas kausto materialios gamtos dėsniai; jis nėra tinkama vieta joms gyventi, nes gyvos esybės ir Viešpats yra vienos, dvasinės prigimties.

Viešpats pageidauja, kad visos gyvos esybės – Jo neatsiejamos dalelės – gyventų drauge su Juo transcendentiniame pasaulyje. Pagrindinis Vedų ir visų šventraščių uždavinys – šviesti sąlygotas sielas, gyvenančias materialiame pasaulyje, t.y. kviesti jas namo, atgal pas Dievą. Deja, nepaisant nesibaigiančių trejopų sąlygotos būties kančių, gyvos esybės grįžti pas Dievą neskuba. Dėl to kaltas neteisingas jų gyvenimo būdas, kur dorybė labai dažnai pinasi su nuodėme. Tos gyvos esybės, kurios atlieka dorus darbus, pradeda atkurti prarastą ryšį su Viešpačiu, tačiau ir jos Viešpaties kaip asmens suvokti nepajėgia. Tikrasis gyvenimo tikslas – užmegzti ryšį su Viešpačiu ir Jam tarnauti. Tai yra prigimtinis gyvų esybių būvis. Tačiau impersonalistams ir tiems, kurie pamilti Viešpaties ir Jam tarnauti nepajėgia, šis tekstas pataria mediuoti Jo beasmenį aspektą, *virāṭ-rūpą* arba visatos pavidalą. Šiaip ar taip, žmogus, jei jis apskritai nori tapti tikrai laimingu ir atgauti savo prigimtinį būvį, turėtų pasistengti atkurti nutrūkusius saitus su Viešpačiu. Mediuodami beasmenį aspektą, *virāṭ-rūpą,* arba Viešpaties visatos pavidalą, dar nenuovokūs pradedantieji tolydžio įgyja reikiamas ypatybes asmeniškai su Juo bendrauti. Posmas pataria mediuoti *virāṭ-rūpą,* kuri smulkiau apibūdinta ankstesniuose skyriuose. Mediuojant *virāṭ-rūpą* žmogui taps aišku, kad planetos, jūros, kalnai, upės, paukščiai, žvėrys, žmonės ir visa, ką mes matome aplink, iš tikrųjų yra įvairios

Viešpaties *virāṭ* pavidalo dalys. Tai irgi viena iš Absoliučios Tiesos meditacijos formų. Ėmus medituoti *virāṭ-rūpą,* pradeda ryškėti dieviškosios žmogaus ypatybės, ir pasaulis medituojančiam tampa tykia buveine, kurioje gali laimingai gyventi visa žmonija. Jei žmogus nemedituoja Dievo – nei asmens, nei beasmenio Jo aspektų, – klaidingas savo prigimties suvokimas neleidžia atsiskleisti jo dorybėms, o nematant aukščiausios tiesos pasaulis jam virsta pragaru.

15 TEKSTAS

स्थिरं सुखं चासनमास्थितो यति-
र्यदा जिहासुरिममङ्ग लोकम् ।
काले च देशे च मनो न सज्जयेत्
प्राणान्नियच्छेन्मनसा जितासुः ॥१५॥

sthiraṁ sukhaṁ cāsanam āsthito yatir
yadā jihāsur imam aṅga lokam
kāle ca deśe ca mano na sajjayet
prāṇān niyacchen manasā jitāsuḥ

sthiram – netrikdoma; *sukham* – patogia; *ca* – taip pat; *āsanam* – poza; *āsthitaḥ* – atsisėdęs; *yatiḥ* – išminčius; *yadā* – kada; *jihāsuḥ* – nori palikti; *imam* – šį; *aṅga* – o valdove; *lokam* – kūną; *kāle* – laike; *ca* – ir; *deśe* – tinkamoje vietoje; *ca* – taip pat; *manaḥ* – protas; *na* – ne; *sajjayet* – neturi jaudintis; *prāṇān* – jusles; *niyacchet* – turi sutramdyti; *manasā* – protu; *jita-asuḥ* – suvaldęs gyvybės oro sroves.

O valdove, panorėjus palikti šią žmonių planetą, yogui nebūtina laukti palankaus momento ar ieškoti tam tinkamos vietos. Jam tereikia patogiai atsisėsti, nurimti ir, suvaldžius gyvybės oro sroves, protu pažaboti jausmus.

Komentaras: „Bhagavad-gītoje“ (8.14) aiškiai pasakyta, kad visiškai atsidėjęs transcendentinei meilės tarnystei ir nuolat Viešpatį prisimenantis žmogus nesunkiai pelnys Viešpaties malonę ir galimybę asmeniškai su Juo bendrauti. Tokiems bhaktams nereikia laukti palankaus laiko, kada palikti savo kūną. Tačiau tiems, kurių atsidavimas Viešpačiui turi karminės veiklos ar empirinio filosofavimo priemaišų, jo sulaukti būtina. Palankų laiką jiems nurodo „Bhagavad-gītā“ (8.23-26). Tačiau laikas pats savaime nėra

svarbiausia. Žymiai svarbiau pasiekti *yogos* tobulumą, nes tai leidžia palikti kūną tada, kai to nori. Tobulas *yogas* turi būti pajėgus protu pažaboti jausmus. O protą nesunku sutramdyti susikoncentravus į Viešpaties lotoso pėdas. Medituojant į Viešpaties lotoso pėdas, palengva į tarnystę Jam įsitraukia ir jausmai. Taip panyrama į Aukščiausiąjį Absoliutą.

16 TEKSTAS

मनः स्वबुद्ध्यामलया नियम्य
क्षेत्रज्ञ एतां निनयेत्तमात्मनि ।
आत्मानमात्मन्यवरुध्य धीरो
लब्धोपशान्तिर्विरमेत कृत्यात् ॥१६॥

manaḥ sva-buddhyāmalayā niyamya
kṣetra-jña etāṁ ninayet tam ātmani
ātmānam ātmany avarudhya dhīro
labdhopaśāntir virameta kṛtyāt

manaḥ – protas; *sva-buddhyā* – savo intelektu; *amalayā* – nesuteptu; *niyamya* – valdant; *kṣetra-jñe* – į gyvąją esybę; *etām* – juos; *ninayet* – panardinti; *tam* – tą; *ātmani* – į save; *ātmānam* – į save; *ātmani* – į Supersielą; *avarudhya* – įtvirtinus; *dhīraḥ* – visiškai patenkintas; *labdha-upaśāntiḥ* – pasiekęs aukščiausiąją palaimą; *virameta* – nutraukia; *kṛtyāt* – visą kitą veiklą.

Tada, pasitelkęs grynąjį intelektą, yogas panardina protą gyvojoje esybėje, o gyvąją esybę – Aukščiausiajame „Aš“. Taip visišką vidinį pasitenkinimą patyrusiai gyvai esybei atsiveria aukščiausioji palaima ir ji liaujasi kaip nors kitaip veikusi.

Komentaras: Iš proto plaukia mintys, jausmai ir norai. Materialistiškas, t.y. materijon panardintas protas tarnauja materialaus mokslo pažangai, kuri baigiasi pragaištingų branduolinių ginklų sukūrimu. Tačiau jei protas veikia skatinamas dvasios, jis nuostabiausiai padeda gyvai būtybei grįžti namo, atgal pas Dievą, ir pelnyti amžiną, palaimingą gyvenimą. Taigi protui vadovauti turi nuovokus ir nesuterštas intelektas. Turėti nepriekaištingą intelektą reiškia tarnauti Viešpačiui. Mes turėtume būti pakankamai išmintingi ir suprasti, kad visur ir visada gyva būtybė yra aplinkybių vergė. Visos gyvos būtybės vergauja materialiems savo įgeidžiams, pykčiui, aistroms,

iliuzijoms, kvailybei ir pavydui. Vykdydamos materialius norus, jos vis tiek jaučiasi nelaimingos. Kas tai aiškiai suvokia ir ieškodamas atsakymo, kodėl yra nelaimingas, kreipiasi į patikimus tiesos šaltinius, sužino apie transcendentinę meilės tarnystę Viešpačiui. Tada, užuot pataikavęs materialaus kūno įgeidžiams, intelektas atsikrato kankinančios iliuzijos, kurią gimdo fizinė gyvos būtybės prigimtis ir apsivalęs paakina protą tarnauti Viešpačiui. Viešpats ir tarnystė Jam – tapatūs, nes yra absoliučios prigimties. Todėl grynąjį intelektą ir protą panardinusi į Viešpatį, gyva būtybė veikia jau ne savo atsakomybe, o dieviškos rankos nukreipiama. Kai gyvai būtybei tiesiogiai vadovauti imasi Viešpats, Jis Pats iš vidaus jai nurodo, kaip veikti, kad ji įkūnytų Jo valią. Kai gyva esybė visiškai paklūsta Viešpačiui, ji liaujasi veikusi vardan iliuzinio pasitenkinimo. Visiškai apsivaliusi gyvoji būtybė pasiekia absoliučios palaimos (*labdhopaśānti*) būvį ir atsikrato materialių troškimų.

17 TEKSTAS

न यत्र कालोऽनिमिषां परः प्रभुः
कुतो नु देवा जगतां य ईशिरे ।
न यत्र सत्त्वं न रजस्तमश्च
न वै विकारो न महान् प्रधानम् ॥१७॥

na yatra kālo 'nimiṣāṁ paraḥ prabhuḥ
kuto nu devā jagatāṁ ya īśire
na yatra sattvaṁ na rajas tamaś ca
na vai vikāro na mahān pradhānam

na – ne; *yatra* – kur; *kālaḥ* – naikinantis laikas; *animiṣām* – rojaus pusdievius; *paraḥ* – aukštesnis; *prabhuḥ* – valdovas; *kutaḥ* – kur yra ten; *nu* – ne; *devāḥ* – pusdieviai; *jagatām* – žemiško pasaulio būtybes; *ye* – kurie; *īśire* – valdo; *na* – ne; *yatra* – kur; *sattvam* – paprasta dorybės *guṇa; na* – ne; *rajaḥ* – paprasta aistros *guṇa; tamaḥ* – paprasta neišmanymo *guṇa; ca* – taip pat; *na* – nei; *vai* – tikrai; *vikāraḥ* – transformacija; *na* – nei; *mahān* – materialus Priežasčių Vandenynas; *pradhānam* – materiali gamta.

Pasiekus transcendentinį labdhopaśānti būvį, viršiausios savo galios netenka visa naikinantis laikas, prieš kurį bejėgiai net šio pasaulio gyventojų likimus lemiantys rojaus (tuo labiau paprasti) pusdieviai. Jį pasieku-

siam nedaro įtakos materiali dorybė, aistra, neišmanymas ir net netikrasis ego, jam neegzistuoja nei Priežasčių vandenynas, nei materiali gamta.

Komentaras: Visa naikinantis laikas, besireiškiantis kaip praeitis, dabartis ir ateitis, paminantis po savim net rojaus pusdievius, transcendentinėje plotmėje neveikia. Gimimas, mirtis, senatvė ir ligos – tai vis laiko veikimo bruožai. Šie keturi materialios, sąlygotos būties principai galioja visur – kiekviename materialaus kosminio pasaulio kampelyje, net ir Brahmalokos planetoje, kurioje, mūsų akimis, gyvenama neįtikėtinai ilgai. Nenugalimas laikas myriop pasmerkia patį Brahmą, jau nekalbant apie pusdievius Indrą, Candrą, Sūryą, Vāyu ir Varuņą. Žvaigždžių įtaka, kuria pusdieviai naudojasi materialaus pasaulio būtybėms valdyti, neturi galios dvasiniam pasauliui. Materialiame pasaulyje gyvos esybės bijo piktųjų jėgų įtakos, tačiau bhaktui, egzistuojančiam transcendentiniu lygmeniu, ji nebaisi. Materialios gamtos jėgų įtaka lemia, kad gyvos esybės įgyja įvairių tipų ir formų kūnus, o štai transcendentinį būvį pasiekęs bhaktas yra *guņātīta,* egzistuoja virš materialių dorybės, aistros ir neišmanymo *guņų*. Todėl transcendentiniame pasaulyje klaidingas ego („viskas aplinkui priklauso man“) neegzistuoja. Klaidinga savimonė kursto materialios gamtos valdovo kompleksą. Besistengianti pavergti materialią gamtą gyva būtybė yra tarsi liepsnos paviliotas naktinis drugys. Nuostabios šviesos paviliotas drugys lekia tiesiai į liepsną, ir liepsna jį praryja. Egzistuodama transcendentiškai, gyva būtybė yra grynos sąmonės, todėl neturi klaidingo ego, gimdančio norą viešpatauti materialioje gamtoje. Maža to, gryna sąmonė skatina ją atsidėti Aukščiausiajam Viešpačiui. Apie tai kalba „Bhagavad-gītā“ (7.19): *vāsudevaḥ sarvam iti sa mahātmā sudurlabhaḥ*. Taigi pasiekusiajam transcendentinį būvį neegzistuoja nei materialioji kūrinija, nei generuojantis materialią gamtą Priežasčių vandenynas.

Taigi tokia yra transcendentinė realybė, tačiau ji atsiveria tiktai transcendentalistui, pasiekusiam aukštą grynosios sąmonės pakopą. Transcendentalistai yra dviejų rūšių: impersonalistai ir bhaktai. Galutinis impersonalisto tikslas – *brahmajyoti* šviesa, nutvieskianti dvasinį dangų, o bhakto – Vaikuņțhos planetos. Bhaktas patiria čia aprašytą būvį, susiformavus jo dvasiniam kūnui, kuris reikalingas norint su transcendentine meile tarnauti Viešpačiui. Tuo tarpu impersonalistui, ignoruojančiam bendravimo su Viešpačiu svarbą, kūnas, reikalingas dvasinei veiklai, nesusiformuoja; įsiliejęs į akinančią dvasinę Aukščiausiojo Dievo Asmens šviesą, jis toliau egzistuoja kaip dvasinė kibirkštis. Viešpats įkūnija amžinybės, palaimos ir išminties pilnatvę, tuo tarpu bekūnis *brahmajyoti* spinduliuoja tiktai amžinatvę ir išmintį. Vaikuņțhos planetos taip pat yra amžinatvės, palaimos ir

išminties formos. Todėl ištikimi Viešpaties tarnai, einantys į Jo buveinę, gauna kūnus, kurie, kaip ir viskas dvasiniame pasaulyje, amžini, spinduliuoja palaima ir išmintimi. Šia prasme jie nesiskiria vienas nuo kito. Viešpaties buveinė, vardas, didybė, aplinka ir t.t. yra vieningos transcendentinės prigimties, o pastarasis posmas ir paaiškina kuo transcendencija skiriasi nuo materialaus pasaulio. „Bhagavad-gītoje“ Viešpats Śrī Kṛṣṇa kalba trimis svarbiausiais klausimais: apie *karma-yogą, jñāna-yogą* ir *bhakti-yogą*. Tačiau tiktai praktikuojantys *bhakti-yogai* eina į Vaikuṇṭhos planetas. Dvi kitos *yogos* nepadeda patekti į Vaikuṇṭhalokas, tačiau, kaip sakyta, tai paranki priemonė *brahmajyoti* pasiekti.

18 TEKSTAS

परं पदं वैष्णवमामनन्ति तद्
यन्नेति नेतीत्यतदुत्सिसृक्षवः ।
विसृज्य दौरात्म्यमनन्यसौहृदा
हृदोपगुह्यार्हपदं पदे पदे ॥१८॥

paraṁ padaṁ vaiṣṇavam āmananti tad
yan neti netīty atad utsisṛkṣavaḥ
visṛjya daurātmyam ananya-sauhṛdā
hṛdopaguhyārha-padaṁ pade pade

param – aukščiausią; *padam* – padėtį; *vaiṣṇavam* – susijusią su Dievo Asmeniu; *āmananti* – žino; *tat* – tą; *yat* – kurią; *na iti* – ne tai; *na iti* – ne tai; *iti* – todėl; *atat* – bedieviška; *utsisṛkṣavaḥ* – vengiantys; *visṛjya* – visiškai atsisakę; *daurātmyam* – sunkumų; *ananya* – visiškai; *sauhṛdāḥ* – gera valia; *hṛdā upaguhya* – atveria širdį; *arha* – garbinamoms; *padam* – lotoso pėdoms; *pade pade* – kiekvieną akimirką.

Transcendentalistai stengiasi apeiti tai, kas atskirta nuo Dievo, nes žino tą aukščiausią būvį, kur viskas susiję su Aukščiausiuoju Viešpačiu Viṣṇu. Todėl tyras bhaktas, gyvenantis visiškoje santarvėje su Viešpačiu, nekuria sunkumų, o be atvangos garbina Viešpaties lotoso pėdas, atvėręs joms savo širdį.

Komentaras: „Bhagavad-gītoje“ ne kartą kalbėta apie *mad-dhāmą* („Mano buveinė“). Aukščiausiojo Dievo Asmens Śrī Kṛṣṇos teigimu, egzistuoja bekraštis dvasinis dangus, kuriame išsibarsčiusios Vaikuṇṭhos planetos, kur

gyvena Dievo Asmuo. Šis dangus plyti labai toli, anapus septyniais apvalkalais gaubiamo materialaus pasaulio ribų. Jam apšviesti nereikalinga nei saulė, nei mėnuo, nei elektra, nes visos planetos čia švyti pačios – daug ryškiau už materialias saules. Tyri bhaktai gyvena visiškoje santarvėje su Dievo Asmeniu arba, kitaip sakant, laiko Viešpatį vieninteliu ištikimu draugu ir geradariu. Jie nesistengia laimėti jokių šio pasaulio būtybių, net paties visatos valdovo Brahmos, dėmesio. Tiktai tyri bhaktai aiškiai įsivaizduoja, kas yra Vaikuṇṭhos planetos. Tyri bhaktai, kuriuos kreipia neklystanti Aukščiausiojo Viešpaties ranka, dirbtinai nekomplikuoja transcendentinio pažinimo polemika apie tai, kas yra Brahmanas ir kas yra nebrahmanas (*māyā*). Jie nė nemano lygintis su Viešpačiu arba įrodinėti, jog Viešpats kaip atskira esmė neegzistuoja, kad Dievo apskritai nėra, kad Dievas – tai pačios gyvos esybės ar kad į šį pasaulį Dievas nužengia materialiu kūnu. Jie nesistengia apsunkinti sau gyvenimo miglotomis, abstrakčiomis teorijomis, kurios tikrovėje tik trukdo pažinti transcendenciją. Be impersonalistų ir Dievui neatsidėjusių žmonių yra ir tokių, kurie dedasi Viešpaties bhaktais, tačiau giliai širdyje išsivadavimu laiko įsiliejimą į beasmenį Brahmaną. Jie išradinėja savus „atsidavimo Viešpačiui tarnystės“ metodus, atvirai ištvirkauja ir klaidina lengvatikius arba tokius pat kaip jie patys pagedusius žmones. Tokie Dievui neatsidėję žmonės ir nedorėliai, Viśvanāthos Cakravarčio žodžiais, yra veidmainiai (*durātmos*), besislepiantys po *mahātmų,* didžiųjų sielų, kauke. Šiuo posmu Śukadeva Gosvāmis ryžtingai išbraukia juos iš transcendentalistų tarpo.

Taigi Vaikuṇṭhos, neabejotinai, yra aukščiausioji buveinė – *paraṁ padam*. Beasmenio *brahmajyoti* šviesą, kurią skleidžia Vaikuṇṭhos planetos, irgi vadina *paraṁ padam*. Ji tarytum saulės spinduliai. „Bhagavad-gītoje“ (14.27) aiškiai pasakyta, kad beasmenio *brahmajyoti* šaltinis yra Viešpaties Asmuo. Kadangi būtis tiesiogiai ar netiesiogiai remiasi į *brahmajyoti,* vadinasi viskas kyla iš Viešpaties, viskas yra Jame, o po sunaikinimo viskas į Jį sugrįžta. Taigi niekas nėra nepriklausomas nuo Jo. Tyras Viešpaties bhaktas nešvaisto savo brangaus laiko bandymams atskirti, kas yra Brahmanas ir kas nėra Brahmanas, nes puikiausiai žino, kad Viešpats, būdamas Parabrahmanas, Savo energija (kuri yra Brahmanas) persmelkia visą būtį. Todėl, bhaktos akimis, viskas yra Viešpaties nuosavybė. Jis stengiasi viską panaudoti tarnaudamas Viešpačiui ir neapsunkina savo gyvenimo, bandydamas tapti Jo kūrinijos valdovu. Būdamas ištikimas Viešpačiui, jis su transcendentine meile Jam tarnauja ir stengiasi, kad viskas, kas jį supa, taip pat tarnautų Viešpačiui. Bhaktas suvokia, kad Viešpats yra visur ir kad viskas glūdi Jame, ir tiktai negarbingi žmonės (*durātmos*) gina pragaištingą idėją apie transcendentinio Viešpaties kūno materialumą.

19 TEKSTAS

इत्थं मुनिस्तूपरमेद्व्यवस्थितो
विज्ञानदृग्वीर्यसुरन्धिताशयः ।
स्वपार्ष्णिनापीड्य गुदं ततोऽनिलं
स्थानेषु षट्सून्नमयेज्जितक्लमः ॥१९॥

itthaṁ munis tūparamed vyavasthito
vijñāna-dṛg-vīrya-surandhitāśayaḥ
sva-pārṣṇināpīḍya gudaṁ tato 'nilaṁ
sthāneṣu ṣaṭsūnnamayej jita-klamaḥ

ittham – taip suvokęs Brahmaną; *muniḥ* – filosofas; *tu* – bet; *uparamet* – turi atsižadėti; *vyavasthitaḥ* – įsitvirtinęs; *vijñāna-dṛk* – remdamasis mokslo žiniomis; *vīrya* – galia; *su-randhita* – suvaldytas; *āśayaḥ* – gyvenimo tikslas; *sva-pārṣṇinā* – savo kulnu; *āpīḍya* – užspaudęs; *gudam* – oro kanalą; *tataḥ* – po to; *anilam* – gyvybės orą; *sthāneṣu* – į vietas; *ṣaṭsu* – šešias svarbiausias; *unnamayet* – turi pakelti; *jita-klamaḥ* – nuslopinęs materialius norus.

Remdamasis mokslo žiniomis, žmogus turi visapusiškai pažinti absoliutą ir nuslopinti visus materialius norus. Pasiekęs šį tikslą, jis palieka materialų kūną, uždarydamas gyvybės oro kanalą [pro kurią šalinamos išmatos] kulnu ir nuosekliai keldamas gyvybės orą per šešis svarbiausius taškus.

Komentaras: Labai dažnas *durātmā* tvirtina, neva yra suvokęs save kaip Brahmaną, nors pats nepajėgia įveikti materialių norų. „Bhagavad-gītoje“ (18.54) aiškiai pasakyta, kad dvasiškai susivokusi siela atsiriboja nuo materialių norų, kuriuos gimdo gyvos būtybės netikroji savimonė ir kurie reiškiasi beprasmėmis, vaikiškomis pastangomis nugalėti materialios gamtos dėsnius ir valdyti penkių gamtos elementų išteklius. Toks mentalitetas skatina tikėti visagaliu materialiu mokslu, kuris atrado branduolinę energiją ir sukūrė sąlygas kosminėms kelionėms mechaninėmis skraidyklėmis. Šie apgailėtini mokslo laimėjimai įkvėpė žmogui tiek kvailo pasitikėjimo savimi, kad jis drįsta abejoti visagaliu Aukščiausiuoju Viešpačiu, galinčiu vienu mostu nubraukti visas niekingas žmogaus pastangas. Brahmaną patyrusi ir savo pirminį būvį atgavusi siela puikiai supranta, kad Aukščiausiasis Brahmanas, arba Dievo Asmuo, yra visagalis Vāsudeva, o ji pati (dvasiškai susivokusi gyva būtybė) – neatsiejama aukščiausios visumos dalelė. Todėl

prigimtinis jos būvis – siekti darnos su Viešpačiu, palaikyti su Juo transcendentinius tarno ir valdovo santykius. Dvasiškai susivokusi siela atsisako beprasmiškų pastangų pavergti materialią gamtą. Turėdama išsamių mokslo žinių, kupina meilės ir ištikimybės, ji atsideda Viešpačiui.

Patyrusiam *yogui,* kuris pagal autoritetingą *yogos* metodiką išmoksta kontroliuoti gyvybės srovių judėjimą, patariama išeiti iš kūno taip: kojos kulnu užspausti išangę ir nuosekliai kelti gyvybės orą per šešis svarbiausius taškus: bambą, pilvą, širdį, krūtinę, gomurį, antakius ir kaukolės skliauto įdubą. Gyvybės oro srovių kontrolė pagal *yogos* metodiką reikalauja tam tikrų nuolatinėmis treniruotėmis išsiugdomų fizinių įgūdžių. Iš esmės, tai fizinės pratybos siekiant dvasinio tobulumo. Kadaise šis metodas transcendentalistų buvo plačiai praktikuojamas, nes tuometinis gyvenimas tam buvo palankus. Tačiau šiandien, visuotinės įtampos laikais, Kali amžiuje, nebeliko tinkamų, pajėgių įvaldyti šią sudėtingą fizinę techniką žmonių. Šiandien lengviau susikaupti kartojant šventą Viešpaties vardą. Šis metodas žymiai efektyvesnis už sudėtingą oro srovių valdymo techniką.

20 TEKSTAS

नाभ्यां स्थितं हृद्यधिरोप्य तस्मा-
दुदानगत्योरसि तं नयेन्मुनिः ।
ततोऽनुसन्धाय धिया मनस्वी
स्वतालुमूलं शनकैर्नयेत ॥२०॥

nābhyāṁ sthitaṁ hṛdy adhiropya tasmād
udāna-gatyorasi taṁ nayen muniḥ
tato 'nusandhāya dhiyā manasvī
sva-tālu-mūlaṁ śanakair nayeta

nābhyām – ties bamba; *sthitam* – esantį; *hṛdi* – į širdį; *adhiropya* – perkėlęs; *tasmāt* – iš ten; *udāna* – skriejimas; *gatya* – jėga; *urasi* – į krūtinę; *tam* – po to; *nayet* – turi perkelti; *muniḥ* – medituojantis bhaktas; *tataḥ* – tada; *anusandhāya* – atrasdamas; *dhiyā* – intelektu; *manasvī* – medituojantis; *sva-tālu-mūlam* – prie gomurio pagrindo; *śanakaiḥ* – lėtai; *nayeta* – perkeltas.

Meditуodamas bhaktas palengva kelia gyvybės orą nuo bambos link širdies, nuo širdies link krūtinės ir prie gomurio pagrindo, mintimis aptikdamas reikiamus taškus.

Komentaras: Kūnas turi šešis gyvybės oro cirkuliacijos centrus, kurių medituodamas *yogas* ir ieško. Vienas minėtųjų centrų yra *svādhiṣṭhāna-cakra* (energetinis gyvybės oro šaltinis), o viršum jo, žemiau skrandžio srities ir bambos, yra *maṇi-pūraka-cakra*. Aptikęs centrą, esantį aukštėliau, širdies srityje, *yogas* pakyla į *anāhata-cakrą,* o keldamas gyvybės orą dar aukščiau, prie gomurio pradžios, pasiekia *viśuddhi-cakrą*.

21 TEKSTAS

तस्माद् भ्रुवोरन्तरमुन्नयेत
निरुद्धसप्तायतनोऽनपेक्षः ।
स्थित्वा मुहूर्तार्धमकुण्ठदृष्टि-
र्निर्भिद्य मूर्धन् विसृजेत्परं गतः ॥२१॥

tasmād bhruvor antaram unnayeta
niruddha-saptāyatano 'napekṣaḥ
sthitvā muhūrtārdham akuṇṭha-dṛṣṭir
nirbhidya mūrdhan visṛjet paraṁ gataḥ

tasmāt – iš ten; *bhruvoḥ* – antakių; *antaram* – tarp; *unnayeta* – reikia perkelti; *niruddha* – užspaudžiant; *sapta* – septynis; *āyatanaḥ* – gyvybės oro išėjimus; *anapekṣaḥ* – nesaistomas materialių malonumų; *sthitvā* – laikydamas; *muhūrta* – akimirkos; *ardham* – pusę; *akuṇṭha* – pas Dievą; *dṛṣṭiḥ* – nusitaikęs; *nirbhidya* – išstūmęs; *mūrdhan* – per angą viršugalvyje; *visṛjet* – turi palikti kūną; *param* – Aukščiausiąjį; *gataḥ* – pasiekęs.

Tada bhakti-yogas turi sukaupti gyvybės orą tarp antakių ir, užspaudęs septynis gyvybės oro kanalus, mintimis nesitraukti nuo savo tikslo – sugrįžti namo, pas Dievą. Jeigu yogas visiškai abejingas žemiškiems malonumams, jam pavyks nukreipti gyvybės orą į kaukolės skliauto angą ir, nutraukus visus materialius saitus, ištrūkti pas Aukščiausiąjį.

Komentaras: Posmas pataria nutraukti visus materialius saitus ir sugrįžti namo, pas Aukščiausiąjį Dievą, tačiau kaip sąlygą nurodo visišką abejingumą jusliniams malonumams. Materialūs džiaugsmai būna nevienodo intensyvumo, jie priklauso nuo gyvenimo trukmės ir juslinio pasitenkinimo galimybių. Apie aukščiausius juslių džiaugsmus ir didžiausią gyvenimo trukmę byloja „Bhagavad-gītā“ (9.20). Tačiau tai materialūs malonumai, todėl žmogus turėtų įsisąmoninti, kad jam nėra jokio reikalo tiek ilgai gyventi, tegul ir Brahmalokos planetoje. Mūsų uždavinys – sugrįžti namo,

pas Dievą, todėl mums nevalia susigundyti net ir pačiais didžiausiais materialaus pasaulio lobiais. „Bhagavad-gītoje“ (2.53) pasakyta, kad nepatyrus tobulybės skonio, materijos atsižadėti neįmanoma. *Paraṁ dṛṣṭvā nivartate*. Iki galo nesuvokus dvasinio gyvenimo esmės, bus neįmanoma atsikratyti potraukio materijai. Vienos impersonalistų mokyklos propaguojamos melagingos idėjos apie tai, kad dvasiniam gyvenimui esą nebūdinga įvairovė, yra labai pavojingos, nes jos skatina dar didesnį materialių džiaugsmų alkį. Tai geriausias įrodymas, kaip miglotai skurdaus išmanymo žmonės įsivaizduoja *param,* Aukščiausiąjį. Nevalingai jie kabinasi į materialius džiaugsmus ir guodžiasi maloniai jų savimeilę glostančia mintimi, esą yra patyrę Brahmaną. Posme teigiama, kad tokie nenuovokūs žmonės nežino, kas yra *param,* taigi negali pasiekti Aukščiausiojo. Tuo tarpu bhaktai turi labai išsamių žinių apie dvasinį pasaulį, Dievo Asmenį ir Jo transcendentinius palydovus, gyvenančius begalinėje daugybėje dvasinių Vaikuṇṭhos planetų. Posme sutinkame žodį *akuṇṭha-dṛṣṭiḥ*. *Akuṇṭha* – tai *vaikuṇṭhos* sinonimas. Nutraukti visus materialius ryšius dar čia, materialiame pasaulyje, pajėgus tiktai tas, kuris užsibrėžia sau aiškų tikslą patekti į dvasinį pasaulį ir asmeniškai bendrauti su Dievu. Žodžiai *param* ir *paraṁ dhāma,* kuriuos ne kartą sutiksime „Bhagavad-gītoje“, yra sinonimai. Kas eina į *paraṁ dhāmą,* tas jau nebegrįš į materialųjį pasaulį. Tokios visiškos laisvės neįmanoma rasti net ir pačioje aukščiausioje materialaus pasaulio *lokoje* (planetoje).

Gyvybės oras išeina pro septynias angas: dvi akis, dvi šnerves, dvi ausis ir burną. Mirštant paprastam žmogui, jis dažniausiai išsiveržia pro burną. Tačiau *yogas,* galintis kontroliuoti gyvybės oro judėjimą, kaip nurodyta tekste, dažniausiai išstumia jį pro kaukolės skliauto angą. *Yogas* uždaro minėtas septynias angas, kad gyvybės oras išsiveržtų per kaukolės angą. Tai tikras ženklas, kad, nutraukęs visus materialius saitus, iškeliavo didis bhaktas.

22 TEKSTAS

यदि प्रयास्यन्नृप पारमेष्ठ्यं
वैहायसानामुत यद्विहारम् ।
अष्टाधिपत्यं गुणसन्निवाये
सहैव गच्छेन्मनसेन्द्रियैश्च ॥२२॥

yadi prayāsyan nṛpa pārameṣṭhyaṁ
vaihāyasānām uta yad vihāram

aṣṭādhipatyaṁ guṇa-sannivāye
sahaiva gacchen manasendriyaiś ca

yadi – tačiau jeigu; *prayāsyan* – išsaugomas troškimas; *nṛpa* – o valdove; *pārameṣṭhyam* – aukščiausią materialaus pasaulio planetą; *vaihāyasānām* – būtybių, vadinamų vaihāyasomis; *uta* – pasakyta; *yat* – kur; *vihāram* – malonumų vieta; *aṣṭa-ādhipatyam* – įvaldyti aštuonis tobulumus; *guṇa-sannivāye* – gamtos *guṇų* valdomame pasaulyje; *saha* – drauge; *eva* – tikrai; *gacchet* – turi eiti; *manasā* – su protu; *indriyaiḥ* – ir jausmais; *ca* – taip pat.

Tačiau valdove, jeigu yogui vis dėlto išlieka noras patirti aukščiausius materialius džiaugsmus – atsidurti aukščiausioje planetoje (Brahmalokoje) arba įgyti aštuonis tobulumus, keliauti atvira erdve su vaihāyasomis arba patekti į vieną kurią iš milijonų visatos planetų, – paskui jį keliaus ir jo materialios mintys bei jausmai.

Komentaras: Aukštesniųjų sferų planetose šimtus tūkstančių kartų daugiau galimybių patirti materialius malonumus negu žemesnėse. Prie aukščiausių sferų planetų priskiriamos Brahmaloka bei Druvaloka (Šiaurinė žvaigždė), šios planetos išsidėsčiusios virš Maharlokos. Jų gyventojai apdovanoti aštuoniomis mistinėmis galiomis. Jiems nereikia mokytis mistinės *yogos* paslapčių, kad galėtų sumažėti iki mažiausios dalelytės dydžio (*aṇimā-siddhi*) ar tapti lengvesniu už pūką (*laghimā-siddhi*), paimti ką nori iš kur nori (*prāpti-siddhi*), tapti sunkesniu už sunkiausią (*mahimā-siddhi*), panorėjus sukurti ką nors nuostabaus ar ką nors sunaikinti (*īśitva-siddhi*), valdyti visus materijos elementus (*vaśitva-siddhi*), gauti tokią galią kaip bet kokių troškimų išsipildymas (*prākāmya-siddhi*) ar įgauti bet kokį pavidalą kokį tik galima panorėti (*kāmāvasāyitā-siddhi*). Šie gebėjimai jiems įgimti. Kelionėms kosmosu jiems nereikalingos mechaninės skraidyklės – jie gali skrieti valios jėga ir staiga patekti iš vienos planetos į kitą. Be mechaninių įtaisų – erdvėlaivių – Žemės gyventojai negali patekti net į artimiausią planetą, tuo tarpu nepaprastomis galiomis apdovanotiems aukštesniųjų planetų gyventojams tai – vieni niekai.

Materialistams labai maga sužinoti, kaip gyvenama aukštesniosiose planetose ir viską jie turi pamatyti savo akimis. Kaip smalsuolis keliauja po pasaulį, norėdamas pats aplankyti įvairių kraštų įžymybes, lygiai taip menkesnės nuovokos transcendentalistas nori bent akies krašteliu išvysti planetas, apie kurias girdėjo tiek nuostabių dalykų. O štai *yogas* gali nusigauti į kitas planetas išlaikydamas savo dabartinį materialų protą ir jusles. Materialistiškas protas siekia viešpatauti materialiame pasaulyje – tai jam svarbiausia. Visos čia paminėtos *siddhi* iš esmės yra skirtingos viešpatavimo

pasaulyje formos. Viešpaties tarnai nekelia sau tikslo valdyti tai kas netikra ir laikina. Priešingai, jie nori paklusti aukščiausiojo valdovo, Viešpaties, valiai. Troškimas tarnauti Viešpačiui, aukščiausiajam valdovui, yra dvasinis, transcendentinis, ir norint įgyti teisę žengti į dvasinę karalystę, privalu savo protą ir jausmus dvasiškai išgryninti. Materialistiškai mąstantys žmonės gali pasiekti pačią įstabiausią visatos planetą, tačiau kelias į Dievo karalystę jiems uždarytas. Juslės laikomos dvasiškai išgrynintomis tada, kai jomis nesinaudojama siekiant juslinių malonumų. Dykos juslės būti negali, tačiau kai jos dalyvauja transcendentinėje meilės tarnystėje Viešpačiui, nebegali užsiteršti materialiomis infekcijomis.

23 TEKSTAS

योगेश्वराणां गतिमाहुरन्त-
र्बहिस्त्रिलोक्याः पवनान्तरात्मनाम् ।
न कर्मभिस्तां गतिमाप्नुवन्ति
विद्यातपोयोगसमाधिभाजाम् ॥२३॥

yogeśvarāṇāṁ gatim āhur antar-
bahis-tri-lokyāḥ pavanāntar-ātmanām
na karmabhis tāṁ gatim āpnuvanti
vidyā-tapo-yoga-samādhi-bhājām

yoga-īśvarāṇām – didūs šventieji ir bhaktai; *gatim* – tikslą; *āhuḥ* – sakoma; *antaḥ* – viduje; *bahiḥ* – išorėje; *tri-lokyāḥ* – trijų planetų sistemų; *pavana-antaḥ* – ore; *ātmanām* – subtilaus kūno; *na* – ne; *karmabhiḥ* – karmine veikla; *tām* – tokį; *gatim* – greitį; *āpnuvanti* – pasiekia; *vidyā* – atsidavimo Viešpačiui tarnyste; *tapaḥ* – askezėmis; *yoga* – mistinėmis galiomis; *samādhi* – žinojimu; *bhājām* – užsiimančių.

Transcendentalistai rūpinasi savo dvasiniu kūnu, todėl atsidavimo Viešpačiui tarnystė, askezės, mistinės galios ir transcendentinis žinojimas suteika jiems laisvę netrukdomai keliauti po materialius pasaulius ir už jų ribų. Bet užkietėjęs materialistai, kurie veikia siekdami mėgautis savo darbų vaisiais, taip laisvai keliauti negali.

Komentaras: Mokslininkų materialistų bandymai pasiekti kitas planetas mechaniniais įtaisais yra bergždžias darbas. Mechaninės arba materialios priemonės – ir pačios primityviausios, ir subtiliosios – niekada neleis pakilti aukščiau Svargos ar Janalokos planetų. Kelią į jas tiesia dorovingi darbai.

Transcendentalistai, kurių nesaisto materialus kūnas, laisvai keliauja po materialius pasaulius ir už jų ribų. Jiems atviras kelias į materialaus pasaulio Maharlokos, Janalokos, Tapalokos ir Satyalokos planetų sistemas, ir anapus – į Vaikuṇṭhas. Laisvai kosmine erdve keliauja Nārada Munis, taip pat mistikas Durvāsā Munis. Atsidavimo Viešpačiui tarnystė, askezės, mistinės galios ir transcendentinis žinojimas leidžia keliauti taip laisvai, kaip tai daro Nārada Munis arba Durvāsā Munis. Pasakojama, kad per vienerius metus Durvāsā Munis apskriejo visą materialią kosminę erdvę ir net dalį dvasinio pasaulio. Ir grubiems, ir rafinuotiems materialistams niekada nepavyks pasiekti tokio greičio, kokiu po pasaulį keliauja transcendentalistai.

24 TEKSTAS

वैश्वानरं याति विहायसा गतः
सुषुम्णया ब्रह्मपथेन शोचिषा ।
विधूतकल्कोऽथ हरेरुदस्तात्
प्रयाति चक्रं नृप शैशुमारम् ॥२४॥

vaiśvānaraṁ yāti vihāyasā gataḥ
suṣumṇayā brahma-pathena śociṣā
vidhūta-kalko 'tha harer udastāt
prayāti cakraṁ nṛpa śaiśumāram

vaiśvānaram – ugnies stichiją valdantį pusdievį; *yāti* – eina; *vihāyasā* – keliu danguje (Paukščių Taku); *gataḥ* – pereina; *suṣumṇayā* – pro Suṣumṇą; *brahma* – į Brahmaloką; *pathena* – pakeliui; *śociṣā* – pro švytinčią; *vidhūta* – atsikratęs; *kalkaḥ* – nešvaros; *atha* – po to; *hareḥ* – Viešpaties Hari; *udastāt* – aukštyn; *prayāti* – pasiekia; *cakram* – ratą; *nṛpa* – valdove; *śaiśumāram* – Šišumāra.

O valdove, kai mistikas švytinčiąja Suṣumṇa pereina Paukščių Taku ir pasiekia aukščiausiąją, Brahmalokos, planetą, jis pirmiausia atsiduria ugnies dievo planetoje, Vaiśvānaroje, kur galutinai nusiplauna visus užsiteršimus, o tada pakyla dar aukščiau, į Šišumāros žiedą, susitikti su Viešpačiu Hari, Dievo Asmeniu.

Komentaras: Šiaurinė žvaigždė šviečianti mūsų visatoje ir ją juosiantis kosminis žiedas vadinasi Šišumāra. Šišumāros žiede yra planeta, kurią Savo

buveine mūsų visatoje pasirinko Dievo Asmuo, Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu. Prieš patekdamas į ją, mistikas Paukščių Taku pasiekia Brahmaloką, pakeliui pabuvojęs Vaiśvānara-lokoje, kur viešpatauja ugnies pusdievis. Vaiśvānara-lokoje *yogas* visiškai nusiplauna materialaus pasaulio nuodėmes. Paukščių Takas, kaip teigiama posme, – tai takas, vedantis į Brahmaloką, aukščiausiąją mūsų visatos planetą.

25 TEKSTAS

तद्विश्वनाभिं त्वतिवर्त्य विष्णो-
रणीयसा विरजेनात्मनैकः ।
नमस्कृतं ब्रह्मविदामुपैति
कल्पायुषो यद्विबुधा रमन्ते ॥२५॥

tad viśva-nābhiṁ tv ativartya viṣṇor
aṇīyasā virajenātmanaikaḥ
namaskṛtaṁ brahma-vidām upaiti
kalpāyuṣo yad vibudhā ramante

tat – tą; *viśva-nābhim* – Dievo Asmens visatos pavidalo bambą; *tu* – o; *ativartya* – perėję; *viṣṇoḥ* – Viešpaties Viṣṇu, Dievo Asmens; *aṇīyasā* – mistinės galios dėka; *virajena* – apsivaliusi; *ātmanā* – gyva esybė; *ekaḥ* – vienintelė; *namaskṛtam* – garbinamą; *brahma-vidām* – pasiekusiųjų transcendentinį lygmenį; *upaiti* – pasiekia; *kalpa-āyuṣaḥ* – gyvenimas, trunkantis 4 300 000 000 Saulės metų; *yat* – ten, kur; *vibudhāḥ* – save suvokusios sielos; *ramante* – džiaugiasi.

Śiśumāra – tai ašis, apie kurią sukasi visata, ji vadinama Viṣṇu [Garbhodakaśāyī Viṣṇu] bamba. Tiktai yogas gali ištrūkti iš Śiśumāros žiedo ir pasiekti Maharlokos planetą, kur Bhṛgu ir kiti tyros dvasios šventieji laimingai gyvena 4 300 000 000 Saulės metų. Ši planeta garbinama net transcendenciją patyrusių šventųjų.

26 TEKSTAS

अथो अनन्तस्य मुखानलेन
दन्दह्यमानं स निरीक्ष्य विश्वम् ।

निर्याति सिद्धेश्वरयुष्टधिष्ण्यं
यद् द्वैपरार्ध्यं तदु पारमेष्ठ्यम् ॥२६॥

atho anantasya mukhānalena
dandahyamānaṁ sa nirīkṣya viśvam
niryāti siddheśvara-yuṣṭa-dhiṣṇyaṁ
yad dvai-parārdhyaṁ tad u pārameṣṭhyam

atho – po to; *anantasya* – Anantos (Viešpaties inkarnacijos); *mukha-analena* – iš burnos besiveržiančia liepsna; *dandahyamānam* – degančią; *saḥ* – jis; *nirīkṣya* – matydamas; *viśvam* – visatą; *niryāti* – išeina; *siddheśvara-yuṣṭa-dhiṣṇyam* – didžiųjų tyrų sielų erdvėlaiviais; *yat* – ten, kur; *dvai-parārdhyam* – 15 480 000 000 000 Saulės metų; *tat* – tą; *u* – aukščiausią; *pārameṣṭhyam* – Satyaloką, Brahmos buveinę.

Atėjus galutinio visatos sunaikinimo valandai [Brahmos gyvenimo pabaigoje] iš visatos dugne gulinčio Anantos burnos išsiveržia liepsna. Yogas regi ugnyje žūvančias visatos planetas, ir didžiųjų nuodėmes nusiplovusių sielų erdvėlaiviais persikelia į Satyaloką, kur gyvenimas trunka 15 480 000 000 000 metų.

Komentaras: Posmo teigimu, Maharlokos gyventojai, nuodėmes nusiplovusios gyvos būtybės ar pusdieviai, gyvena 4 300 000 000 saulės metų ir naudojasi erdvėlaiviais, kuriais pasiekia Satyaloką, aukščiausiąją visatos planetą. Taigi „Śrīmad-Bhāgavatam“ suteikia nemaža žinių, leidžiančių susidaryti vaizdą apie labai tolimas planetas, į kurias neįmanoma nukeliauti šiuolaikiniais lėktuvais bei kosminiais laivais, net jeigu skrietume neregėtai dideliais greičiais. Šiuos „Śrīmad-Bhāgavatam“ teiginius patvirtina Śrīdhara Svāmis, Rāmānujācārya, Vallabhācārya ir kiti didieji *ācāryos*. Viešpats Śrī Caitanya Mahāprabhu „Śrīmad-Bhāgavatam“ pripažino (Jo žodžiais) nepriekaištingu Vedų šventraščiu, todėl ignoruoti „Śrīmad-Bhāgavatam“ žinias negali joks sveikai protaujantis žmogus, tuo labiau, kad jas paskelbė dvasiškai susivokusi siela Śrīla Śukadeva Gosvāmis, kuris rėmėsi savo garsiuoju tėvu, visų Vedų raštų sudarytoju, – Śrīla Vyāsadeva. Viešpaties kūrinija – pasaulis, pilnas stebuklų, kurie plika akimi matomi kas dieną ir kas naktį, tačiau šiuolaikinis materialistinis mokslas nepajėgus jų paaiškinti. Todėl jei norime pažinti dalykus, esančius už netobulo, į siauras sritis besigilinančio mokslo kompetencijos ribų, mokslu pasikliauti tikrai neverta. Ir šiuolaikinis mokslas, ir Vedų išmintis iš paprasto žmogaus reikalauja tikėjimo, nes nei šiuolaikinio mokslo, nei Vedų raštų teiginių teisingumo patikrinti žmogus

negali. Jam nelieka nieko kita, kaip rinktis kuo tikėti: ar kuriuo nors vienu šaltiniu ar išsyk abiem? Tačiau iš tikrųjų Vedų pažinimo kelias yra vertas didesnio pasitikėjimo, nes jį pripažino *ācāryos,* kurie buvo ne tiktai tikintys bei mokyti žmonės, bet ir išsivadavusios sielos, neturinčios sąlygotoms sieloms būdingų ydų. Šiuolaikiniai mokslininkai, priešingai, yra sąlygotos sielos ir jie neišvengiamai klysta. Todėl saugiausia – priimti autoritetingą Vedų požiūrį ir remtis tokiais raštais kaip „Śrīmad-Bhāgavatam“, kuriuos vieningai pripažino didieji *ācāryos.*

27 TEKSTAS

न यत्र शोको न जरा न मृत्यु-
नार्तिर्न चोद्वेग ऋते कुतश्चित् ।
यच्चित्ततोऽदः कृपयानिदंविदां
दुरन्तदुःखप्रभवानुदर्शनात् ॥२७॥

na yatra śoko na jarā na mṛtyur
nārtir na codvega ṛte kutaścit
yac cit tato 'daḥ kṛpayānidaṁ-vidāṁ
duranta-duḥkha-prabhavānudarśanāt

na – niekada; *yatra* – kur yra; *śokaḥ* – sielvartas; *na* – nei; *jarā* – senatvė; *na* – nei; *mṛtyuḥ* – mirtis; *na* – nei; *artiḥ* – skausmas; *na* – nei; *ca* – taip pat; *udvegaḥ* – rūpestis; *ṛte* – išskyrus; *kutaścit* – kartais; *yat* – kadangi; *cit* – sąmonė; *tataḥ* – todėl; *adaḥ* – gailestis; *kṛpayā* – iš užuojautos; *an-idam-vidām* – nežinantiems atsidavimo Viešpačiui tarnystės kelio; *duranta* – nepakeliama; *duḥkha* – kančia; *prabhava* – besikartojantys gimimai ir mirtys; *anudarśanāt* – nuolatos patiriantiems.

Šioje planetoje [Satyalokoje] nėra nei sielvarto, nei senatvės, nei mirties. Jos gyventojai nepažįsta skausmo, todėl niekas netemdo jų gyvenimo, išskyrus nebent tai, kad jautrioje jų sieloje kartais gimsta užuojauta tiems, kuriems nežinomas atsidavimo Viešpačiui tarnystės kelias, tiems, kurie baisiai kenčia materialiame pasaulyje.

Komentaras: Kvailumas materialistiškiems žmonėms neleidžia pasinaudoti autoritetingomis žiniomis, kurios pasiekia mus mokinių seka. Vedų išmintis yra verta visiško pasitikėjimo, – ji pagrįsta ne eksperimentais, o abe-

jonių nekeliančiais Vedų raštų teiginiais, kurių prasmę atskleidžia tikri autoritetai. Norint suvokti Vedas, vien akademinio išsilavinimo nepakanka. „Bhagavad-gītoje“ (4.2) aiškiai pasakyta, kad norint pažinti tiesą, reikia kreiptis į autoritetą, kuris Vedų išminties pasisėmė iš mokinių sekos. Viešpats Kṛṣṇa patvirtina faktą, kad „Bhagavad-gītos“ dėstomas mokslas pirmiausia buvo paskelbtas saulės dievui, vėliau saulės dievas jį persakė savo sūnui Manu, Manu perteikė karaliui Ikṣvāku (Viešpaties Rāmacandros protėviui) ir taip, perduodamas iš lūpų į lūpas, jis keliavo didžiųjų išminčių seka. Tačiau ilgainiui autoritetinga seka nutrūko, ir norėdamas atgaivinti tikrąją šio mokymo dvasią Viešpats vėl išdėstė jį Arjunai, kuris, būdamas tyras Viešpaties tarnas, jį suvokė teisingai. Apie tai, kaip nusiteikęs Arjuna išklausė „Bhagavad-gītą“, pasakoja pati „Gītā“ (BG 10.12-13), tačiau atsiranda nemažai kvailių, kurie stengiasi suvokti jos prasmę, ignoruodami Arjunos pavyzdį. Užuot ėmę iš jo pavyzdį, jie ima kurti savas „Bhagavad-gītos“ interpretacijas, tokias pat kvailas, kaip ir jie patys. Tokiu būdu jie trukdo teisingai suvokti „Bhagavad-gītos“ mintis ir klaidina naivius pasekėjus bei menkesnės nuovokos žmones (*śūdras*). Pasakyta, kad norint teisingai suvokti Vedų tiesas, visų pirma reikia tapti brahmanu. Brahmano kvalifikacija čia būtina lygiai kaip mokslo baigimo pažymėjimas ketinantiems užsiimti juridine praktika. Ši sąlyga numatyta ne tam, kad sutrukdytų kam nors dvasiškai tobulėti, o tam, kad būtų išvengta nevykusių Vedų tiesų interpretacijų. Brahmanams keliamų reikalavimų neatitinkantys žmonės iškraipo Vedų išminties prasmę. Kvalifikuotu brahmanu laikytinas tas, kuris išėjo mokslus griežtai vadovaujant tikram dvasiniam mokytojui.

Vedų išmintis suteikia mums galimybę suvokti savo giminystę Aukščiausiajam Viešpačiui Śrī Kṛṣṇai ir tuo pagrindu veikti, kad pasiektume išsvajotą tikslą – grįžtume namo, pas Dievą. Tačiau materialistiškai nusiteikę žmonės to nesupranta. Jie kuria planus, tikėdamiesi atrasti laimę ten, kur ji neįmanoma. Vaikydamiesi efemeriškos laimės, jie veržiasi į kitas planetas (vieni – ritualine Vedų praktika, kiti – kosminiais laivais), tačiau jie turi suprasti, kad bet kokios materialistų gudrybės pasiekti laimę pasaulyje, kuris skirtas kentėti, nieko neduos, nes ilgainiui visata ir viskas, kas joje glūdi, bus sunaikinta, o kartu su ja žlugs ir visos jų viltys. Todėl išmintingas žmogus kuria planus, kaip sugrįžti namo, pas Dievą, ir taip įveikia materialios būties negandas – gimimą, mirtį, ligas ir senatvę. Jis išties yra laimingas, nes jo nejaudina materialios būties nelaimės, bet būdamas jautrios sielos jis užjaučia kentėti pasmerktus materialistus, todėl kartais aplanko juos, kad paaiškintų sugrįžimo pas Dievą būtinumą. Visi tikrieji *ācāryos* skelbė šią tiesą, ragino mus grįžti namo, pas Dievą, ir įspėjo, kad tuščiai nesiviltume surasti laimę ten, kur jos nėra ir būti negali.

28 TEKSTAS

ततो विशेषं प्रतिपद्य निर्भय-
स्तेनात्मनापोऽनलमूर्तिरत्वरन् ।
ज्योतिर्मयो वायुमुपेत्य काले
वाय्वात्मना खं बृहदात्मलिङ्गम् ॥२८॥

tato viśeṣaṁ pratipadya nirbhayas
tenātmanāpo 'nala-mūrtir atvaran
jyotirmayo vāyum upetya kāle
vāyv-ātmanā khaṁ bṛhad ātma-liṅgam

tataḥ – po to; *viśeṣam* – ypatingai; *pratipadya* – pasiekęs; *nirbhayaḥ* – be baimės; *tena* – ta; *ātmanā* – tyra siela; *āpaḥ* – vanduo; *anala* – ugnis; *mūrtiḥ* – pavidalai; *atvaran* – peržengęs; *jyotiḥ-mayaḥ* – švytinčiąją; *vāyum* – atmosferą; *upetya* – pasiekęs; *kāle* – ilgainiui; *vāyu* – oras; *ātmanā* – siela; *kham* – eterinį; *bṛhat* – didelį; *ātma-liṅgam* – tikrąjį sielos pavidalą.

Patekęs į Satyaloką, bhaktas įgauna ypatingą gebėjimą – savo subtiliuoju kūnu jis be baimės smelkiasi į darinį, panašų į grubųjį kūną, ir vieną po kito pereina žemės, vandens, ugnies, šviesos bei oro egzistavimo stadijas, kol pagaliau pasiekia eterio stichiją.

Komentaras: Kiekvienas, kuris dvasiškai praktikuodamasis ir augdamas pasikelia į Brahmaloką (Satyaloką), nusipelno vieno iš trijų tobulumo tipų. Tas, kuris pakliuvo į šią nepaprastą planetą už savo dorus darbus, toliau eina ten, kur savo darbais yra nusipelnęs. Tas, kuris atsidūrė joje garbindamas *virāṭ* arba Hiraṇyagarbhą, išsivaduoja kartu su Brahma. Tačiau pastarajame posme pasakojama apie tą, kuris pasiekė planetą praktikuodamas atsidavimo Viešpačiui tarnystę, – pasakojama, kaip jis skrodžia visatos apvalkalus, kol galop absoliučioje aukščiausiojo pasaulio aplinkoje atsiskleidžia jo dvasinė esmė.

Anot Śrīlos Jīvos Gosvāmio, visatos yra susigrupavusios drauge. Kiekvieną jų gaubia septyni apvalkalai ir vandens sluoksnis. Kiekvienas paskesnis apvalkalas yra dešimt kartų storesnis už ankstesnįjį. Viršum šio visatų spiečiaus guli Dievo Asmuo, iš kurio iškvėpimo jos gimsta. Priežasčių Vandenyno vanduo kokybiškai skiriasi nuo vandens, gaubiančio visatą. Vanduo, sudarantis visatos apvalkalą, yra materialus, o Priežasčių Vandenyno vandenys – dvasiniai. Todėl vandens apvalkalas, apie kurį kalbama pastarajame posme, yra klaidinga savimonė, būdinga visoms gyvoms esybėms.

Palaipsnis materialių apvalkalų nusimetimas, apie kurį čia kalbama, – tai nuoseklus procesas, kai pirma atsikratoma klaidingų idėjų apie savąjį „aš“, susijusių su fiziniu, grubiuoju, kūnu. Paskui susitapatinama su subtiliuoju kūnu, panardinus jame samonę, kol pagaliau įgyjamas grynasis dvasinis kūnas absoliučioje Dievo karalystėje.

Śrīla Śrīdhara Svāmis patvirtina, kad dalis Viešpaties išjudintos materialios gamtos vadinasi *mahat-tattva,* o siaura *mahat-tattvos* sritis – klaidinga savimonė. Dalis savimonės perauga į garso virpesius, dalis garso – į atmosferos orą. Dalis oro virsta formomis, o formos įsikūnija per elektros energiją ar šilumą. Šiluma išspinduliuoja žemės kvapą, kuris savo ruožtu gimdo grubiąją žemės stichiją. Visa tai, bendrai paėmus, sudaro kosminį pasaulį. Kosminio pasaulio diametras – keturi milijardai mylių. Už šios ribos prasideda visatos apvalkalai. Pasakyta, kad pirmojo apvalkalo storis siekia aštuoniasdešimt milijonų mylių, o kiekvienas paskesnis apvalkalas, kurį atitinkamai sudaro ugnis, šviesa, oras bei eteris, – dešimt kartų storesnis už ankstesnįjį. Bebaimis Viešpaties bhaktas perskrodžia kiekvieną iš jų ir galų gale pasiekia absoliučiąsias sferas, kur viskas yra vieningos dvasinės prigimties. Po to jis patenka į vieną iš Vaikuṇṭhos planetų, kur įgauna kūną, kaip du vandens lašai panašų į Viešpaties, ir ima su transcendentine meile Jam tarnauti. Tai ir yra atsidavimo Dievui viršūnė, vienintelė ir didžiausia tobulo *yogo* svajonė, svarbiausias jo siekis.

29 TEKSTAS

घ्राणेन गन्धं रसनेन वै रसं
रूपं च दृष्ट्या श्वसनं त्वचैव ।
श्रोत्रेण चोपेत्य नभोगुणत्वं
प्राणेन चाकूतिमुपैति योगी ॥२९॥

ghrāṇena gandhaṁ rasanena vai rasaṁ
rūpaṁ ca dṛṣṭyā śvasanaṁ tvacaiva
śrotreṇa copetya nabho-guṇatvaṁ
prāṇena cākūtim upaiti yogī

ghrāṇena – uosdamas; *gandham* – kvapą; *rasanena* – ragaudamas; *vai* – iš tiesų; *rasam* – skonį; *rūpam* – formas; *ca* – taip pat; *dṛṣṭyā* – regėdamas; *śvasanam* – lytėjimą; *tvacā* – liesdamasis; *eva* – taip; *śrotreṇa* – garso virpesius ausyse; *ca* – taip pat; *upetya* – pasiekęs; *nabhaḥ-guṇatvam* – tapatu-

mą su eteriu; *prāṇena* – jutimo organais; *ca* – taip pat; *ākūtim* – materialią veiklą; *upaiti* – pasiekia; *yogī* – bhaktas.

Taip bhaktas atsikrato subtiliųjų juslių objektų: kvapo – uosdamas, skonio – ragaudamas, vaizdų – žvelgdamas į formas, lytėjimo objektų – liesdamas, virpesių ausyse – susitapatindamas su eteriu ir pagaliau jutimo organų – per materialią veiklą.

Komentaras: Dangaus sferą gaubia subtilūs apvalkalai, panašūs į visatos apvalkalus, kuriuos sudaro pirminės stichijos. Grubūs apvalkalai išsivysto iš dalies subtilių priežasčių. Taigi *yogas* arba bhaktas, ištrūkdamas iš grubiųjų stichijų kiauto, kartu nuveiksmina subtiliąsias priežastis, pvz., kvapą – uosdamas. Taip gryna dvasinė kibirkštis (gyva esybė) visiškai nusiplauna materijos purvą, ir jai atsiveria kelias į Dievo karalystę.

30 TEKSTAS

स भूतसूक्ष्मेन्द्रियसन्निकर्षं
मनोमयं देवमयं विकार्यम् ।
संसाद्य गत्या सह तेन याति
विज्ञानतत्त्वं गुणसन्निरोधम् ॥३०॥

sa bhūta-sūkṣmendriya-sannikarṣaṁ
manomayaṁ devamayaṁ vikāryam
saṁsādya gatyā saha tena yāti
vijñāna-tattvaṁ guṇa-sannirodham

saḥ – jis (bhaktas); *bhūta* – grubių; *sūkṣma* – subtilių *indriya* – jutimų; *sannikarṣam* – nuveiksminimą; *manaḥ-mayam* – proto lygmenį; *deva-mayam* – dorybės *guṇos; vikāryam* – savimonę; *saṁsādya* – peržengęs; *gatyā* – pereidamas; *saha* – su; *tena* – jais; *yāti* – eina; *vijñāna* – tobulą žinojimą; *tattvam* – tiesą; *guṇa* – materialios gamtos *guṇas; sannirodham* – visiškai sulaikytas.

Perskrodęs grubiuosius ir subtiliuosius apvalkalus, bhaktas įžengia į ego sritį. Pasiekęs šį būvį, jis neutralizuoja materialios gamtos guņų [neišmanymo ir aistros] poveikį, ir įgyja ego dorybėje. Po to jis šį ego panardina į mahat-tattvą, ir tada pasiekia tikrą savęs suvokimą.

Komentaras: Ne kartą kalbėta, kad grynojo susivokimo stadija pasiekiama visiškai išgryninus sąmonę, t.y. pripažinus save amžinu Viešpaties tarnu.

Kitas posmas labai įtikinamai paaiškins, kad šitaip grįžtama į savo pirminį būvį, prie transcendentinės meilės tarnystės Viešpačiui. Šis būvis, t.y. transcendentinė meilės tarnystė Viešpačiui, nesiviliant iš Jo jokio atlygio ar malonių, pasiekiamas išgryninus materialias jusles ir grąžinus joms pirminį, grynąjį pavidalą. Pastarasis posmas siūlo jusles gryninti pasitelkus *yogos* metodiką, t.y. grubiąsias jusles panardinti į neišmanymo *guṇą,* o subtiliąsias jusles – į aistros *guṇą*. Protas skirtinas dorybės *guṇai,* todėl jį vadina *devamaya* („dieviškasis“). Protas galutinai išgrynėja tiktai tada, kai iki galo sutvirtėja žmogaus įsitikinimas, kad jis yra amžinas Viešpaties tarnas. Todėl nepakanka gyventi dorybėje, nes ir dorybės būvis yra materialus – reikia iškilti aukščiau materialiosios dorybės ir pasiekti grynosios dorybės, *vasudeva-sattvos,* būvį, nes *vasudeva-sattva* atveria kelią į Dievo karalystę.

Čia atsimintina ir tai, kad, nepaisant savo autoritetingumo, laipsniškas išsivadavimo kelias, apie kurį kalbama posme, vargu ar gali būti vaisingas mūsų laikais, kai žmonės yra visiškai nesusipažinę su *yogos* praktika. *Yogos* sistema, kurią propaguoja profesionalai, pelnantys iš to duoną, galimas daiktas, yra naudinga sveikatai, tačiau sveikatos pagerėjimas dar toli gražu nelaiduoja dvasinio išsilaisvinimo, apie kurį rašoma pastarajame posme. Prieš penkis tūkstantmečius, kai socialinė sąranga visiškai atitiko Vedų nuostatas, minėtoji *yoga* buvo gerai žinoma, nes visi visuomenės nariai, visų pirma brahmanai ir *kṣatriyos,* mokėsi šio transcendentinio meno toli nuo namų, laikydamiesi *brahmacaryos* įžadų, dvasinio mokytojo globojami. Tačiau šiuolaikinis žmogus tiesiog nepajėgus pagal visas taisykles praktikuoti *yogą*.

Todėl Viešpats Caitanya palengvino šią praktiką, padarė ją prieinamą mūsų dienų žmogui, norinčiam tapti bhaktu. Tačiau šiaip ar taip galutinis rezultatas tas pats. Pirmutinis ir pats svarbiausias dalykas – suprasti išskirtinę *bhakti-yogos* svarbą. Gyvos būtybės, egzistuojančios skirtingomis gyvybės formomis, atlieka bausmę, kurios trukmę lemia jų karminė veikla bei jos pasekmės. Tačiau jeigu veikdama gyva būtybė sukaupia ir tam tikrą *bhakti-yogos* praktikos patirtį, besąlygine Viešpaties ir dvasinio mokytojo malone ji ima suvokti tarnystės Viešpačiui svarbą. Viešpats padeda nuoširdžiai sielai, dovanodamas jai galimybę susitikti su Savo atstovu – tikru dvasiniu mokytoju. Tikro dvasinio mokytojo globojama, ji gauna *bhakti-yogos* sėklą. Viešpats Śrī Caitanya Mahāprabhu pataria bhaktui pasėti šią *bhakti-yogos* sėklą širdyje, puoselėti ją ir laistyti, klausantis ir kartojant šventą Viešpaties vardą, šlovinant Jį ir t.t. Praeis visai nedaug laiko ir taikydamas nesudėtingą metodą – be nusižengimų kartodamas ir klausydamasis švento Viešpaties vardo, – žmogus pamažu išsilaisvins. Yra trys švento Viešpaties vardo kartojimo stadijos. Pirmoji stadija – kartojimas su nusižengimais,

antroji – reflektyvusis kartojimas, o trečioji – šventojo vardo kartojimas be nusižengimų. Pasiekus antrąją, perėjimo nuo kartojimo su įžeidimais prie kartojimo be jų, t.y. reflektyviąją stadiją, sykiu pasiekiamas ir išsilaisvinimas. O tas, kuris kartoja Dievo vardus be nusižengimų, įžengia į Dievo karalystę, nors fiziškai atrodo, kad jis tebeegzistuoja materialiame pasaulyje. Norint pasiekti Dievo vardų kartojimo be nusižengimų stadiją, reikalingas nuolatinis budrumas.

Kalbėdami apie klausymąsi ir kartojimą, turime galvoje ne vien šventų Viešpaties vardų – Rāma, Kṛṣṇa (arba tam tikra tvarka surikiuotų šešiolikos vardų: Harė Kṛṣṇa, Harė Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Harė Harė/ Harė Rāma, Harė Rāma, Rāma Rāma, Harė Harė) – kartojimą ir klausymąsi, bet ir „Bhagavad-gītos“ bei „Śrīmad-Bhāgavatam“ skaitymą ir klausymąsi bhaktų draugijoje. Ši pradinė *bhakti-yogos* praktika padės sėklai širdyje sudygti ir jeigu, kaip čia nurodyta, *bhakti-yogos* daigas bus laistomas reguliariai, jis ims augti. Nuolatos puoselėjamas, *bhakti* vijoklis peraugs per visatos apvalkalus (apie tai kalbėta ankstesniuose posmuose), pasieks šviesos viešpatiją, *brahmajyoti,* ir toliau stiebdamasis, pasieks dvasinį dangų, kuriame plauko begalinė daugybė dvasinių planetų, Vaikuṇṭhalokų. Virš jų visų yra Kṛṣṇaloka, arba Goloka Vṛndāvana, kur *bhakti* vijoklis ras atilsį prie Viešpaties Śrī Kṛṣṇos, pirmapradžio Dievo Asmens, lotoso pėdų. Pasiekus Viešpaties Kṛṣṇos lotoso pėdas Goloka Vṛndāvanoje, vijoklio puoselėjimas (Vedų raštų klausymasis ir skaitymas bei šventojo vardo kartojimas) subrandins vaisių – meilę Dievui, ir bhaktas labai aiškiai pajus to vaisiaus skonį dar čia, materialiame pasaulyje. Nepakartojamą sunokusių meilės Dievui vaisių skonį tegali patirti tie bhaktai, kurie nuolat laisto *bhakti* vijoklį, kaip tai buvo nurodyta ankstesniąjame tekste. Bet bhaktas turėtų imtis visų atsargumo priemonių, kad *bhakti* vijoklis, išdygęs jo širdyje, nebūtų nukirstas. Kad tai neatsitiktų, jis turi atminti, jog:

1. Nusižengimas prie tyro Viešpaties bhakto lotoso pėdų yra tarytum pasiutęs dramblys, kuris įsiveržęs į puikų sodą jį ištrypia.

2. Mes turime rūpestingai saugotis nedarydami nusižengimų tyrų bhaktų lotoso pėdoms, kaip kad sodininkas saugo vijoklį, aptverdamas jį tvora.

3. Dažnai laistant želmenį, kartu su juo stiebiasi piktžolės, ir laiku neišrautos jį nustelbia.

4. Piktžolės – tai materialūs malonumai, noras ištirpdyti savąjį „aš“ Absoliute, prarandant individualybę, bei daugelis kitų norų, susijusių su religija, materialinės gerovės kėlimu, juslių tenkinimu ir išsivadavimu.

5. Yra ir dar daugiau piktžolių: šventraščių nurodymų nepaisymas, negeri darbai, gyvūnų žudymas, materialaus pelno, prestižo bei garbės vaikymasis.

6. Laistydami želmenį, bet nepakankamai juo rūpindamiesi, paspartina-

me piktžolių augimą; jos užgožia pagrindinį augalą, ir šis nesubrandina trokštamo vaisiaus: meilės Dievui.

7. Todėl bhaktas turi būti labai atidus ir su šaknimis rauti visas piktžoles, kai tik jos išdygsta. Tiktai tada pagrindinis vijoklis galės nekliudomas augti.

8. Taip besielgdamas, bhaktas paragaus meilės Dievui vaisiaus, o jo paragavęs, iš esmės bus drauge su Viešpačiu Kṛṣṇa dar šį gyvenimą, visur jausdamas Jo buvimą.

Pasiekti aukščiausią tobulumą reiškia patirti nuolatinę bendravimo su Viešpačiu palaimą, ir tas, kuris ją patiria, užmiršta visus materialaus pasaulio malonumus.

31 TEKSTAS

तेनात्मनात्मानमुपैति शान्त-
मानन्दमानन्दमयोऽवसाने ।
एतां गतिं भागवतीं गतो यः
स वै पुनर्नेह विषज्जतेऽङ्ग ॥३१॥

tenātmanātmānam upaiti śāntam
ānandam ānandamayo 'vasāne
etāṁ gatiṁ bhāgavatīṁ gato yaḥ
sa vai punar neha viṣajjate 'ṅga

tena – ta; *ātmanā* – apsivaliusi siela; *ātmānam* – Supersielą; *upaiti* – pasiekia; *śāntam* – ramybę; *ānandam* – laimę; *ānanda-mayaḥ* – būdama tokios prigimties; *avasāne* – apsivaliusi nuo materijos nešvarybių; *etām* – šį; *gatim* – tikslą; *bhāgavatīm* – atsidavimo Viešpačiui; *gataḥ* – pasiekia; *yaḥ* – kuris; *saḥ* – jis; *vai* – tikrai; *punaḥ* – vėl; *na* – niekada; *iha* – šiuo materialiu pasauliu; *viṣajjate* – susižavi; *aṅga* – o Mahārāja Parīkṣitai.

Tiktai apsivaliusi, atgavusi savo prigimtinį būvį ir radusi visišką pasitenkinimą siela gali bendrauti su Dievo Asmeniu, išgyvendama begalinę palaimą. Materialus pasaulis nebevilioja to, kuris atgavo prarastą aukščiausiąją atsidavimo Viešpačiui tobulybę, – jis čia daugiau niekada nesugrįš.

Komentaras: Pažymėtini šio posmo žodžiai *gatiṁ bhāgavatīm*. Susilieti su Parabrahmano, Aukščiausiojo Dievo Asmens, spinduliavimu, ko taip siekia

impersonalistai *brahmavādžiai,* nereiškia pasiekti *bhāgavatīm* tobulumą. *Bhāgavatos* nenori susilieti su beasmeniu Viešpaties spindesiu, o visad siekia asmeniškai bendrauti su Aukščiausiuoju Viešpačiu vienoje dvasinių planetų – Vaikuṇṭhų, plaukančių dvasiniame danguje. Materialus dangus ir visos jo visatos sudaro tik nedidelę dalį dvasinio dangaus, kuriame yra begalinė daugybė planetų, vadinamų Vaikuṇṭhomis. Bhakto (*bhāgavatos*) tikslas – patekti į kurią nors iš Vaikuṇṭhos planetų, kur Dievo Asmuo, įsikūnijęs viena iš daugybės Savo asmens ekspansijų, be rūpesčių gyvena su pulkais palydovų, tyrų bhaktų. Sąlygotos materialaus pasaulio sielos, per atsidavimo Viešpačiui tarnystę pelniusios išvadavimą, pakyla į šias planetas. Amžinai išvaduotų sielų yra daug daugiau negu sąlygotų sielų materialiame pasaulyje, ir šioms Vaikuṇṭhos planetų gyventojoms niekada nekyla noras nusileisti į kančių perpildytą materialų pasaulį.

Impersonalistus, kurie siekia susilieti su Aukščiausiojo Viešpaties beasmeniu spindėjimu, *brahmajyoti,* tačiau neturi žinių apie atsidavimo tarnystę Viešpačiui, įsikūnijusiam asmens pavidalu ir egzistuojančiam dvasiniame pasaulyje, galima sugretinti su tam tikromis žuvų rūšimis, kurios, gimusios upėse ir upeliuose, vėliau migruoja į vandenyną. Bet jos negali ilgiau išbūti vandenyne, nes noras patirti juslinių malonumų gena jas atgal keršti į upes. Taip ir materialistai, kai visos jų pastangos patirti džiaugsmą netobulame materialiame pasaulyje pasirodo esančios nesėkmingos, dažnai siekia impersonalaus išsivadavimo – įsilieti į Priežasčių Vandenyną ar beasmenį spindėjimą, *brahmajyoti*. Kadangi nei įsiliejimas į Priežasčių Vandenyną, nei į impersonalųjį *brahmajyoti* negali atstoti tų bendravimo bei juslių veiklos galimybių, kurios yra Dievo karalystėje, impersonalistas vėl neišvengiamai nusileidžia į netobulą materialųjį pasaulį ir, alkdamas juslinės veiklos, vėl pakliūva į gimimų ir mirčių ratą. Tuo tarpu bhaktas, kurio juslės veikia transcendentiškai, dalyvaudamos atsidavimo Viešpačiui tarnystėje, įžengia į Dievo karalystę, kur bendrauja su išsivadavusiomis sielomis ir Dievo Asmeniu, ir jo jau nebegali suvilioti šis ankštas materialus pasaulis.

„Bhagavad-gītoje“ (8.15) Viešpats patvirtina šią mintį, taip sakydamas: „Didieji *mahātmos* arba *bhakti-yogai,* kurie pelno galimybę bendrauti su Manimi, niekada nebegrįžta į šį laikiną, kančių perpildytą materialųjį pasaulį.“ Vadinasi, vienintelis ir aukščiausias gyvenimo tobulumas – pelnyti galimybę bendrauti su Viešpačiu. Viešpaties tarnystei visiškai atsidėjusio *bhakti-yogo* nebevilioja tokie išsivadavimo metodai kaip *jñāna* ir *yoga*. Tyras bhaktas yra tas, kuris visa širdimi atsidavė Viešpačiui ir neturi jokių kitų siekių.

Pabrėžtini dar du šio posmo žodžiai – *śāntam* ir *ānandam,* kurie reiškia, kad atsidavimo Viešpačiui tarnystė dovanoja bhaktui dvi nepaprastai svar-

bias malones – ramybę ir pasitenkinimą. Impersonalistas siekia susijungti su Aukščiausiuoju, kitaip sakant, trokšta pats Juo tapti. Tačiau tapti Aukščiausiuoju neįmanoma, tai tiesiog prasimanymas. *Yogų* mistikų įgyjamos mistinės jėgos tik apsunkina jiems gyvenimą – jie neturi nei ramybės, nei džiaugsmo. Taigi nei impersonalistai, nei *yogai* negali patirti tikros ramybės ir džiaugsmo. Tuo tarpu bhaktas, atsidūręs akis į akį su absoliučia visuma, pelno visišką ramybę ir pasitenkinimą. Todėl jam nerūpi nei susiliejimas su Absoliutu, nei mistinės jėgos.

Pamilti Dievą – reiškia prarasti potraukį kitiems objektams. Sąlygotą sielą vilioja daugelis dalykų, tokių kaip tapti religingu žmoguni, turtingu žmogumi, mėgautis įvairiausiais malonumais, ji trokšta tapti Dievu ar įgyti mistinių jėgų ir daryti stebuklus – gauti ir sukurti visa, ko tik įsigeidžia. Tačiau norint tapti bhaktu ir atgaivinti mumyse snaudžiančią meilę Dievui, reikia atsisakyti visų šių norų. Bhaktas, kurio širdis dar neišgryninta praktikuoja atsidavimo Viešpačiui tarnystę dėl čia nurodytų materialių malonių, tuo tarpu tyras bhaktas yra nesusitepęs materialiais norais, impersonalistine filosofija ir noru įgyti mistinių jėgų. Meilės Dievui būvis pasiekiamas tyra atsidavimo Viešpačiui tarnyste, t.y. „sąmoningais nesavanaudiškais darbais“, skirtais bhakto meilės objektui – Dievo Asmeniui.

Paprasčiau sakant, norint pamilti Dievą, reikia užmiršti materialius malonumus, atmesti pusdievių garbinimą ir visa širdimi garbinti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Būtina išmesti iš galvos kvailą idėją apie susiliejimą su Viešpačiu ir norą vardan netvarios žemiškos šlovės įgyti stebuklingų galių. Tyras bhaktas tarnauja Viešpačiui palankiai nusiteikęs, slapčia nesivildamas už tai jokio atlygio. Šitaip išsiskleidžia meilė Dievui, ir bhaktas, kaip teigiama posme, pasiekia *śāntam* ir *ānandam* būvį.

32 TEKSTAS

एते सृती ते नृप वेदगीते
त्वयाभिपृष्टे च सनातने च ।
ये वै पुरा ब्रह्मण आह तुष्ट
आराधितो भगवान् वासुदेवः ॥३२॥

ete sṛtī te nṛpa veda-gīte
tvayābhipṛṣṭe ca sanātane ca
ye vai purā brahmaṇa āha tuṣṭa
ārādhito bhagavān vāsudevaḥ

ete – šis nupasakotas; *sṛtī* – kelias; *te* – tau; *nṛpa* – o Mahārāja Parīkṣitai; *veda-gīte* – atitinkantis Vedų mokymą; *tvayā* – Jūsų didenybei; *abhipṛṣṭe* – išmintingai paklausus; *ca* – taip pat; *sanātane* – apie amžinąją tiesą; *ca* – būtent; *ye* – kuri; *vai* – tikrai; *purā* – anksčiau; *brahmaṇe* – Viešpačiui Brahmai; *āha* – sakoma; *tuṣṭaḥ* – patenkintas; *ārādhitaḥ* – pagarbintas; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *vāsudevaḥ* – Viešpats Kṛṣṇa.

Jūsų didenybe Mahārāja Parīkṣitai, tebūna jums žinoma, kad mano atsakymai į jūsų prasmingus klausimus atitinka Vedų mokymą ir atspindi amžiną tiesą. Ją bylojo Patsai Viešpats Kṛṣṇa, pamalonintas to, kaip Brahmā Jį garbino.

Komentaras: Posme nurodyti du keliai, kurie veda į dvasinį dangų ir leidžia nusimesti vergavimo materijai grandines – tiesioginis kelias į Dievo karalystę ir aplinkinis, palaipsnis kelias, einantis per aukščiausias mūsų visatos planetas. Šis aprašymas visiškai atitinka Vedų teiginius. Vedose apie tai pasakyta: *yadā sarve pramucyante kāmā ye 'sya hṛdi śritāḥ atha martyo 'mṛto bhavaty atra brahma samaśnute* („Bṛhad-āraṇyaka Upaniṣada“ 4.4.7) ir *te 'rcir abhisambhavanti* („Bṛhad-āraṇyaka Upaniṣada“ 6.2.15): „Neturintieji materialių norų, kurie tėra širdies ligos, įveikia mirtį ir žengia į Dievo karalystę per Arci planetas.“ Šie Vedų žodžiai atitinka „Śrīmad-Bhāgavatam“ teiginius, o juos savo ruožtu patvirtina Śukadeva Gosvāmis, kuris teigia, kad tiesą Brahmai, didžiausiam Vedų žinovui, atvėrė Pats Aukščiausiasis Dievo Asmuo, Viešpats Śrī Kṛṣṇa, Vāsudeva. Mokinių seka skelbia, kad Viešpats Kṛṣṇa išdėstė Vedas Brahmai, Brahmā – Nāradai, Nārada – Vyāsadevai, Vyāsadeva – Śukadevai Gosvāmiui ir t.t. Taigi visi minėti autoritetai perteikė jas nepakeitę – tokias, kokias buvo išgirdę. Tiesa amžina, o kadangi ji amžina, naujamadiškas jos interpretavimas negalimas. Kuriant savo interpretacijas negalima perprasti Vedų sukauptos išminties. Nei enciklopedinės žinios, nei madingos pasauliečių filosofų interpretacijos čia nepagelbės. Tiesa yra tiesa, prie jos nieko nepridursi ir nieko iš jos neatimsi. Juk galų gale žmogus priverstas pripažinti tą ar kitą autoritetą. Dauguma paprastų žmonių pasikliauja šiuolaikiniais mokslininkais ir visiškai pasitiki jų žodžiais, t.y. pripažįsta jų autoritetą. Lygiai taip patiriama ir Vedų išmintis. Paprastas žmogus nežino, kas yra anapus dangaus sferos ar visatos, todėl negali ko nors įrodinėti. Tad nelieka nieko kita, kaip pasikliauti Vedų teiginiais ir tuo kaip juos suvokia autoritetinga mokinių seka. Ketvirtajame „Bhagavad-gītos“ skyriuje teigiama, kad būtent taip ją reikia suvokti. Tas, kuris nepripažįsta autoritetingos *ācāryų* traktuotės, bergždžiai ieško Vedose glūdinčios tiesos.

33 TEKSTAS

न ह्यतोऽन्यः शिवः पन्था विशतः संसृताविह ।
वासुदेवे भगवति भक्तियोगो यतो भवेत् ॥३३॥

na hy ato 'nyaḥ śivaḥ panthā viśataḥ saṁsṛtāv iha
vāsudeve bhagavati bhakti-yogo yato bhavet

na – niekada; *hi* – tikrai; *ataḥ* – be šio; *anyaḥ* – koks nors kitas; *śivaḥ* – palankus; *panthāḥ* – kelias; *viśataḥ* – besiblaškant; *saṁsṛtau* – materialiame pasaulyje; *iha* – šiame gyvenime; *vāsudeve* – Viešpačiui Vāsudevai; *bhagavati* – Dievo Asmeniui; *bhakti-yogaḥ* – tiesiogine atsidavimo Viešpačiui tarnyste; *yataḥ* – kuris; *bhavet* – baigiasi.

Besiblaškantiems po materialią visatą nėra geresnio būdo išsivaduoti, kaip su atsidavimu tarnauti Viešpačiui Kṛṣṇai.

Komentaras: Kitame posme bus paaiškinta, kad atsidavimo Viešpačiui tarnystė, *bhakti-yoga,* yra tiesiausias kelias į išsivadavimą ir vienintelis toks tobulas bei veiksmingas būdas ištrūkti iš materialios būties nelaisvės. Yra nemažai netiesioginių išsivadavimo būdų, tačiau nė vienas neturi tiek privalumų, kiek *bhakti-yoga*. *Jñāna, yoga* bei kiti gimininginga joms metodai patys savaime negali laiduoti išsivadavimo. Ilgametė *jñānos* ir *yogos* praktika galų gale atveda žmogų prie *bhakti-yogos*. „Bhagavad-gītoje“ (12.5) pasakyta, kad pasirinkusieji beasmenį Absoliuto aspektą siekdami tikslo susiduria su daugybe kliūčių. Filosofui empirikui po daugelio gyvenimų, skirtų Absoliučios Tiesos paieškoms, pagaliau tampa aišku, kad Vāsudeva yra Aukščiausioji Tiesa (BG 7.19). O dėl įvairių *yogos* sistemų, tai „Bhagavad-gītoje“ (6.47) pasakyta, kad tarp mistikų, ieškančių Absoliučios Tiesos, visų didžiausias yra tas, kuris be atvangos tarnauja Viešpačiui. Baigiamuoju pamokymu „Bhagavad-gītā“ (18.66) ragina visa siela atsiduoti Viešpačiui, visa kita atidėjus į šalį ir užmiršus kitus savęs pažinimo ir išsivadavimo būdus. Vienintelis Vedų raštų tikslas – paskatinti žmogų kuo ryžtingiau imtis transcendentinės meilės tarnystės Viešpačiui.

Kai kurie „Śrīmad-Bhāgavatam“ (pirmosios giesmės) tekstai teigė, kad tobuliausia religijos forma – arba pati *bhakti-yoga,* arba visi tie metodai, kurie kulminaciją pasiekia *bhakti-yogos* be menkiausių karminės veiklos pėdsakų, praktikoje. Visi kiti metodai neverti sugaišto laiko.

Śrīla Śrīdhara Svāmis, Jīva Gosvāmis ir kiti *ācāryos* sutaria dėl to, kad *bhakti-yoga* – ne tiktai nesudėtingas, parankus, geriausiai žmogaus prigim-

tį atitinkantis ir mažiausiai rūpesčių sukuriantis metodas, bet ir vienintelis žmogaus laimės šaltinis.

34 TEKSTAS

भगवान् ब्रह्म कार्त्स्न्येन त्रिरन्वीक्ष्य मनीषया ।
तदध्यवस्यत्कूटस्थो रतिरात्मन् यतो भवेत् ॥३४॥

bhagavān brahma kārtsnyena trir anvīkṣya manīṣayā
tad adhyavasyat kūṭa-stho ratir ātman yato bhavet

bhagavān – didysis Brahmā; *brahma* – Vedas; *kārtsnyena* – detaliai; *triḥ* – tris kartus; *anvīkṣya* – išnagrinėjęs; *manīṣayā* – labai atidžiai; *tat* – tai; *adhyavasyat* – pripažino; *kūṭa-sthaḥ* – susikaupęs; *ratiḥ* – potraukis; *ātman* (*ātmani*) – Aukščiausiam Dievo Asmeniui Šrī Kṛṣṇai; *yataḥ* – kuriuo; *bhavet* – tampa.

Didysis Brahmā labai atidžiai ir susikaupęs triskart išnagrinėjo Vedas ir, išnarstęs kiekvieną jų žodį, įsitikino, kad aukščiausia religijos tobulybė yra meilė Aukščiausiajam Dievo Asmeniui Šrī Kṛṣṇai.

Komentaras: Šrī Šukadeva Gosvāmis remiasi Viešpačiu Brahmā, didžiuoju Vedų žinovu, kuris yra kokybinė Dievo inkarnacija. Vedos Brahmai buvo paskelbtos materialaus pasaulio sukūrimo priešaušryje. Ir nors Brahmājī Vedų mokymą girdėjo iš Paties Dievo Asmens lūpų, norėdamas patenkinti visų ateityje Vedas studijuosiančiųjų smalsumą, jisai, kaip dera tikram mokslininkui, triskart išnagrinėjo Vedas. Vedas jis studijavo labai atidžiai, sukaupęs visą savo dėmesį, norėdamas aiškiai suvokti jų tikslą. Ir ištyrinėjęs Vedų nubrėžtą kelią įsitikino, kad tyra, besąlygiška tarnystė Aukščiausiajam Dievo Asmeniui Šrī Kṛṣṇai vainikuoja visokią religinę praktiką. Tokia apibendrinamojo „Bhagavad-gītos“ pamokymo, tarto Paties Dievo Asmens lūpomis, esmė. Šią Vedų doktriną pripažįsta visi *ācāryos,* o tie, kurie ją neigia, „Bhagavad-gītos“ (2.42) žodžiais, yra *veda-vāda-ratos.*

35 TEKSTAS

भगवान् सर्वभूतेषु लक्षितः स्वात्मना हरिः ।
दृश्यैर्बुद्ध्यादिभिर्द्रष्टा लक्षणैरनुमापकैः ॥३५॥

bhagavān sarva-bhūteṣu lakṣitaḥ svātmanā hariḥ
dṛśyair buddhy-ādibhir draṣṭā lakṣaṇair anumāpakaiḥ

bhagavān – Dievo Asmuo; *sarva* – visose; *bhūteṣu* – gyvose esybėse; *lakṣitaḥ* – matomas; *sva-ātmanā* – su siela; *hariḥ* – Viešpats; *dṛśyaiḥ* – matomas; *buddhi-ādibhiḥ* – intelektu; *draṣṭā* – regintis; *lakṣaṇaiḥ* – įvairiais ženklais; *anumāpakaiḥ* – hipotezėmis.

Dievo Asmuo Śrī Kṛṣṇa drauge su individualiąja siela glūdi kiekvienoje gyvoje būtybėje. O kad taip yra, juntame ir nuspėjame iš to, ką matome ir ką mums sako intelektas.

Komentaras: Paprasti žmonės dažnai abejodami klausia, kaip galima nusilenkti ar su transcendentine meile tarnauti tam, kurio nematome akimis? Šiame posme Śrīla Śukadeva Gosvāmis pataria jiems, kaip padedant protui ir jausmams pajusti Aukščiausiojo Viešpaties buvimą. Iš tikrųjų materijos paveiktais jutimo organais Viešpats nepatiriamas. Tačiau ant tyro bhakto, kuris yra įsitikinęs Viešpaties buvimu ir kuris tai įrodo imdamas tarnauti Jam konkrečiais darbais, Viešpaties malone nusileidžia apreiškimas, ir jis visur ir visada junta Viešpaties buvimą. Jis suvokia, kad intelektas yra tikras Dievo Asmens ekspansijos – Paramātmos – nurodymų laidininkas. Tuo, kad šalia mūsų visų yra Paramātmā, lengvai gali įsitikinti ir paprastas žmogus. Pirmiausia susimąstykime, kas yra mūsų „aš“. Galbūt ne iškart, tačiau truputį įtempę savo protą suprasime, kad esame ne vien kūnas, kad ranka, koja, plaukai ir t.t. yra sudedamosios kūno dalys, bet nei ranka, nei koja, nei visi kiti mūsų organai nėra mūsų „aš“. Su intelekto pagalba atskirsime savo „aš“ nuo viso to, ką matome aplink. Iš čia galima daryti išvadą, kad gyva būtybė – ar tai būtų žmogus, ar gyvūnas – yra stebėtojas, kuris be savojo „aš“ mato ir jį supantį pasaulį. Taigi stebėtojas ir stebėjimo objektas nesutampa. Toliau samprotaujant nesunku suvokti, kad gyva būtybė, kuriai ją supančią aplinką matyti padeda įprastinis regėjimas, negali nei regėti, nei veikti visiškai savarankiškai. Veikti ir realizuoti jutiminius sugebėjimus mums padeda gamta, įvairiai tarpusavyje besijungiančios jos energijos. Mūsų jutimo organai, t.y. penki pojūčiai: 1) klausa, 2) lytėjimas, 3) rega, 4) skonio pojūtis ir 5) uoslė, taip pat penki vykdomieji organai: 1) rankos, 2) kojos, 3) balso stygos, 4) šalinamoji anga ir 5) dauginimosi organai, bei trys subtilūs pojūčiai: 1) protas, 2) intelektas ir 3) ego (iš viso trylika), – susiformuoja kaip subtiliosios ir grubiosios energijų, veikiančių gamtoje, sąveikos rezultatas. Akivaizdu ir tai, kad jutiminio patyrimo objektai tėra gamtoje veikiančių energijos formų kitimo ir jungimosi rezultatas. Tai neginčyjamai įrodo, kad paprasta gyva būtybė nepajėgi savarankiškai veikti ir patirti

aplinkinį pasaulį. Kadangi mūsų būtį sąlygoja gamtos jėgos (tai labai aiškiai juntama), logiška teigti, kad stebėtojas yra dvasia, o pojūčiai bei pojūčių objektai – materija. Dvasinė stebėtojo prigimtis reiškiasi mūsų nepasitenkinimu materialios sąlygotos būties netobulumu. Tai štai tokie yra materijos ir dvasios skirtumai. Kartais nelogiškai teigiama, kad, vykstant tam tikriems organiniams pokyčiams, materija evoliucionuojanti ir įgyjanti regos bei judėjimo galias, tačiau ši argumentacija negali būti pripažinta teisinga, nes dar niekam nepavyko eksperimentiškai patvirtinti, kad materija pajėgi sukurti gyvą būtybę. Pažadais sotus nebūsi. Plepalai apie tai, kad ateityje materiją pavyks paversti dvasia – tikrų tikriausia kvailystė, nes nė vienoje pasaulio šalyje nežinoma faktų, kad materijai kada nors būtų suteikta regos ir judėjimo galių. Todėl neabejotina, kad materija ir dvasia – tai dvi visiškai skirtingos kategorijos. Prie šios išvados nesunku prieiti, – tereikia šiek tiek intelekto pastangų. Tolesnis žingsnis mūsų samprotavimų grandinėje būtų konstatavimas, kad tai, ką matome aplink, negalėtų judėti ir gyventi, jei nebūtų to, kuris operuoja intelektu, jam vadovauja. Intelektas – tai savotiška aukščiausioji kelrodė jėga, be intelekto pagalbos gyva būtybė negalėtų matyti, judėti, valgyti ir veikti. Kai žmogus neklauso proto balso, jis tampa pamišėliu. Gyvoji būtybė negali išsiversti be intelekto, arba aukščiausiosios būtybės vadovavimo. Intelektas yra visa persmelkianti jėga. Jį turi kiekviena gyva būtybė; būdamas tam tikros aukščiausios jėgos nurodymų laidininkas, intelektas panašus į tėvą, vadovaujantį sūnui. Toji aukščiausioji jėga, glūdinti kiekvienoje gyvoje būtybėje, yra Aukščiausiasis „Aš“.

Šioje samprotavimų stadijoje reikėtų pasverti štai ką: viena vertus, mes suvokiame, kad visus mūsų pojūčius ir veiksmus sąlygoja materialios gamtos veikimas, tačiau, kita vertus, kasdien juntame ir sakome: „aš jaučiu“, „aš darau“. Todėl nesuklysime sakydami, jog mūsų materialūs jutimo ir vykdomieji organai funkcionuoja todėl, kad tapatiname savąjį „aš“ su materialiu kūnu, o aukščiausiasis principas, t.y. Aukščiausiasis „Aš“, vadovauja mums ir duoda mums ko geidžiame. Mes galime arba įsiklausyti ką, tarpininkaujant intelektui, mums sako Aukščiausiasis „Aš“, t.y. tęsti savo tyrimą ir veikti vadovaudamiesi išvada, prie kurios buvo prieita – „aš – ne kūnas“, arba ir toliau klaidingai tapatinti save su materija ir gyventi iliuzijomis, kad mums viskas priklauso ir kad mes visiškai savarankiškai kuriame savo likimą. Mes turime laisvę pasirinkti – arba neišmanymą, kuris pasireiškia klaidingomis materialiomis idėjomis, arba tikrovę atitinkantį dvasinį supratimą. Įgyti tikrovę atitinkantį dvasinį supratimą bus visai nesunku, jeigu pripažinsime Aukščiausiąjį „Aš“ (Paramātmą) savo draugu ir vadovu, atiduosime savo intelektą aukščiausiojo Paramātmos intelekto vadovybėn. Tiek Aukščiausioji Siela, tiek individuali siela yra dvasinės

esmės, taigi jos kokybiškai tapačios viena kitai ir skirtingos nuo materijos. Vis dėlto individualusis „aš“ neprilygsta Aukščiausiajam „Aš“, nes Aukščiausiasis „Aš“ vadovauja ir apšviečia intelektą, o individualusis „aš“ vykdo Jo nurodymus – taip gali teisingai veikti. Žmogus negali išsiversti be Aukščiausiojo „Aš“ vadovavimo, nes žiūrėdamas, klausydamasis, mąstydamas, jausdamas, norėdamas ir t.t. – visad, kad ir ką darytų, jis paklūsta Aukščiausiojo „Aš“ valiai.

Taigi jeigu vadovausimės sveiku protu, prieisime išvadą, kad egzistuoja trys esmės: materija, dvasia ir Aukščiausioji Dvasia. O jei dar įsiklausysime, ką mums sako „Bhagavad-gītā“, Vedų išminties balsas, sužinosime, kad visos trys esmės – materija, individualioji dvasia ir Aukščiausioji dvasia – yra priklausomos nuo Aukščiausiojo Dievo Asmens. Supersiela yra dalinis Aukščiausiojo Dievo Asmens įsikūnijimas, arba, kitaip sakant, pilnatviška Jo ekspansija. „Bhagavad-gītoje“ teigiama, kad Aukščiausiasis Dievo Asmuo viešpatauja visame materialiame pasaulyje vien daliniu įsikūnijimu. Dievas didis, Jis negali būti paprasčiausias individualiųjų esybių valios vykdytojas; todėl Supersiela negali visiškai atstovauti Aukščiausiajam „Aš“, Puruṣottamai, Absoliučiam Dievo Asmeniui. Viršiausiojo „Aš“ įsisąmoninimas yra pirmasis žingsnis į savęs pažinimą. Žengdamas jį ir tobulėdamas, žmogus ilgainiui patiria ir Patį Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Čia jam talkina intelektas, autoritetingi šventraščiai, tačiau daugiausia – Paties Viešpaties malonė. Pradinių žinių apie Dievo Asmenį Śrī Kṛṣṇą galima rasti „Bhagavad-gītoje“, o „Śrīmad-Bhāgavatam“ mokslą apie Dievą aiškina jau žymiai išsamiau. Taigi jeigu savo kelyje nepristigsime ryžto ir melsime malonės to, kuris vadovauja mūsų intelektui ir su kuriuo mes, kaip byloja Upaniṣadų analogija, tarsi du paukščiai gyvename viename medyje, – mūsų kūne, – tada mums, be jokių abejonių, atsivers Dievo apreikštos Vedų išminties prasmė ir mes be vargo patirsime Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, Vāsudevą. Išmintingas žmogus, – teigia „Bhagavad-gītā“ (7.19), – po daugybės gyvenimų, kuriuos paaukojo apmąstymams, nusilenkia prie Vāsudevos lotoso pėdų.

36 TEKSTAS

तस्मात्सर्वात्मना राजन् हरिः सर्वत्र सर्वदा ।
श्रोतव्यः कीर्तितव्यश्च स्मर्तव्यो भगवान्नृणाम् ॥३६॥

tasmāt sarvātmanā rājan hariḥ sarvatra sarvadā
śrotavyaḥ kīrtitavyaś ca smartavyo bhagavān nṛṇām

tasmāt – todėl; *sarva* – visos; *ātmanā* – sielos; *rājan* – o valdove; *hariḥ* – Viešpats; *sarvatra* – visur; *sarvadā* – visada; *śrotavyaḥ* – turi būti klausomasi; *kīrtitavyaḥ* – garbinamas; *ca* – taip pat; *smartavyaḥ* – prisimenamas; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *nṛṇām* – žmonių.

Štai kodėl, o valdove, taip svarbu, kad kiekvienas žmogus visur ir visada klausytųsi apie Aukščiausiąjį Viešpatį, Dievo Asmenį, Jį šlovintų ir atmintų.

Komentaras: Śrīla Śukadeva Gosvāmis pradeda posmą žodžiu *tasmāt,* „štai kodėl“, nes viename ankstesnių posmų jis paaiškino, kad nieko nėra geriau tam kas nori išsivaduoti, kaip praktikuoti iškilnųjį *bhakti-yogos* metodą. Viso yra devynios *bhakti-yogos* praktikos formos: klausytis, kartoti, atminti, tarnauti Viešpaties lotoso pėdoms, garbinti, melstis, iš meilės tarnauti, draugauti ir paaukoti Viešpačiui viską, ką turi. Visi devyni metodai yra autoritetingi, ir praktikuodamas visus išsyk, keletą arba vieną kurį jų nuoširdus bhaktas būtinai pasieks išsvajotą tikslą. Tačiau svarbiausias iš devynių metodų *bhakti-yogos* kelyje yra pirmasis – klausymasis. Klausymuisi skiriant per maža dėmesio arba klausantis neteisingai, kitokia dvasinė praktika neskatins tobulėjimo. Visi Vedų raštai, kuriuos sudarė Dievo įkvėptasis įsikūnijimas Vyāsadeva ir kiti autoritetai, tam ir skirti, kad klausytumėmės jų. Kaip jau išsiaiškinome, Viešpats yra Supersiela, todėl reikia visur ir visada klausytis pasakojimų apie Viešpatį ir Jį šlovinti. Tai išimtinė žmogaus priedermė. Žmogus, kuris atsisako klausytis pasakojimų apie visur esantį Dievo Asmenį, priverstas klausytis niekų, perteikiamų žmonių pagamintomis technikos priemonėmis. Technikos priemonės pačios savaime nėra blogos, nes su jų pagalba galima klausytis pasakojimų apie Viešpatį, tačiau dabar jomis naudojamasi pačiais neaiškiausiais tikslais, ir tai skatina sparčią žmonijos degradaciją. Šiame posme pabrėžiama, kad klausytis yra žmogaus priedermė, nes „Bhagavad-gītā“, „Śrīmad-Bhāgavatam“ bei kiti šventraščiai ir buvo sukurti tuo tikslu. Išskyrus žmogų, jokios kitos gyvos būtybės negali klausytis Vedų raštų. Jei visuomenėje plačiai įsigalės Vedų raštų klausymosi praktika, jos nepaveiks nedorėlių lūpomis tariami ydingi garsai, traukiantys ją į dugną. Klausymosi poveikį sustiprina kartojimas. Tas, kuris susikaupęs klausosi pasitikėjimo verto žmogaus, – įtiki, kad egzistuoja visur esantis Dievo Asmuo ir su užsidegimu imasi Jį šlovinti. Šlovę Viešpačiui visur ir visada skelbė visi didieji *ācāryos* – Rāmānuja, Madhva, Caitanya, Sarasvatī Ṭhākura, o kitose šalyse – Mahometas, Kristus ir daugelis kitų. Viešpats yra visur, todėl labai svarbu visur ir visada Jį šlovinti. Viešpaties šlovinimas laiko ir erdvės požiūriu neturėtų būti kaip nors ribojamas. Ši praktika vadinasi *sanātana-dharma* arba *bhāgavata-dharma*.

Žodis *sanātana* reiškia „amžinai, nuolat, visur“, o žodis *bhāgavata* nurodo į tai, kas gimininga Bhagavānui, Viešpačiui. Viešpats – laiko ir erdvės valdovas, todėl Jo švento vardo turi būti klausomasi, Jis turi būti šlovinamas ir atsimenamas kiekviename žemės kampelyje, nes taip išsipildys žmonijos svajonė apie taiką ir klestėjimą. Žodis *ca* apima visus likusius *bhakti-yogos* kelius arba metodus, apie kuriuos čia buvo kalbėta.

37 TEKSTAS

पिबन्ति ये भगवत आत्मनः सतां
कथामृतं श्रवणपुटेषु सम्भृतम् ।
पुनन्ति ते विषयविदूषिताशयं
व्रजन्ति तच्चरणसरोरुहान्तिकम् ॥३७॥

pibanti ye bhagavata ātmanaḥ satāṁ
kathāmṛtaṁ śravaṇa-puṭeṣu sambhṛtam
punanti te viṣaya-vidūṣitāśayaṁ
vrajanti tac-caraṇa-saroruhāntikam

pibanti – geria; *ye* – kurie; *bhagavataḥ* – Dievo Asmens; *ātmanaḥ* – brangiausio; *satām* – bhaktams; *kathā-amṛtam* – pasakojimų nektarą; *śravaṇa-puṭeṣu* – ausis; *sambhṛtam* – visiškai pripildę; *punanti* – apsivalo; *te* – jų; *viṣaya* – materialiais malonumais; *vidūṣita-āśayam* – užterštas gyvenimo tikslas; *vrajanti* – sugrįžta; *tat* – Viešpaties; *caraṇa* – pėdų; *saroruha-antikam* – prie lotoso.

Tie, kurie susikaupę nuolat klausosi nektariškų pasakojimų apie Viešpatį Kṛṣṇą, bhaktų mylimąjį, atsikrato ydingos sampratos, kad materialūs malonumai yra gyvenimo tikslas, ir grįžta pas Dievą, prie Jo lotoso pėdų.

Komentaras: Žmonijos kančių priežastis yra ydinga mintis, kad gyvenimo tikslas – valdyti materialios gamtos išteklius. Kuo daugiau žmonės dėl jutiminių malonumų sekina gamtą, tuo labiau jie susipainioja iliuzinės, materialios Viešpaties energijos tinkluose; todėl kančios žemėje ne silpnėja, o tampa dar baisesnės. Viešpats davė žmogui viską, kas reikalinga gyvenimui: grūdų, pieno, vaisių, medienos, uolienos, cukraus, šilko, brangakmenių, medvilnės, druskos, vandens, daržovių ir t.t.; šių gėrybių pakaks viso pasaulio žmonėms. Viešpats aprūpino visas visatos planetas. Šių gėrybių šaltinis yra neišsemiamas, ir tam, kad jas gautų, žmogui nereikia daug pastangų.

Mašinos, staklės ir milžiniškos metalurgijos gamyklos skirtos kurti dirbtinius patogumus, kurių žmogui visai nereikia. Vidinį pasitenkinimą atneš ne dirbtinių poreikių tenkinimas, o kuklus gyvenimas ir kilnios mintys. Šiame posme Śukadeva Gosvāmis kalba apie tai, kad žmogaus pastangos kuo daugiau klausytis „Śrīmad-Bhāgavatam“ išmokys jį kilniai ir tobulai mąstyti. Akliems Kali amžiaus žmonėms, kurie jau nebemato tiesos, „Śrīmad-Bhāgavatam“ yra tarsi kelią nušviečiantis deglas. Komentuodamas šį posmą, Śrīla Jīva Gosvāmis Prabhupāda atskirai sustoja prie žodžio *kathāmṛtam,* kuris nurodo, kad „Śrīmad-Bhāgavatam“ yra nektariškas pasakojimas apie Dievo Asmenį. Jeigu žmonės nuolat klausysis „Śrīmad-Bhāgavatam“, jie pamažu atsikratys ydingo gyvenimo tikslo supratimo, t.y. noro valdyti materiją, ir į visus pasaulio kraštus ateis santarvė, išmintis ir laimė.

Kiekvienas žodis, pasakojantis apie Viešpaties vardą, šlovę, ypatybes, aplinką ir t.t., džiugina tyro bhakto širdį. Kadangi jį labai vertino didieji bhaktai – Nārada, Hanumānas, Nanda Maharāja ir kiti Vṛndāvanos gyventojai, jis be jokių abejonių yra transcendentinis, ir teikia sielai tikrą džiaugsmą. Šiame posme Śrīla Śukadeva Gosvāmis patikina, kad nuolat klausydamiesi „Bhagavad-gītos“, o vėliau ir „Śrīmad-Bhāgavatam“, pasieksime Dievo Asmenį ir su transcendentine meile tarnausime Jam dvasinėje planetoje, vadinamoje Goloka Vṛndāvana ir forma primenančioje milžinišką lotosą.

Taigi, imdamiesi praktikuoti *bhakti-yogą,* kaip tai rekomenduoja šis posmas, – be paliovos klausydamiesi transcendentinių pasakojimų apie Viešpatį, – nusiplausime materijos užteršimą net ir tuo atveju, jei nebuvome praktikavę beasmenio Viešpaties paveikslo, *virāṭ,* meditacijos. Ir jei praktikuodamas *bhakti-yogą* žmogus nenusiplauna materijos nešvarybių, tai reiškia, kad jis yra apsimetėlis, ir niekas jam nepadės ištrūkti iš materijos nelaisvės.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti „Śrīmad-Bhāgavatam“ antrosios giesmės antrąjį skyrių, pavadintą „Viešpats širdyje“.

TREČIAS SKYRIUS

Tyra atsidavimo Viešpačiui tarnystė: pokytis širdyje

1 TEKSTAS

श्रीशुक उवाच
एवमेतन्निगदितं पृष्टवान् यद्भवान्मम ।
नृणां यन्म्रियमाणानां मनुष्येषु मनीषिणाम् ॥ १॥

śrī-śuka uvāca
evam etan nigaditaṁ pṛṣṭavān yad bhavān mama
nṛṇāṁ yan mriyamāṇānāṁ manuṣyeṣu manīṣiṇām

śrī-śukaḥ uvāca – Śrī Śukadeva Gosvāmis tarė; *evam* – taip; *etat* – visus šiuos; *nigaditam* – atsakiau; *pṛṣṭavān* – kaip klausei; *yat* – ką; *bhavān* – tu; *mama* – manęs; *nṛṇām* – apie žmogų; *yat* – kuris; *mriyamāṇānām* – ant mirties slenksčio; *manuṣyeṣu* – tarp žmonių; *manīṣiṇām* – išmintingas.

Śrī Śukadeva Gosvāmis tarė: Mahārāja Parīkṣitai, tu klausei manęs, kaip turi elgtis išmintingas žmogus mirties akivaizdoje, kokios jo pareigos, – taigi aš atsakiau.

Komentaras: Pasaulyje gyvena milijardai vyrų ir moterų, tačiau išmintingesni žmonės yra tikra retenybė, – dauguma mažai ką teišmano apie dvasinę esybę, sielą. Nors yra išimčių, tačiau iš esmės žmonės neteisingai suvokia būties prasmę – tapatina savąjį „aš“ su fiziniu ir subtiliu kūnais, nors iš tikrųjų mūsų „aš“ nėra kūnas. Nesvarbu, reikšmingas žmogaus vaidmuo visuomenėje, ar ne, – jis gyvena veltui, jei nesigilina į savąjį „aš“, kuris egzistuoja kaip atskira, kūną ir protą pranokstanti esmė. Iš daugybės tūkstančių žmonių nedaugeliui kyla klausimai apie savąjį dvasinį „aš“ ir vos vienas kitas į savo klausimus ieško atsakymų Dievo įkvėptuose šventraščiuose – „Vedānta-sūtrose“, „Bhagavad-gītoje“ ar „Śrīmad-Bhāgavatam“. Jei skaitysime šventraščius, klausysimės jų, bet netarnausime dvasiškai susivokusiam

mokytojui, savojo „aš“ paslaptis taip ir liks neatskleista. Iš šimtų tūkstančių ieškančių žmonių galbūt teatsiras vienetai, kurie iš tikrųjų pažįsta Viešpatį Kṛṣṇą. „Caitanya-caritāmṛtoje“ („Madhya“ 20.122-123) pasakyta, kad Viešpats Kṛṣṇa iš Savo besąlyginės malonės įsikūnijo Vyāsadeva ir parengė Vedų raštus, skirdamas juos šviesiems visuomenės protams, visuomenės, kuri užmiršo apie savo giminingumą Kṛṣṇai. Apie savo ryšį su Kṛṣṇa gali užmiršti net ir šviesaus proto žmogus. *Bhakti-yogos* uždavinys kaip tik ir yra nutrūkusių saitų su Dievu atgaivinimas. Atgaivinti juos tegalima turint žmogaus kūną, kuris gaunamas nuėjus ilgą evoliucijos kelią per 8 400 000 gyvybės formų. Išmintingas žmonių padermės atstovas turėtų įvertinti šią retą galimybę. Ne kiekvienas gali pasigirti išmintimi, ne kiekvienas supranta, kaip brangintinas žmogaus gyvenimas. Neatsitiktinai šiame posme pavartotas žodis *manīṣiṇām,* kuris reiškia „mąslus“. Taigi mąslus žmogus (*manīṣiṇām*), toks kaip Mahārāja Parīkṣitas, turi ieškoti prieglobsčio prie Viešpaties lotoso pėdų ir atsidėti Viešpaties tarnystei – klausytis pasakojimų apie Jo žaidimus, pats pasakoti apie juos, klausytis ir kartoti šventus vardus ir t.t. Tai *hari-kathāmṛtos* praktika. Jos ypač svarbu imtis artėjant atsisveikinimo su šiuo pasauliu valandai.

2-7 TEKSTAI

ब्रह्मवर्चसकामस्तु यजेत ब्रह्मणः पतिम् ।
इन्द्रमिन्द्रियकामस्तु प्रजाकामः प्रजापतीन् ॥ २॥

देवीं मायां तु श्रीकामस्तेजस्कामो विभावसुम् ।
वसुकामो वसून् रुद्रान् वीर्यकामोऽथ वीर्यवान् ॥ ३॥

अन्नाद्यकामस्त्वदितिं स्वर्गकामोऽदितेः सुतान् ।
विश्वान्देवान् राज्यकामः साध्यान् संसाधको विशाम् ॥ ४॥

आयुष्कामोऽश्विनौ देवौ पुष्टिकाम इलां यजेत् ।
प्रतिष्ठाकामः पुरुषो रोदसी लोकमातरौ ॥ ५॥

रूपाभिकामो गन्धर्वान् स्त्रीकामोऽप्सर उर्वशीम् ।
आधिपत्यकामः सर्वेषां यजेत परमेष्ठिनम् ॥ ६॥

यज्ञं यजेद्यशस्कामः कोशकामः प्रचेतसम् ।
विद्याकामस्तु गिरिशं दाम्पत्यार्थ उमां सतीम् ॥ ७॥

brahma-varcasa-kāmas tu yajeta brahmaṇaḥ patim
indram indriya-kāmas tu prajā-kāmaḥ prajāpatīn

devīṁ māyāṁ tu śrī-kāmas tejas-kāmo vibhāvasum
vasu-kāmo vasūn rudrān vīrya-kāmo 'tha vīryavān

annādya-kāmas tv aditiṁ svarga-kāmo 'diteḥ sutān
viśvān devān rājya-kāmaḥ sādhyān saṁsādhako viśām

āyuṣ-kāmo 'śvinau devau puṣṭi-kāma ilāṁ yajet
pratiṣṭhā-kāmaḥ puruṣo rodasī loka-mātarau

rūpābhikāmo gandharvān strī-kāmo 'psara urvaśīm
ādhipatya-kāmaḥ sarveṣāṁ yajeta parameṣṭhinam

yajñaṁ yajed yaśas-kāmaḥ kośa-kāmaḥ pracetasam
vidyā-kāmas tu giriśaṁ dāmpatyārtha umāṁ satīm

brahma – absoliuto; *varcasa* – švytėjimo; *kāmaḥ tu* – tas, kuris siekia; *yajeta* – tegarbina; *brahmaṇaḥ* – Vedų; *patim* – valdovą; *indram* – rojaus karalių; *indriya-kāmaḥ tu* – bet tas, kuris trokšta turėti stiprius jutimų organus; *prajā-kāmaḥ* – tas, kuris trokšta turėti daug palikuonių; *prajāpatīn* – Prajāpačius; *devīm* – deivę; *māyām* – materialaus pasaulio valdovę; *tu* – bet; *śrī-kāmaḥ* – tas, kuris nori būti gražus; *tejaḥ* – valdžios; *kāmaḥ* – tas, kuris siekia; *vibhāvasum* – ugnies dievą; *vasu-kāmaḥ* – tas, kuris trokšta turtų; *vasūn* – pusdievius Vasu; *rudrān* – Rudras, Viešpaties Śivos ekspansijas; *vīrya-kāmaḥ* – tas, kuris nori tapti galingu; *atha* – todėl; *vīryavān* – pačius galingiausius; *anna-adya* – grūdų; *kāmaḥ* – tas, kuris nori; *tu* – bet; *aditim* – pusdievių motiną Aditi; *svarga* – rojaus; *kāmaḥ* – siekiantis; *aditeḥ sutān* – Aditi sūnus; *viśvān* – Viśvadevą; *devān* – pusdievius; *rājya-kāmaḥ* – tas, kuris nori valdyti karalystę; *sādhyān* – pusdievius Sādhyas; *saṁsādhakaḥ* – išpildančius troškimus; *viśām* – prekijų; *āyuḥ-kāmaḥ* – norintys ilgai gyventi; *aśvinau* – du pusdievius, vadinamus broliais Aśvinī; *devau* – du pusdievius; *puṣṭi-kāmaḥ* – tas, kuris trokšta turėti tvirtą kūną; *ilām* – žemę; *yajet* – turi garbinti; *pratiṣṭhā-kāmaḥ* – tas, kuris trokšta išgarsėti, įgyti tvirtą padėtį visuomenėje; *puruṣaḥ* – toks žmogus; *rodasī* – horizontą; *loka-mātarau* – ir žemę; *rūpa* – grožio; *abhikāmaḥ* – siekiantis; *gandharvān* – Gandharvos planetos gyventojus, kurie labai gražūs ir puikiai dainuoja; *strī-kāmaḥ* – norintis gauti gerą žmoną; *apsaraḥ urvaśīm* – rojaus karalystės kurtizanes; *ādhipatya-kāmaḥ* – tas, kuris trokšta valdyti; *sarveṣām* – visus kitus; *yajeta* – turi garbinti; *parameṣṭhinam* – visatos valdovą Brahmą; *yajñam* – Dievo Asmenį; *yajet* – turi garbinti; *yaśaḥ-kāmaḥ* –

trokštantis išgarsėti; *kośa-kāmaḥ* – tas, kuris nori praturtėti; *pracetasam* – rojaus iždininką Varuņą; *vidyā-kāmaḥ tu* – bet tas, kuris trokšta įgyti išsilavinimą; *giriśam* – Himalajų valdovą Viešpatį Šivą; *dāmpatya-arthaḥ* – o šeimyninės meilės; *umām satīm* – skaisčiąją Viešpaties Šivos žmoną Umą.

Kas nori įsilieti į beasmenį brahmajyoti švytėjimą, tegul garbina Vedų valdovą [Viešpatį Brahmą arba išmintingąjį žynį Bŗhaspatį]; kam rūpi padidinti savo lytinį pajėgumą, tegarbina rojaus valdovą Indrą, kas trokšta gausių palikuonių, tegarbina didžiuosius protėvius Prajāpačius. Kas godisi amžinos sėkmės, teprašo jos materialaus pasaulio valdovės Durgādevės. Kas veržiasi turėti valdžią, tegul garbina ugnį, kam svarbiausia pinigai – tesikreipia į Vasus. Kas nori tapti garsiu didvyriu, tegarbina Viešpaties Šivos įsikūnijimus – Rudras. Kas geidžia turėti grūdų kupinus aruodus, tegarbina Aditi, kas svajoja apie rojaus planetas, tegarbina jos sūnus. Kas trokšta karalystės žemėje, tesilenkia Viśvadevai, o kas siekia pripažinimo – pusdieviui Sādhyai. Kas trokšta ilgai gyventi, tegarbina pusdievius Aśvinī-kumāras, o kam rūpi kūno stiprybė – Žemę. Kas siekia tvirtos padėties visuomenėje, tegarbina horizontą ir žemę. Kas nori būti gražus, tesilenkia nuostabiesiems Gandharvos planetos gyventojams, o kas nori gauti gerą žmoną – apsaroms ir urvaśėms, rojaus karalystės kurtizanėms. Kas trokšta valdyti, tesikreipia malonės į visatos valdovą Brahmą; trokštantis plačiai išgarsėti – į Dievo Asmenį, o geidžiantis praturtėti – į Varuņą. Kas nori tapti didžiamoksliu vyru, tesikreipia į Viešpatį Šivą, o trokštantis darnos šeimoje – į skaisčiąją jo žmoną, deivę Umą.

Komentaras: Garbinimo formos skiriasi priklausomai nuo siekių, kuriuos nori įgyvendinti tas ar kitas žmogus. Materialiame pasaulyje sąlygotai sielai prieinamos toli gražu ne visos materialios malonės, tačiau, kaip teigiama šiuose posmuose, ji gali daug laimėti garbindama jos norimą malonę dovanojantį pusdievį. Antai Rāvana garbindamas Viešpatį Šivą ir aukodamas jam nukirstas galvas gavo tokią valdžią, kad prieš jį drebėjo net pusdieviai, kol galų gale jis pakilo prieš Dievo Asmenį Śrī Rāmacandrą ir tuo save pražudė. Kitaip sakant, žmonės, kurie siekia kurios nors vienos ar visų malonių iškart, t.y. užkietėję materialistai, paprastai negali pasigirti dideliu protu, ir tai patvirtina „Bhagavad-gītā“ (7.20). Čia pasakyta, kad praradusieji sveiką nuovoką – tie, kurių intelektą pasiglemžė iliuzijos jėgos, *māyā,* – vaikosi materialių malonumų ir garbina įvairius pusdievius arba, siekdami tų malonumų, tobulina materialistinę civilizaciją, vadindami tai skambiu mokslo progreso vardu. Tačiau tikroji problema materialiame pasaulyje yra gimimas, mirtis, senatvė ir ligos. Niekas nenori netekti to, ką jis gavo gimdamas, niekas nenori mirti, pasenti ar būti negalios kamuoja-

mas, niekas nenori sirgti. Tačiau ir pusdieviai, ir vadinamoji materialaus mokslo pažanga čia bejėgiai. „Bhagavad-gītā“ – kaip, beje, ir „Śrīmad-Bhāgavatam“ – vienu balsu tvirtina, kad tokie žmonės yra visai praradę sveiką nuovoką. Śukadeva Gosvāmis sako, kad iš visų 8 400 000 gyvų būtybių rūšių žmogaus gyvybės forma yra vertingiausia ir rečiausiai įgyjama. Tačiau dar rečiau tarp žmonių sutiksi suvokiantį tikrąsias materialios būties problemas, ir tik vienas kitas supranta, kokia vertinga „Śrīmad-Bhāgavatam“, kurioje užfiksuoti Viešpaties ir Jo tyrų bhaktų pamokymai. Mirties neišvengs niekas – nei išminčius, nei kvailys. Kreipdamasis į Mahārājį Parīkṣitą, Gosvāmis pavadina jį *manīṣī,* didžiulio proto žmogumi, nes mirties akivaizdoje karalius atsisakė visų materialių malonumų ir, klausydamasis Viešpaties žodžio iš garbios asmenybės Śukadevos Gosvāmio lūpų, nusilenkė prie Viešpaties lotoso pėdų. Tuo tarpu materialių malonumų vaikymąsi Śukadeva Gosvāmis pasmerkia. Materialių malonumų troškimas tobulėti siekiančiam žmogui pragaištingas. Jis veikia kaip svaigalai, kuriems liguistą polinkį jaučia mūsų dienų degradavusi visuomenė. Išmintingi žmonės turėtų atkakliai kratytis šio troškimo ir siekti amžino gyvenimo, laukiančio mūsų sugrįžus namo, pas Dievą.

8 TEKSTAS

धर्मार्थ उत्तमश्लोकं तन्तुः तन्वन् पितॄन् यजेत् ।
रक्षाकामः पुण्यजनानोजस्कामो मरुद्गणान् ॥ ८ ॥

dharmārtha uttama-ślokaṁ tantuḥ tanvan pitṝn yajet
rakṣā-kāmaḥ puṇya-janān ojas-kāmo marud-gaṇān

dharma-arthaḥ – dvasinio tobulėjimo; *uttama-ślokam* – Aukščiausiąjį Viešpatį arba tuos, kurie jam artimi; *tantuḥ* – palikuonių; *tanvan* – ir jų apsaugojimo; *pitṝn* – Pitṛlokos gyventojus; *yajet* – turi garbinti; *rakṣā-kāmaḥ* – trokštantis globos; *puṇya-janān* – doriems žmonėms; *ojaḥ-kāmaḥ* – kas nori tapti galingu turi garbinti; *marut-gaṇān* – pusdievius.

Trokštantis pažinti tiesą ir dvasiškai tobulėti tegul garbina Viešpatį Viṣṇu arba Jo tarnus, o tas, kuris nori sėkmingai pratęsti giminę ir apsaugoti nuo negandų savo palikuonis, – įvairius pusdievius.

Komentaras: Religijos kelias – tai dvasinio tobulėjimo kelias, kuriuo eidamas žmogus atkuria savo amžinus saitus su Viešpačiu Viṣṇu – pirma kaip su beasmeniu švytėjimu, vėliau – kaip su lokalizuota Paramātma, ir galop, pasiekęs dvasinį tobulumą, – kaip su asmenybe. Tuo tarpu norintis pradėti

garbingą giminę ir būti laimingas kartu su artimaisiais, turi kreiptis užtarimo į *pitas* ir kitų rojaus planetų pusdievius. Palikę kūną pusdievių garbintojai eis į savo garbinamų pusdievių planetas mūsų visatos ribose, tačiau aukščiausią tobulumą pasieks tie, kurie pakils į *brahmajyoti* švytėjime esančias dvasines planetas.

9 TEKSTAS

राज्यकामो मनून्देवान्निर्ऋतिं त्वभिचरन् यजेत् ।
कामकामो यजेत्सोममकामः पुरुषं परम् ॥ ९ ॥

rājya-kāmo manūn devān nirṛtiṁ tv abhicaran yajet
kāma-kāmo yajet somam akāmaḥ puruṣaṁ param

rājya-kāmaḥ – tas, kuris trokšta valdyti imperiją ar karalystę; *manūn* – Manu, dalines viešpaties inkarnacijas; *devān* – pusdievius; *nirṛtim* – demonus; *tu* – bet; *abhicaran* – norintis nugalėti priešus; *yajet* – turi garbinti; *kāma-kāmaḥ* – siekiantis juslinio pasitenkinimo; *yajet* – turi garbinti; *somam* – pusdievį Candrą; *akāmaḥ* – neturintis materialių troškimų; *puruṣam* – Aukščiausiąjį Dievo Asmenį; *param* – Aukščiausią.

Kas trokšta valdyti karalystę ar imperiją, tegarbina Manu. Kas nori nugalėti priešus, tegarbina demonus, o kas ieško juslinių malonumų – Mėnulį. Tačiau tas, kuris nebeturi materialių troškimų, tegarbina Aukščiausiąjį Dievo Asmenį.

Komentaras: Išsivadavusi siela visas čia išvardintas malones laiko visiškai beprasmėmis. Materialiomis malonėmis susigundo tik tie, kuriuos yra surakinusios išorinės, materialios energijos *guṇos*. Kitaip sakant, materialistą kankina gausybė troškimų, o transcendentalistas yra laisvas. Viešpats teigia, kad materialistai, kurie siekdami materialių malonumų mėgina pelnyti įvairių pusdievių prielankumą, kaip jau buvo rašyta, nepajėgia pažaboti savo jausmų ir užsiima visokiausiais niekais. Todėl žmogus neturi prarasti nuovokos ir, nugalėjęs materialius troškimus, garbinti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Kvailių vedliai yra kvailesni už savo pasekėjus, nes tai jie atvirai propaguoja absurdišką idėją, kad tas pats rezultatas pelnomas garbinant bet kurį pusdievį. Ši jų skelbiama idėja prieštarauja „Bhagavad-gītos“ ir „Śrīmad-Bhāgavatam“ mokymui; maža to – ji tiesiog kvaila, kaip ir tvirtinimas, kad įsigiję bilietą bet kuria kryptimi, vistiek atvyksime į tą pačią stotį. Nusipirkus Delyje bilietą į Barodą, nuvykti į Bombėjų neįmanoma. Posme

aiškiai pasakyta, kad pusdievių garbinimas skirtas tiems, kuriuos audrina įvairiausi materialūs norai, tačiau materialių malonių netrokštantieji turėtų garbinti Dievo Asmenį, Aukščiausiąjį Viešpatį Śrī Kṛṣṇą. Viešpaties Śrī Kṛṣṇos garbinimas yra atsidavimo Viešpačiui tarnystė. Tyra atsidavimo Viešpačiui tarnystė – tai tokia tarnystė Viešpačiui, kurios netemdo jokie materialūs troškimai, tarp jų ir troškimas imtis karminės veiklos ar empirinio filosofavimo. Aukščiausiasis Viešpats garbintinas net ir siekiant patenkinti materialius troškimus, tačiau, kaip paaiškės iš kito posmo, tokio garbinimo rezultatas yra gana netikėtas. Paprastai Viešpats nepatenkina su juslių tenkinimu susijusių materialių troškimų, tačiau Savo garbintojams dovanoja tokias malones, kad ilgainiui materialiems malonumams jie visiškai atšąla. Iš čia seka išvada, kad materialius troškimus būtina maksimaliai sumažinti, o kad tai įvyktų, reikia garbinti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, kuris šiame posme apibūdinamas žodžiu *param,* „esantis virš materijos“. Śrīpāda Śaṅkarācārya yra panašiai pasakęs: *nārāyaṇaḥ paro 'vyaktāt* – Aukščiausiasis Viešpats egzistuoja už materijos ribų.

10 TEKSTAS

अकामः सर्वकामो वा मोक्षकाम उदारधीः ।
तीव्रेण भक्तियोगेन यजेत पुरुषं परम् ॥१०॥

akāmaḥ sarva-kāmo vā mokṣa-kāma udāra-dhīḥ
tīvreṇa bhakti-yogena yajeta puruṣaṁ param

akāmaḥ – tas, kuris atsikratė visų materialių troškimų; *sarva-kāmaḥ* – tas, kuris kupinas įvairiausių materialių troškimų; *vā* – arba; *mokṣa-kāmaḥ* – trokštantis išsivadavimo; *udāra-dhīḥ* – praplėsto intelekto; *tīvreṇa* – visomis išgalėmis; *bhakti-yogena* – su atsidavimu tarnaudamas Viešpačiui; *yajeta* – turi garbinti; *puruṣam* – Viešpatį; *param* – aukščiausiąją visumą.

Įžvalgaus proto žmogus – ar jis būtų kupinas materialių troškimų, ar visiškai jų neturėtų, ar trokštų išsivaduoti – tegul atsidėjęs garbina aukščiausiąją visumą, Dievo Asmenį.

Komentaras: „Bhagavad-gītoje“ Aukščiausiasis Dievo Asmuo, Viešpats Śrī Kṛṣṇa, pavadintas *puruṣottama* – Aukščiausiuoju Asmeniu. Tai Jis dovanoja impersonalistui išvadavimą, leisdamas jam įsilieti į *brahmajyoti,* Savo kūno spindesį. *Brahmajyoti* neatskiriamas nuo Viešpaties, kaip saulės spinduliai – nuo saulės rutulio. Todėl šis „Śrīmad-Bhāgavatam“ posmas pataria,

kad trokštantis susilieti su aukščiausiuoju beasmeniu *brahmajyoti,* kaip ir bet kuris kitas *yogas,* garbintų Viešpatį *bhakti-yogos* praktika. Čia pabrėžiama, kad *bhakti-yoga* leidžia pasiekti bet kurį tikslą. Ankstesni skyriai nurodo, kad *karma-yogos* ir *jñāna-yogos* praktikos galutinis tikslas – pasiekti *bhakti-yogos* stadiją. Šiame skyriuje taip pat aiškiai ir nedviprasmiškai teigiama, kad *bhakti-yoga* – tai apeiginių aukojimų pusdieviams galutinis tikslas. Todėl posmas pataria praktikuoti *bhakti-yogą,* nes tai tobuliausias savęs pažinimo būdas. *Bhakti-yogai* turi atsidėti kiekvienas žmogus – net jeigu jis trokšta materialių malonumų ar svajoja išsivaduoti iš materijos nelaisvės.

Akāmaḥ vadinamas tas, kuris neturi materialių troškimų. Gyva būtybė – neatsiejama aukščiausiosios visumos, *puruṣaṁ pūrṇam,* dalelė, iš prigimties ji pašaukta tarnauti Aukščiausiai Būtybei, lygiai kaip atskiros kūną sudarančios dalys pašauktos tarnauti visam kūnui. Tad troškimų užgesimas nėra inertiškumas, virtimas akmeniu. Neturėti troškimų – tai suvokti savo tikrąją vietą ir ieškoti pasitenkinimo tik Aukščiausiajame Viešpatyje. „Sandarbhoje“ Śrīla Jīva Gosvāmis štai kaip apibūdina troškimų nebuvimą: *bhajanīya-parama-puruṣa-sukha-mātra-sva-sukhatvam* – žmogus jaučiasi laimingas tada, kai žino, kad pradžiugino Viešpatį. Dažnai tai intuityviai junta net ir sąlygotos būtybės, gyvenančios materialiame pasaulyje, – toji intuicija, transformuota neišugdyto proto, reiškiasi altruizmo, filantropijos, socializmo ir komunizmo idėjomis ar kitomis analogiškomis formomis. Žemiškasis polinkis daryti gera kitiems – visuomenei, bendruomenei, šeimai, šaliai ar žmonijai – yra niekas kita, kaip to pirminio laimės jausmo, kurį tyra gyvoji esybė išgyvena, pradžiuginusi Aukščiausiąjį Viešpatį, blausus atšvaitas. Štai tokį taurų meilės jausmą patyrė Vrajabhūmio mergelės, troškusios suteikti džiaugsmo Viešpačiui. *Gopės* mylėjo Viešpatį be jokių išskaičiavimų, ir jų meilė geriausiai išreiškia *akāmaḥ* dvasią. *Kāma,* juslinio pasitenkinimo troškimas, įkūnytas materialiame pasaulyje, o *akāmaḥ* – dvasiniame.

Noras susilieti su Viešpačiu, panirti į *brahmajyoti,* taip pat yra *kāmos* dvasios apraiška, jei tokiu būdu siekiama išsivaduoti iš materialių kančių. Tyras bhaktas netrokšta išsivaduoti tam, kad jų išvengti. Net ir neišsivadavęs, tyras bhaktas gali patenkinti Viešpatį. *Kāmos* užvaldytas, Arjuna Kurukṣetros mūšio lauke stengėsi išvengti kovos, nes, galvodamas visų pirma apie save patį, stengėsi išgelbėti giminaičius. Tačiau jis buvo tyras bhaktas. Viešpaties pamokytas, jis atsikvošėjo ir suprato, kad jo pareiga – įgyvendinti Viešpaties valią, o ne tenkinti savo įgeidžius. Taip jis tapo *akāma*. Tai yra tobula tobulos gyvosios būtybės būklė.

Udāra-dhīḥ reiškia „plataus akiračio, toliaregis žmogus“. Trokštantieji materialių malonumų garbina įvairius nereikšmingus pusdievius. „Bhaga-

vad-gītā“ (7.20) smerkia tokią nuostatą ir vadina ją *hṛta-jñāna,* arba pamišėlio nusiteikimu. Be Aukščiausiojo Viešpaties leidimo pusdieviai negali patenkinti nė vieno savo garbintojų noro. Todėl plačiau mąstantys žmonės supranta, kad viskas yra Viešpaties valioje – net ir materialių troškimų įgyvendinimas. Tai įvertinęs, nuovokesnis žmogus – net jeigu trokštų materialių malonumų ar siektų išsivaduoti – garbins tiesiogiai Viešpatį. Nesvarbu, koks būtų žmogus – *akāma, sakāma, mokṣa-kāma,* – jeigu jis linki sau gera, tegul visa širdimi garbina Viešpatį. Taigi *bhakti-yogos* praktika, išgryninta nuo *karmos* ir *jñānos* priemaišų, yra pakankamas būdas kiekvienam tikslui pasiekti. Kaip tyras saulės spindulys turi didžiulę jėgą ir todėl yra vadinamas *tīvra,* lygiai taip ir grynoji *bhakti,* t.y. klausymasis, kartojimas ir t.t., – yra labai paranki dvasinės praktikos forma, kad ir kokie bebūtų praktikuojančiojo motyvai.

11 TEKSTAS

एतावानेव यजतामिह निःश्रेयसोदयः ।
भगवत्यचलो भावो यद्भागवतसङ्गतः ॥११॥

etāvān eva yajatām iha niḥśreyasodayaḥ
bhagavaty acalo bhāvo yad bhāgavata-saṅgataḥ

etāvān – visi šie garbintojai; *eva* – tikrai; *yajatām* – garbindami; *iha* – šiame gyvenime; *niḥśreyasa* – didžiausio gėrio; *udayaḥ* – išugdymą; *bhagavati* – Aukščiausiam Dievo Asmeniui; *acalaḥ* – tvirtą; *bhāvaḥ* – spontanišką meilę; *yat* – kurią; *bhāgavata* – su tyru Viešpaties bhaktu; *saṅgataḥ* – bendravimas.

Visi šie pusdievių garbintojai gali pelnyti didžiausią ir tobuliausią gėrį – spontanišką ir neblėstantį prisirišimą prie Viešpaties, tik bendraudami su tyru Viešpaties bhaktu.

Komentaras: Visos gyvos esybės, kokią materialią padėtį beužimtų kūrinijoje – nuo viršiausio pusdievio Brahmos iki mažutės skruzdės – yra materialios gamtos, išorinės Aukščiausiojo Viešpaties energijos, dėsnių nelaisvėje. Grynajame būvyje gyva esybė supranta, kad yra neatsiejama Viešpaties dalelė, tačiau kai noras valdyti materialią energiją įstumia ją į materialų pasaulį, ji pakliūva trijų materialios gamtos *guņų* įtakon ir ima kovoti dėl būvio, trokšdama kuo daugiau pasiekti. Kova dėl būvio – tai materialių malonumų pakerėtos gyvos esybės bėgimas paskui žaltvykslę. Kad ir kaip sąlygota gyva esybė siektų materialių malonumų – ar garbindama įvai-

rius pusdievius (apie tai rašoma ankstesniuose posmuose), ar plėtodama mokslą ir nesikreipdama pagalbos į Dievą ir pusdievius, – visos jos pastangos bus bevaisės, nes būdama materialios kūrinijos dėsnių nelaisvėje ji niekada nepajėgs išspręsti būties problemų, t.y. išvengti gimimo, ligų, senatvės ir mirties. Visatos istorija mena gausybę tokių planų kūrėjų; daugybė karalių bei imperatorių atėjo ir išėjo, palikę po savęs tik prisiminimus apie savo užmojus. Nepaisant jų pastangų, svarbiausios gyvenimo problemos taip ir liko neišspręstos.

Iš tikrųjų žmogaus gyvenimas skirtas būties problemoms išspręsti. Įvairiais ritualais mėgindamas patenkinti pusdievius ar plėtodamas mokslą, kuris neigia Dievo ir pusdievių valią, jų neišspręsi. Užkietėjusiems materialistams nerūpi nei Dievas, nei pusdieviai, tačiau siekiančiam to ar kito tikslo Vedos pataria garbinti atitinkamus pusdievius. Taigi pusdieviai iš tiesų egzistuoja, jie nėra išgalvoti. Pusdieviai ne mažiau realūs už mus pačius, tik jie kur kas galingesni, nes tiesiogiai tarnauja Viešpačiui, būdami atsakingi už įvairias visatos valdymo sritis. Šią mintį patvirtina ir „Bhagavad-gītā“, kurioje aprašomos įvairių pusdievių – tarp jų ir viršiausio pusdievio, Viešpaties Brahmos, – planetos. Užkietėję materialistai netiki Dievo ir pusdievių buvimu. Netiki jie nė tuo, jog kiekviena planeta turi savo valdovą – pusdievį. Kelionė į artimiausią mūsų planetai dangaus kūną, Candraloką (Mėnulį), sukėlė didžiulį triukšmą, tačiau net platūs tyrimai pasitelkus įvairias technikos priemones mažai ką išaiškino. Nepaisant triukšmingos žemės pardavimo kampanijos Mėnulyje, savimylos mokslininkai, užkietėję materialistai, negali ten gyventi. Tad ką jau kalbėti apie keliones į kitas planetas, kurių jie net nepajėgia suskaičiuoti. Vedų pasekėjų pažinimo metodas yra visai kitoks. Jie pasikliauja Vedų raštais (kaip sakyta pirmojoje giesmėje), todėl disponuoja išsamiomis ir logiškai pagrįstomis žiniomis apie Dievą, pusdievius ir įvairias jų valdomas planetas, egzistuojančias tiek materialiame pasaulyje, tiek už jo ribų. Apie pusdievių garbinimą bei jų valdomas planetas pasakojama „Bhagavad-gītoje“, autoritetingiausiame Vedų šventraštyje, kurį pripažįsta didieji Indijos *ācāryos* – Śaṅkara, Rāmānuja, Madhva, Viṣṇusvāmis, Nimbārka bei Caitanya – ir studijuoja visos garsiausios pasaulio asmenybės. „Bhagavad-gītā“ (9.25) teigia:

yānti deva-vratā devān pitṝn yānti pitṛ-vratāḥ
bhūtāni yānti bhūtejyā yānti mad-yājino 'pi mām

„Pusdievių garbintojai eina į pusdievių planetas, protėvių garbintojai – į protėvių planetas. Užkietėję materialistai neištrūksta iš materialaus pasaulio planetų, o Viešpaties bhaktas pasiekia Dievo karalystę.“

Iš „Bhagavad-gītos“ mes, be kita ko, sužinome, kad visos materialaus pasaulio planetos, tarp jų ir Brahmaloka, yra laikinos ir, atėjus skirtam laikui, sunaikinamos. Kartu su jomis žūva ir pusdieviai bei jų garbintojai, ir tik pasiekusieji Dievo karalystę pelno amžiną gyvenimą. Apie tai liudija visi Vedų raštai. Pusdievių garbintojai laimi daugiau negu bedieviai, nes jie bent jau pripažįsta Vedas, kurios kalba apie Aukščiausiojo Viešpaties garbinimo bhaktų draugijoje naudą. Tuo tarpu užkietėjęs materialistas, neigiantis Vedų autoritetą, per amžius klaidžioja patamsiais, nes vadovaujasi klaidingais įsitikinimais, grįstais netobulu eksperimentiniu mokslu, t.y. vadinamuoju materialiu mokslu, kuriam transcendentinis žinojimas neprieinamas.

Taigi tol, kol užkietėję materialistai ir mirtingųjų pusdievių garbintojai nesutinka transcendentalisto, tyro Viešpaties bhakto, visos jų pastangos tėra tuščias jėgų švaistymas. Tiktai pelnius šventų asmenybių (tyrų Viešpaties bhaktų) malonę, galima pasiekti tyro atsidavimo Viešpačiui lygmenį – aukščiausią žmogaus gyvenimo tobulumą. Ir tik tyras Viešpaties bhaktas gali nurodyti žmogui tikrą dvasinio tobulėjimo kelią. Be šito tiek materialisto, nieko neišmanančio apie Dievą ir pusdievius, tiek laikinų materialių malonumų besivaikančio pusdievių garbintojo gyvenimas maža kuo skiriasi – ir tas, ir anas tėra skirtingos iliuzijos apraiškos. Tai puikiai paaiškinta „Bhagavad-gītoje“, tačiau teisingai suprasti šią knygą tegalima padedant tyriems Viešpaties bhaktams, o ne politikams ar filosofams, kurie visas savo išvadas grindžia abstrakčiais loginiais samprotavimais.

12 TEKSTAS

ज्ञानं यदाप्रतिनिवृत्तगुणोर्मिचक्र-
मात्मप्रसाद उत यत्र गुणेष्वसङ्गः ।
कैवल्यसम्मतपथस्त्वथ भक्तियोगः
को निर्वृतो हरिकथासु रतिं न कुर्यात् ॥१२॥

jñānaṁ yad āpratinivṛtta-guṇormi-cakram
ātma-prasāda uta yatra guṇeṣv asaṅgaḥ
kaivalya-sammata-pathas tv atha bhakti-yogaḥ
ko nirvṛto hari-kathāsu ratiṁ na kuryāt

jñānam – žinojimas; *yat* – kuris; *ā* – netgi; *pratinivṛtta* – visiškai nuslopina; *guṇa-ūrmi* – materialių *guṇų* bangas; *cakram* – sūkurius; *ātma-prasādaḥ* –

sielos patenkinimą; *uta* – be to; *yatra* – kur; *guṇeṣu* – prie gamtos *guṇų; asaṅgaḥ* – nėra prisirišimų; *kaivalya* – transcendentalus; *sammata* – vertinamas; *pathaḥ* – kelias; *tu* – bet; *atha* – taigi; *bhakti-yogaḥ* – atsidavimo Viešpačiui tarnystei; *kaḥ* – kas; *nirvṛtaḥ* – atsidėjęs; *hari-kathāsu* – transcendentiniais pasakojimais apie Viešpatį; *ratim* – susižavėjimo; *na* – ne; *kuryāt* – darys.

Transcendentinis Aukščiausiojo Viešpaties Hari pažinimas nurimdo vilnijantį ir sūkuringą materialių jėgų vandenyną. Toks materijos traukai atsparus pažinimas atneša sielai pasitenkinimą ir dėl savo transcendentinės prigimties yra visokeriopai remiamas autoritetų. Tad ar atsiras jam abejingas žmogus?

Komentaras: „Bhagavad-gītos“ (10.9) teigimu, tyriems bhaktams būdingos didžiausios dorybės. Visus savo darbus jie skiria Viešpačiui, siekdami Jam pasitarnauti, todėl jie dalijasi tarpusavy savo ekstazės jausmu ir išgyvena transcendentinę palaimą. Vadovaujamas autoritetingo dvasinio mokytojo, transcendentinę palaimą gali patirti net ir reglamentuotos atsidavimo Viešpačiui tarnystės praktikos (*sādhana-avasthos*) stadijoje esantis bhaktas. Dvasinės brandos stadijoje, kai transcendentinės emocijos pasiekia savo aukščiausiąją išraišką, gyva būtybė įsisąmonina savo pirminius individualius santykius su Viešpačiu (iki pat santuokinės meilės santykių, kurie laikomi palaimingiausiais). *Bhakti-yoga,* kaip vienintelis Dievo pažinimo būdas, neatsitiktinai yra vadinama *kaivalya*. Šia proga Śrīlos Jīvos Gosvāmio cituojamos Vedų eilutės (*eko nārāyaṇo devaḥ, parāvarāṇāṁ parama āste kaivalya-saṁjñitaḥ*) pagrindžia teiginį, kad *kaivalya* yra Nārāyaṇa, Dievo Asmuo, o *kaivalya-panthā* – metodas, kuris leidžia prie Jo priartėti, kitaip sakant, vienintelis kelias į Dievą. Pirmasis *kaivalya-panthos* žingsnis yra *śravaṇa,* pasakojimų apie Dievo Asmenį klausymasis. Transcendentinis pažinimas yra natūralus *hari-kathos* rezultatas, jis atšaldo susidomėjimą pasaulietinėmis temomis; bhaktams jos tiesiog apkarsta. Pasaulietinis ir politinis gyvenimas bhaktui netenka bet kokio patrauklumo. Pasiekęs dvasinę brandą, bhaktas tampa abejingas ne tik tiems, su kuriais jo kūną sieja giminystės ryšiai, bet ir pačiam kūnui. Šiame būvyje materijos jėgos nebegali išmušti žmogaus iš pusiausvyros. Materiali būtis reiškiasi pačiomis įvairiausiomis formomis, tačiau pasaulietinis gyvenimas, į kurį su didžiausiu susidomėjimu pasineria paprasti žmonės, bhaktui tampa nebepatrauklus. Posme šis būvis vadinamas *pratinivṛtta-guṇormi,* jis yra visiško vidinio pasitenkinimo (*ātma-prasāda*) rezultatas ir neturi nieko bendra su materija. Aukščiausio lygio Viešpaties bhaktas pasiekia šį būvį atsidavimo Viešpačiui tarnyste, tačiau dažnai, norėdamas pradžiuginti Viešpatį, nepaisydamas

savo egzaltuotos padėties jis savo noru imasi skelbti Viešpaties šlovę, su atsidavimo Viešpačiui tarnyste siedamas absoliučiai viską – net ir materialius interesus, – kad suteiktų neofitams galimybę transformuoti savo materialius interesus į transcendentinę palaimą. Tokį tyro bhakto veikimą Śrīla Rūpa Gosvāmis apibūdino žodžiais: *nirbandhaḥ kṛṣṇa-sambandhe yuktaṁ vairāgyam ucyate*. Jei pasaulietinis veikimas siejamas su tarnyste Viešpačiui, net toks veikimas laikytinas transcendentine, aprobuota *kaivalyos* praktika.

13 TEKSTAS

शौनक उवाच
इत्यभिव्याहृतं राजा निशम्य भरतर्षभः ।
किमन्यत्पृष्टवान् भूयो वैयासकिमृषिं कविम् ॥१३॥

śaunaka uvāca
ity abhivyāhṛtaṁ rājā niśamya bharatarṣabhaḥ
kim anyat pṛṣṭavān bhūyo vaiyāsakim ṛṣiṁ kavim

śaunakaḥ uvāca – Śaunaka tarė; *iti* – taip; *abhivyāhṛtam* – visa, kas buvo pasakyta; *rājā* – karalius; *niśamya* – išklausęs; *bharata-ṛṣabhaḥ* – Mahārāja Parīkṣitas; *kim* – apie ką; *anyat* – dar; *pṛṣṭavān* – jo teiravosi; *bhūyaḥ* – vėl; *vaiyāsakim* – Vyāsadevos sūnaus; *ṛṣim* – didžiai mokyto; *kavim* – apdovanoto poeto gabumais.

Śaunaka tarė: Vyāsadevos sūnus, Śrīla Śukadeva Gosvāmis, – išties didis išminčius ir turi poeto dovaną. Kuo dar domėjosi Mahārāja Parīkṣitas, išklausęs jo atsakymą?

Komentaras: Tyras Viešpaties bhaktas savaime yra apdovanotas visomis dieviškomis dorybėmis. Svarbiausios iš jų yra gerumas, ramumas, teisingumas, santūrumas, nepriekaištingas būdas, kilniaširdiškumas, švelnumas, švarumas. Bhaktas abejingas turtams, jis visiems linki gera, yra viskuo patenkintas, atsidavęs Kṛṣṇai, neturi materialių troškimų, paprastas, tvirtas ir susitvardęs. Jis saikingai valgo, yra sumanus, mandagus, nuolankus, rimtas, užjaučiantis, draugiškas, poetiškas, tylus, meistriškai atlieka viską, ko imasi. Iš dvidešimt šešių svarbiausių bhakto ypatybių, kurias „Caitanya-caritāmṛtoje“ nurodė Kṛṣṇadāsa Kavirāja, šiame posme atskirai paminėta Śukadevos Gosvāmio poeto dovana. „Śrīmad-Bhāgavatam“, persakyta jo lūpomis, yra žymus indėlis į poeziją. Śukadeva Gosvāmis buvo dvasiškai susivokęs išminčius, poetas tarp išminčių.

14 TEKSTAS

एतच्छुश्रूषतां विद्वन् सूत नोऽर्हसि भाषितुम् ।
कथा हरिकथोदर्काः सतां स्युः सदसि ध्रुवम् ॥१४॥

etac chuśrūṣatāṁ vidvan sūta no 'rhasi bhāṣitum
kathā hari-kathodarkāḥ satāṁ syuḥ sadasi dhruvam

etat – tai; *śuśrūṣatām* – nekantraujantiems išgirsti; *vidvan* – o išminčiau; *sūta* – Sūta Gosvāmi; *naḥ* – mums; *arhasi* – padaryki tai; *bhāṣitum* – išaiškinki; *kathāḥ* – temas; *hari-kathā-udarkāḥ* – peraugančias į pokalbius apie Viešpatį; *satām* – bhaktų; *syuḥ* – turi būti; *sadasi* – draugijoje; *dhruvam* – neabejotinai.

Šviesi tavo galva, o Sūta Gosvāmi! Tęski savo pasakojimą – mes nekantraujame jį išgirsti. Juk žodžiai, skatinantys prisiminti Viešpatį Hari, būtinai turi skambėti bhaktų draugijoje.

Komentaras: Pasak jau cituotos Rūpos Gosvāmio knygos „Bhakti-rasāmṛta-sindhu“, transcendentiški net materialūs dalykai, jeigu jie susiję su tarnyste Viešpačiui Śrī Kṛṣṇai. Antai „Rāmāyaṇa“ ir „Mahābhārata“ – epinės istorinės poemos, skirtos menkesnės nuovokos žmonėms (moterims, *śūdroms* bei nevertiems aukštesniųjų kastų atstovų palikuonims) – laikytinos Vedų šventraščiais, nes jose pasakojami įvykiai, susiję su Viešpačiu. „Mahābhārata“ laikoma penktąja Veda. Pirmosios keturios Vedos – tai *Sāma, Yajur, Ṛg* ir *Atharva*. Nuovokos pristigę žmonės nepriskiria „Mahābhāratos“ Vedoms, o didieji išminčiai ir autoritetai, priešingai, laiko ją penktąja Veda. „Bhagavad-gītā“ yra vienas „Mahābhāratos“ skyrių, čia sudėti Viešpaties pamokymai menkesnės nuovokos žmonėms. Kai kas teigia, kad „Bhagavad-gītā“ skirta ne šeimos žmonėms, tačiau šie neišmanėliai pamiršta, kad ji buvo paskelbta Arjunai, šeimos žmogui, ir paskelbė ją Viešpats, Pats atlikęs *gṛhasthos* vaidmenį. Taigi nors „Bhagavad-gītoje“ dėstomos iškilniausios Vedų filosofinės idėjos, ši knyga skirta tiems, kurie tik pradeda studijuoti transcendentinį mokslą. O štai „Śrīmad-Bhāgavatam“ jau skirta didesnę dvasinę pažangą padariusiems ir tiems, kurie transcendentinį mokslą jau gerai išmano. Taigi „Mahābhārata“, Purāṇos ir kitos analogiškos knygos, pasakojančios apie įvairiausius Viešpaties žaidimus, yra transcendentinės, ir jos vertos būti aptariamos su pasitikėjimu iškilnių bhaktų draugijoje.

Bėda ta, kad, perteiktos skaitovų „profesionalų“ lūpomis, šios knygos dėl istorinių įvykių ir herojų gausumo tampa panašios į įprastines pasaulietinės

istorijos kronikas ar epines poemas. Štai todėl pastarasis posmas siūlo jas aptarti bhaktų draugijoje. Kilnios sielos žmogus su malonumu jų klausysis, bet klausysis iš bhakto lūpų. Tai rodo, kad, iš esmės kalbant, Viešpats yra ne kažkokia beasmenė idėja, o Asmuo, Aukščiausiasis Asmuo, ir Jis turi Savo misiją. Viešpats, būdamas viršiausioji gyva būtybė, laisva valia nužengia į materialų pasaulį ir pasitelkęs Savo vidinę galią kviečia puolusias sielas sugrįžti pas Save. Ten aprašoma, kaip siekdamas įgyvendinti šią Savo misiją, Viešpats imasi visuomeninio, politinio ar religinio vadovo vaidmens. Kadangi aptariant minėtus Jo vaidmenis (visuomeninį, politinį ar religinį) neišvengiamai į pirmą vietą iškyla Paties Viešpaties asmenybė, tokia įžanginė pažintis su Viešpačiu irgi yra transcendetinė, aptarimo verta tema. Viešpaties darbų aptarimas sudvasina visuomeninį gyvenimą. Žmonėms patinka skaityti istorinius raštus ir kitokią pasaulietinę literatūrą – apysakas, romanus, pjeses, žurnalus, laikraščius ir t.t. Susiekime šią literatūrą su transcendentine tarnyste Viešpačiui, ir visi tie žmonės susidomės tuo, apie ką kalba bhaktai. Idėjos, kad Viešpats – beasmenis, neveiklus, nebylus it akmuo, bevardis ir bekūnis, propagavimas paakino žmones nusigręžti nuo Dievo, pavertė juos demoniškais bedieviais, ir kuo labiau jie tolsta nuo transcendentinės Viešpaties veiklos, tuo giliau panyra į materialią veiklą, kuri, užuot padėjusi sugrįžti namo, pas Dievą, veda juos tiesiai į pragarą.* „Śrīmad-Bhāgavatam“ prasideda pasakojimu apie Pāṇḍavas, jų politinę bei visuomeninę veiklą, tačiau ši knyga vadinama „Pāramahaṁsa-saṁhita“, – Vedų šventraščiu skirtu iškilniausiems transcendentalistams. Šis šventraštis skelbia *paraṁ jñānam,* aukščiausią transcendentinę išmintį. Tyri Viešpaties bhaktai yra *paramahaṁsos,* jie nelyginant gulbės, kurios iš pieno bei vandens mišinio moka atskirti pieną.

15 TEKSTAS

स वै भागवतो राजा पाण्डवेयो महारथः ।
बालक्रीडनकैः क्रीडन् कृष्णक्रीडां य आददे ॥१५॥

* Dar ne taip seniai, vos prieš penkiasdešimt metų, Indijos visuomenėje buvo neįprasta imti į rankas knygą, statyti pjesę, rengti mugę ar iškilmes, jei tai nebuvo susiję su Viešpačiu. Keliaujama buvo tik į šventas, dieviškųjų Viešpaties žaidimų vietas. Neatsitiktinai net paprasti neišsimokslinę kaimo žmonės nuo pat vaikystės žinojo bei aptarinėjo „Rāmāyaṇą“, „Mahābhāratą“, „Gītą“, „Bhāgavatam“. Tačiau, paveikti Kali amžiaus, žmonės nusirito iki šunų ir kiaulių lygio, dabar jie vargsta dirbdami dėl duonos kąsnio, visiškai užmiršę transcendentinį pažinimą.

sa vai bhāgavato rājā pāṇḍaveyo mahā-rathaḥ
bāla-krīḍanakaiḥ krīḍan kṛṣṇa-krīḍāṁ ya ādade

saḥ – jis; *vai* – tikrai; *bhāgavataḥ* – didis Viešpaties bhakta; *rājā* – Mahārāja Parīkṣitas; *pāṇḍaveyaḥ* – Pāṇḍavų anūkas; *mahā-rathaḥ* – didis karys; *bāla* – vaikystėje; *krīḍanakaiḥ* – su lėlėmis; *krīḍan* – žaisdamas; *kṛṣṇa* – Viešpaties Kṛṣṇos; *krīḍām* – veiklą; *yaḥ* – kuris; *ādade* – perėmė.

Pāṇḍavų vaikaitis Mahārāja Parīkṣitas nuo pat mažų dienų buvo didžiai atsidavęs Viešpačiui. Net žaisdamas su lėlėmis jis mėgdžiojo suaugusių atliekamas apeigas šeimos Dievybei ir taip garbino Viešpatį Kṛṣṇą.

Komentaras: „Bhagavad-gītoje“ (6.41) teigiama, kad žmogui, kuris praktikuodamas *yogą* patyrė nesėkmę, suteikiama galimybė gimti dorovingų brahmanų arba turtingų žmonių – karalių *kṣatriyų* ar klestinčių pirklių – šeimoje. Tačiau Mahārāja Parīkṣitas nėra toks paprastas *yogas* – kadangi ankstesnį gyvenimą karalius buvo didis Viešpaties bhaktas, dabar jis gimė Pāṇḍavų šeimoje, priklausiusioje imperatoriškai Kuru dinastijai. Dar ankstyvoje vaikystėje Mahārāja Parīkṣitas turėjo progos iš arčiau susipažinti su atsidavimo Viešpačiui Kṛṣṇai tarnyste, kuri buvo praktikuojama jo šeimoje. Pāṇḍavos buvo Viešpaties bhaktai ir garbino šeimos Dievybę atskirai šiam tikslui įrengtuose karališkuose rūmuose. Paprastai tokiose šeimose gimę vaikai net ir žaisdami mėgdžioja Dievybės garbinimą. Viešpaties Śrī Kṛṣṇos malone mums taip pat teko laimė gimti *vaiṣṇavų* šeimoje, ir vaikystėje mes žaisdavome, kad garbiname Viešpatį Kṛṣṇą, nusižiūrėję kaip tai daro tėvas. Tėvas visapusiškai skatino mus rengti Ratha-yatros ir Dola-yatros šventes ir visada dosniai vaišino mus ir mūsų draugus *prasāda*. Mūsų dvasiniam mokytojui, taip pat gimusiam *vaiṣṇavų* šeimoje, įkvėpiantis pavyzdys buvo jo tėvas – didis *vaiṣṇava* Bhaktivinoda Ṭhākura. Taip yra visose laimingose *vaiṣṇavų* šeimose. Įžymioji Mīrā Bāī taip pat buvo labai ištikima Viešpaties Kṛṣṇos, pakėlusio Govardhanos kalvą, tarnaitė.

Didžiųjų Viešpaties bhaktų gyvenimo istorijos turi daug bendrų bruožų, nes visų jų vaikystės prabėgo panašiai. Pasak Jīvos Gosvāmio, Mahārāja Parīkṣitas greičiausiai buvo girdėjęs pasakojimų apie Viešpaties Kṛṣṇos vaikystės žaidimus Vṛndāvanoje, nes, žaisdamas su mažaisiais savo draugais, juos mėgdžiojo, o Śrīdhara Svāmis teigia, kad Mahārāja Parīkṣitas mėgdžiojo šeimos Dievybę garbinusius vyresniuosius. Śrīla Viśvanātha Cakravartis pritaria Jīvos Gosvāmio nuomonei. Nesvarbu, kuris iš jų teisus, – viena aišku: Mahārāja Parīkṣitas jau ankstyvoje vaikystėje linko prie Viešpaties Kṛṣṇos. Kad ir ką jis mėgdžiojo – šeimos Dievybės garbinimą ar Viešpaties žaidimus, – jo veikla liudija apie didžiulį atsidėjimą Viešpačiui dar anksty-

voje vaikystėje, o tai – *mahā-bhāgavatos* požymis. Tokius *mahā-bhāgavatas* vadina *nitya-siddhomis,* išvaduotomis sielomis nuo pat gimimo. Ne visi gimsta jau patyrę išvadavimą. Yra žmonių, kuriems poreikis tarnauti Viešpačiui atsiranda bendraujant su bhaktais. Juos vadina *sādhana-siddhomis.* Kalbant iš esmės, *sādhana-siddhos* niekuo nesiskiria nuo *nitya-siddhų,* taigi apibendrindami galime teigti, kad bendraudamas su tyrais bhaktais kiekvienas gali tapti *sādhana-siddha,* Viešpaties bhaktu. Šitai akivaizdžiai įrodo didžiojo visų mūsų dvasinio mokytojo – Śrī Nārados Munio – pavyzdys. Ankstesnį gyvenimą jis buvo paprastas tarnaitės sūnus, tačiau bendraudamas su didžiais bhaktais tapo išskirtiniu Viešpaties bhaktu, kuriam nėra lygių atsidavimo Viešpačiui tarnystės istorijoje.

16 TEKSTAS

वैयासकिश्च भगवान् वासुदेवपरायणः ।
उरुगायगुणोदाराः सतां स्युर्हि समागमे ॥१६॥

vaiyāsakiś ca bhagavān vāsudeva-parāyaṇaḥ
urugāya-guṇodārāḥ satāṁ syur hi samāgame

vaiyāsakiḥ – Vyāsadevos sūnus; *ca* – taip pat; *bhagavān* – tobulai išmanantis transcendentinį mokslą; *vāsudeva* – prie Viešpaties Kṛṣṇos; *parāyaṇaḥ* – prisirišęs; *urugāya* – Dievo Asmens Śrī Kṛṣṇos, kurį šlovina didieji filosofai; *guṇa-udārāḥ* – nuostabias savybes; *satām* – bhaktų; *syuḥ* – turėjo; *hi* – tikrai; *samāgame* – susirinkusių.

Vyāsadevos sūnus Śukadeva Gosvāmis iki galo pažino transcendentinę tiesą ir buvo didžiai atsidėjęs Viešpačiui Kṛṣṇai, Vasudevos sūnui. Todėl tarp jo ir Mahārājos Parīkṣito negalėjo neužsimegzti kalba apie Viešpatį Kṛṣṇą, apie tą, kurį suėję draugėn šlovina didieji filosofai ir iškilnūs bhaktai.

Komentaras: Pastarajame posme labai didelė reikšmė tenka žodžiui *satām*. *Satām* – tai tyras bhaktas, kuris teturi vieną troškimą – tarnauti Viešpačiui. Tik tokių bhaktų draugijoje galima aptarti ir teisingai suvokti transcendentinę Viešpaties Kṛṣṇos didybę. Viešpats tvirtina, kad pasakojimai apie Jį turi absoliučią dvasinę prasmę, ir žmogus, kuris bent kartą juos išgirsta su derama nuostata ir bhaktų (*satām*) draugijoje, – įgauna didžiulės tvirtybės, leidžiančios jam be vargo pasiekti atsidavimo Viešpačiui tarnystės pakopą. Kaip buvo minėta, Mahārāja Parīkṣitas nuo gimimo buvo

labai atsidavęs Viešpačiui. Šitai pasakytina ir apie Śukadevą Gosvāmį. Jie buvo verti vienas kito, nors, atrodytų, vienas – Mahārāja Parīkṣitas – buvo didis valdovas, pratęs gyventi prabangiai, o kitas – Śukadeva Gosvāmis – tikras atsiskyrėlis, toks abejingas pasauliui, kad klajojo po jį visiškai neprisidengęs kūno. Iš pirmo žvilgsnio, Mahārāja Parīkṣitas ir Śukadeva Gosvāmis – visiškos priešingybės, tačiau iš tikrųjų abu jie – tyri Viešpaties bhaktai. Susitikę tokie tyri bhaktai kalbasi vien tiktai apie Viešpaties šlovę arba *bhakti-yogą*. „Bhagavad-gītoje“ Viešpats ir Jo tarnas Arjuna kalbasi apie *bhakti-yogą,* – kitaip ir negalėjo būti, nors pasauliečiai Vedų tyrinėtojai čia laikosi kitos nuomonės ir kiekvienas savaip traktuoja jų dialogą. Pasak Śrīlos Jīvos Gosvāmio, dalelytė *ca* po žodžio *vaiyāsakiḥ* nurodo, kad Śukadeva Gosvāmis ir Mahārāja Parīkṣitas, dar gerokai prieš jiems susitinkant, niekuo vienas kitam nenusileido, nors vienas jų atliko mokytojo, o kitas – mokinio vaidmenį. Kadangi jų pokalbis sukosi apie Viešpatį Kṛṣṇą, žodis *vāsudeva-parāyaṇaḥ,* t.y. Vāsudevos bhaktas, reiškia „žmogus, atsidavęs Viešpačiui Kṛṣṇai – bendram visų mūsų ieškojimų tikslui. Nors prie Gangos krantų, kur pasninkavo Mahārāja Parīkṣitas, atėjo daug išminčių, kalbėta čia, žinoma, buvo tik apie Viešpaties Kṛṣṇos šlovingus darbus, nes svarbiausias kalbėtojas buvo Śukadeva Gosvāmis, o svarbiausias klausytojas – Mahārāja Parīkṣitas. Taigi dviejų didžių Viešpaties bhaktų dialogu, „Śrīmad-Bhāgavatam“, siekta vieno tikslo – pašlovinti Aukščiausiąjį Viešpatį, Dievo Asmenį Śrī Kṛṣṇą.

17 TEKSTAS

आयुर्हरति वै पुंसामुद्यन्नस्तं च यन्नसौ ।
तस्यर्ते यत्क्षणो नीत उत्तमश्लोकवार्तया ॥१७॥

āyur harati vai puṁsām udyann astaṁ ca yann asau
tasyarte yat-kṣaṇo nīta uttama-śloka-vārtayā

āyuḥ – gyvenimą; *harati* – trumpina; *vai* – tikrai; *puṁsām* – žmonių; *udyan* – patekėdama; *astam* – nusileisdama; *ca* – taip pat; *yan* – judėdama; *asau* – saulė; *tasya* – tų; *ṛte* – išskyrus; *yat* – kurie; *kṣaṇaḥ* – laiką; *nītaḥ* – panaudoja; *uttama-śloka* – apie Dievo Asmenį; *vārtayā* – pokalbiams.

Kaskart patekėdama ir nusileisdama, saulė sutrumpina mūsų gyvenimą. Bet laikas neveikia to, kuris gyvenimą skiria gėrį spinduliuojančio Dievo Asmens darbams aptarti.

Komentaras: Posmas netiesiogiai nurodo kaip svarbu įgijus žmogaus gyvybės formą stengtis atkurti prarastą ryšį su Aukščiausiuoju Viešpačiu, vis labiau atsidedant Jo tarnystei. Laikas nelaukia. Laikas, kurį žymi patekėdama ir nusileisdama saulė nueis perniek, jeigu nebus panaudotas pagal paskirtį – dvasinėms vertybėms pažinti. Jokie turtai nepadės susigrąžinti be tikslo praleistos akimirkos. Gyvai esybei (*jīvai*) žmogaus gyvenimas duotas tik tam, kad ji suvoktų savo dvasinę prigimtį ir atrastų amžiną palaimos šaltinį.

Gyva esybė – o visų pirma žmogus – ieško laimės, nes laimė – natūralus jos būvis. Tik veltui ji stengiasi laimę rasti materialiame pasaulyje. Iš prigimties gyva būtybė yra dvasinė kibirkštis, absoliučios visumos dalelė, ir tikrąją laimę jai tegali suteikti dvasinė veikla. Viešpats – absoliuti dvasinė visuma, o Jo vardas, pavidalas, ypatybės, žaidimai, aplinka ir asmenybės bruožai identiški Jam Pačiam. Tereikia žmogui per atsidavimo Viešpačiui tarnystę atsigręžti į vieną čia paminėtų galių, – o tai vienintelis teisingas būdas, – ir išsyk atsivers durys į tobulumą. Štai kaip Viešpats tai nusako „Bhagavad-gītoje“ (2.40): „Tos pastangos niekad nepražus, ir net mažas žingsnelis šiame kelyje apsaugo nuo pačios didžiausios baimės.“ Stiprūs vaistai, suleisti į veną, išsyk paveikia visą organizmą. Tokia pat efektinga tyram bhaktui yra ir transcendentinių pasakojimų apie Viešpatį „injekcija“, kurią jis gauna per klausą. Suvokimas, įgytas klausantis transcendentinių tiesų, suponuoja visapusišką suvokimą, lygiai kaip vaisiai, derantys ant vienos medžio šakos, suponuoja jų derėjimą ant visų kitų. Akimirkos, praleistos su tokiais tyrais Viešpaties bhaktais kaip Śukadeva Gosvāmis, žmogui gali pakakti, kad jis suvoktų transcendentines tiesas ir laimėtų absoliutų, amžiną gyvenimą. Todėl saulėlydžiai negali atimti iš tyro bhakto jo metų, nes visas savo jėgas ir laiką jis aukoja Viešpaties tarnystei ir tokiu būdu švarina savo būtį. Mirtis – tai ženklas, kad amžina gyva būtybė serga, yra susitepusi materija; materiali gyvos būtybės liga yra vienintelė priežastis, kodėl ji priversta paklusti materialaus pasaulio dėsniui, kuris lemia gimimą, senėjimą, ligas ir mirtį.

Śrīla Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura cituoja *smṛti-śāstras,* kurios rekomenduoja materialius dorus darbus, pvz., labdarą. Paaukoję pinigų aukos vertam žmogui, mes užsitikriname, kad neskursime kitą gyvenimą. Todėl aukoti patariama brahmanams. Šelpdamas paprastus žmones, neturinčius brahmano ypatybių, aukotojas kitą gyvenimą atgauna viską, ką buvo paaukojęs. Paaukojus pinigų brahmanui, tegu ir pusiau išsimokslinusiam, jų grįš dvigubai daugiau. Parėmus mokytą, kvalifikuotą brahmaną, atgausime šimteriopai ar net tūkstanteriopai. O davus auką *veda-pāragai* (tam, kuris iki galo perprato Vedų prasmę), ji grįš padidėjusi iki begalinio laipsnio. „Bha-

gavad-gītoje“ tvirtinama, kad didžiausioji Vedų išminties prasmė – patirti Dievo Asmenį, Viešpatį Kṛṣṇą (*vedaiś ca sarvair aham eva vedyaḥ*). Paaukoti pinigai būtinai sugrįš, nors ir nevienoda proporcija, o akimirka, praleista kartu su tyru bhaktu klausantis transcendentinių pasakojimų apie Viešpaties šlovę ir juos atkartojant, laiduos mums amžiną gyvenimą, grįžimą namo, pas Dievą. *Mad-dhāma gatvā punar janma na vidyate*. Trumpiau sakant, Viešpaties bhaktui skirtas amžinas gyvenimas. Senatvė ir ligos, su kuriomis šį gyvenimą jis susiduria, tik dar labiau paskatina siekti amžino gyvenimo, kuris šiaip ar taip jam garantuotas.

18 TEKSTAS

तरवः किं न जीवन्ति भस्त्राः किं न श्वसन्त्युत ।
न खादन्ति न मेहन्ति किं ग्रामे पशवोऽपरे ॥१८॥

taravaḥ kiṁ na jīvanti bhastrāḥ kiṁ na śvasanty uta
na khādanti na mehanti kiṁ grāme paśavo 'pare

taravaḥ – medžiai; *kim* – argi; *na* – ne; *jīvanti* – gyvena; *bhastrāḥ* – dumplės; *kim* – nejaugi; *na* – ne; *śvasanti* – kvėpuoja; *uta* – taip pat; *na* – ne; *khādanti* – ėda; *na* – ne; *mehanti* – išleidžia sėklą; *kim* – nejaugi; *grāme* – netoliese; *paśavaḥ* – gyvūnai; *apare* – kiti.

Argi medžiai negyvi? Ar nealsuoja kalvio dumplės? Visur aplinkui ar neėda ir neišskiria sėklos gyvūnai?

Komentaras: Šiuolaikiniai materialistai čia ims prieštarauti, esą žmogus ateinąs į šį pasaulį ne tam, kad visą gyvenimą ar jo dalį aukotų teosofijos ar teologijos pokalbiams. Anot jų, žmogus gyvena tam, kad pasisemtų iš gyvenimo kuo daugiau malonumų: valgytų, gertų, tenkintų kūnišką aistrą ir šiaip linksmintųsi. Mūsų dienų žmogus viliasi, kad materialistinio mokslo laimėjimai padarys jį nemirtingą. Štai kodėl dabar kuriamos absurdiškos teorijos, kaip prailginti gyvenimą. Tačiau „Śrīmad-Bhāgavatam“ tvirtina, kad gyvenimo tikslas nėra vien vadinamoji ekonomikos ir materialaus mokslo pažanga, kurianti prielaidas tam, kad geriau valgytume, gertume, subtiliau tenkintume lytinius poreikius ir linksmintumės, kaip moko hedonizmo filosofija. Vienintelis gyvenimo tikslas – vykdyti *tapasyą,* skaidrinti savo būtį, kad kai paliksime žmogaus kūną, pelnytume amžiną gyvenimą.

Materialistai neriasi iš kailio, norėdami prailginti savo gyvenimą, nes nežino, kas jų laukia po mirties. Jie nori išspausti iš gyvenimo kuo daugiau, nes yra įsitikinę, kad pomirtinio gyvenimo nėra. Žmonės nežino, kad gyva

esybė, materialiame pasaulyje keičianti fizinius apvalkalus, yra amžina. Toks nežinojimas griauna šiuolaikinės visuomenės pamatus, o tai, savo ruožtu, gimdo gausybę problemų, kurių tik daugėja, žmonėms mėginant įgyvendinti įvairiausius modernizavimo planus. Mėginimai išspręsti visuomenei iškilusias problemas jas dar labiau paaštrina. Visuomenė nebūtinai taptų tobulesnė, net jeigu pavyktų prailginti žmogaus gyvenimą iki šimto ar daugiau metų. „Bhāgavatam“ teigiama, kad yra medžių, kurie gyvena šimtus ir net tūkstančius metų. Vṛndāvanos apylinkėse, Imlitaloje, rasime tamarindo medį, kuris auga čia, kaip kalbama, nuo Viešpaties Kṛṣṇos laikų. Kalkutos botanikos sode augančiam banjanmedžiui* per penkis šimtus metų, ir tokio amžiaus medžių žemėje ne taip jau maža. O štai Śaṅkarācārya Svāmis gyveno vos trisdešimt dvejus, Viešpats Caitanya – keturiasdešimt aštuonerius metus. Bet ar tai reiškia, kad ilgas medžių gyvenimas yra vertingesnis už Śaṅkaros ar Caitanyos gyvenimą? Ilgas bedvasis gyvenimas yra visiškai beprasmis. Medžiai nekvėpuoja, ir kitas suabejos, ar juos galima laikyti gyvomis būtybėmis. Tačiau Bose'as ir kiti šiuolaikiniai mokslininkai įrodė, kad augalai yra gyvi. Taigi kvėpavimas nėra tikrasis gyvybės požymis. „Bhāgavatam“ pasakyta: garsus kalvio dumplių alsavimas nėra joks įrodymas, kad jos gyvos. Materialistas paprieštaraus, esą medžio negalima lyginti su žmogumi, nes medis nemoka mėgautis gyvenimu, gardžiai valgyti ir patirti seksualinius malonumus. Į galimą prieštarą „Bhagavatam“ atsako klausimu: ar kiti gyvūnai, pvz., viename kaime su žmonėmis gyvenantys šunys ir kiaulės, neėda ir netenkina savo seksualinio instinkto? „Śrīmad-Bhāgavatam“ neatsitiktinai pasakyta „kiti gyvūnai“. Tai reiškia, kad žmonės, uoliai besirūpinantys, kaip susikurti patogesnį gyvenimą, kurio esmė grynai gyvuliška – valgyti, kvėpuoti ir poruotis, – nors turi žmogaus pavidalą, nuo gyvulių niekuo nesiskiria. Rafinuotų dvikojų visuomenės kūrimas neišgelbės kenčiančios žmonijos, nes gyvulys greičiau pakenks, negu padarys gera kitam gyvuliui.

19 TEKSTAS

श्वविड्वराहोष्ट्रखरैः संस्तुतः पुरुषः पशुः ।
न यत्कर्णपथोपेतो जातु नाम गदाग्रजः ॥१९॥

śva-viḍ-varāhoṣṭra-kharaiḥ saṁstutaḥ puruṣaḥ paśuḥ
na yat-karṇa-pathopeto jātu nāma gadāgrajaḥ

* banjanmedis – bengalinis fikusas (Ficus benghalensis)

śva – šunų; *viṭ-varāha* – išmatas ėdančių kaimo kiaulių; *uṣṭra* – kupranugarių; *kharaiḥ* – ir asilų; *saṁstutaḥ* – nepaprastai garbinamas; *puruṣaḥ* – žmogus; *paśuḥ* – gyvulys; *na* – niekada; *yat* – kurio; *karṇa* – ausų; *patha* – takus; *upetaḥ* – pasiekė; *jātu* – kada nors; *nāma* – vardas; *gadāgrajaḥ* – Viešpaties Kṛṣṇos, apsaugančio nuo visokio blogio.

Žmonės, panašūs į šunis, kiaules, kupranugarius ir asilus aukština tuos, kuriems nerūpi Viešpats Śrī Kṛṣṇa, saugantis mus nuo pikto ir Jo transcendentiniai žaidimai.

Komentaras: Jeigu nuo vaikystės nėra nuosekliai ugdomas žmogaus poreikis gyventi kokybiškai kitokį, aukščiausiomis dvasios vertybėmis grindžiamą gyvenimą, jis mažai kuo skirsis nuo gyvulio. Posmas tokius žmones kaip tik ir gretina su šunimis, kiaulėmis, kupranugariais ir asilais. Šiuolaikiniai universitetai iš esmės skiepija žmonėms šunišką mentalitetą ir ruošia juos tarnauti galingesniems už save. Įgiję tokį „išsilavinimą“ tariamai mokyti žmonės lyg šunys bindzinėja nuo vienos įstaigos durų prie kitos ir maldauja būti pasamdyti, tačiau dažniausiai „šeimininkas“ pavaro juos šalin, sakydamas, kad laisvų darbo vietų nėra. Kaip visų spardomas šuo dėl kąsnio ištikimai tarnauja savo šeimininkui, lygiai taip ir žmogus už menkutį atlyginimą keturiomis šliaužioja prieš savo vyresnybę.

Žmonės, kuriems nesvarbu, ką valgyti, kurie kemša viską, kas po ranka pakliuvo, panašūs į kiaules. Kiaulės su pasigardžiavimu šlamščia išmatas. Taigi išmatos tam tikrų rūšių gyvūnams gali būti maistas. Kai kuriems gyvūnams ir paukščiams maistui tinka net akmenys. Tačiau žmogui derėtų būti išrankesniam: jo maistas – tai grūdai, daržovės, vaisiai, pienas, cukrus ir panašūs produktai. Gyvūnų maistas jam netinka. Žmogaus dantys pritaikyti kramtyti vaisius ir daržoves. Du iltiniai dantys – tai nuolaida tiems, kurie bet kokia kaina pasiryžę valgyti mėsą. Kas vienam maistas, kitam gali būti nuodai, – šitai žino visi. Žmogus turi maitintis Viešpačiui Śrī Kṛṣṇai paaukoto maisto likučiais, o Viešpats priima iš bhakto lapus, gėles, vaisius ir pan. (BG 9.26). Vedų šventraščiuose nurodoma, kad gyvulinės kilmės maistas Viešpačiui neaukotinas. Vadinasi, žmogus turi rinktis, ką valgyti. Jam nedera mėgdžioti gyvūnų ir valgyti kas pakliuvo, rūpinantis tik tuo, ar maistas vitaminingas. Taigi žmogų, valgantį viską be atrankos, šis posmas lygina su kiaule.

O štai kupranugaris malonumą jaučia žiaumodamas dyglius, todėl ir žmogus, kuris trokšta patirti visas šeimyninio ar žemiško gyvenimo „smagybes“, čia gretinamas su kupranugariu. Materialisto gyvenimas nusėtas dygliais ir, kad iš nevykusio sandėrio gautų kuo daugiau naudos, jis turėtų

gyventi vadovaudamasis Vedų nurodymais. Už gyvenimą materialiame pasaulyje žmonės moka krauju. Patys patraukliausi iš visų materialių malonumų yra lytiniai. Tenkinti kūnišką aistrą – tolygu gerti savo paties kraują. Daugiau čia nėra ką pridurti. Žiaumodamas dygliuotas šakeles kupranugaris irgi geria savo kraują: jo kramtomi dygliai bado liežuvį, ir burnos ertmė ima kraujuoti. Kvailam kupranugariui patinka dyglių, sumišusių su šiltu krauju, skonis; žiaumodamas juos jis jaučia didžiulį malonumą. Didieji verslo magnatai, pramonininkai, alinantys save darbu, kad įvairiais – dažnai abejotinais – būdais užsidirbtų pinigų, lygiai kaip tie kupranugariai kramto su krauju sumišusius savo veiklos padarinių dyglius. Ne be reikalo „Bhāgavatam“ gretina šiuos ligotus vaikinus su kupranugariais.

Asilas garsėja kvailumu, – net tarp gyvulių šia prasme jis nepranokstamas. Jis iš paskutiniųjų tampo sunkiausius nešulius ir nieko už tai negauna*. Dažniausiai asilai dirba skalbėjams – žmonėms, užimantems gana žemą padėtį visuomenėje. Maža to, asilai nuolat kenčia patelės spyrius, bet jie yra su tuo susitaikę – tai būdinga asilų ypatybė. Kai geismo apimtas asilas meilinasi patelei, „dailiosios lyties atstovė“ jį apspardo, tačiau asilas

* Žmogus gyvena, kad turtėtų. Gyvenimą vadina *arthadam,* – „tai, kas gali atnešti turtus“. O kas gyvenime vertingiausia? Pasak „Bhagavad-gītos“ (8.15), vertingiausia – galimybė grįžti namo, pas Dievą. Jei žmogus linki sau gera, jis turi stengtis pasiekti šį tikslą. Asilas nežino, kas jam naudinga, todėl pluša savo šeimininkui. Žmogus, užmiršęs savo interesus, įgyvendinamus tik įgijus žmogaus kūną, ir be atilsio liejantis prakaitą vardan kitų, panašus į asilą. „Brahma-vaivarta Purāṇoje“ pasakyta:

aśītiṁ caturaś caiva lakṣāṁs tāñ jīva-jātiṣu
bhramadbhiḥ puruṣaiḥ prāpyaṁ mānuṣyaṁ janma-paryayāt

tad apy abhalatāṁ jātaḥ teṣām ātmābhimāninām
varākāṇām anāśritya govinda-caraṇa-dvayam

Žmogaus gyvybė labai vertinga, dažnai net aukštesniųjų planetų pusdieviai siekia gimti žmonėmis mūsų planetoje, nes tik žmogaus kūnas suteikia gyvai esybei galimybę grįžti pas Dievą. Tikriausias kvailys yra tas, kuris gavęs tokį vertingą kūną užmiršta savo interesus ir nesistengia atgaivinti prarasto ryšio su Govinda, Viešpačiu Kṛṣṇa. Materialus žmogaus kūnas gaunamas nuėjus ilgą kelią iš vieno kūno į kitą, evoliucionuojant per 8 400 000 gyvybės formų. Tačiau vargšas žmogus, užmiršęs tai, kas jam turėtų būti svarbiausia, pasineria į beprasmišką veiklą ir, stengdamasis padėti kitiems, stoja vadovauti judėjimui už politines laisves ar ekonomikos suklestėjimą. Kova už politines laisves ar ekonomikos suklęstėjimą pati savaime nėra kažkoks blogis, tačiau nevalia pamiršti tikrojo gyvenimo tikslo: kiekviena geradarystė turi skatinti mus sugrįžti pas Dievą. Šito nesuvokiantis žmogus panašus į asilą, kuris lenkia nugarą dėl kitų, nesusimąstydamas apie tai, kas jam svarbiausia.

nuo jos neatstoja, vildamasis patirti lytinį malonumą. Neveltui po žmonos padu paspaustą vyrą dažnai lygina su asilu. Dauguma žmonių, ypač Kali amžiuje, pluša neatitiesdami nugaros. Mūsų laikais žmogus iš esmės dirba asilo darbus, tampo sunkius nešulius, stumdo *ṭhelas,* įsikinko į rikšų vežimėlius. Tariama žmonijos pažanga verčia žmogų asiliškai dirbti. Stambių fabrikų ir gamyklų darbininkai ištisą dieną lieja prakaitą, o išsekę po sunkios darbo dienos dar turi iškęsti dailiosios lyties atstovės spyrius – ne tik dėl sekso, bet ir dėl daugelio kitų šeimyninių reikalų.

Taigi, „Śrīmad-Bhāgavatam“ nė kiek neperdeda, paprastus, dvasiškai neapsišvietusius žmones priskirdama šunų, kiaulių, kupranugarių ir asilų kategorijai. Neišmanėlių vedliai didžiuojasi, liaupsinami kiaulių ir šunų padermės, tačiau anokia tai garbė. „Bhāgavatam“ atvirai skelbia, kad žmogus, kuris neturi jokio noro suvokti mokslą apie Kṛṣṇą – tebūnie jis net žmonėmis besidedančių šunų bei kiaulių lyderis – iš tiesų niekuo nesiskiria nuo gyvulio. Tegu tai galingas, stiprus ar didelis gyvulys, tačiau, „Śrīmad-Bhāgavatam“ požiūriu, dėl savo polinkio į ateizmą jis niekada nebus vertas vadintis žmogumi. Kitaip sakant, bedieviai sugyvulėjusios minios vedliai yra dar didesni gyvuliai už paprastus žmones; gyvuliškų bruožų jie turi dar daugiau.

20 TEKSTAS

बिले बतोरुक्रमविक्रमान् ये
न शृण्वतः कर्णपुटे नरस्य ।
जिह्वासती दार्दुरिकेव सूत
न चोपगायत्युरुगायगाथाः ॥२०॥

bile batorukrama-vikramān ye
na śṛṇvataḥ karṇa-puṭe narasya
jihvāsatī dārdurikeva sūta
na copagāyaty urugāya-gāthāḥ

bile – gyvačių urvai; *bata* – tarytum; *urukrama* – apie Viešpaties, apreiškiančio nuostabius darbus; *vikramān* – šaunumą; *ye* – visos tos; *na* – niekada; *śṛṇvataḥ* – girdėję; *karṇa-puṭe* – ausų angos; *narasya* – žmogaus; *jihvā* – liežuvis; *asatī* – bevertis; *dārdurikā* – varlių; *iva* – visai kaip; *sūta* – o Sūta Gosvāmi; *na* – niekada; *ca* – taip pat; *upagāyati* – skambiai gieda; *urugāya* – vertas dainuoti; *gāthāḥ* – giesmes.

Kas nesiklausė pasakojimų apie Dievo Asmens šaunumą bei įstabius Jo darbus ir skambiomis giesmėmis nešlovino Viešpaties, tojo ausys – gyvačių landos, o burnoje – varlės liežuvis.

Komentaras: Viešpačiui tarnauja visas kūnas. Atsidavimo Viešpačiui tarnystė – tai transcendentinis dvasinės esybės, sielos, variklis, todėl Viešpaties tarnystei bhaktas atiduoda visas savo jėgas. Atsidėti Viešpačiui galima kai, atgaivinus ryšį su Juo ir sudvasinus jutimo ir vykdomuosius organus, visi jie dalyvauja tarnystėje. Taigi jutimo ir vykdomieji organai bei jų veikla tol nesudvasinti, arba materialūs, kol vienintelis jų veiklos tikslas yra jutiminis pasitenkinimas. Sudvasintos juslės tarnauja Viešpačiui, o ne tenkinimuisi. Aukščiausiasis Viešpats turi visus būtiniausius jutimo ir vykdomuosius organus, todėl Jo tarnai, neatsiejamos Viešpaties dalelės, taip pat juos turi. „Bhagavad-gītoje“ rašoma, kad tarnystė Viešpačiui yra absoliučiai išgryninta juslinė veikla. Viešpaties ir Arjunos dialogas – tai dialogas, kuriame dalyvauja dvi pilnavertės mąstančios ir jaučiančios asmenybės, viena kaip mokytojas, kita kaip mokinys, ir kurio metu tarp jų gimsta sveiku protu ir logika pagrįstas supratimas. Nepaisant kai kurių žmonių varomos absurdiškos propagandos, mokytojas negali „elektros srove“ perduoti mokiniui dvasinio žinojimo. Būtina vadovautis sveiku protu ir logika, tad pasikeitimas žiniomis tarp mokytojo ir mokinio įmanomas tik tuo atveju, kai mokinys klausosi nuolankiai ir nuoširdžiai susidomėjęs. „Caitanya-caritāmṛtoje“ pasakyta, kad Viešpaties Caitanyos mokymas turi būti suvoktas intelektu ir sveiku protu, kad logiškai suvokti Jo didžiąją misiją.

Gyvos būtybės juslės, jai neapsivalius, yra pasinėrusios į materialią veiklą. Jei ausys netarnauja Viešpačiui klausydamos „Bhagavad-gītos“ ar „Śrīmad-Bhāgavatam“ filosofijos tiesų, jos neišvengiamai klausosi įvairiausių niekų. Todėl „Bhagavad-gītą“ ir „Śrīmad-Bhāgavatam“ būtina skelbti visame pasaulyje. Tokia tyro bhakto, išgirdusio „Bhagavad-gītos“ ir „Śrīmad-Bhāgavatam“ tiesas iš autoritetingų šaltinių, pareiga. Žmonės noriai kalbasi tarpusavyje, tačiau jie nėra supažindinti su Vedų išmintimi ir neturi įgūdžių, kaip ją aptarti, jie tauškia įvairiausius niekus, iš kurių niekam nėra jokios naudos. Mūsų dienomis domimasi įvairiomis pasaulietinėmis naujienomis, kurios sklinda iš daugybės informacijos šaltinių, o žmones derėtų paakinti domėtis transcendentiniais pasakojimais apie Viešpatį. Viešpaties bhaktas turi kalbėti apie Viešpatį visu balsu, kad žmonės jį išgirstų. Varlė, garsiai kvaksėdama, prisišaukia gyvatę ir atsiduria jos pilve. Liežuvis žmogui duotas tam, kad giedotų Vedų himnus, o ne kvarktų kaip varlė. Posme labai svarbus žodis *asatī*. *Asatī* vadina ištvirkusią moterį, prostitutę. Prostitutė negali pasigirti moteriškomis dorybėmis. Jeigu liežuvis, duotas

žmogui tam, kad būtų giedami Vedų himnai, vietoj to mala įvairiausius pasaulietinius niekus, jis yra tikriausia prostitutė.

21 TEKSTAS

भारः परं पट्टकिरीटजुष्ट-
मप्युत्तमाङ्गं न नमेन्मुकुन्दम् ।
शावौ करौ नो कुरुते सपर्यां
हरेर्लसत्काञ्चनकङ्कणौ वा ॥२१॥

bhāraḥ paraṁ paṭṭa-kirīṭa-juṣṭam
apy uttamāṅgaṁ na namen mukundam
śāvau karau no kurute saparyāṁ
harer lasat-kāñcana-kaṅkaṇau vā

bhāraḥ – didelė našta; *param* – sunki; *paṭṭa* – šilko; *kirīṭa* – turbanu; *juṣṭam* – dengiama; *api* – net jeigu; *uttama* – viršutinė; *aṅgam* – kūno dalis; *na* – niekada; *namet* – nulenkiama; *mukundam* – išvaduojančiam Viešpačiui Kṛṣṇai; *śāvau* – mirusio kūno; *karau* – rankos; *no* – ne; *kurute* – atlieka; *saparyām* – garbinimo; *hareḥ* – Dievo Asmeniui; *lasat* – spindinčiomis; *kāñcana* – aukso; *kaṅkaṇau* – apyrankėmis; *vā* – net jei.

Galva, kurią puošia šilko turbanas, – tik sunki našta, jeigu žmogus jos nenulenkia prieš Dievo Asmenį, dovanojantį mukti [išsivadavimą]. O rankos, netarnaujančios Dievo Asmeniui Hari, tegu ant jų ir tviska apyrankės, yra negyvos numirėlio rankos.

Komentaras: Kaip jau minėta, Viešpaties bhaktai skiriami į tris kategorijas. Pirmosios kategorijos bhaktas regi visus be išimties kaip Viešpaties tarnus, antrosios kategorijos bhaktas skiria bhaktus ir ne bhaktus. Todėl antros kategorijos bhaktų pareiga – pamokslauti ir, kaip jau sakyta ankstesniame posme, visu balsu skelbti Viešpaties šlovę. Antros kategorijos bhaktas įšventina į mokinius trečios kategorijos bhaktus ir ne bhaktus. Kartais, norėdamas imtis pamokslininko (pamokslautojo) darbo, pirmos kategorijos bhaktas nusileidžia iki antros kategorijos bhakto lygmens. Posmas pataria paprastam žmogui tapti bent jau trečios kategorijos bhaktu, lankytis Viešpaties šventykloje ir lenktis Dievybei, net jei jis didelis turtuolis ar karalius ir jo galvą puošia šilko turbanas arba karūna. Viešpats yra visų mūsų, taip pat ir didžiųjų karalių bei imperatorių, valdovas, todėl aukštuomenė

turėtų laikyti savo pareiga reguliariai lankytis Viešpaties Śrī Kṛṣṇos šventyklose ir lenktis Dievybei. Šventykloje garbinamos Dievybės jokiu būdu negalima laikyti akmens ar medžio stovyla, nes, kaip gėrį skleidžiantis *arcā* įsikūnijimas, Dievybė šventykloje dovanoja puolusioms sieloms neišsemiamą malonę. Kaip minėta, klausantis pasakojimų apie Viešpatį, įsitikinama Jo buvimu šventykloje. Taigi ši pirmoji iš kasdienės atsidavimo Viešpačiui tarnystės praktikos formų yra ir svarbiausias dvasinio tobulėjimo elementas. Visų kategorijų bhaktai turi susipažinti su tokiais autoritetingais šaltiniais kaip „Bhagavad-gītā“ ir „Śrīmad-Bhāgavatam“. Paprastas žmogus, kuris didžiuodamasis savo materialia padėtimi nenori nusilenkti Viešpaties Dievybei šventykloje arba, neišmanydamas dvasinio mokslo, atmeta tokio garbinimo būtinumą, turi suprasti, kad šilko turbanas ar karūna ant galvos – tai papildomas svoris, kuris dar greičiau nutemps jį į materialios būties vandenyno dugną. Žmogus su sunkia našta ant galvos nuskęs greičiau negu plaukiantis be jos. Pasipūtęs kvailys nepripažįsta mokslo apie Dievą ir tvirtina, kad Dievo iš viso nėra. Tačiau pakliuvęs į Jo įstatymų gniaužtus ir susirgęs, pavyzdžiui, galvos smegenų tromboze ar kokia panašia liga, toks bedievis, materialios nuosavybės naštos prislėgtas, garma į neišmanymo vandenyno dugną. Neįsisąmoninus Dievo, materialaus mokslo pažanga tampa sunkia našta, todėl nereikėtų pro ausis praleisti šio rimto įspėjimo.

Jei paprastas žmogus neturi kada garbinti Viešpaties, tegul jis duoda savo rankoms nesudėtingą darbelį – iššluoti ar išplauti Viešpaties šventyklos grindis. Galingasis Orisos valdovas Mahārāja Pratāparudra visada buvo užverstas atsakingu valstybiniu darbu ir vis dėlto jautė pareigą bent kartą per metus, atėjus Viešpaties Jagannāthos šventei, iššluoti Viešpaties Jagannāthos šventyklą Puryje. Žodžiu, kad ir kokias aukštas pareigas žmogus eitų, jis turi pripažinti Aukščiausiojo Viešpaties viršenybę. Dievo pažinimas, be kita ko, padės pasiekti ir materialią gerovę. Mahārāja Pratāparudra pripažino Viešpaties Jagannāthos viršenybę, dėl to tapo toks galingas valdovas, kad jam valdant karingasis Pathanas, ir tas nedrįso įsiveržti į Orisą. Vieną gražią dieną karaliaus atsidavimas visatos Viešpačiui paskatino Viešpatį Śrī Caitanyą dovanoti jam malonę. Taigi net ir turtuolio žmona, kurios rankas puošia spindinčios aukso apyrankės, turėtų tarnauti Viešpačiui.

22 TEKSTAS

बर्हायिते ते नयने नराणां
लिङ्गानि विष्णोर्न निरीक्षतो ये ।

पादौ नृणां तौ द्रुमजन्मभाजौ
क्षेत्राणि नानुव्रजतो हरेर्यौ ॥२२॥

barhāyite te nayane narāṇāṁ
liṅgāni viṣṇor na nirīkṣato ye
pādau nṛṇāṁ tau druma-janma-bhājau
kṣetrāṇi nānuvrajato harer yau

barhāyite – kaip povo plunksnos; *te* – tos; *nayane* – akys; *narāṇām* – žmogaus; *liṅgāni* – į pavidalus; *viṣṇoḥ* – Dievo Asmens; *na* – ne; *nirīkṣataḥ* – žiūrinčios; *ye* – visos tokios; *pādau* – kojos; *nṛṇām* – žmogaus; *tau* – tos; *druma-janma* – išaugę iš medžio; *bhājau* – tarytum; *kṣetrāṇi* – po šventas vietas; *na* – niekada; *anuvrajataḥ* – nekeliauja; *hareḥ* – Viešpaties; *yau* – kurios.

Akys, jei jos žvelgia ne į Dievo Asmens Viṣṇu simbolines apraiškas [Jo pavidalus, vardą, ypatybes ir t.t.], yra nevertesnės už akutes povo uodegos plunksnose, o kojos, jeigu jos neša mus ne į šventas vietas [kur gyva atmintis apie Viešpatį], – nevertesnės už medžio kamienus.

Komentaras: Garbinti Dievybes visų pirma rekomenduojama šeimas turintiems bhaktams. Pagal „Vaiṣṇava-tantrų“ ir Purāṇų rekomendacijas, šeimos žmogaus namuose, jeigu yra tam tinkamos sąlygos ir dvasinio mokytojo pritarimas, turėtų būti Viṣṇu Dievybė: Rādhā-Kṛṣṇa, Lakṣmī-Nārāyaṇa, Sītā-Rāma arba bet kuris kitas Viešpaties pavidalas – pvz., Nṛsiṁha, Varāha, Gaura-Nitāi, Matsya, Kūrma, *śālagrāma-śīlos,* ar vienas kuris iš daugybės Viṣṇu pavidalų – Trivikrama, Keśava, Acyuta, Vāsudeva, Nārāyaṇa ar Dāmodara. Ir visa šeima turi garbinti Dievybę griežtai laikydamasi visų *arcana-vidhi* taisyklių bei reikalavimų. Kiekvienam dvylikos metų sulaukusiam šeimos nariui reikėtų gauti dvasinio mokytojo įšventinimą, ir visa šeima kasdieną nuo ketvirtos valandos ryto iki dešimtos valandos vakaro turėtų garbinti Viešpatį: atlikti *maṅgala-ārātriką, nirañjaną, arcaną, pūją, kīrtaną, śṛṅgārą, bhoga-vaikāli, sandhyā-ārātriką, pāṭhą, bhogą (vakare), śayana-ārātriką* ir t.t. Dievybės garbinimas, vadovaujant autoritetingam dvasiniam mokytojui, padės šeimos žmogui išgryninti savo būtį ir užtikrintai žengti dvasinio pažinimo keliu. Bhaktui neofitui vien teorinių žinių nepakanka. Iš knygų pasisemtos žinios – tai teorija, tuo tarpu *arcana* – praktika. Dvasinis pažinimas gilinamas derinant teoriją su praktika, nes tai patikimiausias būdas pasiekti dvasinį tobulumą. Mokytis atsidavimo Viešpačiui tarnystės bhaktui neofitui gali padėti tiktai prityręs dvasinis mokytojas, kuris žino, ko reikia mokiniui, kad jis nuosekliai tobulėtų ir žengtų į

priekį keliu, vedančiu namo, pas Dievą. Dvasiniu mokytoju negalima apsimesti, nes tai nėra profesinė veikla, skirta šeimai išlaikyti. Dvasinis mokytojas turi būti pakankamai patyręs, kad sugebėtų išvaduoti mokinį iš mirties gniaužtų. Viename Śrīlos Viśvanāthos Cakravarčio Ṭhākuros posmų, apibūdinančių autoritetingo dvasinio mokytojo ypatybes, yra tokie žodžiai:

śrī-vigrahārādhana-nitya-nānā-
śṛṅgāra-tan-mandira-mārjanādau
yuktasya bhaktāṁś ca niyuñjato 'pi
vande guroḥ śrī-caraṇāravindam

Śri-vigraha – tai *arcā,* Viešpaties pavidalas, priimantis tarnystę. Mokinio pareiga – reguliariai lenktis Dievybei, atlikti *śṛṅgārą* (dailiai Ją rengti ir puošti) ir *mandira-mārjaną* (valyti šventyklą). Dvasinis mokytojas savo pavyzdžiu kantriai moko bhaktą neofitą, kaip garbinti Dievybes, padėdamas jam palengva vis geriau suvokti transcendentinį Viešpaties vardą, ypatybes, pavidalą ir t.t.

Išgelbėti paprastą žmogų nuo šėtoniškų gundymų, sklindančių iš kino ekranų, ir radijo transliuojamų seksualių dainelių ydingo poveikio galima tiktai nukreipus jo dėmesį į Viešpaties tarnystę, būtent į Dievybių rengimą, šventyklos puošimą ir valymą, dalyvavimą rengiant melodingas *kīrtanas* ir skaitant pamokančius šventraščių tekstus. Tuo atveju, kai namuose įsirengti šventyklą nėra sąlygų, galima lankytis kitoje šventykloje, kur reguliariai vyksta čia aprašoma dvasinė praktika. Užėjęs į namus, paverstus šventykla, ir pažvelgęs į gausiai išpuoštas ir puikiais drabužiais aprengtas Dievybes, aplinkos šventumo paveiktas, bet koks pasaulietinio mąstymo žmogus patirs dvasinį įkvėpimą. Žmonėms būtina lankytis šventose vietose, pvz., Vṛndāvanoje, kur šventykloms ir Dievybių garbinimui skiriamas ypatingas dėmesys. Kitados visi turtingi žmonės – valdovai ir pasiturintys pirkliai – statydavo šventyklas, vadovaujami prityrusių Viešpaties bhaktų, tokių kaip šeši Gosvāmiai. Todėl paprasto žmogaus pareiga – didžių bhaktų pavyzdžiu (*anuvraja*) lankytis šiose šventyklose ir dalyvauti šventoje vietoje rengiamose šventėse. Tačiau nevalia ten eiti kaip į ekskursiją. Šventyklas ir Viešpaties žaidimų pažymėtas šventas vietas reikia lankyti su prityrusiu, dvasinį mokslą išmanančiu žmogumi. Tai ir bus *anuvraja*. *Anu* reiškia „sekti“. Todėl net ir lankantis šventyklose bei šventose vietose, teisingiausia būtų visad vadovautis autoritetingo dvasinio mokytojo nurodymais. Žmogus, nepabuvęs piligrimu, yra nelyginant medis, Viešpaties pasmerktas stovėti vietoje. Leisdamasis į keliones įvairių įžymybių pasižiūrėti, žmogus neteisingai naudoja savo polinkį keliauti. Geriausiai jis panaudojamas, kai lankomasi didžiųjų *ācāryų* nurodytose šventose vietose. Tada mūsų

nepaklaidins ateistinė migla, kurią mums į akis pučia nieko apie dvasinį gyvenimą nenutuokiantys, dėl pinigų pamišę žmonės.

23 TEKSTAS

जीवञ्छवो भागवताङ्घ्रिरेणुं
न जातु मर्त्योऽभिलभेत यस्तु ।
श्रीविष्णुपद्या मनुजस्तुलस्याः
श्वसञ्छवो यस्तु न वेद गन्धम् ॥२३॥

jīvañ chavo bhāgavatāṅghri-reṇuṁ
na jātu martyo 'bhilabheta yas tu
śrī-viṣṇu-padyā manujas tulasyāḥ
śvasañ chavo yas tu na veda gandham

jīvan – gyvas; *śavaḥ* – numirėlis; *bhāgavata-aṅghri-reṇum* – dulkių nuo tyro bhakto pėdų; *na* – ne; *jātu* – kada nors; *martyaḥ* – mirtingas; *abhilabheta* – ypatingai gavo; *yaḥ* – tas, kuris; *tu* – bet; *śrī* – kupino turtų; *viṣṇu-padyāḥ* – Viṣṇu lotoso pėdų; *manu-jaḥ* – Manu palikuonis (žmogus); *tulasyāḥ – tulasī* medžio lapelių; *śvasan* – nors ir kvėpuoja; *śavaḥ* – vis tiek miręs; *yaḥ* – kuris; *tu* – bet; *na veda* – nepatyrė; *gandham* – aromato.

Žmogus, kurio galva nėra pašventinta dulkių nuo tyro Viešpaties bhakto lotoso pėdų, yra tikriausias numirėlis. Negyvėlis yra ir tas, kuriam neteko uosti tulasī lapelių aromato nuo Viešpaties lotoso pėdų, – tai kas, kad jis kvėpuoja.

Komentaras: Śrīlos Viśvanāthos Cakravarčio Ṭhākuros teigimu, kvėpuojantis negyvėlis – tai šmėkla. Kai žmogus miršta, jį vadina numirėliu, bet kai jis vėl pasirodo savo subtiliu kūnu, nematomu, bet pajėgiu veikti, jį vadina šmėkla. Iš šmėklų nelauk nieko gera, jos nuolat krečia žmonėms piktus pokštus. Ne bhaktai, nerodantys pagarbos tyriems bhaktams ir nesilenkiantys Viṣṇu Dievybėms šventykloje, tarsi tos šmėklos tik ir žiūri, kaip įstumti bhaktus į nemalonę. Iš šių piktų šmėklų Viešpats niekada nepriima aukų. Kaip sako žinoma patarlė – „Jei myli mane, mylėk ir mano šunį.“ Tyras atsidavimas Viešpačiui pasiekiamas tiktai nuoširdžiai tarnaujant tyram Viešpaties bhaktui. Todėl norintis su atsidavimu tarnauti Viešpačiui, visų pirma turėtų tapti tyro bhakto tarnu. Šitai ir turima galvoje, sakant „nubraukti dulkes nuo tyro bhakto, kuris tarnauja kitam tyram bhaktui lotoso pėdų“. Taip iš tyrų bhaktų formuojasi mokinių seka (*paramparā*).

Kartą Mahārāja Rahūgaṇa paklausė didžio šventojo Jaḍos Bharatos, kaip jam pavyko pasiekti išsivadavusio *paramahaṁsos* lygį, ir štai ką šventasis jam atsakė (SB 5.12.12):

rahūgaṇaitat tapasā na yāti
na cejyayā nirvapaṇād gṛhād vā
na cchandasā naiva jalāgni-sūryair
vinā mahat-pāda-rajo-'bhiṣekam

„O karaliau Rahūgaṇa, atsidavimo tarnystę (*paramahaṁsos* lygmenį) tepasiekia tas, kurio galvą pašventino dulkės nuo didžių bhaktų pėdų. Nei *tapasya* (kūno tramdymas), nei Vedų nurodytos garbinimo apeigos, nei pasaulio atsižadėjimas, nei namų šeimininko pareigų vykdymas, nei Vedų himnų giedojimas, nei askezė saulės karštyje, šaltame vandenyje ar tarp liepsnojančių laužų, nepadės pasiekti tobulumo.“

Kitaip sakant, Viešpats Śrī Kṛṣṇa priklauso tyriems, besąlygiškai Jam atsidavusiems bhaktams, ir tik jie gali dovanoti Viešpatį kitiems bhaktams. Kṛṣṇos neįmanoma laimėti kreipiantis į Jį tiesiogiai. Neveltui Viešpats Caitanya vadino Save *gopī-bhartuḥ pada-kamalayor dāsa-dāsānudāsaḥ,* nuolankiausiu Viešpaties, Vṛndāvanos *gopių* (piemenaičių) globėjo, tarnų tarnu. Taigi tyras bhaktas niekada nesikreipia į Viešpatį tiesiogiai, bet stengiasi laimėti Viešpaties tarnų tarno prielankumą. Ir tik taip pradžiuginęs Viešpatį, bhaktas nusipelno įkvėpti *tulasī* lapelių aromatą nuo Jo lotoso pėdų. „Brahma-saṁhitoje“ pasakyta, kad Viešpaties neįmanoma laimėti net tapus didžiu Vedų šventraščių žinovu, tačiau Jis lengvai pasiekiamas Jo tyro bhakto malone. Vṛndāvanoje visi tyri bhaktai meldžiasi prašydami malonės iš Śrīmatī Rādharāṇī, Viešpaties Kṛṣṇos palaimos energijos. Śrīmātī Rādhārāṇī – tai aukščiausios visybės moteriškasis, gailestingasis pradas, tobulai įkūnijantis moteriškai prigimčiai būdingas ypatybes. Todėl nuoširdiems bhaktams labai lengva pelnyti Jos malonę, o kai bhaktą Viešpačiui Kṛṣṇai pristato Ji, Viešpats nedelsiant priima jį į Savo palydovų būrį. Taigi tyro bhakto malonės reikia siekti labiau negu Viešpaties. Pelnius bhakto palaiminimą, nubus mūsų įgimta meilė Viešpačiui ir noras Jam tarnauti.

24 TEKSTAS

तदश्मसारं हृदयं बतेदं
यद् गृह्यमाणैर्हरिनामधेयैः ।

न विक्रियेताथ यदा विकारो
नेत्रे जलं गात्ररुहेषु हर्षः ॥२४॥

tad aśma-sāraṁ hṛdayaṁ batedaṁ
yad gṛhyamāṇair hari-nāma-dheyaiḥ
na vikriyetātha yadā vikāro
netre jalaṁ gātra-ruheṣu harṣaḥ

tat – ta; *aśma-sāram* – kaustyta plienu; *hṛdayam* – širdis; *bata idam* – tikrai ta; *yat* – kuri; *gṛhyamāṇaiḥ* – nors kartoja; *hari-nāma* – šventą Viešpaties vardą; *dheyaiḥ* – sutelkus protą; *na* – ne; *vikriyeta* – pasikeičia; *atha* – taip; *yadā* – kada; *vikāraḥ* – poveikis; *netre* – akyse; *jalam* – ašaros; *gātra-ruheṣu* – porose; *harṣaḥ* – šiurpas nuo ekstazės.

Jei įdėmiai kartodamas šventą Viešpaties vardą žmogus neišgyvena ekstazės, jei iš akių nesrūva ašaros ir nesišiaušia plaukai, vadinas jo širdis lieta iš plieno.

Komentaras: Pažymėtina, kad pirmuose trijuose antrosios giesmės skyriuose buvo aprašoma nuosekli atsidavimo Viešpačiui tarnystės raida. Pirmajame skyriuje akcentuota, kaip svarbu klausytis ir kartoti, t.y. praktikuoti metodus, kuriais prasideda atsidavimo Viešpačiui tarnystė ir Dievo pažinimas. Čia pat neofitams patariama mąstyti medžiagiškai išreikštą Dievo Asmens paveikslą, Jo visatos pavidalą. Mąstydamas apie Dievą, Jo grubiąsias materialios energijos apraiškas, žmogus sudvasina savo protą bei jusles ir pamažu vis labiau sutelkia mintį į Aukščiausiąjį Viešpatį Višnų, kuris, kaip viską persmelkianti Supersiela, glūdi visų gyvų būtybių širdyse ir įeina į kiekvieną mūsų materialios visatos atomą. *Pañca-upāsanos* sistema, rekomenduojanti paprastam žmogui penkis pasaulėvaizdžio modelius, siekia to paties tikslo – laipsniško tobulėjimo, palengva pratinant jį lenktis aukštesnei jėgai per jos atstovaujamas apraiškas – ugnį (elektrą), saulę, gyvų būtybių visumą, Viešpatį Šivą ir asmenybės bruožų neturinčią Supersielą, dalinį Viešpaties Višnu įsikūnijimą. Apie tai išsamiai pasakoja antrasis skyrius. Trečiame skyriuje, skirtame tiems, kurie jau pasiekė Višnu garbinimo, arba tyros atsidavimo Viešpačiui tarnystės lygį, raginama toliau tobulėti, o šiame posme apibūdinama brandi Višnu garbinimo pakopa ir ją pasiekusiojo širdies atsimainymas.

Gyvos būtybės dvasinio augimo tikslas – širdies atsimainymas, atkuriantis jos amžiną ryšį su Aukščiausiuoju Viešpačiu ir sugrąžinantis jai tikrąją amžino Viešpaties tarno vietą. Taigi tobulėjant atsidavimo Viešpačiui tar-

nystei, žmogaus širdis kinta – ilgainiui jis praranda iliuzinį troškimą viešpatauti materialiame pasaulyje ir vis stiprėja jo noras su meile tarnauti Viešpačiui. Čia aprašomas *vidhi-bhakti* – reglamentuotos atsidavimo Viešpačiui tarnystės (kurioje dalyvauja visas sensomotorinis aparatas, t.y., kaip jau buvo minėta, akys, ausys, nosis, rankos, kojos) – poveikis protui, skatinančiam šią sistemą veikti. Reglamentuotą atsidavimo Viešpačiui tarnystę atliekančio žmogaus širdyje ilgainiui būtinai įvyksta pokyčiai. Jei nuolat kartojant šventą Viešpaties vardą jo širdis vis dėlto neatsimaino ir neatitirpsta, ji nulieta iš plieno. Reikia visad atminti, kad šventų Viešpaties vardų kartojimas ir klausymasis – tai dvi esminės atsidavimo tarnystės praktikos formos, ir jei bhaktas tinkamai ją vykdo, jis būtinai patiria ekstazę: jo akys pasrūva ašaromis, ir ant kūno pasišiaušia plaukai. Tai savaiminė reakcija, lydinti *bhāvą* – stadiją, kurią peržengęs žmogus pasiekia tobulumą – *premą,* meilę Dievui.

Jei, ilgą laiką kartojant šventą Viešpaties vardą ir besiklausant pasakojimų apie Jį, tokios reakcijos nesulaukiama, – dėl to kaltinkime tik nusižengimus. Taip skelbia „Sandarbha“. Bhaktas, kuris, pradėjęs kartoti šventą vardą, neišvengia dešimties nusižengimų prie šventojo vardo pėdų, negali tikėtis patirti išsiskyrimo su Viešpačiu ilgesio, nuo kurio akys paplūsta ašaromis ir šiaušiasi plaukai.

Bhāvos būsenai būdingi aštuoni transcendentiniai požymiai – stingulys, prakaitavimas, šiurpas, balso trūkinėjimas, virpulys, išbalimas, ašaros ir galiausiai transas. „Atsidavimo nektaras“, Śrīlos Rūpos Gosvāmio knygos „Bhakti-rasāmṛta-sindhu“ apžvalginė studija, išsamiai aprašo šias ir kitas transcendentines būsenas – tiek pastovias, tiek ir intensyvėjančias.

Śrīla Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura labai kritiškai vertino neatsakingai besielgiančius bhaktus neofitus, kurie, siekdami pigaus pripažinimo, mėgina imituoti čia nurodytus požymius. *Bhāvos* būsenas imituojančius kritiškai vertino ne tik jis, bet ir Śrīla Rūpa Gosvāmis. Kitąsyk bhaktai materialistai (*prākṛta-sahajiyos*) imituoja aštuonis čia nurodytus ekstazės požymius, tačiau apsimetėlius labai greitai išduoda jų aistra draudžiamiems dalykams. Žmogus, kuris rūko, geria ar gyvena palaidą lytinį gyvenimą, negali patirti ekstazės, kurią lydi minėti požymiai, net jeigu savo kūną jis puošia *vaiṣṇavų* ženklais. Tačiau pasitaiko žmonių, kurie sąmoningai imituoja šiuos požymius, ir Śrīla Viśvanātha Cakravartis pasmerkia apsimetėlius sakydamas, kad jų širdys akmeninės. Kartais jie iš tikrųjų išgyvena tam tikras emocijas, iš tolo primenančias transcendentinę ekstazę, tačiau, neatsisakę smerktinų įpročių, apie transcendentinį patyrimą jie gali nė nesvajoti.

Kai ant Godāvarī kranto Śrī Caitanya susitiko kavaurietį Śrīlą Rāmānan-

dą Rāyą, Viešpatį ištiko ekstazė su visais čia aprašytais požymiais, tačiau, pasirodžius Rāyą lydintiems brahmanams, kurie nebuvo bhaktai, Viešpats savo jausmus užgniaužė. Taigi net aukščiausio lygio bhaktas tam tikromis aplinkybėmis ekstazės požymių viešai nedemonstruoja. Autentiškai, pastoviai *bhāvos* būsenai būdinga tai, kad žmogus visiškai neturi materialių troškimų (*kṣānti*) ir be atvangos su transcendentine meile tarnauja Viešpačiui (*avyārtha-kālatvam*), trokšta nuolat šlovinti Viešpatį (*nāma-gāne sadā ruci*), siekia gyventi ten, kur vyko Viešpaties žaidimai (*prītis tad-vasati sthale*), yra visiškai abejingas materialiai laimei (*virakti*) ir neturi puikybės (*māna-śunyatā*). Išsiugdžius visas šias transcendentines ypatybes, pasiekiamas tikrasis *bhāvos* būvis, kuris neįmanomas surambėjusios širdies apsimetėliui ar bhaktui materialistui.

Taigi, apibendrindami pasakysime, kad dvasiškai pažengęs bhaktas, nepriekaištingai, be jokių nusižengimų kartojantis šventą Viešpaties vardą ir draugiškai nusiteikęs visų atžvilgiu, gali iš tikrųjų pajusti transcendentinę palaimą, kurią teikia Viešpaties šlovinimas. Ją patyrus, kaip sakyta, visiškai išnyksta materialūs troškimai ir t.t. Atsidavimo Viešpačiui tarnystės prasmę menkai teišmaną neofitai alsuoja priešiškumu bet kuriam autoritetui ir, užuot sekę *ācāryų* pavyzdžiu, išgalvoja savus atsidavimo Viešpačiui tarnystės metodus bei principus. Ir nors jie apsimeta nuolatos kartoją šventą Viešpaties vardą, transcendentiškai džiaugtis jo kartojimu jie negali. *Ācāryos* smerkia jų dirbtines ašaras, virpulį, prakaitavimą, alpulį ir t.t. Jie gali atsikratyti savo bjaurių įpročių tik bendraudami su tyru Viešpaties bhaktu; antraip jų širdys taip ir liks akmeninės, niekas nepajėgs jų suminkštinti. Nueiti visą kelią, namo, pas Dievą, gali tiktai tas, kuris vadovaujasi dvasiškai susivokusio bhakto ir Dievo įkvėptų šventraščių nurodymais.

25 TEKSTAS

अथाभिधेह्यङ्ग मनोऽनुकूलं
प्रभाषसे भागवतप्रधानः ।
यदाह वैयासकिरात्मविद्या-
विशारदो नृपतिं साधु पृष्टः ॥२५॥

athābhidhehy aṅga mano-'nukūlaṁ
prabhāṣase bhāgavata-pradhānaḥ
yad āha vaiyāsakir ātma-vidyā-
viśārado nṛpatiṁ sādhu pṛṣṭaḥ

atha – todėl; *abhidhehi* – prašome, papasakoki; *aṅga* – o Sūta Gosvāmis; *manaḥ* – protui; *anukūlam* – palankiai; *prabhāṣase* – tu kalbi; *bhāgavata* – didis bhaktas; *pradhānaḥ* – svarbiausias; *yat āha* – ką jis kalbėjo; *vaiyāsakiḥ* – Śukadeva Gosvāmis; *ātma-vidyā* – transcendentinį mokslą; *viśāradaḥ* – išmanantis; *nṛpatim* – karaliui; *sādhu* – didžiai doram; *pṛṣṭaḥ* – jo paklaustas.

O Sūta Gosvāmi, tavo žodžiai džiugina širdį. Tad papasakok mums, kaip į Mahārājos Parīkṣito klausimus atsakė didis bhaktas ir nepranokstamas transcendentinės tiesos žinovas Śukadeva Gosvāmis.

Komentaras: Tiesos, kurias išdėstė didysis *ācārya* Śukadeva Gosvāmis ir kurias vėliau perėmė Sūta Gosvāmis ir kiti *ācāryos,* pasižymi didžiule dvasine jėga, jos prasiskverbia iki sielos gelmių ir tam, kuris nuolankiai jas studijuoja, dovanoja išmanymą.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti „Śrīmad-Bhāgavatam“ antrosios giesmės trečiąjį skyrių, pavadintą „Tyra atsidavimo Viešpačiui tarnystė: pokytis širdyje“.

KETVIRTAS SKYRIUS

Kūrimo eiga

1 TEKSTAS

सूत उवाच
वैयासकेरिति वचस्तत्त्वनिश्चयमात्मनः ।
उपधार्य मतिं कृष्णे औत्तरेयः सतीं व्यधात् ॥१॥

sūta uvāca
vaiyāsaker iti vacas tattva-niścayam ātmanaḥ
upadhārya matiṁ kṛṣṇe auttareyaḥ satīṁ vyadhāt

sūtaḥ uvāca – Sūta Gosvāmis tarė; *vaiyāsakeḥ* – Śukadevos Gosvāmio; *iti* – taip; *vacaḥ* – žodžius; *tattva-niścayam* – patvirtinančius tiesą; *ātmanaḥ* – apie sielą; *upadhārya* – suvokęs; *matim* – sutelktą protą; *kṛṣṇe* – į Viešpatį Kṛṣṇą; *auttareyaḥ* – Uttaros sūnus; *satīm* – ištikimai; *vyadhāt* – nukreipė.

Sūta Gosvāmis tarė: Išklausęs Śukadevą Gosvāmį, kalbėjusį apie savojo „aš“ prigimtį, Uttaros sūnus Mahārāja Parīkṣitas susikaupė šventai meditacijai į Viešpatį Kṛṣṇą.

Komentaras: Posme labai svarbus žodis *satim*. Jis turi dvi reikšmes: „egzistuojantis“ ir „skaistus“. Ir abi šios reikšmės labai tiksliai charakterizuoja Mahārāją Parīkṣitą. Kaip nurodo „Bhagavad-gītā“ (15.15), vienintelis Vedų tikslas – padėti žmogui atsigręžti į Viešpatį Kṛṣṇą ir visas savo mintis sutelkti į Jo lotoso pėdas. Mahārājai Parīkṣitui labai pasisekė – jo meilė Viešpačiui Kṛṣṇai atsiskleidė jau pirmosiomis gyvenimo akimirkomis, dar motinos įsčiose. Jam glūdint motinos įsčiose, Aśvatthāma paleido į jį *brahmāstrą,* branduolinį ginklą, tačiau Viešpaties malone ugnies ginklas nenusinešė jo gyvybės. Nuo tada karalius mintyse nuolat matė Viešpaties Kṛṣṇos paveikslą ir tai padėjo jam tapti tyru Viešpaties bhaktu. Taigi,

iš prigimties Mahārāja Parīkṣitas buvo ištikimas Viešpaties bhaktas, ir kai vėliau išgirdo Śukadevą Gosvāmį sakant, kad visi žmonės – tiek kupini materialių troškimų, tiek jų neturintys – turi garbinti išimtinai Viešpatį, jo įgimta meilė Kṛṣṇai dar labiau sustiprėjo. Apie tai mes jau kalbėjome kiek anksčiau.

Galimybė gimti bhaktų šeimoje ir autoritetingo dvasinio mokytojo palaiminimas – tai dvi labai svarbios sąlygos, leidžiančios žmogui tapti tyru Viešpaties bhaktu. Gailestingasis Viešpats Kṛṣṇa suteikė Mahārājai Parīkṣitui abi šias malones. Jis gimė Pāṇḍavų, iškilnių bhaktų, šeimoje ir patyrė ypatingą Viešpaties malonę – Viešpats asmeniškai jį išgelbėjo, kad nenutrūktų Pāṇḍavų giminė. Vėliau, kai Viešpaties valia brahmano sūnus Parīkṣitą prakeikė, Parīkṣitui teko galimybė susitikti su didžiu dvasiniu mokytoju Śukadeva Gosvāmiu. „Caitanya-caritāmṛtoje“ pasakyta, kad atsidavimo Viešpačiui tarnystės kelią pasirenka laimingieji, ir pasirenka jį dvasinio mokytojo ir Viešpaties Kṛṣṇos malone. Vienas iš tokių laimingųjų ir buvo Mahārāja Parīkṣitas. Jis gimė bhaktų šeimoje, ir jam teko laimė išvysti Kṛṣṇą, kurio jis jau niekad neužmiršo. Todėl Viešpats Kṛṣṇa suteikė karaliui galimybę toliau tobulėti, atsiųsdamas jam į pagalbą Śukadevą Gosvāmį, ištikimą savo bhaktą, puikiai išmanantį savęs pažinimo mokslą. Ir, savaime suprantama, klausydamasis autoritetingo dvasinio mokytojo pamokymų, Mahārāja Parīkṣitas dar labiau sutelkė savo skaistųjį protą į Viešpatį Kṛṣṇą.

2 TEKSTAS

आत्मजायासुतागारपशुद्रविणबन्धुषु ।
राज्ये चाविकले नित्यं विरूढां ममतां जहौ ॥ २॥

ātma-jāyā-sutāgāra- paśu-draviṇa-bandhuṣu
rājye cāvikale nityaṁ virūḍhāṁ mamatāṁ jahau

ātma – prie kūno; *jāyā* – žmonos; *suta* – sūnų; *āgāra* – rūmų; *paśu* – žirgų ir dramblių; *draviṇa* – iždo; *bandhuṣu* – draugų ir giminaičių; *rājye* – prie karalystės; *ca* – taip pat; *avikale* – nedvejodamas; *nityam* – amžinų; *virūḍhām* – giliai įsišaknijusių; *mamatām* – prisirišimų; *jahau* – atsikratė.

Atvėręs širdį Viešpačiui Kṛṣṇai, Mahārāja Parīkṣitas pajėgė nutraukti giliai įsišaknijusį prisirišimą prie savo kūno, žmonos, vaikų, rūmų,

gyvulių (arklių ir dramblių), iždo, draugų, giminaičių ir aukščiausiojo imperatoriaus sosto.

Komentaras: Išsivaduoti reiškia atsikratyti *dehātma-buddhi,* iliuzinio prisirišimo prie materialių sielos apvalkalų ir visko, kas susiję su kūnu: žmonos, vaikų ir t.t. Siekdamas kūniškų malonumų, žmogus veda, jam gimsta vaikai. Vaikams ir žmonai reikia kažkur gyventi, todėl iškyla būsto problema. Ūkyje neišsiversi be arklių, dramblių, karvių, šunų ir kitų naminių gyvulių, todėl šeimos žmogus priverstas juos laikyti. Mūsų dienų visuomenėje arklius ir dramblius pakeitė automobiliai ir kitos galingos transporto priemonės. Norėdamas išlaikyti didžiulį ūkį, žmogus nuolatos rūpinasi, kaip padidinti savo sąskaitą banke, gyvena taupiai. O kad būtų prieš ką šia materialia gerove pasipuikuoti, jis turi palaikyti gerus santykius su draugais bei giminaičiais ir rūpintis, kad neprarastų to, ką turi. Taip gyvena materialistų visuomenė, kurios svarbiausia atrama – materialūs prisirišimai. Atsiduoti Viešpačiui Kṛṣṇai – tai atsiriboti nuo visų išvardintų prisirišimų. Viešpaties Kṛṣṇos malone Mahārājai Parīkṣitui nieko netrūko. Jis valdė galingą imperiją, aukščiausias imperijos valdovo sostas buvo jo. Tačiau Viešpaties malone jam pavyko nugalėti prieraišumą materijai. Tuo ir didis Viešpaties bhaktas. Mahārāja Parīkṣitas iš prigimties buvo atsidavęs Viešpačiui Kṛṣṇai, todėl ištikimai vykdė Viešpaties jam patikėtas valdovo pareigas ir, būdamas atsakingas už viso pasaulio valdymą, uoliai rūpinosi, kad į jo karalystę neprasismelktų Kali amžiaus ydos. Viešpaties bhaktas nelaiko jo rankose esančio turto savo nuosavybe ir viską aukoja Viešpaties tarnystei. Todėl bhakto valdomos ir globojamos gyvos esybės turi galimybę patirti Dievą.

Prisirišimas prie šeimos židinio ir meilė Viešpačiui Kṛṣṇai – du nesuderinami dalykai. Vienas veda į tamsą, o kitas – į šviesą. Kur viešpatauja šviesa, nėra vietos tamsai. Patyręs bhaktas eina į šviesą, nes viskas jo rankose tarnauja Viešpačiui. Geriausiai tai iliustruoja Pāṇḍavų pavyzdys. Mahārāja Yudhiṣṭhira ir kiti iškilnūs šeimos žmonės padeda pasauliui atsigręžti į šviesą, vadinamąsias materialines vertybes panaudodami Viešpaties tarnystei, bet tam, kuris nemoka arba yra nepajėgus visko nukreipti Viešpaties tarnystei (*nirbandhaḥ kṛṣṇa-sambandhe*), geriausia nutraukti visus materialius saitus prieš tampant tinkamu klausytis pasakojimų apie Viešpatį ir Jį šlovinti. Kitaip sakant, tas, kuris nors vieną dieną klausėsi „Śrīmad-Bhāgavatam“ taip įdėmiai, kaip Mahārāja Parīkṣitas, ir klausėsi jos iš verto pasakotojo lūpų – tokio, koks buvo Śukadeva Gosvāmis, – pajėgs nugalėti materijos trauką. Tačiau beprasmiška būtų imituoti Mahārājį Parīkṣitą ir klausytis „Bhāgavatam“ perteikiamo profesionalų lūpomis, – tai

neduos jokios naudos, net jei klausytume jų ištisus septynis šimtus metų. Laikyti „Śrīmad-Bhāgavatam“ priemone šeimos biudžeto spragoms užtaisyti – didžiausias nusikaltimas, *nāmāparādha* prie Viešpaties lotoso pėdų (*sarva-śubha-kriyā-sāmyam api pramadaḥ*).

3-4 TEKSTAI

पप्रच्छ चेममेवार्थं यन्मां पृच्छथ सत्तमाः ।
कृष्णानुभावश्रवणे श्रद्दधानो महामनाः ॥ ३ ॥

संस्थां विज्ञाय सन्न्यस्य कर्म त्रैवर्गिकं च यत् ।
वासुदेवे भगवति आत्मभावं दृढं गतः ॥ ४ ॥

papraccha cemam evārthaṁ yan māṁ pṛcchatha sattamāḥ
kṛṣṇānubhāva-śravaṇe śraddadhāno mahā-manāḥ

saṁsthāṁ vijñāya sannyasya karma trai-vargikaṁ ca yat
vāsudeve bhagavati ātma-bhāvaṁ dṛḍhaṁ gataḥ

papraccha – klausė; *ca* – taip pat; *imam* – šito; *eva* – lygiai tuo pačiu; *artham* – tikslu; *yat* – ko; *mām* – manęs; *pṛcchatha* – klausiate; *sattamāḥ* – o didieji išminčiai; *kṛṣṇa-anubhāva* – skendintis mintyse apie Kṛṣṇą; *śravaṇe* – klausydamasis; *śraddadhānaḥ* – kupinas tikėjimo; *mahā-manāḥ*– didi siela; *saṁsthām* – apie mirtį; *vijñāya* – žinodamas; *sannyasya* – atsižadėjo; *karma* – karminės veiklos; *trai-vargikam* – trijų rūšių: religijos, ekonomikos plėtros ir juslių tenkinimo; *ca* – taip pat; *yat* – bet kokios; *vāsudeve* – Viešpačiui Kṛṣṇai; *bhagavati* – Dievo Asmeniui; *ātma-bhāvam* – meilę; *dṛḍham* – stiprią; *gataḥ* – pasiekė.

O didieji išminčiai, įsisąmoninęs mirties neišvengiamybę ir sukaupęs visas mintis į Viešpatį Kṛṣṇą, kilniadvasis Mahārāja Parīkṣitas atsisakė veikti dėl religinės praktikos dovanojamų malonių, materialios gerovės ir jutiminių malonumų – t.y. atsiribojo nuo visokios karminės veiklos – ir, pasisėmęs stiprybės iš savo įgimtos meilės Kṛṣṇai, klausė to paties, ko dabar klausiate jūs.

Komentaras: Dėl vietos po saule kovojančias materialaus pasaulio sąlygotas sielas, iš esmės kalbant, traukia trys veiklos formos – religinė praktika, ekonomikos plėtra ir juslių tenkinimas. Vedų reglamentuojama veikla vadinasi *karma-kāṇḍīya,* ji paprastai rekomenduojama šeimos žmogui, idant jis užsitikrintų materialią gerovę tiek šį, tiek ir kitą gyvenimą. *Karma-*

kāṇḍīya atrodo patraukli didžiajai visuomenės daliai. Netgi šių laikų ateistiškoje visuomenėje žmonės stengiasi plėtoti ekonomiką ir tenkinti jusles, užmiršdami religiją. Būdamas pasaulio imperatorius, Mahārāja Parīkṣitas, kaip ir dera, vadovavosi Vedų *karma-kāṇḍīyos* skyriaus nurodymais, tačiau pabendravęs su Śukadeva Gosvāmiu, nors jų susitikimas ir truko visai neilgai, jis tvirtai įsisąmonino, kad Viešpats Kṛṣṇa, Absoliutus Dievo Asmuo (Vāsudeva), kuriam nuo pat gimimo jis jautė pačius šilčiausius jausmus, yra svarbiau už viską. Ir todėl, atmetęs visas Vedų *karma-kāṇḍīyos* skyriuose nurodomas veiklos formas, jis atsiribojo nuo pasaulio ir visas visiškai susikaupė į Viešpatį. *Jñāniams* pasiekti šią tobulumo pakopą pavyksta tik po daugybės gyvenimų. *Jñāniai* (išsivadavimo siekiantys filosofai empirikai) tūkstančius kartų pranoksta tuos, kurie siekia pasisavinti savo materialios veiklos vaisius, tačiau iš šimtų tūkstančių *jñānių* išvadavimą dažniausiai pelno vos vienas. O iš šimtų tūkstančių pasiekusiųjų išvadavimą, – teigia Viešpats „Bhagavad-gītoje“ (7.19), – atsiras gal tik vienas, kuris pajėgs sukaupti visas savo mintis į Viešpaties Śrī Kṛṣṇos lotoso pėdas. Tad neatsitiktinai Mahārāja Parīkṣitas vadinamas čia *mahā-manāḥ* ir gretinamas su „Bhagavad-gītos“ *mahātmomis*. Vėlesniais amžiais taip pat būta *mahātmų,* kurie, kaip ir Mahārāja Parīkṣitas, atmetė *karma-kāṇḍīyos* siūlomą būties sampratą ir visa širdimi atsidavė Aukščiausiojo Dievo Asmens Kṛṣṇos valiai. Viešpats Caitanya, kuris yra Patsai Kṛṣṇa, „Śikṣāṣṭakoje“ (8) mus moko:

āśliṣya vā pāda-ratāṁ pinaṣṭu mām
adarśanān marma-hatāṁ karotu vā
yathā tathā vā vidadhātu lampaṭo
mat-prāṇa-nāthas tu sa eva nāparaḥ

„Bhaktų (moterų) mylimasis, Viešpatie Kṛṣṇa, ar Tu apglėbtum visa siela Tau nusilenkusią tarnaitę, ar sutryptumei mane, ar sudaužytum širdį, amžiams nutoldamas nuo manęs, Tu vis tiek būsi vienintelis mano širdies Valdovas.“

Śrīla Rūpa Gosvāmis rašė:

viracaya mayi daṇḍaṁ dīna-bandho dayāmī vā
gatir iha na bhavattaḥ kācid anyā mamāsti
nipatatu śata-koṭi-nirbharaṁ vā navāmbhaḥ
tad api kila-payodaḥ stūyate cātakena

„O vargdienių Viešpatie, aš Tavo valioje: man vis tiek, ar laiminsi mane, ar bausi. Tik, žinok, šiame pasaulyje esi vienintelis, kurio galiu prašyti

užtarimo. Šaukiuosi Tavęs kaip paukštė *cātaka* debesies, nors kartais jis atneša ne lietų, o smogia žaibo strėle.“

Viešpaties Caitanyos dvasinio mokytojo pirmtakas Śrīla Mādhavendra Puris, išsižadėdamas *karma-kāṇḍīyoje* nurodytų pareigų, taip sako:

sandhyā-vandana bhadram astu bhavato bhoḥ snāna tubhyaṁ namo
bho devāḥ pitaraś ca tarpaṇa-vidhau nāhaṁ kṣamaḥ kṣamyatām
yatra kvāpi niṣadya yādava-kulottamasya kaṁsa-dviṣaḥ
smāraṁ smāram aghaṁ harāmi tad alaṁ manye kim anyena me

„Sudie rytinės maldos. Sudie rytiniai maudymosi ritualai. Atleiskite man pusdieviai ir protėviai. Aš nebegalėsiu daugiau džiuginti jūsų aukomis. Aš nutariau išpirkti savo nuodėmes, visur ir visada atmindamas didįjį Yadu ainį ir grėsmingąjį Kaṁsos priešą [Viešpatį Kṛṣṇą]. Manau, jog to visiškai pakanka. O kitkas – argi ne beprasmė gaišatis?“

Śrīla Mādhavendra Puris toliau kalba:

mugdhaṁ māṁ nigadantu nīti-nipuṇā bhrāntaṁ muhur vaidikāḥ
mandaṁ bāndhava-sañcayā jaḍa-dhiyaṁ muktādarāḥ sodarāḥ
unmattaṁ dhanino viveka-caturāḥ kāmam mahā-dāmbhikam
moktuṁ na kṣāmate manāg api mano govinda-pāda-spṛhām

„Kandūs moralistai sakys, kad aš klystu, – tebūnie. Tegu Vedų apeigų žinovai apšauks mane atskalūnu, draugai ir giminaičiai – nevykėliu, o broliai – kvailiu; tegu turtuoliai badys mane pirštais, sakydami, kad aš pakvaišau, o mokyti filosofai kaltins pasipūtimu, – dėl to mano ryžtas tarnauti Govindos lotoso pėdoms (nors to ir nesugebu) nesumažės nė per plauką.“

Prahlāda Mahārāja sako:

dharmārtha-kāma iti yo ’bhihitas trivarga
īkṣā trayī naya-damau vividhā ca vārtā
manye tad etad akhilaṁ nigamasya satyaṁ
svātmārpaṇaṁ sva-suhṛdaḥ paramasya puṁsaḥ

„Religija, materialios gerovės kėlimas ir jausmų tenkinimas – tai trys keliai, vedantys į išsivadavimą. Tarp jų geriausias būdas pelnytis pragyvenimui yra *īkṣā trayī,* t.y. mokslas apie sielą ir karminę veiklą, logika, o taip pat politika bei ekonomika. To moko Vedos, ir, mano galva, tai laikina veikla. O štai atsidavimas Aukščiausiam Viešpačiui Viṣṇu – man tikroji gyvenimo vertybė, ją laikau aukščiausia tiesa.“ (SB 7.6.26)

Čia išsakytos mintys susumuojamos „Bhagavad-gītos“ posme (2.41), kuris skelbia atsidavimą Viešpačiui, *vyavasāyātmikā buddhiḥ* – absoliučiu keliu į tobulumą. Didis *vaiṣṇava* ir puikus šventraščių žinovas Śrī Baladeva Vidyābhūṣaṇa pateikia tokį transcendentinės meilės tarnystės Viešpačiui apibrėžimą: *bhagavad-arcanā-rūpaika-niṣkāma-karmabhir viśuddha-cittaḥ,* laikydamas, kad transcendentinė, jokių savanaudiškų motyvų netemdoma meilės tarnystė Viešpačiui – svarbiausia priedermė.

Taigi, atsisakęs *karma-kāṇḍīyos* formuluojamų būties idėjų ir visas savo mintis sutelkęs į Viešpaties Kṛṣṇos lotoso pėdas, Mahārāja Parīkṣitas pasielgė labai teisingai.

5 TEKSTAS

राजोवाच
समीचीनं वचो ब्रह्मन् सर्वज्ञस्य तवानघ ।
तमो विशीर्यते मह्यं हरेः कथयतः कथाम् ॥ ५ ॥

rājovāca
samīcīnaṁ vaco brahman sarva-jñasya tavānagha
tamo viśīryate mahyaṁ hareḥ kathayataḥ kathām

rājā uvāca – karalius tarė; *samīcīnam* – visiškai teisingi; *vacaḥ* – žodžiai; *brahman* – o išmintingasis brāhmaṇe; *sarva-jñasya* – visa žinantis; *tava* – tavo; *anagha* – tyri; *tamaḥ* – neišmanymo tamsa; *viśīryate* – pamažu išsisklaido; *mahyam* – man; *hareḥ* – apie Viešpatį; *kathayataḥ* – kai pasakoji; *kathām* – pasakojimus.

Mahārāja Parīkṣitas tarė: O išmintingasai brahmane, tu nesusitepęs materija, todėl tau nėra paslapčių. Visa, ką sakei, laikau gryniausia tiesa. Tavo žodžiai pamažu išsklaido mane gaubusią neišmanymo tamsą, nes tu kalbi apie Viešpatį.

Komentaras: Posme, remdamasis savo gyvenimo patirtimi, Mahārāja Parīkṣitas sako, kad transcendentiniai žodžiai, jei jo klausomasi iš materijos suteptį nusiplovusios asmenybės, nuoširdų bhaktą veikia kaip savotiška injekcija. Kitaip sakant, „profesionalus“ „Śrīmad-Bhāgavatam“ deklamavimas auditorijoje, priskirtinoje *karma-kāṇḍīyos* kategorijai, neturės tokio stebuklingo poveikio, apie kurį pasakoja posmas. Pamaldus nusiteikimas

klausytis pasakojimų apie Viešpatį – tai toli gražu ne tas pat, kas klausytis kasdienių tauškalų. Jei klausytojas nuoširdus, jis pats tuo įsitikins, kai palengva ims sklaidytis tirštos neišmanymo miglos temdžiusios jo sąmonę.

yasya deve parā bhaktir yathā deve tathā gurau
tasyaite kathitā hy arthāḥ prakāśante mahātmanaḥ
(„Śvetāśvatara Upaniṣada“ 6.23)

Duok alkanam pavalgyti, ir jo alkis dings, o bevalgydamas jis patirs dar ir didžiulį malonumą. Pasisotinus nereikia klausti kitų ar esi sotus. Vienintelis kriterijus, pagal kurį galima spręsti ar teisingai klausomasi „Śrīmad-Bhāgavatam“, – patiria ar ne klausytojas prašviesėjimą.

6 TEKSTAS

भूय एव विवित्सामि भगवानात्ममायया ।
यथेदं सृजते विश्वं दुर्विभाव्यमधीश्वरैः ॥ ६ ॥

bhūya eva vivitsāmi bhagavān ātma-māyayā
yathedaṁ sṛjate viśvaṁ durvibhāvyam adhīśvaraiḥ

bhūyaḥ – vėl; *eva* – taip pat; *vivitsāmi* – aš noriu sužinoti; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *ātma* – Savo; *māyayā* – energijų pagalba; *yathā* – kaip; *idam* – šį materialų pasaulį; *sṛjate* – sukuria; *viśvam* – visatą; *durvibhāvyam* – nesuvokiamą; *adhīśvaraiḥ* – net ir galingiems pusdieviams.

Sakyk, kaip Dievo Asmuo, pasitelkęs Savo galias, sukuria materialias visatas tokias, kokios jos yra, – nesuvokiamas net ir galingiesiems pusdieviams.

Komentaras: Kiekvieno smalsaus žmogaus mintyse kyla klausimas, kaip radosi mus supantis reiškinių pasaulis. Tad nieko keista, kad tokiai nepaprastai asmenybei kaip Mahārāja Parīkṣitas, norėjusiam kuo daugiau sužinoti iš dvasinio mokytojo apie Viešpaties darbus, rūpėjo ir šis klausimas. Norėdami suprasti nesuvokiamą reiškinį, turime kreiptis į šiuo klausimu kompetentingą asmenį. Klausimą apie pasaulio sukūrimą irgi, žinoma, reikia adresuoti šį dalyką išmanančiam žmogui. Taigi, kaip jau sakyta kalbant apie Śukadevą Gosvāmį, dvasinis mokytojas turi būti *sarva-jña*. Klau-

sinėdamas kompetentingo dvasinio mokytojo, mokinys išsiaiškins, kas jam nežinoma apie Dievą, – šitai savo pavyzdžiu mus skatina daryti ir Mahārāja Parīkṣitas. Mahārājai Parīkṣitui jau buvo žinoma, kad visas aplinkinis pasaulis kyla iš Viešpaties galios, – apie tai kalbėta pačioje „Śrīmad-Bhāgavatam“ pradžioje (*janmādy asya yataḥ*). Dabar jis domisi, kaip vyko pats kūrimas. Kas yra kūrinijos šaltinis, jis tikrai žinojo, – antraip nebūtų klausęs, kaip Dievo Asmuo, Savo įvairių energijų padedamas, sukūrė mus supantį reiškinių pasaulį. Kad egzistuoja kūrėjas ir kad pasaulis neatsirado pats savaime, aišku net paprastam žmogui. Mes iš patirties žinome, kad daiktai taip neatsiranda. Kvailys teigs, kad kūrimo energija yra nepriklausoma ir kad ji, kaip elektros energija, veikia savarankiškai. Tačiau išmintingas žmogus supranta, kad net elektros energija yra gaminama vienoje iš elektros jėgainių, kurios darbui ir elektros energijos paskirstymui vadovauja patyręs inžinierius energetikas. Apie Viešpaties visavaldystę Jo sukurtame pasaulyje kalba ir pati „Bhagavad-gīta“ (9.10) (*parāsya śaktir vividhaiva śrūyate*). Vedos aiškiai sako, kad materiali energija yra viena iš Viešpaties energijų. Elektros prietaisų darbas be žmogaus pagalbos ir kiti elektros energijos kuriami stebuklai gali apstulbinti naivų vaiką, tačiau išmaningas žmogus supranta, kad šią energiją gamina ir valdo žmogus. Tas pat pasakytina ir apie vadinamuosius šio pasaulio mąstytojus filosofus ir mokslininkus, kurie remdamiesi savo ribotu protu kuria įvairiausias utopines teorijas apie savaime atsiradusią visatą, tačiau Viešpaties bhaktas gudresnis – jis studijuoja „Bhagavad-gītą“ ir sužino, kad kūrimą valdo Aukščiausiojo Viešpaties ranka. Aukščiausiasis Viešpats yra tarsi budintis inžinierius energetikas vadovaujantis elektros jėgainės darbui. Mokslininkai tyrinėtojai gilinasi į reiškinių priežastis, tačiau stebuklingos Viešpaties kūrimo energijos veikimas dažnai suglumina net didžiausius iš jų – Brahmą, Indrą, Šivą ir daugelį kitų pusdievių, tuo labiau smulkmenose besikapstančius mokslininkus materialistus, kurie jiems iš tolo neprilygsta. Kadangi skirtingose visatos planetose yra skirtingos gyvenimo sąlygos ir egzistuoja planetų hierarchija, tai ir šiose planetose gyvenančių būtybių intelektas toli gražu nevienodas. Brahmos planetoje gyvenimo trukmė, kurios, „Bhagavad-gītos“ teigimu, Žemės gyventojai net nepajėgia įsivaizduoti, yra proporcinga Brahmājī sąmonės išsivystymo lygiui, kuris, kaip ir jo gyvenimo trukmė, atrodo neįtikėtinas didžiam mūsų planetos mokslininkui. Tačiau net ir Brahmājī, apdovanotas nepaprastu intelektu, sako savo garsiojoje *saṁhitoje* („Brahma-saṁhitā“ 5.1):

īśvaraḥ paramaḥ kṛṣṇaḥ sac-cid-ānanda-vigrahaḥ
anādir ādir govindaḥ sarva-kāraṇa-kāraṇam

„Bhagavāno ypatybių turi daugelis, tačiau visų Aukščiausias yra Kṛṣṇa, nes niekas su Juo negali lygintis. Jis – Aukščiausiasis Asmuo, ir Jo kūnas amžinas, suverptas iš išminties ir palaimos. Jis – pirmapradis Viešpats Govinda, visų priežasčių priežastis.“

Brahmājī pripažįsta, jog Viešpats Kṛṣṇa – aukščiausioji visų priežasčių priežastis. Tačiau riboto mąstymo žmonės, gyvenantys nykštukinėje Žemės planetoje, laiko Viešpatį paprastu žmogumi. Todėl kai Viešpats „Bhagavad-gītoje“ sako, kad Jis, Viešpats Kṛṣṇa, yra Aukščiausioji Tiesa, filosofai empirikai ir gerklę palaidyti mėgstantys pasauliečiai Jį išjuokia. Todėl Viešpats apgailestaudamas sako:

avajānanti māṁ mūḍhā mānuṣīṁ tanum āśritam
paraṁ bhāvam ajānanto mama bhūta-maheśvaram

„Kvailiai išjuokia Mane, kai nužengiu žmogaus pavidalu. Jie nesuvokia Mano transcendentinės prigimties ir nežino, kad esu visa ko valdovas.“ (BG 9.11) Brahmā ir Śiva (tuo labiau kiti pusdieviai) – tai *bhūtos,* Viešpaties sukurti galingi pusdieviai, kurie tarytum karaliaus paskirti ministrai atsako už įvairias visatos valdymo sritis. Karaliaus skirtus patarėjus taip pat galima pavadinti *īśvaromis,* valdovais, tačiau aukščiausiasis valdovas yra *maheśvara*. Jis – visų valdovų kūrėjas. Menkos nuovokos žmonės šito nesupranta, todėl įžūliai Jį išjuokia, kai iš Savo besąlyginės malonės Jis periodiškai nužengia Žemėn žmogaus pavidalu. Viešpaties negalima lyginti su žmogumi. Jis yra *sac-cid-ānanda-vigraha,* Absoliutus Dievo Asmuo, ir Jo kūnas nesiskiria nuo Jo sielos. Jis tuo pat metu yra ir galia, ir galios šaltinis.

Mahārāja Parīkṣitas nepraše savo dvasinio mokytojo Śukadevos Gosvāmio papasakoti apie dieviškuosius Viešpaties Kṛṣṇos žaidimus Vṛndāvanoje; jis norėjo sužinoti, kaip Viešpats sukuria šį pasaulį. O ir Śukadeva Gosvāmis nesakė, kad karaliui derėtų klausytis pasakojimų apie transcendentinius Viešpaties žaidimus. Kadangi laiko buvo nedaug, Śukadeva Gosvāmis, žinoma, galėjo sutrumpinti savo pasakojimą, pereidamas tiesiai prie dešimtosios giesmės, kaip tai daro skaitovai profesionalai. Tačiau, priešingai nei savaitinių „Bhāgavatam“ skaitymų rengėjai profesionalai, karalius ir didis „Śrīmad-Bhāgavatam“ pasakotojas neketino apeiti pirmų giesmių. Jie laikėsi nuoseklumo, duodami pavyzdį visiems „Śrīmad-Bhāgavatam“ klausytojams ir skaitytojams. Tie, kurie yra išorinės Viešpaties energijos valdžioje, kitaip sakant, materialaus pasaulio gyventojai, pirma turėtų suvokti, kaip veikia išorinė Viešpaties energija – Dievo Asmens valios vykdytoja, ir tik tada aiškintis vidinės Jo energijos veikimą. Pasauliečiai dažniausiai garbina Durgā-devī, išorinę Kṛṣṇos energiją, tačiau jie nežino, kad

Durgā-devī tėra energija, veikianti kaip Viešpaties šešėlis. Kaip pasakyta „Bhagavad-gītoje“ (9.10), jos stulbinančiam materialių galių veikimui vadovauja Viešpaties ranka. „Brahma-saṁhitoje“ taip pat tvirtinama, jog galingoji Durgā-śakti paklūsta Govindos valiai, ir be Jo leidimo nepajudina nė žolelės. Todėl, užuot skubėjęs gilintis į vidine Viešpaties energija apreikštus transcendentinius žaidimus, pradedantis bhaktas geriau pasistengtų suprasti Aukščiausiojo Viešpaties didybę ir išsiaiškintų, kaip veikia Jo kuriamoji energija. Apie Viešpaties valdomą kuriamąją energiją kalbama ir „Caitanya-caritāmṛtoje“, kur jos autorius įspėja bhaktus neofitus, kaip pavojinga neįvertinti mokslo apie Kṛṣṇos didybę. Beatodairiškai tikėti Kṛṣṇa gali tik tas, kuris suvokia Viešpaties Kṛṣṇos didybę. Jos nesuvokdami šio pasaulio didžiūnai tarytum paprasti žmonės ims laikyti Viešpatį Kṛṣṇą vienu iš pusdievių, istorinių asmenybių ar mitų herojų. Pasakojimai apie transcendentinius Viešpaties žaidimus Vṛndāvanoje ir net Dvārakoje teikia džiaugsmą tik tiems, kurie jau pasiekė dvasinės praktikos aukštumas. Kaip rodo Mahārājos Parīkṣito pavyzdys, keldamas klausimus ir vykdydamas atsidavimo Viešpačiui tarnystę, tas aukštumas gali palengva pasiekti ir paprastas žmogus.

7 TEKSTAS

यथा गोपायति विभुर्यथा संयच्छते पुनः ।
यां यां शक्तिमुपाश्रित्य पुरुशक्तिः परः पुमान् ।
आत्मानं क्रीडयन् क्रीडन् करोति विकरोति च ॥ ७ ॥

yathā gopāyati vibhur yathā saṁyacchate punaḥ
yāṁ yāṁ śaktim upāśritya puru-śaktiḥ paraḥ pumān
ātmānaṁ krīḍayan krīḍan karoti vikaroti ca

yathā – kaip; *gopāyati* – palaiko; *vibhuḥ* – didis; *yathā* – kaip; *saṁyacchate* – sunaikina; *punaḥ* – vėl; *yām yām* – kaip; *śaktim* – energijas; *upāśritya* – pasitelkęs; *puru-śaktiḥ* – visagalis; *paraḥ* – Aukščiausiasis; *pumān* – Dievo Asmuo; *ātmānam* – pilnavertes ekspansijas; *krīḍayan* – pasitelkdamas; *krīḍan* – ir Pats dalyvaudamas; *karoti* – daro jas; *vikaroti* – ir vadovauja veiklai; *ca* – ir.

Paaiškinki, kaip visagalis Aukščiausiasis Viešpats tarsi žaidėjas pasitelkęs įvairias Savo energijas bei ekspansijas užtikrina šio materialaus pasaulio tvarumą ir vėl jį sunaikina.

Komentaras: „Kaṭha Upaniṣadoje“ (2.2.13) Aukščiausiasis Viešpats vadinamas viršiausia amžina būtybe tarp visų kitų amžinų individualių būtybių (*nityo nityānāṁ cetanaś cetanānām*) ir vieninteliu Aukščiausiu Viešpačiu, laiduojančiu nesuskaičiuojamos daugybės kitų individualių būtybių egzistavimą (*eko bahūnāṁ yo vidadhāti kāmān*). Taigi visos gyvos esybės, tiek laisvos, tiek sąlygotos, yra globojamos Visagalio Aukščiausiojo Viešpaties. Ir čia Viešpačiui padeda įvairios Jo ekspansijos ir trys svarbiausiosios energijos – vidinė, išorinė ir paribio. Gyvos esybės priklauso Jo paribio energijai, bet kai kurias iš jų (Brahmą, Marīcį, ir kt.), pelniusias Viešpaties pasitikėjimą, Jis taip pat įgalina kurti, iš vidaus įkvėpdamas jas šiai veiklai (*tene brahma hṛdā*). Išorinė energija (*māya*) yra prisotinta *jīvų,* sąlygotų sielų. Paribio energija nevaržoma veikia dvasiniame pasaulyje, kur Viešpats įvairių pilnatviškų Savo ekspansijų padedamas palaiko su gyvomis būtybėmis įvairius transcendentinius santykius. Taip vienintelis Aukščiausiasis Dievo Asmuo išsiskleidžia daugybe apraiškų (*bahu syām*), todėl reiškinių bei daiktų įvairovė glūdi Jame, ir Jis Pats yra juose, nors sykiu nuo jų skiriasi. Tokia yra neįsivaizduojama mistinė Viešpaties galybė, todėl Jo nesuvokiamų energijų galia pasaulis sudaro su Juo vienovę ir sykiu skiriasi nuo Jo (*acintya-bhedābheda-tattva*).

8 TEKSTAS

नूनं भगवतो ब्रह्मन् हरेरद्भुतकर्मणः ।
दुर्विभाव्यमिवाभाति कविभिश्चापि चेष्टितम् ॥ ८ ॥

nūnaṁ bhagavato brahman harer adbhuta-karmaṇaḥ
durvibhāvyam ivābhāti kavibhiś cāpi ceṣṭitam

nūnam – vis viena nepajėgūs; *bhagavataḥ* – Dievo Asmens; *brahman* – o mokytasai brāhmaṇe; *hareḥ* – Viešpaties; *adbhuta* – nuostabiai; *karmaṇaḥ* – kuris veikia; *durvibhāvyam* – nesuvokiamas; *iva* – toks; *ābhāti* – atrodo; *kavibhiḥ* – netgi didžiai apsišvietusiems; *ca* – taip pat; *api* – nepaisant; *ceṣṭitam* – jų pastangų.

O išmintingas brahmane, Viešpaties darbai nuostabūs ir nepaaiškinami. Kad ir kaip stengiasi, jų suvokti nepajėgia net didžiausi mokslo vyrai.

Komentaras: Nesuvokiama ir nuostabu jau vien tai, kaip Aukščiausiasis Viešpats sukūrė šią visatą, o tokių visatų yra nesuskaičiuojama daugybė,

ir visos kartu jos sudaro materialų pasaulį, kurį vadina sukurtuoju pasauliu ir kuris tėra nedidelė viso kosminio pasaulio dalis. *Ekāṁśena sthito jagat* – materialus pasaulis tėra kūrinijos dalelė. Yra žinoma, kad materialus pasaulis sudaro vieną ketvirtadalį visos Viešpaties energijos, o likusieji trys jos ketvirtadaliai – tai *vaikuṇṭha-jagat,* dvasinis pasaulis, kuris „Bhagavad-gītoje“ vadinamas *mad-dhāma* arba *sanātana-dhāma,* amžinu pasauliu. Ankstesniame posme jau buvo kalbėta apie tai, kad Viešpats kuria ir naikina šią kūriniją. Šitai vyksta tik materialiame pasaulyje, kadangi likusi didesnioji Jo kūrinijos dalis, Vaikuṇṭha, niekada nekuriama ir nenaikinama. Jei būtų kitaip, Vaikuṇṭha-dhāma nebūtų vadinama amžina. Viešpats neatsiejamas nuo *dhāmos;* Jo amžinas vardas, ypatybės, žaidimai, apsuptis ir individualybė – tai įvairių Jo energijų bei ekspansijų apraiškos. Viešpats yra *anādi* – Jam nereikalingas kūrėjas, Jis Pats yra *ādi,* arba visa ko šaltinis. Būdami netobuli, mes linkstame manyti, kad Viešpats taip pat buvo sukurtas, tačiau Vedānta tai paneigia. Priešingai, Jis yra visa ko kūrėjas (*nārāyaṇaḥ paro 'vyaktāt*). Todėl nieko keisto, kad šie dalykai glumina paprastą žmogų ir yra sunkiai jam suvokiami. Jie nesuvokiami net ir didiesiems mokslininkams. Neatsitiktinai jų keliamos teorijos viena kitai prieštarauja. Mokslininkai nėra iki galo ištyrę net mūsų visatos, kuri tėra menkutis Viešpaties kūrinijos kampelis, nežino, kokio ji dydžio, kiek joje žvaigždžių bei planetų, kokios sąlygos vyrauja tose nesuskaičiuojamose planetose. Mūsų dienų mokslininkų žinios apie tai labai ribotos. Kai kurie iš jų tvirtina, kad visatoje yra apie šimtas milijonų planetų. 1960 metų vasario 21-osios spaudos pranešimas iš Maskvos skelbia:

„Žinomas rusų mokslininkas astronomas Borisas Voroncovas-Veljaminovas teigia, kad visatoje egzistuoja nesuskaitoma daugybė planetų, apgyvendintų protaujančiomis būtybėmis. Visai galimas daiktas, kad tose planetose klesti gyvybė, panaši į gyvybę Žemėje.

Kalbėdamas apie kitų planetų atmosferą, chemijos mokslų daktaras Nikolajus Žirovas pažymėjo, kad, turėdami žemą kūno temperatūrą, marsiečiai galėtų puikiai prisitaikyti prie tenykščių gyvenimo sąlygų. Jo įsitikinimu, Marso atmosferos dujų sudėtis prisitaikiusiems prie jos organizmams yra visiškai tinkama gyventi.“

Organizmų gebėjimą prisitaikyti prie tam tikros planetos gyvenimo sąlygų „Brahma-saṁhitā“ vadina *vibhūti-bhinnam,* – tai reiškia, kad kiekvienai iš nesuskaitomos daugybės šios visatos planetų būdinga savita atmosfera, ir palankesnės atmosferos planetose gyvos būtybės sąmonė tobulesnė. *Vibhuti* reiškia „specifinės galios“, o *bhinnam* reiškia „įvairios“. Mokslininkai, tiriantys kosmosą ir technikos pagalba mėginantys nukeliauti į kitas planetas, turi suprasti, kad organizmai, prisitaikę prie Žemės atmos-

feros sąlygų, negali gyventi kitų planetų atmosferoje (žr. „Anapus laiko ir erdvės“). Todėl, kaip teigiama „Bhagavad-gītoje“ (9.25), norint po mirties nukeliauti į kitą planetą, reikia būti tam pasiruošus:

yānti deva-vratā devān pitṝn yānti pitṛ-vratāḥ
bhūtāni yānti bhūtejyā yānti mad-yājino 'pi mām

„Pusdievių garbintojai gims tarp pusdievių, dvasių ir šmėklų garbintojai gims tarp šmėklų, o tie, kurie garbina Mane, gyvens su Manimi.“

Mahārājos Parīkṣito klausimas, kaip veikia Viešpaties kuriančioji energija, rodo, kad jis gerai išmanė, kaip vyksta kūrimas. Kodėl gi jis apie tai klausė Śukadevą Gosvāmį? Didis imperatorius Pāṇḍavų ainis Mahārāja Parīkṣitas buvo nuolankus Viešpaties Kṛṣṇos tarnas ir, visiškai suprantama, turėjo nemažai žinoti apie pasaulio sukūrimą. Tačiau jis žinojo ne viską. Todėl posmas ir teigia, kad šitai nesuvokiama net didžiausiems išminčiams, nepaisant visų jų pastangų. Viešpats yra beribis, ir Jo darbų suvokti neįmanoma. Gyva būtybė turi ribotas žinias ir netobulus jutimus, – net aukščiausioji ir tobuliausioji šios visatos būtybė, patsai Brahmājī, – negali pažinti Beribio. Iš dalies pažinti Beribį galima tik iš Paties Beribio (pavyzdžiui, iš nepakartojamų „Bhagavad-gītos“ posmų, išėjusių iš Paties Viešpaties lūpų, arba klausantis dvasiškai susivokusių sielų, pavyzdžiui, Śukadevos Gosvāmio, kuris patyrė tiesą iš Vyāsadevos, Nārados mokinio). Taigi Absoliuti Tiesa eksperimentiniais metodais (nei senoviniais, nei šiuolaikiniais) nesuvokiama. Ją patirti galima tik per mokinių seką.

9 TEKSTAS

यथा गुणांस्तु प्रकृतेर्युगपत्क्रमशोऽपि वा ।
बिभर्ति भूरिशस्त्वेकः कुर्वन् कर्माणि जन्मभिः ॥ ९ ॥

yathā guṇāṁs tu prakṛter yugapat kramaśo 'pi vā
bibharti bhūriśas tv ekaḥ kurvan karmāṇi janmabhiḥ

yathā – kokios jos yra; *guṇān* – *guṇas*; *tu* – bet; *prakṛteḥ* – materialios energijos; *yugapat* – iš karto; *kramaśaḥ* – laipsniškai; *api* – taip pat; *vā* – arba; *bibharti* – palaiko; *bhūriśaḥ* – daugybę pavidalų; *tu* – bet; *ekaḥ* – aukščiausioji vienovė; *kurvan* – atliekanti; *karmāṇi* – veiklą; *janmabhiḥ* – per inkarnacijas.

Aukščiausiasis Dievo Asmuo visada išlieka vienabūtis – ir Patsai valdydamas materialios gamtos guņas, ir išsiskleidęs daugybe pavidalų, ir kai nuoseklia tvarka sukuria Savo Asmens skleidinius, kad vadovautų materialios gamtos guņų veikimui.

10 TEKSTAS

विचिकित्सितमेतन्मे ब्रवीतु भगवान् यथा ।
शाब्दे ब्रह्मणि निष्णातः परस्मिंश्च भवान् खलु ॥१०॥

vicikitsitam etan me bravītu bhagavān yathā
śābde brahmaṇi niṣṇātaḥ parasmiṁś ca bhavān khalu

vicikitsitam – painius klausimus; *etat* – šiuos; *me* – mano; *bravītu* – išaiškinki; *bhagavān* – galingas kaip Viešpats; *yathā* – kaip; *śābde* – transcendentinį garsą; *brahmaṇi* – Vedų šventraščius; *niṣṇātaḥ* – puikiai išmanai; *parasmin* – transcendenciją; *ca* – taip pat; *bhavān* – tu; *khalu* – iš tiesų.

Atsakyki į šiuos painius klausimus, nes tu juk puikiai išmanai Vedų šventraščius ir esi perpratęs transcendenciją, o svarbiausia – esi didis Viešpaties bhaktas, todėl prilygsti Pačiam Dievo Asmeniui.

Komentaras: „Brahma-saṁhitoje“ pasakyta, kad Aukščiausioji Absoliuti Tiesa, Govinda, Dievo Asmuo, yra vienas ir nedalomas, tačiau Jis išsiskleidžia nesuskaičiuojama daugybe absoliučių pavidalų, kurie nesiskiria vienas nuo kito, ir nors Jis – pirmapradis asmuo, Jis yra amžinai jaunas ir kupinas neišsenkamos jaunatviškos energijos. Pažinti Viešpatį studijuojant transcendentinį Vedų mokslą yra nepaprastai sunku, tačiau tyri bhaktai pažįsta Jį be didesnio vargo.

Egzistuoja įvairių Viešpaties pavidalų ekspansijos: iš Kṛṣṇos radosi Baladeva ir Saṅkarṣaṇa, iš Saṅkarṣaṇos – Vāsudeva, iš Vāsudevos – Aniruddha, iš Aniruddhos – Pradyumna, dar kartą Saṅkarṣaṇa, iš Saṅkarṣaṇos – Nārāyaṇos *puruṣāvatāros* ir dar nesuskaičiuojama daugybė kitų pavidalų, kuriuos Vedų literatūra lygina su nesibaigiančiomis bangelėmis upės srovėje. Visi šie pavidalai yra vienas asmuo. Jie tartum vienodos galios žibintai, uždegti vienas nuo kito. Štai transcendentinė Viešpaties galybė. Vedose pasakyta, kad Jis absoliučiai tobulas ir, netgi išsiskleidęs tobulais pavidalais, Jis tebėra nepakitusi ir tobula visuma (*pūrṇasya pūrṇam*

ādāya pūrṇam evāvaśiṣyate). Todėl spekuliatyvių mąstytojų keliama materiali Viešpaties samprata yra nepagrįsta. Pasauliečiui mokslininkui, kad ir kaip gerai jis išmanytų Vedų šventraščius, Viešpats visada lieka neįminta mįslė (*vedeṣu durlabham adurlabham ātma-bhaktau*). Viešpats yra nesuvokiamas ribotam pasaulietiškų Vedų žinovų, filosofų ir mokslininkų protui. Tačiau tyras bhaktas lengvai Jį suvokia, kadangi, kaip Viešpats skelbia „Bhagavad-gītoje“ (18.54), Viešpaties prigimtį gali pažinti tik tas, kuris, peržengęs žinojimo stadiją, su atsidavimu tarnauja Viešpačiui. Be transcendentinės meilės ir tarnystės Viešpačiui, negalima aiškiau suprasti Viešpaties, Jo švento vardo, pavidalo, ypatybių, žaidimų ir t.t. „Bhagavad-gītos“ tvirtinimas, jog reikia atsisakyti bet kokios kitos veiklos ir atsiduoti Viešpačiui, reiškia, kad žmogus turi tapti tyru, besąlygiškai Viešpačiui atsidavusiu bhaktu, nes tik atsidavimo Viešpačiui tarnystė leidžia Jį pažinti.

Viename iš ankstesnių posmų Mahārāja Parīkṣitas pabrėžia, kad Viešpats yra nesuvokiamas net didžiausiems Vedų raštų žinovams. Tačiau kodėl, šitai pripažindamas, jis vis dėlto prašo Śukadevą Gosvāmį papasakoti apie Viešpatį tai, ko jis dar nežino? Atsakymas labai paprastas. Śukadeva Gosvāmis ne tik puikiai išmanė Vedų šventraščius, bet ir buvo didi, dvasiškai susivokusi siela, galingas Viešpaties bhaktas. Viešpaties malone toks bhaktas tampa galingesnis net už Patį Viešpatį. Norėdamas patekti į Laṅkos salą, Dievo Asmuo Śrī Rāmacandra turėjo nutiesti tiltą per Indijos vandenyną, o Jo tyras bhaktas Śrī Hanumānjī tiesiog peršoko vandenyną. Viešpats be galo maloningas Savo tyram bhaktui ir pasistengia, kad Jo mylimas bhaktas atrodytų galingesnis už Jį Patį. Antai Viešpats sakė Durvasai Muniui negalįs Jo išgelbėti, nors Munis buvo toks galingas, kad netgi sąlygojamas materijos sugebėjo susitikti su Viešpačiu. O Mahārāja Ambarīṣa, Viešpaties bhaktas, įstengė jį išgelbėti. Ir kadangi Viešpaties bhaktas yra galingesnis už Patį Viešpatį, bhakto garbinimas laikomas dar veiksmingesniu už tiesioginį Viešpaties garbinimą (*mad-bhakta-pūjābhyadhikā*).

Taigi rimtas bhaktas pirmiausiai turi kreiptis į dvasinį mokytoją, kuris ne tik gerai išmano Vedų šventraščius, bet yra ir didis Viešpaties bhaktas, patyręs Jį Patį ir įvairias Jo energijas. Be tokio Viešpačiui atsidavusio dvasinio mokytojo neįmanoma permanyti transcendentinio mokslo apie Viešpatį. Pasakodamas apie Viešpatį, autoritetingas dvasinis mokytojas, kaip Śukadeva Gosvāmis, kalba ne tik apie Jo vidines energijas, bet aiškina ir tai, kaip Jis valdo Savo išorines energijas.

Vidinės Viešpaties energijos veikimą įkūnija Jo dieviškieji Vṛndāvanos žaidimai, o Jo išorinės energijos veikimui vadovauja Jo Paties ekspansijos – Kāraṇārṇavaśāyī Viṣṇu, Garbhodakaśāyī Viṣṇu ir Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu. Śrīla Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura pataria *vaiṣṇavoms* mokytis iš idea-

laus mokinio Mahārājos Parīkṣito ir idealaus dvasinio mokytojo Śukadevos Gosvāmio ir domėtis ne tik *rāsa-līla* (dieviškaisiais meilės žaidimais), bet ir stengtis kuo daugiau sužinoti apie Jo *puruṣāvatārų* žaidimus, susijusius su *sṛṣṭi-tattva,* t.y. Viešpaties – kūrėjo, funkcijomis.

11 TEKSTAS

सूत उवाच
इत्युपामन्त्रितो राज्ञा गुणानुकथने हरेः ।
हृषीकेशमनुस्मृत्य प्रतिवक्तुं प्रचक्रमे ॥११॥

sūta uvāca
ity upāmantrito rājñā guṇānukathane hareḥ
hṛṣīkeśam anusmṛtya prativaktuṁ pracakrame

sūtaḥ uvāca – Sūta Gosvāmis tarė; *iti* – taip; *upāmantritaḥ* – paprašytas; *rājñā* – karaliaus; *guṇa-anukathane* – aprašyti transcendentines Viešpaties ypatybes; *hareḥ* – Dievo Asmenį; *hṛṣīkeśam* – juslių valdovą; *anusmṛtya* – tinkamai prisiminęs; *prativaktum* – atsakydamas; *pracakrame* – atliko įžangą.

Sūta Gosvāmis tarė: Karaliaus paprašytas papasakoti apie Dievo Asmens kuriančiąją energiją ir norėdamas deramai atsakyti į klausimą, Śukadeva Gosvāmis atmintyje nuosekliai sudėstė jutimų valdovo [Śrī Kṛṣṇos] paveikslą ir prabilo:

Komentaras: Viešpaties bhaktai nesijaučia galį apibūdinti Viešpatį ir Jo transcendentines ypatybes savarankiškai, nepriklausomai nuo Viešpaties valios. Jie yra įsitikinę, kad gali kalbėti tik tai, ką pasakyti juos įkvepia Aukščiausiasis Viešpats, jutimų valdovas. Individualios būtybės juslės nepriklauso jai pačiai; bhaktas suvokia, kad jo juslės priklauso Aukščiausiajam Viešpačiui ir kad jomis naudojamasi teisingai tada, kai jos tarnauja Viešpačiui. Juslės yra instrumentai, o materijos pradai – sudedamasios kūrinijos dalys, ir visa tai mums davė Viešpats, todėl visiems mūsų veiksmams, kai mes žiūrime, kalbame ir t.t., vadovauja Viešpats. „Bhagavadgīta“ (15.15) patvirtina šią mintį: *sarvasya cāhaṁ hṛdi sanniviṣṭo mattaḥ smṛtir jñānam apohanaṁ ca*. Niekas negali veikti laisvai ir nepriklausomai, todėl, prieš imdamasis ką nors daryti, valgyti ar kalbėti, žmogus turi

atsiklausti Viešpaties leidimo. Gavus Viešpaties palaiminimą, kad ir ką žmogus darytų, jo veiksmai neturės keturių sąlygotai sielai būdingų ydų.

12 TEKSTAS

श्रीशुक उवाच
नमः परस्मै पुरुषाय भूयसे
सदुद्भवस्थाननिरोधलीलया ।
गृहीतशक्तित्रितयाय देहिना-
मन्तर्भवायानुपलक्ष्यवर्त्मने ॥१२॥

śrī-śuka uvāca
namaḥ parasmai puruṣāya bhūyase
sad-udbhava-sthāna-nirodha-līlayā
gṛhīta-śakti-tritayāya dehinām
antarbhavāyānupalakṣya-vartmane

śrī-śukaḥ uvāca – Śrī Śukadeva Gosvāmis tarė; *namaḥ* – reiškiu pagarbą; *parasmai* – Aukščiausiam; *puruṣāya* – Dievo Asmeniui; *bhūyase* – absoliučiai visumai; *sad-udbhava* – materialaus pasaulio kūrimą; *sthāna* – jo palaikymą; *nirodha* – ir jo sunaikinimą; *līlayā* – žaisdamas; *gṛhīta* – priima; *śakti* – energiją; *tritayāya* – trijų guņų; *dehinām* – visuose, kurie turi materialius kūnus; *antaḥ-bhavāya* – Tam, kuris glūdi; *anupalakṣya* – nesuvokiami; *vartmane* – Tam, kurio keliai.

Śukadeva Gosvāmis tarė: Garbė Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, kuris trimis gamtos guņomis kuria šį materialų pasaulį. Jis – kiekviename kūne glūdinti absoliuti visuma. Niekam nežinomi Jo keliai.

Komentaras: Materialus pasaulis, kuriame gyvename, yra trijų *guņų* – dorybės, aistros ir neišmanymo – apraiška. Kurti, palaikyti ir naikinti materialų pasaulį Aukščiausiasis Viešpats apsireiškia trimis pavidalais – Brahmos, Viṣņu ir Śaṅkaros (Śivos). Viṣņu pavidalu Jis persmelkia visą sukurtąją materiją. Garbhodakaśāyī Viṣņu pavidalu Jis įeina į kiekvieną visatą, o Kṣīrodakaśāyī Viṣņu pavidalu – į visų gyvų būtybių kūnus. Viešpats Śrī Kṛṣņa – visų *viṣņu-tattvų* šaltinis, todėl čia Jis vadinamas *paraḥ pumānu,* o „Bhagavad-gītoje“ (15.18) – Puruṣottama. Jis yra absoliuti visuma, o *puruṣāvatāros* – tai dalinės Jo ekspansijos. *Bhakti-yoga* –

vienintelis metodas, leidžiantis žmogui pažinti Viešpatį. Dievo Asmuo yra nepažinus filosofams empirikams bei *yogams* mistikams, todėl vadinamas *anupalakṣya-vartmane* – mįslingojo kelio (*bhakti-yogos*) Viešpačiu.

13 TEKSTAS

भूयो नमः सद्वृजिनच्छिदेऽसता-
मसम्भवायाखिलसत्त्वमूर्तये ।
पुंसां पुनः पारमहंस्य आश्रमे
व्यवस्थितानामनुमृग्यदाशुषे ॥१३॥

bhūyo namaḥ sad-vṛjina-cchide 'satām
asambhavāyākhila-sattva-mūrtaye
puṁsāṁ punaḥ pāramahaṁsya āśrame
vyavasthitānām anumṛgya-dāśuṣe

bhūyaḥ – vėl; *namaḥ* – aš lenkiuosi; *sat* – bhaktų arba dorų žmonių; *vṛjina*– nuo kančių; *chide* – išvaduotojui; *asatām* – ateistų, demoniškų abhaktų; *asambhavāya* – sustabdančiam tolimesnes negandas; *akhila* – tobulai; *sattva* – dorybei; *mūrtaye* – Asmenybei; *puṁsām* – transcendentalistų; *punaḥ* – vėl; *pāramahaṁsye* – aukščiausio dvasinio tobulumo; *āśrame* – lygmenį; *vyavasthitānām* – pasiekusiems; *anumṛgya* – tikslą; *dāśuṣe* – dovanojančiam.

Tebūna pagarbintas dar kartą Tasai, kurio kūne susijungia visa būtis ir transcendencija, kuris apsaugo doruosius bhaktus nuo nelaimių ir pažaboja demonišką bedievių būdą. Tai Jis dovanoja dvasios aukštumų pasiekusiems transcendentalistams jų siekių išsipildymą.

Komentaras: Viešpaties Kṛṣṇos kūnas absoliutus, Jis talpina Savy viską – tiek materialų, tiek dvasinį pasaulius. *Akhila* reiškia „tobulas“, tai žodžio *khila* antonimas. Kaip teigiama „Bhagavad-gītoje“, egzistuoja dvejopos prigimties gamta (*prakṛti*) – materiali bei dvasinė, arba išorinė bei vidinė Viešpaties energijos. Materiali gamta vadinama *apara,* žemesniąja, o dvasinė – aukštesniąja, arba transcendentine. Viešpaties pavidalas nepriklauso žemesniajai, materialiai gamtai. Viešpats yra absoliučiai transcendentalus, Jis yra *mūrti,* t.y. turi transcendentinį pavidalą. Menkos nuovokos žmonės, neišmanantys, kas yra transcendentinis pavidalas, laiko Viešpatį beasmeniu Brahmanu. Tačiau Brahmanas tėra Jo transcendentinio kūno skleidžiami

spinduliai (*yasya prabhā*). Bhaktai, pažįstantys transcendentinį Viešpaties pavidalą, atsideda tarnystei, ir Viešpats, atsakydamas į jų jausmus, jiems dovanoja besąlyginę malonę ir apsaugo nuo kančių. Tie, kurie laikosi Vedų priesakų, taip pat brangūs Viešpačiui, todėl irgi yra Jo globojami. Nedorėliai ir neištikimieji, turintys piktų kėslų, susiduria su nuolatinėmis kliūtimis, nes stoja prieš Vedų priesakus. Kai kuriems demonams Viešpats parodo ypatingą prielankumą ir Pats juos sunaikina, – taip atsitiko Rāvanai, Hiranyakaśipu ir Kāṁsai. Tokiu būdu šie demonai pelnė išvadavimą – jų demoniškiems darbams buvo padarytas galas. Viešpats kaip rūpestingas tėvas baudžia demonus ir gelbėja bhaktus, bet tiek vieniems, tiek kitiems tai yra prielankumo ženklas, nes Jis yra absoliuti esybė, talpinanti Savyje visų rūšių individualias esybes.

Paramahaṁsos pakopa – tai aukščiausio tobulumo ir dvasinės brandos pakopa. Pasak Śrīmatī Kuntīdevī, Viešpatį iš tikrųjų tepažįsta tik *paramahaṁsos*. Gilinantis į transcendenciją, pirmiausia patiriamas beasmenis Brahmanas, toliau – lokalizuota Paramātmā ir tik tada – Dievo Asmuo Puruṣottama, Viešpats Kṛṣṇa. Dvasiniame *sannyāsio* gyvenime irgi egzistuoja keletas laipsniško tobulėjimo etapų. *Kuṭīcaka, bahūdaka, parivrājakācārya* ir *paramahaṁsa* – tai laipsniško tobulėjimo pakopos, atsižadėjus pasaulio ir davus *sannyāsos* įžadus. Apie juos savo maldose Viešpačiui Kṛṣṇai kalba Pāṇḍavų motina karalienė Kuntīdevī (pirmoji giesmė, aštuntas skyrius). *Paramahaṁsomis* tampa tiek impersonalistai, tiek ir bhaktai, tačiau, pasak „Śrīmad-Bhāgavatam“ (tai nedviprasmiškai teigia Kuntīdevī), tik *paramahaṁsoms* yra aiški grynosios *bhakti-yogos* prasmė, ir Kuntīdevī atskirai pabrėžia, kad Viešpats nužengia visų pirma tam, kad dovanotų *bhakti-yogą paramahaṁsoms* (*paritranaya sadhūnam*). Taigi, iš esmės kalbant, tikrieji *paramahaṁsos* yra besąlygiškai Viešpačiui atsidavę bhaktai. Śrīla Jīva Gosvāmis atvirai teigė, kad aukščiausias gyvenimo tikslas – *bhakti-yoga,* t.y. *yoga,* kurios praktika padeda pelnyti transcendentinę meilės tarnystę Viešpačiui. Pasirinkusieji *bhakti-yogos* kelią yra tikrieji *paramahaṁsos*.

Impersonalistai *bhakti* laiko priemone įsilieti į Viešpaties būtį, Jo beasmenį *brahmajyoti,* bet ir jie pasiekia savo tikslą, nes Viešpats visiems maloningas. „Bhagavad-gītoje“ (4.11) Jis patikina: *ye yathā māṁ prapadyante*. Pasak paties Śrīlos Viśvanāthos Cakravarčio Ṭhākuros, *paramahaṁsos* yra dviejų kategorijų, tai – *brahmānandžiai* (impersonalistai) ir *premānandžiai* (bhaktai). Ir *brahmānandžiai,* ir *premānandžiai* gauna tai, ko siekia, tiesa, *premānandžių* dalia geresnė. Tačiau ir *brahmānandžiai,* ir *premānandžiai* yra transcendentalistai ir neturi nieko bendra su žemesniąja, materijos sfera, kur būtis kupina kančių.

14 TEKSTAS

नमो नमस्तेऽस्त्वृषभाय सात्वतां
विदूरकाष्ठाय मुहुः कुयोगिनाम् ।
निरस्तसाम्यातिशयेन राधसा
स्वधामनि ब्रह्मणि रंस्यते नमः ॥१४॥

namo namas te 'stv ṛṣabhāya sātvatāṁ
vidūra-kāṣṭhāya muhuḥ kuyoginām
nirasta-sāmyātiśayena rādhasā
sva-dhāmani brahmaṇi raṁsyate namaḥ

namaḥ namaḥ te – pagarbiai Tau lenkiuosi; *astu* – esi; *ṛṣabhāya* – didis; *sātvatām* – tarp Yadu dinastijos narių; *vidūra-kāṣṭhāya* – nepasiekiamas materialistiškiems ginčininkams; *muhuḥ* – visada; *ku-yoginām* – ne bhaktams; *nirasta* – sunaikinta; *sāmya* – lygybė; *atiśayena* – šaunumu; *rādhasā* – turtais; *sva-dhāmani* – savo buveinėje; *brahmaṇi* – dvasiniame danguje; *raṁsyate* – džiaugiasi; *namaḥ* – aš lenkiuosi.

Garbė Yadu dinastijos bičiuliui, kuris nepasiekiamas ne bhaktams. Nors Jis yra aukščiausias materialaus ir dvasinio pasaulių valdovas, Jis be rūpesčių gyvena Savo buveinėje dvasiniame danguje. Ir niekas Jam neprilygsta, nes Jo transcendentiniai turtai neišsemiami.

Komentaras: Transcendentinė Aukščiausiojo Viešpaties Śrī Kṛṣṇos asmenybė reiškiasi dvejopai. Jis neišskiriamas su Savo tyrais bhaktais, – Jis tampa vienu iš Yadu giminės narių, Arjunos draugu, gyvena artimoje kaimynystėje su Vṛndāvanos gyventojais – tai kaip Nandos ir Yaśodos sūnus, tai kaip Sudāmos, Śrīdāmos ar Madhumaṅgalos draugas, ar Vrajabhūmio mergelių mylimasis. Tai vienas iš Jo asmenybės bruožų. O beasmeniu aspektu Viešpats spinduliuoja *brahmajyoti* – beribį, visa persmelkiantį švytėjimą. Mažytę šio visa persmelkiančio *brahmajyoti* sritį – *brahmajyoti,* kuris lygintinas su saulės šviesa – yra užtraukęs tamsus *mahat-tattvos* debesis. Jis ir vadinamas materialiuoju pasauliu. Materialiajame pasaulyje egzistuoja nesuskaičiuojama daugybė visatų, panašių į tą, kurioje gyvename mes, o kiekvienoje visatoje yra šimtai tūkstančių planetų, panašių į mūsų Žemę. Pasauliečiui artimesnis bekraštis Viešpaties švytėjimas. Tačiau bhaktui svarbiau Pati Viešpaties Asmenybė, iš kurios viskas kyla (*janmādy asya yataḥ*). Goloka Vṛndāvana, aukščiausia dvasinio pasaulio planeta, yra neišsemiamas *brahmajyoti* šaltinis. Tuo ji panaši į saulės rutulį. Bekraščiame

dvasiniame danguje, kuris plyti toli už materialaus dangaus ribų, plauko begalybė dvasinių planetų, kurios vadinamos Vaikuṇṭhomis. Pasauliečiai mažai ką teišmano apie mus supantį fizinį pasaulį, tad ką jie gali žinoti apie dvasinį? Viešpats jiems neprieinamas. Ir net jei ateityje materialistams pavyktų sukurti mechaninį įtaisą, skriejantį vėjo ar minties greičiu, ir tada jie neturėtų jokių šansų nukeliauti į dvasinio dangaus planetas. Štai kodėl Viešpats ir Jo buveinė jiems apgaubta paslapties skraiste. Tuo tarpu bhaktams Viešpats visada bus artimas draugas.

Viešpaties turtai dvasiniame pasaulyje neišsemiami. Viešpats išsiskleidžia pilnatviškomis ekspansijomis ir kartu su Savo palydovais, išvadavimą pasiekusiais bhaktais, gyvena dvasinėse Vaikuṇṭhos planetose, kurių yra nesuskaičiuojama daugybė. O impersonalistui, norinčiam įsilieti į Viešpaties būtį, Jis sudaro galimybę tapti viena iš dvasios kibirkščių *brahmajyoti*. Impersonalistai neturi reikiamų ypatybių, kad taptų Viešpaties palydovais Vaikuṇṭhos planetose arba aukščiausioje planetoje – Goloka Vṛndāvanoje, kurią „Bhagavad-gītā“ vadina Viešpaties *mad-dhāma,* o šiame posme ji pavadinta *sva-dhāma*.

„Bhagavad-gītoje“ (15.6) randame tokį *mad-dhāmos,* arba *sva-dhāmos,* apibūdinimą:

na tad bhāsayate sūryo na śaśāṅko na pāvakaḥ
yad gatvā na nivartante tad dhāma paramaṁ mama

Viešpaties *sva-dhāmai* apšviesti nereikalinga nei saulės šviesa, nei mėnesiena, nei elektra. Ši *dhāma* – tai aukščiausioji buveinė, ir patekusieji į ją nebegrįžta į materialų pasaulį.

Vaikuṇṭhos ir Goloka Vṛndāvanos planetos švyti pačios. Viešpaties *sva-dhāmos* skleidžiami spinduliai ir sudaro *brahmajyoti*. Šią mintį patvirtina ir Vedos: „Muṇḍaka“ (22.10), „Kaṭha“ (22.15) bei „Švetāšvatara Upaniṣada“ (6.14):

na tatra sūryo bhāti na candra-tārakaṁ
nemā vidyuto bhānti kuto 'yam agniḥ
tam eva bhāntam anu bhāti sarvaṁ
tasya bhāsā sarvam idaṁ vibhāti

Viešpaties *sva-dhāmoje* šviesu ir be saulės, mėnulio, žvaigždžių. Čia nereikalinga elektros šviesa, juo labiau – žibalinės lempos. *Sva-dhāmos* švyti pačios, ir visi šviesos šaltiniai šiame pasaulyje atspindi *sva-dhāmos* šviesą.

Beasmenio *brahmajyoti* švytėjimo apakintieji nepajėgūs pažinti asmeni-

nio Transcendencijos aspekto, neatsitiktinai „Śrī Īšopaniṣadoje“ (15 tekstas) bhaktas meldžia Viešpatį pašalinti Savo akinantį švytėjimą ir atverti jam visą realybę.

hiraṇmayena pātreṇa satyasyāpihitaṁ mukham
tat tvaṁ pūṣann apāvṛṇu satya-dharmāya dṛṣṭaye

„O Viešpatie, Tu materialios ir dvasinės tikrovės globėjas ir ramstis. Pasaulis gyvas Tavo malone. Atsidavimo Viešpačiui tarnystė, *bhakti-yoga,* kurios tikslas Tu esi, yra giliausioji religijos esmė (*satya-dharma*), o aš esu Tavo tarnas. Būk maloningas, apgink mane – parodyk man Savo tikrąjį veidą, – atidenk akinančią *brahmajyoti* spindulių skraistę, kad regėčiau Tavo amžinąjį paveikslą, spinduliuojantį palaimą ir išmanymą.“

15 TEKSTAS

यत्कीर्तनं यत्स्मरणं यदीक्षणं
यद्वन्दनं यच्छ्रवणं यदर्हणम् ।
लोकस्य सद्यो विधुनोति कल्मषं
तस्मै सुभद्रश्रवसे नमो नमः ॥१५॥

yat-kīrtanaṁ yat-smaraṇaṁ yad-īkṣaṇaṁ
yad-vandanaṁ yac-chravaṇaṁ yad-arhaṇam
lokasya sadyo vidhunoti kalmaṣaṁ
tasmai subhadra-śravase namo namaḥ

yat – kurio; *kīrtanam* – šlovinimas; *yat* – kurio; *smaraṇam* – atsiminimas; *yat* – kurio; *īkṣaṇam* – matymas; *yat* – kurio; *vandanam* – maldos; *yat* –kurio; *śravaṇam* – klausymasis; *yat* – kurio; *arhaṇam* – garbinimas; *lokasya* – visų žmonių; *sadyaḥ* – išsyk; *vidhunoti* – visiškai apvalo *kalmaṣam*– nuodėmių pasekmes; *tasmai* – Jam; *subhadra* – kupinu gėrio; *śravase* – pagarsėjęs; *namaḥ* – pagarbiai lenkiuosi; *namaḥ* – dar kartą lenkiuosi.

Nuolankiausią pagarbą reiškiu maloningiausiajam Viešpačiui Śrī Kṛṣṇai, nes kas Jį šlovina ir atmena, kreipia žvilgsnį į Jį, Jam kelia maldą, kas klausosi posmų apie Jį ir Jam lenkiasi, tas nusiplauna visas nuodėmes.

Komentaras: Šiame posme vienas didžiausių autoritetų, Śrī Śukadeva Gosvāmis, siūlo iškilniausią religijos praktiką, pašalinančią visus nuodėmių padarinius. Šlovinti Viešpatį (*kīrtanam*) galima įvairiai: atminti Jį, lankyti Viešpaties Dievybes šventykloje, melstis priešais Viešpaties altorių, klausytis „Śrīmad-Bhāgavatam“ ir „Bhagavad-gītos“ posmų, šlovinančių Viešpatį. *Kīrtana* – tai ir melodingų Viešpatį šlovinančių giesmių giedojimas bei šventraščių („Śrīmad-Bhāgavatam“ ir „Bhagavad-gītos“) posmų deklamavimas.

Bhaktai neturėtų pulti į nevilties dėl to, kad fiziškai nejunta Viešpaties buvimo, kad jaučiasi menamai atskirti nuo Juo. Sakralinė praktika, kurią sudaro šventų Viešpaties vardų kartojimas, pasakojimų apie Viešpatį klausymasis ir atsiminimas ir t.t. – visi šie metodai drauge paėmus arba keletas, arba net vienas jų, leidžia pasiekti norimą tikslą – artumą Viešpačiui per transcendentinę meilės ir atsidavimo Viešpačiui tarnystę. Vos suskambėjęs, šventasis Viešpaties Kṛṣṇos ar Rāmos vardas sudvasina viską aplink. Mes turėtume suvokti, kad Viešpats visad yra su tais, kurie tyra širdimi praktikuoja transcendentinę tarnystę. Taigi baktas, be nusižengimų atliekantis *kīrtanam,* sueina į tiesioginį sąlytį su Viešpačiu – tai neabejotina. Viešpaties paveikslo atgaivinimas atmintyje ir malda taip pat gali duoti norimą rezultatą – žinoma, jei turime išmanantį vadovą ir viską darome teisingai. Nereikia išradinėti naujų atsidavimo Viešpačiui tarnystės formų. Vieni garbina Viešpaties Dievybes šventykloje, kiti nuoširdžiai meldžiasi Dievui mečetėje ar bažnyčioje, neturėdami prieš akis aiškaus Jo paveikslo. Ir vieni, ir kiti išpirks nuodėmes, žinoma, jei elgsis labai atsakingai ir nedarys nuodėmių sąmoningai, slapčia vildamiesi šventykloje ar bažnyčioje jas išpirkti. Psichologinė nuostata, pateisinanti sąmoningą nusidėjimą, tikintis, kad atsidavimo Viešpačiui tarnystė jį nusvers, vadinasi *nāmno balād yasya hi pāpa-buddhiḥ,* ir tai – didžiausias nusižengimas, kurį tik galima padaryti praktikuojant atsidavimo Viešpačiui tarnystę. Štai kodėl norint išvengti nuodėmių taip svarbu klausytis šventojo vardo garsų ir pasakojimų apie Viešpatį. Norėdamas pabrėžti klausymosi proceso svarbą, Śukadeva Gosvāmis malda kreipiasi į maloningiausiąjį Viešpatį, kad Jis pašalintų visas kliūtis.

16 TEKSTAS

विचक्षणा यच्चरणोपसादनात्
सङ्गं व्युदस्योभयतोऽन्तरात्मनः ।

विन्दन्ति हि ब्रह्मगतिं गतक्लमा-
स्तस्मै सुभद्रश्रवसे नमो नमः ॥१६॥

vicakṣaṇā yac-caraṇopasādanāt
saṅgaṁ vyudasyobhayato 'ntar-ātmanaḥ
vindanti hi brahma-gatiṁ gata-klamās
tasmai subhadra-śravase namo namaḥ

vicakṣaṇāḥ – išmintingieji; *yat* – kurio; *carana-upasādanāt* – lotoso pėdoms nusilenkia; *saṅgam* – prisirišimo; *vyudasa* – visiškai atsikrato; *ubhayataḥ* – prie dabartinio ir būsimų gyvenimų; *anaḥ-ātmanaḥ* – iš visos širdies; *vindanti* – artėja; *hi* – tikrai; *brahma-gatim* – į dvasinį tikslą; *gata-klamāḥ* – lengvai; *tasmai* – Jam; *subhadra* – kupinas gėrio; *śravase* – kuris vadinamas; *namaḥ* – lenkiuosi; *namaḥ* – dar kartą lenkiuosi.

Būki pagarbintas dar ir dar kartą, šviesiausias Viešpatie Śrī Kṛṣṇa. Nusilenkę prie Tavo lotoso pėdų, išmintingieji visiškai atsižada dabartinio ir būsimų gyvenimų ir be jokių sunkumų artėja į dvasinį tikslą.

Komentaras: Viešpats Śrī Kṛṣṇa vėl ir vėl kalbėjo Arjunai, o tuo pačiu ir visiems mums, kaip svarbu tapti tyru bhaktu. Apibendrindamas visus „Bhagavad-gītos“ pamokymus (18.64-66), Jis atveria pačias slaptingiausias tiesas:

sarva-guhyatamaṁ bhūyaḥ śṛṇu me paramaṁ vacaḥ
iṣṭo 'si me dṛḍham iti tato vakṣyāmi te hitam

man-manā bhava mad-bhakto mad-yājī māṁ namaskuru
mām evaiṣyasi satyaṁ te pratijāne priyo 'si me

sarva-dharmān parityajya mām ekaṁ śaraṇaṁ vraja
ahaṁ tvāṁ sarva-pāpebhyo mokṣayiṣyāmi mā śucaḥ

„O Arjuna, tu labai brangus Man ir Man rūpi tavo gerovė, todėl atskleisiu tau slaptingiausią Savo pamokymų esmę: tapk besąlygiškai atsidavusiu Mano tarnu, Man vienam pasiaukok. Aš duodu žodį, kad ateisi į absoliutų, dvasinį pasaulį, kur turėsi amžiną teisę su transcendentine meile Man tarnauti. Nusilenk Man ir užmiršk visas kitas religinio gyvenimo formas. Patikėk Manim – Aš apsaugosiu tave nuo visų nuodėmių ir dovanosiu išvadavimą. Tau nėra dėl ko jaudintis.“

Protingas žmogus šį svarbų Viešpaties pamokymą įsidės į galvą. Žinios

apie savąjį „aš“ – tai pirmasis dvasinio savęs pažinimo žingsnis, kurį vadina slaptingąja pažinimo pakopa. Tolimesnis žingsnis yra Dievo pažinimas, kuris laikomas dar slaptingesniu pažinimu. „Bhagavad-gītos“ mokslą vainikuoja Dievo pažinimas, ir kai žmogus pasiekia Dievo pažinimo pakopą, jam gimsta natūralus noras būti Viešpaties bhaktu ir su transcendentine meile Jam tarnauti. Atsidavimo Viešpačiui tarnystės pagrindas yra meilė Dievui – tuo ji iš esmės skiriasi nuo tikslaus mechaninio vykdymo reikalaujančios praktikos, kurią rekomenduoja *karma, jñāna* ir *dhyāna yogos*. „Bhagavad-gītoje“ rasime nurodymus skirtingiems žmonėms, taip pat ji kalba apie *varnāśrama-dharmą, sannyāsa-dharmą, yati-dharmą,* pasaulio atsižadėjimą, juslių pažabojimo praktiką, meditaciją, mistinių galių atskleidimo būdus ir t.t. Tas, kuris nusilenkia Viešpačiui ir tarnauja paskatintas meilės, kylančios iš pačių jo sielos gelmių, iš tikrųjų suvokė giliausiąją Vedų išminties esmę. Kas uoliai praktikuoja šį metodą, greitai pasiekia tobulumą. Žmogaus gyvenimo tobulumas, arba *brahma-gati,* – tai nuoseklus ėjimas į dvasinį tikslą. Remdamasis Vedų tekstų autoritetu, Śrīla Jīva Gosvāmis teigia, kad *brahma-gati* reiškia savo dvasinio kūno, analogiško Viešpaties kūnui, atkūrimą. Turėdama tokį kūną, išvaduotoji gyva būtybė amžinai gyvena dvasiniame danguje, vienoje iš dvasinių planetų. Tobulumas lengvai pasiekiamas tyram bhaktui, – jam nereikia praktikuoti griežtų tobulinimosi metodų. Kaip teigia ankstesnysis tekstas, visą savo laiką jis skiria *kīrtanam, smāranam, īkṣanam* ir t.t. Kiekvienas žmogus, nesvarbu iš kokios šalies jis kilęs ir kokioje šeimoje gyvena, būtinai turi pasinaudoti tais privalumais, kuriuos teikia nesudėtinga atsidavimo Viešpačiui tarnystės praktika, nes ji atveria kelią į aukščiausiąjį tobulumą. Kai Viešpats Brahmā susitiko su Viešpačiu Kṛṣṇa, Vṛndāvanos išdaigininku, jis kreipėsi į Viešpatį malda, kurioje be kita ko sakoma:

śreyaḥ-sṛtiṁ bhaktim udasya te vibho
kliśyanti ye kevala-bodha-labdhaye
teṣām asau kleśala eva śiṣyate
nānyad yathā sthūla-tuṣāvaghātinām
(SB 10.14.4)

Bhakti-yoga – tai aukščiausia tobulumo pakopa, kurią pasiekia išmintingas žmogus, atsisakęs visų kitų dvasinės praktikos formų (jų yra didžiulė įvairovė). Tekstas pateikia labai vykusį pavyzdį: geriau sauja ryžių negu kalnas pelų. Taigi, užuot žavėjęsi gražiais *karma-kāṇḍos* pažadais, *jñāna-kāṇḍa,* ar net *yogos* gimnastikos pratybomis, turėtume imtis nesudėtingos *kīrtanam, smaraṇam* ir t.t. praktikos vadovaujami autoritetingo dvasinio mokytojo, – taip mes nesunkiai pasieksime aukščiausią tobulumą.

17 TEKSTAS

तपस्विनो दानपरा यशस्विनो
मनस्विनो मन्त्रविदः सुमङ्गलाः ।
क्षेमं न विन्दन्ति विना यदर्पणं
तस्मै सुभद्रश्रवसे नमो नमः ॥१७॥

tapasvino dāna-parā yaśasvino
manasvino mantra-vidaḥ sumaṅgalāḥ
kṣemaṁ na vindanti vinā yad-arpaṇaṁ
tasmai subhadra-śravase namo namaḥ

tapasvinaḥ – didis išminčius; *dāna-parāḥ* – dosnus žmogus; *yaśasvinaḥ* – žmogus, garsėjantis šlovingais darbais; *manasvinaḥ* – didis filosofas ar mistikas; *mantra-vidaḥ* – Vedų himnų dainius; *su-maṅgalāḥ* – uolus Vedų priesakų vykdytojas; *kṣemam* – rezultatą; *na* – niekada; *vindanti* – pasiekia; *vinā* – be; *yat-arpaṇam* – atsidavimo kuriam; *tasmai* – Jam; *subhadra* – kupinas gėrio; *śravase* – klausymasis apie kurį; *namaḥ* – lenkiuosi; *namaḥ* – dar kartą lenkiuosi.

Dar kartą reiškiu nuolankiausią pagarbą šviesiausiajam Viešpačiui Śrī Kṛṣṇai, nes net didieji išminčiai, žmonės garsėjantys savo dosnumu bei šlovingais darbais, didieji filosofai ir mistikai, nepakartojami Vedų himnų dainiai ir uolūs Vedų priesakų vykdytojai negali tikėtis sėkmės įgyvendindami savo siekimus, jei visos jų dorybės nebus skirtos tarnauti Viešpačiui.

Komentaras: Mokytumas, politinio, socialinio ir religinio vadovo talentas, filosofinis protas, *yogos* sistemos praktika, Vedų apeigų išmanymas ir kitos dorybės padeda pasiekti tobulumą tik tuo atveju, kai jos tarnauja Viešpačiui. Priešingu atveju jos tesukelia rūpesčius aplinkiniams. Bet kurį daiktą galima panaudoti arba jutiminiam malonumui patirti, arba pasitarnauti kitam. Savanaudiškumas būna dvejopas: asmeninis ir egoekstensyvus. Tačiau esminio skirtumo tarp jų nėra. Vagystė tiek vardan savęs, tiek vardan šeimos yra vienos, nusikalstamos esmės. Nė vienos šalies įstatymai nenumato galimybės išteisinti vagies, laikančio save nekaltu tuo pagrindu, kad vogė ne dėl savęs, norėdamas gero visuomenei ar šaliai. Žmonės nežino, kad gyvai būtybei naudingiausia tai, kas atitinka Viešpaties interesus. Kam, pavyzdžiui, reikia rūpintis kūnu? Žmogus ieško būdų, kaip užsidirbti pinigų, kad galėtų pasirūpinti savimi pačiu ar visa visuomene. Tačiau jei jis dirba negalvodamas apie Dievą, o rūpindamasis tik kūnu, kuriame

glūdi siela, jis maža kuo skiriasi nuo gyvūno, jo pastangos palaikyti gyvybę yra ne ką prasmingesnės už gyvulio kovą dėl būvio. Žmogaus rūpinimąsi kūnu turėtų skatinti kiti siekiai negu gyvūno. Mokslo, ekonomikos pažanga, filosofiniai ieškojimai, Vedų raštų studijos ir net dora veikla (labdara, ligoninių kūrimas, rūpinimasis ligoniais, vaistų dalinimas), – viskas turi būti siejama su Viešpačiu. Visi mūsų taurūs darbai ir siekiai turėtų tarnauti ne mūsų asmeniniams ar grupiniams interesams, o Viešpaties džiaugsmui (*saṁsiddhir hari-toṣaṇam*). „Bhagavad-gītoje“ (9.27) pasakyta, kad visas aukas, visas savo askezes reikėtų skirti Viešpačiui, veikti vardan Jo. Tad ir šie žodžiai patvirtina čia anksčiau išsakytą mintį. Ateistinės žmonijos vadovai, tegu jie ir gerai išmano savo sritį, yra užmiršę apie Dievą. Jų pastangos reformuoti švietimą, pagerinti ekonominę padėtį yra pasmerktos. O norint suvokti Dievą reikia klausytis „Bhagavad-gītos“, „Śrīmad-Bhāgavatam“ ir kitų šventraščių pasakojimų apie Jį.

18 TEKSTAS

किरातहूणान्ध्रपुलिन्दपुल्कशा
आभीरशुम्भा यवनाः खसादयः ।
येऽन्ये च पापा यदपाश्रयाश्रयाः
शुध्यन्ति तस्मै प्रभविष्णवे नमः ॥१८॥

kirāta-hūṇāndhra-pulinda-pulkaśā
ābhīra-śumbhā yavanāḥ khasādayaḥ
ye 'nye ca pāpā yad-apāśrayāśrayāḥ
śudhyanti tasmai prabhaviṣṇave namaḥ

kirāta – senovės Bhāratos provincija; *hūṇa* – provincija, buvusi Rytų Vokietijos ir Rusijos teritorijoje; *āndhra* – provincija Indijos pietuose; *pulinda* – Graikija; *pulkaśāḥ* – Pulkaśos provincija; *ābhīra* – senovės Sindo dalis; *śumbhāḥ* – Śumbhos provincija; *yavanāḥ* – turkai; *khasa-ādayaḥ* – Mongolija; *ye* – netgi jie; *anye* – kiti; *ca* – taip pat; *pāpāḥ* – nusidėjėliai; *yat* – kurio; *apāśraya-āśrayāḥ* – atsidėję Viešpaties bhaktų globai; *śudhyanti* – išsyk apsivalo; *tasmai* – Jam; *prabhaviṣṇave* – galingajam Viṣṇu; *namaḥ* – pagarbiai lenkiuosi.

Kirātos, hūṇos, āndros, pulindos, pulkaśos, ābhīros, śumbhos, yavanos, khasos genčių žmonės ir net užkietėję nusidėjėliai Aukščiausiojo Vieš-

paties galia nusiplaus nuodėmes, jei kreipsis užtarimo į Jo bhaktus. Pagarbiai Jam lenkiuosi.

Komentaras: Kirāta. Senovės Bhārata-varṣos sritis, paminėta „Mahābhāratoje“ („Bhīṣma-parva“). Paprastai *kirātomis* vadina Indijos čiabuvių gentis. Mūsų dienomis į senovės Kirātos teritoriją įeina Santal Pargano sritis Bihare ir Chota Nagpuras.

Hūṇa. *Hūṇų* žemėmis vadina dabartinę Rytų Vokietiją ir dalį Rusijos teritorijos. Kartais *hūṇomis* vadina taip pat ir vieną iš kalniečių genčių.

Āndhra. Pietų Indijos sritis, minėta „Mahābhāratos“ „Bhīṣma-parvos“ skyriuje. Jos pavadinimas ir šiandien nepakitęs.

Pulinda. Minima „Mahābhāratoje“ „Ādi-parvoje“ (174.28). Teisingiau, ten kalbama apie Pulindos žemių gyventojus. Šią šalį buvo užkariavęs Bhīmasena su Sahadeva. Pulindais vadina graikus. „Mahābhāratos“ „Vana-parvoje“ nurodyta, kad šiose žemėse gyvenanti tauta, kurios kultūra skiriasi nuo Vedų kultūros, valdys pasaulį. Kitados Pulindos žemė buvo viena iš Bhāratos imperijos sričių ir tuometiniai jos gyventojai laikyti *kṣatriyomis,* valdovais. Tačiau vėliau, jiems atsižadėjus brahmanų kultūros, juos imta vadinti *mlecchomis*. (Čia galima įžvelgti paralelių su islamiškąja ir krikščioniškąja tradicija, kuri žmones, neišpažįstančius savo kultūros vertybių, vadina *kafirais* ir pagonimis.)

Ābhīra. Šis vietovardis taip pat sutinkamas „Mahābhāratoje“ („Sabhā-parva“ ir „Bhīṣma-parva“). „Mahābhāratoje“ teigiama, kad Ābhīros šalis driekiasi palei Sarasvatī upės krantus šiuolaikinėje Sindo provincijoje. Kitados Sindo žemės plytėjo ir anapus Arabijos jūros, o jos gyventojai vadinti *ābhīromis*. *Ābhīros* buvo Mahārājos Yudhiṣṭhīros vasalai. Mārkaṇḍeya išpranašavo, kad *mlecchos,* gyvenantys šiose žemėse, valdys Bhāratą. Ši pranašystė išsipildė, kaip, beje, ir „Mahābhāratos“ žodžiai apie *pulindų* valdžią. Indiją buvo užkariavęs Aleksandras Makedonietis, kilęs iš *pulindų* genties, o vėliau – ābhīrietis Mohamedas Guri. *Ābhīros* irgi kitados priklausė *kṣatriyų* luomui ir laikėsi brahmanų kultūros normų, bet vėliau jų išsižadėjo. *Kṣatriyas,* iš baimės bėgusius nuo Paraśurāmos ir radusius prieglobstį Kaukazo kalnuose, vėliau taip pat imta vadinti *ābhīromis,* o žemes, kuriose jie gyveno, – Ābhīradeṣa.

Śumbhos (kaṅkos). Senovės Bhāratos *Kaṅkos* provincijos gyventojai, paminėti „Mahābhāratoje“.

Yavanos. Yavana – tai vieno iš Mahārājos Yayāčio sūnų vardas. Jis paveldėjo žemes dabartinėje Turkijos teritorijoje. Taigi turkai yra *yavanos,* Mahārājos Yavanos ainiai. Kitados *yavanos* buvo *kṣatriyos,* bet ir jie ilgainiui išsižadėjo brahmanizmo kultūros ir virto *mleccha-yavanomis*. Apie

yavanas pasakoja „Mahābhārata“ („Ādi-parva“, 85.34). *Yavanos* vardu žinomas ir kitas karalaitis – Turvasu. Jo šalį užkariavo Sahadeva, vienas iš brolių Pāṇḍavų. Kurukṣetros mūšyje, Karṇos spaudžiamas, Yavana iš Vakarų šalies stojo Duryodhanos pusėn. Ilgainiui, kaip buvo išpranašauta, *yavanos* užkariavo Indiją.

Khasa. Apie Khasadešos gyventojus rašoma „Mahābhāratoje“ („Droṇa-parva“). *Khasomis* paprastai vadina tautas, kurių vyriškajai pusei menkai želia ūsai. Vadinasi, *khasų* grupei priskirtini mongolai, kinai ir kitos tautos, turinčios šį fiziologinį ypatumą.

Kaip matyti, čia suminėti įvairių tautų istoriniai vardai turi labai plačią geografiją. Pasitaisyti ir pasiekti žmogiškosios būties idealą gali net nepataisomas nusidėjėlis – su sąlyga, kad kreipsis užtarimo į Viešpaties bhaktus. Du Viešpaties bhaktai, Jėzus Kristus ir Mahometas, turėję didžiulę įtaką žmonėms ir veikę Viešpaties vardu, iš tikrųjų daug padarė žmonijai. Jei, užuot leidus toliau valdyti žmoniją bedieviams, atvedusiems pasaulį į dabartinę krizę, pasaulio reikalus būtų patikėta tvarkyti Viešpaties bhaktams (šiuo tikslu ir buvo įkurta pasaulinė bendrija, gavusi Tarpautinės Kṛṣṇos sąmonės organizacijos vardą), Visagalio Viešpaties malone pasaulio žmonių sąmonėje įvyktų kardinalūs pokyčiai, nes Viešpaties bhaktai yra ta jėga, galinti padėti žmonėms dvasiškai apsivalyti ir atsitiesti, – tokia išvada peršasi perskaičius aptariamąjį Šrīlos Śukadevos Gosvāmio tekstą. Politikai liktų savo vietose, nes besąlygiškai Viešpačiui atsidavusių bhaktų nedomina nei diplomatinė veikla, nei politinio vadovo karjera. Svarbiausia bhaktams – kad žmonės nesileistų politikų propagandos mulkinami ir kad gyvendami pagal jokios perspektyvos neturinčios civilizacijos įstatymus nepalaidotų tų galimybių, kurias suteikia gimimas žmogumi. Ir jei tik politikai vadovautųsi vertingais bhaktų patarimais, dvasią skaidrinantis bhaktų žodis kardinaliai pakeistų padėtį pasaulyje, – Viešpats Caitanya tai įrodė. Śukadeva Gosvāmis pradeda savo maldą paaiškindamas žodžio *yat-kīrtanam* prasmę. O Viešpats Caitanya kviečia kartoti šventą Viešpaties vardą sakydamas, kad jis iš pagrindų pakeis žmonių sąmonę ir padarys galą politikų sukeltai nesantaikai, kuri drąsko pasaulio tautas. O kai nesantarvės liepsna užges, išnyks ir kitos blogybės, ir mums atsivers kelias namo, pas Dievą, o tai, kaip mes jau ne kartą sakėme šios knygos puslapiuose, yra žmogaus galutinis tikslas.

Teistinis *bhakti* mokymas, kurį paprastai vadina vaišnavizmo religija, skelbia, kad Dievą pažinti gali kiekvienas. *Vaiṣṇava* turi pakankamai dvasios jėgų, kad atverstų į *vaiṣṇavą* net *kirātą* ir kitus čia išvardintus žemos kilmės žmones. „Bhagavad-gītoje“ (9.32) Viešpats sako, kad net žemos kilmės žmonėms – moterims, *śūdroms* arba *vaiśyoms* – nėra kliūčių tapti Jo

bhaktu, o tapus bhaktu įgyjama teisė sugrįžti namo, pas Dievą. Vienintelė būtina sąlyga – tai tyro Viešpaties bhakto, kuris yra gerai susipažinęs su Kṛṣṇos skelbiamu transcendentiniu mokymu, išdėstytu „Bhagavad-gītoje“ ir „Śrīmad-Bhāgavatam“, pagalba. Nepaisant kilmės, tyru bhaktu ir dvasiniu mokytoju gali tapti kiekvienas, kuris gerai išmano mokslą apie Kṛṣṇą. O juo tapęs, jis padės žmonėms dvasiškai apsivalyti, taigi padarys juos geresnius. Bendraudamas su tyros širdies *vaiṣṇava,* apsivalyti gali net labiausiai užkietėjęs nusidėjėlis. Todėl *vaiṣṇava* gali paimti į mokinius kiekvieną nuoširdų žmogų, nesvarbu, iš kurios jis šalies ir kokios jis kilmės, nepaisant jo įsitikinimų ir, ragindamas laikytis reguliatyviųjų principų, padėti jam tapti tyru *vaiṣṇava,* žmogumi, kuris yra aukščiau brahmanizmo kultūros. Kastų sistemos (*varṇāśrama-dharmos*) normų nuosekliai nesilaiko net tariami šios sistemos sekėjai. Mūsų laikais, kai vyksta revoliucinis perversmas socialiniame, politiniame gyvenime ir ekonomikoje, jau nebeįmanoma vėl įkvėpti gyvybės šiai institucijai. Tačiau dvasia kiekvienas gali būti *vaiṣṇava,* – nesvarbu iš kokios šalies jis kilęs ir kokios toje šalyje tradicijos, – nes transcendentiniam žmogaus augimui nėra jokių kliūčių. Todėl, vadovaujantis Śrī Caitanyos Mahāprabhu priesaku, būtina visame pasaulyje skelbti „Śrīmad-Bhāgavatam“ ir „Bhagavad-gītos“ religiją, kad visi, kurie nori išpažinti šį tikėjimą, taptų *vaiṣṇavomis* – atsidavusiais Dievo tarnais. Tokį kultūrinį švietėjišką bhakto darbą tikrai sveikins visi mąstantys ir svarbiausias būties problemas mėginantys spręsti žmonės, tie, kurių nesaisto nacionaliniai prietarai. *Vaiṣṇava* vertina kitą *vaiṣṇavą* ne pagal jo kilmę ir Dievybių šventykloje nelaiko stabais, o kad šiuo klausimu neliktų jokių abejonių, Śrīla Śukadeva Gosvāmis šaukiasi visagalio Viešpaties malonės (*prabhaviṣṇave namaḥ*). Kaip medžiaga, iš kurios padaryta Dievybė šventykloje pakinta transcendentiškai, kai visagalis Viešpats priima besilenkiančio Jam šventykloje bhakto tarnystę (*arcaną*), lygiai taip ir tyro *vaiṣṇavos* kūnas tampa transcendentinis, kai kompetentingo *vaiṣṇavos* vadovaujamas jis atsideda Viešpaties tarnystei. Čia *vaiṣṇava* laikosi taisyklės, kuri skelbia: *arcye viṣṇau śilā-dhīr guruṣu nara-matir vaiṣṇave jāti-buddhiḥ śrī-viṣṇor nāmni śabda-sāmānya-buddhiḥ* – į Viešpaties atvaizdą, garbinamą šventykloje, negalima žvelgti kaip į stabą, o tikro dvasinio mokytojo negalima laikyti paprastu žmogumi. Ir taip pat nevalia tyro *vaiṣṇavos* skirti prie tos ar kitos kastos („Pādma Purāṇa“).

Baigiant šį komentarą pasakytina, kad Viešpats, būdamas visagalis, gali imtis globoti bet kurį žmogų – visiškai nesvarbu, iš kokio pasaulio krašto jis kilęs, kaip ir kur gyvena. Viešpats dovanoja Savo malonę arba asmeniškai arba per Savo įgaliotą atstovą, dvasinį mokytoją. Tarp Viešpaties Caitanyos pasekėjų buvo daug bhaktų, kurių negalima laikyti *varṇāśramos*

sistemos nariais, ir Jis Patsai skelbė nepriklausąs kokiai nors kastai ar socialiniam sluoksniui. Jis vadino Save amžinu Vṛndāvanos mergelių draugo – Viešpaties Kṛṣṇos – tarnų tarnu. Štai toks yra kelias į dvasinį susivokimą.

19 TEKSTAS

स एष आत्मात्मवतामधीश्वर-
स्त्रयीमयो धर्ममयस्तपोमयः ।
गतव्यलीकैरजशङ्करादिभि-
र्वितर्क्यलिङ्गो भगवान् प्रसीदताम् ॥१९॥

sa eṣa ātmātmavatām adhīśvaras
trayīmayo dharmamayas tapomayaḥ
gata-vyalīkair aja-śaṅkarādibhir
vitarkya-liṅgo bhagavān prasīdatām

saḥ – Jis; *eṣaḥ* – yra; *ātmā* – Supersiela; *ātmavatām* – dvasiškai susivokusiųjų; *adhīśvaraḥ* – Aukščiausiasis Viešpats; *trayī-mayaḥ* – įkūnytosios Vedos; *dharma-mayaḥ* – šventraščių įsikūnijimas; *tapaḥ-mayaḥ* – įkūnytoji askezė; *gata-vyalīkaiḥ* – tų, kurie pakilo aukščiau savanaudiškų siekių; *aja*– Brahmos; *śaṅkara-ādibhiḥ* – Viešpaties Šivos ir kitų; *vitarkya-liṅgaḥ* – dievobaimingai garbinamas; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *prasīdatām* – tebūnie manimi patenkintas.

Jis – Supersiela ir aukščiausiasis visų dvasiškai susivokusių sielų Viešpats. Savo asmenyje Jis įkūnija Vedas, religijos raštus ir askezę. Jam lenkiasi Viešpats Brahmā, Šiva ir visi tie, kurie pakilo aukščiau žemiškų siekių ir veidmainystės. Te niekad nenusivilia manimi Aukščiausiasis Absoliutas, tas, kuriam lenkiamasi su dievobaiminga pagarba.

Komentaras: Nors Aukščiausiąjį Viešpatį, Dievo Asmenį, garbina visi, pasirinkusieji dvasinio savęs pažinimo kelią, pažinti Jį tegali atsisakiusieji visų ambicijų. Kiekvienam norisi rasti amžiną ramybę, amžiną gyvenimą ir, kad pasiektų šį tikslą, studijuojamos Vedos ir kiti religiniai šventraščiai arba pasirenkamas daug pasiaukojimo reikalaujantis empirinės filosofijos, mistinės *yogos* ar besąlygiško atsidavimo Viešpačiui kelias. Tačiau iki galo pažinti Aukščiausiąjį Viešpatį tegali besąlygiškai Jam atsidavę žmonės, bhaktai, nes jų siekiai tyri. Paprastai skiriamos keturios dvasinės pažan-

gos siekiančiųjų kategorijos: *karmiai, jñāniai, yogai* ir Viešpaties tarnai (bhaktai). *Karmiai,* tie, kuriuos vilioja apeiginės praktikos vaisiai, vadinami *bhukti-kāmiais,* materialių malonumų ieškotojais. *Jñāniai,* tie, kurie nori susivienyti su Aukščiausiuoju, pasikliaudami savo minties jėga, vadinami *mukti-kāmiais,* išsivadavimo iš materialios būties ieškotojais. *Yogai* mistikai, tie, kurie trokšta įgyti aštuonių rūšių materialių jėgų (gebėjimą tapti mažesniu už mažiausią, sunkesniu už sunkiausią, gauti net neįmanomus dalykus, pajungti žmones savo valdžiai, sukurti viską, ko panori, ir t.t.), ir praktikuodami įvairias askezės formas pasiekia transą ir išvysta aukščiausiąją Supersielą, Paramātmą, vadinami *siddhi-kāmiais*. *Yogos* praktikos idealą pasiekęs žmogus pasižymi visais šiais gebėjimais. Tačiau Viešpaties bhaktai neturi savanaudiškų siekių. Vienintelis jų noras – tarnauti Viešpačiui. Viešpats yra didis, o gyvos būtybės yra nuo Jo valios priklausomos Jo amžinos ir neatsiejamos dalelės. Teisingas savo vaidmens suvokimas padeda bhaktui atsikratyti visų norų. Pats sau jis nieko daugiau nenori, todėl bhaktus vadina *niṣkāmiais,* neturinčiais norų. Gyvai būtybei prigimtis neleidžia visiškai neturėti norų (*bhukti-kāmių, mukti-kāmių* ir *siddhi-kāmių* norai savanaudiški), tuo tarpu *niṣkāmiai,* Viešpaties bhaktai, tegalvoja apie tai, kaip suteikti džiaugsmą Viešpačiui. Bhaktai nusilenkia Viešpaties valiai ir yra visad pasirengę vardan Viešpaties įvykdyti savo priedermę.

Iš pradžių atsisakęs dalyvauti mūšyje, Arjuna pasielgė kaip žmogus, žiūrintis savo interesų. Viešpats norėjo, kad Arjuna taptų *niṣkāmiu,* ir paskelbė jam „Bhagavad-gītą“, kur apibūdino *karma-, jñāna-, haṭha-* ir *bhakti-yogos* kelius. Neturėdamas egoistinių siekių, Arjuna pakeitė savo sprendimą ir vykdydamas Viešpaties valią stojo į kovą (*kariṣye vacanaṁ tava*). Taip jis pakilo aukščiau norų.

Brahmos ir Viešpaties Śivos vardai neatsitiktinai paminėti posme, kadangi Brahmājī, Viešpats Śiva, Śrīmatī Lakṣmījī ir keturi Kumāros yra keturių *vaiṣṇavų sampradayų,* propaguojančių norų atsisakymą, pradininkai. Nė vienas jų neturi egoistinių siekių. Śrīla Jīva Gosvāmis traktuoja žodį *gata-vyalikaiḥ* kaip *projjhita-kaitavaiḥ* sinonimą, kuris nurodo į žmogų, neturintį žemų, savanaudiškų išskaičiavimų (tai būdinga tiktai besąlygiškai Viešpačiui atsidavusiems bhaktams). „Caitanya-caritāmṛtoje“ (Madhya, 19.149) pasakyta:

kṛṣṇa-bhakta-niṣkāma, ata eva 'śānta'
bhukti-mukti-siddhi-kāmī, sakali 'aśānta'

Kas geidžia atpildo už savo dorus darbus ar trokšta išsivaduoti, susilieti su Aukščiausiuoju, kas siekia materialių mistinių jėgų, – tas neranda ramybės,

nes rūpinasi savimi. O bhakto sieloje viešpatauja ramybė, nes jam asmeniškai nieko nereikia. Jis visada galvoja, kaip įgyvendinti Viešpaties valią. Taigi Viešpats reikalingas visiems. Niekas negali įgyvendinti savo norų, jei Viešpats jiems nepritaria. „Bhagavad-gītoje“ (8.9) Viešpats sako, kad tai Jis apdovanoja žmogų darbo vaisiais, nes Jis yra aukščiausiasis *ādiśvara* – pirmapradis valdovas. Jo valioje yra visi: ir *vedāntistai,* ir didieji *karma-kāṇḍīyos,* ir didieji religijos veikėjai, ir didieji asketai, žodžiu, visi tie, kurie siekia dvasinio tobulumo. Bet galutinai Jį pažinti tegali bhaktas, neturintis savanaudiškų siekių. Neatsitiktinai Śrīla Śukadeva Gosvāmis pabrėžia atsidavimo Viešpačiui tarnystės svarbą.

20 TEKSTAS

श्रियः पतिर्यज्ञपतिः प्रजापति-
धिर्यां पतिर्लोकपतिर्धरापतिः ।
पतिर्गतिश्चान्धकवृष्णिसात्वतां
प्रसीदतां मे भगवान् सतां पतिः ॥२०॥

śriyaḥ patir yajña-patiḥ prajā-patir
dhiyāṁ patir loka-patir dharā-patiḥ
patir gatiś cāndhaka-vṛṣṇi-sātvatāṁ
prasīdatāṁ me bhagavān satāṁ patiḥ

śriyaḥ – visų turtų; *patiḥ* – savininkas; *yajña* – aukos; *patiḥ* – valdovas; *prajā-patiḥ* – visų gyvų būtybių valdovas; *dhiyām* – intelekto; *patiḥ* – valdovas; *loka-patiḥ* – visų planetų Viešpats; *dharā* – Žemės; patiḥ patiḥ – aukščiausias valdovas; *gatiḥ* – tikslas; *ca* – taip pat; *andhaka* – vienas iš Yadu dinastijos valdovų; *vṛṣṇi* – viršiausias Yadu dinastijos karalius; *sātvatām* – Yadu genties; *prasīdatām* – tebūna gailestingas; *me* – man; *bhagavān* – Viešpats Śrī Kṛṣṇa; *satām* – visų bhaktų; *patiḥ* – valdovas.

Tebūna gailestingas man visų bhaktų godojamas Viešpats Śrī Kṛṣṇa – visų Yadu genties valdovų (Andhakos ir Vṛṣnių) globėjas ir pasididžiavimas, sėkmės deivių vyras, visų aukų objektas, visų gyvų būtybių ir proto valdovas, dvasinių ir materialių planetų Viešpats, viršiausioji Dievybė, įsikūnijusi Žemėje (Aukščiausiasis Absoliutas).

Komentaras: Kadangi Śukadeva Gosvāmis yra vienas iš žymesnių *gata-vyalīkų,* neklystančiųjų, jis išreiškia savo brandų požiūrį į Viešpaties Śrī

Kṛṣṇos asmenybę kaip į visokių tobulumų visybę, Dievo Asmenį. Visiems rūpi laimėti sėkmės deivės prielankumą, tačiau žmonės nė nenumano, kad Viešpats Śrī Kṛṣṇa yra mylimas sėkmės deivės vyras. „Brahma-saṁhitoje“ pasakyta, kad Savo transcendentinėje buveinėje, Goloka Vṛndāvanoje, Viešpats gano *surabhi* karves, ir ten Jam patarnauja šimtai tūkstančių sėkmės deivių. Sėkmės deivės savo asmenyje įkūnija transcendentinę Viešpaties palaimos galią (*hlādinī śakti*), vieną iš Jo vidinės energijos aspektų. Kai Viešpats nužengė į žemę, Jo palaimos galios veikimas iš dalies atsispindėjo *rāsa-līloje*. *Rāsa-līla* Jis norėjo patraukti dėmesį sąlygotų sielų, kurios trokšta patirti iliuzinį žemiausios kūniškos „meilės“ džiaugsmą. Śukadeva Gosvāmis ir kiti Viešpaties bhaktai, kuriems svetimos žemiškos aistros, kalba apie Viešpaties palaimos galios veikimą jokiu būdu nesiedami jos su seksu. Jie aptaria šią temą, norėdami patirti transcendentinį džiaugsmą, nepažįstamą seksualinės aistros apimtam pasauliečiui. Seksas materialiame pasaulyje atima iš sielos laisvę, surakina ją iliuzijos grandinėmis, taigi nenuostabu, kad Śukadeva Gosvāmis buvo visiškai jam abejingas. Viešpaties palaimos galios veikimas neturi nieko bendra su žemiausiomis aistromis. Viešpats Caitanya buvo labai reiklus Sau, Jis labai griežtai laikėsi *sannyāsio* taisyklių ir nė iš tolo neprisileisdavo moterų, net kai jos tenorėdavo nusilenkimu išreikšti Jam savo pagarbą. Jis niekados nesiklausė *devadāsių* maldų, giedamų Jagannāthos šventykloje, nes *sannyāsiui* uždrausta klausytis dailiosios lyties atstovių dainavimo. Ir nors buvo labai griežtas ir reiklus *sannyāsis,* aukščiausias meilės ir atsidavimo tarnystės Viešpačiui pavyzdys Jam buvo Vṛndāvanos *gopės*. Śrīmatī Rādhārāṇī yra svarbiausioji iš sėkmės deivių. Kaip antroji Viešpaties pusė, įkūnijanti džiaugsmą, palaimą, Ji yra Jam tapati.

Vedų apeigynas rekomenduoja atlikti tokias aukas, kurios leidžia žmogui pasiekti visas įmanomas gėrybes. Tačiau visų aukojimų vaisiai yra iš esmės sėkmės deivių dovanojama malonė. O Viešpats, kaip sėkmės deivės vyras ir mylimasis, yra visų aukų Valdovas. Jis – galutinis visų *yajñų* objektas, todėl Viešpatį Viṣṇu dar vadina Yajña-pačiu. „Bhagavad-gītā“ pataria žmogui visus savo darbus skirti Yajña-pačiui (*yajñārtāt karmaṇaḥ*), antraip jo veikla jį supančios – toks materialios gamtos įstatymas. Kas dar nėra atsikratęs savanaudiškų motyvų (*vyalīkam*), aukoja norėdamas pelnyti antraeilių pusdievių prielankumą, tačiau Viešpaties bhaktai, kurie puikiai žino, kad galutinis visų aukojimų objektas yra Śrī Kṛṣṇa, vykdo Kali amžiuje rekomenduojamą *saṅkīrtana-yajñą* (*śravaṇaṁ kīrtanaṁ viṣṇoḥ*). Kaliyugoje kitos aukos formos praktiškai neįgyvendinamos dėl aukos reikmenų ir lėšų stygiaus bei patyrusių šventikų nebuvimo.

Iš „Bhagavad-gītos“ (3.10-11) žinome, kad Viešpats Brahmā, davęs gali-

mybę sąlygotoms sieloms atgimti šioje visatoje, nurodė joms aukomis pelnytis gerovę. Atnašaudamos aukas, sąlygotos sielos niekada nepatirs nepritekliaus ir ilgainiui apsivalys dvasia. O apsivalius gyvai būtybei atsivers kelias į dvasinę būtį, į tikruosius jos namus. Sąlygotos sielos jokiomis aplinkybėmis neturėtų apleisti aukų, geradarystės ir askezės. Visų aukojimų tikslas – pradžiuginti Yajña-patį – Aukščiausiąjį Dievą. Neatsitiktinai Viešpatį vadina dar ir Prajā-pačiu. Pasak „Kaṭha Upaniṣados“, Viešpats yra vienas, Jis yra viršiausioji gyva būtybė, o gyvų būtybių yra nesuskaičiuojama daugybė. Jis vienas patenkina visų jų poreikius (*eko bahūnāṁ yo vidadhāti kāmān*), todėl Jį vadina aukščiausiuoju Bhūta-bhṛt, visų gyvų būtybių globėju.

Gyvų būtybių sąmonės lygis tiesiogiai priklauso nuo jų praeities darbų. Jis labai įvairus nes, kaip nurodoma „Bhagavad-gītoje“ (15.15), koks jis bus, yra Paties Viešpaties valioje. Kaip Paramātmā, Supersiela, Viešpats glūdi visų gyvų būtybių širdyse. Tai Jis dovanoja ir atima išmanymą ir atmintį (*mattaḥ smṛtir jñānam apohanaṁ ca*). Vieni Viešpaties malone aiškiai mena praeitį, kiti neatmena nieko. Jo malone vieni turi šviesią galvą, kiti yra visiški kvailiai. Todėl Viešpatį vadina Dhiyām-pati – išminties dalintoju.

Visos sąlygotos sielos veržiasi viešpatauti materialiame pasaulyje. Jų intelektas nukreiptas į vieną tikslą – pavergti materialią gamtą. Tačiau taip besielgianti sąlygota siela piktnaudžiauja jai duotomis mąstymo galiomis, – tai vadinama beprotyste. Protas sąlygotai sielai duotas tam, kad ji stengtųsi ištrūkti iš materialios nelaisvės, tačiau beprotystės apsėsta ji siekia vienintelio tikslo – jutiminių malonumų, ir jam aukoja visas savo psichines ir fizines jėgas. Vardan jo yra pasiryžusi netgi piktadarystėms. Užuot pasiekusi absoliučią laisvę nuo visų ir visko, pakvaišusi sąlygota siela kaskart gimsta vis nauju materialiu kūnu, kuris yra jos narvas, ir niekaip negali ištrūkti į laisvę. Sąlygota siela amžių amžiais vergauja materijai, kaskart gimdama vis nauju kūnu. Visa, ką matome materialiame pasaulyje, sukurta Viešpaties. Vadinasi, Jis yra visatų ir visko, kas jose yra, valdovas. Sąlygotai sielai skirta dalis materialioje kūrinijoje, bet tai, kas jai skirta, nėra jos nuosavybė ir ji turi paisyti Viešpaties valios, – nurodo „Īśopaniṣada“. Mes turime pasitenkinti tuo, kas mums yra duota visatos Viešpaties. Norui pasiglemžti kitam skirtą materialių gėrybių dalį tinka vienintelis apibrėžimas – pamišimas.

Iš begalinės malonės sąlygotoms sieloms visatos Viešpats Savo energijos (*ātma-māyos*) padedamas nužengia į žemę , kad atkurtų amžinus saitus, siejančius Jį su sąlygotomis sielomis. Jis ragina visus nusilenkti Jam ir liautis dėjusis pasaulio viešpačiais. Žinoma, gyva būtybė turi tam tikrą, ribotą pasirinkimo laisvę, tačiau ji visad yra Viešpaties valdžioje. Ir kai Viešpats

nužengia, Jis įrodo turįs žymiai didesnes galimybes laimei už sąlygotas sielas. Pavyzdys čia galėtų būti Jo vedybos su šešiolika tūkstančių moterų. Sąlygota siela didžiuojasi vedusi vieną moterį, tačiau Viešpačiui tai kelia šypseną. Išmintingas žmogus suvokia, kas yra tikrasis sutuoktinis. Iš tikrųjų visų kūrinijos moterų vyras yra Viešpats, ir vis dėlto sąlygota gyva būtybė, nors yra visiškoje Viešpaties valdžioje, didžiuojasi turėdama vieną ar dvi žmonas.

Ypatybės, kurios posme žymimos žodžiu *pati,* iš tikrųjų yra būdingos tik Viešpačiui Śrī Kṛṣṇai. Neatsitiktinai Śukadeva Gosvāmis žodžiais *pati* ir *gati* tituluojamą asmenį kildina iš Yadu genties. Yadu genties nariai žinojo, kad Viešpats Kṛṣṇa yra Absoliutas, kuriame glūdi visa būtis, todėl jie ketino sugrįžti pas Viešpatį, kai Jis baigs vykdyti Savo transcendentinę misiją žemėje. Yadu gentis žuvo Viešpaties valia. Viešpats norėjo, kad jos nariai sugrįžtų namo drauge su Juo. Yadu genties žūtis buvo Aukščiausiojo Viešpaties spektaklis, surengtas materialistams apgauti. Iš tikrųjų ir Viešpats, ir Yadu genties nariai yra amžinos gyvos būtybės, – jie niekad neišsiskiria. Viešpats vadovauja Savo tarnams, todėl Śukadeva Gosvāmis lenkiasi Jam, išreikšdamas nuoširdžiausią pagarbą ir meilę.

21 TEKSTAS

यदङ्घ्र्यभिध्यानसमाधिधौतया
धियानुपश्यन्ति हि तत्त्वमात्मनः ।
वदन्ति चैतत्कवयो यथारुचं
स मे मुकुन्दो भगवान् प्रसीदताम् ॥२१॥

yad-aṅghry-abhidhyāna-samādhi-dhautayā
dhiyānupaśyanti hi tattvam ātmanaḥ
vadanti caitat kavayo yathā-rucaṁ
sa me mukundo bhagavān prasīdatām

yat-aṅghri – apie kurio lotoso pėdas; *abhidhyāna* – be atvangos mąstant; *samādhi* – transe; *dhautayā* – išgrynintu; *dhiyā* – intelektu; *anupaśyanti* – eidamas pirmtakų pėdomis; *hi* – tikrai; *tattvam* – Absoliučią Tiesą; *ātmanaḥ* – Supersielos ir savęs; *vadanti* – sakoma; *ca* – taip pat; *etat* – šis; *kavayaḥ* – mąstytojas, eruditas; *yathā-rucam* – kaip įsivaizduoja; *saḥ* – Jis; *me* – man; *mukundaḥ* – Viešpats Kṛṣṇa dovanojantis išvadavimą; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *prasīdatām* – tebūnie maloningas.

Dievo Asmuo Śrī Kṛṣṇa yra vienintelis, kuris gali dovanoti išvadavimą. Savo pirmtakų pavyzdžiu be paliovos mąstydamas apie Jo lotoso pėdas, bhaktas pasiekia transą ir savo akimis išvysta Absoliučią Tiesą. Tuo tarpu savo mąstymo išgalėmis tepasikliaujantys didieji mąstytojai įsivaizduoja Jį tokį, kokį patys nori matyti. Tebūnie Jis manimi patenkintas.

Komentaras: Kai *yogams* mistikams didžiulių pastangų kaina pavyksta suvaldyti jusles, jie pasiekia *yogos* transą ir prieš juos atsiveria dalinis Absoliučios Tiesos paveikslas – jie išvysta Supersielą, glūdinčią visų gyvų būtybių širdyse. Tuo tarpu bhaktas nuolat atmindamas Viešpaties lotoso pėdas, be vargo pasiekia tikrąją transo būseną, kadangi Viešpaties lotoso pėdų meditacija išgrynina jo sąmonę ir jis atsikrato savo ligos – materialių malonumų troškimo. Tyros širdies bhaktas suvokia, jog žūva gimimų ir mirčių vandenyne, ir be atilsio meldžia Viešpatį jį išgelbėti. Vienintelis jo troškimas – būti dulkele Viešpaties lotoso pėdų šešėlyje. Viešpaties malone tyras bhaktas visiškai atšąla materialiems malonumams ir, kad nesusiteptų materija, visas pasineria į mintis apie Viešpaties lotoso pėdas. Didis Viešpaties bhaktas karalius Kulaśekhara sudėjo tokią maldą:

kṛṣṇa tvadīya-pada-paṅkaja-pañjarāntam
adyaiva me viśatu mānasa-rāja-haṁsaḥ
prāṇa-prayāṇa-samaye kapha-vāta-pittaiḥ
kaṇṭhāvarodhana-vidhau smaraṇaṁ kutas te

„Viešpatie Kṛṣṇa, tegu mano protas tarsi gulbė neria prie Tavo pėdų – lotosų ir susipainioja tarp jų stiebų, nes kitaip ar sugebėsiu atminti Tave tada, kai liks paskutinis atodūsis ir mirtis užgniauš gerklę?“

Sąsajos tarp tauriosios gulbės ir dailiojo lotoso stiebų posme ne atsitiktinės. Tai labai taikli metafora: netapus gulbe (*paramahaṁsa*), neįmanoma susipainioti tarp lotoso stiebų (Viešpaties pėdų simbolio). „Brahma-saṁhitā“ teigia, kad net didžiausių filosofų abstrakčiam protui nėra jokių vilčių patirti Absoliučią Tiesą, net jei filosofuojama būtų ištisą amžinybę filosofuojama apie Ją. Viešpats pasilieka Sau teisę būti nepažinus abstrakčiam protui. Spekuliatyviosios filosofijos atstovams kelias prie Viešpaties lotoso pėdų yra užkirstas. Jie skelbia visiškai priešingas doktrinas ir galų gale prieina prie beprasmės išvados, kuri patenkina visus: „kiek žmonių, tiek nuomonių“. Kitaip sakant, esą kiekvienas laisvas rinktis kas kam labiau patinka (*yathā-rucam*). Bet Viešpats nėra krautuvininkas, besistengiantis įtikti iškart visiems gudragalviams savo klientams. Viešpats visada išlieka Savimi, t.y. Jis visad yra absoliutus Dievo Asmuo, reikalaujantis absoliutaus atsidavimo. Imdamas pavyzdį iš ankstesniųjų *ācāryų,* tyros širdies bhaktas,

absoliutaus laidininko, dvasinio mokytojo, padedamas, regi Aukščiausiąjį Viešpatį (*anupaśyanti*). Tyras bhaktas nepasikliauja vien savo mąstymo išgalėmis ir nesistengia savarankiškai patirti Viešpaties, jisai eina *ācāryų* pėdomis (*mahājano yena gataḥ sa panthāḥ*). Štai kodėl, kalbėdami apie Viešpatį ir apie Jo atsidavusius tarnus, *vaiṣṇavos ācāryos* yra vieningi. Viešpats Caitanya teigia, kad gyva būtybė, *jīva,* savo prigimtimi yra amžinas Viešpaties tarnas. Ji tapati Viešpačiui ir sykiu skiriasi nuo Jo. Šią Viešpaties Caitanyos skelbtą *tattvą* (tiesą) pripažįsta visos keturios vaišnavizmo mokyklos (*sampradāyos*). Visos jos sutaria, kad tarnystė Viešpačiui yra amžina, nenutrūksta net patyrus išvadavimą. Todėl joks tradicijai ištikimas *vaiṣṇava ācārya* netapatins savęs su Viešpačiu.

Nuolankumas, būdingas tyram bhaktui, kuris visas savo jėgas atiduoda Viešpaties tarnystei, padeda jam pasiekti transo būseną, kurioje jam atsiveria būties esmė. Nes, kaip teigia „Bhagavad-gītā“ (10.10), nuoširdžiam Savo bhaktui Viešpats atsiveria Pats. Jo rankose yra mūsų (taip pat ir Jam nenusilenkusiųjų) protas, ir Savo tyram bhaktui Jis įkvepia išminties, kad šis suvoktų tiesą apie Viešpatį ir apie įvairias Jo galias. Nei hipotetinės prielaidos, nei sofistiniai išvedžiojimai negali paaiškinti Absoliučios Tiesos. Viešpats atsiskleidžia Pats, ir tik Savo bhaktui, kai yra patenkintas nuoširdžiu jo noru tarnauti. Śukadevos Gosvāmio niekaip nepavadinsi spekuliatyviuoju filosofu: jis nenuolaidžiavo susitaikėliškai teorijai „kiek žmonių, tiek nuomonių“. Priešingai, jis pasikliovė Viešpačiu ir šaukėsi transcendentinės Jo malonės. Tai vienintelis būdas patirti Viešpatį.

22 TEKSTAS

प्रचोदिता येन पुरा सरस्वती
वितन्वताजस्य सतीं स्मृतिं हृदि ।
स्वलक्षणा प्रादुरभूत्किलास्यतः
स मे ऋषीणामृषभः प्रसीदताम् ॥२२॥

pracoditā yena purā sarasvatī
vitanvatājasya satīṁ smṛtiṁ hṛdi
sva-lakṣaṇā prādurabhūt kilāsyataḥ
sa me ṛṣīṇām ṛṣabhaḥ prasīdatām

pracoditā – įkvėpė; *yena* – kuris; *purā* – prieš pasaulio sukūrimą; *sarasvatī* – mokslo deivė; *vitanvatā* – išplėtė; *ajasya* – Brahmos, pirmos gyvos būtybės materialiame pasaulyje (pirmos sukurtos gyvos esybės?); *satīm smṛtim* –

potencialią atmintį; *hṛdi* – širdyje; *sva* – į save; *lakṣaṇā* – nukreiptą; *prādurabhūt* – atsirado; *kila* – tarytum; *āsyataḥ* – iš burnos; *saḥ* – Jis; *me* – man; *ṛṣīṇām* – tarp mokytojų; *ṛṣabhaḥ* – viršiausiasis; *prasīdatām* – tebūnie man maloningas.

Tebūnie Viešpats manimi patenkintas – Viešpats, kuris glūdėdamas Brahmos širdyje kūrimo apyaušryje pažadino jo sąmonę ir paakino kurti, atskleidęs tiesą apie pasaulį ir Save Patį, – Viešpats, neva gimęs iš Brahmos burnos.

Komentaras: Kaip jau rašyta, Viešpats yra visų gyvų būtybių – nuo Brahmos iki menkiausios skruzdės – Supersiela, visas jas apdovanojanti būtinomis žiniomis, kurios potencialia forma glūdi jų širdyse. Potencialiai gyvai būtybei prieinami septyniasdešimt aštuoni procentai visos tiesos. Kadangi gyva būtybė iš prigimties yra mažytė Viešpaties dalelė, ji nepajėgi perimti iš Viešpaties viso žinojimo. Kai egzistuojant nelaisvės sąlygomis įvyksta persikūnijimas, vadinamas mirtimi, gyva būtybė viską užmiršta. Tačiau Viešpats vėl duoda impulsą nubusti potencialioms pažintinėms galioms, kurios glūdi kiekvienos gyvos būtybės širdyje. Ir įvyksta vadinamasis sąmonės pažinimo galių nubudimas. Šis procesas gretinamas su nubudimu iš miego ar sąmonės atgavimu ir yra visiškai Viešpaties valdomas. Todėl realiame gyvenime mes matome, kad vieni išmano daugiau, kiti mažiau. Pažinimo galių prabudimas neįvyksta savaime ir nėra tam tikrų materijos viduje vykstančių procesų išdava. Pažinimo šaltinis yra Patsai Viešpats (*dhiyāṁ patiḥ*), nes ir Brahmā neapsieina be aukščiausiojo kūrėjo pagalbos. Kūrimo apyaušryje pirmasis išvydęs pasaulį buvo Brahmā. Brahmā, visatos pirmagimis, gimė be tėvo ir motinos, nes lig tol visatoje nebuvo gyvybės. Jis gimė iš lotoso žiedo, kuris išaugo iš Garbhodakaśāyī Viṣṇu pilvo. Iš čia jo vardas Aja. Brahmā skirtinas gyvų būtybių, neatsiejamų Viešpaties dalelių, kategorijai, tačiau jis yra vienas doriausių Viešpaties tarnų, todėl Viešpats patikėjo jam vadovauti antrajam kūrimo etapui, einančiam (vykstančiam) tuoj po pagrindinio kuriam, pasitelkęs materialią galią vadovauja Pats Viešpats. Vadinasi ir materialioji gamta, ir Brahmā yra priklausomi nuo Viešpaties. Mokslininkai materialistai tegali stebėti procesus, vykstančius materialiame pasaulyje, bet jie nesuvokia, kokia jėga vadovauja šiems procesams, ir yra panašūs į vaiką, kuris stebi elektros energijos veikimą, tačiau nežino, kad elektra gaunama iš elektrinės, kurios darbui vadovauja inžinierius elektrikas. Mokslininkų materialistų ribotumą sąlygoja jų skurdžios žinios. Taigi Vedų išmintį Viešpats sudėjo į Brahmos širdį. Ir, atrodytų, Brahmā buvo pirmasis Vedų išminties skleidėjas. Žinoma, Brahmā paskelbė žmonėms

Vedų išmintį, tačiau transcendentinę tiesą jam atvėrė Viešpats, nes Viešpats yra jos pradžia. Štai kodėl sakoma, kad Vedų autorius nėra sukurtoji būtybė, *apauruṣeya*. Viešpats egzistavo dar prieš pasauliui randantis (*nārāyaṇaḥ paro 'vyaktat*), todėl iš Jo lūpų išeinantys žodžiai yra transcendentinis garsas. Materialūs garsai (*prākṛta*) iš esmės skiriasi nuo transcendentinių garsų (*aprākṛta*). Mokslininkai, stebintys fizinius reiškinius, fiksuoja tiktai *prākṛta* garsą, sklindantį materialioje erdvėje. Derėtų įsisąmoninti, kad niekas šioje visatoje negali perprasti simboliniais ženklais užrašytų Vedų ištarmių esmės. Ji aiški tik įkvėptiesiems, išgirdusiems antgamtišką *aprākṛta* garsą, pasiekiantį mus mokinių seka (Viešpaties ištartą Brahmai, Brahmos – Nāradai, Nārados – Vyāsai ir t.t.). Joks pasaulietis mokslininkas negali paaiškinti Vedų himnų esmės. *Mantrų* prasmę tegali suvokti įkvėptieji, t.y. tie, kurie gavo tradicijai ištikimo dvasinio mokytojo įšventinimą. Ketvirtajame „Bhagavad-gītos“ skyriuje juodu ant balto parašyta, kad pirmapradis dvasinis mokytojas yra Patsai Viešpats. O tradicija palikuonių kartoms yra perduodama *paramparos* sistema. Taigi niekam tikęs (*niṣphalā matāḥ*) tas žmogus, kuris neturi transcendentinių žinių, perimtų iš tradicijai ištikimos *paramparos,* net jei tarp žmonių jis garsėja kaip didis menininkas ar mokslininkas. Atsiliepdamas į Mahārājos Parīkṣito prašymą, širdyje glūdinčio Viešpaties paskatintas, Śukadeva Gosvāmis meldžia dovanoti jam gebėjimą teisingai atspindėti kūrimo eigą. Kitaip negu pasaulietis mokslininkas, dvasinis mokytojas nekuria savų teorinių išvadų. Jis visad yra *śrotriyaṁ brahma-niṣṭham*.

23 TEKSTAS

भूतैर्महद्भिर्य इमाः पुरो विभु-
निर्माय शेते यदमूषु पूरुषः ।
भुङ्क्ते गुणान् षोडश षोडशात्मकः
सोऽलङ्कृषीष्ट भगवान् वचांसि मे ॥२३॥

bhūtair mahadbhir ya imāḥ puro vibhur
nirmāya śete yad amūṣu pūruṣaḥ
bhuṅkte guṇān ṣoḍaśa ṣoḍaśātmakaḥ
so 'laṅkṛṣīṣṭa bhagavān vacāṁsi me

bhūtaiḥ – iš stichijų; *mahadbhiḥ* – materijos; *yaḥ* – kuris; *imāḥ* – visus šiuos; *puraḥ* – kūnus; *vibhuḥ* – Viešpats; *nirmāya* – kad atsirastų; *śete* – gulasi;

yat amūṣu – kuris įsikūnijo; *pūruṣaḥ* – Viešpats Viṣṇu; *bhuṅkte* – priverčia paklusti; *guṇān* – trims gamtos *guṇoms; ṣoḍaśa* – turinčioms šešiolika apraiškų; *ṣoḍaśa-ātmakaḥ* – šių šešiolikos apraiškų kūrėjas; *saḥ* – Jis; *alaṅkṛṣṭa* – tepapuošia; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *vacāṁsi* – žodžius; *me* – mano.

Tepalaimina mano kalbą Aukščiausiasis Dievo Asmuo kuris, įėjęs į visatos vidų įkvepė iš materijos stichijų sudarytiems kūnams gyvybę ir įsikūnijęs puruṣa privertė gyvą būtybę paklusti ją sukūrusioms materijos jėgoms, besireiškiančioms šešiolika formų.

Komentaras: Kaip bhaktas, visiškai pasikliaujantis Viešpačiu (ir priešingai nei materialistas, besipuikuojantis savo sugebėjimais), Śukadeva Gosvāmis meldžia Dievo Asmens malonės ir prašo, kad jo žodžiai skambėtų įtikinamai ir būtų įvertinti klausytojų. Kai bhaktui kas pavyksta, jis niekad neskuba nuopelnų priskirti sau, save laikydamas tik įrankiu Viešpaties rankose. Tuo tarpu nuo Dievo nutolęs žmogus visus nuopelnus priskiria sau. Jis nežino, kad be Aukščiausiosios Dvasios, Dievo Asmens, valios nesujudės nė žolelė. Todėl Śukadeva Gosvāmis nori būti įrankiu Aukščiausiojo Viešpaties, įkvėpusio Brahmą paskelbti pasauliui Vedų išmintį, rankose. Vedų tiesos — tai ne pasauliečio sukurtos teorijos ir ne mitologija, kaip kitąsyk mano menkesnės nuovokos žmonės. Jos nepriekaištingai atpasakoja tikrovę, ir Śukadeva Gosvāmis nori pateikti kūrimo faktus ne kaip filosofinio proto pagimdytą metafizinę teoriją, o perteikti tikslų kūrimo vaizdą, nes, kaip ir Brahmos atveju, jo lūpomis kalbės Pats Viešpats. „Bhagavad-gītos“ teigimu (15.15), Vedāntos kūrėjas yra Pats Viešpats ir tik Jam žinoma tikroji Vedāntos prasmė. Vadinasi, nėra didesnės tiesos už religijos įstatymus, kuriuos skelbia Vedos. Śukadeva Gosvāmis yra Vedų išminties autoritetas ir skelbėjas, nes jis – nuolankus Viešpaties tarnas, kuris nesvajoja apie savarankiško, jokių autoritetų nepripažįstančio interpretuotojo šlovę. Šis Vedų tiesų perteikimo būdas vadinamas *parampara,* arba žemyneigiu pažinimo metodu.

Mąstančiam žmogui akivaizdu, kad tai, kas sukurta materijos ar tai būtų vaisius, gėlė ar mūsų kūnas, be kontakto su dvasia negali plėtotis bei augti. Genialios mintys didiesiems pasaulio protams gimsta iš dvasios įkvėpimo, kurio šaltinis yra Aukščiausioji Dvasia, o ne grubioji materija, kaip klaidingai mano primityvūs materialistai. Vedos pasakoja, kad iš pradžių į dar visiškai tuščią materialią visatą įėjo Pats Viešpats ir tik tada radosi visa kita. Be to, Viešpats glūdi kiekvienos gyvos būtybės širdyje lokalizuotos Paramātmos pavidalu. Taigi viską šioje kūrinijoje Jis kuria Pats, ir kuria nepriekaištingai. Šešiolika svarbiausių kūrimo pradų – žemė, vanduo, ugnis,

oras, erdvė ir vienuolika jutimo organų – radosi iš Paties Viešpaties ir vėliau buvo paskirstyti visoms gyvoms būtybėms. Vadinasi, materijos pradai sukurti tam, kad jais galėtų naudotis gyvos būtybės. Procesų, vykstančių materijoje, nuoseklumą užtikrina Viešpaties energija ir individualiai gyvai būtybei telieka melsti Viešpaties, kad leistų jai teisingai suvokti pasaulio sąrangą. Viešpats yra aukščiausioji būtybė. Śukadeva Gosvāmis supranta, kad jis Viešpačiui nėra lygus, todėl kreipiasi į Viešpatį su malda. Viešpats padeda gyvai būtybei ieškoti džiaugsmo materialioje kūrinijoje, tačiau Pats su šiais iliuziniais džiaugsmais neturi nieko bendra. Śukadeva meldžia Viešpaties malonės ir prašo, kad Viešpats padėtų jam atskleisti visą tiesą, o klausytojams ją suprasti.

24 TEKSTAS

नमस्तस्मै भगवते वासुदेवाय वेधसे ।
पपुर्ज्ञानमयं सौम्या यन्मुखाम्बुरुहासवम् ॥२४॥

namas tasmai bhagavate vāsudevāya vedhase
papur jñānam ayaṁ saumyā yan-mukhāmburuhāsavam

namaḥ – pagarbiai lenkiuosi; *tasmai* – Jam; *bhagavate* – Dievo Asmeniui; *vāsudevāya* – Vāsudevai arba Jo inkarnacijoms; *vedhase* – Vedų šventraščių sudarytojui; *papuḥ* – geria; *jñānam* – išmintį; *ayam* – šią (Vedų); *saumyāḥ* – bhaktai (ypač Viešpaties Kṛṣṇos sutuoktinės); *yat* – iš kurio; *mukha-amburuha* – lotosinių lūpų; *āsavam* – nektarą.

Reiškiu didžiausią pagarbą Śrīlai Vyāsadevai, Vāsudevos įsikūnijimui, sudariusiam Vedų šventraščius. Tyri bhaktai geria transcendentinės išminties nektarą, srūvantį iš Viešpaties lotosinių lūpų.

Komentaras: Aiškindamas tekste specifiškai pavartoto žodžio *vedhase* („transcendentinės Vedų sistemos sudarytojas“) prasmę, Śrīla Śrīdhara Svāmis rašo, kad taip išreiškiama pagarba Śrīlai Vyāsadevai, kuris yra Vāsudevos įsikūnijimas. Šiai nuomonei pritaria ir Śrīla Jīva Gosvāmis, tačiau Śrīla Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura toliau išplėtoja mintį, sakydamas, kad nektaru nuo Viešpaties Kṛṣṇos lotoso lūpų dalijasi Jo žmonos, ir taip jos perpranta dailiuosius menus – muzikavimą, šokį, puošybos ir rengimosi paslaptis, žodžiu, tai padeda joms išmokti viso to, kas teikia malonumą Viešpačiui. Teksto pradžioje, kreipdamasis į Viešpatį, Śukadeva Gosvāmis pavadina Jį *para,* transcendentiniu, todėl muzikavimas, šokis, mokėjimas rengtis ir puoštis, apie kuriuos čia kalbama, nėra žemiški menai, nes jie

teikia malonumą Viešpačiui. Šių transcendentinių įgūdžių neturi užmaršios sąlygotos sielos. Śrīla Vyāsadeva, Viešpaties įsikūnijimas, sudarinėdamas Vedas pasirūpino, kad sąlygotos sielos atgautų atmintį ir prisimintų savo amžiną gimiringumą Viešpačiui. Todėl Vedų raštus – nektarą, kurį Viešpats dalino Savo mylimoms žmonoms, susijusioms su Juo santuokinės *rasos* ryšiais, reikia stengtis suprasti iš tyrų tarsi lotoso žiedas Vyāsadevos arba Śukadevos lūpų. Palengva vis labiau gilinantis į transcendentinę išmintį, galima perprasti ir transcendentinio muzikos ir šokio meno, kurį Viešpats demonstruoja *rāsa-līlos* metu, paslaptis. Tačiau nesusipažinus su Vedomis vargu ar bus aiški Viešpaties *rāsos* šokio ir fleitos garsų transcendentinė esmė. Tyros širdies Viešpaties tarnui vienodai nektariška ir giliausia filosofinė polemika, ir Viešpaties bučinys *rāsos* šokio metu. Dvasiniu požiūriu tarp jų nėra skirtumo.

25 TEKSTAS

एतदेवात्मभू राजन्नारदाय विपृच्छते ।
वेदगर्भोऽभ्यधात्साक्षाद्यदाह हरिरात्मनः ॥२५॥

etad evātma-bhū rājan nāradāya vipṛcchate
veda-garbho 'bhyadhāt sākṣād yad āha harir ātmanaḥ

etat – visa tai; *eva* – tiksliai; *ātma-bhūḥ* – pirmagimis (Brahmājī); *rājan* – garbus valdove; *nāradāya* – Nāradai Muniui; *vipṛcchate* – jo paklaustas; *veda-garbhaḥ* – kuriam Vedų išmintis yra įgimta; *abhyadhāt* – paskelbė; *sākṣāt* – tiesiogiai; *yat āha* – ką sakė; *hariḥ* – Viešpats; *ātmanaḥ* – Savo sūnui (Brahmai).

Garbus valdove, atsakydamas į Nārados klausimus, visatos pirmagimis Brahmā žodis žodin persakė visa tai, ką Patsai Viešpats paskelbė jam, Savo sūnui, tam, kuris Vedų išmintį buvo patyręs nuo gimimo.

Komentaras: Kai Brahmā gimė lotoso žiede, išaugusiame iš Viṣṇu bambos, Viešpats sudėjo į jo širdį Vedų išmintį, todėl Brahmą vadina *veda-garbha,* vedantistu nuo paties gimimo. Be Vedų, t.y. nepriekaištingų žinių, nieko nesukursi. Bet kuris iš tikrųjų mokslinis, realus pažinimas yra *veda*. Vedos pateikia labai plačią visų sričių informaciją. Viešpats sudėjo į Brahmos širdį šį absoliutų žinojimą, kad Brahmā galėtų kurti visatą. Taigi, užsimojęs kurti, Brahmā jau viską iki smulkmenų žinojo apie būsimąją kūriniją,

nes visą būtiną informaciją gavo iš Aukščiausiojo Viešpaties Hari. Nārados paprašytas, Brahmā žodis žodin persakė jam, ką girdėjo iš Viešpaties. Nārada, savo ruožtu, tiksliai atkartojo ką girdėjęs Vyāsai, o Vyāsa – Śukadevai. Ir dabar Śukadeva ketina pakartoti tai, ką kitados girdėjo iš Vyāsos. Toks Vedų nubrėžtas pažinimo kelias. Vedų esmė, kaip jau rašyta, atsiveria tiktai per mokinių seką. Tai vienintelis kelias.

Beprasmiška kurti įvairiausias teorijas, nes pažinimas turi remtis faktais. Pasaulis labai sudėtingas, ir painius jo reiškinius tegali paaiškinti gerai juos išmanantis specialistas. Vedų mokslas yra taip pat sunkiai suvokiamas ir perprasti jį galima tik pasinaudojus *paramparos* sistema. Antraip Vedos taip ir liks neįminta mįslė. Neveltui Śukadeva Gosvāmis meldžia Viešpatį malonės, prašydamas padėti jam pakartoti tai, ką Jis skelbė Brahmai, o Brahmā – Nāradai. Taigi Śukadevos Gosvāmio pasakojimas apie pasaulio sukūrimą nėra kažkokia teorija, kaip teigia pasauliečiai materialistai. Jis pagrįstas tikrais faktais. Ir tas, kuris klausosi ir gilinasi į Śukadevos Gosvāmio žodžius, gaus labai patikimą informaciją apie materialaus pasaulio tapsmą.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti „Śrīmad-Bhāgavatam“ antrosios giesmės ketvirtąjį skyrių, pavadintą „Kūrimo eiga“.

PENKTAS SKYRIUS

Visų priežasčių priežastis

1 TEKSTAS

नारद उवाच
देवदेव नमस्तेऽस्तु भूतभावन पूर्वज ।
तद्विजानीहि यज्ज्ञानमात्मतत्त्वनिदर्शनम् ॥ १ ॥

nārada uvāca
deva-deva namas te 'stu bhūta-bhāvana pūrvaja
tad vijānīhi yaj jñānam ātma-tattva-nidarśanam

nāradaḥ uvāca – Śrī Nārada tarė; *deva* – pusdievių; *deva* – pusdievi; *namaḥ* – pagarbiai lenkiuosi; *te* – tau; *astu* – esi; *bhūta-bhāvana* – visų gyvų būtybių kūrėjas; *pūrva-ja* – pirmagimis; *tat vijānīhi* – paskelbki tą išmintį; *yat jñānam* – kuri pažinimą; *ātma-tattva* – transcendentinį; *nidarśanam* – atskleidžia.

Śrī Nārada tarė Brahmai: O viršiausias iš pusdievių, o visatos pirmagimi, visų gyvų būtybių kūrėjau, reiškiu tau savo nuolankią pagarbą ir kreipiuosi prašydamas paskelbti transcendentinę išmintį, kuri padėtų man suvokti tiesą apie individualiąją sielą bei Supersielą.

Komentaras: Tekstas dar kartą patvirtina tą faktą, kad *parampara,* t.y. mokinių seka, yra nepriekaištinga pažinimo sistema. Ankstesniajame skyriuje pasakojama, kad Brahmājī, visatos pirmagimis, mokėsi iš Aukščiausiojo Viešpaties ir vėliau perteikė gautas žinias savo mokiniui Nāradai. Nārada kreipėsi į Brahmājī, prašydamas pamokyti jį, ir Brahmājī atsiliepė į jo prašymą. Taigi svarbiausias mokinių sekos, t.y. *paramparos* sistemos, elementas yra mokinio pastangos gauti transcendentinių žinių iš autoritetingo, išmanančio žmogaus, nuolankiai klausytis ir gilintis į jo atsakymus.

Tokį kelią rekomenduoja „Bhagavad-gītā“ (4.2). Norėdamas gauti transcendentinių žinių, tiesos ieškantis mokinys turėtų kreiptis į kompetentingą dvasinį mokytoją, nusilenkti jam, nuolankiai jo klausinėti ir jam tarnauti. Žinios, įgytos nuolankiai klausinėjant dvasinį mokytoją ir jam tarnaujant, nepalyginti veiksmingesnės už žinias, įgytas už pinigus. Dvasinis mokytojas, priklausantis mokinių sekai, prasidedančiai nuo Brahmos ir Nārados, neprašinėja pinigų. Norėdamas pažinti individualios sielos ir Supersielos prigimtį ir suprasti, kas jas sieja, nuoširdus mokinys savo tarnyste stengsis pelnyti mokytojo prielankumą.

2 TEKSTAS

यद्रूपं यदधिष्ठानं यतः सृष्टमिदं प्रभो ।
यत्संस्थं यत्परं यच्च तत्तत्त्वं वद तत्त्वतः ॥ २॥

yad rūpaṁ yad adhiṣṭhānaṁ yataḥ sṛṣṭam idaṁ prabho
yat saṁsthaṁ yat paraṁ yac ca tat tattvaṁ vada tattvataḥ

yat – kokie; *rūpam* – išraišką gavusio pasaulio požymiai; *yat* – koks; *adhiṣṭhānam* – pagrindas; *yataḥ* – iš ko; *sṛṣṭam* – sukurtas; *idam* – šis pasaulis; *prabho* – o tėve; *yat* – kaip; *saṁstham* – saugomas; *yat* – kas; *param* – valdo; *yat* – kokie; *ca* – ir; *tat* – to; *tattvam* – požymiai; *vada* – apibūdinki; *tattvataḥ* – tiksliai.

O tėve, norėčiau gauti iš tavęs patikimų žinių apie mus supančio regimojo pasaulio bruožus. Koks jo pagrindas? Kaip jis kuriamas, kas užtikrina jo tvarumą ir kas viskam vadovauja?

Komentaras: Nārados Munio klausimai apie tai, koks yra šio pasaulio priežastinių ryšių pagrindas, yra didžiai prasmingi. Ateistai kelia daugybę abejotinų teorijų, tačiau apie priežasties ir pasekmės dėsnį jose apskritai nekalbama. Tuo tarpu eksperimentinis mokslas, kurio metodais naudojasi Dievo buvimą neigiantys ateistai, taip ir nepaaiškina regimojo pasaulio ir dvasinės sielos prigimties, nors jų nepailstantis protas yra pagimdęs ne vieną tūkstantį įvairiausių teorijų. Nāradą Munį domino ne žmogaus proto sukurtos visatos atsiradimo teorijos, o tikri faktai.

Regimojo pasaulio ir jo šaltinio pažinimas yra viena transcendentinio mokslo, narpliojančio sielos ir Supersielos problemas, sričių. Kiekvienas mąstantis žmogus pastebės supančiame pasaulyje tris būties faktus: gyvas

būtybes, išraišką turintį pasaulį ir aukščiausiąją valdžią, kuriai pasaulis paklūsta. Ir jam aišku, kad nei gyva būtybė, nei regimasis pasaulis negalėjo atsirasti atsitiktinai. Kūrinijos sąrangos darnumas, griežti priežastiniai ryšiai joje rodo esant pasaulio sumanytoją, ir nuoširdžiai besistengiantis perprasti tiesą prieis iki pirminės priežasties, jei kreipsis su klausimais į tą, kuris iš tiesų ją žino.

3 TEKSTAS

सर्वं ह्येतद्भवान् वेद भूतभव्यभवत्प्रभुः ।
करामलकवद्विश्वं विज्ञानावसितं तव ॥ ३ ॥

sarvaṁ hy etad bhavān veda bhūta-bhavya-bhavat-prabhuḥ
karāmalaka-vad viśvaṁ vijñānāvasitaṁ tava

sarvam – visa; *hi* – tikrai; *etat* – tai; *bhavān* – tu; *veda* – žinai; *bhūta* – kas jau sukurta ar gimė; *bhavya* – kas bus sukurta ar gims; *bhavat* – kas yra kuriama; *prabhuḥ* – valdovas; *kara-āmalaka-vat* – kaip graikiškas riešutas saujoje; *viśvam* – visata; *vijñāna-avasitam* – gerai žinoma; *tava* – tau.

Tėve, tu turi patikimų, mokslinių žinių apie pasaulį, nes viską, kas jau sukurta, kas dar bus sukurta ir kas randasi dabar, žodžiu, viską, kas yra visatoje, kaip graikišką riešutą laikai savo saujoje.

Komentaras: Brahmā pats sukūrė mus supančią visatą ir visa tai, kas joje glūdi, todėl jis pažįsta praeitį, ateitį ir dabartį. Trys svarbiausieji kūrinijos elementai: gyvos būtybės, regimasis pasaulis ir jo valdovas – nė akimirkai nesiliauja veikę, – taip yra, buvo ir bus. Tiesioginis visatos valdytojas mato priežastinius šio pasaulio ryšius taip pat aiškiai, kaip žmogus riešutą ant delno. Tiesioginis prekės gamintojas žino visas gamybos paslaptis: žino iš kur gauti medžiagų, kaip jas jungti, kaip gamybos procese perdirbti kol bus gautas galutinis produktas. Brahmā yra visatos pirmagimis, todėl, savaime suprantama, jam turi būti pažįstamos visos kūrimo akto detalės.

4 TEKSTAS

यद्विज्ञानो यदाधारो यत्परस्त्वं यदात्मकः ।
एकः सृजसि भूतानि भूतैरेवात्ममायया ॥ ४ ॥

yad-vijñāno yad-ādhāro yat-paras tvaṁ yad-ātmakaḥ
ekaḥ sṛjasi bhūtāni bhūtair evātma-māyayā

yat-vijñānaḥ – iš kur žinios; *yat-ādhāraḥ* – kas globėjas; *yat-paraḥ* – kieno vadovaujamas; *tvam* – tu; *yat-ātmakaḥ* – kokia galia; *ekaḥ* – vienas; *sṛjasi* – kuri; *bhūtāni* – gyvas būtybes; *bhūtaiḥ* – iš materijos pradų; *eva* – tikrai; *ātma* – asmenine; *māyayā* – energija.

Tėve, iš kur tu pasisėmei žinių? Kas tavo globėjas ir kieno valią tu vykdai? Kas esi iš tikrųjų? Ar gyvas būtybes kuri iš materijos pradų tik savo paties galia, pats vienas?

Komentaras: Śrī Nārada Munis žinojo, kad Viešpats Brahmā gavo galią kurti griežtos savitramdos kaina. Todėl padarė išvadą, kad egzistuoja kažkas pranašesnis už Brahmą, suteikęs Brahmai kūrėjo galią. Dėl tos priežasties jis ir iškėlė visus šiuos klausimus. Vadinasi, pažangiausi mokslo laimėjimai nėra vien mokslininkų nuopelnas. Mokslininkas pažįsta jau egzistuojantį pasaulį, pažįsta jį savo nuostabiai skvarbiu protu, kurį sukūrė kažkas kitas. Mokslininkas naudojasi proto galimybėmis, naudojasi juo kaip dovana, bet pats nieko panašaus sukurti negali. Tuo pagrindu galima teigti, kad niekas neturi teisės pretenduoti į savarankiško kūrėjo vaidmenį ir kad niekas savaime neatsiranda.

5 TEKSTAS

आत्मन् भावयसे तानि न पराभावयन् स्वयम् ।
आत्मशक्तिमवष्टभ्य ऊर्णनाभिरिवाक्लमः ॥ ५ ॥

ātman bhāvayase tāni na parābhāvayan svayam
ātma-śaktim avaṣṭabhya ūrṇanābhir ivāklamaḥ

ātman – savaime; *bhāvayase* – reiškiasi; *tāni* – tos; *na* – ne; *parābhāvayan* – nugalimos; *svayam* – pats; *ātma-śaktim* – savibūtę galią; *avaṣṭabhya* – panaudodamas; *ūrṇa-nābhiḥ* – voras; *iva* – tarytum; *aklamaḥ* – be pagalbos.

Kaip voras – nepranokstamas kūrėjas – be vargo suverpia tinklą, taip ir tu kuri pasaulį pats vienas, pasitelkęs vien savo nepriklausomas galias.

Komentaras: Savibūtiškumo sąvoką geriausiai iliustruoja saulės pavyzdys. Saulei, kaip savarankiškam šviesuliui, kitų dangaus kūnų skleidžiama šviesa

nereikalinga. Maža to, saulė pati yra pagrindinis šviesos šaltinis, nes jai patekėjus kiti šviesuliai išblėsta. Nārada gretina Brahmą su voru, nes voras susikuria sau veiklos lauką be pašalinės pagalbos, savo paties seilėmis.

6 TEKSTAS

नाहं वेद परं ह्यस्मिन्नापरं न समं विभो ।
नामरूपगुणैर्भाव्यं सदसत्किञ्चिदन्यतः ॥ ६ ॥

nāhaṁ veda paraṁ hy asmin nāparaṁ na samaṁ vibho
nāma-rūpa-guṇair bhāvyaṁ sad-asat kiñcid anyataḥ

na – ne; *aham* – aš; *veda* – žinau; *param* – pranokstantį; *hi* – nes; *asmin* – šiame pasaulyje; *na* – ne; *aparam* – žemesnį; *na* – ne; *samam* – prilygstantį; *vibho* – o didysai; *nāma* – vardu; *rūpa* – išoriniu pavidalu; *guṇaiḥ* – ypatybėmis; *bhāvyam* – visa, kas sukurta; *sat* – amžina; *asat* – laikina; *kiñcit* – kas nors; *anyataḥ* – iš kokio kito šaltinio.

Visa, ką suvokiame per vardą, pavidalą, ypatybes – tai kas aukščiau už mus, žemiau ar lygu mums, amžina ar laikina, – visa sukūrei tu, o didysai.

Komentaras: Daiktiškąją išraišką gavęs pasaulis knibždėte knibžda įvairiausių sukurtų būtybių. Viso yra 8 400 000 gyvybės formų, – vienos jų aukštesnės, kitos – žemesnės. Žmogų įprasta laikyti aukščiausia gyvaja būtybe. Bet ir žmonės būna įvairūs: geri, blogi, vidutiniai ir t.t. Tačiau Nāradai buvo aišku, kad visos šios gyvybės formos turi vieną kūrėją ir tas kūrėjas yra jo tėvas – Brahmājī. Štai kodėl jisai prašo Viešpatį Brahmą papasakoti apie sukurtąsias būtybes.

7 TEKSTAS

स भवानचरद्घोरं यत्तपः सुसमाहितः ।
तेन खेदयसे नस्त्वं पराशङ्कां च यच्छसि ॥ ७ ॥

sa bhavān acarad ghoraṁ yat tapaḥ susamāhitaḥ
tena khedayase nas tvaṁ parā-śaṅkāṁ ca yacchasi

saḥ – jis; *bhavān* – tu; *acarat* – atlikai; *ghoram* – rūsčią; *yat tapaḥ* – askezę; *su-samāhitaḥ* – labai dėmesingai; *tena* – dėl to; *khedayase* – skausmingą;

naḥ – mes; *tvam* – tau; *parā* – aukščiausiasis; *śaṅkām* – abejonėms; *ca* – ir; *yacchasi* – duodi pagrindą.

Ir vis dėlto, nepaisant tavo neprilygstamų kūrėjo galių, pagalvojus apie tai, kaip griežtai tu ėmeisi tramdyti savo kūną, norom nenorom kyla mintis, kad yra kažkas galingesnis už tave, o garbusis.

Komentaras: Śrī Nārados Munio pavyzdys rodo, kad mokinys neturi būti aklas ir laikyti savo dvasinį mokytoją Pačiu Dievu. Dvasinis mokytojas gerbtinas kaip Pats Dievas, bet jei dvasinis mokytojas skelbiasi esąs Dievas, jo reikia besąlygiškai atsisakyti. Viešpaties Brahmos kūrybinių galių sužavėtas, Nārada Munis palaikė jį Aukščiausiuoju, tačiau pamatęs, kad Brahmā lenkiasi kažkokiai už jį patį aukštesnei jėgai, suabejojo.

Dievas yra Dievas, už Jį nėra viršesnio ir, žinoma, labai klysta tas, kuris lenkiasi pats sau, tokiu būdu tikėdamasis tapti Dievu (*ahangrahopāsitā*). Išmintingam mokiniui aišku, kad Aukščiausiajam Dievui nereikia nieko garbinti, taip pat ir Savęs Paties, – Jis ir taip Dievas. *Ahangrahopāsana* gali būti priemonė patirti transcendenciją, tačiau *ahangrahopāsitā* niekada netaps Dievu, nes tai paprasčiausiai neįmanoma. Transcendencijos patyrimas nepadaro žmogaus Dievu. Iš pradžių Nārada Munis laikė Brahmājī Aukščiausiu Asmeniu, tačiau išvydus, kad Brahmājī pats neapsieina be dvasinės praktikos, jį apniko abejonės ir jis norėjo sužinoti tiesą.

8 TEKSTAS

एतन्मे पृच्छतः सर्वं सर्वज्ञ सकलेश्वर ।
विजानीहि यथैवेदमहं बुध्येऽनुशासितः ॥ ८ ॥

etan me pṛcchataḥ sarvaṁ sarva-jña sakaleśvara
vijānīhi yathaivedam ahaṁ budhye 'nuśāsitaḥ

etat – tai; *me* – man; *pṛcchataḥ* – paklausta; *sarvam* – visa, kas; *sarva-jña*– visa žinantis; *sakala* – visa ko; *īśvara* – valdove; *vijānīhi* – paaiškink; *yathā* – kaip; *eva* – iš tikrųjų yra; *idam* – tai; *aham* – aš; *budhye* – suvokčiau; *anuśāsitaḥ* – tavo pamokytas.

Tėve, tu viską išmanai, visatis yra tavo rankose. Todėl atsakyk į mano klausimus, kad man, tavo mokiniui, būtų viskas aišku.

Komentaras: Nārados Munio klausimai labai svarbūs visiems, kam rūpi čia aptariami dalykai, todėl Nārada kvietė Brahmą atsakyti į juos kuo supranta-

miau, kad niekam iš tų, kurie ateityje pratęs Brahmos pradėtą *sampradāyą,* nekiltų sunkumų sužinoti tiesą.

9 TEKSTAS

ब्रह्मोवाच
सम्यक्कारुणिकस्येदं वत्स ते विचिकित्सितम् ।
यदहं चोदितः सौम्य भगवद्वीर्यदर्शने ॥ ९ ॥

brahmovāca
samyak kāruṇikasyedaṁ vatsa te vicikitsitam
yad ahaṁ coditaḥ saumya bhagavad-vīrya-darśane

brahmā uvāca – Viešpats Brahmā tarė; *samyak* – puikus; *kāruṇikasya* – maloningo; *idam* – šis; *vatsa* – brangus sūnau; *te* – tavo; *vicikitsitam* – smalsumas; *yat* – kurio; *aham* – aš; *coditaḥ* – įkvėptas; *saumya* – o mielasai; *bhagavat* – Dievo Asmens; *vīrya* – didybė; *darśane* – tema.

Viešpats Brahmā tarė: Sūnau mano, Nārada, iškeldamas šiuos klausimus tu pasitarnavai visiems, taip pat ir man pačiam, nes jie įkvėpė mane susimąstyti apie visagalio Dievo Asmens didybę.

Komentaras: Prieš atsakydamas į Nāradajī klausimus, Brahmājī pirmiausiai jam padėkojo, nes klausimai apie Aukščiausiąjį Dievo Asmenį bhaktams yra didžiausias įkvėpimo šaltinis. Entuziazmas yra vienas iš tyro Viešpaties bhakto bruožų. Transcendentinių Viešpaties darbų aptarimas pašventina vietą, kur susirinkusieji kalba apie Viešpatį, todėl neatsitiktinai bhaktai su tokiu entuziazmu atsakinėja į klausimus apie Viešpatį. Klausimai apie Viešpatį nuskaidrina tiek klausiančiojo, tiek atsakančiojo širdį. Viešpaties bhaktams daug žinoma apie Viešpatį, bet tikrą pasitenkinimą jie patiria tik perteikdami tas žinias kitiems, nes jie nori, kad apie Viešpaties didybę žinotų kiekvienas. Bhaktas visada džiaugiasi, kai jam pasitaiko tokia galimybė. Tai svarbiausias misionieriškos veiklos principas.

10 TEKSTAS

नानृतं तव तच्चापि यथा मां प्रब्रवीषि भोः ।
अविज्ञाय परं मत्त एतावत्त्वं यतो हि मे ॥१०॥

nānṛtaṁ tava tac cāpi yathā māṁ prabravīṣi bhoḥ
avijñāya paraṁ matta etāvat tvaṁ yato hi me

na – ne; *anṛtam* – klaida; *tava* – tavo; *tat* – tai; *ca* – taip pat; *api* – visa; *yathā* – ką; *mām* – apie mane; *prabravīṣi* – kalbi; *bhoḥ* – o sūnau; *avijñāya* – nežinant; *param* – Aukščiausiojo, viršesnio; *mattaḥ* – už mane; *etāvat* – tai, kas pasakyta; *tvam* – tavo; *yataḥ* – kadangi; *hi* – tikrai; *me* – apie mane.

Teisus buvai kalbėdamas apie mane, nes kol žmogus neatras, kas slepiasi už manęs, kol nematys Dievo Asmens, – aukščiausiosios tiesos, – tol stulbinantys mano darbai lyg skraistė skirs jį nuo tikrovės.

Komentaras: Kai kalbama apie „šulinio varlės“ logiką, norima pasakyti, kad varlė, tūnanti ribotoje šulinio erdvėje, negali įsivaizduoti neaprėpiamų vandenyno platybių ir gylio. Jei šulinyje tūnančiai varlei papasakosime apie okeaną, apie jo dydį, varlė, ko gero, išvis nepatikės, kad jis egzistuoja. O jei vis dėlto pavyktų ją įtikinti, ji, žinoma, imtų įsivaizduoti, koks vandenynas platus, o besistengdama tai padaryti pūstusi kol susprogtų, taip ir nesužinojusi, koks jis iš tikrųjų. Visai taip pat elgiasi ir mokslininkai materialistai. Jie abejoja nesuvokiamomis Viešpaties galiomis ir bando aprėpti Jį savo varlišku protu, naudojasi naujausiais technikos laimėjimais. Tačiau galop, kaip ta varlė, nieko nepešę prieina liepto galą.

Pasitaiko, kad žmonės dėl nemokšiškumo materialių galių turintį paprastą mirtingąjį ima laikyti Dievo įsikūnijimu ar net Pačiu Dievu. Toks materialistas, geriausiu atveju, Dievu laikys Brahmājī, tobuliausią gyvą būtybę visatoje, kuris gyvena taip ilgai, kad mokslininkams materialistams pasišiaustų plaukai apie tai išgirdus. Remiantis „Bhagavad-gīta“ (8.17), autentiškiausiu pažinimo vadovėliu, viena Brahmājī para prilygsta šimtui tūkstančių Žemės metų. „Šulinio varlei“ tokia gyvenimo trukmė atrodys neįtikima, tačiau „Bhagavad-gītos“ tiesas permanęs žmogus pripažįsta egzistuojant didįjį visatos architektą, suteikiantį jai gyvybės formų ir daiktų įvairovę. Dievo įkvėptų šventraščių teigimu, mūsų visatos Brahmājī jaunesnis už kitus Brahmas, valdančius nesuskaitomą daugybę visatų, egzistuojančių už mūsų visatos ribų. Tačiau nė vienas iš jų niekada nesusilygins su Dievo Asmeniu.

Nāradajī yra viena iš išsivadavimą pasiekusių sielų, savo vardą jis gavo jau pasiekęs išsivadavimą, – prieš tai Nārada buvo paprastas tarnaitės sūnus. Čia kyla pagrįstas klausimas: kodėl Nārada nežinojo apie Aukščiausiojo Viešpaties egzistavimą ir klaidingai aukščiausiuoju laikė Brahmājī? Išsivadavusi siela regi tiesą ir jai niekada nekils tokių abejotinų minčių. Tad kodėl Nāradajī kelia tokius nemokšiškus klausimus? Arjuna, kad ir yra

amžinas Viešpaties palydovas, prieš Kurukṣetros mūšį taip pat buvo praradęs orientaciją. Tačiau ir Arjuną, ir Nāradą suklaidino Pats Viešpats – idant ir gyvos būtybės, dar nepasiekusios išvadavimo, gautų galimybę sužinoti tiesą ir pažinti Viešpatį. Tai, kad Nārada suabejojo Bramājī visagalybe, gali būti gera pamoka „šulinių varlėms“, kad jos neskubėtų Dievu pripažinti pirmo pasitaikiusiojo. Viešpats daug kartų galingesnis net už tokius didžiūnus kaip Brahmā, juolab Dievu ar Dievo įsikūnijimu besidedančius žmones. Aukščiausiasis visada yra Aukščiausiasis ir, kaip ne kartą rašėme komentaruose, nė viena gyva būtybė, net ir pats Brahmā, negali pretenduoti į Viešpaties vaidmenį. Paprotys garbinti kokį nors didį žmogų po jo mirties kaip Patį Dievą turi būti suprantamas teisingai. Daug būta valdovų, kurie niekuo nenusileido Ayodhyos valdovui Viešpačiui Rāmacandrai, tačiau nei vieno iš jų Dievo įkvėpti šventraščiai nevadina Dievu. Norint prilygti Viešpačiui Rāmai, nepakanka būti geru valdovu. Ir be Viešpačiui Rāmai būdingų ypatybių galima būti geru valdovu, tačiau tam, kad taptume tokia asmenybe kaip Kṛṣṇa, reikia būti Dievo Asmeniu. Jei atidžiau pažvelgsime į Kurukṣetros mūšio dalyvius, įsitikinsime, kad Mahārāja Yudhiṣṭhira dievotumu nenusileido šventam karaliui Viešpačiui Rāmacandrai, o dorumu pranoko net Viešpatį Kṛṣṇą. Jis atsisakė meluoti net Viešpačiui Kṛṣṇai paprašius. Tačiau tai jokiu būdu nereiškia, kad Mahārāją Yudhiṣṭhirą galima tapatinti su Viešpačiu Rāmacandra arba Viešpačiu Kṛṣṇa. Didieji autoritetai pripažino Mahārāją Yudhiṣṭhirą didžiausiu teisuoliu, o Viešpatį Rāmą ir Kṛṣṇą – Dievo Asmeniu. Vadinasi, Viešpats visada yra neprilygstamas, visada skiriasi nuo kitų gyvų būtybių, ir antropomorfizmo idėja Jam netaikytina. Dievas visada yra Dievas, ir jokia gyva būtybė niekada Jam neprilygs.

11 TEKSTAS

येन स्वरोचिषा विश्वं रोचितं रोचयाम्यहम् ।
यथार्कोऽग्निर्यथा सोमो यथर्क्षग्रहतारकाः ॥११॥

yena sva-rociṣā viśvaṁ rocitaṁ rocayāmy aham
yathārko 'gnir yathā somo yatharkṣa-graha-tārakāḥ

yena – kurio; *sva-rociṣā* – asmeniniu švytėjimu; *viśvam* – visatą; *rocitam* – potencialiai sukurtą; *rocayāmi* – kuriu; *aham* – aš; *yathā* – kaip; *arkaḥ* – saulė; *agniḥ* – ugnis; *yathā* – kaip; *somaḥ* – mėnuo; *yathā* – kaip; *ṛkṣa* – dangaus skliautas; *graha* – zodiako planetos; *tārakāḥ* – žvaigždės.

Mano uždavinys – suteikti išraišką pasauliui, kurį pirma manęs sukūrė Viešpats, pasitelkęs Savo švytėjimą (brahmajyoti). Mėnuo, zodiako planetos, dangaus skliautas bei jame mirgančios žvaigždės sušvinta tik todėl, kad pirma jų sušvito saulė.

Komentaras: Viešpats Brahmājī patvirtina Nārados spėjimą, kad jis nėra aukščiausiasis kūrėjas. Dažnai menkesnės nuovokos žmonės būna trumparegiai ir jiems atrodo, kad visų priežasčių priežastis yra Brahmā. Nārada pageidavo, kad į šį klausimą aiškiai atsakytų patsai visatos viešpats Brahmājī. Aukščiausiojo teismo paskelbta išvada yra galutinė ir neatšaukiama. Taip ir Brahmājī, visatos valdovo žodis Vedų pažinimo sistemoje laikomas lemiamu. Kaip jau rašyta ankstesniojo posmo komentare, Nāradajī buvo išsivadavusi siela, taigi jis nepriklausė tai žmonių kategorijai, kuriuos kvailumas stumteli patiems išsirinkti „dievą“ ar „dievus“ ir savaip juos garbinti. Dėdamasis nemokša, Nāradajī iškelia aukščiausiajam autoritetui savo abejones, kurios toli gražu nėra kvailos. Taip pasielgti jį paskatino susirūpinimas menkesnių žinių žmonėmis, noras, kad jie gautų patikimų žinių apie sudėtingą pasaulio kūrimo mechanizmą ir Patį kūrėją.

Šiame posme Brahmājī tvirtina, kad imasi kurti daiktų ir formų įvairovę visatoje, kai ji jau potencialiai sukurta Viešpaties Śrī Kṛṣṇos akinančio švytėjimo ir paneigia klaidingą sampratą, kurios laikosi menkos nuovokos žmonės. Prie šio klausimo Brahmājī stabteli ir *saṁhitoje,* vadinamoje „Brahma-saṁhita“ (5.40):

yasya prabhā prabhavato jagad-aṇḍa-koṭi-
koṭiṣv aśeṣa-vasudhādi-vibhūti-bhinnam
tad brahma niṣkalam anantam aśeṣa-bhūtaṁ
govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi

„Lenkiuosi Aukščiausiajam Dievo Asmeniui Govindai, praamžiui Viešpačiui, kurio kūno skleidžiamas švytėjimas, *brahmajyoti,* – neaprėpiamas, neišsenkantis, visa persmelkiantis, – yra begalybės planetų su pačiomis skirtingiausiomis gyvenimo sąlygomis ir klimatu atsiradimo priežastis.“

Analogišką teiginį randame ir „Bhagavad-gītoje“ (14.27), kur pasakyta, kad Kṛṣṇa yra *brahmajyoti* pagrindas (*brahmaṇo hi pratiṣṭhāham*). Vedų aiškinamasis žodynas Nirukti nurodo, kad žodis *pratiṣṭhā* reiškia „tai, kas nustato“. Vadinasi *brahmajyoti* nėra savibūtė substancija. *Brahmajyoti* kūrėjas ir aukščiausia priežastis yra Śrī Kṛṣṇa. Pastarajame posme *brahmajyoti* pavadintas *sva-rociṣā,* transcendentiniu Viešpaties kūno švytėjimu. *Brahmajyoti* persmelkia visą kūriniją, kuri atsiranda vien dėl *brahmajyoti* glūdinčios energijos, todėl Vedų himnai skelbia, kad visa būtis remiasi į *brahmajyoti*

(*sarvaṁ khalv idaṁ brahma*). Taigi *brahmajyoti* yra energetinė visos kūrinijos užuomazga. Ji randasi iš Viešpaties, yra bekraštė ir neišsemiama. Iš čia išplaukia išvada, kad pirminė, aukščiausioji visos kūrinijos priežastis yra Viešpats Śrī Kṛṣṇa (*ahaṁ sarvasya prabhavaḥ*).

Naivu būtų manyti, kad Viešpats kuria kaip kalvis – taukšėdamas kūju per priekalą. Pasaulį kuria Viešpaties energijos. O jų Viešpats turi pačių įvairiausių (*parāsya śaktir vividhaiva śrūyate*). Mažutėje banjanmedžio vaisiaus sėkloje glūdi energija, reikalinga didžiuliam banjano medžiui išaugti. Taip ir Viešpats, pasitelkęs Savo *brahmajyoti* (*sva-rociṣā*) energiją, barsto būsimų kūrinijų sėklas, o Brahmā laisto jas ir padeda joms sudygti. Pats Brahmā negali sukurti sėklos, bet tarsi sodininkas, laistantis medžius ir kitus augalus, jis išaugina iš sėklos medį. Labai tikslus yra posmo pavyzdys apie saulę. Materialiame pasaulyje saulė yra svarbiausias šviesos šaltinis – ar tai būtų ugnies, elektros lemputės, mėnulio ar kokia kita šviesa. Visi dangaus šviesuliai radosi iš saulės. Saulė radosi iš *brahmajyoti,* o *brahmajyoti* yra Viešpaties skleidžiamas švytėjimas. Taigi Viešpats – pirminė kūrinijos priežastis.

12 TEKSTAS

तस्मै नमो भगवते वासुदेवाय धीमहि ।
यन्माययया दुर्जयया मां वदन्ति जगद्गुरुम् ॥१२॥

tasmai namo bhagavate vāsudevāya dhīmahi
yan-māyayā durjayayā māṁ vadanti jagad-gurum

tasmai – Jam; *namaḥ* – pagarbiai lenkiuosi; *bhagavate* – Dievo Asmeniui; *vāsudevāya* – Viešpačiui Kṛṣṇai; *dhīmahi* – medituoju Jį; *yat* – kurio; *māyayā* – galios verčiami; *durjayayā* – neįveikiamos; *mām* – mane; *vadanti*– vadina; *jagat* – pasaulio; *gurum* – valdovu.

Reiškiu savo pagarbą ir medituoju į Viešpatį Kṛṣṇą [Vāsudevą], Dievo Asmenį, kurio neįveikiama galia verčia juos [tamsuomenę] vadinti mane aukščiausiuoju valdovu.

Komentaras: Kitas posmas plačiau paaiškins, kaip iliuzinė Viešpaties energija supainioja neišmanėlius ir priverčia juos laikyti Brahmājī ar ką kitą – čia ne taip svarbu, ką būtent – Aukščiausiuoju Viešpačiu. Tačiau Brahmājī nesutinka, kad jį laikytų Aukščiausiuoju, ir posme išreiškia savo nuolankią pagarbą Viešpačiui Vāsudevai, Śrī Kṛṣṇai, Dievo Asmeniui, antrindamas savo žodžiams „Brahma-saṁhitoje“ (5.1):

īśvaraḥ paramaḥ kṛṣṇaḥ sac-cid-ānanda-vigrahaḥ
anādir ādir govindaḥ sarva-kāraṇa-kāraṇam

„Dievo Asmuo Śrī Kṛṣṇa yra aukščiausias, pirmapradis Viešpats, Jo kūnas transcendentinis. Jis yra priežasčių priežastis. Lenkiuosi Jam, praamžiui Viešpačiui Govindai.“

Brahmājī suvokia savo padėtį ir supranta, kad Viešpaties energijos paklaidinti tamsuoliai gali palaikyti Dievu ką pakliuvo. Atsakingumo jausmas neleidžia Brahmājī taikstytis su tuo, kad jo mokiniai ar valdiniai kreiptųsi į jį kaip į Aukščiausiąjį Viešpatį. O štai kvailiams malonu kai šunų, kiaulių, kupranugarių ar asilų lygio žmonės kreipiasi į juos kaip į Aukščiausiąjį Viešpatį. Kitas posmas paaiškins mums, kodėl kvailiui taip malonu vadintis Dievu ir kodėl paiki garbintojai jį taip vadina.

13 TEKSTAS

विलज्जमानया यस्य स्थातुमीक्षापथेऽमुया ।
विमोहिता विकत्थन्ते ममाहमिति दुर्धियः ॥१३॥

vilajjamānayā yasya sthātum īkṣā-pathe 'muyā
vimohitā vikatthante mamāham iti durdhiyaḥ

vilajjamānayā – susigėdusios; *yasya* – kuriam; *sthātum* – stoti; *īkṣā-pathe* – priešais; *amuyā* – iliuzinės energijos; *vimohitāḥ* – paklaidinti; *vikatthante* – kalba niekus; *mama* – „tai mano“; *aham* – „aš esu viskas“; *iti* – taip piktžodžiaudami; *durdhiyaḥ* – klaidingai mano.

Iliuzinė Viešpaties energija, ir ta nedrįsta dėtis visavalde, tačiau iš tų, kuriuos ji paklaidina, lūpų liejasi paikystė, nes jų sąmonėje viską nustelbia mintys „aš“ ir „mano“.

Komentaras: Neįveikiamos galios iliuzinė Dievo Asmens energija, įkūnijanti neišmanymą (dar vadinama trečiąja energija), gali paklaidinti visas kūrinijos būtybes, bet ji nėra tokia stipri, kad stovėtų pakelta galva Aukščiausiojo Viešpaties akivaizdoje. Neišmanymas slepiasi už Dievo Asmens nugaros. Čia jis turi pakankamai galios, kad paklaidintų gyvas būtybes. Ryškiausiai paklydusius išduoda tai, kad jie kalba niekus. Vedų raštai skatina vengti kvailų kalbų. O didžiausia iš paikysčių – žmogaus lūpose skambantis pagyrūniškas „aš“ ir „mano“. Tokie tikrovės neatitinkantys vaizdiniai yra pagrindinė nuo Dievo nusigręžusios visuomenės varomoji jėga, ir šios

visuomenės nariai, nieko neišmanantys apie Dievą, arba garbina tariamus dievus, arba dievais apsiskelbia patys, dar labiau klaidindami tuos, kuriems iliuzinė energija ir taip jau yra aptemdžiusi protą. Tačiau tie, kas atsigręžė į Viešpatį ir pakluso Jo valiai, nugali iliuzinę energiją, ir klaidingi vaizdiniai „aš“ ir „mano“ negali įsitvirtinti jų sąmonėje. Jie nepripažįsta netikrų dievų ir patys jais nesideda. Šis posmas labai ryškiai parodo, kokios mintys viešpatauja iliuzinės energijos paveikto žmogaus sąmonėje.

14 TEKSTAS

द्रव्यं कर्म च कालश्च स्वभावो जीव एव च ।
वासुदेवात्परो ब्रह्मन्न चान्योऽर्थोऽस्ति तत्त्वतः ॥१४॥

dravyaṁ karma ca kālaś ca svabhāvo jīva eva ca
vāsudevāt paro brahman na cānyo 'rtho 'sti tattvataḥ

dravyam – materialų pasaulį sudarančios stichijos (žemė, vanduo, ugnis, oras ir erdvė); *karma* – sąveika; *ca* – ir; *kālaḥ* – amžinas laikas; *ca* – taip pat; *sva-bhāvaḥ* – savimonė, arba individualumo suvokimas; *jīvaḥ* – gyvos būtybės; *eva* – tikrai; *ca* – ir; *vāsudevāt* – Vāsudevos; *paraḥ* – skirtingos dalys; *brahman* – o brahmane; *na* – ne; *ca* – taip pat; *anyaḥ* – atskirai; *arthaḥ* – vertė; *asti* – yra; *tattvataḥ* – iš tiesų.

Penkios stichijos, sudarančios pasaulį, jų sąveika, kurios variklis – amžinasis laikas, taip pat intuicija arba gyvos būtybės įgimti polinkiai – tai vis įvairios Aukščiausiojo Dievo Asmens Vāsudevos dalys. Ir tik kaip Viešpaties dalys jos yra vertingos.

Komentaras: Regimasis pasaulis yra laikytinas impersonaliąja Vāsudevos forma, kadangi kūrinijos pradai, jų sąveika ir tos sąveikos vaisiais besidžiaugiantis subjektas – gyva būtybė, radosi veikiant Viešpaties Kṛṣṇos išorinei bei vidinei energijai. Šią mintį patvirtina ir „Bhagavad-gītā“ (7.4-5). Kūrinijos pradus: žemę, vandenį, ugnį, orą ir erdvę, taip pat idėją apie savojo „aš“ materialumą, intelektą bei protą sukuria išorinė Viešpaties energija, o gyva būtybė, besinaudojanti grubių ir subtilių elementų sąveika, kuriai duoda pradžią amžinasis laikas, yra viena iš vidinės energijos atmainų, turinti laisvę rinktis materialų ar dvasinį pasaulį. Materialame pasaulyje gyva būtybė egzistuoja užburta neišmanymo iliuzijos, o dvasiniame pasaulyje ją supa dvasinė, natūrali jai aplinka ir iliuzija jos neveikia. Gyva būtybė vadinama Viešpaties paribio energija. Tačiau, šiaip ar taip, nei materijos

pradai, nei dvasinės Dievo Asmens Vāsudevos dalelės nėra nuo Jo nepriklausomi, nes visi pradai, – ar jie priklauso išorinei, ar vidinei, ar paribio energijoms, – randasi iš Viešpaties skleidžiamo švytėjimo, kaip iš ugnies randasi šviesa, šiluma ir dūmai. Ugnies idėja apima visus šiuos tris elementus. Analogiškai ir jutimais patiriami mus supančio pasaulio daiktai, taip pat Vāsudevos kūno skleidžiamas švytėjimas yra impersonalūs Jo bruožai, o Jis Pats amžinai egzistuoja Savo transcendentiniu pavidalu (*sac-cid-ānanda-vigrahaḥ*), kuris kaip diena ir naktis skiriasi nuo visų čia išvardintų materijos elementų.

15 TEKSTAS

नारायणपरा वेदा देवा नारायणाङ्गजाः ।
नारायणपरा लोका नारायणपरा मखाः ॥१५॥

nārāyaṇa-parā vedā devā nārāyaṇāṅgajāḥ
nārāyaṇa-parā lokā nārāyaṇa-parā makhāḥ

nārāyaṇa – Aukščiausiasis Viešpats; *parāḥ* – priežastis ir tikslas; *vedāḥ* – Vedų išminties; *devāḥ* – pusdieviai; *nārāyaṇa* – Aukščiausiojo Viešpaties; *aṅga-jāḥ* – talkinančios rankos; *nārāyaṇa* – Aukščiausiojo Viešpaties; *parāḥ* – dėlei; *lokāḥ* – planetos; *nārāyaṇa* – Aukščiausiojo Viešpaties; *parāḥ* – vardan; *makhāḥ* – visi aukojimai.

Vedų raštus sukūrė Aukščiausiasis Viešpats ir jie yra skirti Jam pažinti. Pusdieviai, kaip Viešpaties kūno dalys, pašaukti Jam tarnauti. Jam sukurtos planetos, Jo malonumui rengiami įvairūs aukojimai.

Komentaras: „Vedānta-sūtrų“ teigimu (*śāstra-yonitvāt*), Pats Aukščiausiasis Viešpats yra visų apreikštųjų šventraščių autorius, o šventraščiai sukurti tam, kad žmonės galėtų Jį pažinti. Žodis *veda* reiškia „žinios, atvedančios pas Dievą“. Vedos sukurtos idant sąlygotos sielos pabustų iš užmaršties ir atgautų savo pirminę sąmonę, todėl *nārāyaṇa-para* lygio Viešpaties bhaktai atmeta kaip netinkamą bet kurį kūrinį, jei jis neskirtas atgaivinti Dievo sąmonei. Knyga, jei jos objektas nėra Nārāyaṇa, ne tik kad nieko neduoda žmogui, bet dar jį ir supainioja. Tokia knyga kaip sašlavynas sutraukia pulkus varnų, kurioms maga pasikapstyti šio pasaulio atmatose. Bet kuri pažintinė mokslo ar meno knyga, turėtų padėti skaitytojui pasiekti Nārāyaṇą, kitaip jos ir į rankas neverta imti. Tik taip ir galima užtikrinti tikrąją

mokslo pažangą. Aukščiausiasis garbinimo objektas yra Nārāyaṇa, o pusdievių garbinimas nėra rekomenduojamas kaip pirmutinės svarbos aktas, jis turi būti susijęs su Nārāyaṇa, kadangi pusdieviai yra Jo pagalbininkai, tvarkantys visatos reikalus. Karaliaus įgaliojimus turintys pareigūnai gerbiami todėl, kad tarnauja karaliui. Lygiai taip ir pusdieviai garbinami todėl, kad yra Viešpaties tarnai. Pusdievių garbinimas apeinant Viešpatį nėra Vedų įteisintas (*avidhi-pūrvakam*), tai tolygu medžio lapų ir šakų laistymui, užuot laisčius jo šaknis. Taigi ir pusdieviai yra priklausomi nuo Nārāyaṇos. Įvairios *lokos,* planetos, patrauklios gyvoms esybėms todėl, kad čia sutinkamos skirtingos gyvybės formos ir prieinami malonumai, kuriuose iš dalies atsispindi *sac-cid-ānanda-vigraha*. Amžinatvės, palaimos, išmanymo troškimas yra visuotinis. Tik aukštesniosiose materialaus pasaulio planetose galima iš dalies patirti amžino gyvenimo, palaimos ir žinojimo džiaugsmą, tačiau, patekus į jas, kyla noras toliau eiti keliu, kuris veda į mūsų namus, pas Dievą. Kuo aukštesnė planeta, tuo ilgiau joje gyvenama ir tuo didesnės galimybės patirti laimę ir pažinti tiesą. Kai kuriose planetose gyvenama tūkstančius ir net šimtus tūkstančių metų, ir vis dėlto mirtis nė vienoje iš jų neišvengiama. Jei kam pavyksta pasiekti aukščiausiąją (Brahmos) planetą, jis gali tikėtis toliau patekti į vieną iš dvasinio dangaus planetų, kur gyvenimas amžinas. Taigi gyvų būtybių, kurios iš žemesniųjų planetų keliauja į aukštesniąsias, tikslas – patekti į aukščiausiąją, amžiną Viešpaties planetą (*mad-dhāmą*), kur būtis spinduliuoja palaima ir žinojimu. Aukos atnašaujamos norint suteikti džiaugsmo Viešpačiui Nārāyaṇai, viliantis kada nors Jį pasiekti. Geriausia aukojimo forma Kali-yugoje yra *saṅkīrtana-yajña*. *Nārāyaṇa-para* lygio bhaktui *saṅkīrtana-yajña* yra atsidavimo Viešpačiui tarnystės pamatų pamatas.

16 TEKSTAS

नारायणपरो योगो नारायणपरं तपः ।
नारायणपरं ज्ञानं नारायणपरा गतिः ॥१६॥

nārāyaṇa-paro yogo nārāyaṇa-paraṁ tapaḥ
nārāyaṇa-paraṁ jñānaṁ nārāyaṇa-parā gatiḥ

nārāyaṇa-paraḥ – Nārāyaṇai patirti; *yogaḥ* – proto sutelkimas; *nārāyaṇa-param* – Nārāyaṇai pasiekti; *tapaḥ* – askezė; *nārāyaṇa-param* – Nārāyaṇai išvysti; *jñānam* – transcendentinio mokslo studijos; *nārāyaṇa-parā* – sugrįžimas Nārāyaṇos karalystėn; *gatiḥ* – galutinis tobulėjimo tikslas.

Visos meditacijos ar misticizmo formos iš esmės yra būdas patirti Nārāyaṇą. Savitramda skirta pasiekti Nārāyaṇą. Transcendentinio pažinimo tikslas – nors akimirkai išvysti Nārāyaṇos paveikslą, o pasiekti galutinį tobulėjimo tikslą, išsivadavimą, – reiškia įžengti į Nārāyaṇos karalystę.

Komentaras: Egzistuoja dvi meditacinės *yogos* sistemos: *aṣṭāṅga-yoga* ir *sāṅkhya-yoga*. *Aṣṭāṅga-yoga* – tai minčių sukaupimo metodas, kuris leidžia žmogui meditacijos, susikaupimo, sėdimų pozų, vidinio oro cirkuliacijos sustabdymo ir kt. priemonėmis atsiriboti nuo veiksmo. O *sāṅkhya-yogos* tikslas – išmokti skirti realybę nuo regimybės. Tačiau abi sistemos turi vieną bendrumą, nes svarbiausias jų siekinys – patirti beasmenį Brahmaną, kuris yra ne kas kita, kaip dalinė Nārāyaṇos, Dievo Asmens, apraiška. Kaip jau rašyta, impersonalaus Brahmano švytėjimas tėra viena Dievo Asmens pusių. Impersonalus Brahmanas yra Aukščiausiojo Dievo Asmens aureolė, bylojanti apie Jo šlovingumą. Šią mintį remia tiek „Bhagavad-gītā“, tiek ir „Matsya Purāṇa“. Žodis *gati* reiškia „galutinis tikslas“, arba aukščiausioji išsivadavimo forma. Susiliejimas su impersonaliu *brahmajyoti* dar nėra galutinis išsivadavimas. Buvimas kartu su Dievo Asmeniu vienoje iš nesuskaičiuojamų dvasinių planetų Vaikuṇṭhos pasaulyje – nepalyginamai pranašesnė išsivadavimo forma. Taigi galutinis visų *yogos* sistemų ir visų išsivadavimo formų tikslas yra Nārāyaṇa, Dievo Asmuo.

17 TEKSTAS

तस्यापि द्रष्टुरीशस्य कूटस्थस्याखिलात्मनः ।
सृज्यं सृजामि सृष्टोऽहमीक्षयैवाभिचोदितः ॥१७॥

tasyāpi draṣṭur īśasya kūṭa-sthasyākhilātmanaḥ
sṛjyaṁ sṛjāmi sṛṣṭo 'ham īkṣayaivābhicoditaḥ

tasya – Jo; *api* – tikrai; *draṣṭuḥ* – stebėtojo; *īśasya* – valdovo; *kūṭa-sthasya* – nesuvokiamo intelektu; *akhila-ātmanaḥ* – Supersielos; *sṛjyam* – kas jau sukurta; *sṛjāmi* – aš kuriu; *sṛṣṭaḥ* – sukurtas; *aham* – aš; *īkṣayā* – stebint; *eva* – tikrai; *abhicoditaḥ* – Jo įkvėptas.

Tai Jo įkvėptas ir Supersielos stebimas, aš iš naujo atrandu tai, kas Jo [Nārāyaṇos] jau sukurta, ir pats esu Jo kūrinys.

Komentaras: Visatos kūrėjas Brahmā prisipažįsta, kad ne jis sukūrė visatą. Jis Viešpaties Nārāyaṇos įkvėptas kuria tai, kas jau sukurta visų gyvų būtybių Supersielos. Taigi pats didžiausias visatos autoritetas, Brahmā, pripa-

žįsta, kad gyvos būtybės širdyje glūdi du asmenys – individuali siela ir Supersiela. Supersiela – tai Aukščiausiasis Viešpats, Dievo Asmuo, o individuali siela – Jo amžinas tarnas. Viešpats įkvepia individualią sielą kurti tai, kas jau Viešpaties sukurta, ir tai Jo malone žmonėms, atradusiems ką nors nežinoma šiame pasaulyje, skiriama atradėjo šlovė. Visiems žinoma, kad Kolumbas atrado Šiaurės Ameriką, tačiau ne Kolumbas sukūrė šį žemyną. Milžiniškas kontinentas, kurį sukūrė Visagalis Aukščiausiasis Viešpats, egzistavo daugybę amžių dar prieš jį atrandant Kolumbui, bet už pasitarnavimą Viešpačiui Kolumbui teko Amerikos atradėjo šlovė. Be Viešpaties leidimo mes nesukursime nieko. Mes negalime pranokti savo gabumų, kuriais mus apdovanoja Aukščiausiasis Viešpats, įvertindamas mūsų norą Jam pasitarnauti. Todėl jei patys nuoširdžiai norėsim tarnauti Viešpačiui, Viešpats dovanos mums sugebėjimų, – tai priklauso nuo mūsų atsidavimo Jo lotoso pėdoms. Viešpats Brahmā yra didis Aukščiausiojo tarnas, todėl Viešpats įkvėpė ir įgalino jį kurti visatą. Lygiai taip Arjuną Jis įkvėpė kautis Kurukṣetros mūšyje taip jam tardamas:

tasmāt tvam uttiṣṭha yaśo labhasva
jitvā śatrūn bhuṅkṣva rājyaṁ samṛddham
mayaivaite nihatāḥ pūrvam eva
nimitta-mātraṁ bhava savyasācin
(BG 11.33)

Kurukṣetros mūšis, kaip, beje, ir visi kada nors vykę mūšiai, buvo Viešpaties valios išraiška, nes be Viešpaties sutikimo masinės žmonių žudynės negalimos. Kai Duryodhanos rėmėjai viešai pasityčiojo iš didžios Kṛṣṇos bhaktės Draupadės, ji maldavo Viešpaties ir tylomis stebėjusiųjų šią sceną užtarimo. Tada Viešpats nurodė Arjunai kautis ir pelnyti šlovę, nes šiaip ar taip Duryodhanos bendrai Viešpaties valia buvo pasmerkti žūti. Viešpats siūlė Arjunai tapti Jo valios įrankiu ir, nukovus Bhīṣmą, Karṇą bei kitus garsiuosius karvedžius, pelnyti šlovingą nugalėtojo vardą.

Vedų literatūroje („Kaṭha Upaniṣadoje“) Viešpats pavadintas *sarva-bhūta-antarātmā,* „Dievo Asmeniu, glūdinčiu visų kūnuose ir vadovaujančiu Jam nusilenkusių sielų veiksmams“. Sielas, kurios nenori nusilenkti Viešpačiui, savo globon pasiima materiali gamta (*brāmayan sarva-bhūtāni yantrārūḍhāni māyayā*), – pastarosioms Viešpats leidžia veikti savo atsakomybe ir atkentėti už savo veiksmų pasekmes. Tačiau didieji Viešpaties tarnai Brahmā ir Arjuna nepripažįsta savivalės. Būdami visa širdimi Viešpačiui nusilenkusios sielos, kiekviename žingsnyje jie vadovaujasi Viešpaties valia, todėl dažnai imasi uždavinių, kurie paprastam žmogui atrodo neįgyvendinami. Vienas iš Viešpaties vardų yra Urukrama, „Tasai, kuris

atlieka įstabius, paprastam žmogui nesuvokiamus darbus“, tad ir Jo valią vykdančių bhaktų žygiai kartais atrodo neįtikėtini. Būdamas gyvų būtybių darbų liudininkas, transcendentinis Viešpats stebi, kas vyksta visų jų sąmonėje – nuo Brahmos, tobuliausios sąmonės visatoje būtybės, iki menkutės skruzdės. Kiekvienas mąstantis žmogus, gebantis įsigilinti į savo mintis, emocijas ir norus, junta pasaulyje nebylų Viešpaties buvimą.

18 TEKSTAS

सत्त्वं रजस्तम इति निर्गुणस्य गुणास्त्रयः ।
स्थितिसर्गनिरोधेषु गृहीता मायया विभोः ॥१८॥

sattvaṁ rajas tama iti nirguṇasya guṇās trayaḥ
sthiti-sarga-nirodheṣu gṛhītā māyayā vibhoḥ

sattvam – dorybės *guṇa; rajaḥ* – aistros *guṇa; tamaḥ* – neišmanymo *guṇa; iti* – šias; *nirguṇasya* – Transcendencijos; *guṇāḥ trayaḥ* – trys ypatybės; *sthiti* – palaikymui; *sarga* – kūrimui; *nirodheṣu* – naikinimui; *gṛhītāḥ* – priimtos; *māyayā* – per išorinę energiją; *vibhoḥ* – Aukščiausiojo.

Aukščiausiasis Viešpats – tai materijos ypatybių nepalytėtas, grynąją dvasią įkūnijantis pavidalas, tačiau tam, kad rastųsi pasaulis, kad būtų užtikrintas jo tvarumas ir kad galop jis būtų sugriautas, – per Savo išorinę energiją Viešpats sueina į sąlytį su materialiomis būties guņomis: dorybe, aistra ir neišmanymu.

Komentaras: Aukščiausiasis Viešpats valdo išorinę energiją, besireiškiančią trimis materijos *guņomis* – dorybe, aistra bei neišmanymu – ir, kaip *guņų* valdovo, ši iliuzinė energija Jo neveikia. O štai gyvos būtybės, *jīvos,* lengvai pasiduoda materialios gamtos *guņų* įtakai. Tuo jos ir skiriasi nuo Viešpaties. Materijos ypatybės (*guņos*) veikia gyvas būtybes, nors kokybiškai, savo esme jos tapačios Viešpačiui. Kitaip sakant, iš Viešpaties energijos atsirandančios materialios gamtos *guņos* neabejotinai yra susijusios su Viešpačiu, tačiau tai daugiau šeimininko ir tarno ryšys. Aukščiausiasis Viešpats valdo materialią energiją, o gyvos būtybės, įstrigusios materialiame pasaulyje, neturi jai absoliučiai jokios valdžios. Priešingai, jos yra materialios gamtos pavergtos ir valdomos. Iš teisybės Viešpats amžinai egzistuoja Savo vidinės, arba dvasinės, energijos galia – tarytum saulė, spindinti aukštai vaiskiame danguje. Tačiau Jis periodiškai imasi kurti materialią energiją, lygiai kaip saulė kartais sukuria debesį giedrą dieną. Mažutis debesėlis negali užtemdyti saulės; lygiai taip ir materialios energijos debesėlis, perio-

diškai atsirandantis *brahmajyoti,* bekraščiame Viešpaties švytėjime, niekaip negali paveikti beribio Viešpaties.

19 TEKSTAS

कार्यकारणकर्तृत्वे द्रव्यज्ञानक्रियाश्रयाः ।
बध्नन्ति नित्यदा मुक्तं मायिनं पुरुषं गुणाः ॥१९॥

kārya-kāraṇa-kartṛtve dravya-jñāna-kriyāśrayāḥ
badhnanti nityadā muktaṁ māyinaṁ puruṣaṁ guṇāḥ

kārya – pasekmė; *kāraṇa* – priežastis; *kartṛtve* – veikloje; *dravya* – materialiu; *jñāna* – žinojimu; *kriyā-āśrayāḥ* – reiškiasi; *badhnanti* – sąlygoja; *nityadā* – amžinai; *muktam* – transcendentinę; *māyinam* – paveiktą materialios energijos; *puruṣam* – gyvą būtybę; *guṇāḥ* – materialios gamtos *guṇos.*

Toliau besireikšdamos materijos, žinojimo ir veiksmo formomis, materialios gamtos guṇos apraizgo amžiną transcendentinę gyvą būtybę priežasčių ir pasekmių tinklais ir padaro ją atsakinga už veiksmą.

Komentaras: Amžinos transcendentinės gyvos būtybės egzistuoja išorinės ir vidinės energijų pariby, todėl jas vadina Viešpaties paribio energija. Iš prigimties gyva būtybė nėra materialios energijos vergė, tačiau dėl iliuzinio noro viešpatauti materialioje gamtoje ji pakliūva materialios energijos įtakon ir tampa trijų materialios gamtos *guṇų* įkaite. Grynasis žinojimas yra amžinas gyvos būtybės bruožas, tačiau išorinė Viešpaties energija aptemdo gyvos būtybės sąmonę – taip stipriai, jog rodos, kad gyva būtybė skendėjo neišmanyme per amžius. Štai taip nuostabiai veikia išorinė energija, *māyā*. Jos pasireiškimo formos verčia mus manyti, kad ji yra generuojama materijos. Mokslininkas materialistas, paveiktas išorinės energijos, kurios skraistė skiria jį nuo tikrovės, mato tiktai materialias priežastis, tačiau iš tikrųjų anapus paviršiuje matomų materijos formų veikia *adhibhūtos, adhyātmos* ir *adhidaivos* jėgos, neregimos neišmanymo *guṇos* paveiktai sąlygotai sielai. *Adhibhūtos* jėga neleidžia sąlygotoms sieloms ištrūkti iš gimimų bei mirčių verpeto, atsikratyti senatvės bei ligų – amžinų jų palydovų. *Adhyātmos* jėga surakina dvasinę sielą, o *adhidaivos* jėga ją kontroliuoja. *Adhibhūtos, adhyātmos* ir *adhidaivos* jėgos užtikrina priežasčių ir pasekmių dėsnio veikimą materialiame pasaulyje ir nustato, kokia atsakomybė tenka sąlygotai sielai už tuos ar kitus jos veiksmus. Šiaip ar taip šios jėgos įvairiai reiškiasi nelaisvės sąlygomis, ir kaip tik išsivadavimas iš šio būvio yra didžiausias sielos laimėjimas.

20 TEKSTAS

स एष भगवाँल्लिङ्गैस्त्रिभिरेतैरधोक्षजः ।
स्वलक्षितगतिर्ब्रह्मन् सर्वेषां मम चेश्वरः ॥२०॥

sa eṣa bhagavāl̃ liṅgais tribhir etair adhokṣajaḥ
svalakṣita-gatir brahman sarveṣāṁ mama ceśvaraḥ

saḥ – Jis; *eṣaḥ* – šis; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *liṅgaiḥ* – ypatybėmis; *tribhiḥ* – trimis; *etaiḥ* – šiomis; *adhokṣajaḥ* – Transcendentinis Liudininkas; *su-alakṣita* – visiškai neregimas; *gatiḥ* – judėjimas; *brahman* – o Nārada; *sarveṣām* – visiems; *mama* – mano; *ca* – taip pat; *īśvaraḥ* – valdovas.

Garbusis brahmane, Nārada, šios trys gamtos guņos neleidžia materialias jusles turinčiai gyvai būtybei patirti Viršiausiojo Liudininko, Transcendentinio Viešpaties, ir vis dėlto tai Jis valdo visas gyvas būtybes, o ir mane patį.

Komentaras: „Bhagavad-gītoje“ (7.24-25) Viešpats nedviprasmiškai sako, kad impersonalistas, kuris pirmenybę teikia transcendentiniam Viešpaties švytėjimui, *brahmajyoti,* ir kuris mano, kad Absoliuti Tiesa yra beasmenė ir kad Ji įgyjanti pavidalą tik reikalui esant, – kad ir kaip gerai jis susipažinęs su Vedānta, – išmanymu nusileidžia tam, kuris aukščiausiuoju Absoliučios Tiesos aspektu laiko Dievo Asmenį. Nusileidžia dėl to, kad impersonalistų sąmonė paveikta minėtųjų trijų gamtos *guņų,* ir transcendentinis Dievo Asmuo jiems nepasiekiamas. Priartėti prie Dievo gali toli gražu ne kiekvienas, nes Jį slepia Jo galios *yogamāyos* sukurta skraistė. Tačiau tai ne pagrindas klaidingai išvadai, kad anksčiau Viešpats turėjęs neišreikštą pavidalą ir tik vėliau įgijęs žmogaus pavidalą. Klaidingos idėjos, jog Aukščiausiasis Dievo Asmuo yra bekūnis, atsiradimą galima paaiškinti tuo, kad nuo sąlygotos sielos Viešpatį slepia *yogamāyos* sukurta skraistė, kuri Aukščiausiojo valia nukrinta tik tada, kai nusilenkiama Viešpačiui. Viešpaties tarnai, pakilę aukščiau trijų materialios gamtos *guņų,* visa siela tarnauja Viešpačiui ir jų meilė atveria jiems palaimingą transcendentinį Viešpaties paveikslą.

21 TEKSTAS

कालं कर्म स्वभावं च मायेशो मायया स्वया ।
आत्मन् यदृच्छया प्राप्तं विबुभूषुरुपाददे ॥२१॥

kālaṁ karma svabhāvaṁ ca māyeśo māyayā svayā
ātman yadṛcchayā prāptaṁ vibubhūṣur upādade

kālam – amžinąjį laiką; *karma* – gyvos būtybės likimą; *svabhāvam* – prigimtį; *ca* – taip pat; *māyā* – galių; *īśaḥ* – valdovas; *māyayā* – pasitelkęs galią; *svayā* – Savo; *ātmani* – į Save; *yadṛcchayā* – nepriklausomai; *prāptam* – suima; *vibubhūṣuḥ* – įvairias apraiškas; *upādade* – priima norėdamos būti vėl sukurtos.

Taip Viešpats, visų galių valdovas, Savo Asmens galia sukuria amžinąjį laiką, gyvų būtybių likimus ir prigimties ypatybes, o vėliau Pats, vadovaudamasis vien Savo valia, suima juos į Save.

Komentaras: Materialus pasaulis, kuriame Aukščiausiasis Viešpats suteikia galimybę veikti išorinės energijos kontroliuojamoms sąlygotoms sieloms, periodiškai kuriamas ir naikinamas. Materiali kūrinija yra panaši į debesį bekraščiame danguje. Realus tėra dvasinis dangus, amžinai užlietas *brahmajyoti* šviesos. Šiame bekraščiame danguje susitvenkia *mahat-tattva,* materialios kūrinijos debesis, kur sąlygotoms sieloms, sukilusioms prieš Viešpaties valią ir siekiančioms viešpatauti kūrinijoje, palikta veiklos laisvė išorinei Viešpaties galiai kontroliuojant. „Bhagavad-gītoje“ (8.19) pasakyta, kad Viešpaties valia materialus pasaulis atsiranda ir išnyksta periodiškai, kaip praeina liūčių sezonas. Viešpats periodiškai kuria ir naikina materialų pasaulį, kad sudarytų sąlygotoms sieloms galimybę atlikti jų pasirinktus vaidmenis ir pačioms kurti savo likimą, kaskart gimstant vis nauju kūnu, kuris atitinka sielos troškimus visatos sunaikinimo metu. Kūrimas turi pradžią, vadinasi, ir istorinę atsiradimo datą (taip jau mes įpratę – datuoti visus įvykius mus supančiame pasaulyje). Tačiau patsai pasaulio kūrimo ir naikinimo procesas vadinamas *anādi,* t.y. jis neturi atskaitos taško laike, datos, žyminčios pirmojo pasaulio ciklo pradžią, nes vien dalinis pasaulio egzistavimo ciklas nuo sukūrimo iki sunaikinimo trunka ištisus 8 640 000 000 metų. O kūrimo dėsnis, apie kurį kalba Vedų raštai, skelbia, kad Viešpaties valia materialus pasaulis yra periodiškai kuriamas ir vėl naikinamas. Materialus ir net dvasinis pasaulis yra Viešpaties energijos apraiška, juos galima sugretinti su ugnies skleidžiama šviesa bei šiluma. Taigi šis pasaulis, kaip Viešpaties energijos apraiška, yra impersonalios būties forma, o viso sukurtojo pasaulio atrama yra Jo beasmenis aspektas. Tačiau, būdamas *pūrnam* (pilnatviškas), Viešpats sykiu yra ne tik tapatus sukurtajam pasauliui, bet sykiu ir skirtingas nuo jo, todėl būtų klaidinga manyti, kad Viešpats apskritai neturi asmens aspekto, tuo pagrindu, kad Jis egzistuoja ir kaip bekraštė impersonali esmė. Impersonalusis Viešpaties aspektas

yra Jo energijos forma, o Jis Pats, nepaisant nesuskaitomos daugybės iš Jo kylančių impersonaliųjų energijų, visada egzistuoja kaip asmuo. (BG 9.5-7) Žmogaus protas sunkiai suvokia, kaip kūrinija gali remtis į visa persmelkiančią Jo energiją, tačiau „Bhagavad-gītoje“ Viešpats tai paaiškina labai tiksliu pavyzdžiu: oras ir jį sudarantys atomai egzistuoja beribėje erdvėje, kuri talpina savy visus materialaus pasaulio kūrinius, tačiau erdvė su jais nesusimaišo ir egzistuoja kaip atskira oro ir jos atomų neveikiama stichija. Analogiškai ir Viešpats Savo energija valdo kūriniją, tačiau Pats visada išlieka nuošaly jos. Tai pripažįsta pats Śaṅkarācārya, atkaklus impersonalizmo teorijos šalininkas. Jis teigia, kad Nārāyaṇa egzistuoja kaip savarankiška, atskira nuo impersonalios kuriamosios energijos, esmė (*nārāyaṇaḥ paro 'vyaktāt*). Naikinimui pasibaigus, kūrinija panyra į transcendentinį Nārāyaṇos kūną, o kai prasideda naujasis kūrimo ciklas, vėl randasi iš Jo kartu su jai būdingomis nekintamomis likimo ir individualumo kategorijomis. Kadangi individualios gyvos būtybės yra neatsiejamos Viešpaties dalelės, dažnai jos yra apibrėžiamos terminu *ātma,* kuris nurodo į jų dvasinės prigimties kokybinį tapatumą Viešpačiui. Tačiau gyvos būtybės negali atsispirti materialios kūrinijos traukai, kuri įtakoja jų veiksmus bei ypatybes, ir tuo skiriasi nuo Viešpaties.

22 TEKSTAS

कालाद्गुणव्यतिकरः परिणामः स्वभावतः ।
कर्मणो जन्म महतः पुरुषाधिष्ठितादभूत् ॥२२॥

kālād guṇa-vyatikaraḥ pariṇāmaḥ svabhāvataḥ
karmaṇo janma mahataḥ puruṣādhiṣṭhitād abhūt

kālāt – iš amžino laiko; *guṇa-vyatikaraḥ* – *guṇų* sąveika; *pariṇāmaḥ* – transformacija; *svabhāvataḥ* – iš gamtos; *karmaṇaḥ* – veiklos; *janma* – kūrimas; *mahataḥ* – iš *mahat-tattvos; puruṣa-adhiṣṭhitāt* – Viešpačiui įsikūnijus *puruṣa; abhūt* – įvyko.

Viešpačiui įsikūnijus pirmuoju puruṣa [Kāraṇārṇavaśāyī Viṣṇu], randasi mahat-tattva, arba materialūs kūrimo pradai; išraišką gauna laikas, o ėmus veikti jam – ir trys ypatybės. Trys ypatybės, sudarančios būtį, ilgainiui perauga į veiksmą.

Komentaras: Aukščiausiojo Viešpaties visagalybe materiali kūrinija vystosi, pergyvendama vidinės sąveikos procesus bei palaipsnę transformaciją,

ir vėlgi Visagalio Viešpaties valia vyksta kūrinijos suirimo procesas, ir visi jos objektai vienas paskui kitą panyra į Aukščiausiojo kūną. Laikas, *kāla,* yra materialios būties sinonimas. Laikas – tai materialaus pasaulio pradų transformacija. Todėl *kāla* gali būti laikomas pirmine kūrinijos priežastimi, o būties transformavimasis – veiklos įvairovės materialiame pasaulyje priežastimi. Veiksmas laikytinas natūraliu kiekvienos gyvos būtybės, o dažnai ir nejudančių objektų, bruožu. Jis sukuria vieningos prigimties tiesiogines ir šalutines pasekmes. Tačiau pirmoji visokio kitimo priežastis yra Aukščiausiasis Viešpats. Neveltui pirmieji „Vedānta-sūtros" ir „Śrīmad-Bhāgavatam" posmai apibrėžia Absoliučią Tiesą kaip visų kūrinių pradžią (*janmādy asya yataḥ*).

23 TEKSTAS

महतस्तु विकुर्वाणाद्रजःसत्त्वोपबृंहितात् ।
तमःप्रधानस्त्वभवद्द्रव्यज्ञानक्रियात्मकः ॥२३॥

mahatas tu vikurvāṇād rajaḥ-sattvopabṛṁhitāt
tamaḥ-pradhānas tv abhavad dravya-jñāna-kriyātmakaḥ

mahataḥ – mahat-tattvai; tu – o; *vikurvāṇāt* – transformuojantis; *rajaḥ* – aistros *guṇai; sattva* – dorybės *guṇai; upabṛṁhitāt* – sustiprėjus; *tamaḥ* – neišmanymo *guṇai; pradhānaḥ* – įsivyravus; *tu* – o; *abhavat* – atsirado; *dravya* – materija; *jñāna* – materialus pažinimas; *kriyā-ātmakaḥ* – materiali veikla.

Sužadinta mahat-tattva pagimdo materialų veiksmą. Pirmiausia ima kisti dorybės ir aistros guņos. Vėliau, veikiant neišmanymo guņai, randasi materija, žinios apie ją, įvairūs iš materialaus pažinimo kylantys veiksmai.

Komentaras: Kiekvienas materialus kūrinys didesniu ar mažesniu mastu yra aistros guņos (*rajas*) kitimo rezultatas. *Mahat-tattva* – tai materialios kūrinijos pamatas ir, kai Aukščiausiojo valia ji sujunda, pirmiausia joje ima veikti aistros ir dorybės *guņos*. Tačiau vėliau, generuojama materialios veiklos, ima dominuoti aistros *guņa,* ir gyvos būtybės vis labiau ir labiau grimzta į neišmanymą. Brahmā įkūnija aistros *guņą,* Viṣņu – dorybės, o Viešpats Śiva, materialios veiklos tėvas, – neišmanymo *guņą*. Materialią gamtą vadina motina, o tėvas yra Viešpats Śiva, kuriam priklauso materialistinio gyvenimo iniciatyva. Taigi visa tai, ką materialiame pasaulyje sukuria gyvos būtybės, kyla iš aistros *guņos* gelmių. Kiekvienoje *yugoje,* laikui bėgant,

guṇų veikimas laipsniškai kinta. Kali-yugoje (epochoje, kuriai būdingas aistros *guṇos* dominavimas) pasaulio tobulinimo dingstimi žmonės pasineria į materialią veiklą ir tolydžio vis labiau užmiršta savo tikrąjį „aš“, savo dvasinę prigimtį. Puoselėdamas savyje dorybės pradus, žmogus įgyja šiokį tokį dvasinį supratimą. Bet žmogui vėl pasidavus aistrai, dorybė jame ima gesti, ir tai neleidžia ištrūkti iš materialių *guṇų* įtakos. Todėl net toms gyvoms būtybėms, kurioms įvairių formų dvasinė praktika padeda gyventi dorybės *guṇos* įtakoje, Kali-yugoje nepaprastai sunku patirti Viešpatį, iškilusį virš materialios gamtos *guṇų*.

Kitaip sakant, grubioji materija yra *adhibhūtam,* o jos tvermė – *adhidaivam,* pats materialaus veiksmo iniciatorius vadinamas *adhyātmam*. Šių trijų principų vaidmuo formuojant materialųjį pasaulį ryškiausias, jie reiškiasi kaip pradinė medžiaga, nuolatinis jos resursų papildymas ir panaudojimas kuriant pačius įvairiausius materialius objektus, skirtus paklydusių gyvųjų būtybių malonumui.

24 TEKSTAS

सोऽहङ्कार इति प्रोक्तो विकुर्वन् समभूत्त्रिधा ।
वैकारिकस्तैजसश्च तामसश्चेति यद्भिदा ।
द्रव्यशक्तिः क्रियाशक्तिर्ज्ञानशक्तिरिति प्रभो ॥२४॥

so 'haṅkāra iti prokto vikurvan samabhūt tridhā
vaikārikas taijasaś ca tāmasaś ceti yad-bhidā
dravya-śaktiḥ kriyā-śaktir jñāna-śaktir iti prabho

saḥ – šis; *ahaṅkāraḥ* – ego; *iti* – taip; *proktaḥ* – sakoma; *vikurvan* – transformavęsis; *samabhūt* – pasireiškia; *tridhā* – trimis ypatybėmis; *vaikārikaḥ*– dorybės *guṇa; taijasaḥ* – aistros *guṇa; ca* – ir; *tāmasaḥ* – neišmanymo *guṇa; ca* – taip pat; *iti* – taip; *yat* – kurios; *bhidā* – pasidalijusios; *dravya-śaktiḥ* – į jėgas, formuojančias materiją; *kriyā-śaktiḥ* – kurianti pradžia; *jñāna-śaktiḥ* – intelektas, nurodantis veiklos kryptį; *iti* – taip; *prabho* – o gerbiamasai.

Tokiu būdu savęsp nukreiptas materialusis ego perauga į tris pradus: dorybės, aistros ir neišmanymo guṇas, ir ima reikštis kaip formuojančios materiją jėgos, materialių objektų pažinimas ir nurodantis materialiosios veiklos kryptį intelektas. Tau, Nārada, nebus sunku tai suprasti.

Komentaras: Materialaus ego, arba susitapatinimo su materija, fenomenas – tai išimtinai į save orientuotos sąmonės būsena, neturint aiškaus Dievo būties suvokimo. Šis išimtinis egocentrizmas, būdingas materijos užvaldytoms gyvoms būtybėms, ir yra toji priežastis, dėl kurios jos negali atsispirti kitų materijos formų traukai ir ištrūkti iš materijos nelaisvės. Išimtinio egocentrizmo esmę gerai atskleidžia septintas „Bhagavad-gītos“ skyrius (24-27 tekstai). Neįsivaizduodamas Dievo Asmens, savajame ego užsisklendęs impersonalistas formuluoja nepagrįstą išvadą, kad pirmapradė impersonalioji dvasinė būtis įgyjanti materialų Dievo Asmens pavidalą tik tada, kai iškyla reikalas įgyvendinti tą ar kitą misiją. Ir nors egocentriškas impersonalistas susidomėjęs studijuoja tokius Vedų raštus kaip „Brahma-sūtros“, kitus gilios filosofinės minties veikalus, jis ir toliau įsikibęs laikosi šios klaidingos Aukščiausiojo Viešpaties sampratos. Priežastis, kodėl impersonalistai ignoruoja Viešpaties asmens aspektą, yra įvairių *guņų* sąveikos sukeltas neišmanymas. Neišmanymas neleidžia impersonalistui patirti amžino dvasinio Viešpaties pavidalo, įkūnijančio žinojimą, palaimą ir būties amžinatvę. Viešpats pasilieka Sau teisę neatsiskleisti tam, kuris, net labai kruopščiai išstudijavęs „Bhagavad-gītą“, kaip ožys užsispyręs laikosi impersonalistinių pažiūrų. Jo užsispyrimas kyla dėl *yogamāyos,* asmeninės Viešpaties energijos, įtakos. *Yogamāya,* veikdama kaip Viešpaties adjutantas, atima iš užsispyrusio impersonalisto gebėjimą matyti tikrąją dalykų esmę. Tokį paklydusį žmogų Vedos vadina *mūḍha,* tamsiausiu neišmanėliu, kadangi jis nepajėgus suvokti Viešpaties kaip transcendentinio negimusio ir nekintamo asmens. Jei tarsime, kad Viešpats pirmapradiškai yra beasmenė esybė ir įgyja pavidalą ar materialų kūną, tai reikštų, kad Jis gimsta ir keičiasi – iš impersonalios esybės virsta asmeniu. Tačiau Jis nekintamas ir, skirtingai nuo sąlygotos sielos, niekada negimsta. Sąlygota siela, surakinta materialaus pasaulio dėsnių, kaskart iš naujo gimsta ir įsikūnija nauju pavidalu, tačiau egocentriškas impersonalistas, net ir „išstudijavęs“ Vedānta, dėl visiško neišmanymo ir kraštutinio egoizmo gretina Viešpatį su pačiu savimi. Glūdėdamas kiekvienos individualios gyvos būtybės širdyje, Viešpats žino, ko sąlygotos sielos troško praeityje, ko geidžia dabar ir ko norės ateityje. Tačiau paklydusiai sąlygotai sielai yra mažai vilties patirti Viešpatį Jo amžinu pavidalu. Todėl impersonalistui, net ir patyrusiam Viešpaties Brahmano bei Paramātmos aspektus, Viešpats taip ir neatsiskleidžia kaip amžinas asmuo, praamžis Nārāyaṇa, iškilęs virš visos materialios kūrinijos.

Kraštutinis materialistų neišmanymas paaiškinamas tuo, kad jie be atvangos dirbtinai didina savo materialius poreikius. Kad patirtume Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, reikia atsidavimo Viešpačiui tarnystės priemonėmis išgryninti savo materialias jusles. Dorybės *guņos,* kitaip sakant, Vedų raštų

rekomenduojamos brahmanizmo kultūros, plėtojimas skatina dvasinį tobulėjimą, todėl norinčiai tobulėti sąlygotai sielai *jñāna-śakti* pakopa pranoksta kitas dvi – t.y. *dravya-śakti* ir *kriyā-śakti*. Ryškiausias materialiai orientuotos civilizacijos bruožas yra materialių atsargų, kitaip sakant, gamybai skirtų žaliavų kaupimas. Gamybos įmonės (*kriya-śakti*) kuriamos dėl visiško dvasinio gyvenimo neišmanymo. Norint ištaisyti šį didžiulį nukrypimą materialiai orientuotos, *dravya-śakti* ir *kriyā-śakti* principais pagrįstos civilizacijos gyvenime, būtina atsidavimo Viešpačiui tarnystės praktika, kurios pradinis elementas yra *karma-yogos* principo taikymas. Apie jį „Bhagavadgītoje“ (9.27) pasakyta:

yat karoṣi yad aśnāsi yaj juhoṣi dadāsi yat
yat tapasyasi kaunteya tat kuruṣva mad-arpaṇam

„O Kuntī sūnau, kad ir ką tu darytum, kad ir ką valgytum, aukotum ar atiduotum, kad ir kokių asketiškų žygių imtumeis, tebūnie tai auka Man.“

25 TEKSTAS

तामसादपि भूतादेर्विकुर्वाणादभून्नभः ।
तस्य मात्रा गुणः शब्दो लिङ्गं यद्द्रष्टृदृश्ययोः ॥२५॥

tāmasād api bhūtāder vikurvāṇād abhūn nabhaḥ
tasya mātrā guṇaḥ śabdo liṅgaṁ yad draṣṭṛ-dṛśyayoḥ

tāmasāt – iš klaidingos savimonės tamsybių; *api* – tikrai; *bhūta-ādeḥ* – pirmasis iš materialių pradų; *vikurvāṇāt* – transformuojantis; *abhūt* – atsiranda; *nabhaḥ* – erdvė; *tasya* – jo; *mātrā* – subtilioji forma; *guṇaḥ* – ypatybė; *śabdaḥ* – garso; *liṅgam* – požymiai; *yat* – kaip ir; *draṣṭṛ* – stebėtojas; *dṛśyayoḥ* – su stebėjimo objektu.

Iš klaidingos savimonės tamsybių randasi pirmoji iš penkių stichijų – erdvė. Subtilioji jos forma – garsas, kuris susijęs su ja lygiai kaip stebėjimo objektas su stebėtoju.

Komentaras: Penki pradai – erdvė, oras, ugnis, vanduo ir žemė – yra ne kas kita kaip skirtingi klaidingos savimonės tamsybės veikimo bruožai. Tai reiškia, kad klaidingą savimonę *mahat-tattvoje* (visybinėje materijos substancijoje) generuoja Viešpaties paribio galia. Iškreiptas egocentrinis siekimas

viešpatauti materialioje kūrinijoje savo ruožtu pagimdo materijos sudedamąsias dalis, reikalingas gyvos būtybės iliuziniams malonumams realizuoti. Būdama džiaugsmo subjektas, gyva būtybė iš esmės veikia kaip faktorius, turintis lemiamos įtakos materijos elementams, nors už viso to slepiasi Aukščiausiasis Viešpats. Iš tikrųjų niekas, išskyrus Aukščiausiąjį Viešpatį, neturi teisės vadintis džiaugsmo subjektu, tačiau iliuzijos paveikta gyva būtybė pati pretenduoja į šį vaidmenį. Šis jos noras ir gimdo klaidingą savimonę. Kai orientaciją praradusiai gyvai būtybei kyla noras tapti džiaugsmo subjektu, Viešpaties valia sukuriami efemerišką realybę sudarantys pradai, ir Viešpaties leidimu gyvos būtybės beviltiškai stengiasi įsikibti tos realybės, taip pat beviltiškai, kaip besivejantis nuolat tolstantį horizontą.

Įprasta manyti, kad pirma susiformuoja *tan-mātrā,* garsas, o tik po to – pati erdvė, ir pastarasis posmas tai patvirtina. Tačiau nesuklysime teigdami, kad garsas yra subtilioji erdvės forma ir jie susiję taip pat, kaip regėjimo objektas ir akis. Garsas atstovauja objektui, kadangi garsas, ištariamas apibūdinant kurį objektą, piešia garsinį to objekto paveikslą. Vadinasi, garsas vadintinas subtiliąja objekto forma. Tą patį galima pasakyti ir apie garsinį Viešpaties paveikslą, savo kokybinėmis charakteristikomis nesiskiriantį nuo pilnatviško, realaus Viešpaties, kurio paveikslą savo akimis regėjo Vasudeva ir Mahārāja Daśaratha, Viešpaties Kṛṣṇos ir Viešpaties Rāmos tėvai. Garsinis Viešpaties paveikslas tapatus Pačiam Viešpačiui, kadangi ir Viešpats, ir garsinė Jo asmens išraiška apibrėžiami kaip absoliutus žinojimas. Viešpats Caitanya paaiškino, kad šventas Viešpaties vardas, Jo asmens garsinis paveikslas, talpina savyje visas Viešpaties galias. Taigi kai tyros širdies Viešpaties tarnas be nusižengimų taria šventą Viešpaties vardą, kurio garse yra įsikūnijęs Pats Viešpats, jis pajunta bendravimo su Viešpačiu palaimą ir jo sąmonėje iškyla Viešpaties paveikslas. Tad tyras bhaktas nė akimirkai su Juo nesiskiria. Todėl jei norime nuolat būti su Viešpačiu, turime įsiklausyti į *śāstrų* patarimą ir be paliovos kartoti šventą Viešpaties vardą – Harė Kṛṣṇa, Harė Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Harė Harė/ Harė Rāma, Harė Rāma, Rāma Rāma, Harė Harė. Ir kas per garsą bendrauja su Viešpačiu, tas neabejotinai ištrūks iš tamsybių, kuriose skendi klaidingos savimonės sukurtas pasaulis (*tamasi mā jyotir gama*).

26-29 TEKSTAI

नभसोऽथ विकुर्वाणादभूत्स्पर्शगुणोऽनिलः ।
परान्वयाच्छब्दवांश्च प्राण ओजः सहो बलम् ॥२६॥

वायोरपि विकुर्वाणात्कालकर्मस्वभावतः ।
उदपद्यत तेजो वै रूपवत्स्पर्शशब्दवत् ॥२७॥

तेजसस्तु विकुर्वाणादासीदम्भो रसात्मकम् ।
रूपवत्स्पर्शवच्चाम्भो घोषवच्च परान्वयात् ॥२८॥

विशेषस्तु विकुर्वाणादम्भसो गन्धवानभूत् ।
परान्वयाद्रसस्पर्शशब्दरूपगुणान्वितः ॥२९॥

nabhaso 'tha vikurvāṇād abhūt sparśa-guṇo 'nilaḥ
parānvayāc chabdavāṁś ca prāṇa ojaḥ saho balam

vāyor api vikurvāṇāt kāla-karma-svabhāvataḥ
udapadyata tejo vai rūpavat sparśa-śabdavat

tejasas tu vikurvāṇād āsīd ambho rasātmakam
rūpavat sparśavac cāmbho ghoṣavac ca parānvayāt

viśeṣas tu vikurvāṇād ambhaso gandhavān abhūt
parānvayād rasa-sparśa- śabda-rūpa-guṇānvitaḥ

nabhasaḥ – erdvei; *atha* – taip; *vikurvāṇāt* – transformuojantis; *abhūt* – atsiranda; *sparśa* – lytėjimo; *guṇaḥ* – ypatybė; *anilaḥ* – oras; *para* – ankstesnis; *anvayāt* – iš eilės; *śabdavān* – persmelktas garso; *ca* – taip pat; *prāṇaḥ* – egzistencija; *ojaḥ* – juslumas; *sahaḥ* – riebumas; *balam* – jėga; *vāyoḥ* – orui; *api* – taip pat; *vikurvāṇāt* – transformuojantis; *kāla* – laikas; *karma* – veiklos atoveikiai; *svabhāvataḥ* – natūraliai; *udapadyata* – atsiranda; *tejaḥ* – ugnis; *vai* – deramai; *rūpavat* – turinti pavidalą; *sparśa* – su lytėjimu; *śabdavat* – ir garsu; *tejasaḥ* – ugniai; *tu* – o; *vikurvāṇāt* – transformuojantis; *āsīt* – atsirado; *ambhaḥ* – vanduo; *rasa-ātmakam* – turintis skonį; *rūpavat* – su pavidalu; *sparśavat* – garsu; *ca* – ir; *ambhaḥ* – vanduo; *ghoṣavat* – su garsu; *ca* – ir; *para* – ankstesnis; *anvayāt* – iš eilės; *viśeṣaḥ* – įvairovė; *tu* – o; *vikurvāṇāt* – transformuojantis; *ambhasaḥ* – vandeniui; *gandhavān* – turintis kvapą; *abhūt* – atsiranda; *para* – ankstesnis; *anvayāt*– iš eilės; *rasa* – skonio; *sparśa* – lytėjimo; *śabda* – garso; *rūpa-guṇa-anvitaḥ* – ir pavidalo turintis ypatybes.

Kisdama erdvė pagimdo orą, kuriam būdinga lytėjimo ypatybė. Kaip ir ankstesnioji stichija, jis pripildytas garso ir turi visus svarbiausius būtiškuosius požymius: juslumą, mąstymo galias ir fizinę jėgą. Įtakojamas

laiko ir natūraliųjų procesų, oras transformuojasi, ir randasi ugnis, kuri išlaiko apčiuopiamumo ypatybę bei laidumą garsui ir įgyja naują ypatybę – formą. Ugnis taip pat transformuojasi – taip randasi vanduo su jam būdingomis ypatybėmis – šlapumu ir skoniu. Kaip ir ankstesniosioms stichijoms, vandeniui būdinga forma, jis laidus garsui, jį galima lytėti. Kisdamas vanduo prisipildo kvapo ir atsiranda žemė, kuriai, kaip ir ankstesniosioms stichijoms, būdingas skonis, apčiuopiamumas; ji laidi garsui ir turi pavidalą.

Komentaras: Kūrimas – tai laipsniškas vienos stichijos evoliucionavimo ir virtimo kita procesas, kuris galų gale sukuria žemėje formų įvairovę: daugybę medžių ir augalų rūšių, kalnus, upes, roplius, paukščius, gyvūnus ir žmones, kurie yra labai skirtingi. Juslumas taip pat yra laipsniško kitimo padarinys: pirma atsiranda garsas, po to – lytėjimo jausmas, gimdantis formą. Skonis bei kvapas, kaip ir kitos ypatybės, atsiranda vykstant laipsniškos transformacijos procesui, kai erdvė perauga į orą, oras – į ugnį, ugnis – į vandenį, o vanduo – į žemę. Visos šios stichijos gimsta iš pirm savęs atsiradusios ir yra paskesniosios atsiradimo priežastis, o pirmapradė visų priežasčių priežastis yra Patsai Viešpats, įsikūnijęs pilnatvišku Mahā-Viṣṇu pavidalu ir gulintis Priežasčių vandenyse, *mahat-tattvoje*. Neveltui „Brahma-saṁhitā“ Viešpatį Kṛṣṇą vadina visų priežasčių priežastimi, ir „Bhagavad-gītā“ (10.8) jai antrina:

ahaṁ sarvasya prabhavo mattaḥ sarvaṁ pravartate
iti matvā bhajante māṁ budhā bhāva-samanvitāḥ

Žemė pasižymi visomis patyrimui prieinamomis ypatybėmis, o kitos stichijos – tik kai kuriomis jų. Erdvėje sklinda garsas. Oras jau ne tik laidus garsui, bet ir apčiuopiamas. Ugnis pralaidi garsui, apčiuopiama ir turi pavidalą, o vandeniui, be garso, apčiuopiamumo ir formos, dar būdingas ir skonis. Žemė be visų išvardintų ypatybių turi dar ir kvapą. Neatsitiktinai būtent žemei būdingas didžiausias gyvybės formų turtingumas, kurių ištakų reikia ieškoti pamatinėje oro stichijoje. Negalias, būdingas kūnui, kurį didžia dalimi sudaro žemė, galima paaiškinti oro srovių cirkuliacijos kūne sutrikimais. Psichinėmis ligomis sergama taip pat sutrikus tam tikrų oro srovių cirkuliacijai organizme. Tuo ir paaiškintinas *yogos* pratybų, leidžiančios teisingai reguliuoti oro organizme cirkuliaciją ir tokiu būdu beveik visiškai panaikinti fizinių negalių pavojų, teigiamas poveikis sveikatai. Taigi *yogos* pratimai, teisingai juos atliekant, prailgina gyvenimą, – maža to, *yoga* atveria kelią į nemirtingumą. Tobulumą pasiekęs *yogas* palenkia mirtį savo valiai ir išeina iš kūno palankiausiu momentu, kad persikelti į

norimą planetą. Tačiau *bhakti-yogas* pranoksta visus *yogus,* nes atsidavimo Viešpačiui tarnystės ir Aukščiausiojo Viešpaties, visos būties valdovo, valia jis keliauja į sferas, plytinčias anapus materialaus dangaus, ir patenka į vieną iš dvasinio dangaus planetų.

30 TEKSTAS

वैकारिकान्मनो जज्ञे देवा वैकारिका दश ।
दिग्वातार्कप्रचेतोऽश्विवह्नीन्द्रोपेन्द्रमित्रकाः ॥३०॥

vaikārikān mano jajñe devā vaikārikā daśa
dig-vātārka-praceto 'śvi- vahnīndropendra-mitra-kāḥ

vaikārikāt – iš dorybės *guṇos; manaḥ* – protas; *jajñe* – atsirado; *devāḥ* – pusdievių; *vaikārikāḥ* – veikiamų dorybės *guṇos; daśa* – dešimt; *dik* – pasaulio šalių valdovas; *vāta* – oro valdovas; *arka* – saulė; *pracetaḥ* – Varuṇa; *aśvi* – Aśvini-kumārai; *vahni* – ugnies dievas; *indra* – rojaus valdovas; *upendra* – rojuj garbinama dievybė; *mitra* – vienas iš dvylikos Aditės sūnų; *kāḥ* – Prajāpatis Brahmā.

Iš dorybės guṇos randasi ir ima veikti protas, o taip pat dešimt pusdievių, kontroliuojančių organizmo veiklą: pasaulio šalių valdovas, oro valdovas, Saulės dievas, Prajāpačio Dakṣos tėvas, Aśvinī-kumāros, ugnies dievas, dangaus valdovas, rojaus planetose garbinama dievybė, Ādityų vadas ir Brahmājī, Prajāpatis. Taip visi jie išvysta pasaulio šviesą.

Komentaras: Sanskrito žodžiu *vaikārika* nusakoma neutralioji kūrimo stadija, žodžiu *tejas* apibrėžiamas impulsas kurti, o žodžiu *tamas* įvardijama neišmanymo miglų gaubiama materialios kūrinijos pilnatvė. „Būtiniausių“ prekių gamyba fabrikuose ir gamyklose, įgijusi plačiausią mastą *Kali-yugoje* (technikos amžiuje), iš tikrųjų yra aukščiausioji tamsos ypatybės išraiška. Žmogaus sukurtos įmonės yra niekas kita, kaip tamsos *guṇos* apraiška, nes didžioji dalis pagamintų plataus vartojimo prekių nėra žmogui gyvybiškai būtinos. Tam, kad žmogus normaliai gyventų, jam visų pirma reikalingas maistas, pastogė, savigynos priemonės ir būtiniausi reikmenys gyvybiniams poreikiams patenkinti. Kitame posme bus kalbama apie tai, kad juslių veikimas yra natūralus gyvybės požymis. Svarbiausias civilizacijos uždavinys – išgryninti žmogaus jusles. Todėl žmogui turėtų būti prieinama ne daugiau juslių patenkinimo objektų, negu jų minimaliai reikalinga, priešingu

atveju bus dirbtinai skatinami juslių poreikiai. Maistas, pastogė, gynybos ir juslių poreikių tenkinimo priemonės – visa tai būtina gyvenant materialiame pasaulyje, tačiau egzistuodama savo pirminiu, grynuoju pavidalu gyva būtybė tokių poreikių neturi. Taigi šie poreikiai dirbtini ir grynajai jos egzistencijai nebūdingi. Vadinasi, materialistinei civilizacijai charakteringas dirbtinių poreikių kurstymas, kitaip vadinamas ekonominiu gyvenimo gerinimu, iš tikrųjų yra klaidžiojimas neišmanymo patamsiais. Skatindamas dirbtinius poreikius, žmogus tuščiai švaisto savo energiją, kuri pirmiausiai turėtų būti nukreipta jutimams išgryninti, idant jie pasitarnautų Aukščiausiajam Viešpačiui. Aukščiausiasis Viešpats yra aukščiausioji dvasiškai jusli būtybė, taigi ir jutimų valdovas, Hṛṣīkeśa. Žodis *hṛṣīka* reiškia „jutimai“, o *iśa* reiškia „valdovas“. Viešpats, kitaip nei sąlygota siela, individuali gyva būtybė, nėra jutimų vergas, arba, kitaip sakant, Jis nepaklūsta jutimų diktatui. Sąlygota siela negali pasipriešinti jutimų diktatui, – štai kodėl materialistiškoji civilizacija siekia vienintelio tikslo – tenkinti jutiminius poreikius. Žmogus jutimų tenkinimą turėtų suvokti kaip ligą ir stengtis ją įveikti. Šį tikslą nesunku pasiekti tapus dvasinių Viešpaties jutimų tenkinimo instrumentu. Jutimų neįmanoma užgniaužti. Juos reikia išgryninti, o tai įmanoma praktikuojant tyrą tarnystės formą – tenkinant jutimų valdovo jutimus. Apie tai kalba visas „Bhagavad-gītos“ tekstas. Atsisakydamas kautis su savo draugais ir gentainiais, Arjuna nori patenkinti savo jutimus, tačiau Viešpats Śrī Kṛṣṇa paskelbė jam „Bhagavad-gītą“, norėdamas pakeisti Arjunos sprendimą, pagrįstą egoistiniais jutiminio pasitenkinimo interesais. Išgirdęs „Bhagavad-gītą“, Arjuna nutaria verčiau tenkinti Viešpaties jutimus ir paklusdamas Viešpaties valiai stoja į mūšį.

Vedos ragina mus išeiti iš tamsybių ir pasukti šviesos keliu (*tamasi mā jyotir gama*). Pasirinkti šviesos kelią reiškia tenkinti Viešpaties jutimus. Paklydę menkos nuovokos žmonės, siekdami dvasinio tobulėjimo, nė nemėgina tenkinti transcendentinių Viešpaties jutimų, nesivadovauja Arjunos ar kitų Viešpaties bhaktų pavyzdžiu, o nori dirbtinai užgniaužti jutimų veiklą (*yogos* sistema), arba apskritai neigia transcendentinių Viešpaties jutimų egzistavimą (*jñānos* sistema). Tačiau tyri Viešpaties tarnai, bhaktai, yra pranašesni tiek už *yogus,* tiek už *jñānius,* kadangi jie ne tik neneigia Viešpaties transcendentinių jutimų egzistavimo, bet ir stengiasi juos patenkinti. *Yogai* ir *jñāniai* neigia, kad Viešpats turi jutimus, ir per neišmanymą stengiasi dirbtinai užgniaužti ydingą savo jutimų veiklą. Nesveikai veikiantys jutimai verčia žmogų visą savo laiką skirti nuolat augančių materialių poreikių tenkinimui. Tą, kuris suvokė, jog jutiminės veiklos plėtimas nieko gero neduoda, vadina *jñāniu*. Tą, kuris praktikuodamas *yogą* mėgina užgniaužti jutimų veiklą, vadina *yogu,* o tą, kuris žino, kad Viešpats turi transcen-

dentinius jutimus ir stengiasi juos patenkinti, vadina Viešpaties bhaktu. Viešpaties bhaktai nesistengia nei neigti, kad Viešpats turi transcendentinius jutimus, nei užgniaužti savo jutimų. Jie vadovaujasi Arjunos pavyzdžiu ir laisva valia savo išgrynintus jutimus nukreipia jutimų valdovo tarnystei ir tokiu būdu pelno Viešpaties prielankumą, o tai ir yra visų tobulumo siekiančiųjų galutinis tikslas.

31 TEKSTAS

तैजसात्तु विकुर्वाणादिन्द्रियाणि दशाभवन् ।
ज्ञानशक्तिः क्रियाशक्तिर्बुद्धिः प्राणश्च तैजसौ ।
श्रोत्रं त्वग्घ्राणदृग्जिह्वा वाग्दोर्मेढ्राङ्घ्रिपायवः ॥३१॥

taijasāt tu vikurvāṇād indriyāṇi daśābhavan
jñāna-śaktiḥ kriyā-śaktir buddhiḥ prāṇaś ca taijasau
śrotraṁ tvag-ghrāṇa-dṛg-jihvā vāg-dor-meḍhrāṅghri-pāyavaḥ

taijasāt – aistros paveiktai savimonei; *tu* – o; *vikurvāṇāt* – transformuojantis; *indriyāṇi* – jutimo organų; *daśa* – dešimt; *abhavan* – atsiranda; *jñāna-śaktiḥ* – penkios patyrimą kaupiančios juslės; *kriyā-śaktiḥ* – penki vykdomieji organai; *buddhiḥ* – intelektas; *prāṇaḥ* – gyvybės jėga; *ca* – taip pat; *taijasau* – kylantys iš aistros *guṇos; śrotram* – klausa; *tvak* – lytėjimas; *ghrāṇa* – uoslė; *dṛk* – rega; *jihvāḥ* – skonio jutimas; *vāk* – kalbos organai; *doḥ* – rankos; *meḍhra* – lyties organai; *aṅghri* – kojos; *pāyavaḥ* – šalinamoji anga.

Toliau transformuojantis aistros guņai randasi jutimo ir vykdomieji organai: ausys, oda, nosis, akys, liežuvis, burna, rankos, lyties organai, kojos, išangė, o taip pat intelekto bei gyvybės jėga.

Komentaras: Gyvenimo sąlygas materialiame pasaulyje didesniu ar mažesniu mastu lemia gyvos būtybės intelektas ir gyvybės energija. Siekdamas išlikti nuožmioje kovoje dėl būvio, intelektas pasitelkia sau į pagalbą patyrimą kaupiančias pažinimo jusles, o gyvybės energija egzistuoja operuodama vykdomaisiais organais: rankomis, kojomis ir t.t. Apskritai kalbant, kova dėl būvio yra aistros *guņos* forma, vadinasi, ir visi jutimo, vykdomieji organai bei jiems vadovaujantis intelektas ir gyvybės energija (*prāṇa*) taip pat yra šalutinis antrosios gamtos *guņos,* aistros, veikimo rezultatas. O pati aistros *guņa,* kaip jau rašyta, gimsta iš oro stichijos.

32 TEKSTAS

यदैतेऽसङ्गता भावा भूतेन्द्रियमनोगुणाः ।
यदायतननिर्माणे न शेकुर्ब्रह्मवित्तम ॥३२॥

yadaite 'saṅgatā bhāvā bhūtendriya-mano-guṇāḥ
yadāyatana-nirmāṇe na śekur brahma-vittama

yadā – kol; *ete* – šie; *asaṅgatāḥ* – nesusijungę; *bhāvāḥ* – būna; *bhūta* – pradai; *indriya* – juslės; *manaḥ* – protas; *guṇāḥ* – gamtos *guṇos; yadā* – tol; *āyatana* – kūno; *nirmāṇe* – susiformavimas; *na śekuḥ* – neįmanomas; *brahma-vit-tama* – o Nārada, geriausiai išmanantis transcendentinį mokslą.

O Nārada, geriausias iš transcendentalistų, kūnas negali susiformuoti, kol išvien nesusijungia visos sukurtosios dalys: stichijos, jutimo bei vykdomieji organai, protas ir gamtos guņos.

Komentaras: Gyvų būtybių kūnai savo konstrukcijos skirtingumu panašūs į skirtingų markių automobilius, surinktus iš pavienių detalių. Kai automobilis paruoštas naudojimui, vairuotojas sėda prie vairo ir važiuoja norima kryptimi. Šia analogija naudojasi ir „Bhagavad-gītā“ (18.61), kur teigiama, kad gyva būtybė tūno kūne tarsi mašinoje, valdomoje materialios gamtos. Tačiau gyva būtybė nėra kūnas, ji skiriasi nuo savo išorinio apvalkalo (mašinos). Deja, nenuovokūs mokslininkai materialistai nežino atsakymo į klausimą, kaip išvien susijungia įvairios kūno dalys – juslės, protas ir materialios gamtos ypatybės. Visos individualios gyvos būtybės yra dvasinės kibirkštys, neatsiejamos Aukščiausiosios Būtybės dalelės, ir Viešpaties malone (tėvas visada yra maloningas savo vaikams) joms dovanojama šiokia tokia laisvė veikti vadovaujantis savo valia ir žūtbūt siekti viešpatystės materialioje gamtoje. Norėdamas nuraminti verkiantį vaiką, tėvas duoda jam žaislų. Analogiškai ir Viešpats sukuria materialų pasaulį tam, kad pasiklydusios gyvos būtybės, atidžiai stebimos Viešpaties atstovo, galėtų valdyti materialius objektus, kaip panori. Gyvosios būtybės tarsi maži vaikai „žaidžia“ materialiame pasaulyje, prižiūrimos Viešpaties tarnaitės, gamtos. *Māyą,* tarnaitę, jie laiko visų aukščiausiąja jėga, ir Aukščiausiąją Tiesą klaidingai laiko moteriškuoju pradu (deive Durga ir t.t.). Kvaili materialistai tarsi nenuovokūs vaikai negali net įsivaizduoti, kad egzistuoja kažkas viršesnis už Viešpaties tarnaitę, materialią gamtą, tačiau išmintingesni, suaugę Viešpaties sūnūs puikiai supranta, kad materiali gamta paklūsta Viešpačiui kaip paklusni tarnaitė savo šeimininkui – paikų vaikigalių tėvui.

Visos kūno dalys – jutimo organai ir t.t. – randasi iš *mahat-tattvos* ir, kai

Viešpaties valia jie susijungia išvien, susiformuoja materialus kūnas ir gyva būtybė gauna galimybę juo naudotis ir veikti. Kaip tai vyksta, aiškina kitas tekstas.

33 TEKSTAS

तदा संहत्य चान्योन्यं भगवच्छक्तिचोदिताः ।
सदसत्त्वमुपादाय चोभयं ससृजुर्ह्यदः ॥३३॥

tadā saṁhatya cānyonyaṁ bhagavac-chakti-coditāḥ
sad-asattvam upādāya cobhayaṁ sasṛjur hy adaḥ

tadā – tada; *saṁhatya* – sujungus; *ca* – taip pat; *anyonyam* – tarpusavy; *bhagavat* – Dievo Asmeniui; *śakti* – energiją; *coditāḥ* – pasitelkus; *sat-asattvam* – pirminę ir antrinę; *upādāya* – priėmusi; *ca* – taip pat; *ubhayam*– abi; *sasṛjuḥ* – atsirado; *hi* – tikrai; *adaḥ* – ši visata.

Ir kai Aukščiausiojo Dievo Asmens energija sujungia šias dalis išvien, veikiant pirminėms ir antrinėms kūrimo priežastims randasi mūsų visata.

Komentaras: Posme aiškiai pasakyta, kad kurdamas šį pasaulį Aukščiausiasis Dievo Asmuo naudojasi Savo energijomis, kurių yra labai įvairių. Klaidinga būtų manyti, kad Jis Pats transformuojasi į materialius objektus. Jis išsiskleidžia įvairiausiomis energijomis bei pilnatviškais skleidiniais. Nuošaliausiame dvasinio dangaus, *brahmajyoti,* kampelyje susitvenkia dvasinis debesis, ir jo dengiamas plotas vadinamas *mahat-tattva*. Tada pilnatvišku Mahā-Viṣṇu pavidalu Viešpats gulasi į *mahat-tattvos* vandenis, kurie vadinami Priežasčių vandenynu (Kāraṇa-jala). Priežasčių vandenyse gulintis Mahā-Viṣṇu užmiega, ir Jam miegant iš Jo kvėpavimo randasi begalinė daugybė visatų. Visatos plauko Priežasčių vandenyne ir egzistuoja, iki Mahā-Viṣṇu vėl įkvėpia. Mahā-Viṣṇu, įsikūnijęs Garbhodakaśāyī Viṣṇu, įžengia į kiekvieną sferos pavidalo visatą ir gulasi ant Savo Paties gyvatės pavidalo inkarnacijos Śeṣos. Iš Jo bambos išauga lotosas, kurio žiede gimsta visatos valdovas Brahmā. Atsižvelgdamas į pačius įvairiausius gyvų būtybių norus, mūsų visatoje Brahmā sukuria gyvybės formų įvairovę, taip pat Saulę, Mėnulį ir įvairius pusdievius.

Taigi svarbiausias materialios kūrinijos architektas yra Patsai Viešpats, ir šią mintį patvirtina „Bhagavad-gītā“ (9.10). Jo valia materiali gamta sukuria visas judančių ir nejudančių gyvų būtybių rūšis.

Egzistuoja du materialaus pasaulio kūrimo etapai: tai bendras visatų kūrimas, kurį, kaip rašyta, atlieka Mahā-Viṣṇu, ir taip pat kiekvienos

atskiros visatos sukūrimas. Tiek pirmajam, tiek antrajam kūrimo etapui vadovauja Viešpats, ir tai Jo pastangomis visata įgyja esamą pavidalą.

34 TEKSTAS

वर्षपूगसहस्रान्ते तदण्डमुदके शयम् ।
कालकर्मस्वभावस्थो जीवोऽजीवमजीवयत् ॥३४॥

varṣa-pūga-sahasrānte tad aṇḍam udake śayam
kāla-karma-svabhāva-stho jīvo 'jīvam ajīvayat

varṣa-pūga – daugybės metų; *sahasra-ante* – po tūkstančių; *tat* – tą; *aṇḍam* – visatą; *udake* – Priežasčių vandenyno vandenyse; *śayam* – skendėjusią; *kāla* – laikas; *karma* – veikla; *svabhāva-sthaḥ* – pagal gamtos *guṇas; jīvaḥ* – gyvų būtybių Viešpats; *ajīvam* – negyvą; *ajīvayat* – atgaivino.

Tūkstančius amžių visatos glūdėjo vandenyse [Priežasčių vandenyne]. Įžengęs į kiekvieną jų, gyvų būtybių Viešpats įkvėpė joms gyvybę.

Komentaras: Viešpats pavadintas posme *jīva,* kadangi Jis – viršiausias iš visų *jīvų,* gyvų būtybių. Vedos Jį vadina *nitya,* amžinuoju ir pirmuoju tarp amžinųjų. Viešpaties ir gyvų būtybių santykiai panašūs į tėvo ir sūnaus santykius. Kaip gyvos būtybės, sūnus ir tėvas yra lygiaverčiai, tačiau tėvas niekada nebus sūnus, o sūnus niekada nebus jį pradėjęs tėvas. Taigi, kaip sakyta, Viešpats, įsikūnijęs Garbhodakaśāyī Viṣṇu, arba Hiraṇyagarbha (Supersiela), įeina į kiekvieną visatą, prikelia ją iš sąstingio ir, materialios gamtos įsčiose pradėdamas gyvas būtybes, įkvepia jai gyvybę. Analogišką teiginį randame „Bhagavad-gītoje“ (14.3). Materialaus pasaulio naikinimo metu gyvos būtybės panyra į Viešpaties kūną, o kai prasideda naujas pasaulio kūrimo ciklas, jos vėl patenka į materialios energijos įsčias. Taigi materialiame pasaulyje materialiai energijai tenka gyvų būtybių motinos vaidmuo, o jų tėvas yra Viešpats. Kai visata atgyja, kai laiko ir išorinės energijos veikiamos gyvos būtybės sugrįžta prie savo įprastinės, įgimtos veiklos, randasi pačios įvairiausios gyvybės formos. Iš čia išplaukia išvada, kad Viešpats yra pirmapradė gyvybės atsiradimo materialiame pasaulyje priežastis.

35 TEKSTAS

स एव पुरुषस्तस्मादण्डं निर्भिद्य निर्गतः ।
सहस्रोर्वङ्घ्रिबाह्वक्षः सहस्राननशीर्षवान् ॥३५॥

sa eva puruṣas tasmād aṇḍaṁ nirbhidya nirgataḥ
sahasrorv-aṅghri-bāhv-akṣaḥ sahasrānana-śīrṣavān

saḥ – Jis (Viešpats); *eva* – Pats; *puruṣaḥ* – Aukščiausiasis Dievo Asmuo; *tasmāt* – iš visatos; *aṇḍam* – Hiraṇyagarbha; *nirbhidya* – pasidalinęs; *nirgataḥ* – išėjo; *sahasra* – tūkstančiais; *ūru* – šlaunų; *aṅghri* – kojų; *bāhu*– rankų; *akṣaḥ* – akių; *sahasra* – tūkstančiais; *ānana* – burnų; *śīrṣavān* – galvų.

Viešpats [Mahā-Viṣṇu] gulėdamas Priežasčių vandenyne sykiu pakilo iš jo ir, atsiskyręs nuo Savęs, Hiraṇyagarbhos pavidalu įžengė į kiekvieną iš visatų, jose įsikūnydamas virāṭ-rūpos pavidalu su tūkstančiais kojų, rankų, burnų, galvų ir t.t.

Komentaras: Planetų sistemų spiečiai kiekvienoje iš visatų išsidėstę skirtingose Viešpaties *virāṭ-rūpos* (visatos pavidalo) dalyse, ir apie juos pasakoja kitas posmas.

36 TEKSTAS

यस्येहावयवैर्लोकान् कल्पयन्ति मनीषिणः ।
कट्यादिभिरधः सप्त सप्तोर्ध्वं जघनादिभिः ॥३६॥

yasyehāvayavair lokān kalpayanti manīṣiṇaḥ
kaṭy-ādibhir adhaḥ sapta saptordhvaṁ jaghanādibhiḥ

yasya – kurio; *iha* – šioje visatoje; *avayavaiḥ* – kūno dalimis; *lokān* – planetas; *kalpayanti* – įsivaizduoja; *manīṣiṇaḥ* – didieji filosofai; *kaṭi-ādibhiḥ*– juosmens; *adhaḥ* – žemiau; *sapta* – septynios sistemos; *sapta ūrdhvam* – ir septynios aukščiau; *jaghana-ādibhiḥ* – priekis.

Didžiųjų filosofų įsivaizdavimu, visos aukštutinės ir žemutinės visatos planetų sistemos yra įvairios Viešpaties visatos kūno dalys.

Komentaras: Pažymėtinas posmo žodis *kalpayanti* – „įsivaizduoja“. *Virāṭ,* Absoliuto visatos pavidalas, yra abstrakčiosios filosofijos šalininkų, tų, kam sunku įsivaizduoti egzistuojant dvirankį Viešpaties Śrī Kṛṣṇos pavidalą, vaizduotės vaisius. Nors visatos pavidalas, kaip jį įsivaizduoja didieji filosofai, iš tikrųjų yra vienas iš Viešpaties aspektų, vis dėlto tam tikra prasme tai jų fantazijos vaisius. Posme pasakyta, kad septynios aukštutinės planetų sistemos išsidėsčiusios aukščiau, o septynios žemutinės sistemos – žemiau

Viešpaties juosmens. Tuo norima pasakyti, kad Aukščiausiasis Viešpats yra aukščiausią sąmonę turinti ir kiekvieną Savo kūno dalį pažįstanti būtybė. Vadinasi, nėra visatoje kampelio, kur negaliotų Viešpaties valia.

37 TEKSTAS

पुरुषस्य मुखं ब्रह्म क्षत्रमेतस्य बाहवः ।
ऊर्वोर्वैश्यो भगवतः पद्भ्यां शूद्रो व्यजायत ॥३७॥

puruṣasya mukhaṁ brahma kṣatram etasya bāhavaḥ
ūrvor vaiśyo bhagavataḥ padbhyāṁ śūdro vyajāyata

puruṣasya – Aukščiausiojo Dievo Asmens; *mukham* – burna; *brahma* – brahmanai; *kṣatram* – valdovų luomas; *etasya* – Jo; *bāhavaḥ* – rankos; *ūrvoḥ* – šlaunys; *vaiśyaḥ* – prekijų luomas; *bhagavataḥ* – Dievo Asmens; *padbhyām* – iš kojų; *śūdraḥ* – darbininkų luomas; *vyajāyata* – atsirado.

Brahmanai – tai Jo burna, kṣatriyos – rankos, vaiśyos – šlaunys, o śūdros gimsta iš jo kojų.

Komentaras: Pasakyta, kad visos gyvos būtybės yra neatsiejamos Aukščiausiojo Viešpaties dalelės. Kaip jos neatsiejamos paaiškina šis posmas. Keturi visuomenės luomai: šviesuomenė (brahmanai), valdančioji klasė (*kṣatriyos*), prekijai (*vaiśyos*) ir darbininkų klasė (*śūdros*) – tai vis skirtingos Viešpaties kūno dalys. Šia prasme visi yra tapatūs Viešpačiui. Burna, kojos yra to paties kūno dalys, ir, viena vertus, burna ar galva kokybės prasme kūnui svarbesnės už kojas. Ir vis dėlto, visos kartu – burna, kojos, rankos, šlaunys – sudaro vientisą kūną. Viešpaties kūno dalys pašauktos tarnauti visumai. Burna reikalinga, kad valgytume ir kalbėtume, rankos – kad gintų kūną, kojos – kad jis galėtų judėti erdvėje, pilvas – kad aprūpintų maisto medžiagomis. Todėl šviesuomenės atstovai turėtų kalbėti viso kūno vardu ir maitintis, kad pasisotintų visas organizmas. Viešpaties alkis – tai Jo noras paragauti aukojimo vaisių, todėl brahmanai, šviesuomenė, privalo gerai išmanyti apeigas, o žemesniųjų, nuo jų priklausomų klasių atstovai, – dalyvauti jų rengiamuose aukojimuose. Kalbėti Aukščiausiojo Viešpaties vardu reiškia šlovinti Viešpatį, skelbiant patikimas žinias apie Jį, plačiai pasakojant apie tai, kas Viešpats yra iš tikrųjų ir kokia vieta tenka kitoms Jo kūno dalims. Tad brahmanai turi gerai išmanyti Vedas – pirminį žinojimo šaltinį. Žodis *veda* reiškia „žinojimas“, o *anta* – „kulminacija“. Pasak

„Bhagavad-gītos“, Viešpats yra visa ko šaltinis (*ahaṁ sarvasya prabhavaḥ*). Todėl pažinimo kulminacija, Vedānta, yra mūsų santykių su Juo patyrimas ir tos patirties perkėlimas į praktiką. Kūno dalys neatsiejamai susijusios su kūnu, tad ir gyvai būtybei, kaip neatsiejamai Viešpaties daliai, privalu žinoti apie savo ryšius su Viešpačiu. Iki galo išsiaiškinti, kokie santykiai sieja gyvą būtybę su Aukščiausiuoju Viešpačiu, – toks yra svarbiausias žmogaus gyvenimo uždavinys. Jo neįgyvendinus, gyvenimas tampa beprasmis. Vadinasi, šviesuomenė, brahmanai, yra atsakingi už tai, kad žmonės sužinotų apie savo santykius su Aukščiausiuoju Viešpačiu, privalo parodyti jiems teisingą kelią. Valdančiosios klasės pareiga – globoti gyvas būtybes, kad jos galėtų pasiekti šį tikslą. Prekijų luomo uždavinys – auginti grūdus ir aprūpinti jais visuomenę, kad jos nariai nejaustų nepritekliaus ir turėtų sąlygas vykdyti savo žmogiškąją priedermę. Be to, *vaišyoms,* arba prekijų klasei, privalu rūpintis karvėmis, kad žmonės turėtų į valias pieno ir pieno produktų, be kurių negalima užtikrinti visų visuomenės narių fizinės ir psichinės sveikatos, o tuo pačiu ir reikiamo kultūros lygio, kuris suteiktų kiekvienam visuomenės nariui galimybę pažinti aukščiausiąją tiesą. O darbininkų klasės atstovams, kurie negali pasigirti nei ypatingais protiniais, nei fiziniais sugebėjimais, naudingiausia būtų bendradarbiauti su aukštesnėmis klasėmis, dirbant fizinį darbą. Taigi visata ir Viešpats sudaro vieningą organizmą, tačiau kai visuomenės ryšiai su Viešpačiu nutrūkę, jos gyvenimas pakrinka, o kai gyvenimas pakrikęs, negalima nei ramybė, nei klestėjimas. Šiai minčiai pritaria ir Vedos: *brāhmaṇo 'sya mukham āsīd, bāhū rājanyaḥ kṛtaḥ*.

38 TEKSTAS

भूर्लोकः कल्पितः पद्भ्यां भुवर्लोकोऽस्य नाभितः ।
हृदा स्वर्लोक उरसा महर्लोको महात्मनः ॥३८॥

bhūrlokaḥ kalpitaḥ padbhyāṁ bhuvarloko 'sya nābhitaḥ
hṛdā svarloka urasā maharloko mahātmanaḥ

bhūḥ – žemutinė; *lokaḥ* – planetų sistema; *kalpitaḥ* – įsivaizduojama, sakoma; *padbhyām* – ties kojomis; *bhuvaḥ* – aukštesnė; *lokaḥ* – planetų sistema; *asya* – Jo (Viešpaties); *nābhitaḥ* – ties bamba; *hṛdā* – ties širdimi; *svarlokaḥ* – pusdievių planetų sistema; *urasā* – ties krūtine; *maharlokaḥ* – didžiųjų išminčių ir šventųjų planetos; *mahā-ātmanaḥ* – Aukščiausiojo Dievo Asmens.

Pasakyta, kad žemutinės planetų sistemos, iki pat Žemės sferos, glūdi Jo kojose. Vidurinės planetų sistemos, skaičiuojant nuo Bhuvarlokos, yra Jo bamba. O dar aukščiau išsidėsčiusios planetų sistemos, kuriose gyvena pusdieviai ir šventumu bei išmintimi garsėjantys šviesuoliai, yra Aukščiausiojo Viešpaties krūtinė.

Komentaras: Visatoje yra keturiolika planetų sistemų lygių. Žemutinės sistemos vadinamos Bhūrloka, vidurio sistemos vadinamos Bhuvarloka, o aukščiausios sistemos, siekiančios pačią Brahmaloką (aukščiausiąją visatos planetų sistemą), vadinamos Svarloka. Visos šios sistemos glūdi Viešpaties kūne, kitaip sakant, visatoje nėra nieko, kas nebūtų susiję su Viešpačiu.

39 TEKSTAS

ग्रीवायां जनलोकोऽस्य तपोलोकः स्तनद्वयात् ।
मूर्धभिः सत्यलोकस्तु ब्रह्मलोकः सनातनः ॥३९॥

grīvāyāṁ janaloko 'sya tapolokaḥ stana-dvayāt
mūrdhabhiḥ satyalokas tu brahmalokaḥ sanātanaḥ

grīvāyām – iki kaklo; *janalokaḥ* – Janalokos planetų sistema; *asya* – Jo; *tapolokaḥ* – Tapalokos planetų sistema; *stana-dvayāt* – nuo krūtinės; *mūrdhabhiḥ* – ties galva; *satyalokaḥ* – Satyalokos planetų sistema; *tu* – bet; *brahmalokaḥ* – dvasinės planetos; *sanātanaḥ* – amžinos.

Viešpaties visatos pavidalo kaklo srityje yra išsidėsčiusios Janalokos ir Tapolokos planetų sistemos. Aukščiausioji planetų sistema, Satyaloka, yra visatos pavidalo galva. Dvasinės planetos, kitaip nei materialios, yra amžinos.

Komentaras: Knygos puslapiuose ne kartą kalbėta apie dvasines planetas, kurios šviečia anapus materialaus pasaulio ribų, ir pastarasis posmas dar kartą patvirtina jų egzistavimą. Pažymėtinas posmo žodis *sanātana*. Tą pačią amžinatvės idėją randame „Bhagavad-gītoje“ (8.20), kur pasakyta, kad už materialaus pasaulio ribų plyti dvasinis dangus, kur būtis amžina. Satyalokos planetą, kurioje gyvena Brahmā, kartais irgi vadina Brahmaloka, tačiau pastarajame posme minima Brahmaloka nepriklauso Satyalokos planetų sistemai. Kitaip nei Satyaloka, ši Brahmaloka yra amžina. Norint parodyti jų skirtumą, čia pavartotas būdvardis *sanātana*. Śrīlos Jīvos

Gosvāmio žodžiais, Brahmaloka, apie kurią kalbama posme, yra Brahmano, Aukščiausiojo Viešpaties, *loka* (buveinė). Visos dvasinio pasaulio planetos yra tapačios Viešpačiui. Viešpats yra dvasia, ir Jo vardas, didybė, ypatybės, Jo dieviškieji žaidimai ir t.t. tapatūs Jam, nes Jis – Absoliutas. Štai kodėl pasakyta, kad planetos Dievo karalystėje tapačios Dievui. Ten nėra skirtumo tarp kūno ir sielos, ir jose nejaučiamas įprastas materialiame pasaulyje laiko poveikis. Be to, Brahmalokos planetos yra dvasinės, taigi nesunaikinamos. Dvasinių planetų gyvybės formų įvairovė savo esme taip pat tapati Viešpačiui, todėl Vedų aforizmas *ekam evādvitīyam* taikytinas tik amžinai, dvasinę įvairovę įkūnijančiai *sanātanos* aplinkai. Materialus pasaulis tėra dvasinės Viešpaties karalystės šešėlis, iliuzinis jos pakaitas, ir, kaip šešėlis, jis negali būti amžinas. Formų įvairovė, būdinga materialiam dualizmo pasauliui (dvasia ir materija), negali lygintis su dvasinio pasaulio įvairove net iš tolo. Per savo nemokšiškumą menkesnės nuovokos žmonės dažnai klaidingai mano, kad iliuziniame pasaulyje tokios pačios egzistavimo sąlygos, kaip ir dvasiniame, todėl Viešpatį laiko sąlygota siela, o dieviškus Jo žaidimus materialiame pasaulyje – sąlygotos sielos darbais. „Bhagavad-gītoje“ (9.14) Viešpats pasmerkia neišmanėlius:

avajānanti māṁ mūḍhā mānuṣīṁ tanum āśritam
paraṁ bhāvam ajānanto mama bhūta-maheśvaram

Kaskart nužengdamas į žemę, Viešpats apreiškia visą Savo vidinės galios pilnatvę (*ātma-māyą*), tačiau tamsuoliai laiko Jį paprasta materialia būtybe. Neatsitiktinai, komentuodamas šį posmą, Šrīla Šrīdhara Svāmis visai teisingai pažymi, kad Brahmaloka, apie kurią kalba posmas, iš tikrųjų yra Vaikuṇṭha, Dievo karalystė. Dievo karalystė yra amžina (*sanātana*), todėl iš esmės skiriasi nuo materialaus pasaulio kūrinių, apie kuriuos kalbėta anksčiau. Viešpaties visatos pavidalas (*virāt*) yra įsivaizduojamas ir skirtas materialaus pasaulio gyventojams. Jis neturi nieko bendra su dvasiniu pasauliu, Dievo karalyste.

40-41 TEKSTAI

तत्कट्यां चातलं कॢप्तमूरुभ्यां वितलं विभोः ।
जानुभ्यां सुतलं शुद्धं जङ्घाभ्यां तु तलातलम् ॥४०॥

महातलं तु गुल्फाभ्यां प्रपदाभ्यां रसातलम् ।
पातालं पादतलत इति लोकमयः पुमान् ॥४१॥

tat-kaṭyāṁ cātalaṁ kḷptam ūrubhyāṁ vitalaṁ vibhoḥ
jānubhyāṁ sutalaṁ śuddhaṁ jaṅghābhyāṁ tu talātalam

mahātalaṁ tu gulphābhyāṁ prapadābhyāṁ rasātalam
pātālaṁ pāda-talata iti lokamayaḥ pumān

tat – Jo; *kaṭyām* – juosmens srityje; *ca* – taip pat; *atalam* – žemutinė planetų sistema, esanti arčiausiai Žemės; *kḷptam* – patalpinta; *ūrubhyām* – ties šlaunimis; *vitalam* – žemiau Atalos esanti planetų sistema; *vibhoḥ* – Viešpaties; *jānubhyām* – ties keliais; *sutalam* – žemiau Vitalos esanti planetų sistema; *śuddham* – švari; *jaṅghābhyām* – ties blauzdomis; *tu* – o; *talātalam* – žemiau Sutalos esanti planetų sistema; *mahātalam* – žemiau Talātalos esanti planetų sistema; *tu* – o; *gulphābhyām* – ties kulkšnimis; *prapadābhyām* – ties pėdomis; *rasātalam* – planetų sistema, esanti žemiau Mahātalos; *pātālam* – žemiau Rasātalos esanti planetų sistema; *pāda-talataḥ* – ties padais; *iti* – taip; *loka-mayaḥ* – talpina planetų sistemas; *pumān* – Viešpats.

Nārada, sūnau mano, žinok, kad iš šių keturiolikos planetų sistemų septynios yra žemutinės. Pirmoji iš jų, Atala, – Viešpaties juosmens srityje. Antroji, Vitala, – ties Jo šlaunimis, trečioji, Sutala, – ties keliais, ketvirtoji, Talātala, – ties Jo blauzdomis, penktoji, Mahātala, – ties kulkšnimis, šeštoji, Rasātala, – ties Jo pėdomis, septintoji, Pātāla, – ties padais. Taigi Viešpaties virāṭ pavidale glūdi visos planetų sistemos.

Komentaras: Šiandieniniai kosmoso užkariautojai pasiskaitę „Śrīmad-Bhāgavatam“ sužinotų, kad egzistuoja keturiolika planetų sistemų lygių. Atskaitos taškas čia yra Žemės tipo planetų sistema, Bhūrloka. Viršum jos išsidėsčiusi Bhuvarloka. Aukščiausioji visatos planetų sistema vadinama Satyaloka. Tai tokios yra septynios aukštutinės planetų sistemos, *lokos*. Egzistuoja ir septynios žemutinės planetų sistemos: Atala, Vitala, Sutala, Talātala, Mahātala, Rasātala ir Pātāla *lokos*. Aukštutinės ir žemutinės planetų sistemos yra išsibarsčiusios po visą visatą, o visata išsidriekusi per 2 000 000 000 × 2 000 000 000 kvadratinių kilometrų. Šiuolaikiniai astronautai sugeba atsiplėšti nuo Žemės vos kelis tūkstančius kilometrų, taigi „kosmoso užkariautojai“ panašūs į mažus vaikus, žaidžiančius bekraščio vandenyno pakrantėje. Mėnulis priskirtinas trečiajam aukštesniųjų planetų sistemų lygiui. Penktojoje „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmėje aprašyta, kokie didžiuliai atstumai skiria planetų sistemas, išsibarsčiusias materialaus kosmoso platybėse. Be mūsų visatos egzistuoja begalinė daugybė kitų materialių visatų, ir visos jos, kartu paėmus, tesudaro labai menką dalį dvasinio dangaus, kuris ankstesniajame posme apibūdintas kaip *sanātana* (amžina)

Brahmaloka. „Bhagavad-gītoje“ (8.16) gailestingasis Aukščiausias Viešpats kviečia visus mąstančius žmones sugrįžti namo, pas Dievą:

ābrahma-bhuvanāl lokāḥ punar āvartino 'rjuna
mām upetya tu kaunteya punar janma na vidyate

Visos planetos, skaičiuojant nuo Satyalokos, aukščiausios mūsų visatos planetos, kuri, kaip sakyta, kybo po amžinąja Brahmaloka, yra materialios, ir bet kurioje iš jų gyvą būtybę neišvengiamai veikia materialios gamtos dėsniai: ji priversta gimti, mirti, senti, sirgti. Tačiau šių negandų galima išvengti, įžengus į amžiną (*sanātana*) Brahmaloką, Dievo karalystę. Taigi išsvajotas abstrakčiosios filosofijos šalininkų bei mistikų tikslas – išsivadavimas – tegalimas tapus Viešpaties tarnu, antraip kelias į Dievo karalystę bus uždarytas. Į ją patenka tiktai išsiugdžiusieji transcendentinį troškimą tarnauti Viešpačiui transcendentiniame pasaulyje, todėl jei mistikai ir filosofai, pasitikintys tik savo protu, išties nori pasiekti išvadavimą, – jie turi pasirinkti tarnystės Viešpačiui kelią.

ābrahma-bhuvanāl lokāḥ punar āvartino 'rjuna
mām upetya tu kaunteya punar janma na vidyate

42 TEKSTAS

भूर्लोकः कल्पितः पद्भ्यां भुवर्लोकोऽस्य नाभितः ।
स्वर्लोकः कल्पितो मूर्ध्ना इति वा लोककल्पना ॥४२॥

bhūrlokaḥ kalpitaḥ padbhyāṁ bhuvarloko 'sya nābhitaḥ
svarlokaḥ kalpito mūrdhnā iti vā loka-kalpanā

bhūrlokaḥ – žemutinė planetų sistema; *kalpitaḥ* – įsivaizduoja; *padbhyām* – ties kojomis; *bhuvarlokaḥ* – Bhuvarlokos planetų sistema; *asya* – Viešpaties visatos pavidalo; *nābhitaḥ* – ties bamba; *svarlokaḥ* – aukštesnioji planetų sistema; *kalpitaḥ* – įsivaizduojama; *mūrdhnā* – nuo krūtinės iki galvos; *iti* – taip; *vā* – arba; *loka* – planetų sistemos; *kalpanā* – įsivaizdavimas.

Kiti planetų sistemas dalija į tris dalis: žemutines planetas, kurios išsidėsčiusios ties Viešpaties kojomis [ligi pačios Žemės], vidurines, išsidėsčiusias ties Jo bamba, ir aukštutines [Svarloka], išsidėsčiusias nuo Aukščiausiojo Asmens krūtinės iki galvos.

Komentaras: Šiame posme kalbama apie tris visatos planetų sistemų lygius, tačiau yra ir kita nuomonė, išdėstyta anksčiau, pasak kurios egzistuoja keturiolika planetų sistemų lygių.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti „Śrīmad-Bhāgavatam“ antrosios giesmės penktąjį skyrių, pavadintą „Visų priežasčių priežastis“.

ŠEŠTAS SKYRIUS

Puruṣa-sūktos patvirtinimas

1 TEKSTAS

ब्रह्मोवाच
वाचां वह्नेर्मुखं क्षेत्रं छन्दसां सप्त धातवः ।
हव्यकव्यामृतान्नानां जिह्वा सर्वरसस्य च ॥ १ ॥

brahmovāca
vācāṁ vahner mukhaṁ kṣetraṁ chandasāṁ sapta dhātavaḥ
havya-kavyāmṛtānnānāṁ jihvā sarva-rasasya ca

brahmā uvāca – Viešpats Brahma tarė; *vācām* – balso; *vahneḥ* – ugnies; *mukham* – burna; *kṣetram* – šaltinis; *chandasām* – Vedų himnų, tokų kaip Gāyatrī; *sapta* – septyni; *dhātavaḥ* – oda ir kiti šeši apvalkalai; *havya-kavya* – aukos pusdieviams ir protėviams; *amṛta* – žmonių maisto; *annānām* – įvairių maisto produktų; *jihvā* – liežuvis; *sarva* – visų; *rasasya* – gardumynų; *ca* – taip pat.

Viešpats Brahma tarė: Balsas gimė virāṭ-puruṣos [Viešpaties visatos pavidalo] burnoje, ugnis yra jį valdanti dievybė. Vedų himnai radosi iš Jo odos ir kitų šešių apvalkalų, įvairūs maisto produktai ir gardumynai, skirti pusdieviams, protėviams ir paprastiems žmonėms, – iš Jo liežuvio.

Komentaras: Posmas aprašo didžiuosius Viešpaties visatos pavidalo turtus. Čia pasakyta, kad įvairūs balsai gimė visatos pavidalo burnoje, ir juos valdo ugnies pusdievis. Septynių rūšių Vedų himnai, tarp jų Gāyatrī, radosi iš Jo odos ir kitų šešių apvalkalų, dengiančių Jo kūną. Pirmoji „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmė pasakoja, kad Gāyatrī *mantra* – tai visų Vedų *mantrų* pradžia. Ir kadangi šaltiniai iš kurių viskas atsiranda – tai Viešpaties visatos pavidalo dalys, o Viešpaties pavidalas transcendentiškas ir neturi nieko bendra su materialia kūrinija, – tai reiškia, kad balsą, liežuvį ir odą turi ir transcendentinis Viešpaties pavidalas. Viešpats yra pirminis materialaus balso ir maistą virškinančios energijos šaltinis. O virškinimo bei kitos funkcijos

yra ne kas kita, kaip iškreiptas jų pirmavaizdžio atspindys. Kitaip sakant, transcendentinei būčiai taip pat būdinga dvasinių formų įvairovė. Visos materialios iškreiptos formos turi tikslų savo dvasinį pirmavaizdį dvasiniame pasaulyje. Materialios formos nuo savo pirmavaizdžių tesiskiria tuo, kad materiali veikla yra teršiama trijų materialios gamtos *guṇų,* o dvasinio pasaulio energijos – tyros, kadangi naudojamos besąlygiškai transcendentinei meilės tarnystei. Dvasiniame pasaulyje Viešpats yra viršiausias džiaugsmo subjektas, o gyvos būtybės yra pasinėrusios į transcendentinę meilės tarnystę Jam; kitaip sakant, jos nepatiria teršiamo trijų materialios gamtos *guṇų* poveikio. Dvasinio pasaulio veiklai nebūdingos materialaus pasaulio ydos. Tačiau tai visai nereiškia, kad dvasinė būtis yra beasmenė tuštuma, kaip teigia impersonalistai. „Nārada-pañcarātra“ atsidavimo Viešpačiui tarnystę apibrėžia tokiais žodžiais:

sarvopādhi-vinirmuktaṁ tat-paratvena nirmalam
hṛṣīkeṇa hṛṣīkeśa sevanaṁ bhaktir ucyate

Komentaras: Kadangi Viešpats yra pirmapradis juslių šaltinis, tai juslinę veiklą materialiame pasaulyje gali išgryninti atsidavimo Viešpačiui tarnystė. Kitaip sakant, būties tobulumą galima pasiekti išgryninus savo dabartinius materialius veiksmus. Apsivalymas prasideda nuo to momento, kai nebetapatiname savojo „aš“ su materialiais apibrėžimais. Visos gyvos būtybės kam nors tarnauja: pačios sau, šeimai, visuomenei, šaliai ir t.t. Deja, tokią tarnystę lemia silpnybė tos ar kitos formos materijai. Prisirišimą prie materijos pakeitus tarnyste Viešpačiui, prasideda natūralus išgijimo nuo materializmo procesas. Taigi išsivadavimas žymiai lengviau pasiekiamas per atsidavimo tarnystę negu kitais metodais. Ne veltui „Bhagavad-gītoje“ (12.5) pasakyta, kad tas, kuriam patrauklesnis beasmenis Absoliuto aspektas, pasmerktas sunkiems išmėginimams: *kleśo 'dhikataras teṣām avyaktāsakta-cetasām.*

2 TEKSTAS

सर्वासूनां च वायोश्च तन्नासे परमायणे ।
अश्विनोरोषधीनां च घ्राणो मोदप्रमोदयोः ॥ २ ॥

sarvāsūnāṁ ca vāyoś ca tan-nāse paramāyaṇe
aśvinor oṣadhīnāṁ ca ghrāṇo moda-pramodayoḥ

sarva – visų; *asūnām* – įvairių gyvybės oro rūšių; *ca* – ir; *vāyoḥ* – oro; *ca*– taip pat; *tat* – Jo; *nāse* – nosyje; *parama-āyaṇe* – transcendentiniame

šaltinyje; *aśvinoḥ* – pusdievių Aśvini-kumārų; *oṣadhīnām* – visų vaistažolių; *ca* – taip pat; *ghrāṇaḥ* – Jo uoslė; *moda* – malonumas; *pramodayoḥ* – ypatingas žaidimas.

Jo šnervės duoda pradžią mūsų kvėpavimui ir visų rūšių gyvybės orui. Iš Jo uoslės gimsta pusdieviai Aśvinī-kumāros bei įvairiausios vaistažolės, o su Jo alsavimu atsiranda įvairūs kvapai.

3 TEKSTAS

रूपाणां तेजसां चक्षुर्द्यिवः सूर्यस्य चाक्षिणी ।
कर्णौ दिशां च तीर्थानां श्रोत्रमाकाशशब्दयोः ॥ ३ ॥

rūpāṇāṁ tejasāṁ cakṣur divaḥ sūryasya cākṣiṇī
karṇau diśāṁ ca tīrthānāṁ śrotram ākāśa-śabdayoḥ

rūpāṇām – visų formų; *tejasām* – visko, kas spindi; *cakṣuḥ* – akys; *divaḥ* – švytinčios; *sūryasya* – Saulės; *ca* – taip pat; *akṣiṇī* – akių obuoliai; *karṇau* – ausys; *diśām* – visų pasaulio pusių; *ca* – ir; *tīrthānām* – visų Vedų; *śrotram* – klausa; *ākāśa* – erdvės; *śabdayoḥ* – visų garsų.

Švytinčios Jo akys duoda pradžią formai. Jo akių obuoliai – tarytum Saulė ar rojaus planetos. Jo ausys girdi, kas vyksta visose pasaulio pusėse; jos – Vedų indas. Iš Jo klausos gimsta erdvė ir garsas.

Komentaras: Kartais žodis *tīrthānām* verčiamas kaip „šventos vietos“, tačiau Śrīla Jīva Gosvamīs teigia, kad čia jis reiškia transcendentinį Vedų žinojimo patyrimą. *Tīrthomis* vadinami ir Vedų išminties skelbėjai.

4 TEKSTAS

तद्गात्रं वस्तुसाराणां सौभगस्य च भाजनम् ।
त्वगस्य स्पर्शवायोश्च सर्वमेधस्य चैव हि ॥ ४ ॥

tad-gātraṁ vastu-sārāṇāṁ saubhagasya ca bhājanam
tvag asya sparśa-vāyoś ca sarva-medhasya caiva hi

tat – Jo; *gātram* – kūno paviršius; *vastu-sārāṇām* – visų aktyviųjų pradų; *saubhagasya* – visų palankių galimybių; *ca* – ir; *bhājanam* – atsiradimo šaltinis; *tvak* – oda; *asya* – Jo; *sparśa* – lytėjimo; *vāyoḥ* – judančių oro srovių;

ca – taip pat; *sarva* – visų rūšių; *medhasya* – aukų; *ca* – taip pat; *eva* – tikrai; *hi* – būtent.

Virāṭ-puruṣos kūno paviršius – židinys, iš kurio randasi aktyvieji būties pradai ir palankios galimybės. Jo oda, tarytum vėjo dvelksmas, – visų pojūčių šaltinis ir aukavietė.

Komentaras: Oras – tai jėga, išjudinanti planetas, todėl aukojimai, atveriantys kelią į aukštesnes planetas, yra Viešpaties kūno paviršius, taigi ir visų palankiausiųjų galimybių šaltinis.

5 TEKSTAS

रोमाण्युद्भिज्जजातीनां यैर्वा यज्ञस्तु सम्भृतः ।
केशश्मश्रुनखान्यस्य शिलालोहाभ्रविद्युताम् ॥ ५ ॥

romāṇy udbhijja-jātīnāṁ yair vā yajñas tu sambhṛtaḥ
keśa-śmaśru-nakhāny asya śilā-lohābhra-vidyutām

romāṇi – kūno plaukeliai; *udbhijja* – augalų; *jātīnām* – tų rūšių; *yaiḥ* – kurie; *vā* – arba; *yajñaḥ* – aukojimams; *tu* – bet; *sambhṛtaḥ* – specialiai naudojami; *keśa* – galvos plaukai; *śmaśru* – plaukai ant veido; *nakhāni* – nagai; *asya* – Jo; *śilā* – akmenų; *loha* – geležies rūdos; *abhra* – debesų; *vidyutām* – elektros.

Plaukeliai ant Jo kūno – tai aukojimams svarbių medžių rūšių ir visos augmenijos pradžia. Jo galvos ir veido plaukai – debesų ištakos, o nagai – elektros energijos, akmenų ir geležies rūdos šaltinis.

Komentaras: Lygių kaip stiklas Viešpaties nagų paviršiuje susidaro elektros energija. Jo galvos plaukuose tvenkiasi debesys. Vadinasi, Viešpats yra šaltinis, iš kurio randasi visa, kas būtina gyvybei, todėl Vedos teigia, kad visų sukurtojo pasaulio daiktų šaltinis yra Viešpats. Jis yra aukščiausioji visų priežasčių priežastis.

6 TEKSTAS

बाहवो लोकपालानां प्रायशः क्षेमकर्मणाम् ॥ ६ ॥

bāhavo loka-pālānāṁ prāyaśaḥ kṣema-karmaṇām

bāhavaḥ – rankos; *loka-pālānām* – planetas valdančiųjų dievybių, t.y. pusdievių; *prāyaśaḥ* – beveik visada; *kṣema-karmaṇām* – žmonių vadovų ir globėjų.

Iš Viešpaties rankų gimsta didieji pusdieviai bei kiti žmonių vadovai ir globėjai.

Komentaras: Šį svarbų „Śrīmad-Bhāgavatam“ posmą puikiai pagrindžia ir paaiškina „Bhagavad-gītā“ (10.41-42):

yad yad vibhūtimat sattvaṁ śrīmad ūrjitam eva vā
tat tad evāvagaccha tvaṁ mama tejo-'ṁśa-sambhavam

athavā bahunaitena kiṁ jñātena tavārjuna
viṣṭabhyāham idaṁ kṛtsnam ekāṁśena sthito jagat

Įtakingi karaliai, vadovai, šventraščių žinovai, mokslininkai, dailininkai, inžinieriai, išradėjai, geologai, archeologai, gamybininkai, politikai, ekonomistai, biznio magnatai ir dar už juos galingesni pusdieviai: Brahmā, Śiva, Indra, Candra, Sūrya, Varuṇa, Marutai – kiekvienas, užsiėmęs savo darbu, kaip gali rūpinasi visatos gyvenimo reikalais, ir visi jie yra tam tikromis galiomis apdovanotos neatsiejamos Aukščiausiojo Viešpaties dalelės. Aukščiausiasis Viešpats Śrī Kṛṣṇa – visų gyvų būtybių Tėvas, kurio valia gyvoms būtybėms pagal jų norus ir siekius skiriamas tas ar kitas vaidmuo visatos gyvenime. Kai kurioms iš jų, o būtent toms, apie kurias čia buvo kalbėta, dovanojamos ypatingos galios. Sveikai mąstančiam žmogui nekils jokių abejonių, kad gyva būtybė, net jei ji ir labai galinga, nėra visagalė ir visiškai savarankiška. Visos gyvos būtybės, nori jos to ar nenori, negali nepripažinti, kad tie ar kiti gebėjimai turi šaltinį, apie kurį ir kalba šis posmas. O jį pripažinusios ne tik mintimis, bet ir savo darbais, tiesiog vykdydamos savo priedermę, jos pasieks aukščiausią tobulumą, t.y. amžinatvę, absoliutų žinojimą ir neišsemiamą palaimą. Tol, kol šio pasaulio didžiūnai nepripažins, kad egzistuoja šaltinis, iš kurio kyla jų galybė, – Dievo Asmuo, – jie negalės įveikti *māyos,* iliuzijos. *Māyos* veikimas pasireiškia tuo, kad ypatingomis galiomis apdovanota įtakinga asmenybė, iliuzinės materialios energijos paklaidinta, laiko save pasaulio centru ir neugdo dieviškos savimonės. Dėl šios priežasties dabar pasaulyje įsigalėjusi iliuzinė egoistinė nuostata („aš“, „mano“) ir žmonės nuolat nuožmiai kovoja dėl būvio. Tai suvokdama, šviesuomenė turėtų pripažinti Viešpatį aukščiausiuoju,

pirminiu visų galių šaltiniu ir tokiu būdu atsidėkoti Viešpačiui už visas dovanotas malones. Pripažinę Viešpatį aukščiausiuoju visa ko valdovu, t.y. tuo, kuo Jis iš tikrųjų yra, pasieksime aukščiausią tobulumą. Nesvarbu, kokia žmogaus padėtis visuomenėje, – jeigu jis stengiasi meile atsilieptį į Aukščiausiojo Dievo Asmens meilę ir tenkinasi tuo, ką jam siunčia Viešpats, jis netrukus patirs visišką dvasios ramybę, kurios ieškojo daugelį gyvenimų. Dvasios ramybė, arba, kitaip sakant, normali psichinė būsena, prieinama tik tiems, kurie mintimis pasineria į transcendentinę meilės tarnystę Viešpačiui. Tarytum stambus verslininkas, perduodantis sūnui dalį savo įgaliojimų, Viešpats dovanoja Savo neatsiejamoms dalelėms tam tikrų galių, kad jos galėtų Jam pasitarnauti. Paklusnus sūnus visada paklūsta tėvo, šeimos galvos, valiai ir gyvena su juo darnoje ir santarvėje. Viešpats yra visų gyvų būtybių tėvas, todėl jos, kaip ir dera paklusniems vaikams, turėtų stengtis kuo geriau vykdyti savo priedermę, savo tėvo valią. Kai žmogaus sąmonėje nugalės ši mintis, į žemę ateis taika ir klestėjimas.

7 TEKSTAS

विक्रमो भूर्भुवः स्वश्च क्षेमस्य शरणस्य च ।
सर्वकामवरस्यापि हरेश्चरण आस्पदम् ॥ ७ ॥

vikramo bhūr bhuvaḥ svaś ca kṣemasya śaraṇasya ca
sarva-kāma-varasyāpi hareś caraṇa āspadam

vikramaḥ – žingsniai; *bhūḥ bhuvaḥ* – aukštesniųjų ir žemesniųjų planetų; *svaḥ* – rojaus planetų; *ca* – taip pat; *kṣemasya* – visos mūsų nuosavybės saugumo; *śaraṇasya* – bebaimiškumo; *ca* – taip pat; *sarva-kāma* – visų mūsų poreikių; *varasya* – visų palaiminimų; *api* – būtent; *hareḥ* – Viešpaties; *caraṇaḥ* – lotoso pėdos; *āspadam* – prieglobstis.

Taip tolesnės Viešpaties pakopos sergsti aukštesniąsias, žemesniąsias ir rojaus planetas bei visa, kas būtina žmogui. Jo lotoso pėdos – saugiausias prieglobstis nuo baimės.

Komentaras: Norėdamos būti saugios ir turėti visa, kas būtina gyvenimui, gyvos būtybės – Žemėje, aukštutinėse, žemutinėse ir net rojaus planetose, turėtų ieškoti prieglobsčio prie Viešpaties lotoso pėdų. Pasikliovimas Viešpaties lotoso pėdomis be jokių išlygų ir yra tyra atsidavimo Viešpačiui tarnystė, apie kurią kalba pastarasis posmas. Nevalia abejoti jų galia ir prašyti pusdievių malonės, nes visi be išimties pusdieviai yra Viešpaties

valioje. Nuo Viešpaties malonės priklauso visi, išskyrus Jį Patį. Visos gyvos būtybės (žinoma, išskyrus Patį Viešpatį) – netgi visa persmelkianti Supersiela – priklauso nuo aukščiausio Absoliučios Tiesos aspekto, Bhagavāno, Dievo Asmens.

8 TEKSTAS

अपां वीर्यस्य सर्गस्य पर्जन्यस्य प्रजापतेः ।
पुंसः शिश्न उपस्थस्तु प्रजात्यानन्दनिर्वृतेः ॥ ८ ॥

apāṁ vīryasya sargasya parjanyasya prajāpateḥ
puṁsaḥ śiśna upasthas tu prajāty-ānanda-nirvṛteḥ

apām – vandens; *vīryasya* – sėklos; *sargasya* – giminės pradėjimo organų; *parjanyasya* – lietaus; *prajāpateḥ* – kūrėjo; *puṁsaḥ* – Viešpaties; *śiśnaḥ* – lyties organas; *upasthaḥ tu* – ties lyties organu; *prajāti* – dėl vaiko pradėjimo; *ānanda* – malonumo; *nirvṛteḥ* – šaltinis.

Iš Viešpaties lyties organo radosi vandenys, sėkla, giminės pradėjimo organai, lietūs, žmonių giminės pradininkai. Jo lyties organas – tai malonumo, kuris atperka vaiko pradėjimą lydinčias kančias, šaltinis.

Komentaras: Lytiniai organai ir malonumas, patiriamas lytinio akto metu, atsveria sunkią šeimyninio gyvenimo naštą. Jei Viešpaties malone giminei pratęsti skirtų organų negaubtų ypatinga substancija, teikianti didžiulį malonumą, vargu ar apskritai atsirastų norinčių pratęsti giminę. Ši substancija padaro lytinį malonumą tokį stiprų, kad jis su kaupu atperka visas šeimyninio gyvenimo kančias ir taip užburia žmogų, jog siekdamas malonumo jis neapsiriboja vienu vaiku, – kad ir kaip sunku būtų juos išmaitinti. Neteisinga būtų teigti, kad toji malonumo substancija yra kažkoks iliuzinis darinys, nes jo šaltinis yra transcendentinis Viešpaties kūnas. Kitaip sakant, malonumo substancija yra realybė, tačiau kontaktas su materija iškreipia jo esmę. Dėl sąlyčio su materija seksas materialiame pasaulyje yra daugybės negandų priežastis. Todėl lytinis gyvenimas materialiame pasaulyje neturėtų peržengti būtinybės ribų. Materialiame pasaulyje būtina pratęsti giminę, tačiau tai turi būti daroma labai atsakingai, rūpinantis visų pirma dvasinėmis vertybėmis. Materialiame pasaulyje dvasiškai tobulėti galima tik gavus žmogaus gyvybės formą, todėl šeimos planavimas turėtų būti grindžiamas išimtinai dvasinėmis vertybėmis. Šeimos augimo ribojimas naudojant kontraceptines ir kitas panašias priemones dvasiniu požiūriu yra nuodėmingas.

Tai pati bjauriausia susitepimo materija forma. Šiomis priemonėmis besinaudojantys materialistai iki galo nesuvokia dvasinio gyvenimo svarbos ir dirbtiniais būdais nori maksimaliai išnaudoti galimybes patirti malonumą, kurį teikia lyties organus gaubianti substancija. Trumparegiams ir nieko neišmanantiems apie dvasinio gyvenimo vertybes žmonėms lyties organas tėra materialaus malonumo patyrimo instrumentas.

9 TEKSTAS

पायुर्यमस्य मित्रस्य परिमोक्षस्य नारद ।
हिंसाया निर्ऋतेर्मृत्योर्निरयस्य गुदं स्मृतः ॥ ९ ॥

pāyur yamasya mitrasya parimokṣasya nārada
hiṁsāyā nirṛter mṛtyor nirayasya gudaṁ smṛtaḥ

pāyuḥ – tuštinimosi kanalas; *yamasya* – mirties dievo; *mitrasya* – Mitros; *parimokṣasya* – išangės; *nārada* – o Nārada; *hiṁsāyāḥ* – piktybės; *nirṛteḥ*– nelaimių; *mṛtyoḥ* – mirties; *nirayasya* – pragaro; *gudam* – tiesioji žarna; *smṛtaḥ* – laikoma.

O Nārada, Viešpaties visatos pavidalo tuštinimosi kanalas yra mirties dievo Mitros buveinė. Jo išangėje ir tiesiojoje žarnoje glaudžiasi piktybė, nelaimės, mirtis; ten dega pragaro ugnis.

10 TEKSTAS

पराभूतेरधर्मस्य तमसश्चापि पश्चिमः ।
नाड्यो नदनदीनां च गोत्राणामस्थिसंहतिः ॥१०॥

parābhūter adharmasya tamasaś cāpi paścimaḥ
nāḍyo nada-nadīnāṁ ca gotrāṇām asthi-saṁhatiḥ

parābhūteḥ – nusivylimo; *adharmasya* – dorovinio pagedimo; *tamasaḥ* – neišmanymo; *ca* – taip pat; *api* – kaip ir; *paścimaḥ* – nugara; *nāḍyaḥ* – kraujagyslių; *nada* – didžiųjų upių; *nadīnām* – upelių; *ca* – taip pat; *gotrāṇām* – kalnų; *asthi* – kaulų; *saṁhatiḥ* – visuma.

Viešpaties nugara yra nusivylimų, neišmanymo ir dorovinio pagedimo vieta. Iš Jo kraujagyslių išteka didžiosios upės ir upeliūkščiai. Iš Jo kaulų kyla aukščiausi kalnynai.

Komentaras: Norint paneigti Aukščiausiojo Dievo Asmens impersonalumą, tekste nuosekliai analizuojama fiziologinė ir anatominė transcendentinio Viešpaties kūno sandara. Viešpaties kūno (Jo visatos pavidalo) apibūdinimas aiškiai rodo, kad Viešpaties pavidalas skiriasi nuo įprastinių pavidalų, matomų materialiame pasaulyje. Šiaip ar taip, aišku viena – kad Jis nėra beformė tuštuma. Neišmanymas yra Viešpaties nugara, vadinasi, neišmanymas, būdingas menkesnės nuovokos žmonėms, taip pat yra neatsiejama Jo konceptualaus kūno dalis. Jo kūnas yra pilnatviška visuma, talpinanti savyje viską, todėl nėra jokio pagrindo teigti, kad impersonalumas yra vienintelis Jo bruožas. Priešingai, kaip skelbia tobuliausioji iš doktrinų, Viešpats sykiu egzistuoja ir Savo beasmeniu aspektu, ir kaip asmuo. Asmeniškumas yra pirminis Viešpaties bruožas, o Jo impersonalusis skleidinys tėra Jo transcendentinio kūno atspindys. Tie, kuriems nusišypso laimė išvysti Viešpaties veidą, suvokia Jį kaip asmenį, o atsidūrusieji Viešpačiui iš tos pusės, kuri įkūnija neišmanymą, arba, kitaip sakant, matantys Viešpatį iš nugaros nelaimėliai, suvokia Jį impersonaliuoju aspektu.

11 TEKSTAS

अव्यक्तरससिन्धूनां भूतानां निधनस्य च ।
उदरं विदितं पुंसो हृदयं मनसः पदम् ॥११॥

avyakta-rasa-sindhūnāṁ bhūtānāṁ nidhanasya ca
udaraṁ viditaṁ puṁso hṛdayaṁ manasaḥ padam

avyakta – impersonalusis aspektas; *rasa-sindhūnām* – jūrų ir vandenynų; *bhūtānām* – gyvų esybių, gimstančių materialiame pasaulyje; *nidhanasya* – sunaikinimo; *ca* – taip pat; *udaram* – Jo pilvas; *viditam* – išmintingieji žino; *puṁsaḥ* – didžios asmenybės; *hṛdayam* – širdis; *manasaḥ* – subtilaus kūno; *padam* – vieta.

Impersonalusis Viešpaties aspektas – tai didžių vandenynų šėlsmas, Jo pilvas – gyvų esybių atilsio vieta po materialaus pasaulio sunaikinimo. Jo širdis – subtilaus materialiojo gyvos būtybės kūno buveinė. Taip regi išmintingieji.

Komentaras: „Bhagavad-gītoje“ pasakyta, kad per vieną Brahmos dieną Žemėje pasikeičia tūkstantis epochų, kiekvieną kurių sudaro keturi amžiai, trunkantys po 4 300 000 Žemės metų. Lygiai tiek metų trunka ir Brahmos naktis. Brahma, kuriuo paprastai tampa įsikūnijęs didis Viešpaties bhaktas, gyvena šimtą metų ir po mirties pasiekia išsivadavimą. Brahmai mirus,

visata (vadinama *brahmāṇḍa* – į kamuolį panaši sfera, kurioje viešpatauja Brahmā) taip pat sunaikinama, o kartu su ja žūva ir visų planetų gyventojai. Šiame posme žodis *avyakta* reiškia Brahmos naktį, kurios metu vyksta dalinis visatos naikinimas ir mūsų *brahmāṇḍos,* gyvos būtybės, išskyrus Brahmalokos planetų gyventojus, sykiu su didžiuliais vandenynais, t.y. viskuo, kas gyva ir negyva, sueina į *virāṭ-puruṣos* pilvą. Pasibaigus Brahmos nakčiai, vėl kuriamas pasaulis, ir gyvosios būtybės, glūdėjusios Viešpaties kūne, tarytum rytą nubudusios iš kieto miego vėl išeina į dienos šviesą ir imasi savo vaidmenų. Taigi gyvos būtybės yra nesunaikinamos, nemarios – jos egzistuoja ir po materialaus pasaulio sunaikinimo, tačiau, kol nepasiekia išsivadavimo, yra priverstos keisti materialius kūnus. Gyvenimas žmogui duotas tam, kad jis išspręstų šią problemą, t.y. nutrauktų begalinę transmigraciją iš kūno į kūną ir grįžtų į dvasinį dangų, kur gyvenimas amžinas, spinduliuoja palaima ir žinojimu.

Taigi, subtilūs gyvų būtybių pavidalai glūdi Aukščiausiosios Būtybės širdyje ir savo grubiąją medžiaginę formą įgyja materialaus pasaulio atkūrimo metu.

12 TEKSTAS

धर्मस्य मम तुभ्यं च कुमाराणां भवस्य च ।
विज्ञानस्य च सत्त्वस्य परस्यात्मा परायणम् ॥१२॥

dharmasya mama tubhyaṁ ca kumārāṇāṁ bhavasya ca
vijñānasya ca sattvasya parasyātmā parāyaṇam

dharmasya – religijos principų, arba Yamarājos; *mama* – mano; *tubhyam* – tavo; *ca* – ir; *kumārāṇām* – keturių Kumārų; *bhavasya* – Viešpaties Śivos; *ca* – taip pat; *vijñānasya* – transcendentinio išmanymo; *ca* – ir; *sattvasya* – tiesos; *parasya* – didžiosios asmenybės; *ātmā* – sąmonė; *parāyaṇam* – priklauso.

Šios didžios asmenybės sąmonė – tai religijos principų, kuriais vadovaujasi Brahmā, Nārada ir keturi Kumāros, prieglobstis. Taip pat ji ir tiesos bei transcendentinio išmanymo buveinė.

13-16 TEKSTAI

अहं भवान् भवश्चैव त इमे मुनयोऽग्रजाः ।
सुरासुरनरा नागाः खगा मृगसरीसृपाः ॥१३॥

गन्धर्वाप्सरसो यक्षा रक्षोभूतगणोरगाः ।
पशवः पितरः सिद्धा विद्याध्राश्चारणा द्रुमाः ॥१४॥

अन्ये च विविधा जीवा जलस्थलनभौकसः ।
ग्रहर्क्षकेतवस्तारास्तडितः स्तनयित्नवः ॥१५॥

सर्वं पुरुष एवेदं भूतं भव्यं भवच्च यत् ।
तेनेदमावृतं विश्वं वितस्तिमधितिष्ठति ॥१६॥

ahaṁ bhavān bhavaś caiva ta ime munayo 'grajāḥ
surāsura-narā nāgāḥ khagā mṛga-sarīsṛpāḥ

gandharvāpsaraso yakṣā rakṣo-bhūta-gaṇoragāḥ
paśavaḥ pitaraḥ siddhā vidyādhrāś cāraṇā drumāḥ

anye ca vividhā jīvā jala-sthala-nabhaukasaḥ
graharkṣa-ketavas tārās taḍitaḥ stanayitnavaḥ

sarvaṁ puruṣa evedaṁ bhūtaṁ bhavyaṁ bhavac ca yat
tenedam āvṛtaṁ viśvaṁ vitastim adhitiṣṭhati

aham – aš; *bhavān* – tu; *bhavaḥ* – Viešpats Śiva; *ca* – taip pat; *eva* – iš tiesų; *te* – jie; *ime* – visi; *munayaḥ* – didieji išminčiai; *agra-jāḥ* – gimę anksčiau už tave; *sura* – pusdieviai; *asura* – demonai; *narāḥ* – žmonės; *nāgāḥ* – Nāgos planetos gyventojai; *khagāḥ* – paukščiai; *mṛga* – žvėrys; *sarīsṛpāḥ* – ropliai; *gandharva-apsarasaḥ, yakṣāḥ, rakṣaḥ-bhūta-gaṇa-uragāḥ, paśavaḥ, pitaraḥ, siddhāḥ, vidyādhrāḥ, cāraṇāḥ* – įvairių planetų gyventojai; *drumāḥ* – augalija; *anye* – daugybė kitų; *ca* – taip pat; *vividhāḥ*– įvairių rūšių; *jīvāḥ* – gyvos esybės; *jala* – vandens; *sthala* – žemės; *nabha-okasaḥ* – dangaus gyventojai (paukščiai); *graha* – asteroidai; *ṛkṣa* – zodiako žvaigždynai; *ketavaḥ* – kometos; *tārāḥ* – šviesuliai; *taḍitaḥ* – žaibas; *stanayitnavaḥ* – griaustinis; *sarvam* – viskas; *puruṣaḥ* – Dievo Asmuo; *eva idam* – iš tikrųjų visa tai; *bhūtam* – kas kuriama; *bhavyam* – kas bus sukurta; *bhavat* – kas sukurta praeity; *ca* – taip pat; *yat* – kas; *tena idam* – viskas Jame; *āvṛtam* – glūdi; *viśvam* – visatos mastu; *vitastim* – dvidešimt centimetrų; *adhitiṣṭhati* – užima tokią padėtį.

Viešpaties visatos pavidale glūdi viskas – aš pats ir tu, ir Bhāva [Śiva], visi didieji išminčiai, išvydę pasaulio šviesą dar prieš tave, pusdieviai, demonai, nāgos, žmonės, paukščiai, žvėrys, ropliai, visos daiktinės visatos apraiškos, t.y. planetos, žvaigždės, asteroidai, šviesuliai, žaibas, griaus-

tinis, taip pat įvairių planetų sistemų gyventojai: gandharvos, apsaros, yakṣos, rakṣos, bhūtaganos, uragos, paśai, pitos, siddhos, vidyādharos, cāraṇos, taip pat paukščiai, žvėrys, medžiai ir kitų rūšių gyvos būtybės, – visa, kas buvo, yra ir bus. Tačiau Viešpats yra aukščiau viso to ir amžinai egzistuoja vos dvidešimties centimetrų dydžio pavidalu.

Komentaras: Aukščiausiasis Dievo Asmuo egzistuoja dalinės ekspansijos, Supersielos forma, Savo dydžiu neviršijančia dvidešimties centimetrų ir tuo pačiu, nepaprastų Savo galių dėka, išsiskleidžia visatos pavidalu, kuriame glūdi visa organinės ir neorganinės materijos formų įvairovė. Taigi matomų formų įvairovė visatoje yra tapati Viešpačiui, kaip įvairių formų auksiniai papuošalai tapatūs aukso grynuoliui, iš kurio yra padaryti. Kitaip sakant, Viešpats yra aukščiausiasis valdovas ir visas reiškinių pasaulis yra Jo valdžioje. Tačiau sykiu Jis egzistuoja kaip aukščiausioji, absoliučiai savarankiška esmė, skirtinga nuo išraišką gavusios materialios kūrinijos. Neatsitiktinai „Bhagavad-gītoje“ (9.4-5) Jis pavadintas Yogeśvara. Visa būtis išauga iš Viešpaties Śrī Kṛṣṇos galių, ir vis dėlto Viešpats yra skirtingas nuo Savo sukurtos kūrinijos, yra aukščiau jos. Taip teigia ir vienas „Ṛg mantros“ himnų *Puruṣa-sūkta*. Šią vienybės ir skirtybės filosofinę doktriną, dar vadinamą *acintya-bhedābheda-tattva,* iškėlė Viešpats Caitanya Mahāprabhu. Brahmā, Nārada ir visos kitos gyvos būtybės sudaro vienovę su Aukščiausiuoju Viešpačiu ir sykiu skiriasi nuo Jo. Mes visi tapatūs Viešpačiui, lygiai kaip auksiniai papuošalai kokybe tapatūs auksui iš aukso kasyklų. Tačiau kad ir kiek daug aukso papuošalų būtų pagaminta iš gauto telkinyje aukso, kiekybės požiūriu aukso telkinys neišsenka, nes yra *pūrṇam,* pilnatviškas. Nuo pilnatviškos visumos (*pūrṇam*) atsiskyrus pilnatviškam vienetui (*pūrṇam*), aukščiausiasis *pūrṇam* nepakinta. Turėdami ribotus jutimus, mes negalime suvokti šios tiesos. Todėl Viešpats Caitanya ir pavadino Savo filosofiją nesuvokiama (*acintya*). O „Bhagavad-gītos“ bei „Śrīmad-Bhāgavatam“ teigimu, Viešpaties Caitanyos iškelta *acintya-bhedābheda-tattvos* filosofinė doktrina nepriekaištingai atspindi Absoliučią Tiesą.

17 TEKSTAS

स्वधिष्ण्यं प्रतपन् प्राणो बहिश्च प्रतपत्यसौ ।
एवं विराजं प्रतपंस्तपत्यन्तर्बहिः पुमान् ॥१७॥

sva-dhiṣṇyaṁ pratapan prāṇo bahiś ca pratapaty asau
evaṁ virājaṁ pratapaṁs tapaty antar bahiḥ pumān

sva-dhiṣṇyam – spindulius; *pratapan* – skleisdama; *prāṇaḥ* – gyvybės energija; *bahiḥ* – išorinė; *ca* – taip pat; *pratapati* – apšviečia; *asau* – saulė; *evam* – lygiai taip; *virājam* – visatos pavidalą; *pratapan* – išskleisdamas; *tapati* – palaiko tvarumą; *antaḥ* – viduje; *bahiḥ* – išorėje; *pumān* – Aukščiausiasis Asmuo.

Saulė apšviečia visą visatą. Jos spinduliai pasiekia kiekvieną, net patį tolimiausią visatos kampelį. Taip ir Aukščiausiasis Dievo Asmuo, išsiskleidęs visatos pavidalu, palaiko kūrinijos tvarumą, nes egzistuoja tiek jos viduje, tiek ir už jos ribų.

Komentaras: Posmas labai tiksliai apibūdina Viešpaties visatos pavidalą – beasmenį Jo aspektą, dar vadinamą *brahmajyoti*. Čia jis gretinamas su saulės šviesa. Saulės šviesa pasklinda po visą visatą, tačiau jos šaltinis yra Saulės planeta, o dar tiksliau – saulės dievybė, Sūrya-nārāyaṇa. Analogiškai ir Viešpats Kṛṣṇa, Aukščiausiasis Dievo Asmuo, yra beasmenio švytėjimo, impersonaliojo Viešpaties aspekto (*brahmajyoti*), šaltinis. Tai patvirtina ir „Bhagavad-gītā“ (14.27). Taigi Viešpaties visatos pavidalas yra pagalbinis fantastinis vaizdinys, susiformavęs mąstant apie Viešpaties impersonalųjį pavidalą. Pirminis Jo pavidalas – tai dvirankis Viešpats Śyāmasundara, grojantis amžinąja fleita. Septyniasdešimt penki procentai šviesos, kurią skleidžia Viešpats, – tai dvasinis dangus (*tripād-vibhūti*), o dvidešimt penki procentai Jo kūno skleidžiamo švytėjimo – tai materialus pasaulis ir jame išsibarsčiusios visatos. Apie tai taip pat kalbama „Bhagavad-gītoje“ (10.52). Taigi septyniasdešimt penkis procentus šviesos, kurią skleidžia Viešpats, vadina Jo vidine energija, o likusius dvidešimt penkis – Jo išorine energija. Gyvos būtybės, gyvenančios tiek dvasiniame, tiek materialiame pasaulyje, skiriamos Jo paribio energijai (*taṭastha-śakti*) ir pasirinktinai gali gyventi arba Jo išorinės, arba vidinės galių viešpatijoje. Gyvos būtybės, egzistuojančios Viešpaties dvasinėje viešpatijoje, vadinamos išvaduotomis sielomis, o tos, kurios gyvena Jo išorinės galios sukurtame pasaulyje – sąlygotomis. Taigi bent apytikriai galime įsivaizduoti, kiek gyvų būtybių egzistuoja Viešpaties vidinės energijos viešpatijoje ir kiek – Jo išorinės galios sferoje. Išvaduotų sielų yra nepalyginamai daugiau negu sąlygotų.

18 TEKSTAS

सोऽमृतस्याभयस्येशो मर्त्यमन्नं यदत्यगात् ।
महिमैष ततो ब्रह्मन् पुरुषस्य दुरत्ययः ॥१८॥

so 'mṛtasyābhayasyeśo martyam annaṁ yad atyagāt
mahimaiṣa tato brahman puruṣasya duratyayaḥ

saḥ – Jis (Viešpats); *amṛtasya* – nemirtingumo; *abhayasya* – bebaimiškumo; *īśaḥ* – valdovas; *martyam* – mirčiai; *annam* – karminei veiklai; *yat* – kuris; *atyagāt* – transcendentalus; *mahimā* – didybė; *eṣaḥ* – Jo; *tataḥ* – todėl; *brahman* – o brahmane Nārada; *puruṣasya* – Aukščiausiojo Asmens; *duratyayaḥ* – neišmatuojama.

Nemirtingumas ir bebaimiškumas yra Aukščiausiojo Dievo Asmens rankose, Jis – aukščiau mirties ir karminės veiklos materialiame pasaulyje. Todėl, o brahmane Nārada, Aukščiausiojo Asmens didybė yra neišmatuojama.

Komentaras: „Padma Purāṇa“ („Uttara-khaṇḍos“ skyrius) aprašo Viešpaties didybę, atsiskleidžiančią transcendentinėje Jo vidinės galios viešpatijoje, kuri sudaro septyniasdešimt penkis procentus visos būties. Čia pasakyta, kad dvasiniame danguje, kuris randasi išsiskleidus Viešpaties vidinei galiai ir sudaro septyniasdešimt penkis procentus visos būties, planetų yra daug kartų daugiau negu visatose, priklausančiose Viešpaties išorinei galiai. „Caitanya-caritāmṛta“ Viešpaties išorinės galios viešpatijoje egzistuojančias visatas lygina su aruodu pilnu garstyčių sėklų, o atskirą visatą – su garstyčios sėklele. Žmogus nepajėgus suskaičiuoti planetų vienoje vieninteliėje visatoje, tad ką ir kalbėti apie visų visatų planetas – kas suskaičiuos garstyčių grūdelius pilname aruode? O dvasiniame danguje planetų bent triskart daugiau negu materialiame pasaulyje. Būdamos dvasinės, šios planetos yra grynosios dorybės darinys. Jose galima patirti dvasinės palaimos pilnatvę (*brahmānandą*). Šios planetos amžinos, nesunaikinamos ir neturi ydų, būdingų materialiam pasauliui. Visos dvasinio pasaulio planetos švyti pačios – švyti ryškiau negu milijonai materialaus pasaulio saulių, jei tik tai įmanoma įsivaizduoti. Dvasinio dangaus planetų gyventojai negimsta, nemiršta, nesensta ir neserga. Jiems būdingi dieviška išmintis, dievotumas, jų nekankina materialūs troškimai. Transcendentinė meilės tarnystė Aukščiausiajam Viešpačiui Nārāyaṇai, viešpataujančiam Vaikuṇṭhos planetose, – vienintelis jų užsiėmimas. Išvaduotos sielos, kurios yra penkių Upaniṣadų personifikacija, čia nuolat gieda „Sāma Vedos“ himnus (*vedaiḥ sāṅga-pada-kramopaniṣadair gāyanti yaṁ sāmagāḥ*). *Tripād-vibhūti,* septyniasdešimt penki procentai visos Viešpaties energijos, dar vadinamos vidine energija, yra Dievo karalystė, besidriekianti anapus materialaus dangaus, o *pāda-vibhūti* (likusieji dvidešimt penki procentai, tenkantys Jo išorinei energijai) yra materialus pasaulis. Be to, „Padma Purāṇoje“ pasakyta, kad

tripād-vibhūti karalystė transcendentinė, o *pāda-vibhūti* pasaulis – materialus. *Tripād-vibhūti* – amžinas, o *pāda-vibhūti* – laikinas. Viešpaties ir Jo amžinų tarnų, gyvenančių transcendentinėje karalystėje, kūnai dvasiniai ir amžini, spinduliuojantys gėriu, tobulumu ir amžina jaunyste. Kitaip sakant, ten nėra gimimo, mirties, senatvės ir ligų. Amžinasis pasaulis trykšta transcendentiniu džiaugsmu, jame viešpatauja grožis ir palaima. Pastarasis „Śrīmad-Bhāgavatam“ posmas patvirtina šią tiesą, transcendentinę prigimtį apibrėždamas žodžiu *amṛta*. *Utāmṛtatvasyeśānaḥ:* nemirtingumas yra Aukščiausiojo Viešpaties rankose, kitaip sakant, Viešpats yra nemirtingas, o kadangi Jisai – nemirtingumo Dievas, Jis gali dovanoti nemirtingumą savo tarnams, sako Vedos. „Bhagavad-gītoje“ (8.16) Viešpats taip pat mus patikina, kad pasiekusieji Jo amžiną buveinę niekad nebegrįš į šį mirtingųjų pasaulį, kur viešpatauja trejopos kančios.

Viešpats kitoks nei materialaus pasaulio valdovai. Šio pasaulio galingieji nesidalina savo laime su valdiniais, be to, patys yra mirtingi, todėl negali dovanoti valdiniams nemirtingumo. O štai Aukščiausiasis Viešpats, visų gyvų būtybių valdovas, gali dovanoti Savo bhaktams visus Savo bruožus, taip pat nemirtingumą bei dvasinę palaimą. Materialiame pasaulyje gyvų būtybių širdyje viešpatauja nerimas ir baimė, o Viešpats, būdamas aukščiausioji bebaimiškumo personifikacija, Savo tyriems bhaktams dovanoja bebaimiškumą. Baimė, galima sakyti, yra neatsiejama nuo materialios būties, kadangi gimimo, mirties, senatvės ir ligų keliamos kančios, kurioms pasmerktos visos gyvos būtybės, laiko jas nuolatinės baimės gniaužtuose. Materialiame pasaulyje laikas viską pamina po savim, jis yra nuolatinio pasaulio kitimo variklis, ir gyva būtybė, savo prigimtimi būdama *avikāra,* nekintama, labai kenčia dėl pokyčių, kurie atsiranda veikiant laikui. Amžinoje, nemirtingoje Dievo karalystėje amžinasis laikas išsiskiria viena įstabia ypatybe – jo veikimas nejaučiamas, t.y. laikas neturi galios Dievo karalystėje, todėl čia nėra ir baimės. Materialiame pasaulyje žmogus savo rankomis sukuria tariamą laimę. Sunkiu darbu čia galima pralobti, tačiau šią savo paties rankomis susikurtą „laimę“ nuolat apkartina netikrumas ir baimė ją prarasti. Tačiau Dievo karalystėje laimės siekti nereikia. Laimė yra dvasios prigimtinis būvis, nes, kaip skelbia „Vedānta-sūtros“, savo prigimtimi dvasia yra sklidina laimės (*ānandamayo 'bhyāsāt*). Laimė dvasiniame pasaulyje kaskart vis auga ir plečiasi, ir niekad nemąžta, nesenka. Tokia nė mažiausio šešėlio netemdoma dvasinė palaima nepasiekiama niekur materialios visatos ribose, net Janalokos, Maharlokos ir Satyalokos planetose, kadangi ir pats Viešpats Brahmā yra *karmos,* mirties ir gimimo dėsnių valdžioje. Todėl posme ir pasakyta: *duratyayaḥ* – dvasinė laimė, laukianti mūsų amžinoje Dievo karalystėje, yra nepažįstama net didiesiems *brahmacāriams*

bei *sannyāsiams,* pelniusiems teisę gyventi planetose, esančiose aukščiau rojaus sferų (kitaip sakant, net iškilūs *brahmacāriai* ir *sannyāsiai* negali įsivaizduoti Aukščiausiojo Viešpaties didybės). Tačiau Viešpaties dieviškąja malone dvasinė laimė aplanko besąlygiškai Jam atsidavusį bhaktą.

19 TEKSTAS

पादेषु सर्वभूतानि पुंसः स्थितिपदो विदुः ।
अमृतं क्षेममभयं त्रिमूर्ध्नोऽधायि मूर्धसु ॥१९॥

pādeṣu sarva-bhūtāni puṁsaḥ sthiti-pado viduḥ
amṛtaṁ kṣemam abhayaṁ tri-mūrdhno 'dhāyi mūrdhasu

pādeṣu – viename ketvirtadalyje; *sarva* – visos; *bhūtāni* – gyvos būtybės; *puṁsaḥ* – Aukščiausiojo Viešpaties; *sthiti-padaḥ* – visų materijos turtų šaltinis; *viduḥ* – žinoki; *amṛtam* – nemirtingumas; *kṣemam* – palaiminga būtis nepatiriant senatvės, ligų ir t.t.; *abhayam* – bebaimiškumas; *tri-mūrdhnaḥ* – anapus trijų aukštesniųjų planetų sistemų; *adhāyi* – egzistuoja; *mūrdhasu* – anapus materialių visatos apvalkalų.

Iš tiesų žinok, kad viename ketvirtadalyje Viešpaties galių užtenka vietos visoms šio pasaulio gyvoms būtybėms, todėl Jis ir vadinamas visų materijos turtų pirminiu šaltiniu. Dievo karalystėje, kuri driekiasi anapus trijų planetų sistemų ir materialių visatos apvalkalų ribos, viešpatauja nemirtingumas ir bebaimiškumas. Ten nėra senatvės, ligų ir kančių.

Komentaras: Viena ketvirtoji viso, kas radosi iš Viešpaties *sandhinī* energijos, tenka materialiam pasauliui, o trys ketvirtadaliai – dvasiniam. Viešpaties energiją sudaro trys komponentai: *sandhinī, saṁvit* ir *hlādinī*. Kitaip sakant, Jis įkūnija būties, išmanymo ir palaimos pilnatvę. Materialiame pasaulyje asmens egzistencijos, išmanymo ir palaimos pojūčiai yra menkai teišreikšti, todėl išsivadavimą pasiekusios gyvos būtybės, kaip neatsiejamos Viešpaties dalelės, tegali patirti krislelį amžinatvės, išmanymo ir palaimos jausmo, kurį pažįsta Viešpats. Tačiau sąlygotame būvyje jos iš esmės neturi galimybių pažinti tikro, amžino, tyro, išmanymo kupino egzistencijos džiaugsmo. Išvaduotos sielos, kurių yra nepalyginti daugiau negu sielų materialiame pasaulyje, realiai patiria minėtų Viešpaties energijų – *sandhinī, saṁvit* ir *hlādinī* poveikį – tampa nemirtingomis, nežinančiomis kas yra baimė, senatvė ir ligos.

Materialiame pasaulyje planetų sistemos išsidėsčiusios trimis sferomis, dar vadinamomis *triloka:* Svarga, Martya ir Pātāla, – ir visos jos kartu tesudaro vieną ketvirtadalį visos *sandhinī* energijos. Viršum *trilokos,* anapus septynių materijos apvalkalų, driekiasi dvasinis dangus, kuriame spindi Vaikuṇṭhos planetos. Visose *trilokos* planetų sistemose nėra nė vienos gyvos būtybės, kuri būtų pasiekusi nemirtingumo, absoliutaus išmanymo ir palaimos būvį. Trijų aukštesniųjų sistemų planetos vadinamos „satviškomis“ (*sāttvika*), kadangi gyvenimas čia trunka ilgiau, mažne visai nepažįstamos ligos, senatvė ir nesaugumo jausmas. Didieji išminčiai ir šventieji pasikelia į rojaus planetas, esančias aukščiau Maharlokos, tačiau ir čia juos persekioja baimės jausmas, kadangi *kalpos* pabaigoje sunaikinama ir Maharlokos planeta, o jos gyventojai turi keltis į dar aukštesnes planetas. Tačiau ir aukštesnėse planetose mirtis neišvengiama. Čia gyvenama nepalyginamai ilgiau, jų gyventojai žymiai labiau apsišvietę ir yra daug laimingesni, tačiau tikras nemirtingumas, bebaimiškumas, amžina jaunystė ir sveikata pasiekiami tiktai anapus materialaus pasaulio apvalkalų. Minėtos planetos yra visatos pavidalo galva (*adhāyi mūrdhasu*).

20 TEKSTAS

पादास्त्रयो बहिश्चासन्नप्रजानां य आश्रमाः ।
अन्तस्त्रिलोक्यास्त्वपरो गृहमेधोऽबृहद्व्रतः ॥२०॥

pādās trayo bahiś cāsann aprajānāṁ ya āśramāḥ
antas tri-lokyās tv aparo gṛha-medho 'bṛhad-vrataḥ

pādāḥ trayaḥ – sfera, kurią sudaro trys ketvirtadaliai Viešpaties energijos; *bahiḥ* – esanti anapus; *ca* – ir; *āsan* – buvo; *aprajānām* – negimstantys; *ye* – tiems, kurie; *āśramāḥ* – gyvenimo vieta; *antaḥ* – viduje; *tri-lokyāḥ* – trijų pasaulių; *tu* – tačiau; *aparaḥ* – kiti; *gṛha-medhaḥ* – tegalvojantys apie šeimą; *abṛhat-vrataḥ* – nesilaikantys griežtų skaistos įžadų.

Dvasinis pasaulis, kuris sudaro tris ketvirtadalius Viešpaties energijos, egzistuoja už materialaus pasaulio ribų, ir į jį keliauja nebegimstantieji. O tų, kurie pernelyg prisirišę prie šeimos ir nesilaiko griežtų skaistos įžadų, laukia trys materialūs pasauliai.

Komentaras: Šiame „Śrīmad-Bhāgavatam“ posme yra aiškiai suformuluoti *varṇāśrama-dharmos* (dar vadinamos *sanātana-dharma)* sistemos uždavi-

niai. Auklėti žmogų taip, kad jis išmoktų suvaldyti seksualinius potroškius – tai geriausia paslauga jam, nes būtent palaidas lytinis gyvenimas verčia gyvą būtybę nuolat gimti materialiame pasaulyje ir gyventi nelaisvės sąlygomis. Visuomenė, atsisakanti reglamentuoti lytinį gyvenimą – tai barbarų visuomenė, nes bendras klimatas tokioje visuomenėje neskatina materialiame kūne surakintos sielos siekti išsivadavimo. Gimimas, mirtis, senatvė, ligos – visa tai susiję su materialiu kūnu ir su dvasine siela neturi nieko bendra. Tačiau kol kurstoma aistra jusliniams malonumams, tol gyva būtybė priversta be atvangos gimti ir mirti, nes jai nėra vilčių išsivaduoti iš ją surakinusio materialaus kūno, kuris kaip drabužis pasmerktas suirti. *Varṇāśramos* sistema moko žmogų nuo pat jaunų dienų skaistaus *brahmacārio* gyvenimo, idant jis pasiektų tai, kas svarbiausia gyvenime gavus žmogaus kūną. *Brahmacāriai* – tai jaunuoliai, mokomi griežtai laikytis skaistos įžadų. Nepatyrus lytinių santykių skonio, nesunku laikytis šių įžadų, ir jaunuoliai be ypatingo vargo pasiekia aukščiausią gyvenimo tobulumą – įžengia į viešpatiją, kurią sudaro trys ketvirčiai Dievo energijos. Jau sakyta, kad kosminiame pasaulyje, sudarančiame tris ketvirtadalius visos Viešpaties energijos, nėra mirties ir baimės. Gyvenimas ten spinduliuoja laime ir išmintimi. Žmogus, negalintis gyventi be šeimos, nesunkiai atsisakys seksualinių ryšių, jei nuo jaunumės buvo pratintas laikytis *brahmacāryos* priesakų. Sulaukus penkiasdešimties metų, rekomenduojama palikti namus ir išeiti į mišką (*pañcaśordhvaṁ vanaṁ vrajet*), ir nugalėjus prieraišumą šeimai – duoti *sannyāsos* įžadus ir atsidėti Viešpaties tarnystei. Bet kurios formos religija, raginanti savo sekėjus laikytis skaistos, yra naudinga žmogui, nes tik jos besilaikantieji išsivaduoja iš materialios egzistencijos kančių. *Nirvāṇos* kelias, kurį nurodė Viešpats Buda, – tai irgi būdas atsikratyti materialios egzistencijos kančių. „Śrīmad-Bhāgavatam“ iš esmės čia siūlo analogišką praktiką, jos tobuliausią formą. Be to, ji aiškiai apibrėžia tobulumo idėją, nors principinio skirtumo tarp budizmo, Śaṅkaros mokymo ir vaišnavizmo nėra. Siekiantiems aukščiausiojo tobulumo, arba, kitaip sakant, norintiems išvengti mirties, gimimo, negandų ir baimės, visi trys metodai draudžia nusižengti skaistos įžadams.

Šeimos žmonėms ir tiems, kurie sąmoningai nusižengia skaistos įžadams, kelias į Dievo karalystę uždarytas. Dori namų šeimininkai, nesėkmę patyrę *yogai* ir iš kelio išklydę transcendentalistai gali pasiekti aukštesniąsias planetas materialaus pasaulio (vieno ketvirtadalio Viešpaties energijos) ribose. Tačiau amžinasis pasaulis jiems neprieinamas. Žmogų, sulaužiusį skaistos įžadus, vadina *abṛhad-vrata*. Jei *vānaprasthos,* pasitraukusieji iš šeimos, *sannyāsiai,* arba atsiskyrėliai, nori sėkmingai pasiekti tikslą, jiems nevalia sulaužyti skaistos įžadų. *Brahmacāriams, vānaprasthoms,*

sannyāsiams, kurie nebenori vėl gimti (*apraja*), nevalia slapukauti su moterimis. Jei dvasinei praktikai atsidėjęs žmogus patiria nuopuolį – ne viskas prarasta, nes kitą gyvenimą jisai gauna galimybę dar kartą gimti žmogumi dorovingoje išsilavinusio brahmano arba verslininko šeimoje, kad vėl siektų tikslo, ir vis dėlto geriau nerizikuoti ir pasiekti tobulumą – nemirtingumą – dar šį gyvenimą. Jei jo nepasiekiame – gyvename beprasmiškai. Viešpats Caitanya šiuo atžvilgiu Savo pasekėjams kėlė labai griežtus reikalavimus. Vienas iš Jo artimiausių palydovų, Choṭa Haridāsa, nusižengė skaistos įžadui ir susilaukė Viešpaties Caitanyos pasmerkimo. Tad transcendentalistui, kuris davė atsižadėjimo įžadus ir nori pasiekti Dievo karalystę – pasaulį, kur nėra materialių kančių, – geriau nusižudyti negu sąmoningai paragauti lytinių malonumų. Seksas nesuderinamas su pasaulio atsižadėjimu, ir nusiženginas šiam priesakui yra didžiausias nukrypimas nuo religinio gyvenimo normų. Tokį paklydusį žmogų, jei jam nusišypsos laimė, gali išgelbėti tik susitikimas su tyru bhaktu.

21 TEKSTAS

सृती विचक्रमे विश्वङ् साशनानशने उभे ।
यदविद्या च विद्या च पुरुषस्तूभयाश्रयः ॥२१॥

sṛtī vicakrame viśvaṅ sāśanānaśane ubhe
yad avidyā ca vidyā ca puruṣas tūbhayāśrayaḥ

sṛtī – gyvų esybių tikslas; *vicakrame* – yra visais atžvilgiais; *viśvaṅ* – visa persmelkiantis Dievo Asmuo; *sāśana* – savanaudiškas veiksmas; *anaśane* – veiksmas, kuriuo siekiama pasitarnauti Viešpačiui; *ubhe* – abiem atvejais; *yat* – kuris yra; *avidyā* – neišmanymas; *ca* – taip pat; *vidyā* – tiesos pažinimas; *ca* – ir; *puruṣaḥ* – Aukščiausiasis Asmuo; *tu* – bet; *ubhaya* – jų abiejų; *āśrayaḥ* – valdovas.

Visa persmelkiantis Dievo Asmuo yra absoliutus įvairiausių energijų valdovas, todėl kiekvienas veiksmas – ar juo būtų siekiama valdžios, ar pasitarnauti Viešpačiui – yra visiškoje Jo valioje. Visad ir bet kuriomis aplinkybėmis Jis yra tiek neišmanymo, tiek tiesos pažinimo viršiausias valdovas.

Komentaras: Pažymėtinas posmo žodis *viśvaṅ*. Tas, kuris laisvai juda iš vieno veiklos lauko į kitą, vadinamas *puruṣa* arba *kṣetrajña*. Sanskrito terminai *kṣetrajña* ir *puruṣa* tinka tiek individualiajam „aš“, tiek ir

Aukščiausiajam „Aš“, Viešpačiui, apibrėžti. „Bhagavad-gītā“ (13.3) taip aiškina šį klausimą:

> *kṣetrajñaṁ cāpi māṁ viddhi sarva-kṣetreṣu bhārata*
> *kṣetra-kṣetrajñayor jñānaṁ yat taj jñānaṁ mataṁ mama*

Žodis *kṣetra* reiškia „vieta“, o ją pažįstantis vadinamas *kṣetrajña*. Individualusis „aš“ gerai pažįsta tik labai ribotą savo veiklos lauką, tuo tarpu Aukščiausiojo „Aš“, Viešpaties, pažinimas beribis. Individuali siela pažįsta tik savo pačios mintis, jausmus, norus, o Supersiela (Paramātmā), visur egzistuojantis Aukščiausiasis Valdovas, žino visų mintis, jausmus ir norus. Vadinasi, individuali gyva būtybė yra tik savo siauro veiklos lauko viešpats, o Aukščiausiojo Dievo Asmens valdžioje yra visų mūsų veiksmai – praeityje, dabar ir ateityje (*vedāhaṁ samatītāni* …). Tiktai neišmanėliai nesuvokia skirtumo tarp Viešpaties ir gyvų būtybių. Gyva būtybė, kitaip negu materija, turi pažinimo galią ir šiuo požiūriu yra lygi Viešpačiui. Tačiau ji niekada neprilygs Viešpačiui praeities, dabarties ir ateities pažinimo pilnatvės požiūriu. Dėl pažinimo galių ribotumo gyva būtybė dažnai užmiršta savo tikrąją prigimtį. Viešpaties valdomoje *ekapād-vibhūti* srityje, t.y. materialiame pasaulyje, kaip tik ir pasireiškia toks užmaršumas, tačiau veiklos sferoje, vadinamoje *tripād-vibhūti,* t.y. dvasiniame pasaulyje, užmaršumas gyvoms būtybėms nebūdingas, – taigi nebūdingi ir visi iš jo išplaukiantys trūkumai. Materialus kūnas simbolizuoja grubios ir subtilios formos užmaršumą, todėl materialų pasaulį vadina nežinios, *avidyos* pasauliu, o dvasinį – *vidyos,* šviesos, pasauliu. *Avidya* yra kelių pakopų: jos vadinamos *dharma, artha* ir *mokṣa*. Monistų keliama *mokṣos,* išsivadavimo, idėja apie gyvosios būtybės ir Viešpaties vienovę bei galimybę susilieti į vientisą visumą iš tikrųjų yra aukščiausia materialistinės pasaulėžiūros išraiška, t.y dar viena gyvos būtybės užmaršumo apraiška. Individualaus „aš“ ir Aukščiausiojo „Aš“ kokybinės vienovės supratimas yra tik dalinis tiesos pažinimas, ir jį galima traktuoti kaip neišmanymą, nes, kaip anksčiau rašyta, jis neatsižvelgia į kiekybinę sielos ir Supersielos skirtybę. Individuali siela niekada neprilygs Aukščiausiajam pažinimo galiomis, antraip jai nebūtų būdingas užmaršumas. Ir kadangi individualios gyvos būtybės puola į užmarštį, jos skiriasi nuo Viešpaties kaip dalis nuo visumos. Dalis negali susilyginti su visuma. Taigi ir idėja apie absoliučią gyvos būtybės ir Viešpaties vienovę yra pagimdyta neišmanymo. Neišmanymo sferose bet kokios veiklos tikslas yra viešpatavimas kūrinijoje. Todėl materialiame pasaulyje gyvos būtybės gviešiasi turtų, trokšdamos valdyti. Ir to pasekmė – neišvengiami nusivylimai ir konfliktai, o tai – neišmanymo požymiai. Dvasiniame pasaulyje, kuris

trykšta išmintimi, veiklos tikslas – pasitarnauti Viešpačiui (*bhakti*), todėl pasiekus išsivadavimo, atsidavimo Viešpačiui tarnystės būvį, nėra pavojaus susiteršti – tada jau neįmanoma materiali suteptis, t.y. užmaršumas (*avidya*). Taigi tiek neišmanymo, tiek ir žinojimo sferos yra Viešpaties valdžioje, ir gyvai būtybei pačiai lemta rinktis, kuriame iš šių pasaulių gyventi.

22 TEKSTAS

यस्मादण्डं विराड् जज्ञे भूतेन्द्रियगुणात्मकः ।
तद्द्रव्यमत्यगाद्विश्वं गोभिः सूर्य इवातपन् ॥२२॥

yasmād aṇḍaṁ virāḍ jajñe bhūtendriya-guṇātmakaḥ
tad dravyam atyagād viśvaṁ gobhiḥ sūrya ivātapan

yasmāt – iš kurio; *aṇḍam* – sferos formos visatos; *virāṭ* – ir milžiniškas visatos pavidalas; *jajñe* – radosi; *bhūta* – materijos pradai; *indriya* – jutimo ir vykdomieji organai; *guṇa-ātmakaḥ* – ypatybės; *tat dravyam* – visam tam, t.y. visatoms visatos pavidalui ir t.t.; *atyagāt* – transcendentalus; *viśvam* – visas visatas; *gobhiḥ* – spinduliais; *sūryaḥ* – saulė; *iva* – tarytum; *ātapan* – pasklidusi šviesa ir šiluma.

Iš Dievo Asmens kyla sferos formos visatos ir bendras visatos pavidalas su visais materijos pradais, ypatybėmis, jutimo ir vykdomaisiais organais. Ir vis dėlto, Jis egzistuoja atskirai nuo visų šių materijos kūrinių tarytum saulės rutulys, spinduliuojantis šviesą ir šilumą.

Komentaras: Ankstesnis posmas apibrėžia Aukščiausiąją Tiesą kaip *puruṣą,* arba *puruṣottamą,* Aukščiausiąjį Asmenį. Absoliutusis Asmuo – tai *īśvara,* viršiausiasis valdovas, kuriam talkina įvairios Jo energijos. *Ekapād-vibhūti,* Viešpaties materialios energijos kūrinys, yra tarsi viena iš daugybės Viešpaties mylimųjų, kuriai Viešpats yra gana abejingas, ir apie tai liudija „Gītos“ žodžiai: *bhinnā prakṛtiḥ*. *Tripād-vibhūti* sfera, kaip grynoji dvasinės Viešpaties energijos išraiška, Jam, iš teisybės, žymiai mielesnė. Tuo galima paaiškinti, kad Viešpats pirma apvaisina materialią energiją, kuri pagimdo materialius pasaulius, o jau po to įžengia į juos, išsiskleisdamas milžinišku *viśva-rūpos* pavidalu. *Viśva-rūpa,* kurią regėjo Arjuna, nėra pirmapradis Viešpaties pavidalas. Pirmapradžiu pavidalu Viešpats egzistuoja kaip Puruṣottama, t.y. Pats Kṛṣṇa. Lygindamas Viešpatį su saule, posmas

labai vaizdžiai paaiškina, kaip Jis kuria Savo ekspansijas. Saulė spinduliuoja šilumą ir akinamą šviesą, tačiau saulės rutulys yra savibūtis, kaip atskiras dangaus kūnas, nepriklausomas nuo savo išspinduliuojamos šviesos ir šilumos. Impersonalistas visą savo dėmesį sutelkia į Viešpaties spindesį, nežinodamas apie Viešpaties esminį transcendentinį ir amžiną pavidalą – Viešpatį Kṛṣṇą. Štai kodėl aukščiausiasis Viešpaties Asmens pavidalas – dvirankis fleita grojantis Kṛṣṇa, trikdo impersonalistus, gebančius įsivaizduoti Viešpatį tik Jo milžinišku *viśva-rūpos* pavidalu. Jie turėtų suprasti, kad šviesos šaltinis yra saulės rutulys; lygiai taip ir pirminis milžiniško beasmenio Viešpaties pavidalo šaltinis yra Jo Asmens pavidalas, Puruṣottama. „Brahma-saṁhitā“ (5.37) patvirtina šį teiginį:

ānanda-cinmaya-rasa-pratibhāvitābhis
tābhir ya eva nija-rūpatayā kalābhiḥ
goloka eva nivasaty akhilātma-bhūto
govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi

„Aukščiausiasis Dievo Asmuo Govinda, iš kurio kūno sklindanti šviesa įkvepia gyvybės visų gyvų būtybių jutimams, viešpatauja Savo transcendentinėje buveinėje, vadinamoje Goloka. Bet sykiu, plačiai išspinduliuodamas dvasinės palaimos šviesą, kuri savo jėga nenusileidžia Jo Asmens palaimos galiai, Jis yra kiekviename Savo kūrinijos kampelyje.“ Taigi nesuvokiama Savo energija Viešpats suderina asmenybės bruožus ir impersonalų Savo aspektą. Kitaip sakant, Viešpats yra vienas, nedalomas ir sujungia į vienalytę nedalomą visumą visą materijos ir dvasios formų įvairovę. Jis skiriasi nuo visaties, bet sykiu nėra nieko, kas skirtusi nuo Jo.

23 TEKSTAS

यदास्य नाभ्यान्नलिनादहमासं महात्मनः ।
नाविदं यज्ञसम्भारान् पुरुषावयवानृते ॥२३॥

yadāsya nābhyān nalināda aham āsaṁ mahātmanaḥ
nāvidaṁ yajña-sambhārān puruṣāvayavān ṛte

yadā – kada; *asya* – iš Jo; *nābhyāt* – pilvo; *nalināt* – lotoso; *aham* – aš; *āsam* – gimiau; *mahā-ātmanaḥ* – iš dižiosios asmenybės; *na avidam* – nežinojau; *yajña* – aukojimo; *sambhārān* – reikmenų; *puruṣa* – Viešpaties; *avayavān* – kūno dalis; *ṛte* – išskyrus.

Kai aš gimiau lotoso žiede, išaugusiame iš Viešpaties, didžiosios asmenybės [Mahā-Viṣṇu], pilvo, išskyrus didžiojo Dievo Asmens kūno dalis aš neturėjau kitų aukojimo reikmenų.

Komentaras: Viešpatį Brahmą, mūsų kosminio pasaulio kūrėją, vadina Svayambhū – tuo, kuris gimė be tėvo ir motinos. Paprastai gyvybė gimsta po motinos ir tėvo sueities. Tačiau Brahmā, visatos pirmagimis, gimė lotoso žiede, išaugusiame iš pilnatviškos Viešpaties Kṛṣṇos ekspansijos, Mahā-Viṣṇu, pilvo. Lotosas, išaugęs iš Viešpaties kūno, yra Viešpaties kūno dalis, o Brahmā gimė jo žiede. Todėl Viešpats Brahmā taip pat yra Viešpaties kūno dalis. Kai gimęs gigantiškoje negyvenamoje visatoje Brahmā atvėrė akis, aplink buvo dyka ir tamsu, – jis pasijuto sutrikęs. Tada Brahmą širdyje glūdintis Viešpats paragino imtis askezės – tramdyti kūną. Taip jis gavo visa, kas būtina aukojimui atlikti. Be Mahā-Viṣṇu ir Brahmos, gimusio iš Viešpaties kūno, daugiau nieko visatoje nebuvo. Aukojimams daug ko reikia – visų pirma, gyvūno. Gyvūnų aukojimas nėra šiaip žudymas. Tai būtinas aktas, siekiant sėkmingos aukojimo baigties. Žinoma, iš gyvulio atimama gyvybė, tačiau Vedų himnai, kuriuos gieda patyrę žyniai, leidžia jiems išsyk gauti naują kūną. Be patyrusių žynių aukoti gyvulį aukure draudžiama. Taigi viską, kas būtina aukai atlikti, Brahma sukūrė iš Garbhodakaśāyī Viṣṇu kūno, kitaip sakant, Brahma pats nustatė pasaulio tvarką. Be to, pažymėtina, kad visatoje niekas nebuvo sukurta iš tuštumos – kuriama buvo iš Viešpaties kūno. „Bhagavad-gītoje“ (10.8) Viešpats sako: *ahaṁ sarvasya prabhavo mattaḥ sarvaṁ pravartate* – „Viskas sukurta iš Mano kūno dalių, todėl Aš esu pirminis visų kūrinių šaltinis.“ Impersonalistų teigimu, garbinti Viešpatį nėra prasmės, nes Viešpats yra visatis. Tačiau tie, kurie suvokia Viešpatį kaip asmenį, garbina Viešpatį, kupini didžiulio dėkingumo, naudodami komponentus, sukurtus iš Viešpaties kūno dalių. Vaisiai ir gėlės išauga iš Žemės kūno, tačiau tai netrukdo nuovokiems garbintojams aukoti motinai Žemei tai, ką ji pati yra pagimdžiusi. Motina Ganga garbinama aukojant jai Gangos vandens, ir toks jos garbinimas duoda savo vaisius. Viešpačiui taip pat aukojami komponentai, gauti iš Jo kūno dalių, ir vis dėlto garbintojas, kuris pats yra Viešpaties dalelė, būtinai pasiekia tikslą – atsidavimo Viešpačiui tarnystę. Impersonalistas laiko save Dievu, ir tai jo klaida, tuo tarpu tas, kuris suvokia Dievą kaip asmenį, jausdamas didžiulį dėkingumą Viešpačiui, garbina Jį ir su atsidavimu Jam tarnauja. Jis labai gerai suvokia, kad pasaulis neatsiejamas nuo Viešpaties. Todėl bhaktas stengiasi viską, ką turi, panaudoti Viešpaties tarnystei, suprasdamas, kad viskas priklauso Viešpačiui. Mes neturime moralinės teisės ką nors laikyti savo nuosavybe. Tokia nuosekli Dievo ir pasaulio

vienovės samprata stimuliuoja tarnystę Viešpačiui, o impersonalisto tuštybė neleidžia jam nusilenkti Viešpačiui, ir jis lieka Viešpaties nepastebėtas.

24 TEKSTAS

तेषु यज्ञस्य पशवः सवनस्पतयः कुशाः ।
इदं च देवयजनं कालश्चोरुगुणान्वितः ॥२४॥

teṣu yajñasya paśavaḥ savanaspatayaḥ kuśāḥ
idaṁ ca deva-yajanaṁ kālaś coru-guṇānvitaḥ

teṣu – tokiuose; *yajñasya* – aukojimuose; *paśavaḥ* – gyvuliai arba aukojimo komponentai; *sa-vanaspatayaḥ* – su gėlėmis ir lapais; *kuśāḥ* – sausa žolė; *idam* – visi šie; *ca* – taip pat; *deva-yajanam* – aukuras; *kālaḥ* – tinkamas metas; *ca* – taip pat; *uru* – didžiai; *guṇa-anvitaḥ* – kvalifikuotas.

Gėlės, lapai, sausa žolė, aukuras ir tinkamas metas [pavasaris] – būtini komponentai apeiginiams aukojimams atlikti.

25 TEKSTAS

वस्तून्योषधयः स्नेहा रसलोहमृदो जलम् ।
ऋचो यजूंषि सामानि चातुर्होत्रं च सत्तम ॥२५॥

vastūny oṣadhayaḥ snehā rasa-loha-mṛdo jalam
ṛco yajūṁṣi sāmāni cātur-hotraṁ ca sattama

vastūni – indai; *oṣadhayaḥ* – grūdai; *snehāḥ* – lydytas sviestas; *rasa-loha-mṛdaḥ* – medus, auksas ir žemė; *jalam* – vanduo; *ṛcaḥ* – Ṛg Veda; *yajūṁṣi* – Yajur Veda; *sāmāni* – Sāma Veda; *cātuḥ-hotram* – keturių žynių, atliekančių aukojimą; *ca* – viso to; *sattama* – o doringiausiasis.

Be to, reikia tam tikrų indų, grūdų, lydyto sviesto, medaus, aukso, žemės, vandens, Ṛg, Yajur ir Sāma Vedų tekstų ir keturių šventikų, kurie atliktų aukojimą.

Komentaras: Norint sėkmingai atlikti auką, būtina, kad dalyvautų bent keturi patyrę šventikai: aukotojas (*hotā*), giedotojas (*udgātā*), žynys, kuris

įžiebia aukurą be ugnies (*adhvaryu*) ir žynys, kuris vadovauja aukojimui (*brahmā*). Aukojimai visatoje atliekami nuo tada, kai gimė Brahmā, visatos pirmagimis ir buvo vykdomi dar Mahārājos Yudhiṣṭhiros viešpatavimo laikais. Šiais laikais, degradacijos ir nesantaikos eroje, patyrę brahmanai žyniai – dižiulė retenybė. Todėl šventraščiai rekomenduoja mūsų laikais vieną vienintelę auką – *saṅkīrtana-yajñą,* t.y. šventų Viešpaties vardų kartojimą. Šventraščiai skelbia:

harer nāma harer nāma harer nāmaiva kevalam
kalau nāsty eva nāsty eva nāsty eva gatir anyathā

26 TEKSTAS

नामधेयानि मन्त्राश्च दक्षिणाश्च व्रतानि च ।
देवतानुक्रमः कल्पः सङ्कल्पस्तन्त्रमेव च ॥२६॥

nāma-dheyāni mantrāś ca dakṣiṇāś ca vratāni ca
devatānukramaḥ kalpaḥ saṅkalpas tantram eva ca

nāma-dheyāni – pusdievių vardų giedojimas; *mantrāḥ* – specialūs himnai tam tikriems pusdieviams; *ca* – taip pat; *dakṣiṇāḥ* – atlyginimas; *ca* – ir; *vratāni* – įžadai; *ca* – ir; *devatā-anukramaḥ* – vienas pusdievis po kito; *kalpaḥ* – tam tikras šventraštis; *saṅkalpaḥ* – tam tikras tikslas; *tantram* – tam tikras procesas; *eva* – būtent; *ca* – taip pat.

Aukojimo metu taip pat būtina pagerbti pusdievius – sugiedoti jų vardus bei specialius himnus, o taip pat duoti atlyginimo įžadus, kaip tai pataria daryti konkretus šventraštis, konkrečiu tikslu, bei vadovautis konkrečia metodika.

Komentaras: Aukojimo aktas – tai viena iš karminės veiklos formų, grindžiama grynai moksliniais principais. Lemiamą vaidmenį aukojimo baigčiai turi *mantros* ir jų ištarimo teisingumas. Teisingai atlikti auką – tikras mokslas. Šios autentiškos tradicijos apmirė jau prieš keturis tūkstančius metų, nes nebėra patyrusių brahmanų žynių, ir šiandien aukojimai nebeefektyvūs. O be to, Kali-yugoje šventraščiai ir nerekomenduoja jų atlikti. Šiandien – jei ir rengiami tokie aukojimai, tai daroma tik dėl akių – gudrūs šventikai tokiu būdu viliasi pelnyti šlovę. Iš parodomųjų aukojimų nėra jokios naudos. Dabar karminė veikla daugiausia grindžiama materialaus mokslo pergalėmis, iš dalies paprasčiausiomis fizinėmis priemonėmis,

tačiau materialistai beatodairiškai siekia dar subtilesnės materialios pažangos, kuri būtų grįsta *mantrų,* sudarančių Vedų himnus, panaudojimu. Materialistinis mokslas, nagrinėjantis grubius fizikinius reškinius, bejėgis padėti žmogui pasiekti tikrąjį gyvenimo tikslą. Jo siūlomi sprendimai tegali dar daugiau išpūsti netikrus poreikius, bet neišsprendžia esminių būties problemų, todėl materialistinė gyvensena skatina žmonių civilizacijos išsigimimą. Aukščiausias žmogaus gyvenimo tikslas – dvasinė savivoka. Todėl Viešpats Caitanya rekomendavo trumpiausią kelią – kartoti šventą Viešpaties vardą. Apie tai, beje, kalba ir pastarasis posmas. Ir šiuolaikinis žmogus lengvai gali įsitikinti šio nesudėtingo metodo, kuris ypač palankus šiuolaikinėmis sąlygomis, kai visuomenės socialinė struktūra yra labai komplikuota, privalumais.

27 TEKSTAS

गतयो मतयश्चैव प्रायश्चित्तं समर्पणम् ।
पुरुषावयवैरेते सम्भाराः सम्भृता मया ॥२७॥

gatayo matayaś caiva prāyaścittaṁ samarpaṇam
puruṣāvayavair ete sambhārāḥ sambhṛtā mayā

gatayaḥ – ėjimas į aukščiausiąjį tikslą (Viṣṇu); *matayaḥ* – pusdievių garbinimas; *ca* – taip pat; *eva* – iš tiesų; *prāyaścittam* – atsilyginimas; *samarpaṇam* – galutinė auka; *puruṣa* – iš Dievo Asmens; *avayavaiḥ* – kūno dalių; *ete* – šie; *sambhārāḥ* – komponentai; *sambhṛtāḥ* – gauti; *mayā* – mano.

Taigi, kad gaučiau visus aukojimo komponentus, man prireikė Dievo Asmens kūno dalių. Tardamas pusdievių vardus, aš palengva priėjau ir aukščiausiąjį tikslą – Viṣṇu, grąžinau Jam tai, ką buvau iš Jo paėmęs, ir sėkmingai užbaigiau aukojimą.

Komentaras: Šiame posme didžiausias dėmesys skiriamas Aukščiausiojo Viešpaties asmenybei, nes būtent Jis, o ne Jo impersonalusis *brahmajyoti,* yra visa ko šaltinis. Visų aukojimų tikslas yra Aukščiausiasis Viešpats, Nārāyaṇa ir, iš esmės, į šį tikslą žmogų kreipia visi Vedų himnai. Vadinasi, sėkmingai nugyvena savo gyvenimą tiktai tas žmogus, kuriam pavyksta pelnyti Nārāyaṇos prielankumą ir atsiveria vartai į dvasinę Vaikuṇṭhos karalystę, kur jis tiesiogiai bendrauja su Nārāyaṇa.

28 TEKSTAS

इति सम्भृतसम्भारः पुरुषावयवैरहम् ।
तमेव पुरुषं यज्ञं तेनैवायजमीश्वरम् ॥२८॥

iti sambhṛta-sambhāraḥ puruṣāvayavair aham
tam eva puruṣaṁ yajñaṁ tenaivāyajam īśvaram

iti – taip; *sambhṛta* – atlikęs; *sambhāraḥ* – gavau viską, kas reikalinga; *puruṣa* – iš Dievo Asmens; *avayavaiḥ* – sudėtinių dalių; *aham* – aš; *tam eva* – Jam; *puruṣam* – Dievo Asmeniui; *yajñam* – visų aukų viršiausiajam objektui; *tena eva* – visais tais; *ayajam* – garbinau; *īśvaram* – aukščiausiam valdovui.

Taip iš Aukščiausio Viešpaties, viršiausio visų aukojimų objekto, kūno sukūręs reikalingus aukojimo komponentus, aš atlikau Viešpačiui skirtą aukojimą.

Komentaras: Žmonės trokšta vidinės ramybės ir taikos pasaulyje, bet bėda ta, kad jie nežino patikimo visuotinės santarvės recepto. Santarvę pasaulyje gali laiduoti tiktai aukojimai ir savitramda. „Bhagavad-gītoje“ (5.29) nurodoma:

bhoktāraṁ yajña-tapasāṁ sarva-loka-maheśvaram
suhṛdaṁ sarva-bhūtānāṁ jñātvā māṁ śāntim ṛcchati

„*Karma-yogai* gerai žino, kad visi aukojimai skirti Aukščiausiajam Viešpačiui ir kad tai Jis remia aukos ir asketizmo praktiką. Jie supranta, kad Viešpats yra aukščiausiasis visų planetų valdovas ir tikrasis gyvų būtybių draugas. Ir kai jie bendrauja su tyrais Viešpaties bhaktais, šis supratimas padeda jiems palaipsniui išsivaduoti iš materijos pančių ir patiems tapti tyrais bhaktais.“

Atlikti aukojimus mus išmokė Brahmā, pirmoji gyva būtybė materialiame pasaulyje. Jau pats žodis „aukojimas“ suponuoja savo interesų atsisakymą vardan ko nors kito. Aukojimosi dvasia būdinga bet kuriai veiklai. Kiekvienas žmogus ką nors paaukoja kitų labui – ar tai būtų šeima, visuomenė, bendruomenė, šalis, ar visa žmonija. Tačiau auka tobula tada, kai žmogus ryžtasi paaukoti ką nors vardan Aukščiausiojo Viešpaties. Viešpats yra visa ko valdovas ir visų gyvų būtybių draugas. Tai Jis globoja aukojančius, parūpina jiems aukos komponentų, todėl Jam ir turi būti skirtos visos

aukos. Žmonija visas savo jėgas aukoja švietimui, socialinės sferos plėtojimui, ekonomikai, kuria visuotinio gyvenimo sąlygų pagerinimo planus. Bet niekam ir į galvą neateina paklausyti „Bhagavad-gītos“ patarimo ir aukotis vardan Viešpaties. Neatsitiktinai pasaulį drasko nesantarvė. Žmonės, jei jie apskritai nori taikos ir sutarimo pasaulyje, turėtų kelti aukas vardan Aukščiausiojo Valdovo ir visų mūsų draugo.

29 TEKSTAS

ततस्ते भ्रातर इमे प्रजानां पतयो नव ।
अयजन् व्यक्तमव्यक्तं पुरुषं सुसमाहिताः ॥२९॥

tatas te bhrātara ime prajānāṁ patayo nava
ayajan vyaktam avyaktaṁ puruṣaṁ su-samāhitāḥ

tataḥ – po to; *te* – tavo; *bhrātaraḥ* – broliai; *ime* – šie; *prajānām* – gyvų esybių; *patayaḥ* – vadovai; *nava* – devyni; *ayajan* – atliko; *vyaktam* – turinčioms regimą pavidalą; *avyaktam* – neturinčioms regimo pavidalo; *puruṣam* – būtybėms; *su-samāhitāḥ* – laikydamiesi apeigų reikalavimų.

Vėliau, sūnau mano, devyni tavo broliai, kurių valioje visos gyvos būtybės, laikydamiesi visų apeigų reikalavimų, surengė auką, skirtą tiek regimo pavidalo neturinčioms, tiek ir jį turinčioms būtybėms.

Komentaras: Regimą pavidalą turinčios būtybės – tai pusdieviai (dangaus karalystės valdovas Indra ir jo palydovai), o regimo pavidalo neturinti būtybė yra Patsai Viešpats. Išreikštą pavidalą turinčios būtybės yra paprasčiausi šio materialaus pasaulio tvarkdariai, o išreikšto pavidalo neturintis Dievo Asmuo – transcendentinė būtybė, egzistuojanti už materialaus pasaulio ribų. Mūsų laikais, Kali eroje, žmonės jau neturi galimybių akis į akį susitikti net ir su išreikštą pavidalą turinčiais pusdieviais, nes kosminės kelionės daugiau nebevyksta. Nūdienos žmonių akis dengia šydas, tad jiems nematomas nei Aukščiausiasis Dievo Asmuo, nei nepaprastų galių turintys pusdieviai. Šiuolaikinis žmogus viską nori pamatyti savo akimis, nors ir neturi tam būtinų ypatybių. Tuo paaiškintinas nenoras tikėti pusdievių ir Aukščiausiojo Dievo egzistavimu. Užuot pasikliovę savo ribotomis regėjimo galiomis, žvelkime į pasaulį pasikliaudami autoritetingais šventraščiais. Ir šiandien galima regėti Dievą, tačiau tam reikia turėti tinkamas akis – akis, suvilgytas meilės Dievui balzamu.

30 TEKSTAS

ततश्च मनवः काले ईजिरे ऋषयोऽपरे ।
पितरो विबुधा दैत्या मनुष्याः क्रतुभिर्विभुम् ॥३०॥

tataś ca manavaḥ kāle ījire ṛṣayo 'pare
pitaro vibudhā daityā manuṣyāḥ kratubhir vibhum

tataḥ – po to; *ca* – taip pat; *manavaḥ* – Manu, žmonijos pradininkai; *kāle* – po kurio laiko; *ījire* – garbino; *ṛṣayaḥ* – didieji išminčiai; *apare* – kiti; *pitaraḥ* – protėviai; *vibudhāḥ* – Vedų žinovai; *daityāḥ* – pusdievių garbintojai; *manuṣyāḥ* – žmonija; *kratubhiḥ vibhum* – kėlė aukas Aukščiasiajam Viešpačiui.

Po jų aukojimus Aukščiausiajam Viešpačiui rengė žmonijos pradininkai Manu, didieji išminčiai, protėviai, Vedų žinovai, daityos ir žmonės.

Komentaras: Daityos lenkiasi pusdieviams, vildamiesi nusipelnyti visokeriopų materialių gėrybių. Viešpaties bhaktus vadina *eka-niṣṭhom* arba visiškai atsidėjusiais Viešpaties tarnystei. Atsidavusiems Viešpaties tarnams iš esmės nėra kada galvoti apie patogumus, kuriuos teikia materialios gėrybės. Jie yra suvokę savo dvasinę esmę, dvasinis išsivadavimas jiems svarbiau už materialius patogumus.

31 TEKSTAS

नारायणे भगवति तदिदं विश्वमाहितम् ।
गृहीतमायोरुगुणः सर्गादावगुणः स्वतः ॥३१॥

nārāyaṇe bhagavati tad idaṁ viśvam āhitam
gṛhīta-māyoru-guṇaḥ sargādāv aguṇaḥ svataḥ

nārāyaṇe – Nārāyaṇai; *bhagavati* – Dievo asmeniui; *tat idam* – visas materialiame pasaulyje; *viśvam* – visatas; *āhitam* – išsidėsčiusias; *gṛhīta* – priėmęs; *māyā* – materialias energijas; *uru-guṇaḥ* – labai galingas; *sarga-ādau* – kūrime, palaikyme ir sunaikinime; *aguṇaḥ* – transcendentalus materijos *guṇoms; svataḥ* – Sau pakankamas.

Taigi per materiją išraišką gavusios visatos glūdi Jo neribotų materialių galių viešpatijoje. Ir nors, būdamas Pats Sau pakankamas, Jis naudojasi

materialiomis galiomis, vis dėlto Jis nėra kaip nors susijęs su materijos guņomis.

Komentaras: Šiuo posmu Brahmā atsako į Nārados klausimą apie tai, kas užtikrina materialiosios kūrinijos tvarumą. Materijos priežastys ir pasekmės, kurių paviršines apraiškas gali stebėti mokslininkai materialistai, iš tikrųjų nėra ta pamatinė tiesa, kuri paaiškintų pasaulio kūrimą, tvermę ir naikinimą. Materija yra viena iš Viešpaties galių, kuri reiškiasi per laiką, įgydama tris ypatybes – dorybę, aistrą ir neišmanymą, įkūnijamas Viṣņu, Brahmos ir Śivos. Taigi materialioji energija yra Aukščiausiojo Viešpaties valioje, nors Pats Jis egzistuoja amžinai iškilęs virš įvairiomis formomis besireiškiančio materijos judėjimo. Statydamasis didelį namą, turtingas žmogus įdeda į statybą savo energiją pinigų forma. Prireikus jį nugriauti, jis vėlgi skiria tam savo lėšų. Tačiau namą pastačius, šeimininkas juo ima rūpintis pats. Viešpats yra turtingiausias iš turtingiausių, nes Jis – vienvaldis šešių didžiausių turtų savininkas. Taigi Viešpačiui nieko nereikia daryti Pačiam: viskas materialiame pasaulyje vyksta Jo valia, Jam vadovaujant. Todėl pasakyta, kad visas kosminis pasaulis glūdi Nārāyaṇoje, Aukščiausiajame Dievo Asmenyje. Absoliučios Tiesos kaip beasmenės idėjos samprata kyla iš neišmanymo. Apie tai posme ir kalba Brahmājī, kuris, kaip žinoma, laikomas gyvosios visatos kūrėju. Brahmājī yra vienas didžiausių Vedų išminties autoritetų, tad ir jo nuomonė šiuo klausimu verta didžiausio pasitikėjimo.

32 TEKSTAS

सृजामि तन्नियुक्तोऽहं हरो हरति तद्वशः ।
विश्वं पुरुषरूपेण परिपाति त्रिशक्तिधृक् ॥३२॥

sṛjāmi tan-niyukto 'haṁ haro harati tad-vaśaḥ
viśvaṁ puruṣa-rūpeṇa paripāti tri-śakti-dhṛk

sṛjāmi – kuriu; *tat* – Jo; *niyuktaḥ* – nurodymu; *aham* – aš; *haraḥ* – Viešpats Śiva; *harati* – naikina; *tat-vaśaḥ* – Jam paklusdamas; *viśvam* – visą visatą; *puruṣa* – Dievo Asmuo; *rūpeṇa* – Savo amžinu pavidalu; *paripāti* – išlaiko; *tri-śakti-dhṛk* – trijų energijų valdovas.

Jo valia aš kuriu, Viešpats Śiva naikina, o Jis Pats amžinuoju Dievo Asmens pavidalu saugo kūriniją. Jis – visagalis šių trijų energijų valdovas.

Komentaras: Posme patvirtinama, kad Viešpats yra vienintelis ir nepranokstamas. Tai Viešpats Vāsudeva ir Jo įvairios energijos bei ekspansijos sudaro pagrindą materialiam ir dvasiniam pasauliams egzistuoti, jų įvairovei reikštis. „Bhagavad-gītā“ (7.19) teigia, kad viskas materialiame pasaulyje kyla iš Viešpaties Vāsudevos: *vāsudevaḥ sarvam iti*. Vāsudeva – visatis, be Jo nieko daugiau nėra. Aukščiausiuoju Vāsudevą vadina ir Vedų himnai: *vāsudevāt paro brahman na cānyo 'rtho 'sti tattvataḥ* – „Nėra tiesos, aukštesnės už Vāsudevą.“ Viešpats Kṛṣṇa antrina Vedoms „Bhagavad-gītoje“ (7.7): *mattaḥ parataraṁ nānyat* – „Nėra nieko aukščiau Manęs (Viešpaties Kṛṣṇos).“ Taigi impersonalistų pamėgtą būties vienalytiškumo idėją pripažįsta ir Viešpaties tarnai, suvokiantys Jį visų pirma kaip asmenį. O jų požiūriai skiriasi tuo, kad impersonalistai, iš esmės, neigia Dievą kaip asmenį, tuo tarpu bhaktai Jo asmenybę išskiria. „Śrīmad-Bhāgavatam“ posmas paaiškina šią tiesą: Viešpats Vāsudeva yra vienas, tačiau, būdamas visagalis, Jis gali išsiskleisti įvairiais pavidalais ir pademonstruoti įvairias Savo visagalybės puses. Posmo teigimu, Viešpaties visagalybę sudaro trys energijos (*tri-śakti-dhṛk*). Taigi yra trys pagrindinės Jo energijos: vidinė, paribio ir išorinė. Išorinė Jo energija savo ruožtu taip pat reiškiasi trimis aspektais: kaip dorybė, aistra ir neišmanymas. Trimis dvasiniais bruožais (*saṁvit, sandhinī* ir *hlādinī*) reiškiasi ir Jo vidinė galia. Paribio galia, – gyvos būtybės, – taip pat yra dvasinė (*praktṛtiṁ viddhi me parām*), tačiau gyvos būtybės niekad neprilygs Viešpačiui. Viešpats yra *nirasta-sāmya-atiśaya,* kitaip sakant, Aukščiausiajam Viešpačiui nėra lygių, Jis nepranokstamas. Visos gyvos būtybės, tarp jų ir tokios didžios kaip Viešpats Brahmā ir Viešpats Śiva, paklusniai tarnauja Aukščiausiajam Viešpačiui. Materialiame, kaip ir dvasiniame, pasaulyje Savo amžinuoju Viṣṇu pavidalu Viešpats atlieka globėjo vaidmenį ir kontroliuoja pusdievių, tarp jų Brahmos ir Śivos, veiklą.

33 TEKSTAS

इति तेऽभिहितं तात यथेदमनुपृच्छसि ।
नान्यद्भगवतः किञ्चिद्भाव्यं सदसदात्मकम् ॥३३॥

iti te 'bhihitaṁ tāta yathedam anupṛcchasi
nānyad bhagavataḥ kiñcid bhāvyaṁ sad-asad-ātmakam

iti – taip; *te* – tau; *abhihitam* – paaiškinau; *tāta* – mano brangus sūnau; *yathā* – kaip; *idam* – visa tai; *anupṛcchasi* – klausei; *na* – niekada; *anyat* –

išskyrus; *bhagavataḥ* – Dievo Asmenį; *kiñcit* – kas nors; *bhāvyam* – gali būti; *sat* – priežasties; *asat* – pasekmės; *ātmakam* – dalyke.

Taigi, sūnau mano, dabar, kai atsakiau į visus tavo klausimus, neturėtų likti jokių abejonių, kad visa esatis (ar tai būtų priežastis, ar pasekmė, materialiame ar dvasiniame pasaulyje) yra Aukščiausiojo Dievo Asmens valioje.

Komentaras: Visas kosminis pasaulis – tiek materialios, tiek ir dvasinės Viešpaties energijų veikimo sferos – gyvena pagal priežasties ir pasekmės dėsnį. O pirmapradė priežastis yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Pirmapradės priežasties pasekmės pačios tampa tolesnių pasekmių priežastimi ir tokiu būdu visa, kas amžina ar laikina, sykiu yra priežastis ir pasekmė. Viešpats yra pirmapradis gyvybės ir visų energijų šaltinis. Todėl Jį vadina visų priežasčių priežastimi, ir tai liudija „Brahma-saṁhitā“ bei „Bhagavad-gītā“. „Brahma-saṁhitoje“ (5.1) pasakyta:

īśvaraḥ paramaḥ kṛṣṇaḥ sac-cid-ānanda-vigrahaḥ
anādir ādir govindaḥ sarva-kāraṇa-kāraṇam

„Bhagavad-gītā“ (10.8) jai antrina:

ahaṁ sarvasya prabhavo mattaḥ sarvaṁ pravartate
iti matvā bhajante māṁ budhā bhāva-samanvitāḥ

Taigi, pirminė visa ko priežastis yra asmuo, *vigraha,* o beasmenis, impersonalus dvasinis švytėjimas, *brahmajyoti,* – tai tik viena iš pasekmių, kurios priežastis yra Aukščiausiasis Brahmanas (*brahmaṇo hi pratiṣṭhāham*), Viešpats Kṛṣṇa.

34 TEKSTAS

न भारती मेऽङ्ग मृषोपलक्ष्यते
न वै क्वचिन्मे मनसो मृषा गतिः ।
न मे हृषीकाणि पतन्त्यसत्पथे
यन्मे हृदौत्कण्ठ्यवता धृतो हरिः ॥३४॥

na bhāratī me 'ṅga mṛṣopalakṣyate
na vai kvacin me manaso mṛṣā gatiḥ

na me hṛṣīkāṇi patanty asat-pathe
yan me hṛdautkaṇṭhyavatā dhṛto hariḥ

na – niekada; *bhāratī* – žodžiai; *me* – mano; *aṅga* – o Narada; *mṛṣā* – neteisingi; *upalakṣyate* – pasirodė; *na* – ne; *vai* – tikrai; *kvacit* – kada nors; *me* – mano; *manasaḥ* – proto; *mṛṣā* – neteisinga; *gatiḥ* – kryptis; *na* – nei; *me* – mano; *hṛṣīkāṇi* – juslės; *patanti* – puola; *asat-pathe* – laikinoje materijoje; *yat* – kadangi; *me* – mano; *hṛdā* – širdis; *autkaṇṭhyavatā* – su dideliu užsidegimu; *dhṛtaḥ* – įsikibau; *hariḥ* – Aukščiausiasis Dievo Asmuo.

O Nārada, visa širdimi aš įsikibęs laikausi Aukščiausiojo Dievo Asmens Hari lotoso pėdų, todėl mano žodžiai dar niekad neprasilenkė su tiesa, o protas be paliovos tobulėja ir mano juslės nepasiduoda žemoms ir laikinoms materijos pagundoms.

Komentaras: Viešpats Brahmā atvėrė Vedų išmintį Nāradai, ir Nārada, Vyāsadevos bei kitų mokinių padedamas, skelbė transcendentinę išmintį visame pasaulyje. Vedų pasekėjai Brahmājī žodžius laiko neginčijama tiesa. Nuo pasaulio sukūrimo pradžios transcendentinė išmintis sklinda po pasaulį, perduodama iš lūpų į lūpas. Viešpats Brahmā, nors jis gyvena materialiame pasaulyje, yra tobulumą pasiekusi išvaduota gyva būtybė. Todėl kiekvienas, kuris nuoširdžiai nori patirti transcendentinę tiesą, laikys Brahmājī žodžius teisingais, nes Vedų išmintį Brahmai į širdį sudėjo Pats Aukščiausiasis Viešpats. Brahmājī, kaip visų tobuliausia gyva būtybė, niekada neklysta, ir tai dėl to, kad yra ištikimas Viešpaties tarnas, laikantis Viešpatį, Jo lotoso pėdas, aukščiausiaja tiesa. „Brahma-saṁhitoje“ skamba Brahmos žodžiai: *govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi* – „Lenkiuosi pirmapradžiam Dievo Asmeniui Govindai, praamžiui Viešpačiui.“ Dėl Brahmājī ištikimybės praamžiui Viešpačiui Govindai, kiekvienas jo žodis, mintis, poelgis laikytini tiesa. Maloningasis Śrī Govinda, atsiliepdamas į Savo bhaktų meilę ir jų transcendentinę tarnystę, uoliai rūpinasi, kad jo bhaktai būtų teisūs savo žodžiais ir darbais. Viešpats sako „Bhagavadgītoje“ (9.31): *kaunteya pratijānīhi* – „O Kuntī sūnau, paskelbk visiems…“ Kodėl Viešpats Arjunos to prašo? Ogi todėl, kad Paties Govindos teiginiai neįsigilinusiam žmogui gali pasirodyti prieštaringi, o Viešpaties bhakto žodžius jis niekada nelaikys prieštaringais. Viešpats ypač stengiasi apsaugoti bhaktą nuo klaidų. Neatsitiktinai pirmasis atsidavimo Viešpačiui tarnystės žingsnis – tarnystė bhaktui, mokinių sekos tradicijų besilaikančiam Viešpaties tarnui. Išsivadavimas yra nuolatinė bhakto būklė, tačiau tai nereiškia, kad jis yra praradęs savo individualumą. Viešpats per amžius

yra asmenybė, taip pat ir Viešpaties tarnas visada lieka asmenybe. Net ir pasiekus išsivadavimą, bhakto jutimo organai yra aktyvūs, taigi jis visada yra individas. Ir kadangi Viešpats visa širdimi atliepia į bhakto tarnystę, Viešpats taip pat yra asmenybė, dvasinė visybė, įkūnyta absoliučiu pilnatvišku dvasiniu pavidalu. Bhakto jutimai dalyvauja tarnystėje Viešpačiui, todėl netikri materialūs džiaugsmai negali jo sugundyti. Jis visada įgyvendina tai, ką yra sumanęs, nes yra ištikimas Viešpačiui ir nuoširdžiai Jam tarnauja. Tai iš esmės ir yra iškiliausias tobulumo ir išsivadavimo pavyzdys. Vartai į išsivadavimą bus atviri visoms gyvosioms būtybėms nuo Brahmājī iki paprasto žmogaus, jei jos nuoširdžiai pamils Aukščiausiąjį Viešpatį Śrī Kṛṣṇą, praamžį Dievą. Viešpats Pats byloja apie tai „Bhagavad-gītoje“ (14.26):

māṁ ca yo 'vyabhicāreṇa bhakti-yogena sevate
sa guṇān samatītyaitān brahma-bhūyāya kalpate

Taigi tas, kuris nuoširdžiai, visa siela veržiasi prie Dievo Asmens per transcendentinę meilės tarnystę, visad bus teisus savo žodžiais ir darbais. Aukščiausiasis Viešpats yra Absoliuti Tiesa, todėl kiekvienas mūsų žingsnis žengtas derinantis su Absoliučia Tiesa, įgauna Absoliučios Tiesos transcendentinę kokybę. Ir priešingai, visos be išimties nuo Absoliučios Tiesos atsietos teorijos, pagrįstos materialiomis žiniomis ir mokslu, neišvengiamai pasirodo neteisingos, kvailos ir beprasmiškos, kaip ir viskas čia, žemėje, paprasčiausiai dėl to, kad yra nesusijusios su Absoliučia Tiesa. Bedieviškais, veidmainiškais žodžiais ir darbais jokiu būdu negalima pasitikėti, kad ir kokie jie būtų įstabūs materialiu požiūriu. Tokia šio svarbaus posmo prasmė – lašelis tikėjimo ir ištikimybės Viešpačiui brangesnis už netikėjimo vandenynus.

35 TEKSTAS

सोऽहं समाम्नायमयस्तपोमयः
प्रजापतीनामभिवन्दितः पतिः ।
आस्थाय योगं निपुणं समाहित-
स्तं नाध्यगच्छं यत आत्मसम्भवः ॥३५॥

so 'haṁ samāmnāyamayas tapomayaḥ
prajāpatīnām abhivanditaḥ patiḥ

āsthāya yogaṁ nipuṇaṁ samāhitas
taṁ nādhyagacchaṁ yata ātma-sambhavaḥ

saḥ aham – aš (didysis Brahmā); *samāmnāya-mayaḥ* – mokinių sekoje, perduodančioje Vedų išmintį; *tapaḥ-mayaḥ* – atlikęs visas įmanomas askezes; *prajāpatīnām* – visų gyvų būtybių protėvių; *abhivanditaḥ* – garbinamas; *patiḥ* – meistras; *āsthāya* – sėkmingai praktikuota; *yogam* – mistinės galios; *nipuṇam* – labai patyręs; *samāhitaḥ* – patyręs savąjį „aš“; *tam* – Aukščiausiojo Viešpaties; *na* – ne; *adhyagaccham* – iki galo suvokiu; *yataḥ* – iš kurio; *ātma* – aš; *sambhavaḥ* – atsiradau.

Nors mane vadina didžiuoju Brahmā, nors esu laikomas visų didžiausiu, nepralenkiamu Vedų išminties žinovu ir mokinių sekos pradininku, nors atlikau visus įmanomus asketiškus žygius, įvaldžiau visas mistines jėgas ir patyriau savąjį „aš“; ir nors pripažindami mano didybę iš pagarbos prieš mane lenkia galvas didieji gyvų būtybių protėviai, aš vis dėlto nepažįstu Viešpaties, to, kuris ir man davė pradžią.

Komentaras: Nepaisant gero Vedų išmanymo, savo asketiškų žygių, įvairių įžadų laikymosi, įgytų mistinių galių ir dvasinio tobulumo, kurį yra pasiekęs, Brahmā, aukščiausioji iš visų gyvų būtybių šioje visatoje, garbinamas net didžiųjų Prajāpačių, gyvų būtybių protėvių, prisipažįsta nepažįstąs Aukščiausiojo Viešpaties. Taigi visų šių nepaprastų dorybių nepakanka, kad pažinti Aukščiausiąjį Viešpatį. Brahmājī pavyko šiek tiek geriau pažinti Viešpatį todėl, kad iš visos širdies stengėsi tarnauti Jam (*hṛdautkaṇṭhyavatā*), t.y. dėl tarnystės nuostatos. Vadinasi, raktas į Viešpaties pažinimą – nuoširdus nusiteikimas tarnauti. Čia nepadės ir nuostabiausios materialios ypatybės, nei geras mokslo ir filosofijos išmanymas, nei mistinės jėgos. Šiai minčiai ryžtingai pritaria ir „Bhagavad-gītā“ (18.54-55):

brahma-bhūtaḥ prasannātmā na śocati na kāṅkṣati
samaḥ sarveṣu bhūteṣu mad-bhaktiṁ labhate parām

bhaktyā mām abhijānāti yāvān yaś cāsmi tattvataḥ
tato māṁ tattvato jñātvā viśate tad anantaram

Tiktai dvasinė savivoka, kuri tampa įmanoma įgijus čia nurodytas dorybes – Vedų išmanymą, asketizmą ir t.t. – gali padėti atsidavimo Viešpačiui tarnystės kelyje. Be atsidavimo Viešpačiui tarnystės net ir pasiekęs dvasinę savivoką žmogus pasmerktas būti netobulas, nes vien dvasinės savivokos nepakanka, norint pažinti Aukščiausiąjį Viešpatį. Dvasinė savivoka sudaro

prielaidas tapti bhaktu, o tapus bhaktu jau pats troškimas tarnauti Viešpačiui (*bhaktyā*) atveria vartus į Dievo Asmens pažinimą. Žodžio *viśate* („įeiti, įžengti“) prasmė neturėtų būti suprasta klaidingai – kaip nuoroda į „susiliejimą“ su Aukščiausiojo būtimi. Būdama materialiame pasaulyje, gyva būtybė jau yra pasinėrusi į Viešpaties egzistenciją. Joks materialistas negali išlaisvinti savojo „aš“ iš materijos nelaisvės, kadangi mūsų „aš“ yra pasinėręs į Viešpaties išorinę energiją. Neįmanoma sumušti sviesto, jei nežinai, kaip tai daroma. Nemažiau sudėtinga ir išlaisvinti į materiją panirusią sielą – čia nepadės jokie materialūs sugebėjimai. *Viśate,* įsiliejimas, kuris pasiekiamas atsidavimo Viešpačiui tarnyste (*bhaktyā*), iš tikrųjų yra galimybė asmeniškai bendrauti su Viešpačiu. Praktikuoti *bhakti,* atsidavimo Viešpačiui tarnystę, reiškia išsilaisvinti iš materijos pančių ir įžengti į Dievo karalystę, kur tampama panašiu į Jį. Individualybės praradimas nėra *bhakti-yogos* pratybų tikslas, Viešpaties bhaktai to nesiekia. Išsivadavimas yra penkių tipų, o įsiliejimas į Viešpaties būtį arba kūną (*sāyujya-mukti*) tėra vienas iš jų. Kitos išsivadavimo formos leidžia išlaikyti atominių dydžių sieloms individualybę ir yra neįsivaizduojamos be transcendentinės meilės tarnystės Viešpačiui. Žodis *viśate,* vartotas čia pateiktuose „Bhagavadgītos“ posmuose, nurodo į bhaktus, kurie apskritai nesiekia išsivadavimo. Tarnystė Viešpačiui pati savaime, nepriklausomai nuo išorinių aplinkybių, suteikia jiems visišką pasitenkinimą.

Viešpats Brahmā yra pirmoji gyva būtybė visatoje, Vedų išmintį jam tiesiogiai perteikė Patsai Viešpats (*tene brahma hṛdā ya ādi-kavaye*). Tad kas gali geriau išmanyti Vedāntą už Viešpatį Brahmą? Tačiau Brahmā prisipažįsta, kad, nepaisant puikaus Vedų išmanymo, Viešpaties didybė jam nesuvokiama. Niekas negali susilyginti su Viešpačiu Brahma. Kaip gi tada tariamieji *vedāntistai* tikisi iki galo pažinti Absoliučią Tiesą? Tol, kol jie neišeis *bhakti-vedāntos* mokslų, t.y. kol neims derinti Vedāntos studijų su *bhakti* praktika, jie negalės įsilieti į Viešpaties būtį. *Vedānta* – tai dvasinės savivokos būdas, o *bhakti* – dalinis Dievo Asmens pažinimas. Pažinti Dievo Asmenį visą iki galo neįmanoma, ir vis dėlto tam, kuris nusilenkia Viešpačiui ir atsideda Jo tarnystei, Absoliuti Tiesa, Dievo Asmuo, iš dalies atsiskleidžia. Jokie kiti metodai nėra veiksmingi. „Brahma-saṁhitā“ priduria: *vedeṣu durlabham,* t.y. ji sako, kad studijuojant Vedāntą nepaprastai sunku įsitikinti Dievo Asmens egzistavimu, tačiau atsidavusiam Viešpaties sekėjui Jis tampa labai lengvai pasiekiamas (*adurlabham ātma-bhaktau*). Neveltui sudėjęs „Vedānta-sūtras“, Śrīla Vyāsadeva nebuvo visiškai patenkintas. Norėdamas suvokti tikrąją Vedāntos prasmę, dvasinio mokytojo Nārados patartas, jis parašė „Śrīmad-Bhāgavatam“, – todėl „Śrīmad-Bhāgavatam“ yra geriausia priemonė patirti Absoliučią Tiesą.

36 TEKSTAS

नतोऽस्म्यहं तच्चरणं समीयुषां
भवच्छिदं स्वस्त्ययनं सुमङ्गलम् ।
यो ह्यात्ममायाविभवं स्म पर्यगाद्
यथा नभः स्वान्तमथापरे कुतः ॥३६॥

nato 'smy ahaṁ tac-caraṇaṁ samīyuṣāṁ
bhavac-chidaṁ svasty-ayanaṁ sumaṅgalam
yo hy ātma-māyā-vibhavaṁ sma paryagād
yathā nabhaḥ svāntam athāpare kutaḥ

nataḥ – lenkiuosi; *asmi* – esu; *aham* – aš; *tat* – Viešpaties; *caraṇam* – pėdoms; *samīyuṣām* – atsidavusias sielas; *bhavat-chidam* – išvaduoja iš pasikartojančio gimimo ir mirties; *svasti-ayanam* – laimės pilnatvės patyrimas; *su-maṅgalam* – skleidžiantis gėrį; *yaḥ* – kuris; *hi* – iš tikrųjų; *ātma-māyā* – Savo energijų; *vibhavam* – galios; *sma* – tikrai; *paryagāt* – negali aprėpti; *yathā* – kaip; *nabhaḥ* – dangus; *sva-antam* – savo ribų; *atha* – todėl; *apare* – kiti; *kutaḥ* – kaip.

Todėl išmintingiausia nusilenkti prie Jo lotoso pėdų, nes tik jos išgelbės iš nuolat pasikartojančių gimimo ir mirties kančių. Paklusimas Viešpačiui yra didžiausias gėris ir jis leidžia pajusti laimės pilnatvę. Pats dangus neaprėpia savo platybių, – tad kas supras Viešpaties visagalybę, jei Jis Pats nežino, kur baigiasi Jo begalinių galimybių ribos?

Komentaras: Viešpats Brahmā, mokyčiausias iš mokslo vyrų ir didžiausias iš visų aukotojų, nepralenkiamas asketas, didis dvasiškai susivokęs mistikas, yra visų gyvų būtybių aukščiausias dvasinis mokytojas ir jis teigia, kad tas, kuris nori patirti sėkmę, net jeigu jisai siekia išsivaduoti iš materialaus gyvenimo kančių ir pelnyti didžiausią gėrį, t.y. įsilieti į dvasinę būtį, – turi tiesiog nusilenkti prie Viešpaties lotoso pėdų. Viešpatį Brahmą vadina *pitāmaha,* tėvo tėvu. Apie pareigą jaunuolis klausia tėvą, nes jis turi daugiau gyvenimiškos patirties, ir, suprantama, gali duoti gerą patarimą. Viešpats Brahmā – visų tėvų tėvas. Jis yra Manu – visos žmonių giminės, pasklidusios po visas visatos planetas, pradininko tėvo tėvas. Todėl žmonės, gyvenantys mūsų nedidelėje planetoje, turėtų įsiklausyti, ką jiems sako Brahmājī, ir, užuot mėginę išmatuoti Viešpaties galių mastus, padarytų patys sau paslaugą, nusilenkdami prie Viešpaties lotoso pėdų. Vedos patvirtina – Viešpaties

galios neišsemiamos. *Parāsya śaktir vividhaiva śrūyate svābhāvikī jñāna-bala-kriyā ca* („Śvetāśvatara Upaniniṣada“ 6.8). Viešpats visų didžiausias, ir visos kitos gyvos būtybės, taip pat ir Brahmājī – galingiausia iš jų, – pripažįsta, kad geriausia išeitis mums – nusilenkti Viešpačiui. Tiktai didžiausiems neišmanėliams apsiverčia liežuvis teigti, kad viskas, kiek užmato akys, priklauso jiems ir yra jų nuosavybė. Tačiau ar toli siekia jų žvilgsnis? Jų žvilgsnis neaprėpia mūsų mažutės visatos erdvės platybių. Vadinamieji mokslininkai materialistai sako, kad kelionė raketa į aukščiausiąją visatos planetą truktų apie keturiasdešimt tūkstančių metų. Tačiau tokia kelionė yra utopinė, nes kas pragyvens keturiasdešimt tūkstančių metų? O jei tarsime, kad kosmonautas sugrįžtų iš kelionės gyvas, iki to laiko tarp gyvųjų čia neliktų nė vieno jo draugo, kuris galėtų pasveikinti kosmoso nugalėtoją, kaip dabar tapo madinga tarp sveiką nuovoką praradusių šiuolaikinių mokslininkų. Vienas toks ateistiškai nusiteikęs mokslo vyras su didžiausiu užsidegimu planavo savo tolimesnį gyvenimą ir netgi įsteigė ligoninę, norėdamas išgelbėti kitų gyvybę, tačiau praėjus vos šešiems mėnesiams po ligoninės atidarymo pasimirė. Todėl nevalia pragaišinti gyvenimo žmogaus kūnu, gautu nuėjus ilgą evoliucijos kelią per 8 400 000 gyvybės formų, vaikantis išgalvotos materialios laimės, kurią žmogus tikisi pasiekti didindamas savo dirbtinius poreikius ir dangstydamasis skambiu ekonomikos ir mokslo pažangos vardu. Verčiau jis nusilenktų prie Viešpaties lotoso pėdų ir tokiu būdu galutinai atsikratytų kančių. Apie tai „Bhagavad-gītoje“ kalba Pats Viešpats Kṛṣṇa, o „Śrīmad-Bhāgavatam“ Jam antrina Brahmājī, aukščiausiasis visų gyvų būtybių tėvas.

O tam, kuris vengia paklusti Viešpačiui, kaip tai pataria daryti ir „Bhagavad-gītā“, ir „Śrīmad-Bhāgavatam“, ir visi autoritetingi šventraščiai, teks nulenkti galvą prieš materialios gamtos dėsnius. Gyva būtybė iš prigimties nėra nepriklausoma. Ji turi nusilenkti arba Viešpačiui, arba materialiai gamtai. Materiali gamta taip pat yra priklausoma nuo Viešpaties, kadangi Patsai Viešpats ją vadina *mama māyā,* „Mano energija“ (BG 7.14), ir *me bhinnā prakṛtir aṣṭadhā,* „Mano atsietoji energija, besireiškianti aštuoniomis formomis“ (BG 7.4). Todėl materiali gamta, kaip ir gyva būtybė, paklūsta Viešpaties valiai, ir apie tai Jis sako „Bhagavad-gītoje“ (9.10): *mayādhyakṣeṇa prakṛtiḥ sūyate sacarācaram* – „Materiali gamta veikia Man vadovaujant ir taip išjudina pasaulį.“ Gyvos būtybės, kaip aukštesnė už materiją energija, turi laisvę ir sprendimo galią rinktis, kam nusilenkti – Viešpačiui ar materialiai gamtai. Nusilenkusi Viešpačiui, gyva būtybė pelno išvadavimą ir patiria laimę, o nusilenkdama materialiai gamtai, ji pasmerkia save kančioms. Vadinasi, norint padaryti galą kančioms, turime nusilenkti Viešpačiui, nes klusnumo Viešpačiui ugdymas yra *bhava-cchidam* (pašali-

na materialias kančias), *svasty-ayanam* (leidžia pajusti laimės pilnatvę) ir *sumaṅgalam* (yra gėrio šaltinis).

Vadinasi, laisvė, laimė ir visokeriopa sėkmė pasiekiama nusilenkus Viešpačiui, kadangi Jis įkūnija laisvės, laimės ir gėrio pilnatvę. Be to, išvadavimas ir laimė, pelnoma nusilenkus Viešpačiui, neišsemiami. Juos lygina su dangumi, nors iš tikrųjų dangaus analogija iki galo neatspindi jų gilumo. Tiesiog mums dabartinėje padėtyje bekraščio dangaus analogija padeda lengviau suprasti laisvės, laimės ir gėrio pilnatvės mastus. Dangus neaprėpiamas, bet jis nė iš tolo negali prilygti laimei ir laisvei, patiriamoms esant kartu su Viešpačiu. Dvasinės laimės jausmas siekia tokių aukštybių, kad jos nesuvokiamos net Pačiam Viešpačiui, juolab paprastoms gyvoms būtybėms.

Šventraščiuose pasakyta: *brahma-saukhyaṁ tv anantam* – dvasinė laimė beribė. Šiame posme teigiama, kad Pats Viešpats nepajėgus aprėpti tų aukštybių, kurių siekia dvasinė laimė. Tačiau tai nereiškia, kad Viešpats, būdamas nepajėgus jos aprėpti, šia prasme yra netobulas. Iš tikrųjų Viešpats aprėpti ją gali, tačiau laimė, glūdinti Viešpatyje, tapati Jam Pačiam, nes Jis yra absoliutas ir pažįsta viską. Viešpats pajėgus išmatuoti laimę, kurią Pats spinduliuoja, tačiau toji laimė nuolat auga. Viešpats ją aprėpia, tačiau laimė vėl padidėja. Viešpats dar ir dar kartą aprėpia laimės jausmo gilumą – ir tokiu būdu laimės augimas ir jos matas amžinai varžosi kits su kitu, ir tam nėra galo. Dvasinė laimė yra *ānandāmbudhi-vardhanam* – nuolat besiplečiantis palaimos vandenynas. Materialus vandenynas neišsilieja iš krantų, o dvasinis vandenynas nuolat plečiasi. „Caitanya-caritāmṛtoje“ („Ādi-līlā“, ketvirtasis skyrius) Kavirāja Gosvāmis labai vaizdžiai aprašo, kaip nuolat plečiasi vandenynas dvasinės laimės, kurią išgyvena transcendentinė asmenybė Śrīmatī Rādhārāṇī, įkūnijanti Viešpaties Kṛṣṇos palaimos galią.

37 TEKSTAS

नाहं न यूयं यदृतां गतिं विदु-
र्न वामदेवः किमुतापरे सुराः ।
तन्माययामोहितबुद्धयस्त्विदं
विनिर्मितं चात्मसमं विचक्ष्महे ॥३७॥

nāhaṁ na yūyaṁ yad-ṛtāṁ gatiṁ vidur
na vāmadevaḥ kim utāpare surāḥ

tan-māyayā mohita-buddhayas tv idaṁ
vinirmitaṁ cātma-samaṁ vicakṣmahe

na – nei; *aham* – aš; *na* – nei; *yūyam* – jūs, visi sūnūs; *yat* – kurio; *ṛtām* – tikrus; *gatim* – veiksmus; *viduḥ* – žinome; *na* – nei; *vāmadevaḥ* – Viešpats Śiva; *kim* – ką; *uta* – dar; *apare* – kiti; *surāḥ* – pusdieviai; *tat* – Jo; *māyayā* – iliuzinės energijos; *mohita* – suklaidintu; *buddhayaḥ* – intelektu; *tu* – tik; *idam* – tai; *vinirmitam* – kas sukurta; *ca* – taip pat; *ātma-samam* – kiek leidžia kiekvieno sugebėjimai; *vicakṣmahe* – matome.

Kadangi nei Viešpats Śiva, nei tu, nei aš negalime nustatyti dvasinės laimės ribų, iš kur kitiems pusdieviams tai žinoti? Ir kadangi visus mus yra paklaidinusi Aukščiausiojo Viešpaties išorinė iliuzinė energija, mes, kiek kiekvienam iš mūsų leidžia mūsų sugebėjimas matyti, tematome mus supantį daiktinę išraišką turintį kosmosą.

Komentaras: Ne kartą esame minėję dvylikos iškilių dvasios autoritetų (*dvādaśa-mahājana*) vardus. Ir šiame geriausiųjų Aukščiausią Viešpatį pažįstančių asmenybių sąraše pirmuoju įrašytas Brahmā, antrasis – Nārada, trečiasis – Viešpats Śiva. Kiti pusdieviai, dievaičiai, *gandharvos, cāraṇos, vidyādharos,* žmonės, *asuros* absoliutaus Viešpaties Śrī Kṛṣṇos galių pažinime su jais lygintis negali. Pusdieviai, dievaičiai, *gandharvos* ir t.t. yra organizuoto mąstymo aukštutinių planetų gyventojai; žmonės gyvena vidurinėse, o *asuros* – žemutinėse planetose. Ir kiekviena iš šių būtybių savaip suvokia ir vertina Absoliučią Tiesą. Tarp žmonių tai ryškiausiai matyti iš mokslininkų arba filosofų empirikų pavyzdžio. Visos minėtosios gyvos būtybės yra materialios gamtos kūriniai, tad, visai suprantama, kad stebuklingas trijų materialios gamtos *guṇų* veikimas gerokai juos trikdo. Beje, apie tai pasakyta ir „Bhagavad-gītoje“ (7.13). *Tribhir guṇamayair bhāvair ebhiḥ sarvam idaṁ jagat* – visos būtybės nuo Brahmos iki skruzdės kiekviena savaip paveikta materialios gamtos *guṇų,* t.y. dorybės, aistros ir neišmanymo. Visos gyvosios būtybės, turėdamos ribotus individualius gebėjimus, mano, kad mus supantis pasaulis yra vienintelė tiesa. Antai dvidešimtajame amžiuje didieji žemės mokslininkai savo sukurta metodika mėgina numatyti visatos atsiradimo ir būsimo jos išnykimo laiką. Tačiau iš kur jiems tai žinoti? Pats Brahmā, ir tas kartą suklydo, nusprendęs, kad yra vienintelis Brahmā, Viešpaties išrinktasis. Tačiau vėliau Viešpaties malone jam tapo žinoma, kad egzistuoja begalinė daugybė kur kas galingesnių Brahmų, kurie valdo kitas visatas, daug kartų didesnes už mūsiškę, ir kad visos šios visatos drauge paėmus sudaro *ekapād-vibhūti,* ketvirtadalį kūrinijos, kuriai išraišką suteikė Viešpaties kuriamoji energija. Likusieji trys ketvirčiai Jo

energijos tenka dvasiniam pasauliui. Tad ką apie absoliutų Dievo Asmenį Viešpatį Kṛṣṇą gali išmanyti niekingas mokslininkas? Neatsitiktinai Viešpats sako: *mohitaṁ nābhijānāti mām ebhyaḥ param avyayam* – materialios gamtos *guṇų* paklaidinti, jie nesuvokia, kad už šių kūrinių slepiasi Aukščiausiasis Viešpats – absoliutus visaties valdovas. Palyginti su jais, Brahmā, Nārada ir Śiva žino apie Viešpatį labai daug, todėl, užuot didžiavęsi savo ribotu protu ir jo vaikiškais išradimais, – kosminiais laivais ir kitais mokslo laimėjimais, – mes turėtume vadovautis šių didžiųjų asmenybių nurodymais. Motina – vienintelis patikimas žmogus, galintis pasakyti vaikui, kas yra jo tėvas; lygiai taip motinos Vedos, kurias perteikia Brahmā, Nārada, Śiva ir kiti pripažinti autoritetai, – vienintelis tikras žinių apie Absoliučią Tiesą šaltinis.

38 TEKSTAS

यस्यावतारकर्माणि गायन्ति ह्यस्मदादयः ।
न यं विदन्ति तत्त्वेन तस्मै भगवते नमः ॥३८॥

yasyāvatāra-karmāṇi gāyanti hy asmad-ādayaḥ
na yaṁ vidanti tattvena tasmai bhagavate namaḥ

yasya – kurio; *avatāra* – įsikūnijimas; *karmāṇi* – veikla; *gāyanti* – šlovinami; *hi* – tikrai; *asmat-ādayaḥ* – aš ir visi kiti; *na* – ne; *yam* – kurį; *vidanti* – pažįstame; *tattvena* – tokį, koks Jis yra; *tasmai* – Jam; *bhagavate* – Dievo Asmeniui, Śrī Kṛṣṇai; *namaḥ* – pagarbiai lenkiamės.

Tad pagarbiai nulenkim galvas prieš Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, kurio įsikūnijimus ir darbus šlovinam, nors nepajėgiam pažinti Jo iki galo.

Komentaras: Pasakyta, kad Dievo transcendentinis vardas, pavidalas, ypatybės, dieviškieji žaidimai, regalijos, asmens bruožai ir t.t. grubiomis materialiomis juslėmis nepatiriami. Tačiau kai klausantis apie Viešpatį, Jį apdainuojant, prisimenant ir garbinant šventos Dievybės lotoso pėdas ir t.t., juslės išgrynėja, Viešpats atsiskleidžia Pats – atsiskleidžia tiek, kiek brandesnė tampa atsidavimo Jam tarnystė (*ye yathā māṁ prapadyante*). Viešpats nėra klusnus mūsų pageidavimų vykdytojas, kuris, vos tik pakvietus, privalo tučtuojau prisistatyti. Jei norime Jį pamatyti, turime sekti pirmtakų iš mokinių sekos (kurios pradininkai – Brahmā, Nārada ir kiti autoritetai) nubrėžtu keliu, t.y. būti pasiryžę tarnauti Viešpačiui ir vykdyti visas

nurodytas pareigas. Praktikuojant autoritetingais principais pagrįstą atsidavimo Viešpačiui tarnystę, lengvai apsivalo bhakto jutimai ir tada Viešpats atskleidžia jam Savo tikrąjį veidą, žinoma, atsižvelgdamas į jo dvasinį brandumą. Tačiau tam, kuris nepraktikuoja autoritetinga tradicija grįstos atsidavimo Viešpačiui tarnystės, o remiasi vien savo abstrakčiomis filosofinėmis išvadomis ir samprotavimais, Viešpats iš esmės yra nepasiekiamas. Sunkiausią kelią pasirinkęs filosofas savo iškalba gali sužavėti klausytojus, tačiau jis niekada nepažins Aukščiausiojo Dievo Jo asmens aspektu. „Bhagavad-gītoje“ Viešpats aiškiai sako, kad pažinti Jį galima tiktai per tarnystę. Viešpats nepažinus išdidžiam, viskuo abejojančiam ir bet kokius autoritetus besistengiančiam nuvainikuoti materialisto protui. Tuo tarpu nuolankus bhaktas savo nuoširdžia tarnyste pelno Viešpaties prielankumą. Tokiam bhaktui Viešpats atsiskleidžia tiek, kiek bhaktas nusipelno. Neveltui, būdamas autoritetingas dvasinis mokytojas, Viešpats Brahmā reiškia savo nuolankią pagarbą Viešpačiui ir pataria mums praktikuoti *śravaṇą* ir *kīrtaną*. Praktikuodami *śravaṇą* ir *kīrtaną,* t.y. klausydami pasakojimų apie šlovingus Viešpaties įsikūnijimų darbus ir juos apdainuodami, savo širdyje mes tikrai regėsime gyvą Viešpatį. Apie tai buvo kalbėta pirmojoje „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmėje, žemiau cituoto posmo komentaruose:

tac chraddadhānā munayo jñāna-vairāgya-yuktayā
paśyanty ātmani cātmānaṁ bhaktyā śruta-gṛhītayā
(SB 1.2.12)

Reziumuojant galima pasakyti, kad nėra metodo, leidžiančio pažinti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį iki galo, tačiau patirti Jo buvimą iš dalies padeda atsidavimo Viešpačiui tarnystė, t.y. pasakojimų apie Viešpatį klausymasis, Jo apdainavimas ir t.t.

39 TEKSTAS

स एष आद्यः पुरुषः कल्पे कल्पे सृजत्यजः ।
आत्मात्मन्यात्मनात्मानं स संयच्छति पाति च ॥३९॥

sa eṣa ādyaḥ puruṣaḥ kalpe kalpe srjaty ajaḥ
ātmātmany ātmanātmānaṁ sa saṁyacchati pāti ca

saḥ – Jis; *eṣaḥ* – tas Pats; *ādyaḥ* – praamžis Dievo Asmuo; *puruṣaḥ* – Mahā-Viṣṇu, Govindos (Viešpaties Kṛṣṇos) pilnatviška ekspansija; *kalpe kalpe* –

kiekvienoje epochoje; *sṛjati* – kuria; *ajaḥ* – negimęs; *ātmā* – Pats; *ātmani* – į Save; *ātmanā* – Savo Paties galia; *ātmānam* – Save; *saḥ* – Jis; *saṁyacchati* – suima; *pāti* – palaiko; *ca* – taip pat.

Jis, aukščiausiasis praamžis Dievo Asmuo, Viešpats Śrī Kṛṣṇa, pilnatviškai išsiskleidęs Mahā-Viṣṇu pavidalu, pirmuoju Savo įsikūnijimu, suteikia išraišką mus supančiam kosmosui, bet Pats yra bepradis ir negimęs. Ir vis dėlto kūrimas vyksta Jame Pačiame, o materialusis pradas ir daiktinės jo apraiškos yra niekas kita kaip Jis Pats; Jis kuriam laikui suteikia išraišką materijos pradui bei daiktinėms apraiškoms, ir netrukus vėl suima juos į Save.

Komentaras: Kūrinija tapati Viešpačiui, ir vis dėlto Jis egzistuoja virš kūrinijos. Pastarąją mintį „Bhagavad-gītā“ paaiškina tokiu posmu (9.4):

mayā tatam idaṁ sarvaṁ jagad avyakta-mūrtinā
mat-sthāni sarva-bhūtāni na cāhaṁ teṣv avasthitaḥ

Impersonalusis Absoliučios Tiesos aspektas taip pat yra viena iš Viešpaties formų. Ji vadinama *avyakta-mūrti*. *Mūrti* reiškia „forma“, tačiau kadangi beasmenis aspektas nesuvokiamas mūsų ribotoms juslėms, jis vadinasi *avyakta-mūrti*. Šis jutimais nepatiriamas Viešpaties pavidalas yra visos kūrinijos ramstis. Kitaip sakant, visa kūrinija yra Patsai Viešpats, kūrinija tapati Jam, ir sykiu Jis kaip praamžis asmuo Dievas Śrī Kṛṣṇa yra nuošaly sukurtojo kosminio pasaulio. Impersonalistai ypatingą reikšmę teikia beasmeniam Viešpaties aspektui ir netiki, kad pirmapradžiu pavidalu Viešpats egzistuoja kaip asmuo, tuo tarpu *vaiṣṇavai* pripažįsta pirminį Viešpaties pavidalą, beasmenę Jo formą laikydami vienu iš Dievo Asmens aspektų. Viešpaties asmens ir beasmenis aspektai egzistuoja lygia greta ir šią tiesą labai aiškiai formuluoja tiek „Bhagavad-gītā“, tiek ir „Śrīmad-Bhāgavatam“ bei kiti Vedų šventraščiai. Žmogaus protui ši idėja nesuvokiama, todėl reikia pasikliauti šventraščių autoritetu. Ją tegalima suvokti per atsidavimo Viešpačiui tarnystę, bet ne spekuliatyviosios filosofijos ir indukcinės logikos priemonėmis. Impersonalistai didesniu ar mažesniu mastu remiasi induktyviąja logika, todėl yra nepajėgūs suvokti pirmapradžio Dievo Asmens Śrī Kṛṣṇos. Jie įsivaizduoja Kṛṣṇą labai miglotai, nors Vedų literatūroje pateikiami labai konkretūs Jo aprašymai. Žinių trūkumas neleidžia jiems suprasti, kad Viešpats, glūdėdamas visuose daiktuose, sykiu egzistuoja ir kaip pirmapradis asmuo. Šios mąstymo ydos priežastis – materialistinė samprata, kad substancija, padalinus ją į daug dalių, liaujasi egzistavusi savo pirminiu pavidalu.

Pirmapradis Dievo Asmuo (*ādyaḥ*), Govinda, įsikūnija Mahā-Viṣṇu pavidalu ir gulasi į Savo Paties sukurtą Priežasčių vandenyną. Tai patvirtina ir „Brahma-saṁhitā“ (5.47):

yaḥ kāraṇārṇava-jale bhajati sma yoga-
nidrām ananta-jagad-aṇḍa-saroma-kūpaḥ
ādhāra-śaktim avalambya parāṁ sva-mūrtiṁ
govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi

„Brahma-saṁhitos“ autorius Viešpats Brahmājī sako: „Lenkiuosi praamžiui Viešpačiui Govindai, kuris, įsikūnijęs Savo pilnaverte ekspansija Mahā-Viṣṇu, guli Priežasčių vandenyne, nugrimzdęs į mistinį amžinatvės miegą. Ir iš Jo transcententinio kūno porų išeina milijardai visatų.“

Taigi Mahā-Viṣṇu yra pirmasis visų svarbiausias įsikūnijimas kūrinijoje. Iš Jo viena po kitos randasi visatos. Jis yra visų materijos kūrinių šaltinis. Viešpats sukuria Priežasčių vandenyną, *mahat-tattvą,* kuri panaši į debesį dvasiniame danguje, ir tėra maža visos kūrinijos dalis. Dvasinis dangus – tai iš Jo asmens pavidalo sklindanti šviesa, bet taip pat Jis yra ir *mahat-tattvos* debesis. Jis guli Priežasčių vandenyne ir iš Jo kvėpavimo gimsta visatos, o tada, įėjęs į kiekvieną jų Garbhodakaśāyī Viṣṇu pavidalu, Jis sukuria Brahmą, Śivą ir pulkus kitų pusdievių, kad jie rūpintųsi visatos reikalais. O kai ateina laikas, Jis vėl suima į Save visą šią kūriniją. Tai patvirtina ir „Bhagavad-gītā“ (9.7):

sarva-bhūtāni kaunteya prakṛtiṁ yānti māmikām
kalpa-kṣaye punas tāni kalpādau visṛjāmy aham

„O Kuntī sūnau, kai baigiasi *kalpa,* t.y. kai Brahmā nugyvena savo amžių, visi sukurtieji pasauliai įsilieja į Mano *prakṛti,* energiją, ir vėl, Man panorėjus, Mano asmens energijos formuojamas randasi kosminis pasaulis – toks, koks jau yra kitados buvęs.“

Apibendrinant galima pasakyti, kad visa esatis – tai ne kas kita, kaip nesuvokiamų Viešpaties asmens energijų apraiškos. Ir, kaip mes esame kalbėję anksčiau, jų veikimo negali suprasti niekas.

40-41 TEKSTAI

विशुद्धं केवलं ज्ञानं प्रत्यक्सम्यगवस्थितम् ।
सत्यं पूर्णमनाद्यन्तं निर्गुणं नित्यमद्वयम् ॥४०॥

ऋषे विदन्ति मुनयः प्रशान्तात्मेन्द्रियाशयाः ।
यदा तदेवासत्तर्कैस्तिरोधीयेत विप्लुतम् ॥४१॥

viśuddhaṁ kevalaṁ jñānaṁ pratyak samyag avasthitam
satyaṁ pūrṇam anādy-antaṁ nirguṇaṁ nityam advayam

ṛṣe vidanti munayaḥ praśāntātmendriyāśayāḥ
yadā tad evāsat-tarkais tirodhīyeta viplutam

viśuddham – be materijos sutepties; *kevalam* – tyras ir tobulas; *jñānam* – žinojimas; *pratyak* – visa persmelkiantis; *samyak* – visiškai; *avasthitam* – įsitvirtinęs; *satyam* – tiesa; *pūrṇam* – absoliuti; *anādi* – be pradžios; *antam* – be pabaigos; *nirguṇam* – neturintis materialių ypatybių; *nityam* – amžinas; *advayam* – neturintis Sau lygių; *ṛṣe* – o didis išminčiau Nārada; *vidanti* – tepažįsta; *munayaḥ* – didieji mąstytojai; *praśānta* – nurimusios; *ātma* – savasis „aš“; *indriya* – juslės; *āśayāḥ* – randa prieglobstį; *yadā* – kada; *tat* – tai; *eva* – tikrai; *asat* – nepagrįsti tiesa; *tarkaiḥ* – argumentai; *tiraḥ-dhīyeta* – išnyksta; *viplutam* – sugadinta.

Dievo Asmuo tyras, be menkiausių materialios sutepties pėdsakų. Jis – Absoliuti Tiesa, visiško, nepriekaištingo išmanymo įsikūnijimas. Jis persmelkia būtį, Jis yra visur ir neturi nei pradžios, nei pabaigos. Jam nėra lygių. O Nārada, o didis išminčiau, didieji mąstytojai pažįsta Jį tik tada, kai visiškai atsikrato materialių troškimų ir jų savasis „aš“ apsigyvena nurimusių juslių užuovėjoje. Kitu atveju nepagrįsti įrodinėjimai iškreipia tiesą, ir Viešpats dingsta iš mūsų akiračio.

Komentaras: Posmas apibūdina Viešpaties asmenybę, Jo transcendentinių darbų laikinose materialiose kūrinijose klausimą atidėjus šalin. *Māyāvādos* filosofija perša mintį, kad nužengdamas Savo *avatārų* pavidalu Viešpats gauna materialų kūną ir tokiu būdu susitepa materija. Posmas paaiškina, kad Viešpats visada ir bet kuriomis aplinkybėmis yra tyras ir nesuteptas, ir visiškai paneigia tokius iš piršto laužtus teiginius. Pasak *māyāvādos* filosofijos, kol dvasinę esybę gaubia neišmanymas, ji vadinama *jīva,* tačiau ištrūkusi iš neišmanymo nelaisvės ji įsilieja į beasmenę Absoliučios Tiesos esatį. Pastarasis posmas teigia, kad Viešpats yra amžino ir nepriekaištingo žinojimo įsikūnijimas. Amžina, materijos nepaliesta būtis yra neatsiejama nuo Viešpaties. Šis bruožas išskiria Viešpatį iš kitų, paprastų gyvų būtybių, kurios linkusios pasiduoti neišmanymui ir vergauti materijai. Vedų teigimu, Viešpats spinduliuoja palaima ir žinojimu (*vijñānam ānandam*). Sąlygotos individualios sielos ir iš tolo negali lygintis su Juo, kadangi yra linkusios

užsiteršti. Patyrusi išvadavimą, gyva būtybė susivienija su Viešpačiu egzistencijos kokybės prasme, tačiau minėtasis polinkis susitepti materija, kuris svetimas Viešpačiui, nubrėžia ribą tarp individualiosios gyvos būtybės ir Viešpaties. Vedos sako: *śuddham apāpa-viddham* – Viešpats, kitaip nei individualioji *ātmā,* niekada nesusitepa nuodėme. Vedos gretina Viešpatį su saule. Saulė – neišsemiamas energijos šaltinis, todėl prie jos nelimpa joks purvas. Maža to, saulės spinduliai turi sterilizuojantį poveikį. Viešpats kaip saulė, prie Jo nelimpa joks purvas. Ir sąlytis su Dievu apvalo nuodėmingas gyvas būtybes. Jeigu pratęsime šią analogiją, Viešpats – kaip saulė spindi visur, neveltui pastarajame posme pavartotas žodis *pratyak*. Nėra pasaulyje nieko, ko negalima būtų priskirti Viešpaties galybės apraiškų kategorijai. Viešpats glūdi visur, Jis aprėpia viską; o individualių sielų darbai Jam neturi jokios įtakos. Kitaip sakant, Jis yra be galo didelis, o gyvos būtybės – be galo mažos. Pasak Vedų, be Viešpaties daugiau nieko nėra, mes ir mūsų būtis yra visiškoje Jo valioje. Jis – visų mūsų gyvybės galių šaltinis, Aukščiausioji, pirminė Tiesa, iš kurios kyla visos kitos tiesos kategorijos. Jis yra visų gyvos esybės valdomų turtų šaltinis, todėl niekas negali lygintis su Juo turtais. Būdamas visų turtingiausias, t.y. Savo valdžioje turėdamas visus turtus, šlovę, galią, grožį, žinojimą ir atsižadėjimą, Jis be jokių abejonių yra Aukščiausiasis Asmuo. Ir, kaip asmuo, Viešpats, žinoma, turi asmens bruožų, nors egzistuoja viršum materijos *guņų*. Mes jau aptarėme aforizmą *itthaṁ-bhūta-guņo hariḥ* (SB 1.7.10). Jo transcendentinėmis ypatybėmis žavisi net išsivadavusios sielos (*ātmārāmos*). Viešpats yra pilnavertė asmenybė ir sykiu Jis – visagalis. Jam asmeniškai neprivalu kažką daryti, – už Jį viską padaro visagalės energijos. Šitai patvirtina Vedų *mantros: parāsya śaktir vividhaiva śrūyate svābhāvikī jñāna-bala-kriyā ca*. Viešpats turi ypatingą dvasinį pavidalą, nematomą materialiai akiai, nepatiriamą kitiems materialiems jutimams ir nesuvokiamą materialiam protui. Jis tampa matomas, kai praktikuodami atsidavimo Viešpačiui tarnystę išgryniname savo jutimus (*yam evaiṣa vṛṇute tena labhyaḥ*). Taigi egzistuoja fundamentalūs skirtumai tarp Viešpaties ir gyvų būtybių.

Vedos skelbia, kad Viešpačiui niekas neprilygsta (*ekam evādvitīyaṁ brahma, dvaitād vai bhayaṁ bhavati*). Jis neturi varžovo, jokia kita gyva būtybė Jam nekelia grėsmės ir niekas negali su Juo lygintis. Nors Jis visų gyvų būtybių tėvas, tarp Viešpaties ir jų egzistuoja didžiulis skirtumas. Jei tai būtų netiesa, ankstesnis posmas, skelbiantis, kad niekas negali iki galo pažinti Viešpaties (*na yaṁ vidanti tattvena*), būtų beprasmis. Pastarasis posmas antrina ankstesniajam ir teigia, kad Viešpaties neįmanoma iki galo pažinti, tačiau čia, be kita ko, taip pat išvardintos ypatybės, kurias būtina turėti, norint nors iš dalies Jį pažinti. Geriau Jį pažinti tegali *praśāntos,*

besąlygiškai Viešpačiui atsidavę Jo sekėjai. Pagrindinė priežastis, kodėl geriau pažinti Viešpatį tegali bhaktai, yra ta, kad vienintelis jų noras – nuolankiai tarnauti Viešpačiui, tuo tarpu visi kiti – filosofai empirikai, mistikai, *karmiai* (žmonės siekiantys savo darbo vaisių), – iš esmės kalbant, turi kokį nors savanaudišką troškimą, todėl neranda ramybės. *Karmis* tikisi atlygio už savo darbą, mistikai trokšta ypatingų, kitiems neprieinamų galių, o filosofai empirikai svajoja įsilieti į Viešpaties būtį. Tačiau kol žmogus turi norą patirti juslinių malonumų, ramybė jam nepasiekiama; priešingai – bevaisė scholastika ir abstraktūs samprotavimai nutolina tiesą ir dar labiau apsunkina Viešpaties pažinimą. Filosofijos ir scholastikos mėgėjai laikosi savitramdos principų, todėl jie iš dalies gali pažinti Viešpatį Jo beasmeniu aspektu, tačiau jiems nėra jokių vilčių pažinti Viešpaties aukščiausiąjį pavidalą Govindą, kadangi tiktai *amalātmanos,* arba žmonės be nuodėmių, gali pasiryžti tyrai su atsidavimu tarnauti Viešpačiui, ir šio teiginio teisingumą patvirtina vienas „Bhagavad-gītos“ posmų (7.28):

yeṣāṁ tv anta-gataṁ pāpaṁ janānāṁ puṇya-karmaṇām
te dvandva-moha-nirmuktā bhajante māṁ dṛḍha-vratāḥ

42 TEKSTAS

आद्योऽवतारः पुरुषः परस्य
कालः स्वभावः सदसन्मनश्च ।
द्रव्यं विकारो गुण इन्द्रियाणि
विराट् स्वराट् स्थास्नु चरिष्णु भूम्नः ॥४२॥

ādyo 'vatāraḥ puruṣaḥ parasya
kālaḥ svabhāvaḥ sad-asan-manaś ca
dravyaṁ vikāro guṇa indriyāṇi
virāṭ svarāṭ sthāsnu cariṣṇu bhūmnaḥ

ādyaḥ – pirmasis; *avatāraḥ* – įsikūnijimas; *puruṣaḥ* – Kāraṇārṇavaśāyī Viṣṇu; *parasya* – Viešpaties; *kālaḥ* – laikas; *svabhāvaḥ* – erdvė; *sat* – pasekmė; *asat* – priežastis; *manaḥ* – protas; *ca* – taip pat; *dravyam* – materijos pradai; *vikāraḥ* – materialus ego; *guṇaḥ* – gamtos *guṇos; indriyāṇi* – juslės; *virāṭ* – visatos pavidalas; *svarāṭ* – Garbhodakaśāyī Viṣṇu; *sthāsnu* – nejudantis; *cariṣṇu* – judantis; *bhūmnaḥ* – Aukščiausiojo Viešpaties.

Kāraṇārṇavaśāyī Viṣṇu yra pirmasis Aukščiausiojo Viešpaties įsikūnijimas. Tai Jo valdžioje yra amžinasis laikas, erdvė, priežastys ir pasekmės,

protas, stichijos, materialus ego, gamtos guņos, juslės, Viešpaties visatos pavidalas, Garbhodakaśāyī Viṣņu ir visos judančios bei nejudančios gyvos būtybės.

Komentaras: Šios knygos puslapiuose jau daug kartų kalbėta apie materialios kūrinijos laikinumą. Materiali kūrinija tėra laikina Visagalio Dievo materialios energijos forma. Materialaus pasaulio atsiradimas yra būtina prielaida, kad sąlygotos sielos, kurios nelinkusios suartėti su Viešpačiu, užmegztų su Juo transcendentine meilės tarnyste pagrįstus santykius. Tokioms užsispyrusioms sąlygotoms sieloms užginta įeiti į dvasinį pasaulį, laisvės viešpatiją, nes širdyje, imituodamos Dievą, jos linkusios ne tarnauti, o mėgautis. Visos gyvos būtybės iš prigimties yra pašauktos tarnauti Viešpačiui, tačiau dalis jų, piktnaudžiaudamos savo nepriklausomybe, nerodo noro tarnauti, todėl joms leista ieškoti laimės materialiame pasaulyje, kurį vadina *māyā,* iliuziniu. Iliuziniu jį vadina todėl, kad *māyos* paveiktos gyvos būtybės mano esančios pasaulio šeimininkės, nors iš tikrųjų taip nėra. Iliuzijos paveiktoms gyvoms būtybėms periodiškai duodama galimybė atsikratyti ydingų viešpatavimo materialioje gamtoje idėjų, ir išgirsti Vedų pamokymus apie amžinus savitarpio santykius su Aukščiausiuoju Viešpačiu Kṛṣṇa (*vedaiś ca sarvair aham eva vedyaḥ*). Taigi periodiškai vykstąs materialaus pasaulio kūrimas yra materialių Viešpaties galių ekspozicija, ir kūrimo eigai tvarkyti, Aukščiausiasis Viešpats įsikūnija Kāraṇārṇavaśāyī Viṣņu pavidalu; čia tiktų analogija apie valstybę, kuri skiria valdytoją ir įgalioja jį laikinai tvarkyti tos ar kitos provincijos reikalus. Nužvelgęs Savo materialią energiją (*sa aikṣata*), Kāraṇodakaśāyī Viṣņu išlaisvina materialias kūrimo jėgas. Pirmoje „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmėje, posmo, prasidedančio žodžiais *jagṛhe pauruṣaṁ rūpam,* (SB 1.3.1) komentare mes iš dalies jau aptarėme šį klausimą. Iliuzinis materialios kūrinijos egzistavimo periodas vadinamas *kalpa* ir, kaip jau sakyta, kiekvienąkart prasidėjus naujai *kalpai* įvyksta pasaulio kūrimas. Ir Viešpaties įsikūnijimai, ir Jo energijų veikimas sudaro prielaidas atsirasti visoms kūrinijos sudedamosios dalims, t.y. laikui, erdvei, priežasčiai bei pasekmei, protui, grubiems ir subtiliems pradams, sąveikaujančioms su jais materialios gamtos *guņoms* (dorybės, aistros ir neišmanymo), po jų – juslėms, juslių šaltiniui ir pagaliau milžiniškam visatos pavidalui – antrajai *puruṣa-avatāros* inkarnacijai Garbhodakaśāyī Viṣņu bei visoms iš Jo atsirandančioms judančioms ir nejudančioms gyvoms būtybėms. Iš esmės, visi minėtieji kūrimo elementai ir pati kūrinija yra ne kas kita, kaip Aukščiausiojo Viešpaties galių veikimo forma, nes viską kūrinijoje kontroliuoja Aukščiausia Būtybė. Pirmasis įsikūnijimas materialioje kūrinijoje, Kāraṇārṇavaśāyī Viṣņu, yra pilnatviškas

pirmapradžio Dievo Asmens Śrī Kṛṣṇos skleidinys, Jis aprašytas „Brahma-saṁhitoje“ (5.48):

yasyaika-niśvasita-kālam athāvalambya
jīvanti loma-vilajā jagad-aṇḍa-nāthāḥ
viṣṇur mahān sa iha yasya kalā-viśeṣo
govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi

Begalinė daugybė visatų egzistuoja tol, kol trunka Mahā-Viṣṇu, dar vadinamo Kāraṇārṇavaśāyī Viṣṇu, – pilnatviško Govindos, praamžio Dievo Asmens Viešpaties Kṛṣṇos ekspansijos, – iškvėpimas.

43-45 TEKSTAI

अहं भवो यज्ञ इमे प्रजेशा
दक्षादयो ये भवदादयश्च ।
स्वर्लोकपालाः खगलोकपाला
नृलोकपालास्तललोकपालाः ॥४३॥

गन्धर्वविद्याधरचारणेशा
ये यक्षरक्षोरगनागनाथाः ।
ये वा ऋषीणामृषभाः पितॄणां
दैत्येन्द्रसिद्धेश्वरदानवेन्द्राः ।
अन्ये च ये प्रेतपिशाचभूत-
कूष्माण्डयादोमृगपक्ष्यधीशाः ॥४४॥

यत्किं च लोके भगवन्महस्व-
दोजःसहस्वद्बलवत्क्षमावत् ।
श्रीह्रीविभूत्यात्मवदद्भुतार्णं
तत्त्वं परं रूपवदस्वरूपम् ॥४५॥

ahaṁ bhavo yajña ime prajeśā
dakṣādayo ye bhavad-ādayaś ca
svarloka-pālāḥ khagaloka-pālā
nṛloka-pālās talaloka-pālāḥ

gandharva-vidyādhara-cāraṇeśā
ye yakṣa-rakṣoraga-nāga-nāthāḥ
ye vā ṛṣīṇām ṛṣabhāḥ pitṝṇāṁ
daityendra-siddheśvara-dānavendrāḥ
anye ca ye preta-piśāca-bhūta-
kūṣmāṇḍa-yādo-mṛga-pakṣy-adhīśāḥ

yat kiñca loke bhagavan mahasvad
ojaḥ-sahasvad balavat kṣamāvat
śrī-hrī-vibhūty-ātmavad adbhutārṇaṁ
tattvaṁ paraṁ rūpavad asva-rūpam

aham – aš (Brahmājī); *bhavaḥ* – Viešpats Śiva; *yajñaḥ* – Viešpats Viṣṇu; *ime* – visi šie; *prajā-īśāḥ* – gyvų būtybių gimdytojai; *dakṣa-ādayaḥ* – Dakṣa, Marīci, Manu ir kt.; *ye* – tie; *bhavat* – tu; *ādayaḥ ca* – ir davusieji celibato įžadus (Sanat-kumāra bei jo broliai); *svarloka-pālāḥ* – rojaus planetų valdovai; *khagaloka-pālāḥ* – gyvų esybių, keliaujančių erdve, valdovai; *nṛloka-pālāḥ* – Žemės lygio planetų valdovai; *talaloka-pālāḥ* – žemesniųjų planetų valdovai; *gandharva* – Gandharvalokos gyventojai; *vidyādhara* – Vidyadharos planetos gyventojai; *cāraṇa-īśāḥ* – *cāraṇų* valdovai; *ye* – ir kiti; *yakṣa* – *yakṣų* valdovai; *rakṣa* – demonai; *uraga* – gyvatės; *nāga-nāthāḥ* – Nāgalokos (žemesnio lygio planetos) valdovai; *ye* – kiti; *vā* – taip pat; *ṛṣīṇām* – išminčių; *ṛṣabhāḥ* – viršiausieji; *pitṝṇām* – protėvių; *daitya-indra* – bedievių vadovai; *siddha-īśvara* – Siddhalokos planetų gyventojų valdovai; *dānava-indrāḥ* – valdovai tų, kurie nėra arijai; *anye* – greta jų; *ca* – taip pat; *ye* – tie; *preta* – vėlės; *piśāca* – piktosios dvasios; *bhūta* – džinai; *kūṣmāṇḍa* – tam tikros piktos dvasios; *yādaḥ* – vandens gyviai; *mṛga* – žvėrys; *pakṣi-adhīśāḥ* – milžiniški ereliai; *yat* – bet kas; *kim ca* – ir viskas; *loke* – pasaulyje; *bhagavat* – kas pasižymi *bhaga,* arba ypatingomis galiomis; *mahasvat* – neįprastai didelėmis; *ojaḥ-sahasvat* – ypatingais protiniais sugebėjimais bei jautriomis juslėmis; *balavat* – pasižymintys jėga; *kṣamāvat* – atlaidumu; *śrī* – grožiu; *hrī* – vengiantys nedorų darbų; *vibhūti* – turtais; *ātmavat* – aukštu intelektu; *adbhuta* – puikia; *arṇam* – kilme; *tattvam* – atskira tiesa; *param* – transcendentinė; *rūpavat* – tarytum forma; *asva-rūpam* – ne Viešpaties forma.

Aš pats [Brahmā], Viešpats Śiva, Viešpats Viṣṇu, Dakṣa, Prajāpatis bei kiti didieji gyvų būtybių gimdytojai, jūs [Nārada ir Kumāros], danguje viešpataujantys pusdieviai Indra ir Candra, Bhūrlokos, Žemės lygio ir žemesnių sferų planetų, gandharvų, vidyādharų, Cāraṇalokos valdovai,

yakṣų, rakṣų ir uragų viešpačiai, didieji išminčiai, didieji demonai, galingi bedievių vadovai, didieji kosminės erdvės nugalėtojai, taip pat vėlės, piktos dvasios, nelabieji, džinai, kūṣmāṇḍos, milžiniški jūrų siaubūnai, didžiuliai žvėrys ir paukščiai – žodžiu, visi apdovanotieji ypatingomis galiomis, protu ir turintys nepaprastai jautrius jutimo organus, pasižymintys jėga, atlaidumu, grožiu, kuklumu, turtais, gera kilme, turintys išreikštą pavidalą ar jo neturintys, – gali pasirodyti kaip atskira tiesa ar viena Viešpaties formų, – nors taip nėra. Visi jie tėra mažos transcendentinės Viešpaties galios dalelės.

Komentaras: Visi tie, kuriuos vardija posmas – pirmoji gyva būtybė visatoje Brahmājī, Viešpats Śiva, Viešpats Viṣṇu, Nārada ir kiti nežabotos galios pusdieviai, žmonės, antžmogiai, išminčiai, *ṛṣiai,* taip pat žemesnės padermės būtybės, turinčios ypatingų galių ar turtų, vėlės, nelabieji, piktosios dvasios, džinai, vandens gyventojai, paukščiai, žvėrys, – visus juos galima supainioti su Aukščiausiuoju Viešpačiu, tačiau niekas iš jų nėra Aukščiausiasis Viešpats, visie jie turi tik menkutę Aukščiausiojo Viešpaties neribotos galios dalelę. Nepaprasti reiškiniai materialiame pasaulyje daro įspūdį menkesnės nuovokos žmonėms – kaip kad perkūnija ir žaibas ar plačiai išsikerojęs banjanmedis ir vidury džiunglių iškilęs didžiulis kalnas gąsdina ir stebina laukinį žmogų. Primityvus žmogus stebisi matydamas net ir menkiausią Viešpaties galių pasireiškimą. Labiau civilizuoto žmogaus vaizduotę stebina pusdievių ir deivių galybė. Todėl tuos, kuriuos stulbina kurių nors jėgų veikimas Viešpaties sukurtame pasaulyje ir kurie neturi objektyvių žinių apie Patį Viešpatį, vadina *śaktomis,* arba nepaprastos jėgos garbintojais. Šiuolaikinį mokslininką taip pat glumina mįslingi gamtos reiškiniai, jų veikimo mechanizmas, – vadinasi ir mokslininkai priskirtini prie *śaktų.* Tobulėdami primityvūs žmonės palengva pasiekia *saurīyų* (saulės dievo garbintojų) ir *gāṇapatyų* (tų, kurie Gaṇapačio asmenyje lenkiasi paprastiems žmonėms, vadindami juos *janatā-janārdana* arba *daridra-nārāyaṇa* ir t.t.) lygį, o po to, ieškodami amžinos sielos, – Viešpaties Śivos garbinimo lygį, ir galop nusilenkia Viešpačiui Viṣṇu (Supersielai), nors žinių apie Govindą, Viešpatį Kṛṣṇą, praamžį Viešpatį Viṣṇu, neturi. Vieni garbina savo rasę, tautą, paukščius, žvėris, kiti – piktąsias dvasias, nelabuosius ir t.t. Taip pat paprastų žmonių plačiai garbinami nelaimingųjų globėjas Śanideva ir sergančiųjų raupais deivė Sītalādevė. Randasi nemaža paikuolių, kurie garbinimo objektu renkasi visą žmonių visuomenę arba neturtingųjų klasę. Klaidingai laikydami kurį nors iš galingųjų Pačiu Dievu, ta ar kita forma Viešpaties energijos pasireiškimus garbina įvairūs žmonės, žmonių grupės, klasės ir luomai, t.t. Tačiau pastarajame posme Brahmājī paaiškina, kad nė

vienas jų nėra Aukščiausiasis Viešpats. Jie tėra varnos povo plunksnomis, besinaudojančios tuo, ką dovanoja praamžis Visagalis Viešpats Śrī Kṛṣṇa. Jeigu mes laikomės Viešpaties nurodymo, paskelbto „Bhagavad-gītoje“, lenktis Jam ir niekam daugiau, garbindami Viešpatį Kṛṣṇą, mes lenkiamės tuo pačiu ir visiems šio pasaulio galingiesiems, paminėtiems posme, kadangi Jame glūdi visa, kas gyva ir negyva.

Kai Vedose Viešpats aprašomas kaip neturįs asmens bruožų, tai reiškia, kad visatoje žinomos gyvybės rūšys (jas vardina posmas) tėra skirtingos transcendentinių Viešpaties galių pasireiškimo formos, tačiau nė viena iš jų objektyviai neįkūnija transcendentinio Viešpaties asmens. Tačiau kai Viešpats Pats nužengia į Žemę arba į bet kurį kitą visatos kampelį, menkesnės nuovokos žmonės ima klaidingai laikyti Jį paprastu mirtinguoju, ir mano, kad transcendencija negali turėti kūno. Iš tikrųjų Viešpats nėra bekūnis, tačiau Jis absoliučiai skiriasi nuo visos tos gyvosios ar negyvosios gamtos formų įvairovės, kurią mes matome materialioje visatoje. Tiesą apie Viešpatį galima sužinoti laikantis Brahmājī nurodymų.

46 TEKSTAS

प्राधान्यतो यानृष आमनन्ति
लीलावतारान् पुरुषस्य भूम्नः ।
आपीयतां कर्णकषायशोषा-
ननुक्रमिष्ये त इमान् सुपेशान् ॥४६॥

prādhānyato yān ṛṣa āmananti
līlāvatārān puruṣasya bhūmnaḥ
āpīyatāṁ karṇa-kaṣāya-śoṣān
anukramiṣye ta imān supeśān

prādhānyataḥ – iš esmės; *yān* – visus tuos; *ṛṣe* – o Nārada; *āmananti* – garbinamus; *līlā* – žaidimų; *avatārān* – įsikūnijimus; *puruṣasya* – Dievo Asmens; *bhūmnaḥ* – Aukščiausiojo; *āpīyatām* – kad suteiktų tau džiaugsmą; *karṇa* – ausys; *kaṣāya* – nešvara; *śoṣān* – tai, kas išgarina; *anukramiṣye* – aprašysiu vieną po kito; *te* – jie; *imān* – esantys mano širdyje; *su-peśān* – malonūs klausyti.

O Nārada, dabar papasakosiu tau apie transcendentinius Viešpaties įsikūnijimus, vadinamus līlā-avatāromis. Pasakojimai apie jų dieviškus

darbus išvalo visą užsiteršimą susikaupusį ausyse. Jie malonūs ausiai ir džiugina sielą, – štai kodėl aš juos visad saugau savo širdyje.

Komentaras: Kaip sakyta „Śrīmad-Bhāgavatam“ pradžioje (1.5.8), iki galo patenkinti žmogų gali tik pasakojimai apie transcendentinius Viešpaties darbus. Pastarajame posme Brahmājī taip pat nori pabrėžti pasakojimų apie Viešpatį, nužengusį į materialias pasaulio planetas, svarbą. Gyvoms būtybėms patinka klausytis įdomių naujienų ir pasakojimų, neatsitiktinai dauguma žmonių klausosi paskutinių žinių ir radijo transliacijų. Bet esmė tame, kad niekas širdyje nėra iki galo patenkintas tuo, ką girdi. Nepasitenkinimo priežastis yra ta, kad mūsų girdimi žodžiai neužgauna švelniausių gyvos būtybės sielos stygų. Rašydamas transcendentinę knygą, kurią dabar skaitote, Śrīla Vyāsadeva vadovavosi Śrī Nārados Munio nurodymu ir visų pirmiausiai jam rūpėjo, kad klausydamiesi pasakojimų apie Viešpaties darbus žmonės numalšintų sielos alkį. Viešpaties darbai skiriami į dvi pagrindines kategorijas. Pirmoji – tai materialių kūrimo galių veikimo apraiškos šiame pasaulyje, o kita – Jo įvairių įsikūnijimų dieviškieji žaidimai, apreikšti atsižvelgiant į laiką ir vietą. Nesuskaičiuojami Viešpaties įsikūnijimai panašūs į nepaliaujamą bangų mūšą. Riboto mąstymo žmonės labiau domisi kuriamosiomis Viešpaties galiomis, veikiančiomis materialiame pasaulyje, ir atitrūkę nuo Viešpaties jie kuria įvairiausias šios visatos kilmės hipotezes, garsiai tai vadindami mokslinio tyrinėjimo darbu. Tuo tarpu bhaktui puikiausiai žinomas darnus Viešpaties kuriamųjų jėgų veikimo mechanizmas, pagrįstas priežasties ir pasekmės dėsniu. Todėl jam daug įdomesni transcendentiniai Viešpaties žaidimai, kurie vyksta Viešpačiui nužengus į materialų pasaulį. „Śrīmad-Bhāgavatam“ yra Viešpaties žygių metraštis, ir tų, kurie idėmiai klausosi šių pasakojimų, širdyse išsivalo susikaupusi nešvara. Knygynų lentynos lūžta nuo knygų gvildenančių šių dienų aktualijas, tačiau tas, kuris iš arčiau susipažįsta su „Śrīmad-Bhāgavatam“, praranda bet kokį susidomėjimą tais skaitalais. Ir štai Śrī Brahmājī imasi pasakoti apie svarbiausius Viešpaties įsikūnijimus, kad Nārada iki soties prisigertų transcendentinio nektaro.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti „Śrīmad-Bhāgavatam“ antrosios giesmės šeštąjį skyrių, pavadintą „Puruṣa-sūktos patvirtinimas“.

SEPTINTAS SKYRIUS

Reguliariai nužengiantys Viešpaties įsikūnijimai ir jų ypatingos misijos

1 TEKSTAS

ब्रह्मोवाच
यत्रोद्यतः क्षितितलोद्धरणाय बिभ्रत्
क्रौडीं तनुं सकलयज्ञमयीमनन्तः ।
अन्तर्महार्णव उपागतमादिदैत्यं
तं दंष्ट्रयाद्रिमिव वज्रधरो ददार ॥१॥

brahmovāca
yatrodyataḥ kṣiti-taloddharaṇāya bibhrat
krauḍīṁ tanuṁ sakala-yajña-mayīm anantaḥ
antar-mahārṇava upāgatam ādi-daityaṁ
taṁ daṁṣṭrayādrim iva vajra-dharo dadāra

brahmā uvāca – Viešpats Brahmā tarė; *yatra* – kai; *udyataḥ* – mėgino; *kṣiti-tala* – Žemės planetą; *uddharaṇāya* – pakelti; *bibhrat* – įgavo; *krauḍīm* – žaidimų; *tanum* – pavidalą; *sakala* – visas; *yajña-mayīm* – visaapimančias aukas; *anantaḥ* – beribis; *antar* – visatos viduje; *mahā-arṇave* – didžiajame Garbhos vandenyne; *upāgatam* – atėjus; *ādi* – pirmajam; *daityam* – demonui; *tam* – jam; *daṁṣṭrayā* – iltimi; *adrim* – skraidančius kalnus; *iva* – tarytum; *vajra-dharaḥ* – žaibų valdovas; *dadāra* – persmeigė.

Viešpats Brahmā tarė: Kai pramogos dėlei antžmogiškos galios Viešpats pasivertė šernu, norėdamas iškelti Žemės planetą, nugrimzdusią į didžiojo visatos vandenyno [Garbhodakos] dugną, priešais Jį išniro pirmasis demonas [Hiraṇyākṣa], ir Viešpats pervėrė jį Savo iltimi.

Komentaras: Nuo tos dienos, kai atsirado pasaulis, planetas įvairiose visatose valdo dvi gyvųjų būtybių kategorijos – demonai arba pusdieviai

(*vaiṣṇavos*). Viešpats Brahmā yra pirmasis pusdievis visatoje, o Hiraṇyākṣa – pirmasis demonas. Planetos plauko tarytum besvoriai kamuoliai ore, ir jei pažeidžiamos tam būtinos sąlygos, planetos gali nukristi į Garbhodakos vandenyną, kurio vandenys užpildo pusę visatos. Kita jos pusė yra sferinis kupolas, kuriame išsibarstę miriadai planetų sistemų. Kyboti nesvarumo būklėje planetoms leidžia jų vidinė sąranga, ir tai, kad šiuolaikiniai demonai, apsiginklavę pačiomis pažangiausiomis technologijomis, gręžia žemėje gręžinius, iš kurių pumpuojama nafta, gali turėti pačių liūdniausių pasekmių. Kitados Žemę jau buvo ištikusi panaši nelaimė, kai dėl Hiraṇyākṣos (jis susikrovė didžiulį turtą, kilus aukso karštligei) ir kitų demonų kaltės Žemė prarado nesvarumo būklę ir įkrito į Garbhodakos vandenyną. Tada Viešpats, viso sukurto materialaus pasaulio globėjas, pasivertė šernu gigantu ir Savo milžiniška knįsle iškėlė Žemę iš Garbhodakos dugno. Garsaus *vaiṣṇavų* poeto Śrī Jayadevos Gosvāmio giesmėje yra tokie žodžiai:

vasati daśana-śikhare dharaṇī tava lagnā
śaśini kalaṅka-kaleva nimagnā
keśava dhṛta-śūkara-rūpa
jaya jagadīśa hare

„O Keśava, Aukščiausiasis Viešpatie, pasivertęs šernu! O Viešpatie, Žemė, iškelta ant Tavo ilčių, panaši į dėmėm nusėtą mėnulį.“

Tokia Viešpaties įsikūnijimo galybė! Viešpaties įsikūnijimas nėra proto kūrinys ar mėgėjų pafantazuoti neribotos vaizduotės vaisius. Viešpats įsikūnija šiame pasaulyje susiklosčius ypatingoms aplinkybėms, kaip tai atsitiko minėtu atveju, ir atlieka menkam žmogaus protui neįsivaizduojamus darbus. Pigių inkarnacijų autoriams, kurių mūsų dienomis nors vežimu vežk, vertėtų atkreipti dėmesį į tikrą Dievo inkarnaciją, Dievą apsireiškusį šernu milžinu, kuris Savo knįsle iškėlė Žemės planetą.

Kai Viešpats nužengė norėdamas išgelbėti Žemę, demonas vardu Hiraṇyākṣa mėgino sutrukdyti Jo misijai, ir tada Viešpats nužudė demoną persmeigęs iltimi. Pasak Śrīlos Jīvos Gosvāmio, Viešpats nužudė Hiraṇyākṣą plikomis rankomis. Jo nuomone, kritęs nuo Viešpaties rankos, demonas dar gavo smūgį iltimi. Śrīla Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura pritaria šiai teksto interpretacijai.

2 TEKSTAS

जातो रुचेरजनयत्सुयमान् सुयज्ञ
आकूतिसूनुरमरानथ दक्षिणायाम् ।

लोकत्रयस्य महतीमहरद्यदार्तिं
स्वायम्भुवेन मनुना हरिरित्यनूक्तः ॥ २॥

jāto rucer ajanayat suyamān suyajña
ākūti-sūnur amarān atha dakṣiṇāyām
loka-trayasya mahatīm aharad yad ārtiṁ
svāyambhuvena manunā harir ity anūktaḥ

jātaḥ – gimė; *ruceḥ* – Prajāpačio žmonai; *ajanayat* – pagimdė; *suyamān* – vadovaujamus Suyamos; *suyajñaḥ* – Suyajña; *ākūti-sūnuḥ* – Akūti sūnaus; *amarān* – pusdievius; *atha* – taip; *dakṣiṇāyām* – žmonos, vardu Dakṣiṇā, įsčiose; *loka* – planetų sistemų; *trayasya* – trijų; *mahatīm* – labai dideles; *aharat* – pašalino; *yat* – visas šias; *ārtim* – negandas; *svāyambhuvena* – Manu, vardu Svāyambhuva; *manunā* – žmonijos pradininko; *hariḥ* – Hari; *iti* – taip; *anūktaḥ* – pavadintas.

Prajāpatis su savo žmona Ākūti susilaukė Suyajños, o Suyajños žmonai Dakṣiṇai gimė Suyama ir kiti pusdieviai. Viešpataudamas Indradevos soste Suyajña palengvino siaubingas kančias, užgriuvusias tris planetų sistemas [aukštutines, žemutines ir viduriniąsias], ir už tai didysis žmonijos tėvas Svāyambhuva Manu davė jam Hari vardą.

Komentaras: Autoritetinguose Dievo įkvėptuose šventraščiuose paprastai nurodomas ir tikro Dievo įsikūnijimo tėvo vardas, kad nenuovokiems, besivadovaujantiems savo fantazija žmonėms būtų užkirstas kelias pramanyti savas Dievo inkarnacijas. Vadinasi Viešpaties inkarnacija negali būti pripažintas tas, kurio tėvo vardas, gimtojo kaimo pavadinimas arba gimimo vieta nenurodyti autoritetinguose šventraščiuose. „Bhāgavata Purāṇoje“ kartu su Dievo įsikūnijimu Kalki, kuris ateis į žemę mažne po keturių šimtų tūkstančių metų, nurodomas Jo tėvo vardas ir kaimo, kuriame Jis gims, pavadinimas. Todėl sveiko proto žmonės nelaiko Dievo įsikūnijimais primityvių apsišaukėlių apie kuriuos autoritetinguose šventraščiuose neužsiminta nė puse žodžio.

3 TEKSTAS

जज्ञे च कर्दमगृहे द्विज देवहूत्यां
स्त्रीभिः समं नवभिरात्मगतिं स्वमात्रे ।
ऊचे ययात्मशमलं गुणसङ्गपङ्क-
मस्मिन् विधूय कपिलस्य गतिं प्रपेदे ॥ ३॥

jajñe ca kardama-gṛhe dvija devahūtyāṁ
strībhiḥ samaṁ navabhir ātma-gatiṁ sva-mātre
ūce yayātma-śamalaṁ guṇa-saṅga-paṅkam
asmin vidhūya kapilasya gatiṁ prapede

jajñe – gimė; *ca* – taip pat; *kardama* – Prajāpačio, vardu Kardama; *gṛhe* – namuose; *dvija* – o brahmane; *devahūtyām* – Devahūti įsčiose; *strībhiḥ* – moterų; *samam* – lydimas; *navabhiḥ* – devynių; *ātma-gatim* – dvasinį pažinimą; *sva-mātre* – savo motinai; *ūce* – nupasakojo; *yayā* – kurio dėka; *ātma-śamalam* – sielos apvalkalus; *guṇa-saṅga* – sąsajos su materijos *guṇomis; paṅkam* – purvą; *asmin* – tą patį gyvenimą; *vidhūya* – nusiplovusi; *kapilasya* – Viešpaties Kapilos; *gatim* – išsivadavimą; *prapede* – pasiekė.

Po to Viešpats drauge su devyniomis moterimis [seserimis] įsikūnijo Kapila – brāhmaṇo prajāpačio Kardamos ir jo žmonos Devahūtės sūnumi. Jis atvėrė Savo motinai savęs pažinimo mokslą, ir tą patį gyvenimą ji nusiplovė materijos guņų suteptį ir pasukusi Kapilos keliu pasiekė išsivadavimą.

Komentaras: Viešpaties Kapilos pamokymai, skirti Jo motinai Devahūtei, išdėstyti trečioje „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmėje (25-32 skyriai), ir kiekvienas, kuris jų laikysis, kaip ir Devahūti pasieks išvadavimą. Viešpats paskelbė „Bhagavad-gītą“ Arjunai, ir šis pasiekė dvasinį tobulumą. Todėl ir šiandien žmogus einantis Śri Arjunos nubrėžtu keliu pelno dvasinio susivokimo dovaną. Šventraščių uždavinys kaip tik ir yra padėti pasiekti šį tikslą. Menkos nuovokos, kvaili žmonės fantazuoja ir kuria savas šventraščių interpretacijas, suklaidindami savo pasekėjus ir pasmerkdami juos per amžius kankintis materialios būties nelaisvėje. Tačiau net ir šiandien, jeigu žmogus laikosi Viešpaties Kṛṣṇos arba Viešpaties Kapilos nurodymų, jis pasieks aukščiausiąjį išganymą.

Pažymėtinas posmo žodis *ātma-gatim* vartojamas išsamaus Aukščiausiojo pažinimo prasme. Žmogui nevalia pasitenkinti Viešpaties ir gyvųjų būtybių kokybinio tapatumo supratimu. Jis turi stengtis suvokti Viešpatį tiek, kiek leidžia ribotos mūsų pažinimo galios. Iki galo pažinti Viešpatį neįmanoma, to negali padaryti net išsivadavusieji Śiva ir Brahmā, juolab kiti pusdieviai ar žmonės gyvenantys materialiame pasaulyje. Ir vis dėlto laikantis principų, kuriuos nustatė didieji Viešpaties sekėjai, bei šventraščių įstatymų, galima kažkiek pažinti Viešpatį, sužinoti įvairias Jo asmenybės puses. Viešpaties įsikūnijimas, Jo Šviesybė Kapila, smulkiai nupasakojo savo motinai Viešpaties asmens paveikslą, ir patyrusi Viešpatį asmeniškai Jo pavidalu, ji pasiekė Viešpaties buveinę Vaikuṇṭhalokoje, kur viešpa-

tauja Viešpats Kapila. Kiekviena Viešpaties inkarnacija turi savo buveinę dvasiniame danguje. Atskirą planetą Vaikuṇṭhos pasaulyje turi ir Viešpats Kapila. Dvasinis dangus nėra tuštuma. Jame egzistuoja miriadai Vaikuṇṭhos planetų, ir kiekvienoje jų viešpatauja viena iš nesuskaitomos daugybės Viešpaties ekspansijų. Jose gyvena ir tyri bhaktai, kurių gyvensena nesiskiria nuo Viešpaties ir Jo amžinų palydovų.

Kai Viešpats nužengia į šį pasaulį asmeniškai arba nužengia Jo asmens pilnatviška ekspansija, sakoma, kad Viešpats įsikūnijo ir tie įsikūnijimai vadinami *aṁśa, kalā, guṇa, yuga* ir *manvantara,* o kai Viešpačiui paliepus nužengia Jo palydovai, jie vadinami *śaktyāveśa* inkarnacijų vardu. Tačiau bet kuriuo atveju apie inkarnacijų nužengimą liudija autoritetingi Dievo įkvėptų šventraščių teiginiai, ir šios inkarnacijos nėra kokio nors savanaudžio apsišaukėlio vaizduotės vaisius. Viešpaties inkarnacijos, priklausančios visoms čia minėtoms kategorijoms, visada skelbia, kad galutinė tiesa yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Impersonali aukščiausios tiesos idėja – tai paprasčiausiai Dievo formos nepripažinimas dėl pasaulietiško aukščiausios tiesos suvokimo.

Savo prigimtimi gyva būtybė yra dvasinė ir šia prasme ji niekuo nenusileidžia Viešpačiui, vienintelis skirtumas tarp jų tas, kad Viešpats amžinai yra aukščiausias valdovas ir tyriausia gyva būtybė, Jo neteršia materialios gamtos *guṇos,* tuo tarpu gyvosios būtybės, kontaktuodamos su materialios dorybės, aistros ir neišmanymo *guṇomis,* yra linkusios susitepti. Materialių *guṇų* nešvarybės nusiplaunamos per pažinimą, atsižadėjimą ir atsidavimo Viešpačiui tarnystę. Atsidavimo Viešpačiui tarnystė yra aukščiausioji tiesa, todėl tie, kurie tiesiogiai ją praktikuoja, ne tik gauna būtiniausias dvasines žinias, bet taip pat atsiriboja nuo materijos ir tokiu būdu pasiekia absoliutų išsivadavimą sugrįždami į Dievo karalystę. Kaip sako „Bhagavad-gītā“ (14.26):

māṁ ca yo 'vyabhicāreṇa bhakti-yogena sevate
sa guṇān samatītyaitān brahma-bhūyāya kalpate

Su meile transcendentiškai tarnauti Dievo Asmeniui Viešpačiui Kṛṣṇai arba Rāmai, Narasiṁhai ir kitoms pilnatviškoms Jo ekspansijoms, gyva būtybė gali net nepasiekusi išsivadavimo. Taigi su transcendentine meile tarnaudamas Viešpačiui ir palengva augdamas, bhaktas pirma pasiekia *brahma-gatim* arba *ātma-gatim* ir galų gale be didesnio vargo – *kapilasya gatim,* arba Viešpaties buveinę. Atsidavimo Viešpačiui tarnystė turi tokią didžiulę antiseptinę galią, kad nugali materialią infekciją dar pastarajame bhakto gyvenime. Kad pasiektų visišką išsivadavimą bhaktui nereikia laukti kito gimimo.

4 TEKSTAS

अत्रेरपत्यमभिकाङ्क्षत आह तुष्टो
दत्तो मयाहमिति यद्भगवान् स दत्तः ।
यत्पादपङ्कजपरागपवित्रदेहा
योगर्द्धिमापुरुभयीं यदुहैहयाद्याः ॥ ४ ॥

atrer apatyam abhikāṅkṣata āha tuṣṭo
datto mayāham iti yad bhagavān sa dattaḥ
yat-pāda-paṅkaja-parāga-pavitra-dehā
yogarddhim āpur ubhayīṁ yadu-haihayādyāḥ

atreḥ – išminčiaus Atrio; *apatyam* – palikuonio; *abhikāṅkṣataḥ* – meldžiant; *āha* – pasakė tai; *tuṣṭaḥ* – patenkintas; *dattaḥ* – duotas; *mayā* – mano; *aham* – aš; *iti* – taip; *yat* – kadangi; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *saḥ*– Jis; *dattaḥ* – Dattātreya; *yat-pāda* – kurio pėdos; *paṅkaja* – lotosai; *parāga* – dulkės; *pavitra* – tyri; *dehāḥ* – kūnai; *yoga* – mistinius; *ṛddhim* – turtus; *āpuḥ* – gavo; *ubhayīm* – abiem pasauliams; *yadu* – Yadu dinastijos pradininkas; *haihaya-ādyāḥ* – karalius Haihaya ir kiti.

Didysis išminčius Atri meldėsi Viešpačiui trokšdamas susilaukti palikuonio, ir juo patenkintas Viešpats pažadėjo tapti jo sūnumi Dattātreya [Datta, Atrio sūnumi]. Gavę Viešpaties lotoso pėdų palaiminimus, daugelis Yadu, Haihayų genčių dvasia taip apsivalė, kad pelnė ne tik materialias malones, bet ir dvasinį išganymą.

Komentaras: Amžini transcendentiniai Dievo Asmens ir gyvų būtybių santykiai reiškiasi penkiomis meilės *rasomis: śānta, dāsya, sakya, vātsalya* ir *mādhurya*. Išminčių Atrį su Viešpačiu siejo dieviška *vātsalyos rasa,* todėl pasiekęs atsidavimo Viešpačiui tarnystės tobulybę, jis panoro, kad Dievo Asmuo taptų jo sūnumi. Viešpats išklausė jo maldą ir nužengė Atrio sūnumi. Yra ir daug kitų pavyzdžių, kai Viešpats tapdavo tyrų bhaktų sūnumi. Kadangi Viešpats beribis, Jis turi nesuskaitomą daugybę Jo tėvų vaidmenį atliekančių bhaktų. Viešpatį ir Jo bhaktus sieja abipusės transcendentinės meilės ir prieraišumo saitai, ir nors Viešpats yra tikrasis visų gyvų būtybių tėvas, daug didesnis džiaugsmas Jam yra būti jų sūnumi. Iš tikrųjų tėvas tarnauja sūnui, o sūnus laukia iš tėvo vienokių ar kitokių paslaugų. Todėl tyras bhaktas, kurio siekis tarnauti Viešpačiui nenumaldomas, nori, kad Viešpats būtų jam ne tėvas, o sūnus. Viešpats priima tarnystę iš Savo bhakto ir tokiu būdu bhaktas atsiduria viršesnėje už Viešpatį padėtyje. Impersonalistai trokšta susivienyti su Aukščiausiuoju, tuo tarpu bhak-

tas atsiduria dargi aukštesnėje padėtyje už Viešpatį, apie kurią monistai nedrįsta ir svajoti. Šie artimi santykiai su Viešpačiu, Viešpaties tėvais ir kitais giminaičiais tapusiems bhaktams atveria visus materialius džiaugsmus, suteikia visas išsivadavimo formas ir mistines galias. Viešpaties bhaktas nešvaisto tuščiai laiko ir nesiekia šių tikslų atskirai. Brangi kiekviena mūsų gyvenimo minutė, todėl visą savo laiką reikia skirti transcendentinei meilės tarnystei Viešpačiui. Tada savaime išsipildys kiti mūsų norai. Tačiau net ir pelnius tokias dovanas, reikia būti labai atsargiam, kad vėl nepakliūtum į žabangas, t.y. nenusikalstum *vaiṣṇavui,* jo lotoso pėdoms. Čia prisimintinas Haihaya, kuris pelnė visas didžiausias dovanas, kurias tik gali pelnyti žmogus vykdantis atsidavimo Viešpačiui tarnystę. Tačiau nusižengęs bhaktui, jo lotoso pėdoms, Haihaya žuvo nuo Viešpaties Paraśurāmos rankos. Viešpats tapo didžiojo išminčiaus Atrio sūnumi ir gavo Dattātreyos vardą.

5 TEKSTAS

तप्तं तपो विविधलोकसिसृक्षया मे
आदौ सनात्स्वतपसः स चतुःसनोऽभूत् ।
प्राक्कल्पसम्प्लवविनष्टमिहात्मतत्त्वं
सम्यग्जगाद मुनयो यदचक्षतात्मन् ॥ ५ ॥

taptaṁ tapo vividha-loka-sisṛkṣayā me
ādau sanāt sva-tapasaḥ sa catuḥ-sano 'bhūt
prāk-kalpa-samplava-vinaṣṭam ihātma-tattvaṁ
samyag jagāda munayo yad acakṣatātman

taptam – atlikęs askezes; *tapaḥ* – įžadų laikymasis; *vividha-loka* – įvairias planetų sistemas; *sisṛkṣayā* – norėdamas sukurti; *me* – mano; *ādau* – iš pradžių; *sanāt* – iš Dievo Asmens; *sva-tapasaḥ* – savo askezių dėka; *saḥ* – Jis (Viešpats); *catuḥ-sanaḥ* – keturi *brahmacariai* – Sanat-kumāra, Sanaka, Sanandana ir Sanātana; *abhūt* – atsirado; *prāk* – ankstesnėje; *kalpa* – kūrimo epochoje; *samplava* – potvinyje; *vinaṣṭam* – sunaikintą; *iha* – šiame materialiame pasaulyje; *ātma* – apie sielą; *tattvam* – tiesą; *samyak* – visiškai; *jagāda* – apsireiškė; *munayaḥ* – išminčiai; *yat* – kas; *acakṣata* – aiškiai regėjo; *ātman* – sielą.

Kad galėčiau sukurti įvairaus lygio planetų sistemas, man teko imtis savitramdos ir laikytis įžadų, o kai pelniau Viešpaties prielankumą, Jis įsikūnijo keturiais sanais [Sanaka, Sanatkumāra, Sanandana ir Sanāta-

na]. Praėjusį kūrimo ciklą kartu su pasauliu buvo sunaikintas ir dvasinis mokslas, tačiau keturi sanai vėl jį išdėstė taip nepriekaištingai, kad juos girdėję išminčiai labai aiškiai suvokė tiesą.

Komentaras: Viṣṇu-sahasra-nāmos maldoje tarp kitų Viešpaties vardų pateikiami *sanāt* ir *sanātanatamos* vardai. Kokybės prasme tiek Viešpats, tiek gyvosios būtybės yra *sanātana,* amžini, tačiau Viešpats (*sanātanatama*) – amžinas aukščiausiuoju laipsniu. Gyvos būtybės be jokių abejonių yra *sanātana,* bet dėl jų polinkio pulti iš amžinatvės į laikiną pasaulį joms netaikytinas apibūdinimas „aukščiausiu laipsniu“. Vadinasi gyvos būtybės kiekybės prasme skiriasi nuo Viešpaties, kuris yra *sanātana* – amžinas „aukščiausiuoju laipsniu“.

Žodis *san* taip pat reiškia „aukojimas“. Jei Viešpaties bhaktas aukoja Viešpačiui viską, ką turi, atsilygindamas Viešpats dovanoja jam Pats Save. Apie tai liudija ir „Bhagavad-gītā“ (4.11): *ye yathā māṁ prapadyante*. Kurdamas pasaulį Brahmājī norėjo, kad jo sąranga būtų analogiška tai, kuri buvo ankstesniajame kūrimo cikle, kadangi *kalpos* pabaigoje sunaikinus pasaulį neliko ir žinių apie Absoliučią Tiesą. Jis norėjo atkurti tas žinias, antraip ir pats pasaulio kūrimas netektų prasmės. Transcendentinis žinojimas yra pirmo būtinumo dalykas sąlygotoms sieloms, nes per kiekvieną kūrinijos egzistavimo tarpsnį duoda joms galimybę išsivaduoti. Viešpaties malone Brahmājī misija saugoti transcendentinį žinojimą buvo įvykdyta gimus keturiems Brahmos sūnums – *sanams* (Sanakai, Sanatkumārai, Sanandanai bei Sanātanai). Įkūnydami Aukščiausiojo Viešpaties tiesos aspektą, jie taip aiškiai išdėstė transcendentinį mokslą, kad išklausę juos išminčiai nesunkiai perprato tiesą. Tas, kuris klauso keturių Kumārų pamokymų, savo širdyje netrukus išvys Aukščiausiąjį Dievo Asmenį.

6 TEKSTAS

धर्मस्य दक्षदुहितर्यजनिष्ट मूर्त्यां
नारायणो नर इति स्वतपःप्रभावः ।
दृष्ट्वात्मनो भगवतो नियमावलोपं
देव्यस्त्वनङ्गपृतना घटितुं न शेकुः ॥ ६ ॥

dharmasya dakṣa-duhitary ajaniṣṭa mūrtyāṁ
nārāyaṇo nara iti sva-tapaḥ-prabhāvaḥ
dṛṣṭvātmano bhagavato niyamāvalopaṁ
devyas tv anaṅga-pṛtanā ghaṭituṁ na śekuḥ

dharmasya – Dharmos (religinių principų saugotojo); dakṣa – Dakṣos; *duhitari* – dukteriai; *ajaniṣṭa* – gimė; *mūrtyām* – vardu Mūrtis; *nārāyaṇaḥ* – Nārāyaṇa; *naraḥ* – Nara; *iti* – taip; *sva-tapaḥ* – savo kūno tramdymas; *prabhāvaḥ* – galia; *dṛṣṭvā* – matydamas; *ātmanaḥ* – Paties; *bhagavataḥ* – Dievo Asmens; *niyama-avalopam* – įžadų sulaužymą; *devyaḥ* – dangiškosios gražuolės; *tu* – bet; *anaṅga-pṛtanāḥ* – Kupidono palydovės; *ghaṭitum* – įvykti; *na* – niekada; *śekuḥ* – padarė įmanomą.

Norėdamas parodyti, kokius asketiškus žygius gali atlikti, Viešpats apsireiškė dviniais Nara ir Nārāyaṇa, Dharmos žmonos ir Dakṣos dukros Mūrti įsčiose. Dangaus gražuolės iš Kupidono palydos gundė Juos sulaužyti įžadus, bet tai joms nepavyko. Pamačiusios, kaip iš Jo, Dievo Asmens, nepertraukiamu srautu randasi daugybė joms niekuo nenusileidžiančių gražuolių, jos prisipažino nugalėtos.

Komentaras: Viešpats yra visa ko šaltinis, todėl kaip visa ko šaltinis Viešpats sykiu yra asketiškų žygių pradžia. Asketizmo įžadų didieji išminčiai imasi, kad pasiektų dvasinio savęs pažinimo aukštumas. *Tapasya* yra žmogaus gyvenimo prasmė, *tapasya* prasideda *brahmacaryos* (skaistos) įžadu. Tiems, kurie gyvena griežtą savitramdai, *tapasyai,* skirtą gyvenimą, draudžiamas bet koks bendravimas su moterimis. Kadangi gyvenimas žmogui duotas tam, kad jis praktikuotų *tapasyą,* siektų dvasiškai susivokti normalioje žmonių visuomenėje, pagrįstoje *sanātana-dharma,* – sistema, numatančia visuomeniniame gyvenime keturių kastų ir keturių luomų egzistavimą, – jam nustatyti griežti draudimai bendrauti su moterimis trijuose gyvenimo etapuose. Kad palengva augtų žmogaus dvasinė kultūra, jo gyvenime turėtų būti keturi etapai: skaistos tarpsnis, šeimyninio gyvenimo tarpsnis, pasitraukimo nuo žemiškų reikalų ir atsižadėjimo tarpsniai. Pirmojoje pakopoje, kuri trunka iki dvidešimt penkerių gyvenimo metų, jaunuolis vadovaujamas patyrusio dvasinio mokytojo pratinasi laikytis *brahmacaryos* principų, kad suprastų vieną vienintelę tiesą, – kad moteris būtent ir yra ta jėga, kuri neleidžia jam ištrūkti iš materialaus pasaulio. Tas, kuris nori ištrūkti iš materialaus sąlygoto gyvenimo nelaisvės, privalo įveikti potraukį moteriai. Moteris, dailioji lytis, yra pagundos simbolis, o vyriškasis pradas, visų pirma įkūnytas žmogaus gyvybės forma, yra skirtas savęs pažinimui. Moteriškojo žavesio kerai yra šio pasaulio varomoji jėga, ir kai vyras susijungia su moterimi, jisai surakinamas tvirčiausiomis materialios vergystės grandinėmis. Iliuzinis viešpatavimo materialiame pasaulyje jausmas apsuka gyvai būtybei galvą, o impulsas jam atsirasti kaip tik ir yra vyro ir moters sąjunga. Noras įsigyti namus, valdyti žemę, turėti vaikų, išsikovoti vietą visuomenėje, meilė tėvynainiams

ir savo gimimo vietai, noras pralobti, kitaip sakant, troškimas turėti visa tai, kas yra iliuzija, trukdo siekti savęs pažinimo, tikrojo gyvenimo tikslo. *Brahmacāris,* berniukas, ypač jei jis priklauso aukštesniesiems luomams, t.y. jeigu yra kilęs iš brahmanų, karių ir valdovų (*kṣatriyų*), prekijų ar ūkininkų (*vaiśyų*), nuo penkerių iki dvidešimt penkerių metų amžiaus mokosi globojamas ir prižiūrimas tikro *guru* (mokytojo), laikosi griežtų disciplinos reikalavimų, kad suprastų tikrąją gyvenimo prasmę, taip pat gauna specialių įgūdžių, kurių jam prireiks ateityje, kad užsidirbtų pragyvenimui. Po to *brahmacāris* gali grįžti namo, vesti padorią merginą ir pradėti šeimyninį gyvenimą. Tačiau nemaža dalis *brahmacārių* nesugrįžta į namus ir neveda, o visą gyvenimą lieka *naiṣṭhika-brahmacāriai,* t.y. nepalaiko jokių santykių su moterimis. Suvokdami, kad sąjunga su moterimi yra nereikalinga našta, kuri trukdo dvasiškai susivokti, jie duoda *sannyāsos* įžadus, atsižada pasaulio. Tačiau lytinis potraukis tam tikrame gyvenimo tarpsnyje gali labai sustiprėti ir tada *guru* leidžia *brahmacāriui* vesti; ši nuolaida daroma *brahmacāriui,* kuris nepajėgus toliau gyventi kaip *naiṣṭhika-brahmacāris,* ir tikras *guru* tai supras. Bet šeimyninį gyvenimą būtina reglamentuoti. Žmogaus išėjusio gerą *brahmacaryos* mokyklą, kuris bendraudamas su moterimis laikosi šventraščių reglamentacijų, šeimyninis gyvenimas niekada nebus panašus į kačių ir šunų gyvenimą. Sulaukęs penkiasdešimties metų, šeimos žmogus nutraukia ryšius su moterimi ir tampa *vānaprastha,* kurio tikslas – išmokti gyventi vienam, apsieinant be moters bendrijos. Praėjęs ir šį etapą nuo žemiškų reikalų pasitraukęs, buvęs šeimos žmogus tampa *sannyāsiu,* kuriam bendrauti su moterimis, net ir su savo buvusia žmona, yra griežtai draudžiama. Giliau paanalizavus visą šį palaipsnio atsiribojimo nuo bendravimo su moterimis modelį, peršasi išvada, kad moteris yra kliūtis kelyje į savęs pažinimą. Tad Viešpats apsireiškė materialiame pasaulyje Nārāyaṇos pavidalu, kad parodytų, kaip svarbu laikytis įžado nebendrauti su moterimis.

Pavydėdami griežtai besilaikantiems asketizmo principų *brahmacāriams,* pusdieviai stengiasi priversti juos sulaužyti duotus įžadus ir siunčia Kupidono kariauną. Tačiau čia aprašytu atveju jų mėginimai sugundyti Viešpatį nedavė jokio apčiuopiamo rezultato, nes dangaus gražuolės pamatė, kad Viešpats Savo mistinės vidinės energijos galia gali sukurti nesuskaitomą daugybę nė kiek nenusileidžiančių joms savo grožiumerginų, taigi jokios pagundos negali Jo paveikti. Anot patarlės, – konditerio saldumynais nesugundysi. Konditeris, kurio nuolatinis darbas – gaminti saldumynus, jiems jokio potraukio nejaučia. Analogiškai Viešpats, pasitelkęs Savo visagales palaimos energijas, pajėgus sukurti miriadus dvasinio pasaulio gražuolių, todėl yra abejingas iliuziniam materialaus pasaulio gražuolių žavesiui.

Tiktai neišmanėliai gali tvirtinti, kad Viešpats Kṛṣṇa smaginosi su moterimis *rāsa-līlos* metu Vṛndāvanoje, arba su Savo šešiolika tūkstančių žmonų Dvārakos mieste.

7 TEKSTAS

कामं दहन्ति कृतिनो ननु रोषदृष्ट्या
रोषं दहन्तमुत ते न दहन्त्यसह्यम् ।
सोऽयं यदन्तरमलं प्रविशन् बिभेति
कामः कथं नु पुनरस्य मनः श्रयेत ॥ ७ ॥

kāmaṁ dahanti kṛtino nanu roṣa-dṛṣṭyā
roṣaṁ dahantam uta te na dahanty asahyam
so 'yaṁ yad antaram alaṁ praviśan bibheti
kāmaḥ kathaṁ nu punar asya manaḥ śrayeta

kāmam – geismą; *dahanti* – sudoroti; *kṛtinaḥ* – didžios asmenybės; *nanu* – bet; *roṣa-dṛṣṭyā* – piktu žvilgsniu; *roṣam* – pykčio; *dahantam* – apimti; *uta* – nors; *te* – jie; *na* – negali; *dahanti* – suvaldyti; *asahyam* – nepakeliamą; *saḥ* – tas; *ayam* – Jį; *yat* – kadangi; *antaram* – viduje; *alam* – tačiau; *praviśan* – įeiti; *bibheti* – bijo; *kāmaḥ* – geismas; *katham* – kaip; *nu* – iš tiesų; *punaḥ* – vėl; *asya* – Jo; *manaḥ* – protas; *śrayeta* – randa prieglobstį.

Didieji stoikai, kaip Viešpats Śiva, gali vien savo rūsčiu žvilgsniu užgniaužti geismą, tačiau jie bejėgiai sutramdyti savo įtūžio protrūkį. Jis [Viešpats] aukščiau geismo ir pykčio, – Jo širdis pykčiui nepasiekiama. Tad kaipgi geismas gali apsigyventi Jo mintyse?

Komentaras: Kartą, kai Viešpats Śiva griežčiausiai tramdė savo kūną ir buvo paniręs į meditaciją, geismo dievas Kupidonas paleido į jį troškimo strėlę. Įpykęs Viešpats Śiva atsigręžė į Kupidoną ir jo piktas žvilgsnis pavertė Kupidoną pelenų krūva. Kad ir labai galingas, Viešpats Śiva vis dėlto nepajėgia nuslopinti savo pykčio protrūkio. Tačiau niekada nėra buvę, kad taip įtūžtų Viešpats Viṣṇu. Priešingai, kai sykį Bhṛgu Munis, bandydamas Viešpaties kantrybę, tyčia Jam spyrė koja į krūtinę, Viešpats, užuot užsirūstinęs, paprašė Bhṛgu Munio atleidimo už tai, kad jis galėjęs stipriai susižeisti savo kojį į Jo kietą lyg akmuo krūtinę. Nuo tada Viešpaties krūtinėje kaip kantrybės įrodymas puikuojasi *bhṛgu-pāda* – Bhṛgu Munio spyrio pėdsakas. Taigi pyktis neturi galios Viešpačiui, todėl geismas, silp-

nesnis už pyktį jausmas, juo labiau negali Jo paveikti. Nepatenkintas geismas pagimdo pyktį, bet ar gali aistra būti ten, kur nėra pykčio? Viešpatį vadina *āpta-kāma,* nes Jis Pats patenkina Savo norus. Jam nereikia pašalinės pagalbos. Viešpats beribis, todėl Jo troškimai taip pat neriboti. Visos gyvos būtybės, išskyrus Viešpatį, yra labai ribotos, tad kyla klausimas, kaip ribota būtybė gali patenkinti beribio troškimus? Apibendrintai galima tarti, kad Absoliučiam Dievo Asmeniui nebūdingas nei geismas, nei pyktis, ir jei kartais Absoliutus Viešpats tariamai užsidega aistra ir pykčiu, Jo „aistra“ ir „pyktis“ vertintini kaip absoliutus palaiminimas.

8 TEKSTAS

विद्धः सपत्न्युदितपत्रिभिरन्ति राज्ञो
बालोऽपि सन्नुपगतस्तपसे वनानि ।
तस्मा अदाद् ध्रुवगतिं गृणते प्रसन्नो
दिव्याः स्तुवन्ति मुनयो यदुपर्यधस्तात् ॥ ८ ॥

viddhaḥ sapatny-udita-patribhir anti rājño
bālo 'pi sann upagatas tapase vanāni
tasmā adād dhruva-gatiṁ gṛṇate prasanno
divyāḥ stuvanti munayo yad upary-adhastāt

viddhaḥ – įžeistas; *sapatni* – kitos žmonos; *udita* – pasakytų; *patribhiḥ* – aštrių žodžių; *anti* – prieš tai; *rājñaḥ* – karaliaus; *bālaḥ* – berniukas; *api* – nors; *san* – būdamas; *upagataḥ* – ėmėsi; *tapase* – griežtų askezių; *vanāni* – dideliame miške; *tasmai* – todėl; *adāt* – buvo apdovanotas; *dhruva-gatim* – kelią į Dhruvos planetą; *gṛṇate* – meldžiantis; *prasannaḥ* – patenkintas; *divyāḥ* – aukštesniųjų planetų gyventojai; *stuvanti* – meldžiasi; *munayaḥ* – didieji išminčiai; *yat* – dėl to; *upari* – viršuje; *adhastāt* – apačioje.

Įskaudintas aštrių antrosios karaliaus žmonos žodžių, kuriuos ši ištarė jam girdint, karalaitis Dhruva, dar visai vaikas, išėjo į mišką ir ėmėsi ten griežtai tramdyti kūną. Patenkintas Dhruvos malda Viešpats dovanojo jam Dhruvos planetą, kuriai lenkiasi aukščiau ir žemiau jos gyvenantys didieji išminčiai.

Komentaras: Kartą penkiametis Mahārājos Uttānapādos sūnus karalaitis Dhruva, didis Viešpaties bhaktas sėdėjo tėvui ant kelių. Jo pamotei nepatiko, kad valdovas meiliai glosto jos įsūnį, ir ji piktai išplėšė jį iš tėvo glėbio pasakiusi, kad berniukas neturi teisės sėdėti karaliui ant kelių, nes gimė

ne iš jos įsčių. Pamotės poelgis labai įskaudino berniuką, o tėvas visiškai pametęs galvą dėl savo antrosios karalienės, net nebandė jo užtarti. Karalaitis Dhruva nubėgo pas savo mamą pasiguosti, bet būdama bejėgė ką nors padaryti ji pratrūko verkti. Berniukas paklausė motinos, ką turi padaryti, kad tėvo sostas atitektų jam, ir nelaiminga karalienė atsakė, kad tiktai Viešpats jam gali padėti. Sūnus paklausė, kur rasti Viešpatį, ir motina atsakė girdėjusi žmones kalbant, jog Viešpats kartais apsireiškia didiesiems išminčiams, gyvenantiems gūdžiose giriose. Ir, trokšdamas pasiekti savo tikslą, mažasis karalaitis ryžosi eiti į girią ir ten griežtai tramdyti kūną.

Vadovaudamasis savo dvasinio mokytojo Śrī Nārados Munio, kurį specialiai jam siuntė Viešpats, nurodymais, karalaitis Dhruva ėmėsi griežčiausių askezių. Nārada davė jam *mantrą,* kurią sudaro aštuoniolika raidžių (*oṁ namo bhagavate vāsudevāya*), ir Viešpats Vāsudeva, įsikūnijęs Pṛśnigarbhos, keturrankio Dievo Asmens, pavidalu, stojo prieš karalaitį ir dovanojo nepaprastą planetą, kuri spindi virš septynių žvaigždžių žvaigždyno. Kai karalaitis Dhruva pasiekė savo, – kai išvydo priešais save Viešpatį, – visi jo troškimai išsipildė.

Planeta, kurią Viešpats padovanojo karalaičiui Dhruvai Mahārājai, tai neturinti orbitos Vaikuṇṭhos planeta, kuri atsirado materialiame pasaulyje Aukščiausiojo Viešpaties Vāsudevos valia. Ir nors ši planeta yra materialiame pasaulyje, ji nebus sunaikinta pasaulio naikinimo metu ir išliks savo vietoje. O kadangi ši planeta yra viena iš Vaikuṇṭhos planetų, ji yra nesunaikinama, todėl jai lenkiasi ne tik septynių žvaigždžių išsidėsčiusių žemiau Dhruvos planetos, bet ir virš jos išsidėsčiusių planetų, gyventojai. Virš Dhruvos planetos yra Maharṣio Bhṛgu planeta.

Taigi Viešpats įsikūnijo Pṛśnigarbhos pavidalu vien todėl, kad patenkintų Savo ištikimo tarno norus. O karalaitis Dhruva pasiekė tobulumą vien todėl, kad buvo kito tyro bhakto, Nārados, įšventintas ir kartojo jam duotą *mantrą*. Taigi norėdamas pasiekti aukščiausiąjį tobulumą, – savo akimis išvysti Viešpatį – rimtų ketinimų turintis žmogus laikysis tyro Viešpaties tarno nurodymų, o tyrą bhaktą, kai žmogus bet kuria kaina pasiryžta išvysti Viešpatį, atsiunčia pati apvaizda.

Karalaičio Dhruvos gyvenimo istoriją detaliai pasakojama ketvirtojoje „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmėje.

9 TEKSTAS

यद्वेनमुत्पथगतं द्विजवाक्यवज्र-
निष्प्लुष्टपौरुषभगं निरये पतन्तम् ।

त्रात्वार्थितो जगति पुत्रपदं च लेभे
दुग्धा वसूनि वसुधा सकलानि येन ॥ ९ ॥

yad venam utpatha-gataṁ dvija-vākya-vajra-
niṣpluṣṭa-pauruṣa-bhagaṁ niraye patantam
trātvārthito jagati putra-padaṁ ca lebhe
dugdhā vasūni vasudhā sakalāni yena

yat – kada; *venam* – karaliui Venai; *utpatha-gatam* – išklydus iš doros kelio; *dvija* – brahmanų; *vākya* – prakeiksmo žodžių; *vajra* – žaibo; *niṣpluṣṭa* – sudeginti; *pauruṣa* – dori žygiai; *bhagam* – vertybės; *niraye* – į pragarą; *patantam* – puolant; *trātvā* – išvaduodamas; *arthitaḥ* – taip meldžiamas; *jagati* – į šį pasaulį; *putra-padam* – sūnaus padėtį; *ca* – taip pat; *lebhe* – užėmė; *dugdhā* – išgavo; *vasūni* – produktus; *vasudhā* – žemė; *sakalāni* – visokius; *yena* – kuris.

Mahārāja Vena išklydo iš dorybės kelio ir už tai susilaukė rūsčios brahmanų bausmės. Prakeiksmų žaibai pelenais pavertė karaliaus Venos gerus darbus ir turtus, o pats jis nugarmėjo į pragarą. Ir tada Savo besąlygine malone Viešpats nužengė į Žemę, įsikūnijęs jo sūnumi Pṛthu ir išgelbėjo prakeiktąjį karalių Veną iš pragaro. Jis įdirbo žemę, priversdamas ją užauginti visas grūdų rūšis.

Komentaras: Visuomenėje gyvenančioje pagal *varṇāśrama-dharmos* principus dorybingi, išprusę brahmanai rūpinasi darna visuomenėje. Brahmanai be jokių savanaudiškų motyvų mokė valdovus, kurių valdžia apsiribojo griežtai administracinėmis funkcijomis, kaip valdyti šalį, kad jų valdomas kraštas būtų tikra visuotinio klestėjimo valstybė. Karalius arba *kṣatriya* visus šalies vadovavimo klausimus spręsdavo tardamasis su kompetentingų brahmanų taryba. Tokiu būdu monarchas netapdavo autokratu. Elgesio su valdiniais normas nustatė tokie šventraščiai kaip *Manu-saṁhitā* ir kiti didžiųjų išminčių parašyti autoritetingi veikalai. Tais laikais visuomenei nebuvo reikalingas demokratijos vardu besidangstančių neišmanėlių sukurtas įstatymų kodeksas. Didžioji visuomenės dalis negali pasigirti dideliu protu ir menkai tenutuokia kas jiems patiems yra geriausia. Šia prasme jie panašūs į vaikus, neskiriančius, kas gerai ir kas blogai. Tėvas, turintis didesnę gyvenimišką patirtį, stengiasi nukreipti savo nenuovokų vaiką teisingu keliu, ir žmonėms, kurių dauguma išmanymu netoli pralenkia vaikus, reikalingas analogiškas vadovavimas. *Manu-saṁhitoje* ir kituose Vedų raštuose surinkti visi įstatymai, būtini visuotinei gerovei užtikrinti. Duodami val-

dovui patarimus, išprusę brahmanai paprastai remdavosi autoritetingomis išminties knygomis, žinoma, atsižvelgdami į konkrečią laiko ir vietos diktuojamą situaciją. Brahmanai nebuvo materialiai priklausomi nuo valdovo, todėl nebijodavo duoti karaliui patarimą, pagrįstą šventraščių įstatymu. Ši sistema gyvavo iki pat Mahārājos Candraguptos valdymo laikotarpio. Šio valdovo vyriausias patarėjas buvo brahmanas Cāṇakya, kuris neėmė už savo tarnybą jokio užmokesčio.

Mahārāja Vena nusižengė šiam valdymo principui ir ėmė nepaisyti išsimokslinusių brahmanų patarimų. Kilniadvasiai brahmanai pirmiausia rūpinosi ne savimi, o visų karalystės gyventojų gerove. Todėl jie nutarė nubausti karalių Veną už nederamą elgesį ir sukalbėję maldą Visagaliui Viešpačiui, prakeikė karalių.

Kas nepaklauso didžios sielos, tas priartina savo mirtį, netenka klusnumo, gero vardo, dorovingumo, galimybės pakilti į aukštesniąsias planetas ir didžiųjų žmonių prielankumo. Reikia stengtis kruopščiai laikytis didžiųjų sielų nurodymų. Neabejotina, kad Mahārāja Vena tapo karaliumi dėl gerų praeities darbų, tačiau už tai, kad sąmoningai nepakluso didžioms sieloms, buvo nubaustas ir prarado viską ką turėjo. Mahārājos Venos gyvenimo ir nuopuolio istorija smulkiai pasakojama „Vāmana Purāṇoje“. Mahārāja Pṛthu, sužinojęs kokios pragariškos kančios teko jo tėvui Venai, kitą gyvenimą gimusiam *mlecchos* šeimoje ir susirgusiam raupsais, tučtuojau nuvežė buvusį karalių į Kurukṣetrą, kad šis dvasiškai apsivalytų ir kad jam daugiau netektų kentėti.

Mahārāja Pṛthu, Dievo inkarnacija, nužengė į šį pasaulį išklausęs brahmanų maldų, atkurti čia teisingumą ir tvarką. Jis užaugino žemėje visas grūdų rūšis ir sykiu įvykdė sūnaus pareigą, išlaisvinęs tėvą iš pragaro. Žodis *putra* reiškia „gelbėjantis iš pragariško *put* pasaulio sferų“. Toks ir turėtų būti tikras sūnus.

10 TEKSTAS

नाभेरसावृषभ आस सुदेविसूनु-
र्यो वै चचार समदृग्जडयोगचर्याम् ।
यत्पारमहंस्यमृषयः पदमामनन्ति
स्वस्थः प्रशान्तकरणः परिमुक्तसङ्गः ॥१०॥

nābher asāv ṛṣabha āsa sudevi-sūnur
yo vai cacāra sama-dṛg jaḍa-yoga-caryām

yat pāramahaṁsyam ṛṣayaḥ padam āmananti
svasthaḥ praśānta-karaṇaḥ parimukta-saṅgaḥ

nābheḥ – nuo Mahārājos Nābhi; *asau* – Dievo Asmuo; *ṛṣabhaḥ* – Ṛṣabha; *āsa* – radosi; *sudevi* – Sudevī; *sūnuḥ* – sūnus; *yaḥ* – kuris; *vai* – tikrai; *cacāra* – atliko; *sama-dṛk* – susivaldęs; *jaḍa* – materialistišką; *yoga-caryām* – yogos praktiką; *yat* – kuri; *pāramahaṁsyam* – aukščiausia tobulumo pakopa; *ṛṣayaḥ* – išminčius; *padam* – padėtį; *āmananti* – užima; *svasthaḥ* – susitelkęs į savąjį „aš“; *praśānta* – nurimusios; *karaṇaḥ* – materialios juslės; *parimukta* – visiškai išsivadavęs; *saṅgaḥ* – nuo sutepties materija.

Vėliau Viešpats apsireiškė karaliaus Nābhio ir jo žmonos Sudevės sūnumi Ṛṣabhadeva. Siekdamas minčių pusiausvyros jis praktikavo materialistinę yogą. Ši pakopa taip pat yra laikoma tobulybe, aukščiausiu išsivadavimo būviu, kurį pasiekęs žmogus pasineria į savąjį „aš“ ir patiria visišką pasitenkinimą.

Komentaras: Jaḍa-yoga – tai viena iš autoritetų pripažintų mistinės *yogos* praktikos, padedančios pasiekti savęs pažinimą, formų. Vienas iš *jaḍa-yogos* praktikos reikalavimų – kad žmogus taptų kurčias kaip akmuo, nekreiptų jokio dėmesio į bet kokius materialius dirgiklius. *Jaḍa-yogas* privalo tapti panašus į akmenį, nereaguojantį į jokį išorinės aplinkos poveikį, kokia forma jis besireikštų, tuo tikslu jisai sąmoningai marina savo materialų kūną. Kartu su kitais savęs marinimo būdais *jaḍa-yogai* nusirauna nuo galvos visus plaukus nesinaudodami skustuvu ar kitais įrankiais. Tačiau tikrasis *jaḍa-yogos* praktikos tikslas – nugalėti materialius potraukius ir atsigręžti į savąjį „aš“. Paskutiniais gyvenimo metais imperatorius Ṛṣabhadeva klajojo po pasaulį dėdamasis nebyliu pamišėliu, visiškai abejingas žmonių užgauliojimams ir patyčioms. Pamatę gatvėje nuogą plaukais ir barzda apžėlusį pamišusį valkatą, nedaug ką suprantantys vaikai ir kvaili žmonės spjaudė į jį ir šlapinosi ant jo kūno. Dažnai ilgą laiką nekeisdamas pozos jis gulėdavo savo paties išmatose. Jo išmatos skleidė gėlių aromatą ir dievoti žmonės greitai suprato, kad šis pamišėlis iš tiesų yra *paramahaṁsa* – pasiekęs aukščiausią tobulybės būvį. Tie, kurių išmatos nekvepia gėlėmis neturėtų imituoti imperatoriaus Ṛṣabhadevos. Ṛṣabhadevai ir tiems, kurie yra pasiekę jo tobulybės lygį, *jaḍa-yogos* praktika įkandama, tačiau paprastas žmogus nepajėgus įvykdyti šio neįprasto metodo reikalavimų.

Tikrasis *jaḍa-yogos* tikslas, kaip teigia posmas, yra *praśānta-karaṇaḥ,* juslių sutramdymas. Visų *yogos* metodų, kad ir kokie jie neįprasti, tikslas – pažaboti nevaldomas materialias jusles ir padėti savęs pažinimo pamatus. Mūsų epochoje daug *yogos* praktikos formų (ypač *jaḍa-yoga*) neteko

praktinės reikšmės, tuo tarpu *bhakti-yogos* reikalavimai visai įgyvendinami, nes jos praktika atitinka dabartinės epochos sąlygas. Paprastas metodas klausytis autoritetingosios „Śrīmad-Bhāgavatam“, padės pasiekti aukščiausiąją *yogos* stadiją, jos tobulybę. Ṛṣabhadeva buvo karaliaus Nābhi sūnus, karaliaus Āgnīdhros anūkas ir karaliaus Bharatos, kurio garbei Žemė buvo pavadinta *Bhārata-varṣa,* tėvas. Kitas Ṛṣabhadevos motinos vardas – Merudevī, nors pastarajame posme ji pavadinta Sudevī. Kai kas laikosi nuomonės, kad Sudevī yra kita karaliaus Nābhio žmona, tačiau karalius Ṛṣabhadeva kituose „Śrīmad-Bhāgavatam“ puslapiuose vadinamas Merudevī sūnumi, todėl akivaizdu, kad Merudevī ir Sudevī yra vienas ir tas pats asmuo.

11 TEKSTAS

सत्रे ममास भगवान् हयशीरषाथो
साक्षात्स यज्ञपुरुषस्तपनीयवर्णः ।
छन्दोमयो मखमयोऽखिलदेवतात्मा
वाचो बभूवुरुशतीः श्वसतोऽस्य नस्तः ॥११॥

satre mamāsa bhagavān haya-śīraṣātho
sākṣāt sa yajña-puruṣas tapanīya-varṇaḥ
chandomayo makhamayo 'khila-devatātmā
vāco babhūvur uśatīḥ śvasato 'sya nastaḥ

satre – aukojimo apeigose; *mama* – mano; *āsa* – apsireiškė; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *haya-śīraṣā* – su arklio galva; *atha* – taip; *sākṣāt* – tiesiogiai; *saḥ* – Jis; *yajña-puruṣaḥ* – asmuo, kuriam skiriamos aukos; *tapanīya* – auksinė; *varṇaḥ* – spalva; *chandaḥ-mayaḥ* – įkūnytieji Vedų himnai; *makha-mayaḥ* – aukų įsikūnijimas; *akhila* – visų be išimties; *devatā-ātmā* – pusdievių Supersiela; *vācaḥ* – garsai; *babhūvuḥ* – pasigirdo; *uśatīḥ* – labai malonūs; *śvasataḥ* – kvėpuojant; *asya* – Jo; *nastaḥ* – per šnerves.

Man [Brahmai] vykdant auką, Viešpats apsireiškė Hayagrīvos pavidalu. Jis įkūnija auką ir yra aukso gymio. Taip pat Jis įkūnija Vedas ir yra visų pusdievių Supersiela. Kai Jis alsavo, iš Jo šnervių veržėsi ausį glostantys Vedų himnų garsai.

Komentaras: Vedų himnais paprastai palydimi aukojimai, kuriuos atlieka *karmiai,* vardan materialių troškimų įgyvendinimo, trokštantys pelnyti pusdievių prielankumą. Tačiau Viešpaties asmenybė įkūnija aukos aktą ir Vedų

himnus. Taigi tas, kuris lenkiasi Pačiam Viešpačiui, pelno visų aukojimų vaisius ir pusdievių prielankumą. Viešpaties bhaktai gali neatlikti jokių aukojimų ir nevykdyti pusdievių garbinimo reikalavimų, nurodytų Vedose, ir vis dėlto jie yra aukščiau *karmių,* t.y. įvairių pusdievių garbintojų.

12 TEKSTAS

मत्स्यो युगान्तसमये मनुनोपलब्धः
क्षोणीमयो निखिलजीवनिकायकेतः ।
विस्रंसितानुरुभये सलिले मुखान्मे
आदाय तत्र विजहार ह वेदमार्गान् ॥१२॥

matsyo yugānta-samaye manunopalabdhaḥ
kṣoṇīmayo nikhila-jīva-nikāya-ketaḥ
visraṁsitān uru-bhaye salile mukhān me
ādāya tatra vijahāra ha veda-mārgān

matsyaḥ – žuvies inkarnacija; *yuga-anta* – epochos pabaigos; *samaye* – metu; *manunā* – būsimasis Vaivasvata Manu; *upalabdhaḥ* – matyta; *kṣoṇīmayaḥ* – nuo žemesniųjų iki Žemės lygio planetų; *nikhila* – visų; *jīva* – gyvų esybių; *nikāya-ketaḥ* – prieglobstis; *visraṁsitān* – išėjus; *uru* – dėl didelės; *bhaye* – baimės; *salile* – vandenyje; *mukhāt* – iš burnos; *me* – mano; *ādāya* – ėmęsis; *tatra* – ten; *vijahāra* – džiaugėsi; *ha* – tikrai; *veda-mārgān* – visas Vedas.

Kūrimo ciklo pabaigoje būsimasis Vaivasvata Manu, vardu Satyavrata, regės kaip įsikūnijęs žuvimi Viešpats išgelbės žemesniųjų ir Žemės lygio planetų gyvas būtybes. Kai artinasi epochos pabaiga, išvydus bekraščius potvynio vandenis, mane [Brahmą] sukausto baimė ir iš burnos išsprūsta Vedos, o Viešpats, džiaugsmingai nardantis vandenyse, jas išgelbsti.

Komentaras: Per vieną Brahmos dieną pasikeičia keturiolika Manu, o kiekvieno iš Manu viešpatavimo epochos pabaigoje visos planetos, taip pat ir Žemės lygio planetos, panyra į bekraščius potvynio vandenis, kurie kelia siaubą ir pačiam Brahmai. Savo viešpatavimo pradžioje būsimasis Vaivasvata Manu taps šio potvynio liudininku. Bus ir daug kitų įvykių, antai, žus garsusis Śaṅkhāsura. Ši pranašystė grįsta asmenine Brahmājī patirtimi; jisai žinojo, kad matant kraupius pasaulio pabaigos vaizdus, iš burnos jam iškris Vedos, ir kad Viešpats, įsikūnijęs žuvies pavidalu, išgelbės ne tiktai

visas gyvas būtybes, pusdievius, gyvūnus, žmones, didžiuosius išminčius, bet ir Vedas.

13 TEKSTAS

क्षीरोदधावमरदानवयूथपाना-
मुन्मथ्नताममृतलब्धय आदिदेवः ।
पृष्ठेन कच्छपवपुर्विदधार गोत्रं
निद्राक्षणोऽद्रिपरिवर्तकषाणकण्डूः ॥१३॥

kṣīrodadhāv amara-dānava-yūthapānām
unmathnatām amṛta-labdhaya ādi-devaḥ
pṛṣṭhena kacchapa-vapur vidadhāra gotraṁ
nidrākṣaṇo 'dri-parivarta-kaṣāṇa-kaṇḍūḥ

kṣīra – pieno; *udadhau* – vandenyne; *amara* – pusdieviai; *dānava* – demonai; *yūtha-pānām* – abiejų pusių vadams; *unmathnatām* – plakant; *amṛta* – nektarui; *labdhaya* – gauti; *ādi-devaḥ* – pirmapradis Viešpats; *pṛṣṭhena* – šarvu ant nugaros; *kacchapa* – vėžlio; *vapuḥ* – kūną; *vidadhāra* – įgavo; *gotram* – Mandaros kalną; *nidrākṣaṇaḥ* – snūduriuodamas; *adri-parivarta* – ritinėdami kalną; *kaṣāṇa* – kasė; *kaṇḍūḥ* – niežulį.

Tada pirmapradis Viešpats įsikūnys vėžliu, kad taptų ramsčiu Mandaros kalnui, kuriuo demonai ir pusdieviai naudojosi kaip plaktuvu. Pusdieviai ir demonai plakė pieno vandenyną, trokšdami išgauti nektarą. Siūbuojamas, kalnas kasė snūduriuojančio Viešpaties Vėžlio nugarą, slopindamas niežulį.

Komentaras: Mūsų visatoje egzistuoja pieno vandenynas, nors mums ir neteko jo matyti. Net šiuolaikiniai mokslininkai pripažįsta, kad aukštai virš mūsų galvų erdvėje plauko šimtai tūkstančių planetų su skirtingiausiomis klimato sąlygomis. „Śrīmad-Bhāgavatam“ gausu informacijos, kuri gali nevisiškai atitikti mūsų turimą patirtį. Ir vis dėlto Indijos išminčiai vieninteliu autoritetingu žinių šaltiniu laiko Vedų šventraščius, ir visi autoritetai laikosi vieningos nuomonės, kad turime žvelgti į pasaulį autoritetingų išminties knygų akimis (*śāstra-cakṣurvat*). Taigi, kol mes savo akimis neišvysime daugybės kosminėje erdvėje plaukančių visatų, negalime be jokio pagrindo neigti egzistuojant pieno vandenyną, apie kurį kalba „Śrīmad-Bhāgavatam“. O kadangi atlikti tokio eksperimento neįmanoma, mums nelieka nieko kita, kaip pripažinti „Śrīmad-Bhāgavatam“ žodžius, nes juos

neginčijama tiesa laikė Śrīdhara Svāmis, Jīva Gosvāmis, Viśvanātha Cakravartis bei kiti dvasinio mokslo autoritetai. Vedos moko sekti didžiųjų autoritetų pėdomis. Tai vienintelis būdas pažinti dalykus, kurių nepajėgiame netgi įsivaizduoti.

Praamžis Viešpats yra visagalis. Jis gali padaryti viską, ko panori, todėl mūsų neturėtų stebinti, kad siekdamas tam tikro tikslo, Jis įsikūnija vėžliu ar žuvimi. Mes, be abejonės, turėtume pripažinti „Śrīmad-Bhāgavatam“ teiginius kaip galutinę tiesą.

Kad pastangas suvieniję pusdieviai ir demonai pasiektų trokštamą rezultatą – suplaktų pieno vandenyną – Mandaros kalnui buvo būtina milžiniška atrama. Ir, norėdamas padėti pusdieviams, praamžis Viešpats įsikūnijo vėžliu gigantu, plaukiojančiu pieno vandenyne. Kalnas snaudžiančiam Viešpačiui kasė nugarą nuslopindamas niežulį.

14 TEKSTAS

त्रैपिष्टपोरुभयहा स नृसिंहरूपं
कृत्वा भ्रमद्भ्रुकुटिदंष्ट्रकरालवक्त्रम् ।
दैत्येन्द्रमाशु गदयाभिपतन्तमारा-
दूरौ निपात्य विददार नखैः स्फुरन्तम् ॥१४॥

trai-piṣṭaporu-bhaya-hā sa nṛsiṁha-rūpaṁ
kṛtvā bhramad-bhrukuṭi-daṁṣṭra-karāla-vaktram
daityendram āśu gadayābhipatantam ārād
ūrau nipātya vidadāra nakhaiḥ sphurantam

trai-piṣṭapa – pusdievių; *uru-bhaya-hā* – pašalinantis didžiausią baimę; *saḥ* – Jis (Dievo Asmuo); *nṛsiṁha-rūpam* – įsikūnydamas Nṛsiṁhos pavidalu; *kṛtvā* – darydamas taip; *bhramat* – raukydamas; *bhru-kuṭi* – antakius; *daṁṣṭra* – dantys; *karāla* – siaubingi; *vaktram* – nasrai; *daitya-indram* – demonų valdovą; *āśu* – iškart; *gadayā* – su vėzdu rankoje; *abhipatantam* – nukritusio; *ārāt* – šalia; *ūrau* – ant kelių; *nipātya* – pasidėjęs; *vidadāra* – perskrodė; *nakhaiḥ* – nagais; *sphurantam* – kovodamas.

Norėdamas išgelbėti pusdievius nuo didžiulės baimės, Dievo Asmuo įgijo Nṛsiṁhadevos pavidalą ir nužudė demonų karalių [Hiraṇyakaśipu], kuris su kuoka rankoje puolė Viešpatį. Rūsčiai suraukęs antakius ir iššiojęs nasrus su iššieptais dantimis Viešpats pasiguldė demoną ant kelių ir sudraskė jį nagais.

Komentaras: Istoriją apie Hiraṇyakaśipu ir jo sūnų Prahlādą, kuris buvo didis Viešpaties bhaktas, pasakoja septinta „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmė. Materialių laimėjimų dėka Hiraṇyakaśipu įgijo nepaprastą galią ir pelnęs Brahmos prielankumą ėmė įsivaizduoti esąs nemirtingas. Brahmājī negalėjo dovanoti demonui nemirtingumo, nes pats priklauso mirtingųjų pasauliui. Bet Hiraṇyakaśipu aplinkiniais keliais išpešė iš Brahmājī palaiminimą, kuris, rodės, prilygo nemirtingumo dovanai. Dabar jis buvo tikras, kad jo negali nužudyti nei žmogus, nei pusdievis. Brahmā jam pažadėjo, kad jo neįveiks joks žmogui žinomos rūšies ginklas, kad jis nemirs nei dieną, nei naktį. Tačiau Viešpats įsikūnijo pusiau žmogaus, pusiau liūto pavidalu – tokia mintis materialistiškam demonui Hiraṇyakaśipu negalėjo nė į galvą ateiti, – ir nužudė jį nesulaužydamas Brahmājī pažado. Demonas buvo užmuštas ant Viešpaties kelių – taigi ne ant žemės, ne danguje ir ne vandeny. Viešpats jį sudraskė Savo nagais, kurių negalima priskirti nė vienai iš galimų ginklų rūšių. Paraidžiui „Hiraṇyakaśipu“ reiškia – „tas, kuris aistringai trokšta aukso ir minkšto patalo“ – tai aukščiausias visų materialistų tikslas. Tokie demoniški žmonės, nutraukę bet kokius ryšius su Viešpačiu, ilgainiui ima perdėm didžiuotis savo materialiais laimėjimais. Jie išdrįsta mesti iššūkį Viešpaties visagalybei iššūkį ir suteikia daugybę kančių Jo bhaktams. Taip jau nutiko, kad Prahlāda Mahārāja gimė Hiraṇyakaśipu sūnumi, ir kadangi jis buvo didis Viešpaties bhaktas, tėvas pasmerkė jį tokioms kančioms, kokias tik įstengė sugalvoti. Tokiomis nepaprastomis aplinkybėmis Viešpats apsireiškė Nṛsiṁhadevos pavidalu ir, nutaręs sunaikinti pusdievių priešą, nužudė Hiraṇyakaśipu tokiu būdu, koks demonui ir į galvą negalėjo šauti. Visagalio Viešpaties valia ateistiškos mąstysenos demonų planai visada sugriūva.

15 TEKSTAS

अन्तःसरस्युरुबलेन पदे गृहीतो
ग्राहेण यूथपतिरम्बुजहस्त आर्तः ।
आहेदमादिपुरुषाखिललोकनाथ
तीर्थश्रवः श्रवणमङ्गलनामधेय ॥१५॥

antaḥ-sarasy uru-balena pade gṛhīto
grāheṇa yūtha-patir ambuja-hasta ārtaḥ
āhedam ādi-puruṣākhila-loka-nātha
tīrtha-śravaḥ śravaṇa-maṅgala-nāmadheya

antaḥ-sarasi – upėje; *uru-balena* – galingesnio; *pade* – už kojos; *gṛhītaḥ* – pačiuptas; *grāheṇa* – krokodilo; *yūtha-patiḥ* – dramblių valdovas; *ambuja-hastaḥ* – laikydamas lotosą; *ārtaḥ* – labai kentėdamas; *āha* – kreipėsi; *idam* – taip; *ādi-puruṣa* – pirmapradis besimėgaujantis asmuo; *akhila-loka-nātha* – visatos Viešpatie; *tīrtha-śravaḥ* – šlovingas kaip šventos vietos; *śravaṇa-maṅgala* – kurio vardą išgirdus pelnomi visi palaiminimai; *nāma-dheya* – kurio vardas vertas šlovinimo.

Kartą drambliams besimaudant upėje jų vedlį užpuolė krokodilas. Jėga pranokęs dramblį, krokodilas dantimis įsikibo į jo kojį, suteikdamas šiam neapsakomą skausmą. Dramblys straubliu nuskynė lotoso žiedą ir kreipėsi į Viešpatį: „O pirmasis tarp besimėgaujančių, o visatos Viešpatie! O sielų gelbėtojau, garsus kaip šventosios vietos! Tie, kas išgirsta Tavo šventą vardą, kurį verta giedoti, išsyk apsivalo.“

Komentaras: Istorija apie dramblių vedlį, kurį upėje užpuolė jėga jį pranokstantis krokodilas, pasakojama aštuntojoje „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmėje. Viešpaties Asmenyje įsikūnija absoliutus žinojimas, todėl Pats Dievo Asmuo ir Jo šventasis vardas niekuo nesiskiria. Krokodilo užpulto dramblio padėtis buvo nepavydėtina. Nors šiaip dramblys yra stipresnis už krokodilą, vandenyje krokodilas įgyja pranašumą. Ir, kadangi ankstesniajame gyvenime dramblys buvo ištikimas Viešpaties tarnas, atsidūręs nelaimėje, gerų praeities darbų dėka, jis sugebėjo ištarti šventą Viešpaties vardą. Visos gyvos būtybės materialiame pasaulyje pasmerktos kančioms. Toks jau yra šis pasaulis – kiekviename žingsnyje mūsų tyko nemalonumai. Tačiau tas, kurį sustiprina praeityje atlikti dori darbai, „Bhagavad-gītos“ (7.16) teigimu, randa atsidavimo Viešpačiui tarnystės kelią. O tie, kurių pečius slegia nedori darbai, net ir nelaimėje nepasuka šiuo keliu. Tai patvirtina „Bhagavad-gītā“ (7.15). Išgirdęs dramblių vedlio maldą, Dievo Asmuo Hari tučtuojau atskriejo ant Savo amžino nešėjo Garuḍos nugaros ir jį išvadavo.

Dramblys aiškiai suvokė, kokie santykiai sieja jį su Aukščiausiuoju Viešpačiu. Jis kreipėsi į Viešpatį, pavadindamas Jį *ādi-puruṣa,* pirmapradžiu besimėgaujančiuoju. Ir Viešpats, ir gyva būtybė turi sąmonę, vadinasi gali patirti džiaugsmą, tačiau Viešpats yra pirmapradis džiaugsmo subjektas, nes Jis – visa ko kūrėjas. Štai šeimoje, ir tėvui, ir sūnums tenka vienodai džiaugsmo, tačiau tėvas yra pirminis džiaugsmo subjektas, o sūnūs – antriniai, pavaldūs džiaugsmo subjektai. Tyras Viešpaties tarnas puikiausiai žino, kad viskas visatoje priklauso Viešpačiui, ir gyva būtybė gali naudotis tik tuo, kas Viešpaties jai skirta. Ji neturi teisės netgi prisiliesti prie to, kas jai neskirta. Pirminio savininko ir džiaugsmo subjekto idėja puikiai

atskleista „Īśopaniṣadoje“. Tas, kuris mato, kuo jis skiriasi nuo Viešpaties, pirma aukos Viešpačiui, o tik tada ims pats.

Savo maldoje dramblys pavadino Viešpatį *akhila-loka-nātha,* visatos Viešpačiu, o vadinasi, ir dramblių Viešpačiu. Būdamas tyras Viešpaties tarnas krokodilo užpultasis dramblys nusipelnė būti išgelbėtas, ir kadangi Viešpats yra davęs žodį, kad Jo bhaktas niekad nepražus, dramblys pasielgė visai teisingai šaukdamasis Viešpaties pagalbos, o gailestingasis Viešpats, išgirdęs dramblių vedlio maldą, atskubėjo jį gelbėti. Viešpats saugo ir gina visas gyvas būtybes, tačiau pirmiausia Jam rūpi tos, kurios užmiršusios savo tuščiagarbystę, pripažįsta Jo viršenybę ir nebando Jam prilygti. Mes niekada nepranoksime Viešpaties. Tyras Viešpaties bhaktas suvokia skirtumą tarp savęs ir Viešpaties, todėl visada pasikliauja Viešpačiu, o Viešpats asmeniškai rūpinasi juo ir teikia jam pirmenybę, išskirdamas tarp kitų. Bet tas, kuris neigia Dievo buvimą ir pats skelbiasi esąs Viešpats Dievas, yra *asura*. Jį saugančios galios yra ribotos, tiesiogiai priklausomos nuo Aukščiausiojo valios. Viešpats yra visų aukščiausias, tad ir Jo tobulumas nepranokstamas. Jo tobulumas žmogui nesuvokiamas ir neįsivaizduojamas.

Besimelsdamas dramblys pavadino Viešpatį ir *tīrtha-śravaḥ,* „garsus kaip šventa vieta“. Į šventą vietą piligrimai eina, norėdami nusiplauti jiems patiems nežinomas nuodėmes. Tačiau, kad nusiplautum visas nuodėmes, pakanka tiesiog prisiminti šventą Viešpaties vardą. Taigi tarp Viešpaties ir šventos vietos, kurioje lankosi piligrimai, iš esmės nėra jokio skirtumo. Apsilankęs šventoje vietoje žmogus nusiplauna nuodėmes, tačiau tą patį galima pasiekti namuose arba bet kurioje kitoje vietoje, kartojant šventąjį Viešpaties vardą. Tyram bhaktui nebūtina keliauti į šventas vietas – nuodėmes jis nusiplauna tiesiog nuoširdžiai prisimindamas Viešpatį. Tyras Viešpaties bhaktas nedaro nuodėmių, tačiau virš pasaulio tvyro nuodingas nuodėmės debesis, todėl net ir tyras bhaktas nejučia gali padaryti nesąmoningą nuodėmę. Tas, kuris daro nuodėmes sąmoningai neturi teisės vadintis Viešpaties bhaktu, tačiau jeigu tyras Viešpaties tarnas padaro ją nesąmoningai Viešpats asmeniškai pašalina jos pasekmes, nes Viešpats gyvena tyro bhakto mintyse.

Šventas Viešpaties vardas posme įvardytas žodžiais *śravaṇa-maṅgala*. *Śravaṇa-maṅgala* reiškia, kad žmogui pakanka išgirsti šventąjį vardą ir jam nusišypsos visokeriopa sėkmė. Kitoje „Śrīmad-Bhāgavatam“ vietoje šventas Viešpaties vardas apibūdinamas kaip *puṇya-śravaṇa-kīrtana*. Pasakojimų apie Viešpatį klausymasis ir Jo žygių apdainavimas pats savaime yra doras darbas. Viešpats nužengė į Žemę ir tarsi paprastas žmogus dalyvavo jos gyvenime tik tam, kad Jo žygiai būtų perpasakojami. Viešpats neturi kitų tikslų nužengti į šį pasaulį ir niekam neturi jokių įsipareigojimų. Jis

ateina į jį iš Savo besąlyginės malonės ir elgiasi vadovaudamasis Savo Paties valia. Vedose ir Purāṇose gausu pasakojimų apie Jo žygius, kurių tikslas vienintelis – pažadinti snaudžiantį žmonėse troškimą skaityti apie Viešpaties darbus. Tačiau šiuolaikinis žmogus žymią dalį jam skirto brangaus laiko iššvaisto skaitydamas pasaulietinius apsakymus ir romanus. Pasaulietinės knygos neduoda jokios naudos, priešingai, jos be reikalo aitrina nepritysusių jaunuolių protus ir skatina aistros ir neišmanymo jėgų suaktyvėjimą, dar tvirčiau užveržd amos materialios būties kilpą. Žmonių polinkį klausytis įvairių istorijų ir skaityti reikėtų nukreipti į Viešpatį, į Jo darbus. Tai būtų naudinga ne tik pačiam žmogui, bet ir visai visuomenei.

Apibendrinant galima pasakyti, kad šventas Viešpaties vardas ir pasakojimai apie Viešpatį visada yra verti dėmesio, neveltui pastarajame posme Viešpats pavadintas *nāma-dheya,* „tas, kurio šventąjį vardą verta kartoti“.

16 TEKSTAS

श्रुत्वा हरिस्तमरणार्थिनमप्रमेय-
श्चक्रायुधः पतगराजभुजाधिरूढः ।
चक्रेण नक्रवदनं विनिपाट्य तस्माद्
धस्ते प्रगृह्य भगवान् कृपयोज्जहार ॥१६॥

śrutvā haris tam araṇārthinam aprameyaś
cakrāyudhaḥ patagarāja-bhujādhirūḍhaḥ
cakreṇa nakra-vadanaṁ vinipāṭya tasmād
dhaste pragṛhya bhagavān kṛpayojjahāra

śrutvā – išgirdęs; *hariḥ* – Dievo Asmuo; *tam* – jį; *araṇa-arthinam* – kuriam reikėjo pagalbos; *aprameyaḥ* – neribotas galingas Viešpats; *cakra*– disku; *āyudhaḥ* – apsiginklavęs; *pataga-rāja* – paukščių karaliaus (Garuḍos); *bhuja-adhirūḍhaḥ* – sėdėdamas ant sparnų; *cakreṇa* – disku; *nakra-vadanam* – krokodilo nasrus; *vinipāṭya* – perkirtęs pusiau; *tasmāt* – iš nasrų; *haste* – rankomis; *pragṛhya* – paėmęs už straublio; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *kṛpayā* – bepriežastine malone; *ujjahāra* – išvadavo jį.

Išgirdęs dramblio pagalbos šauksmą Dievo Asmuo suprato, kad dramblys pakliuvo į didžiulę bėdą ir jam reikia kuo greičiau padėti. Viešpats akimoju pasirodė prie upės ant paukščių karaliaus Garuḍos nugaros, pasirengęs paleisti savo diską [cakrą]. Gelbėdamas dramblį jis sviedė diską, kuris perskrodė krokodilo nasrus ir pakėlęs dramblį už straublio dovanojo šiam išsivadavimą.

Komentaras: Viešpats viešpatauja Savo buveinėje Vaikuṇṭhos planetoje, kuri yra neįsivaizduojamai toli. Pasakyta, kad norintis pasiekti šią planetą orlaiviu ar minties greičiu, nepasieks jos ir sugaišęs milijonus metų. Šiuolaikiniai mokslininkai sukonstravo erdvėlaivius iš materialių medžiagų, o *yogai* atskleidę subtiliąsias materialaus pasaulio paslaptis keliauja erdvėje pasitelkę mintį, akimoju įveikdami didžiausius nuotolius. Tačiau Dievo karalystė Vaikuṇṭhalokoje, esanti labai toli už materialaus pasaulio ribų, nepasiekiama nei erdvėlaiviais, nei minties jėga. Kaipgi iš tokio nuotolio Viešpats galėjo išgirsti dramblio maldą ir akimoju atsirasti prie jo? Žmogaus protui tai nesuvokiama. Tai yra neišmatuojamos Viešpaties galybės apraiška, neveltui Viešpats posme pavadintas *aprameya*. Jo sugebėjimų ir galių nepajėgūs suvokti ar matematiškai apskaičiuoti net patys didžiausi žmonijos protai. Būdamas neįsivaizduojamai toli nuo mūsų Viešpats girdi ir ragauja šiame pasaulyje jam aukojamą maistą ir, nesitraukdamas iš Savo buveinės, akimoju gali pasirodyti bet kuriame jo kampelyje. Taip pasireiškia Viešpaties visagalybė.

17 TEKSTAS

ज्यायान् गुणैरवरजोऽप्यदितेः सुतानां
लोकान् विचक्रम इमान् यदथाधियज्ञः ।
क्ष्मां वामनेन जगृहे त्रिपदच्छलेन
याञ्चामृते पथि चरन् प्रभुभिर्न चाल्यः ॥१७॥

jyāyān guṇair avarajo 'py aditeḥ sutānāṁ
lokān vicakrama imān yad athādhiyajñaḥ
kṣmāṁ vāmanena jagṛhe tripada-cchalena
yācñām ṛte pathi caran prabhubhir na cālyaḥ

jyāyān – didžiausias; *guṇaiḥ* – ypatybėmis; *avarajaḥ* – transcendentinis; *api* – nors; *aditeḥ* – Aditės; *sutānām* – iš visų sūnų (vadinamų Ādityomis); *lokān* – visas planetas; *vicakrame* – žingsniais peržengė; *imān* – šioje visatoje; *yat* – kuris; *atha* – todėl; *adhiyajñaḥ* – Aukščiausiasis Dievo Asmuo; *kṣmām* – visas žemes; *vāmanena* – įsikūnijęs kaip Vāmana; *jagṛhe* – priėmė; *tripada* – trijų žingsnių; *chalena* – dingstimi; *yācñām* – prašydamas; *ṛte* – be; *pathi caran* – ėjimas teisingu keliu; *prabhubhiḥ* – autoritetų; *na* – niekada; *cālyaḥ* – būti paimta.

Viešpats yra transcendentiškas visų materijos guņų atžvilgiu, ir vis dėlto Savo ypatybėmis jis pranoko Aditi sūnus, Ādityas. Viešpats apsireiškė

jauniausiuoji Aditi sūnumi ir peržengęs visas mūsų visatos planetas įrodė, kad yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Dėdamasis, kad prašo trijų žingsnių žemės ruožo Jis atėmė iš Bali Mahārājos visas jo valdas. Jis kreipėsi į karalių prašydamas, nes be šeimininko sutikimo niekam neleista kėsintis į teisėtą kito nuosavybę.

Komentaras: Istorija apie tai, kaip Vāmanadeva prašė Bali Mahārājos išmaldos papasakota aštuntojoje „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmėje. Bali Mahārāja užkariavo visas visatos planetas ir tapo teisėtu jų valdovu. Kai valdovas mūšio lauke įrodo savo karinį pranašumą, nugalėdamas kitus valdovus, užkariautas laimikis tampa jo teisėta nuosavybe. Bali Mahārāja buvo užkariavęs visą visatą ir be to garsėjo ypatingu dosnumu brahmanams. Todėl Viešpats, apsimetęs elgetaujančiu brahmanu paprašė Bali Mahārājos dovanoti Jam tris žingsnius žemės. Viešpats yra visa ko valdovas ir panorėjęs galėjo atimti iš Bali Mahārājos visas jo valdas, tačiau taip nepasielgė, kadangi Bali Mahārāja buvo teisėtas valdovas. Kai Viešpats Vāmanadeva paprašė Bali Mahārājos tokios menkos išmaldos, Bali Mahārājos dvasinis mokytojas Śukrācārya paprieštaravo, nes žinojo, kad Vāmanadeva – tai Pats Viṣṇu, apsimetęs elgeta. Bet kai Bali Mahārāja suprato, kad prieš jį stovi Patsai Viṣṇu, atsisakė įvykdyti savo dvasinio mokytojo valią ir nedvejodamas sutiko patenkinti Jo norą. Gavęs Bali Mahārājos sutikimą Viešpats Vāmanadeva pirmaisiais dviem žingsniais peržengė visą visatą ir paklausė jo, kur žengti trečiąjį žingsnį. Ir tada Bali Mahārāja su džiaugsmu pasiūlė Viešpačiui padėti pėdą ant jo galvos. Tokiu būdu, užuot viską praradęs, Bali Mahārāja pelnė Viešpaties prielankumą ir tapo nuolatiniu jo palydovu bei durininku. Taigi visą savo turtą paaukojęs Viešpaties labui, žmogus nieko nepraranda, priešingai, – pelno tai, apie ką ir svajot nesvajojo.

18 TEKSTAS

नार्थो बलेरयमुरुक्रमपादशौच-
मापः शिखाधृतवतो विबुधाधिपत्यम् ।
यो वै प्रतिश्रुतमृते न चिकीर्षदन्य-
दात्मानमङ्ग मनसा हरयेऽभिमेने ॥१८॥

nārtho baler ayam urukrama-pāda-śaucam
āpaḥ śikhā-dhṛtavato vibudhādhipatyam
yo vai pratiśrutam ṛte na cikīrṣad anyad
ātmānam aṅga manasā haraye 'bhimene

na – niekada; *arthaḥ* – ko nors verta palyginus su; *baleḥ* – galios; *ayam* – šį; *urukrama-pāda-śaucam* – nuplovusį Viešpaties pėdas; *āpaḥ* – vandenį; *śikhā-dhṛtavataḥ* – laikęs ant galvos; *vibudha-adhipatyam* – pusdievių karalystės užvaldymą; *yaḥ* – tas, kuris; *vai* – tikrai; *pratiśrutam* – kaip buvo pažadėta; *ṛte na* – išskyrus tai; *cikīrṣat* – siekė; *anyat* – ko nors kito; *ātmānam* – netgi savo paties kūną; *aṅga* – o Nārada; *manasā* – savo prote; *haraye* – Aukščiausiajam Viešpačiui; *abhimene* – skyrė.

Apšlakstęs galvą vandeniu, nuplovusiu Viešpaties lotoso pėdas, Bali Mahārāja negalėjo galvoti apie nieką daugiau, išskyrus savo pažadą, nors jo dvasinis mokytojas uždraudė tai daryti. Valdovas pasiūlė Viešpačiui save patį, kad Viešpats galėtų žengti ir trečiąjį žingsnį. Tokia asmenybė nebrangino net užkariautos dangaus karalystės.

Komentaras: Bali Mahārāja pelnęs transcendentinę Viešpaties malonę už savo didžią materialią auką užsitarnavo vietą Vaikuṇṭhalokoje, pasaulyje, kur viešpatauja amžina palaima; taigi paaukojęs savo paties materialią galybę, užkariautą rojaus karalystę, jis nieko neprarado, nes Vaikuṇṭhalokoje gyvenimo sąlygos dar geresnės. Kitaip sakant, jei Viešpats atima žmogaus sunkiu darbu pelnytą materialų turtą ir mainais už tai dovanoja jam transcendentinę tarnystę, t.y. amžiną palaimingą ir kupiną išmanymo gyvenimą, tai mes turėtume suprasti kaip ypatingą Jo prielankumo Savo tyram tarnui apraišką.

Materialūs turtai, kad ir kokie patrauklūs, amžinai mums nepriklausys. Todėl reikia jų atsisakyti pačiam, nes mes vis tiek jų neteksime, kai mirtis privers mus išsiskirti su materialiu kūnu. Išmintingas žmogus suvokia, kad materialūs turtai neamžini ir geriausia juos būtų panaudoti Viešpaties tarnystei, kad patenkintas mumis Viešpats dovanotų mums galimybę amžinai gyventi Jo *paraṁ dhāmoje*.

„Bhagavad-gītoje“ (15.5-6) taip rašoma apie Viešpaties *paraṁ dhāmą:*

nirmāna-mohā jita-saṅga-doṣā
adhyātma-nityā vinivṛtta-kāmāḥ
dvandvair vimuktāḥ sukha-duḥkha-saṁjñair
gacchanty amūḍhāḥ padam avyayaṁ tat

na tad bhāsayate sūryo na śaśāṅko na pāvakaḥ
yad gatvā na nivartante tad dhāma paramaṁ mama

Net ir turtingiausias žmogus materialiame pasaulyje turintis daug namų, žemės, būrį vaikų, aukštą padėtį visuomenėje, draugų, pinigų, tik laikinai džiaugiasi šiais turtais. Šių iliuzinių, *māyos* sukurtų vertybių negalima

valdyti amžinai. Turintį daugiau iliuzinių vertybių, iliuzija labiau ir paklaidina; jam sunkiau išeiti į dvasinio pažinimo kelią, todėl reikėtų arba apsiriboti būtiniausių poreikių patenkinimu, arba išvis išsižadėti materialios nuosavybės, kad neliktų vietos tuščiam pasididžiavimo jausmui. Materialiame pasaulyje mes patiriame teršiantį materialios gamtos *guņų* poveikį. Todėl, kuo daugiau žmogus dvasiškai auga, tarnaudamas Viešpačiui ir atsisakydamas laikinos materialios nuosavybės, tuo labiau silpnėja materialios iliuzijos trauka. Norint pasiekti šį lygmenį, reikia būti tvirtai įsitikinus dvasinio gyvenimo realumu ir jo amžina nauda. O kad įsitikintume dvasinės būties realumu ir amžinatve, reikia patiems atsisakyti materialios nuosavybės arba apsiriboti minimumu, būtinu normaliam egzistavimui. Turime stengtis nekurti dirbtinių poreikių – tai padės mums pasitenkinti tik būtiniausiu minimumu. Dirbtini poreikiai kyla, siekiant patenkinti jusles. Šiuolaikinės visuomenės tobulėjimo pagrindas – jutiminė veikla, kitaip sakant, mes priklausome visuomenei, gyvenančiai jutiminiais malonumais. Ideali visuomenė, tai iš tikrųjų yra visuomenė, kurios gyvenimo centre yra *ātmā,* siela. Šiuolaikinis „civilizuotas“ žmogus, gyvenantis jutiminiais malonumais, mažai kuo skiriasi nuo gyvūnų, kadangi gyvūnai, kaip ir jis, nesugeba pakilti aukščiau jutiminių poreikių patenkinimo. Protas yra aukščiau jutimų pasaulio. Tačiau visuomenė pagrįsta abstrakčiąja filosofija taip pat nėra tobula, kadangi aukščiau proto yra intelektas. „Bhagavad-gītā“ pasakoja apie visuomenės gyvenimo formą, pagrįstą intelekto veikla. Vedų raštai pateikia nurodymus, skirtus žmonių civilizacijai, įskaitant jausmų, proto, intelekto ir sielos veiklą. „Bhagavad-gītā“ visų pirma apeliuoja į žmogaus intelektą ir nurodo jam dvasinės raidos kelią. „Śrīmad-Bhāgavatam“ deda tvirtus žmogiškosios civilizacijos pamatus, nes čia apie viską kalbama sielos požiūriu. Kai tik žmogus pasiekia dvasinės kultūros lygį, jis pelno teisę įžengti į Dievo karalystę, kuri aprašyta čia cituotuose „Bhagavad-gītos“ posmuose.

Pirmas dalykas, kurį sužinome apie Dievo karalystę, yra tai, kad čia nereikalinga saulė, mėnulis, elektros šviesa, t.y. šviesos šaltiniai būtini materialiame pasaulyje, kuriame karaliauja tamsa. Taip pat mes sužinome, kad tas, kuris imasi ugdyti dvasios kultūrą, pasirinkdamas *bhakti-yogos* kelią, įžengia į Dievo karalystę ir pelno aukščiausią gyvenimo tobulumą. Jis pasiekia amžiną sielos būvį ir išsamų transcendentinės meilės tarnystės Viešpačiui pažinimą. Mainais už savo marterialius turtus Bali Mahārājai atsivėrė sielos pasaulis, o tuo pačiu jis pelnė teisę įžengti į Dievo karalystę. Visi rojaus karalystės turtai, kuriuos jis laimėjo materialia jėga yra menkniekis palyginti su Dievo karalyste.

Ir tie, kurie pasirūpino jutiminiais malonumais grindžiamos materialios

civilizacijos patogumais, dabar turėtų pasirūpinti tuo, kaip pasiekti Dievo karalystę. Mes turim sekti Bali Mahārājos pavyzdžiu, kuris vadovaudamasis „Bhagavad-gītos“ rekomenduojamais ir „Śrīmad-Bhāgavatam“ aprašytais *bhakti-yogos* principais paaukojo vardan Viešpaties savo materialius turtus ir įtaką.

19 TEKSTAS

तुभ्यं च नारद भृशं भगवान् विवृद्ध-
भावेन साधु परितुष्ट उवाच योगम् ।
ज्ञानं च भागवतमात्मसतत्त्वदीपं
यद्वासुदेवशरणा विदुरञ्जसैव ॥१९॥

tubhyaṁ ca nārada bhṛśaṁ bhagavān vivṛddha-
bhāvena sādhu parituṣṭa uvāca yogam
jñānaṁ ca bhāgavatam ātma-satattva-dīpaṁ
yad vāsudeva-śaraṇā vidur añjasaiva

tubhyam – tau; *ca* – taip pat; *nārada* – o Nārada; *bhṛśam* – labai gerai; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *vivṛddha* – išugdytos; *bhāvena* – transcendentine meile; *sādhu* – tavo dorybės; *parituṣṭaḥ* – patenkintas; *uvāca* – nupasakojo; *yogam* – tarnystę; *jñānam* – mokslą; *ca* – taip pat; *bhāgavatam* – mokslą apie Dievą ir atsidavimo tarnystę Jam; *ātma* – siela; *sa-tattva* – labai aiškiai; *dīpam* – tarytum šviesa tamsoje; *yat* – tai, ką; *vāsudeva-śaraṇāḥ* – sielos, radusios prieglobstį pas Viešpatį Vāsudevą; *viduḥ* – žino; *añjasā* – tobulai; *eva* – taip, kaip yra.

O Nārada, Dievo Asmuo įsikūnijęs Haṁsāvatāra skelbė tau mokslą apie Dievą ir apie transcendentinę meilės tarnystę Jam. Dėl gilios meilės atsidavimo Viešpačiui tarnystei tu pelnei didžiausią Jo prielankumą. Jis išsamiai išdėstė tau mokslą apie atsidavimo Viešpačiui tarnystę, kurį pajėgūs suprasti tik tie, kurie nusilenkė Dievo Asmeniui, Viešpačiui Vāsudevai.

Komentaras: Sąvokos „bhaktas“ ir „atsidavimo Viešpačiui tarnystė“ yra labai glaudžiai tarpusavyje susijusios. Tas, kuris nesiekia tapti atsidavusiu Viešpaties tarnu, nepajėgus suprasti visų atsidavimo Viešpačiui tarnystės gudrybių. Viešpats Śrī Kṛṣṇa paskelbė „Bhagavad-gītą“ – mokslą apie atsidavimo Viešpačiui tarnystę, Śrī Arjunai, nes Arjuna buvo ne tik Jo draugas, bet ir nuolankus tarnas. Esmė tame, kad gyvos būtybės savo prigimtimi būdamos aukščiausios gyvos būtybės, Absoliutaus Dievo Asmens

neatsiejamos dalelės, turi ir tam tikrą labai ribotą jų vaidmenį atitinkančią veikimo laisvę. Kad atsivertų atsidavimo Viešpačiui tarnystės kelias, – svarbiausia yra žmogaus noras Jam tarnauti, o kad atsirastų noras, reikia stengtis dirbti išvien su tais, kurie jau praktikuoja transcendentinę atsidavimo Viešpačiui tarnystę. Bendradarbiaudamas su jais būsimasis bhaktas įgyja praktinių atsidavimo tarnystės įgūdžių ir tolydžio gilindamas savo žinias nusiplauna suteptį, kylančią gyvai būtybei suėjus į sąlytį su materija. Nuoseklus dvasinis apsivalymas sutvirtina būsimo bhakto tikėjimą, o sutvirtėjęs tikėjimas leidžia jam pajusti transcendentinį atsidavimo Viešpačiui tarnystės skonį. Taip atsiranda tikras atsidavimo tarnystės Viešpačiui poreikis, ir tvirtas tikėjimas leidžia pasiekti ekstazę – pradinį transcendentinės meilės tarnystės būvį.

Atsidavimo Viešpačiui tarnystės mokslas gali būti skirstomas į dvi dalis: pirmoji – tai pradinės žinios apie atsidavimo Viešpačiui tarnystės esmę, o antroji – tai žinios kaip atlikti atsidavimo Viešpačiui tarnystę. „Bhāgavatam“ pasakoja apie Dievo Asmenį, iškelia Jo grožį, didybę, turtingumą, iškilnumą, patrauklumą, transcendentines ypatybes, skatinančias užmegzti su Juo abipusius nuoširdžios meilės ryšius. Polinkis mylėti Viešpatį ir Jam tarnauti yra prigimtinis gyvos būtybės bruožas. Materiali aplinka verčia tai užmiršti, o „Śrīmad-Bhāgavatam“ padeda gyvai būtybei nusimesti užmaršties skraistę. Neatsitiktinai pastarajame posme sakoma, kad „Śrīmad-Bhāgavatam“ veikia kaip transcendentinio žinojimo žibintas. Minėtųjų dviejų transcendentinio mokslo apie atsidavimo Viešpačiui tarnystę dalių supratimas atsiskleidžia tik tam, kuris besąlygiškai atsiduoda Vāsudevos valiai. „Bhagavad-gītoje“ (7.19) pasakyta, kad didžių sielų, kurios nusilenkia prie Vāsudevos lotoso pėdų, labai reta.

20 TEKSTAS

चक्रं च दिक्ष्वविहतं दशसु स्वतेजो
मन्वन्तरेषु मनुवंशधरो बिभर्ति ।
दुष्टेषु राजसु दमं व्यदधात्स्वकीर्तिं
सत्ये त्रिपृष्ठ उशतीं प्रथयंश्चरित्रैः ॥२०॥

cakraṁ ca dikṣv avihataṁ daśasu sva-tejo
manvantareṣu manu-vaṁśa-dharo bibharti
duṣṭeṣu rājasu damaṁ vyadadhāt sva-kīrtiṁ
satye tri-pṛṣṭha uśatīṁ prathayaṁś caritraiḥ

cakram – Viešpaties diskas Sudarśana; *ca* – taip pat; *dikṣu* – visomis kryptimis; *avihatam* – nekliudomas; *daśasu* – desimčia krypčių; *sva-tejaḥ* – savo galia; *manvantareṣu* – įvairiais Manu įsikūnijimas; *manu-vaṁśa-dharaḥ* – kaip Manu dinastijos palikuonis; *bibharti* – valdo; *duṣṭeṣu* – nedoriems; *rājasu* – karaliams; *damam* – pajungimą; *vyadadhāt* – atliko; *sva-kīrtim* – savo šlove; *satye* – Satyalokos planetoje; *tri-pṛṣṭhe* – trijose planetų sistemose; *uśatīm* – šlovingas; *prathayan* – nustatė; *caritraiḥ* – ypatybes.

Įsikūnijęs kaip Manu, Viešpats tapo Manu dinastijos ainiu ir privertė paklusti Savo valiai piktadarius valdovus grasindamas jiems galinguoju Savo ginklu – disku. Jis viešpatavo neįveikiamas, ir pelnė negirdėtą šlovę, kuri pasklido po visas tris lokas ir pasiekė aukščiausiąją mūsų visatos planetų sistemą Satyaloką.

Komentaras: Pirmoje giesmėje mes jau aptarėme Manu inkarnacijas. Per vieną Brahmos dieną vienas kitą pakeisdami gyvena keturiolika Manu. Taigi per vieną Brahmos mėnesį pasikeičia 420 Manu, o per metus – 5 040. Brahmā gyvena šimtą metų (skaičiuojant jo, Brahmos, laiku), vadinasi per visą Brahmos gyvenimą vienas kitą pakeičia 504 000 Manu. Egzistuoja nesukaitoma daugybė Brahmų ir kiekvieno jų gyvenimas trunka vieną Mahā-Viṣṇu atokvėpį. Šie skaičiai leidžia mums bent iš dalies įsivaizduoti kiek daug Aukščiausiojo Viešpaties įsikūnijimų pasklidę po visus materialius pasaulius. Materialūs pasauliai tesudaro ketvirtąją visos Aukščiausiojo Dievo Asmens energijos dalį.

Viešpaties *manvantaros* įsikūnijimai nužengia į įvairias planetas bausti dorovę pamynusių valdovų, su tokia pat didele galia kaip Aukščiausiasis Dievo Asmuo, baudžiantis piktadarius Savo ginklu – disku. *Manvantaros* įsikūnijimai dar padidina transcendentinę Viešpaties šlovę.

21 TEKSTAS

धन्वन्तरिश्च भगवान् स्वयमेव कीर्ति-
नाम्ना नृणां पुररुजां रुज आशु हन्ति ।
यज्ञे च भागममृतायुरवावरुन्ध
आयुष्यवेदमनुशास्त्यवतीर्य लोके ॥२१॥

dhanvantariś ca bhagavān svayam eva kīrtir
nāmnā nṛṇāṁ puru-rujāṁ ruja āśu hanti

yajñe ca bhāgam amṛtāyur-avāvarundha
āyuṣya-vedam anuśāsty avatīrya loke

dhanvantariḥ – Dievo įsikūnijimas Dhanvantaris; *ca* – ir; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *svayam eva* – Pats asmeniškai; *kīrtiḥ* – įkūnytoji šlovė; *nāmnā* – vardu; *nṛṇām puru-rujām* – negalios apimtų gyvų esybių; *rujaḥ* – ligas; *āśu* – labai greitai; *hanti* – išgydo; *yajñe* – aukojime; *ca* – taip pat; *bhāgam* – dalį; *amṛta* – nektaro; *āyuḥ* – ilgaamžiškumo; *ava* – iš; *avarundhe* – gauna; *āyuṣya* – apie ilgaamžiškumą; *vedam* – mokslą; *anuśāsti* – paskleidžia; *avatīrya* – įsikūnyjantis; *loke* – šioje visatoje.

Nužengęs Dhanvantariu, kuris įkūnija jo šlovę, Viešpats akimoju pagydo amžinos negalios paliestas gyvas būtybes. Jo dėka pusdieviai gavo ilgo gyvenimo dovaną ir už tai Dievo Asmuo yra jų šlovinamas per amžius. Taip pat Jis pareikalavo savo dalies aukojimuose bei padėjo medicinos mokslo pagrindus mūsų visatoje.

Komentaras: Kaip teigiama „Śrīmad-Bhāgavatam“ pradžioje, viskas kyla iš vieno šaltinio – Dievo Asmens. Posmas rodo, kad medicinos mokslo žinias žmonėms taip pat davė Dievo Asmuo, kuris nužengė įsikūnijęs Dhanvantariu, todėl medicinos mokslo žinios buvo užfiksuotos Vedose. Vedos yra visų pažinimo mokslo sričių šaltinis, todėl jose randamos ir medicinos mokslo žinios, kurios leidžia pagydyti bet kurias gyvos būtybės negalias. Gyvos būtybės kūnas pagal savo konstituciją yra ligų židinys. Materialus kūnas yra įkūnyta negalia. Vienus žmones kankina vienokios, kitus – kitokios ligos. Ligos neišvengiamos kaip neišvengiami gimimas, senatvė ir mirtis. Tačiau Dievo Asmens malone gyva būtybė gali išsigydyti ne tik nuo fizinių ir psichinių negalių, bet ir išgelbėti sielą, kuri sukasi užburtame gimimo ir mirties rate. Vienas iš Viešpaties vardų *bhavauṣadhi,* – tas, kuris išgydo materialios būties negalią.

22 TEKSTAS

क्षत्रं क्षयाय विधिनोपभृतं महात्मा
ब्रह्मध्रुगुज्झितपथं नरकार्तिलिप्सु ।
उद्धन्त्यसाववनिकण्टकमुग्रवीर्य-
स्त्रिःसप्तकृत्व उरुधारपरश्वधेन ॥२२॥

kṣatraṁ kṣayāya vidhinopabhṛtaṁ mahātmā
brahma-dhrug ujjhita-pathaṁ narakārti-lipsu

uddhanty asāv avanikaṇṭakam ugra-vīryas
triḥ-sapta-kṛtva urudhāra-paraśvadhena

kṣatram – valdytojų luomo; *kṣayāya* – sunaikinimo; *vidhinā* – tikslu; *upabhṛtam* – padaugėjus; *mahātmā* – Viešpats, įsikūnijęs kaip didis išminčius Paraśurāma; *brahma-dhruk* – aukščiausios tiesos apie Brahmaną; *ujjhita-patham* – iškrypusius iš kelio; *naraka-ārti-lipsu* – norinčius kentėti pragare; *uddhanti* – ištraukia; *asau* – visus tuos; *avanikaṇṭakam* – pasaulio dyglius; *ugra-vīryaḥ* – nepaprastai galingas; *triḥ-sapta* – tris kart po septynis; *kṛtvaḥ* – atliko; *urudhāra* – labai aštriu; *paraśvadhena* – dideliu kirviu.

Kai valdovai, kṣatriyos, panūdę patirti pragaro kančias, išklydo iš kelio, vedančio į Absoliučią Tiesą, Viešpats įsikūnijo Paraśurāma ir iššudė niekšingus valdovus, kurie kaip rakštys nuodijo Žemės kūną. Savo aštriu kirviu Jis trissyk po septynis kartus nušlavė nuo Žemės paviršiaus kṣatriyų padermę.

Komentaras: Valdovas *kṣatriya* Žemėje, kitose planetose ar bet kuriame visatos kampelyje iš tikrųjų atstovauja Visagaliui Dievo Asmeniui, ir jo pareiga – padėti savo valdiniams siekti Dievo pažinimo. Bet kurios valstybės, nepaisant valdymo formos, – ar tai būtų monarchija, ar demokratija, oligarchija, diktatūra ar autokratija, – pirmutinė vadovų pareiga – vesti savo piliečius Dievo pažinimo keliu. Tai svarbiausias žmogaus gyvenimo tikslas ir tėvas, dvasinis mokytojas ir pagaliau valstybė turi imtis atsakomybės už tai, kad jos piliečiai pasiektų šį tikslą. Jau pats materialus pasaulis buvo sukurtas vieninteliu tikslu, kad puolusios sielos, pakilusios prieš Aukščiausiojo Tėvo valią ir pakliuvusios į materialios gamtos nelaisvę, turėtų progos apsigalvoti. Materialaus pasaulio jėgos palengva paverčia gyvos būtybės gyvenimą tikru pragaru, pasmerkia ją amžinoms nepakeliamoms kančioms. Tie, kurie gyvena prasilenkdami su sąlygotai sielai nustatytomis griežtomis gyvenimo taisyklėmis, vadinami *brahmojjhita-pathomis,* t.y. žmonėmis, kurie nusigręžė nuo Absoliučios Tiesos, ir jų laukia pelnyta bausmė. Dievo Asmens įsikūnijimas Viešpats Paraśurāma nužengė, kai pasaulyje susidarė būtent tokia padėtis ir dvidešimt vieną kartą sunaikino niekšingų valdovų luomą. Daug *kṣatriyų* tuomet iš Indijos pabėgo į kitus pasaulio kraštus baimindamiesi susilaukti pelnyto atpildo. Pasak Mahābhāratos, Egipto valdovai kitados gelbėdamiesi nuo Paraśurāmos rūstybės atklydo ten iš Indijos. Kai karaliai ar valdantieji sluoksniai užmiršta Dievą ir ima kurti žemėje bedievių civilizaciją, jie visada susilaukia bausmės. Tokia yra Aukščiausiojo valia.

23 TEKSTAS

अस्मत्प्रसादसुमुखः कलया कलेश
इक्ष्वाकुवंश अवतीर्य गुरोर्निदेशे ।
तिष्ठन् वनं सदयितानुज आविवेश
यस्मिन् विरुध्य दशकन्धर आर्तिमार्च्छत् ॥२३॥

asmat-prasāda-sumukhaḥ kalayā kaleśa
ikṣvāku-vaṁśa avatīrya guror nideśe
tiṣṭhan vanaṁ sa-dayitānuja āviveśa
yasmin virudhya daśa-kandhara ārtim ārcchat

asmat – mums visiems (nuo Brahmos iki skruzdės); *prasāda* – bepriežastinė malonė; *sumukhaḥ* – taip nusiteikęs; *kalayā* – su Savo pilnatviškomis ekspansijomis; *kaleśaḥ* – visų galių valdovas; *ikṣvāku* – Mahārājos Ikṣvāku, priklausančio Saulės dinastijai; *vaṁśe* – šeimoje; *avatīrya* – nužengęs; *guroḥ* – tėvo arba dvasinio mokytojo; *nideśe* – nurodymu; *tiṣṭhan* – įsikūręs; *vanam* – miške; *sa-dayitā-anujaḥ* – su Savo žmona ir jaunesniuoju broliu; *āviveśa* – įžengė; *yasmin* – kuriam; *virudhya* – būdamas priešiškas; *daśa-kandharaḥ* – Rāvaṇa, turėjęs dešimt galvų; *ārtim* – didžiausią negandą; *ārcchat* – pasiekė.

Iš besąlyginės malonės visoms visatos gyvoms būtybėms Aukščiausiasis Dievo Asmuo kartu su Savo pilnatviškais skleidiniais apsireiškė Mahārājos Ikṣvāku giminėje ir tapo Savo vidinės galios, Sītos, vyru. Savo tėvo Mahārājos Daśarathos valia, žmonos ir jaunesniojo brolio lydimas, Jis išėjo į mišką ir gyveno ten daug metų. Materialiai labai galingas dešimtgalvis Rāvaṇa didžiai Jam nusikalto pasmerkdamas save neišvengiamai pražūčiai.

Komentaras: Viešpats Rāma – Aukščiausiasis Dievo Asmuo, o Jo broliai Bharata, Lakṣmana ir Śatrughna – pilnatviški Jo skleidiniai. Visi keturi broliai jokiu būdu nėra paprasti žmonės, – jie priklauso *viṣṇu-tattvos* kategorijai. Labai dažnai nesąžiningi ir nenusimanantys Rāmāyaṇos komentatoriai teigia neva jaunesnieji Viešpaties Rāmacandros broliai yra paprastos gyvos būtybės. Tačiau „Śrīmad-Bhāgavatam“ – autentiškiausiai Dievo mokslą perteikiančiame šventraštyje – juodu ant balto parašyta, kad Jo broliai yra pilnatviški Viešpaties skleidiniai. Visi jie yra pirmykščio Dievo Asmens skleidiniai: Viešpats Rāmacandra yra Vāsudevos, Lakṣmana – Saṅkarṣanos, Bharata – Pradyumnos, o Śatrughna – Aniruddhos įsikūnijimai. Lakṣmījī

Sītā nėra nei paprasta moteris, nei išorinės Viešpaties energijos, Durgos, įsikūnijimas, ji yra vidinė Viešpaties galia. Durgā įkūnija išorinę Viešpaties energiją ir sietina su Viešpačiu Śiva.

„Bhagavad-gītos“ (4.7) žodžiais, Viešpats nužengia į šį pasaulį, kai žmonės pamina tikrosios religijos principus. Viešpats Rāmacandra drauge su broliais, Viešpaties vidinės galios ekspansijomis, ir Lakṣmījī Sītādevī kaip tik ir nužengė į žemę susidarius analogiškoms aplinkybėms.

Aplinkybių spiriamas, Viešpaties Rāmacandros tėvas Mahārāja Daśaratha paliepė Jam palikti namus ir išeiti į mišką, ir Viešpats, kaip dera idealiam sūnui, pakluso tėvo valiai, nors tą dieną turėjo būti karūnuotas ir tapti Ayodhyos karaliumi. Vienas iš jaunesniųjų Viešpaties brolių vardu Lakṣmaṇajī ir Jo amžinoji sutuoktinė Sītājī pareiškė norą keliauti tremtin drauge su Juo. Viešpats sutiko, kad jie keliautų drauge, ir trise jie iškeliavo į Daṇḍakāraṇyos girią, kurioje pragyveno keturiolika metų. Jiems gyvenant miške, įvyko Rāmacandros ir Rāvaṇos susidūrimas. Rāvaṇa pagrobė Viešpaties žmoną Sītą. Jų konfliktas baigėsi galingojo Rāvaṇos, jo šeimos ir visos karalystės žūtimi.

Sītā – tai Lakṣmījī, sėkmės deivė, tačiau ji nepasiekiama nė vienai gyvai būtybei. Gyvos būtybės garbina ją kartu su jos sutuoktiniu Śrī Rāmacandra. Materialistas, o toks ir buvo Rāvaṇa, nesugeba suprasti šios nepaneigiamos tiesos, todėl Rāvaṇa sumanė pagrobti Sītādevī ir taip prisišaukė bėdą. Turtų ir materialios gerovės alkstantiems materialistams Rāmāyaṇos papasakota istorija turėtų būti gera pamoka, jie turi suprasti, kad jų ketinimai eksploatuoti Viešpaties energiją, nepripažįstant Aukščiausiojo Viešpaties viršenybės, niekuo nesiskiria nuo Rāvaṇos užmačių, kad jie elgiasi kaip Rāvaṇa. Materialiu požiūriu Rāvaṇa buvo pasiekęs nepaprastą galybę, jo karalystėje Laṅkoje viskas žėrėjo auksu, jai priklausė pasakiški materialūs turtai. Bet jis nepanoro pripažinti Viešpaties Rāmacandros viršenybės ir metė Jam atvirą iššūkį pagrobdamas Jo žmoną Sītą, todėl Viešpats sunaikino jį drauge su jo aukso karalyste.

Viešpats Rāmacandra yra pilnatviškas Aukščiausiojo Dievo Asmens įsikūnijimas, Jis turi visas šešias Viešpaties savybes ir šia prasme yra nepralenkiamas, todėl pastarajame posme jis pavadintas *kaleśaḥ* – visų turtų valdovu.

24 TEKSTAS

यस्मा अदादुदधिरूढभयाङ्गवेपो
मार्गं सपद्यरिपुरं हरवद्दिधक्षोः ।

दूरे सुहृन्मथितरोषसुशोणदृष्ट्या
तातप्यमानमकरोरगनक्रचक्रः ॥२४॥

yasmā adād udadhir ūḍha-bhayāṅga-vepo
mārgaṁ sapady ari-puraṁ haravad didhakṣoḥ
dūre suhṛn-mathita-roṣa-suśoṇa-dṛṣṭyā
tātapyamāna-makaroraga-nakra-cakraḥ

yasmai – kuriam; *adāt* – davė; *udadhiḥ* – didysis Indijos vandenynas; *ūḍha-bhaya* – apimtas baimės; *aṅga-vepaḥ* – kūno virpėjimo; *mārgam* – kelią; *sapadi* – greitai; *ari-puram* – priešo miestą; *hara-vat* – tarsi Hara (Mahādeva); *didhakṣoḥ* – norėdamas pelenais paversti; *dūre* – toli; *su-hṛt* – artimiausio draugo; *mathita* – sielodamasis; *roṣa* – iš pykčio; *su-śoṇa* – įraudusiu; *dṛṣṭyā* – žvilgsniu; *tātapyamāna* – degė nuo karščio; *makara* – ryklių; *uraga* – gyvačių; *nakra* – krokodilų; *cakraḥ* – daugybė.

Užgautas artimiausio Savo širdžiai draugo [Sītos] netekties, Dievo Asmuo Rāmacandra metė kupiną rūstybės žvilgsnį į Savo priešo Rāvaṇos miestą. Jo akys degė raudona įsiūčio liepsna – Jis buvo tarsi Hara, kuris norėjo pelenais paversti rojaus karalystę. Didysis vandenynas, visas virpėdamas iš baimės, atvėrė Viešpačiui kelią, nes nuo ugnimi alsuojančio Viešpaties žvilgsnio ėmė trokšti rykliai, gyvatės, krokodilai – visi vandens gyventojai.

Komentaras: Viešpačiui būdingi tie patys jausmai, kuriuos turi kitos gyvos būtybės, nes Jis – aukščiausioji pirmapradė gyva būtybė, visų gyvų būtybių pradžia. Viešpats amžinas ir svarbiausias iš visų amžinų būtybių (*nitya*). Viešpats yra visų viršiausias, o visos kitos gyvos būtybės priklauso nuo Jo. Viena amžina esybė patenkina begalinės daugybės kitų amžinų esybių reikmes, vadinasi, ir visų viršiausia ir visos kitos amžinos esybės kokybiškai vienodos. Dėl kokybinės vienovės ir visų viršiausiajai ir nuo jos priklausančioms amžinosioms esybėms iš prigimties būdingas tas pats pergyvenimų ir jausmų spektras, skirtumas tiktai kiekybiškas. Kai Viešpats Rāmacandra įpyko, nuo Jo ugnimi žaižaruojančio žvilgsnio vanduo okeane taip įkaito, kad vandens gyventojai nebegalėjo tverti, o pats okeanas, virpėdamas iš baimės prieš Viešpatį, leido Jam lengvai pasiekti priešo miestą. Impersonalistus toks nežabotas Viešpaties emocijų protrūkis visiškai išmuša iš vėžių, nes jie nori matyti tik tobulą nebūtį. Viešpats yra absoliutas, todėl impersonalistai mano, kad Absoliučiai Tiesai negali būti charakteringas pyktis, primenantis materialias emocijas. Ribotos žinios neleidžia jiems suvokti, kad Absoliutaus Asmens jausmai yra transcendentiniai ir negretintini su

tuo, kas apibrėžiama materialios kiekybės ir kokybės kategorijomis. Jei Viešpaties Rāmacandros pyktis būtų materialios prigimties, ar įkaistų nuo jo vandenynas su visais savo gyventojais? Ar gali paprastas žmogus raudonomis iš pykčio akimis įkaitinti bekraštį okeaną? Štai į kokius faktorius reikėtų atsižvelgti sprendžiant klausimą, ar Absoliučiai Tiesai būdingi asmens bruožai ar Ji yra impersonali. Kaip teigiama „Śrīmad-Bhāgavatam“ pradžioje, Absoliuti Tiesa – visa ko šaltinis, vadinasi, Absoliučiam Asmeniui neišvengiamai yra būdingos visos emocijos, kurių blausius atšvaitus regime čia, laikiname materialiame pasaulyje. Tačiau skirtingos Absoliuto emocijos – ar tai būtų pyktis, ar gailestis – kokybės prasme vienos nuo kitų nesiskiria, kitaip sakant, tarp jų nėra kasdieniško skirtumo nes šios emocijos savo prigimtimi absoliučios. Emocijos Absoliutui, be jokių abejonių, būdingos, priešingai negu mano impersonalistai, kurie vertina transcendentinį pasaulį materialiomis kategorijomis.

25 TEKSTAS

वक्षःस्थलस्पर्शरुग्नमहेन्द्रवाह-
दन्तैर्विडम्बितककुब्जुष ऊढहासम् ।
सद्योऽसुभिः सह विनेष्यति दारहर्तु-
र्विस्फूर्जितैर्धनुष उच्चरतोऽधिसैन्ये ॥२५॥

vakṣaḥ-sthala-sparśa-rugna-mahendra-vāha-
dantair viḍambita-kakubjuṣa ūḍha-hāsam
sadyo 'subhiḥ saha vineṣyati dāra-hartur
visphūrjitair dhanuṣa uccarato 'dhisainye

vakṣaḥ-sthala – krūtinė; *sparśa* – paliesta; *rugna* – subyrėjusio; *mahā-indra* – dangaus valdovo; *vāha* – nešėjo; *dantaiḥ* – straublio; *viḍambita* – nutviekstos; *kakup-juṣaḥ* – visos kryptys taip paveiktos; *ūḍha-hāsam* – apimtą kvatojimo; *sadyaḥ* – akimirksniu; *asubhiḥ* – su gyvybe; *saha* – kartu; *vineṣyati* – buvo nužudytas; *dāra-hartuḥ* – pagrobusį žmoną; *visphūrjitaiḥ* – suskambus lanko templei; *dhanuṣaḥ* – lanko; *uccarataḥ* – spėriai klaidžiojantį; *adhisainye* – tarp abipus kovojančių karių.

Rāvaṇos ir Indros susirėmimo metu, dramblys, ant savo nugaros nešęs dangaus valdovą, straubliu smogė Rāvaṇai į krūtinę, ir straublys čia pat suplyšo į gabalus, kurie išlakstė į visas puses, nutvieksdami visas pasaulio kryptis. Didžiuodamasis savo šaunumu, Rāvaṇa ėmė vaikštinėti tarp

kovojančių karių, manydamas, kad visas pasaulis guli po jo kojomis. Tačiau, kai suskambo Rāmacandros, Dievo Asmens, lanko templė, jo juokas staiga nutrūko – Rāvaṇa išleido paskutinį kvapą.

Komentaras: Kad ir koks galingas būtų žmogus, jo niekas neišgelbės, jei jį pasmerkė Dievas, ir priešingai, nieko pikta nepadarysi tam (tegu jis ir bejėgis), kurį ėmėsi globoti Patsai Viešpats.

26 TEKSTAS

भूमेः सुरेतरवरूथविमर्दितायाः
क्लेशव्ययाय कलया सितकृष्णकेशः ।
जातः करिष्यति जनानुपलक्ष्यमार्गः
कर्माणि चात्ममहिमोपनिबन्धनानि ॥२६॥

bhūmeḥ suretara-varūtha-vimarditāyāḥ
kleśa-vyayāya kalayā sita-kṛṣṇa-keśaḥ
jātaḥ kariṣyati janānupalakṣya-mārgaḥ
karmāṇi cātma-mahimopanibandhanāni

bhūmeḥ – viso pasaulio; *sura-itara* – kitų, o ne dieviškųjų; *varūtha* – karių; *vimarditāyāḥ* – prislėgto naštos; *kleśa* – kančių; *vyayāya* – sumažinti; *kalayā* – kartu su Savo pilnatvišku skleidiniu; *sita-kṛṣṇa* – ne tik gražiais, bet ir juodais; *keśaḥ* – plaukais; *jātaḥ* – apsireiškė; *kariṣyati* – veiktų; *jana* – visų žmonių; *anupalakṣya* – vargiai matomas; *mārgaḥ* – kelias; *karmāṇi* – veiksmų; *ca* – taip pat; *ātma-mahimā* – Savo Paties didybės; *upanibandhanāni* – dėl.

Kai pasaulis palinksta po nepakeliama bedievių valdovų karinės galybės našta, Viešpats kartu su Savo pilnatvišku skleidiniu nužengia į šį pasaulį, kad palengvintų jo kančias. Viešpats ateina į žemę Savo pirmapradžiu pavidalu nepaprasto grožio juodais plaukais ir atlieka daugybę neįtikėtinų žygių, kad garsas apie Jo transcendentinę didybę dar plačiau pasklistų po pasaulį. Ir vis tiek žmogui Jo didybė iki galo nesuvokiama.

Komentaras: Posmas čia kalba apie Viešpaties Kṛṣṇos ir Jo pirmosios ekspansijos Viešpaties Baladevos nužengimą į šį pasaulį. Jiedu abu yra vienas ir nedalomas Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Būdamas visagalis, Viešpats išsiskleidžia begaline daugybe formų ir energijų. Visos šios formos ir energijos

kartu paėmus yra vieningas Aukščiausiasis Brahmanas. Viešpaties apraiškos skiriamos į dvi kategorijas: asmenines ir atsietąsias. Viešpaties asmens ekspansijos vadinamos *viṣṇu-tattvomis,* o atsietosios – *jīva-tattvomis.* Pirmoji ekspansija, kurią sukuria besiplėsdamas Aukščiausiasis Dievo Asmuo Kṛṣṇa yra Viešpats Baladeva.

„Viṣṇu Purāṇoje“ kaip, beje, ir Mahābhāratoje, pasakyta, kad net sulaukus senyvo amžiaus, tiek Kṛṣṇos, tiek Baladevos plaukai tebebuvo ryškiai juodi ir labai gražūs. Viešpatį vadina *anupalakṣya-mārgaḥ,* arba, naudojantis specialiu Vedų apibrėžimu, – *avāṇ-manasā gocaraḥ,* „paprastam žmogui nematomas ir ribotam jusliniam patyrimui neprieinamu“. „Bhagavad-gītoje“ (7.25) Viešpats sako pasiliekąs Sau teisę neatsiskleisti kam pakliuvo (*nāhaṁ prakāśaḥ sarvasya yogamāyā-samāvṛtaḥ*). Patys ištikimiausi Viešpaties tarnai atpažįsta Viešpatį pagal Jam būdingus požymius, apie vieną kurių ir kalba pastarasis posmas – tas, kurio plaukai juodi ir labai gražūs (*sita-kṛṣṇa-keśaḥ*). Ir Viešpaties Kṛṣṇos, ir Viešpaties Baladevos plaukai buvo ryškiai juodi ir puikūs, todėl ir sulaukę pagarbaus amžiaus Jie atrodė kaip šešiolikmečiai. Šis bruožas būdingas tiktai Dievo Asmeniui. „Brahma-saṁhitā“ teigia, kad Viešpats, nors Jis seniausias iš gyvųjų būtybių, yra amžinai jaunas ir kupinas neišsenkančios energijos. Ši ypatybė būdinga išimtinai dvasiniam kūnui. Materialų kūną charakterizuojantys bruožai yra gimimas, mirtis, senatvė ir ligos, tačiau dvasiniam kūnui jie nebūdingi. Gyvosios būtybės, pelniusios amžiną, spinduliuojantį palaima gyvenimą Vaikuṇṭhalokose, kaip ir Viešpats, turi nesenstantį dvasinį kūną, kuriam nebaisi senatvė. Šeštoje „Bhāgavatam“ giesmėje pasakyta, kad Viṣṇudūtos, atėję išgelbėti į Yamarājos pasiuntinių rankas patekusį Ajāmilą, atrodė labai jauni, ir šis tekstas patvirtina pastarojo posmo teiginius. Iš čia galima daryti išvadą, kad tiek Viešpaties, tiek kitų Vaikuṇṭhos gyventojų kūnai neturi nieko bendra su materialaus pasaulio kūnais. Nužengęs iš ano pasaulio į šį, Viešpats apsireiškia Savo dvasiniu kūnu, kurį sudaro *ātma-māyā,* t.y. vidinė energija, o išorinė, materialioji energija (*bahiraṅgā-māyā*) Jo nesiekia. Nepamatuoti teiginiai, esą nužengdamas į materialų pasaulį beasmenis Brahmanas įgyja materialų kūną, yra visiškas absurdas. Viešpats ateina į šį pasaulį ne materialiu, o dvasiniu kūnu. Beasmenis *brahmajyoti* – tai akinamas Jo kūno švytėjimas, ir kokybės prasme Viešpaties kūnas ir Jo skleidžiamas impersonalusis švytėjimas *brahmajyoti* yra tapatūs.

Čia pagrįstai galima klausti, kodėl visagalis Viešpats Pats asmeniškai turi nužengti gelbėti pasaulio nuo nedorų valdovų sukurtos grėsmės. Savaime suprantama, Viešpačiui nebūtina asmeniškai to daryti. Iš tikrųjų Jis nužengia į šį pasaulį, kad transcendentiniais žygiais pradžiugintų Savo tyraširdžius tarnus, kurie tetrokšta džiaugsmingai skelbti Viešpaties šlovę. „Bhaga-

vad-gītoje“ (9.13-14) pasakyta, kad *mahātmoms* šlovinti Viešpaties žygius yra didžiausias džiaugsmas. Svarbiausias Vedų raštų uždavinys – pažadinti mūsų susidomėjimą Viešpačiu ir Jo transcendentiniais žygiais. Todėl tyraširdžiams Viešpaties pasekėjams Jo žygiai ir santykiai su šiuo pasauliu yra neišsenkama pokalbių tema.

27 TEKSTAS

तोकेन जीवहरणं यदुलूकिकाया-
स्त्रैमासिकस्य च पदा शकटोऽपवृत्तः ।
यद्रिङ्गतान्तरगतेन दिविस्पृशोर्वा
उन्मूलनं त्वितरथार्जुनयोर्न भाव्यम् ॥२७॥

tokena jīva-haraṇaṁ yad ulūki-kāyās
trai-māsikasya ca padā śakaṭo 'pavṛttaḥ
yad riṅgatāntara-gatena divi-spṛśor vā
unmūlanaṁ tv itarathārjunayor na bhāvyam

tokena – kūdikio; *jīva-haraṇam* – gyvos būtybės nužudymas; *yat* – kuri; *ulūki-kāyāḥ* – įgijo milžinišką demonės kūną; *trai-māsikasya* – vos trijų mėnesių; *ca* – taip pat; *padā* – koja; *śakaṭaḥ apavṛttaḥ* – apvertė vežimą; *yat* – kuris; *riṅgatā* – ropinėdamas; *antara-gatena* – apimtas; *divi* – aukštai dangų; *spṛśoḥ* – liečiančių; *vā* – ar; *unmūlanam* – išrovimas; *tu* – bet; *itarathā* – kieno nors kito, negu; *arjunayoḥ* – dviejų *arjunos* medžių; *na bhāvyam* – buvo neįmanomas.

Viešpats Kṛṣṇa neabejotinai yra Aukščiausiasis Viešpats, jei būtų kitaip ar galėtų Jis, dar būdamas visai kūdikis, nužudyti demonę gigantę Pūtaną ar, sulaukęs vos trijų mėnesių, kojos spyriu apversti vežimą, arba ropinėdamas po kiemą su šaknimis išrauti du arjunos medžius, tokius aukštus, kad jų viršūnės rėžė dangų? Tik Pats Viešpats galėjo atlikti tokius žygius.

Komentaras: Dievo negali pagimdyti žmogaus protiniai apmąstymai, Jo negalima išrinkti balsuojant, kas tapo ypač populiaru tarp menkesnio išmanymo žmonių. Dievas yra ir bus Dievas per amžius, o paprasta gyva būtybė per amžius bus neatsiejama Jo dalelytė. Dievas vienas, o paprastų gyvų būtybių – nesuskaitoma daugybė. Ir, kaip autoritetingai skelbia Vedų raštai, Dievas patenkina visų gyvų būtybių reikmes. Kartą, kai Kṛṣṇa buvo dar

visai kūdikis, demonė Pūtanā atėjo pas Jo motiną ir paprašė leidimo pamaitinti Kṛṣṇą krūtimi. Motina Yaśodā sutiko ir atidavė vaikelį Pūtanai, pasivertusiai moterimi, kurios išorė neleido abejoti jos geranoriškumu. Norėdama nužudyti vaiką, ji ištepė nuodais savo krūtį, ir, kai ji jau, rodės, pasiekė tikslą, Viešpats Kṛṣṇa kartu su pienu iščiulpė iš jos gyvybės orą ir demonės gigantės kūnas (pasakojama, kad ji buvusi šešių mylių ūgio) dribo žemėn. Kad nužudytų demonę Pūtaną Viešpačiui Kṛṣṇai nereikėjo tapti šešių mylių ūgio, nors Jis puikiausiai galėjo tai padaryti. Įsikūnijęs Vāmana Jisai tapo brahmanu nykštuku, bet, kai ketindamas atsiimti Bali Mahārājos Jam pažadėtą žemę, Jis žengė žingsnį, Jo koja pasiekė aukščiausiąjį visatos tašką. Taigi Jo žingsnis nusitęsė milijardus kilometrų. Vadinasi Kṛṣṇa be didelio vargo galėjo stebuklingai padidėti, bet iš begalinės meilės Savo motinai Yaśodai nepanoro to padaryti. Jei Yaśoda būtų pamačiusi kaip jos kūdikėlis Kṛṣṇa tapo toks pats didelis kaip demonė Pūtanā, motiniška meilė dingtų, – Yaśodai taptų aišku, kad Kṛṣṇa, kurį ji laikė savo sūnumi, yra Patsai Dievas. Suvokusi dieviškąją Kṛṣṇos prigimtį, Yaśodāmayī jau negalėtų daugiau Jo mylėti taip pat karštai kaip motina myli savo sūnų. O dėl Viešpaties Kṛṣṇos, tai Jis visada yra ir bus Dievas, ir kai Jį, kūdikį, savo glėbyje spaudžia motina, ir kai, įsikūnijęs Vāmanadeva, Jis dviem žingsniais peržengia visatą. Kad būtų Dievas, Jam nereikia griežtai tramdyti Savo kūno, nors, beje, pasitaiko tokių, kurie tikisi tapti Dievu būtent šitaip, per asketizmo praktiką. Griežta asketizmo praktika nepadės prilygti Dievui arba su Juo susivienyti, tačiau taip galima įgyti didžiąją dalį dieviškųjų ypatybių. Gyva būtybė gali įgyti labai daug dieviškų ypatybių, tačiau Dievu tapti ji negali, tuo tarpu Kṛṣṇa ir nemarindamas kūno visada yra Dievas, – ir kūdikystėje, ir motinos glėbyje, ir kiek paūgėjęs, žodžiu, sulaukęs bet kurio amžiaus.

Taigi, kaip sakyta, vos trijų mėnesių būdamas Yaśodāmayī kieme Jis užmušė už vežimo besislepiantį demoną Śakaṭāsurą. Kitą kartą, kai ropinėdamas keturiomis Jis trukdė motinai ruoštis apie namus, ši pririšo Viešpatį prie piestos, tačiau išdykėlis berniukas nutempė ją prie dviejų didžiulių *arjunos* medžių, augusių Yaśodāmayī kieme, ir kai grūstuvis įstrigo tarp medžių, jie su siaubingu griausmu nuvirto ant žemės. Atskubėjusi į vietą, iš kurios pasigirdo baisingas triukšmas, Yaśodāmayī nutarė, kad tik Viešpaties malone virsdami medžiai nesutraiškė jos vaiko, nė neįtardama, kad šį sąmyšį sukėlė Pats Viešpats ropinėdamas po kiemą. Tokios abipusės meilės saitai sieja Viešpatį ir Jo tarnus. Yaśodāmayī norėjo matyti Viešpatį savo sūnumi, ir Viešpats nepriekaištingai atliko jos kūdikėlio vaidmenį, tačiau prireikus Jis imdavosi ir Visagalio Viešpaties vaidmens. Nuostabiausia, kad dieviškųjų Viešpaties žaidimų metu, išsipildo visų norai. Viešpats

išvertė milžiniškus *arjunos* medžius, kad išgelbėtų du Kuveros sūnus, kurie, Nārados prakeikti, virto medžiais, nors tuo metu Viešpats atliko kūdikio vaidmenį ir keturiomis ropojo po Yaśodos kiemą, o ši su transcendentiniu džiaugsmu žvelgė į ropojantį Viešpatį.

Kad ir koks būtų Viešpaties pavidalas, ar Jis apsireikštų gigantu, ar kūdikiu, Jis visada yra visatos valdovas.

28 TEKSTAS

यद्वै व्रजे व्रजपशून् विषतोयपीतान्
पालांस्त्वजीवयदनुग्रहदृष्टिवृष्ट्या ।
तच्छुद्धयेऽतिविषवीर्यविलोलजिह्व-
मुच्चाटयिष्यदुरगं विहरन् ह्रदिन्याम् ॥२८॥

yad vai vraje vraja-paśūn viṣatoya-pītān
pālāṁs tv ajīvayad anugraha-dṛṣṭi-vṛṣṭyā
tac-chuddhaye 'ti-viṣa-vīrya-vilola-jihvam
uccāṭayiṣyad uragaṁ viharan hradinyām

yat – kuris; *vai* – žinoma; *vraje* – Vṛndāvanoje; *vraja-paśūn* – jos gyvulius; *viṣa-toya* – nuodingą vandenį; *pītān* – kurie gėrė; *pālān* – piemenims; *tu* – taip pat; *ajīvayat* – atgaivino; *anugraha-dṛṣṭi* – maloningo žvilgsnio; *vṛṣṭyā*– srautais; *tat* – tai; *śuddhaye* – apvalymui; *ati* – nepaprastai; *viṣa-vīrya* – stiprius nuodus; *vilola* – besislepiančio; *jihvam* – turinčio tokį liežuvį; *uccāṭayiṣyat* – griežtai nubaudė; *uragam* – gyvatę; *viharan* – tarsi pramogaudamas; *hradinyām* – upėje.

Kitą kartą, kai piemenėliai su savo kaimene numalšino troškulį nuodingu Yamunos vandeniu, Viešpats [visai dar vaikas] gailestingumo kupinu žvilgsniu grąžino jiems gyvybę, o paskui, norėdamas išvalyti apnuodytą upės vandenį, žaismingai stryktelėjo į upę ir nubaudė besislepiančią jos vandenyse gyvatę Kāliyą, iš kurios liežuvio sunkėsi nuodai. Kas kitas išskyrus Aukščiausiąjį Viešpatį gali atlikti tokius nuostabius žygius?

29 TEKSTAS

तत्कर्म दिव्यमिव यन्निशि निःशयानं
दावाग्निना शुचिवने परिदह्यमाने ।

उन्नेष्यति व्रजमतोऽवसितान्तकालं
नेत्रे पिधाप्य सबलोऽनधिगम्यवीर्यः ॥२९॥

tat karma divyam iva yan niśi niḥśayānaṁ
dāvāgninā śuci-vane paridahyamāne
unneṣyati vrajam ato 'vasitānta-kālaṁ
netre pidhāpya sabalo 'nadhigamya-vīryaḥ

e*tat* – ta; *karma* – veikla; *divyam* – antžmogiška; *iva* – kaip; *yat* – kuri; *niśi* – naktį; *niḥśayānam* – ramiausiai miegant; *dāva-agninā* – akinančio miško gaisro; *śuci-vane* – išdžiūvusiame miške; *paridahyamāne* – įsiliepsnojusio; *unneṣyati* – išgelbėjo; *vrajam* – visus Vrajos gyventojus; *ataḥ* – taigi; *avasita* – tikrai; *anta-kālam* – paskutinės gyvenimo akimirkos; *netre*– akių; *pidhāpya* – tiesiog užsimerkdamas; *sa-balaḥ* – su Baladeva; *anadhigamya* – neišmatuojama; *vīryaḥ* – galia.

Tą pačią naktį, kai buvo nubaustas slibinas Kāliya, Vrajabhūmio gyventojams kuo ramiausiai miegant, miške užsidegė sausi lapai ir kilo gaisras. Dabar jau tikrai atrodė, kad Vrajos gyventojų laukia neišvengiama žūtis. Tačiau Viešpats su Balarāma išgelbėjo juos tiesiog užsimerkdamas. Štai kokia antžmogiška Viešpaties galia.

Komentaras: Viešpaties žaidimai, apie kuriuos pasakoja pastarasis posmas, pavadinti antžmogiškais, nors tenka pažymėti, kad antžmogiški yra visi Viešpaties veiksmai, ir tuo Jis skiriasi nuo paprastos gyvos būtybės. Nė vienas žmogus, kad ir kaip jis stengtųsi, negali su šaknimis išrauti milžiniškų banjanmedžių arba *arjunos* medžio, arba užsimerkdamas užgesinti miško gaisrą. Tačiau antžmogiški yra ne tik pastarieji Viešpaties darbai, bet iš esmės bet kuris Viešpaties veiksmas, ir šią mintį patvirtina „Bhagavad-gītā“ (4.9). Tas, kuris žino apie antžmogiškus transcendentinius Viešpaties darbus, pelno teisę įžengti į Kṛṣṇos karalystę, ir palikęs materialų kūną, sugrįžta namo pas Dievą.

30 TEKSTAS

गृह्णीत यद्यदुपबन्धममुष्य माता
शुल्बं सुतस्य न तु तत्तदमुष्य माति ।
यज्जृम्भतोऽस्य वदने भुवनानि गोपी
संवीक्ष्य शङ्कितमनाः प्रतिबोधितासीत् ॥३०॥

gṛhṇīta yad yad upabandham amuṣya mātā
śulbaṁ sutasya na tu tat tad amuṣya māti
yaj jṛmbhato 'sya vadane bhuvanāni gopī
saṁvīkṣya śaṅkita-manāḥ pratibodhitāsīt

gṛhṇīta – stengiantis; *yat yat* – jokios; *upabandham* – virvės surišti; *amuṣya* – Jo; *mātā* – motinos; *śulbam* – virvės; *sutasya* – jos sūnaus; *na* – ne; *tu* – vis dėlto; *tat tat* – netrukus; *amuṣya* – Jo; *māti* – buvo pakankamas; *yat* – kuriam; *jṛmbhataḥ* – išsižiojus; *asya* – Jo; *vadane* – burnoje; *bhuvanāni* – pasauliai; *gopī* – piemenė; *saṁvīkṣya* – šitaip išvydusi tai; *śaṅkita-manāḥ* – suabejojo; *pratibodhitā* – įsitikino kitaip; *āsīt* – pasidarė.

Piemenei [Kṛṣṇos įmotei Yašodai] besistengiant surišti sūnaus rankas virve, vis pritrūkdavo virvės, ir kai ji galų gale liovėsi bandžiusi, Viešpats Kṛṣṇa atvėrė burną, kurioje motina išvydo ištisą visatų spiečių. Išvydus šį reginį, akimirką ji sudvejojo, tačiau kiek pasvarsčiusi ir tarusi, kad dėl visko kaltos jos sūnaus mistinės galios, ji nusiramino.

Komentaras: Kartą Viešpats Kṛṣṇa, dėdamasis išdykusiu vaiku, supykdė Savo motiną Yašodą ir, norėdama nubausti sūnų, Yašodā nutarė surišti Jį virve. Bet kad ir kokią ilgą virvę ji imdavo, virvė kaskart pasirodydavo per trumpa. Bandydama surišti sūnų ji nusiplūkė, o tuo tarpu Viešpats atvėrė Savo burnelę ir joje mylinti motina išvydo visą kosminį pasaulį. Reginys priblokšė motiną, bet begalinė meilė sūnui privertė ją manyti, kad tai Visagalio Dievo Nārāyaṇos malonės apraiška ir kad Jis globoja ir saugo jos sūnų nuo įvairių pavojų, į kuriuos Jis nuolat patenka. Ji taip stipriai mylėjo Kṛṣṇą, kad jai ir į galvą neatėjo mintis, jog Jis – Patsai Dievo Asmuo Nārāyaṇa. Tai pavyzdys kaip veikia *yogamāyā,* vidinė Aukščiausiojo Viešpaties galia, kurios funkcija – rūpintis, kad visi dieviškieji Viešpaties žaidimai, kuriuose dalyvauja įvairių kategorijų bhaktai, vyktų be jokių kliūčių. Ar kas nors, išskyrus Patį Dievą, gali parodyti tokius stebuklus?

31 TEKSTAS

नन्दं च मोक्ष्यति भयाद्वरुणस्य पाशाद्
गोपान् बिलेषु पिहितान्मयसूनुना च ।
अह्न्यापृतं निशि शयानमतिश्रमेण
लोकं विकुण्ठमुपनेष्यति गोकुलं स्म ॥३१॥

nandaṁ ca mokṣyati bhayād varuṇasya pāśād
gopān bileṣu pihitān maya-sūnunā ca
ahny āpṛtaṁ niśi śayānam atiśrameṇa
lokaṁ vikuṇṭham upaneṣyati gokulaṁ sma

nandam – Nandą (Kṛṣṇos tėvą); *ca* – taip pat; *mokṣyati* – išgelbėjo; *bhayāt* – nuo baimės; *varuṇasya* – vandenų pusdievio Varuṇos; *pāśāt* – iš gniaužtų; *gopān* – piemenis; *bileṣu* – kalnų olose; *pihitān* – paslėptus; *maya-sūnunā* – Mayos sūnaus; *ca* – taip pat; *ahni āpṛtam* – labai užimtus dieną; *niśi* – naktį; *śayānam* – gulinčius; *atiśrameṇa* – dėl sunkaus darbo; *lokam* – planetą; *vikuṇṭham* – dvasinio dangaus; *upaneṣyati* – Jis dovanojo; *gokulam* – aukščiausią planetą; *sma* – žinoma.

Viešpats Kṛṣṇa padėjo Savo įtėviui Nandai Mahārājai atsikratyti baimės prieš pusdievį Varuną ir išvadavo piemenukus, kuriuos kalnų olose buvo paslėpęs Mayos sūnus. O Vṛndāvanos gyventojams, kurie, po ilgų dienų triūso, naktį nuvargę kietai miegodavo, Viešpats Kṛṣṇa dovanojo galimybę pasiekti aukščiausias dvasinio dangaus planetas. Visi šie žygiai – transcendentiniai ir neabejotinai liudija, kad Jis yra Dievas.

Komentaras: Kartą Viešpaties Kṛṣṇos įtėvis Nanda Mahārāja pakilęs gūdžią naktį išsirengė nusimaudyti Yamunoje per klaidą nutaręs, kad netrukus išauš rytas. Tamsoje jį pagrobė pusdievis Varuṇa, nusinešė į savo planetą, tikėdamasis kad Viešpats Kṛṣṇa asmeniškai ateis gelbėti tėvo ir tada jisai akis į akį išvys Dievo Asmenį. Iš tikrųjų Nanda Mahārāja ir nebuvo atsidūręs Varuṇos nelaisvėje, nes Vṛndāvanos gyventojai mintimis visada gyvena su Kṛṣṇa panirę į nepertraukiamą meditaciją į Dievo Asmenį, nugrimzdę į ypatingos formos *samādhi – bhakti-yogos* transą. Jie nebijojo materialios būties kančių. „Bhagavad-gītā“ patvirtina, kad žmogus, užmezgęs su Aukščiausiu Dievo Asmeniu glaudų ryšį ir iš meilės visiškai atsidavęs Jo valiai, išsivaduoja iš kančių, kurioms jį pasmerkia materialios gamtos dėsniai. Posmas labai aiškiai sako, kad Vṛndāvanos gyventojai ištisą dieną dirbdavo, o naktį po sunkių dienos darbų kietai miegodavo. Taigi, jiems iš esmės nebuvo kada užsiimti meditacija ar kita dvasinės praktikos forma. Tačiau iš tikrųjų visi jų darbai buvo aukščiausia dvasinės veiklos išraiška. Dvasinis buvo visas jų gyvenimas, nes bet kuris Vṛndāvanos gyventojų veiksmas buvo vienaip ar kitaip susijęs su Viešpačiu Śrī Kṛṣṇa. Aplink Kṛṣṇą sukosi visas jų gyvenimas, todėl iš pažiūros žemiškų jų darbų turinys buvo grynai dvasinis. Toks yra *bhakti-yogos* metodo privalumas. Vykdykime savo pareigas vardan Viešpaties Kṛṣṇos ir tada kiekvienas mūsų veiksmas bus atliktas

su mintimi apie Kṛṣṇą, kitaip sakant, mes pasieksime aukščiausios formos dvasinį transą.

32 TEKSTAS

गोपैर्मखे प्रतिहते व्रजविप्लवाय
देवेऽभिवर्षति पशून् कृपया रिरक्षुः ।
धर्तोच्छिलीन्ध्रमिव सप्तदिनानि सप्त-
वर्षो महीध्रमनघैककरे सलीलम् ॥३२॥

gopair makhe pratihate vraja-viplavāya
deve 'bhivarṣati paśūn kṛpayā rirakṣuḥ
dhartocchilīndhram iva sapta-dināni sapta-
varṣo mahīdhram anaghaika-kare salīlam

gopaiḥ – piemenų; *makhe* – keliant aukas dangaus valdovui; *pratihate* – sutrukdžius; *vraja-viplavāya* – kad sunaikintų Vrajabhūmį, Kṛṣṇos žaidimų vietą; *deve* – dangaus valdovo; *abhivarṣati* – užlieta baisi liūtis; *paśūn* – gyvuliai; *kṛpayā* – iš begalinės malonės jiems; *rirakṣuḥ* – norėdamas juos apginti; *dharta* – iškėlė; *ucchilīndhram* – tarsi išskleistą skėtį; *iva* – lygiai taip; *sapta-dināni* – nepertraukiamai ištisas septynias dienas; *sapta-varṣaḥ* – nors Jam tebuvo setyneri metai; *mahīdhram* – Govardhanos kalvą; *anagha* – nepavargęs; *eka-kare* – tiktai viena ranka; *salīlam* – žaismingai.

Kai paklausę Kṛṣṇos patarimo Vṛndāvanos piemenys liovėsi aukoję aukas rojaus valdovui Indrai, Vrajos žemėms iškilo siaubingo potvynio pavojus – jas užgriuvo baisi liūtis, kuri truko septynias dienas. Ir čia, suteikdamas begalinę malonę Vrajos gyventojams, Viešpats Kṛṣṇa, nors Jam tebuvo septyneri metai, viena ranka pakėlė Govardhanos kalvą, kad apgintų gyvulius nuo vandens stichijos šėlsmo.

Komentaras: Vaikai dažnai žaidžia su mažyčiais lietsargiais. Septynmetis Viešpats Kṛṣṇa lengvai, kaip žaislinį skėtį, iškėlė Govardhanos Parvatos kalną Vṛndāvanoje ir ištisas septynias dienas laikė jį viena ranka, kad apgintų Vṛndāvanos gyventojus ir gyvulius nuo užsirūstinusio dangaus valdovo Indros, kuriam Vrajabhūmio gyventojai liovėsi aukoję aukas.

Tam, kuris tarnauja Aukščiausiajam Viešpačiui, nėra jokio reikalo atnašauti aukas pusdieviams, atsidėkojant už pagalbą. Aukos pusdieviams, kurias rekomenduoja Vedų raštai, yra savotiškas akstinas pačiam aukotojui,

padedantis įsisąmoninti aukštesnių už jį jėgų egzistavimą. Viešpats įgalioja pusdievius kontroliuoti tam tikrus materialaus pasaulio dalykus ir, pasak „Bhagavad-gītos“, garbinant vieną kurį iš pusdievių žmogus netiesiogiai lenkiasi Aukščiausiajam Viešpačiui. Tačiau garbinant Aukščiausiąjį Viešpatį tiesiogiai, nėra jokio reikalo lenktis pusdieviams ir kelti jiems aukas, kurias Vedų šventraščiai rekomenduoja siekiančiam to ar kito tikslo. Štai kodėl Viešpats Kṛṣṇa įtikino Vrajabhūmio gyventojus liautis aukojus dangaus valdovui Indrai. O Indra, nežinodamas, kad Vrajabhūmyje gyvenantis Kṛṣṇa ir yra Viešpats, užsirūstino ant Vrajabhūmio gyventojų ir norėjo atkeršyti už paniekinimą. Tačiau visagalis Viešpats, pasitelkęs Savo asmens energiją, apgynė Vrajabhūmio gyventojus bei gyvulius ir tuo pačiu įrodė visam pasauliui, kad tas, kuris tarnauja tiesiogiai Aukščiausiajam Viešpačiui, neprivalo kelti aukų pusdieviams, net ir didžiausiems iš jų – Brahmai ir Śivai. Ši istorija neabejotinai įrodo, kad Viešpats Kṛṣṇa visada yra Dievo Asmuo, Aukščiausiasis Viešpats: kūdikystėje, sulaukęs septynerių metų ir kai Jam sukako šimtas dvidešimt penkeri. Niekada paprastas žmogus Jam neprilygo. Net sulaukęs pagarbaus amžiaus Jis atrodė tartum šešiolikmetis jaunuolis. Štai tokie yra ypatingi transcendentiniai Viešpaties kūno bruožai.

33 TEKSTAS

क्रीडन् वने निशि निशाकररश्मिगौर्यां
रासोन्मुखः कलपदायतमूर्च्छितेन ।
उद्दीपितस्मररुजां व्रजभृद्वधूनां
हर्तुर्हरिष्यति शिरो धनदानुगस्य ॥३३॥

krīḍan vane niśi niśākara-raśmi-gauryāṁ
rāsonmukhaḥ kala-padāyata-mūrcchitena
uddīpita-smara-rujāṁ vraja-bhṛd-vadhūnāṁ
hartur hariṣyati śiro dhanadānugasya

krīḍan – žaisdamas; *vane* – Vṛndāvanos miške; *niśi* – nakties; *niśākara* – mėnulio; *raśmi-gauryām* – baltoje mėnesienoje; *rāsa-unmukhaḥ* – trokšdamas šokti su; *kala-padāyata* – lydint saldžioms giesmėms; *mūrcchitena* – ir melodingai muzikai; *uddīpita* – žadinami; *smara-rujām* – troškimai; *vraja-bhṛt* – Vrajabhūmio gyventojų; *vadhūnām* – žmonų; *hartuḥ* – grobikų; *hariṣyati* – nukirs; *śiraḥ* – galvą; *dhanada-anugasya* – turtingojo Kuveros pasekėjo.

Kai Vṛndāvanos giraitėje vyko Viešpaties dieviškasis rāsos šokis, Savo melodingomis giesmėmis žadindamas Vṛndāvanos moterų aistrą saldžiabalsis demonas vardu Śaṅkhacūḍa, rojaus iždininko [Kuveros] turtingasis pasekėjas, pagrobė Vṛndāvanos gyventojų žmonas, ir Viešpats nukirto jam galvą.

Komentaras: Būtina atkreipti ypatingą dėmesį į tą aplinkybę, kad Brahmājī žodžiai pastarajame posme yra skirti Nāradai ir pasakoja apie būsimus įvykius, kai Viešpats Kṛṣṇa nužengs į žemę. Aiškiaregiai, regintys praeitį, dabartį ir ateitį, žino viską apie dieviškuosius Kṛṣṇos žaidimus ir Brahmājī, būdamas vienas iš jų, pranašauja posme, kas įvyks ateityje. Viešpats nužudė Śaṅkhacūḍą jau gerokai vėliau, po *rāsa-līlos,* o ne jos metu. Ir ankstesniuose posmuose mums jau teko susidurti su tuo, kad istorija apie Viešpaties užgesintą miško gaisrą ir apie tai, kaip Jis nubaudė gyvatę Kāliyą, pasakojamos nesilaikant chronologijos. Ir pastarajame posme analogiškai pasakojama apie *rāsos* šokį ir Śaṅkhacūḍos žūtį. Esmė tame, kad pastarajame posme Brahmājī pranašauja Nāradai ateities įvykius ir čia būtina laiko korektyva. Viešpats nužudė demoną Śaṅkhacūḍą Horikos vietovėje, kur Phālgunos mėnesį apreiškė Savo dieviškuosius žaidimus, ir šio įvykio Horikoje išvakarėse Viešpaties garbei ir iki šių dienų kasmet Indijoje rengiamos iškilmės, kurių metu deginama Śaṅkhacūḍos baidyklė. Ši šventė plačiai pagarsėjusi Holi vardu.

Paprastai Viešpaties ir Jo inkarnacijų apsireiškimo data bei Jų žygiai būna išpranašauti šventraščiuose, todėl apsišaukėliai negali apgauti tų, kurie yra susipažinę su Dievo įkvėptais šventraščiais.

34-35 TEKSTAI

ये च प्रलम्बखरदर्दुरकेश्यरिष्ट-
मल्लेभकंसयवनाः कपिपौण्ड्रकाद्याः ।
अन्ये च शाल्वकुजबल्वलदन्तवक्र-
सप्तोक्षशम्बरविदूरथरुक्मिमुख्याः ॥३४॥

ये वा मृधे समितिशालिन आत्तचापाः
काम्बोजमत्स्यकुरुसृञ्जयकैकयाद्याः ।
यास्यन्त्यदर्शनमलं बलपार्थभीम-
व्याजाह्वयेन हरिणा निलयं तदीयम् ॥३५॥

ye ca pralamba-khara-dardura-keśy-ariṣṭa-
mallebha-kaṁsa-yavanāḥ kapi-pauṇḍrakādyāḥ
anye ca śālva-kuja-balvala-dantavakra-
saptokṣa-śambara-vidūratha-rukmi-mukhyāḥ

ye vā mṛdhe samiti-śālina ātta-cāpāḥ
kāmboja-matsya-kuru-sṛñjaya-kaikayādyāḥ
yāsyanty adarśanam alaṁ bala-pārtha-bhīma-
vyājāhvayena hariṇā nilayaṁ tadīyam

ye – visi tie; *ca* – apskritai; *pralamba* – demonas vardu Pralamba; *khara* – Dhenukāsura; *dardura* – Bakāsura; *keśī* – demonas Keśī; *ariṣṭa* – demonas Ariṣṭāsura; *malla* – imtynininkas Kaṁsos dvare; *ibha* – Kuvalayāpīḍa; *kaṁsa* – Mathuros karalius ir Kṛṣṇos dėdė iš motinos pusės; *yavanāḥ* – Persijos ir gretimų vietovių karaliai; *kapi* – Dvivida; *pauṇḍraka-ādyāḥ* – Pauṇḍraka ir kiti; *anye* – kiti; *ca* – kaip tie; *śālva* – karalius Śalva; *kuja* – Narakāsura; *balvala* – karalius Balvala; *dantavakra* – mirtino Kṛṣṇos varžovo Šišupālos brolis; *saptokṣa* – karalius Saptokṣa; *śambara* – karalius Śambara; *vidūratha* – karalius Vidūratha; *rukmi-mukhyāḥ* – svarbiausios Kṛṣṇos karalienės Dvārakoje, Rukmiṇī, brolis; *ye* – visi tie; *vā* – ar; *mṛdhe* – mūšio lauke; *samiti-śālinaḥ* – labai galingi; *ātta-cāpāḥ* – gerai ginkluoti lankais ir strėlėmis; *kāmboja* – Kāmbojos karalius; *matsya* – Dvarbhaṅgos karalius; *kuru* – Dhṛtarāṣṭros sūnūs; *sṛñjaya* – karalius Sṛñjaya; *kaikaya-ādyāḥ* – Kekayos karalius ir kiti; *yāsyanti* – gaus; *adarśanam* – beasmenį įsiliejimą į *brahmajyoti; alam* – jau nekalbant apie; *bala* – vyresnįjį Kṛṣṇos brolį Baladevą; *pārtha* – Arjuną; *bhīma* – antrąjį Pāṇḍavą; *vyāja-āhvayena* – netikrais vardais; *hariṇā* – Viešpaties Hari; *nilayam* – buveinę; *tadīyam* – Jo.

Demonai Pralamba, Dhenuka, Baka, Keśi, Ariṣṭa, Cāṇūra, Muṣṭika, dramblys vardu Kuvalayāpīḍa, Kaṁsa, Yavana, Narakāsura ir Pauṇḍraka, Šālva ir kiti didieji karvedžiai, beždžionė Dvivida ir Balvala, Dantavakra, septyni buliai, Śambara, Vidūratha ir Rukmī, taip pat didieji karžygiai Kāmboja, Matsya, Kuru, Sṛñjaya ir Kekaya, aršiai kausis arba su Pačiu Viešpačiu Hari, arba su Viešpačiu, turėsiančiu kitus vardus – Baladeva, Arjuna, Bhīma ir t.t. Kritę nuo Viešpaties rankos, šie demonai įsilies į beasmenį brahmajyoti arba keliaus į Viešpaties buveinę Vaikuṇṭhos planetose.

Komentaras: Materialus ir dvasinis pasauliai ir viskas, kas juose yra, – tai įvairialypių Viešpaties Kṛṣṇos energijų veikimo rezultatas. Dievo Asmuo Baladeva yra pati pirmoji Viešpaties ekspansija, o Bhīma, Arjuna ir kiti –

Jo artimiausi palydovai. Viešpats apsireiškė (kaip Jis visad tai daro) su visais Savo palydovais ir galiomis. Todėl maištingos sielos, sukilusios prieš Viešpatį, t.y. demonai ir demoniškos prigimties žmonės, kurių vardai nurodyti pastarajame posme (Pralamba ir t.t.), turėjo žūti arba nuo Viešpaties rankos, arba nuo vieno iš Jo palydovų. Visi šie įvykiai smulkiai aprašyti dešimtoje „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmėje. Tačiau reikėtų neužmiršti, kad visos posme suminėtos gyvos būtybės po mirties pelnė išvadavimą, – arba įsiliejo į Viešpaties *brahmajyoti,* arba įžengė į Viešpaties buveines, Vaikuṇṭhas. Apie tai pirmoje giesmėje jau pasakojo Bhīṣmadeva. Visi, dalyvavę Kurukṣetros mūšyje ar susirėmę su Pačiu Viešpačiu, Baladeva, arba kuriuo nors iš Viešpaties tarnų, pasiekė tokią dvasinę būtį, kuri atitiko jų sąmonės būvį mirties metu. Tie, kurie pripažino Kṛṣṇą Viešpačiu, įžengė į Vaikuṇṭhas, o telaikiusieji Viešpatį galingu žmogumi gavo išvadavimą, įsiliedami į Viešpaties beasmenį *brahmajyoti*. Tačiau visi jie išsivadavo iš materialios būties nelaisvės. Jei tokia sėkmė nusišypsojo tiems, kurie atliko Viešpaties priešų vaidmenį, sunku ir įsivaizduoti, ką pelno Jam atsidavę tarnai, kuriuos su Viešpačiu sieja transcendentiniai saitai.

36 TEKSTAS

कालेन मीलितधियामवमृश्य नृणां
स्तोकायुषां स्वनिगमो बत दूरपारः ।
आविर्हितस्त्वनुयुगं स हि सत्यवत्यां
वेदद्रुमं विटपशो विभजिष्यति स्म ॥३६॥

kālena mīlita-dhiyām avamṛśya nṛṇāṁ
stokāyuṣāṁ sva-nigamo bata dūra-pāraḥ
āvirhitas tv anuyugaṁ sa hi satyavatyāṁ
veda-drumaṁ viṭa-paśo vibhajiṣyati sma

kālena – ilgainiui; *mīlita-dhiyām* – riboto mąstymo žmonių; *avamṛśya* – įvertinęs sunkumus; *nṛṇām* – apskritai žmonijos; *stoka-āyuṣām* – trumpai gyvenančių; *sva-nigamaḥ* – Jo Paties sudarytus Vedų raštus; *bata* – tiksliai; *dūra-pāraḥ* – perdėm sudėtingus; *āvirhitaḥ* – atėjęs kaip; *tu* – tačiau; *anuyugam* – atsižvelgiant į amžiaus sąlygas; *saḥ* – Jis (Viešpats); *hi* – tikrai; *satyavatyām* – Satyavatės įsčiose; *veda-drumam* – vediškąjį troškimų medį; *viṭa-paśaḥ* – šakomis; *vibhajiṣyati* – suskirstys; *sma* – koks buvo.

Viešpats, asmeniškai įsikūnijęs Satyavatī sūnumi [Vyasadeva], laikys Jo Paties sudarytus Vedų raštus perdėm sudėtingais riboto mąstymo

žmonėms, juolab, kad jiems skirtas trumpas gyvenimas, ir, atsižvelgdamas į prasidėjusio amžiaus sąlygas, suskirstys Vedų išminties medį į atskiras šakas.

Komentaras: Posme Brahmā pranašauja, kad ateityje bus sukurta „Śrīmad-Bhāgavatam“, skirta Kali-yugos žmonėms, kurių amžius labai trumpas. Kaip pasakoja pirmoji giesmė, trumpas gyvenimas bus ne vienintelis riboto mąstymo žmonių, gyvenančių Kali amžiuje trūkumas, – savo gyvenime jie susidurs su daugybe įvairiausių rūpesčių, kurie ateistinės visuomenės sukurtoje aplinkoje yra neišvengiami. Gamtos dėsnių požiūriu, pažanga, kuriant materialius patogumus, puoselėjančius fizinį pradą, – tai neišmanymo jėgų padiktuota veikla. Tikroji mokslo pažanga – tai savęs pažinimas. Kali epochos riboto mąstymo žmonės klaidingai mano, kad tie žaibiškai greit prabėgantys šimtas metų (šiandien sutrumpėję iki šešiasdešimties – keturiasdešimties) ir yra visas jų gyvenimas. Jų mąstymas ribotas, nes jie neturi žinių apie amžiną gyvenimą. Jie tapatina save su laikinu materialiu kūnu, kuris egzistuoja vos keletą dešimtmečių, ir laiko jį svarbiausiu gyvybės pradu. Vedos juos lygina su asilais ir jaučiais. Ir vis dėlto Viešpats, gailestingasis visų gyvų būtybių tėvas, dovanoja jiems neišsenkamus Vedų išminties lobynus glaustų traktatų forma. Tai visų pirma „Bhagavad-gītā“, o jos tiesas perpratusiems – ir „Śrīmad-Bhāgavatam“. Purāṇas ir Mahābhāratą taip pat sudėjo Vyasadeva ir skyrė jas skirtingiems žmonėms, veikiamiems skirtingų gamtos jėgų, tačiau visi šie kūriniai griežtai atitinka Vedų principus.

37 TEKSTAS

देवद्विषां निगमवर्त्मनि निष्ठितानां
पूर्भिर्मयेन विहिताभिरदृश्यतूर्भिः ।
लोकान् घ्नतां मतिविमोहमतिप्रलोभं
वेषं विधाय बहु भाष्यत औपधर्म्यम् ॥३७॥

deva-dviṣāṁ nigama-vartmani niṣṭhitānāṁ
pūrbhir mayena vihitābhir adṛśya-tūrbhiḥ
lokān ghnatāṁ mati-vimoham atipralobhaṁ
veṣaṁ vidhāya bahu bhāṣyata aupadharmyam

deva-dviṣām – pavydėjusių Viešpaties bhaktams; *nigama* – Vedų; *vartmani* – keliu; *niṣṭhitānām* – gerai įsitvirtinusių; *pūrbhiḥ* – kosminiais laivais; *mayena* – didžiojo mokslininko Mayos; *vihitābhiḥ* – sukurtais; *adṛśya-*

tūrbhiḥ – nematomomis danguje; *lokān* – įvairiausių planetų; *ghnatām* – žudikų; *mati-vimoham* – proto suglumimas; *atipralobham* – labai patraukliu; *veṣam* – rūbu; *vidhāya* – tai padaręs; *bahu bhāṣyate* – labai daug kalbės; *aupadharmyam* – tiesas, kurios atveria kelią religijai.

Kai išstudijavę Vedų mokslą ateistai sunaikins įvairiausių visatos planetų gyventojus skraidydami po visatą nematomais didžiojo mokslininko Mayos sukurtais kosminiais laivais, Viešpats supainios jų protus ir, apsigaubęs patraukliu Buddhos rūbu, ims skelbti tiesas, kurios atveria kelią religijai.

Komentaras: Viešpats Buddha, Viešpaties įsikūnijimas, apie kurį kalbama pastarajame posme, yra ne tas Buddha, apie kurį mes žinome iš šiuolaikinės žmonijos istorijos. Pasak Śrīlos Jīvos Gosvāmio, Buddha apie kurį čia kalbama, buvo nužengęs kitoje Kali epochoje. Per vieną Manu gyvenimą žemėje pasikeičia septyniasdešimt dvi su trupučiu Kali-yugų, ir vienos iš jų metu į žemę nužengia Viešpats Buddha, apie kurį kalbama posme. Viešpats Buddha nužengia į žemę, kai žmonės tampa perdėm materialistiški, ir moko juos universalių religijos pradmenų. Jo skelbiamas *ahiṁsos* principas pats savaime nėra religinis principas, tačiau tai – viena svarbiausių iš tikrųjų religingo žmogaus ypatybių. Ši religija pagrįsta sveiku protu, ji moko, kad žmogus neturėtų kenkti gyvūnams arba kitoms gyvoms būtybėms, nes jo kuriamas blogis galų gale atsigręžia prieš jį patį. Tačiau prieš įsisavinant *ahiṁsos* doktriną, būtina išmokti nuolankumo ir atsikratyti puikybės. Kol žmogus neišsiugdys nuolankumo, neatsikratys puikybės, jis negalės įgyvendinti neprievartos doktrinos principų. Atsisakius prievartos, toliau reikia išsiugdyti pakantumą ir mokytis gyventi apsiribojant būtiniausių reikmių patenkinimu. Be to būtina pagarba didiesiems religiniams pamokslininkams ir dvasiniams mokytojams, taip pat reikia mokytis savitramdos atsisakius potraukio šeimai bei namų židiniui ir atsidėti Viešpaties tarnystei. Galų gale žmogus turi pripažinti Viešpaties egzistavimą ir tapti Jo nuolankiu tarnu, nes be to religinis gyvenimas yra neįsivaizduojamas. Dievas turi būti bet kurios religinės praktikos ašis, – dorovės normos pačios savaime dar nėra tikroji religija, – tai yra pagalbiniai principai paprastai vadinami *upadharma,* kitaip sakant, principai, artimiausi religiniams.

38 TEKSTAS

यर्ह्यालयेष्वपि सतां न हरेः कथाः स्युः
पाषण्डिनो द्विजजना वृषला नृदेवाः ।

स्वाहा स्वधा वषडिति स्म गिरो न यत्र
शास्ता भविष्यति कलेर्भगवान् युगान्ते ॥३८॥

yarhy ālayeṣv api satāṁ na hareḥ kathāḥ syuḥ
pāṣaṇḍino dvija-janā vṛṣalā nṛdevāḥ
svāhā svadhā vaṣaḍ iti sma giro na yatra
śāstā bhaviṣyati kaler bhagavān yugānte

yarhi – kuomet; *ālayeṣu* – buveinėse; *api* – net; *satām* – civilizuotų žmonių; *na* – ne; *hareḥ* – Dievo Asmens; *kathāḥ* – kalbos; *syuḥ* – vyks; *pāṣaṇḍinaḥ* – ateistai; *dvija-janāḥ* – besiskelbiantys trimis aukštesniais luomais (brahmanais, *kṣatriyomis* ir *vaiśyomis*); *vṛṣalāḥ* – žemesnis *śūdrų* luomas; *nṛ-devāḥ* – vyriausybės ministrai; *svāhā* – himnus vykdyti aukojimus; *svadhā* – aukojimo atributus; *vaṣaṭ* – aukos altorių; *iti* – šiuos; *sma* – bus; *giraḥ* – žodžiai; *na* – niekada; *yatra* – kur nors; *śāstā* – teisėjas; *bhaviṣyati* – apsireikš; *kaleḥ* – Kali amžiaus; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *yuga-ante* – baigiantis.

Ir štai, baigiantis Kali-yugai, kai kalbos apie Dievą nutils net vadinamųjų šventųjų ir garbių trijų aukštesniųjų luomų atstovų šeimose, kai valdžios įgaliojimai pereis ministrams, rinktiems iš žemiausios kilmės śūdrų luomo ar dar žemesnių visuomenės sluoksnių, kai neliks tokių, kurie bent iš nuogirdų žinotų, kaip vykdyti aukojimus, Viešpats nužengs į pasaulį kaip aukščiausias teisėjas.

Komentaras: Posme pasakojama apie katastrofišką materialaus pasaulio padėtį pastarosios Kali epochos pabaigoje, nurodomi jos požymiai. Jos esmę geriausiai apibūdina žodis bedievystė. Kali-yugos pabaigoje žmonės, kuriuos vadina šventaisiais, ir aukščiausiųjų visuomenės sluoksnių atstovai *dvija-janos,* dusyk gimusieji, nusigręš nuo Dievo ir pamirš apie Viešpaties darbus, pamirš šventą Viešpaties vardą. Aukščiausieji visuomenės sluoksniai – šviesuomenė, vadovaujanti visam jos gyvenimui, valdovų klasė, besirūpinanti tvarka visuomenėje, ir gamintojų klasė, atsakinga už visuomenės ekonominę raidą, privalo gerai išmanyti Dievo mokslą. Jie turi žinoti viską apie Jo šventą vardą, apie Jo ypatybes, dieviškuosius žaidimus, Jo palydovus, aplinką, daiktinius atributus ir Jo Asmens daugialypius įsikūnijimus. Apie šventuosius ir aukštesnių visuomenės luomų atstovus sprendžiama pagal tai, kiek gerai jie yra susipažinę su Dievo mokslu, *tattva-jñāna,* o ne pagal jų kilmę ar kitus požymius, susijusius su fiziniu kūnu. Jei žmogus neišmano Dievo mokslo ir neturi praktinių atsidavimo Viešpačiui tarnystės įgūdžių, visi prigimties ženklai laikytini puošmenimis ant negyvėlio kūno. Todėl kai didžiąją visuomenės dalį sudaro povo plunksnomis apkaišioti

negyvėliai, taikus visuomenės gyvenimas ir žmogaus dvasinis tobulėjimas tampa beveik neįmanomas. Švietimo spragos ir kultūros stoka atima iš aukščiausiųjų visuomenės klasių teisę vadintis *dvija-janomis,* dusyk gimusiais. Šiame didžiulės vertės šventraštyje daug sykių kalbėta apie tai, kaip svarbu būti dusyk gimusiu, ir pastarasis posmas dar kartą primena skaitytojui, kad gimimas kaip tėvo ir motinos sueities išdava tegali būti vertinamas kaip paprasčiausias zoologinio gyvenimo faktas. Jei, gimęs kaip gyvulys, žmogus ir toliau gyvena, tesirūpindamas gyvuliškų instinktų patenkinimu: valgiu, miegu, savigyna bei lytinio geismo numalšinimu ir jo gyvenimas nėra grindžiamas moksliniais dvasinės kultūros principais, vadinas, žmogus gyvena kaip *śūdra,* kitais žodžiais tariant, kaip tamsiausias prastuomenės atstovas. Posme pasakyta, kad valdžios įgaliojimai Kali-yugoje atiteks tamsiausiems bedieviams iš darbininkų klasės, o *nṛdevomis* (vyriausybės kabineto ministrais) taps *vṛṣalos,* juodžiausios visuomenės padugnės. Visuomenėje, kurios didžioji dalis yra tamsiausio jos sluoksnio atstovai, santarvė ir klestėjimas neįmanomi. Šiandien visuomenėje necivilizuota, gyvulių pasauliui būdinga elgsena jau tapo orientyru, todėl vadovų pareiga atkreipti į tai dėmesį ir pasistengti pakeisti esamą padėtį visuomenėje, deramą vietą skiriant toms normoms, kurių laikosi dusyk gimusieji, gerai Dievo mokslą išmanantys žmonės. Tai įmanoma pasiekti skleidžiant visame pasaulyje „Śrīmad-Bhāgavatam“ idėjas. Išsigimus žmonių visuomenei, Viešpats nužengia į šį pasaulį Kalki *avatāra* ir negailestingai naikina demonų padermę.

39 TEKSTAS

सर्गे तपोऽहमृषयो नव ये प्रजेशाः
स्थानेऽथ धर्ममखमन्वमरावनीशाः ।
अन्ते त्वधर्महरमन्युवशासुराद्या
मायाविभूतय इमाः पुरुशक्तिभाजः ॥३९॥

sarge tapo 'ham ṛṣayo nava ye prajeśāḥ
sthāne 'tha dharma-makha-manv-amarāvanīśāḥ
ante tv adharma-hara-manyu-vaśāsurādyā
māyā-vibhūtaya imāḥ puru-śakti-bhājaḥ

sarge – kūrimo pradžioje; *tapaḥ* – askezė; *aham* – aš pats; *ṛṣayaḥ* – išminčiai; *nava* – devyni; *ye prajeśāḥ* – kurie pradės; *sthāne* – viduryje, kai palaikoma kūrinija; *atha* – tikrai; *dharma* – religija; *makha* – Viešpats Viṣṇu;

manu – žmonijos tėvas; *amara* – valdžios įgaliojimais apdovanoti pusdieviai; *avanīśāḥ* – ir įvairiausių planetų valdovai; *ante* – pabaigoje; *tu* – tačiau; *adharma* – bedievystė; *hara* – Viešpats Śiva; *manyu-vaśa* – įtūžę; *asura-ādyāḥ* – Viešpaties tarnų priešai ateistai; *māyā* – energijos; *vibhūtayaḥ* – galingosios apraiškos; *imāḥ* – visi jie; *puru-śakti-bhājaḥ* – galingiausiojo Viešpaties.

Kūrimo aušroje buvo askezė, aš [Brahmā] ir Prajāpačiai, didieji išminčiai – viso, kas gyva, protėviai; vėliau, atėjus laikui rūpintis sukurtuoju pasauliu, darbo ėmėsi Viešpats Viṣṇu, valdžios įgaliojimus turintys pusdieviai ir visatos planetų valdovai. Ir štai visatos saulėlydyje, įsigalėjus bedievystei, ateina Viešpats Śiva ir paskui jį pasaulį užplūsta įtūžę demonai ateistai. Visi jie yra įvairios aukščiausiojo valdovo, Viešpaties, energijos apraiškos.

Komentaras: Materialų pasaulį kuria Viešpaties energija, kurią kūrimo aušroje savo asketišku žygiu išlaisvina Brahmājī, pirmoji gyva būtybė visatoje. Tada išmuša devynių Prajāpačių, didžiųjų išminčių, valanda. Kai ateina laikas pasauliui gyventi, jo ramsčiu tampa atsidavimo tarnystė Viešpačiui Viṣṇu, t.y. tikroji religija, o taip pat pusdieviai ir visatos planetų valdovai. O kai artėja pasaulio pabaiga, visų pirma įsiviešpatauja bedievystė ir tada išmuša Viešpaties Śivos ir jo įtūžusių palydovų valanda. Tačiau tai vis – įvairios Aukščiausiojo Viešpaties apraiškos. Brahmā, Viṣṇu ir Mahādeva (Śiva) įkūnija skirtingas materialios gamtos jėgas. Viṣṇu yra dorybės *guṇos* Viešpats, Brahmā – aistros *guṇos* viešpats, o Śiva valdo neišmanymą. Iš esmės materialus pasaulis tėra laikina apraiška, sukurta tam, kad sąlygotos sielos, pakliuvusios į materialaus pasaulio nelaisvę gautų galimybę išsivaduoti, ir tas, kuris kreipiasi prieglobsčio į Viešpatį Viṣṇu ir puoselėja savyje dorybę, turi žymiai daugiau vilčių ištrūkti iš materijos vergystės. Laikydamasis *vaiṣṇavų* principų toks žmogus pelno teisę įžengti į Dievo karalystę ir daugiau nebegrįžta į šį kančių perpildytą materialų pasaulį.

40 TEKSTAS

विष्णोर्नु वीर्यगणनां कतमोऽर्हतीह
यः पार्थिवान्यपि कविर्विममे रजांसि ।
चस्कम्भ यः स्वरहसास्खलता त्रिपृष्ठं
यस्मात्त्रिसाम्यसदनादुरुकम्पयानम् ॥४०॥

viṣṇor nu vīrya-gaṇanāṁ katamo 'rhatīha
yaḥ pārthivāny api kavir vimame rajāṁsi
caskambha yaḥ sva-rahasāskhalatā tri-pṛṣṭhaṁ
yasmāt tri-sāmya-sadanād uru-kampayānam

viṣṇoḥ – Viešpaties Viṣṇu; *nu* – tačiau; *vīrya* – didybę; *gaṇanām* – įvertinant; *katamaḥ* – kas kitas; *arhati* – galėtų tai padaryti; *iha* – šiame pasaulyje; *yaḥ* – kuris; *pārthivāni* – atomų; *api* – taip pat; *kaviḥ* – didis mokslininkas; *vimame* – suskaičiavęs; *rajāṁsi* – daleles; *caskambha* – galėtų aprėpti; *yaḥ* – kuris; *sva-rahasā* – Savo koja; *askhalatā* – be kliūčių; *tri-pṛṣṭham* – aukščiausią kosmoso erdvę; *yasmāt* – kuria; *tri-sāmya* – trijų *guṇų* pusiausvyros būklę; *sadanāt* – iki tos vietos; *uru-kampayānam* – smarkiai sukrėsdamas.

Išties, kas gali apsakyti Viṣṇu didybę? To padaryti neįstengtų netgi mokslininkas, išgalėjęs suskaičiuoti visus iki vieno visatos atomus. Juk tai Jis – Trivikrama, žengęs žingsnį, pėda pasiekė aukščiausiąją visatos planetą Satyaloką, už kurios ribų atsiveria pusiausvyros būklę pasiekusių trijų materialios gamtos guņų viešpatija. Jo galia sukrėtė visus.

Komentaras: Didžiausias materialaus mokslo laimėjimas yra atominės energijos atradimas. Tačiau mokslininkai materialistai nepajėgūs bent apytikriai nustatyti atomų skaičiaus visatoje. Ir net jei kam nors pavyktų suskaičiuoti visus atomus, suvynioti ir suskleisti kosminę erdvę kaip apklotą, – ir net tada jis nepajėgtų aprėpti Aukščiausiojo Viešpaties galios ir didybės. Viešpatį vadina Trivikrama, nes, įsikūnijęs Vāmana, Jis iškėlė kojį virš Satyalokos, aukščiausios visatos planetų sistemos, ir pasiekė sritį, kur gamtos jėgos yra pusiausvyros būklėje, sritį, kuri vadinama materialaus pasaulio kiautu. Materialų dangų gaubia septyni apvalkalai, o Viešpats pirštu prakirto net ir juos. Didžiuoju kojos pirštu Viešpats prakirto visatos kiaute kiaurymę, pro kurią į materialų pasaulį ėmė trykšti Priežasčių vandenyno srautas, kurį imta vadinti šventąja Ganga, upe, kurios vandeniu pašventintos visos trijų pasaulių planetos. Kitaip sakant, transcendentinė Viṣṇu didybė neprilygstama. Jis visagalis. Nėra Jam lygaus ir nėra pranašesnio už Jį.

41 TEKSTAS

नान्तं विदाम्यहममी मुनयोऽग्रजास्ते
मायाबलस्य पुरुषस्य कुतोऽवरा ये ।

गायन् गुणान्दशशतानन आदिदेवः
शेषोऽधुनापि समवस्यति नास्य पारम् ॥४१॥

nāntaṁ vidāmy aham amī munayo 'gra-jās te
māyā-balasya puruṣasya kuto 'varā ye
gāyan guṇān daśa-śatānana ādi-devaḥ
śeṣo 'dhunāpi samavasyati nāsya pāram

na – niekada; *antam* – galo; *vidāmi* – aš žinau; *aham* – aš pats; *amī* – ir visi tie; *munayaḥ* – didieji išminčiai; *agra-jāḥ* – gimusieji prieš tave; *te* – tu; *māyā-balasya* – visagalio; *puruṣasya* – Dievo Asmens; *kutaḥ* – ką jau ir kalbėti apie kitus; *avarāḥ* – gimusius po mūsų; *ye* – tuos; *gāyan* – apdainuojant; *guṇān* – ypatybes; *daśa-śata-ānanaḥ* – turinčiam tūkstantį veidų; *ādi-devaḥ* – pirmajam Viešpaties įsikūnijimui; *śeṣaḥ* – kurį vadina Šešą; *adhunā* – iki šiol; *api* – net; *samavasyati* – gali pasiekti; *na* – ne; *asya*– Jo; *pāram* – ribą.

Nei aš, nei didieji išminčiai gimusieji dar prieš tai, kai tu išvydai šį pasaulį, iki galo nepažįsta visagalio Dievo Asmens. Tad ką jau kalbėti apie tuos, kurie atėjo į šį pasaulį jau po mūsų? Pirmajam Viešpaties įsikūnijimui Šešai, ir tam Viešpaties pažinimo gelmė nepasiekiama, nors Jis tūkstančiu Savo burnų be atvangos apdainuoja Viešpaties ypatybes.

Komentaras: Visagalio Dievo Asmens energija reiškiasi trimis svarbiausiomis formomis: kaip vidinė, išorinė ir paribio energija, ir kiekviena iš šių energijų savo ruožtu reiškiasi begaline daugybe formų. Taigi suskaityti visas Dievo energijos apraiškas negali niekas, nes ir Pats Viešpats, įsikūnijęs tūkstantgalviu Šešą, nepajėgus jų visų iki galo apsakyti, nors be atvangos jas šlovina.

42 TEKSTAS

येषां स एष भगवान्दययेदनन्तः
सर्वात्मनाश्रितपदो यदि निर्व्यलीकम् ।
ते दुस्तरामतितरन्ति च देवमायां
नैषां ममाहमिति धीः श्वशृगालभक्ष्ये ॥४२॥

yeṣāṁ sa eṣa bhagavān dayayed anantaḥ
sarvātmanāśrita-pado yadi nirvyalīkam

te dustarām atitaranti ca deva-māyāṁ
naiṣāṁ mamāham iti dhīḥ śva-śṛgāla-bhakṣye

yeṣām – tiktai tiems; *saḥ* – Viešpats; *eṣaḥ* – tas; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *dayayet* – suteikia Savo malonę; *anantaḥ* – neribotą galią; *sarva-ātmanā* – visais būdais, netausojant jėgų; *āśrita-padaḥ* – atsidavusiai Viešpačiui sielai; *yadi* – jeigu toks atsidavimas; *nirvyalīkam* – be apgaulės; *te* – tiktai tie; *dustarām* – neįveikiamą; *atitaranti* – gali įveikti; *ca* – ir daiktinius atributus; *deva-māyām* – įvairiausias Viešpaties energijas; *na* – ne; *eṣām* – iš jų; *mama* – mano; *aham* – aš pats; *iti* – tokiu būdu; *dhīḥ* – mąstantys; *śva* – šunys; *śṛgāla* – šakalai; *bhakṣye* – suėdami.

Tačiau tas, kuris savo besąlyginiu atsidavimu ir tarnyste Aukščiausiajam Viešpačiui pelno ypatingą Dievo Asmens prielankumą, gali įveikti bekraštį iliuzijos vandenyną ir pažinti Viešpatį. Bet nepažins Jo tie, kas prisirišo prie savo kūno, kuriam galų gale lemta tapti šunų bei šakalų maistu.

Komentaras: Besąlygiškai atsidavęs Viešpaties tarnas pažįsta Viešpaties didybės mastus ta prasme, kad suvokia, koks Jis didis ir kokios neišsenkančios įvairių Jo energijų galimybės. Bet prisirišusiems prie savo mirtingo kūno Dievo mokslas iš esmės yra nesuvokiamas. Materializmo jūroje nuskendusiam pasauliui, kurio gyvenimas grindžiamas idėja apie savojo „aš“ ir materialaus kūno tapatumą, Dievo mokslas nežinomas. Materialistas pluša nuo aušros iki sutemos rūpindamasis ne tik savo paties, bet ir savo vaikų, artimųjų, savo bendruomenės narių ir tėvynainių materialiais kūnais. Materialistai plėtoja įvairią filantropinę ir altruistinę veiklą politikos interesų sferoje, rūpinasi šalies ir net viso pasaulio reikalais, bet visos be išimties jų veiklos formos neperžengia klaidingos idėjos apie materialaus kūno ir amžinos sielos tapatumą ribų. Taigi, kitaip sakant, Dievo pažinimas neįmanomas tol, kol nebus atsikratyta klaidingo kūno ir sielos esmės supratimo, o kol visuomenei Dievas nepažįstamas, materialios visuomenės raida, kad ir kokie įspūdingi būtų jos laimėjimai, yra pragaištinga.

43-45 TEKSTAI

वेदाहमङ्ग परमस्य हि योगमायां
यूयं भवश्च भगवानथ दैत्यवर्यः ।
पत्नी मनोः स च मनुश्च तदात्मजाश्च
प्राचीनबर्हिर्ऋभुरङ्ग उत ध्रुवश्च ॥४३॥

इक्ष्वाकुरैलमुचुकुन्दविदेहगाधि-
रघ्वम्बरीषसगरा गयनाहुषाद्याः ।
मान्धात्रलर्कशतधन्वनुरन्तिदेवा
देवव्रतो बलिरमूर्त्तरयो दिलीपः ॥४४॥

सौभर्युतङ्कशिबिदेवलपिप्पलाद-
सारस्वतोद्धवपराशरभूरिषेणाः ।
येऽन्ये विभीषणहनूमदुपेन्द्रदत्त-
पार्थार्ष्टिषेणविदुरश्रुतदेववर्याः ॥४५॥

vedāham aṅga paramasya hi yoga-māyāṁ
yūyaṁ bhavaś ca bhagavān atha daitya-varyaḥ
patnī manoḥ sa ca manuś ca tad-ātmajāś ca
prācīnabarhir ṛbhur aṅga uta dhruvaś ca

ikṣvākur aila-mucukunda-videha-gādhi-
raghv-ambarīṣa-sagarā gaya-nāhuṣādyāḥ
māndhātr-alarka-śatadhanv-anu-rantidevā
devavrato balir amūrttarayo dilīpaḥ

saubhary-utaṅka-śibi-devala-pippalāda-
sārasvatoddhava-parāśara-bhūriṣeṇāḥ
ye 'nye vibhīṣaṇa-hanūmad-upendradatta-
pārthārṣṭiṣeṇa-vidura-śrutadeva-varyāḥ

veda – žinoki tai; *aham* – aš pats; *aṅga* – o Nārada; *paramasya* – Aukščiausiojo; *hi* – tikrai; *yoga-māyām* – galią; *yūyam* – tu pats; *bhavaḥ* – Śiva; *ca* – ir; *bhagavān* – didysis pusdievis; *atha* – kaip ir; *daitya-varyaḥ* – ateistų šeimoje gimęs didis Viešpaties bhaktas Prahlāda Mahārāja; *patnī* – Śatarūpā; *manoḥ* – Manu; *saḥ* – jis; *ca* – taip pat; *manuḥ* – Svāyambhuva; *ca* – ir; *tat-ātma-jāḥ ca* – ir jo vaikai Priyavrata, Uttānapāda, Devahūti ir t.t.; *prācīnabarhiḥ* – Prācīnabarhi; *ṛbhuḥ* – Ṛbhu; *aṅgaḥ* – Aṅga; *uta* – net; *dhruvaḥ* – Dhruva; *ca* – ir; *ikṣvākuḥ* – Ikṣvāku; *aila* – Aila; *mucukunda* – Mucukunda; *videha* – Mahārāja Janaka; *gādhi* – Gādhi; *raghu* – Raghu; *ambarīṣa* – Ambarīṣa; *sagarāḥ* – Sagara; *gaya* – Gaya; *nāhuṣa* – Nāhuṣa; *ādyāḥ* – ir kiti; *māndhātṛ* – Māndhātā; *alarka* – Alarka; *śatadhanu* – Śatadhanu; *anu* – Anu; *rantidevāḥ* – Rantideva; *devavrataḥ* – Bhīṣma; *baliḥ* – Bali; *amūrttarayaḥ* – Amūrttaraya; *dilīpaḥ* – Dilīpa; *saubhari* – Saubhari; *utaṅka* – Utaṅka; *śibi* – Śibi; *devala* – Devala; *pippalāda* –

Pippalāda; *sārasvata* – Sārasvata; *uddhava* – Uddhava; *parāśara* – Parāśara; *bhūriṣeṇāḥ* – Bhūriṣeṇa; *ye* – kurie; *anye* – kiti; *vibhīṣaṇa* – Vibhīṣaṇa; *hanūmat* – Hanumānas; *upendra-datta* – Śukadeva Gosvāmis; *pārtha* – Arjuna; *ārṣṭiṣeṇa* – Arṣṭiṣeṇa; *vidura* – Vidura; *śrutadeva* – Śrutadeva; *varyāḥ* – žymiausieji.

O Nārada, Viešpaties galios neišsemiamos ir nesuvokiamos, ir vis dėlto mums, kaip nusilenkusioms Viešpačiui sieloms, žinoma, kaip Viešpats veikia pasitelkęs yogamāyos energijas. Žinių apie Viešpaties energijas turi ir visagalis Śiva, didysis valdovas, gimęs bedievių šeimoje, Prahlāda Mahārāja, Svāyambhuva Manu, jo žmona Śatarūpā, sūnūs ir dukros (Priyavrata, Uttanapāda, Ākūti, Devahūti ir Prasūti), Prācīnabarhi, Ṛbhu, Aṅga (Venos tėvas), Mahārāja Dhruva, Ikṣvāku, Aila, Mucukunda, Mahārāja Janaka, Gādhi, Raghu, Ambarīṣa, Sagara, Gaya, Nāhuṣa, Māndhātā, Alarka, Śatadhanve, Anu, Rantideva, Bhīṣma, Bali, Amūrttaraya, Dilīpa, Saubhari, Utaṅka, Śibi, Devala, Pippalāda, Sārasvata, Uddhava, Parāśara, Bhūriṣeṇa, Vibhīṣaṇa, Hanumānas, Śukadeva Gosvāmis, Arjuna, Ārṣṭiṣeṇa, Vidura, Śrutadeva ir kiti.

Komentaras: Šiame posme sakoma, kad visiems didiems Viešpaties bhaktams, gyvenusiems ir tarnavusiems Viešpačiui praeityje ir gyvenantiems mūsų dienomis, o taip pat ateities kartų bhaktams yra žinoma apie įvairias Viešpaties energijas, o taip pat ir apie Jo vardo, ypatybių, dieviškų žaidimų, aplinkos, palydovų, asmens ir t.t. didybę. Iš kur jiems apie tai žinoma? Savaime suprantama, pažinti Jį jiems padeda ne abstrakčioji filosofija ar riboti pažinimo padargai. Pažinimo padargais (materialiomis juslėmis ar prietaisais – mikroskopais, teleskopais ir kt.) neįmanoma iki galo pažinti net išraišką gavusių materialių Viešpaties energijų, kurių veikimą mes matome savo akimis. Antai visatoje egzistuoja milijonai milijardų planetų – jų tiek daug, kad suskaičiuoti jas visas mokslininkams yra neįveikiamas uždavinys. Tačiau tai tėra materialios Viešpaties energijos veikimo pavyzdys. Tad ar yra bent menkiausia viltis jų disponuojamomis materialiomis priemonėmis pažinti dvasinę Viešpaties galią? Abstraktūs išvedžiojimai su geroka doze „jeigu“ ir „galbūt“ nepadės priartėti prie tiesos. Priešingai, tokie hipotezių kūrimai tepastūmės žmogų į nusivylimą ir paskatins jį ranka numoti į tiesos paieškas, tarus sau, kad Dievo apskritai nėra. Todėl sveiko proto žmogus net nesiima kurti hipotezių apie tai, kas yra aukščiau jo riboto mąstymo galimybių. Užuot tai daręs, jis tiesiog mokosi, kaip nusilenkti Aukščiausiojo Viešpaties valiai, nes tik Pats Viešpats gali dovanoti žmogui tikrąjį žinojimą. Upaniṣadose juodu ant balto parašyta,

kad Aukščiausiojo Dievo Asmens nepadės pažinti nei atkaklus darbas pasiaukojant, nei įtempti apmąstymai, nei abstrakčioji filosofija, nei gražbylystė. Pažinti Viešpatį tegali Jam nusilenkusi siela. Šią tiesą posme pripažįsta ir Brahmājī, – aukščiausioji iš visų gyvųjų būtybių materialiame pasaulyje. Todėl dabar yra pats tinkamiausias laikas atsisakyti bevaisių pastangų pažinti tiesą eksperimentinio mokslo priemonėmis. Pažinimas tampa įmanomas nusilenkus Viešpaties valiai ir pripažinus šiuose posmuose išvardintų Viešpaties bhaktų autoritetą. Viešpats beribis, ir pasitelkęs į pagalbą Savo *yogamāyą* Jis padeda atsidavusiai sielai Jį pažinti tiek, kiek ši Jam nusilenkia.

46 TEKSTAS

ते वै विदन्त्यतितरन्ति च देवमायां
स्त्रीशूद्रहूणशबरा अपि पापजीवाः ।
यद्यद्भुतक्रमपरायणशीलशिक्षा-
स्तिर्यग्जना अपि किमु श्रुतधारणा ये ॥४६॥

te vai vidanty atitaranti ca deva-māyāṁ
strī-śūdra-hūṇa-śabarā api pāpa-jīvāḥ
yady adbhuta-krama-parāyaṇa-śīla-śikṣās
tiryag-janā api kim u śruta-dhāraṇā ye

te – tie asmenys; *vai* – be jokių abejonių; *vidanti* – žino; *atitaranti* – pranoksta; *ca* – taip pat; *deva-māyām* – užgožiančią Viešpaties energiją; *strī* – kaip antai moterys; *śūdra* – darbininkų klasė; *hūṇa* – kalniečiai; *śabarāḥ* – Sibiro tautos, t.y. tie, kuriuos pranoksta net *śudros; api* – nors; *pāpa-jīvāḥ* – nuodėmingosios gyvos būtybės; *yadi* – jeigu; *adbhuta-krama* – atliekančių nuostabius darbus; *parāyaṇa* – atsidavusių Viešpaties tarnų; *śīla* – elgesio; *śikṣāḥ* – parengti; *tiryak-janāḥ* – net nepriklausantys žmonių kategorijai; *api* – taip pat; *kim* – ką; *u* – ir kalbėti apie; *śruta-dhāraṇāḥ* – išgirdusius pasakojimų apie Viešpatį ir Jį įsisąmoninusius; *ye* – tuos.

Viešpačiui atsidavusios sielos, net jei jos priklauso nuodėmingai gyvenančiai žmonių klasei, – moterims, darbininkams, kalniečiams bei Sibiro tautoms, ir netgi žvėrys bei paukščiai gali suvokti Dievo mokslą ir ištrūkti iš iliuzinės energijos nagų, jei nusilenks tyraširdžiams Viešpaties tarnams ir pasirinkę atsidavimo Viešpačiui tarnystės kelią eis jų pėdomis.

Komentaras: Kartais klausiama, kaip reikėtų atsiduoti Aukščiausiajam Viešpačiui. „Bhagavad-gītoje“ (18.66) Viešpats ragina Arjuną nusilenkti Jam, ir žmonės, nenorintys paklusti šiam raginimui, kelia klausimą, kur ieškoti Dievo ir kam jie turi nusilenkti. Posmas puikiai atsako į tokius klausimus. Visiškai nebūtina savo akimis regėti Dievo Asmenį, – jei tik mes nuoširdžiai norime išeiti į tiesos kelią, Viešpats atsiųs mums patikimą vadovą, kuris nurodys kelią namo pas Dievą. Norint dvasiškai tobulėti, jokie materialūs įgūdžiai nereikalingi. Materialiame pasaulyje bet kuri veikla reikalauja tam tikrų įgūdžių. Be specialaus pasirengimo jokia veikla neįsivaizduojama. Tačiau norint mylėti Viešpatį, Jam tarnauti, tereikia vieno – nusilenkti Jam. Nusilenkti Viešpačiui galime visi – toks sprendimas yra mūsų valioje. Jei žmogus nori, jis gali tučtuojau nusilenkti Viešpaties valiai, ir nuo to momento prasidės jo dvasinis gyvenimas. Tikras Viešpaties atstovas galima sakyti yra Patsai Dievas. Arba, kitais žodžiais, meilės kupina Viešpaties pasiuntinio širdis yra gailestingesnė už Paties Viešpaties širdį, nes jį lengviau pasiekti. Nusidėjėlis negali kreiptis tiesiogiai į Viešpatį, bet jam nesunku kreiptis į tyraširdį Viešpaties tarną. Ir jei tokia nusidėjusi siela pasirenka atsidavusį Viešpaties tarną savo dvasios vadovu, ji supras Dievo skelbiamą mokslą, ilgainiui taps tokia pat kaip transcendentinis tyraširdžis Viešpaties tarnas ir pelnys išsivadavimą, sugrįždama pas Dievą, į savo namus, kur atras amžiną laimę.

Taigi tam, kuris pats to siekia, nesunku permanyti Dievo mokslą ir liautis beprasmiškai kovojus dėl būvio. Bet labai sunku tai padaryti tam, kuris nenori nusilenkti Viešpaties valiai, ir mieliau renkasi bevaisį abstrakčiosios filosofijos kelią.

47 TEKSTAS

शश्वत्प्रशान्तमभयं प्रतिबोधमात्रं
शुद्धं समं सदसतः परमात्मतत्त्वम् ।
शब्दो न यत्र पुरुकारकवान् क्रियार्थो
माया परैत्यभिमुखे च विलज्जमाना ।
तद्वै पदं भगवतः परमस्य पुंसो
ब्रह्मेति यद्विदुरजस्रसुखं विशोकम् ॥४७॥

śaśvat praśāntam abhayaṁ pratibodha-mātraṁ
śuddhaṁ samaṁ sad-asataḥ paramātma-tattvam

śabdo na yatra puru-kārakavān kriyārtho
māyā paraity abhimukhe ca vilajjamānā
tad vai padaṁ bhagavataḥ paramasya puṁso
brahmeti yad vidur ajasra-sukhaṁ viśokam

śaśvat – amžinas; *praśāntam* – nedrumsčiamas rūpesčių; *abhayam* – bebaimis; *pratibodha-mātram* – materialios sąmonės priešprieša; *śuddham* – nesuteptas; *samam* – vienalytis; *sat-asataḥ* – priežasties ir pasekmės; *paramātma-tattvam* – pirminės priežasties šaltinis; *śabdaḥ* – spekuliatyvaus garso; *na* – ne; *yatra* – kuriame yra; *puru-kārakavān* – skatinančio siekti veiklos rezultatų; *kriyā-arthaḥ* – aukojimo tikslu; *māyā* – iliuzija; *paraiti* – išgaruoja; *abhimukhe* – akivaizdoje; *ca* – taip pat; *vilajjamānā* – susigėdusi; *tat* – tai; *vai* – tikrai yra; *padam* – galutinė išraiška; *bhagavataḥ* – Dievo Asmens; *paramasya* – Aukščiausiojo; *puṁsaḥ* – asmens; *brahma* – Absoliutas; *iti* – tokiu būdu; *yat* – kuris; *viduḥ* – žinomas kaip; *ajasra* – beribė; *sukham* – laimė; *viśokam* – be sielvarto.

Tiesos kategorijai, kuri suvokiama kaip Absoliutus Brahmanas, būdinga neišsenkanti palaima, kurios netemdo nė menkiausias sielvarto šešėlis. Tai, be jokių abejonių, yra galutinė tiesos išraiška, aukščiausiasis džiaugsmo subjektas, Dievo Asmuo. Per amžius Jis nedrumsčiamas rūpesčių ir bebaimis. Kitaip nei materija, Jis suverptas iš grynosios sąmonės. Sutepties nepaliestas, vienalytis, Jis yra aukščiausia pirminė visų priežasčių ir pasekmių priežastis. Jame nėra vietos aukojimams dėl saldaus jų vaisių skonio, prieš Jį iliuzinė energija bejėgė.

Komentaras: Aukščiausiasis Brahmanas, *summum bonum**, yra Dievo Asmuo, aukščiausias džiaugsmo subjektas, kadangi Jis yra visų priežasčių priežastis. Beasmenio Brahmano patyrimas – tai pirmasis Absoliuto pažinimo žingsnis, nes beasmenio Brahmano idėja yra iliuzinės materialios tikrovės priešprieša. Kitaip sakant, impersonalusis Brahmanas yra Absoliuto aspektas, priešprieša materialaus pasaulio įvairovei, lygiai kaip šviesa yra priešinga tamsai. Tačiau ir šviesos pasauliui būdinga įvairovė, kurią pastebi geriau jos esmę perpratusieji, taigi ir galutinė Brahmano pažinimo pakopa yra Brahmano šviesos šaltinio pažinimas, t.y. Aukščiausiojo Dievo Asmens – *summum bonum,* visos būties pirminio šaltinio, – pažinimas. Taigi Dievo Asmens pažinimas kartu yra ir impersonaliojo Brahmano pažinimas, kuris pirma suvokiamas kaip priešingas materijos sutepties polius.

* aukščiausias gėris (lot.)

Dievo Asmens pažinimas yra trečioji Brahmano pažinimo pakopa. Pirmojoje giesmėje paaiškinta, kad būtina pažinti visus tris Absoliuto aspektus – Brahmaną, Paramātmą ir Bhagavāną.

Pratibodha-mātram yra materialios būties tikrovės priešprieša. Materijai būdingos kančios, todėl pirmojoje Brahmano pažinimo stadijoje reiškiasi visų materijos ydų neigimas ir yra patiriamas būties amžinatvės jausmas kaip prieštara gimimo, mirties, ligų ir senatvės kančioms. Tokia, bendrais bruožais, beasmenio Brahmano idėja.

Aukščiausiasis Viešpats yra visa ko Aukščiausioji Siela, todėl aukščiausiojo patyrimas sužadina meilę. Meilės pojūtį gimdo tiesioginis sielų sąlytis, jų tarpusavio ryšys. Tėvas myli sūnų, nes jų santykiuose su sūnumi jaučiamas artumas. Tačiau materialiame pasaulyje toks meilės ryšys yra netikras, iškreiptas. O štai, kai gyva būtybė sueina į sąlytį su Dievo Asmeniu, joje atsiskleidžia visa meilės pilnatvė, todėl, kad meilės su Dievu saitai yra realūs. Meilė Viešpačiui nepriklauso nuo materialių sielos sluoksnių – kūno ir proto – pokyčių. Jisai yra visavertis, grynas, nesuteptas meilės objektas visoms gyvoms esybėms, kadangi Jis yra Supersiela, Paramātmā, glūdinti visų širdyse. Meilė Viešpačiui išsiskleidžia visa savo pilnatve gyvai būtybei pasiekus išsivadavimo būvį.

Pamilus Dievo Asmenį, sieloje atsiveria neišsenkantis amžinos laimės šaltinis, laimės, kurios netemdo trapumo jausmas, gerai mums pažįstamas materialiame pasaulyje. Saitai su Viešpačiu niekada nenutrūksta, todėl jų netemdo nei liūdesys, nei baimė. Šios laimės neįmanoma išreikšti žodžiais, ir jokie karminiai veiksmai, jokie aukojimais sukelti pertvarkymai negali jos atnešti. Bet svarbu atminti ir tai, kad neišsenkanti laimė, kurios šaltinis, kaip teigia pastarasis posmas, yra mūsų abipusės meilės santykiai su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu, pranoksta Upaniṣadose formuluojamas Brahmano impersonalumo idėjas. Upaniṣadų žodžiai didžiąja dalimi yra materialios sampratos neigimas, kurio tikslas jokiu būdu nėra nuneigti Aukščiausiojo Viešpaties transcendentinių jutimų egzistavimą. Pastarasis posmas, apibūdindamas skirtumą tarp materijos pradų ir dvasios, patvirtina šią mintį. Viešpaties jutimai transcendentiški, jų neliečia susitapatinimo su materija suteptis. Išsivadavusios sielos taip pat turi jutimus, nes antraip būtų neįmanomi jų abipusiai meilės santykiai, kupini nevaržomos dvasinės laimės ir tikrojo begalinio džiaugsmo. Taigi Viešpaties ir ištikimų Jo tarnų jutimai yra nesutepti materijos, nes kaip aiškiai sakoma pastarajame posme (*sad-asataḥ param*) – jie yra už materialaus priežasties ir pasekmės dėsnio veikimo sferos. Iliuzinė, materiali energija nedrįsta peržengti šių ribų, gėdindamasi Viešpaties ir transcendentiniu lygiu egzistuojančių Jo tarnų. Materialiame pasaulyje jutiminę veiklą neišvengiamai lydi

kančios, tačiau posme aiškiai pasakyta, kad Viešpačiui ir Jo tarnams tai nebūdinga. Dvasiniai jutimai iš esmės skiriasi nuo materialiųjų, ir tiesiog reikia tai suprasti užuot neigus dvasinių jutimų egzistavimą, vadovaujantis savo materialia samprata.

Materialaus pasaulio gyventojų juslės persmelktos materialaus neišmanymo. Dvasiniai autoritetai pataria žmogui pasistengti kiek įmanoma atsikratyti materialaus pasaulėvaizdžio. Materialiame pasaulyje jutimais naudojamasi išimtinai asmeniniam pasitenkinimui patirti, tuo tarpu dvasiniame pasaulyje jais naudojamasi pagal paskirtį, – pasiekti tikslui, kuriam jie ir buvo sukurti, t.y. teikti džiaugsmą Aukščiausiajam Viešpačiui. Tokios formos jutiminė veikla yra natūrali, todėl materijos nešvarybės negali aptemdyti džiaugsmo, patiriamo dvasiškai išgrynintais jutimais. Išgrynintu jutiminiu džiaugsmu lygiai dalijasi abu transcendentiniai partneriai. Kadangi laimė, kurią teikia išgryninta jutiminė veikla, neišsenka ir nuolat plečiasi, visai nebūtina griebtis dirbtinių priemonių materialioms juslėms patenkinti. Laimę, kuri savo esme yra transcendentinė, vadina *brahma-saukhyam,* ir plačiau apie ją kalbama penktojoje „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmėje.

48 TEKSTAS

सध्र्यङ् नियम्य यतयो यमकर्तहेतिं
जह्युः स्वराडिव निपानखनित्रमिन्द्रः ॥४८॥

sadhryaṅ niyamya yatayo yama-karta-hetiṁ
jahyuḥ svarāḍ iva nipāna-khanitram indraḥ

sadhryak – nenatūralūs spekuliatyvūs samprotavimai ir meditacija; *niyamya* – suvaldymo; *yatayaḥ* – mistikų; *yama-karta-hetim* – dvasinės kultūros praktika; *jahyuḥ* – atmetama; *svarāṭ* – visiškai savarankiška; *iva* – kaip; *nipāna* – šulinio; *khanitram* – varginantis kasimas; *indraḥ* – lietų valdančiam pusdieviui.

Pasiekusiam šį transcendentinį būvį, dirbtinės pastangos sutramdyti protą, filosofinės vien savo minties jėga grindžiamos tiesos paieškos ir meditacija, kitaip sakant, jñānių ir yogų praktika, nebetenka prasmės. Jam nėra reikalo vargintis ir praktikuoti šiuos metodus, lygiai kaip dangaus karaliui Indrai nereikia kasti šulinio.

Komentaras: Neturtingas žmogus, norėdamas gauti vandens, priverstas kasti šulinį. Lygiai taip menkai transcendenciją pažįstantieji, stengdamie-

si sutramdyti jusles, imasi alinančio filosofinių tiesos paieškų darbo ar meditacijos praktikos. Bet jie paprasčiausiai nežino, kad transcendentinė meilės tarnystės Aukščiausiajam Asmeniui praktika leidžia ne tik pasiekti dvasinio tobulumo, bet ir sutramdyti savo jusles. Neveltui didžiosios išsivadavusios sielos buriasi draugėn, kad pasiklausytų pasakojimų apie Viešpaties darbus ir Jį pašlovintų. Šiame kontekste labai taiklus Indros pavyzdys. Dangaus valdovas Indra – tai pusdievis, valdantis debesis ir atsakingas už lietų visos visatos mastu, todėl jam nėra jokio reikalo dėl vandens kasti šulinį. Kvaila jį įsivaizduoti kasant šulinį. Lygiai taip ir tie, kurie su meile tarnauja Viešpačiui, ir daro tai ne dėl akių, jau yra pasiekę aukščiausiąjį gyvenimo tikslą; ir kad patirtų Dievą, suvoktų Jo darbų esmę, jiems nėra jokio reikalo gilintis į filosofines gudrybes. Taip pat jiems nėra jokio reikalo medituoti į menamą ar tikrąjį Viešpaties paveikslą. Tyraširdžiai Viešpaties bhaktai jau pasiekė visų filosofinių apmąstymų ir meditacijos tikslus, nes jie tarnauja Viešpačiui su transcendentine, neapsimestine meile. Vadinasi, tobulumą žmogus pasiekia tada, kai atsideda transcendentinei meilės tarnystei Viešpačiui.

49 TEKSTAS

स श्रेयसामपि विभुर्भगवान् यतोऽस्य
भावस्वभावविहितस्य सतः प्रसिद्धिः ।
देहे स्वधातुविगमेऽनुविशीर्यमाणे
व्योमेव तत्र पुरुषो न विशीर्यतेऽजः ॥४९॥

sa śreyasām api vibhur bhagavān yato 'sya
bhāva-svabhāva-vihitasya sataḥ prasiddhiḥ
dehe sva-dhātu-vigame 'nuviśīryamāṇe
vyomeva tatra puruṣo na viśīryate 'jaḥ

saḥ – Jis; *śreyasām* – viso gėrio; *api* – taip pat; *vibhuḥ* – valdovas; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *yataḥ* – nes; *asya* – gyvos esybės; *bhāva* – natūralios būties jėgos; *sva-bhāva* – savitos prigimties; *vihitasya* – atliktų veiksmų; *sataḥ* – gerų darbų; *prasiddhiḥ* – galutinė sėkmė; *dehe* – kūną; *sva-dhātu* – sudarantiems pradams; *vigame* – iširus; *anu* – po to kai; *viśīryamāṇe* – paliekamas; *vyoma* – dangus; *iva* – lyg; *tatra* – todėl; *puruṣaḥ* – gyva esybė; *na* – niekada; *viśīryate* – sunaikinama; *ajaḥ* – būdama negimusi.

Dievo Asmuo yra aukščiausias gėrio lėmėjas, nes tai Jis apdovanoja gyvąją būtybę visų jos darbų vaisiais tiek materialiame, tiek ir dvasiniame gyvenime. Todėl Viešpats yra viršiausias geradarys. Kiekviena atskira gyva būtybė yra negimusi, todėl net ir iširus jos materialiam kūnui į pirmykščius pradus, gyvoji būtybė egzistuoja toliau, lygiai kaip kūne glūdintis oras.

Komentaras: Gyva būtybė negimsta, nemiršta ir, pasak „Bhagavad-gītos“ (2.30), neišnyksta net suirus kūnui, kurį sudaro pirminiai materijos pradai. Bet kuris gyvos būtybės atliktas veiksmas materialiame pasaulyje sukuria atoveikį, ir kitą, ar net šį gyvenimą, gyva esybė priversta suvalgyti savo veiklos vaisius. Analogiškai, dvasinė veikla taip pat subrandina vaisius. Viešpats už ją atlygina dovanodamas gyvajai būtybei penkių rūšių išvadavimą. Net impersonalistas be Aukščiausiojo Dievo Asmens malonės negali pasiekti savo tikslo – įsilieti į Aukščiausiojo būtį. Viešpats dovanoja žmogui jo siekių išsipildymą dar šį gyvenimą, tokią mintį patvirtina ir „Bhagavad-gītā“ (4.11). Gyvosioms būtybėms suteikta pasirinkimo laisvė, ir Viešpats atlygina kiekvienam pagal jo darbus.

Todėl siekdami įgyvendinti savo išsvajotąjį tikslą, mes tiesiog privalome visa širdimi garbinti Dievo Asmenį. Jei impersonalistas nori pasiekti numatytą tikslą, užuot prote kūręs įvairiausias prielaidas ar meditavęs, jis verčiau imtųsi nustatytos atsidavimo Viešpačiui tarnystės praktikos.

O dėl bhaktų, tai juos, savaime suprantama, daugiau vilioja galimybė tapti Viešpaties palydovais, o ne pasiekti impersonalisto įsivaizduojamą susiliejimą su dvasine būtimi. Ir, vadovaudamiesi savo prigimtimi, bhaktai pasiekia tai, prie ko veržiasi, – jie tampa Viešpaties tarnais, draugais, tėvais arba mylimaisiais. Atsidavimo tarnystę Viešpačiui sudaro devynios transcendentinės praktikos formos – visų pirma, tai pasakojimai apie Viešpatį, klausymasis ir šventojo vardo kartojimas, – ir laikydamiesi šios, gyvai būtybei natūralios, nesudėtingos atsidavimo tarnystės praktikos reikalavimų, bhaktai pasiekia aukščiausiąjį tobulumą, kuris pranoksta įsiliejimą į Brahmano būtį. Dėl šios priežasties bhaktams tikrai nėra jokio reikalo reliatyviosios filosofijos metodais mėginti pažinti Aukščiausiojo esmę arba praktikuoti gyvos būtybės prigimčiai svetimą meditaciją į tuštumą.

Kvaila būtų manyti, kad, mirus gyvos būtybės dabartiniam kūnui, ji negaus kito, kuris leistų jai tiesiogiai bendrauti su Viešpačiu. Neatsitiktinai gyvąją būtybę vadina negimusia. Ji atsiranda ne su materialiu kūnu. Priešingai, tai materialus gyvosios būtybės kūnas gimsta iš jos norų. Materialūs norai formuoja gyvos būtybės materialų kūną ir lemia koks tas kūnas bus. Taigi materialaus kūno atsiradimą lemia dvasinė esybė, siela, o jį for-

muoja gyvybės jėga. Gyva būtybė amžina, ji egzistuoja kaip oras, glūdintis kūne. Oro yra ir kūne, ir jį supančioje aplinkoje. Todėl kai išorinis apvalkalas (materialus kūnas) išyra, gyvybės kibirkštis egzistuoja toliau tartum kūne glūdintis oras. Viešpats yra viršiausias geradarys, todėl Jo valia gyva būtybė gauna dvasinį kūną, leidžiantį bendrauti su Viešpačiu dvasiniame pasaulyje. Taip pat Viešpats dovanoja jai vieną iš keturių išsivadavimo rūšių: *sārūpyą* (tokį kaip Viešpaties kūną), *sālokyą* (galimybę gyventi toje pačioje planetoje kaip ir Viešpats), *sarṣti* (tuos pačius turtus kaip ir Viešpaties) ir *sāmīpyą* (galimybę bendrauti su Viešpačiu lygiomis teisėmis).

Viešpats labai gailestingas ir, jei Viešpaties atsidavusiam tarnui nepavyksta įgyvendinti visų atsidavimo Viešpačiui tarnystės uždavinių, išlaikyti tyrą širdį ir nepasiduoti teršiamai materijos įtakai, kitą gyvenimą jis gaus dar vieną galimybę pradėti viską iš naujo, gimęs bhakto arba pasiturinčio žmogaus šeimoje, kad kovoje dėl vietos materialiame pasaulyje dvasiškai apsivalytų ir po mirties išėjęs iš kūno išsyk grįžtų namo pas Dievą. Apie tai kalba „Bhagavad-gītā“.

Plačiau apie tai galima pasiskaityti Śrīlos Jīvos Gosvāmio Prabhupādos veikale „Bhagavat-sandarbha“. Ir kaip jau sakėme praeito posmo komentare, pasiekęs dvasinį pasaulį bhaktas lieka ten amžiams.

50 TEKSTAS

सोऽयं तेऽभिहितस्तात भगवान् विश्वभावनः ।
समासेन हरेर्नान्यदन्यस्मात्सदसच्च यत् ॥५०॥

so 'yaṁ te 'bhihitas tāta bhagavān viśva-bhāvanaḥ
samāsena harer nānyad anyasmāt sad-asac ca yat

saḥ – tai; *ayam* – tą patį; *te* – tau; *abhihitaḥ* – aš paaiškinau; *tāta* – brangusis sūnau; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *viśva-bhāvanaḥ* – išreikštųjų pasaulių kūrėjas; *samāsena* – trumpai; *hareḥ* – išskyrus Viešpatį Hari; *na*– niekada; *anyat* – dar kas nors; *anyasmāt* – yra priežastis; *sat* – išreikštojo arba fenomenalaus; *asat* – neišreikštojo; *ca* – ir; *yat* – kas bebūtų.

Sūnau, štai aš trumpai apibūdinau Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, kūrėją, suteikiantį išraišką pasauliams. Viešpats Hari yra vienintelė išreikštojo pasaulio ir išraiškos neturinčios būties priežastis.

Komentaras: Kadangi mūsų patirtis ribojasi laikinu materialiu pasauliu ir sąlygotomis sielomis, besistengiančiomis jį užkariauti, Brahmājī aiškina

Nāradadevai, kad laikinas pasaulis sukurtas išorinės Viešpaties energijos, o sąlygotos sielos, besigrumiančios dėl vietos pasaulyje, priklauso Aukščiausiojo Viešpaties, Dievo Asmens, paribio energijai. Vienintelė šio reiškinių pasaulio judėjimo priežastis yra Aukščiausiasis Viešpats Hari, pirmapradė visų priežasčių priežastis. Bet tai nereiškia, kad Pats Viešpats ištirpsta pasaulyje kaip asmenybė. Išorinės ir paribio energijų sąveika Jo neužgauna. „Bhagavad-gītā“ (9.4) patvirtina tą faktą, kad Viešpats apima viską ir Savo galiomis yra kiekviename pasaulio kampelyje. Visas daiktinę išraišką turintis pasaulis remiasi į Jo galią, bet Jis Pats, kaip Aukščiausiasis Dievo Asmuo, visada yra nuošaly. Energija ir energijos šaltinis sudaro vienovę ir sykiu skiriasi vienas nuo kito.

Aukščiausiasis Viešpats nepeiktinas už tai, kad sukūrė kančių dręskomą pasaulį, lygiai kaip dėl to, kad jo valia valstybėje egzistuoja kalėjimai, nepeiktinas karalius. Kalėjimas yra sudedamoji visos valstybės struktūros dalis ir skirtas tiems, kurie laužo valstybės įstatymus. Lygiai taip ir materialus pasaulis, kuriame viešpatauja kančios, yra laikinas Viešpaties kūrinys, skirtas tiems, kurie užmiršo Jį ir trokšta tapti šio iliuzinio pasaulio viešpačiais. Tačiau Viešpats visad nori susigrąžinti puolusias sielas namo, pas Dievą, ir suteikia plačias galimybes sąlygotoms sieloms tai padaryti: dovanoja joms autoritetingus šventraščius, siunčia Savo atstovus ir nužengia į šį pasaulį asmeniškai. Ir kadangi Viešpačiui materialus pasaulis nemielas, Jo negalima kaltinti už tai, kad jį sukūrė.

51 TEKSTAS

इदं भागवतं नाम यन्मे भगवतोदितम् ।
सङ्ग्रहोऽयं विभूतीनां त्वमेतद्विपुली कुरु ॥५१॥

idaṁ bhāgavataṁ nāma yan me bhagavatoditam
saṅgraho 'yaṁ vibhūtīnāṁ tvam etad vipulī kuru

idam – šis; *bhāgavatam* – Dievo mokslas; *nāma* – vardo; *yat* – kuris; *me* – man; *bhagavatā* – Dievo Asmens; *uditam* – apšviestas; *saṅgrahaḥ* – yra sankaupa; *ayam* – Jo; *vibhūtīnām* – įvairiausių galių; *tvam* – tavo; *etat* – šį Dievo mokslą; *vipulī* – išplėtok; *kuru* – padaryk tai.

O Nārada, „Śrīmad-Bhāgavatam“, Dievo mokslą, glaustai man paskelbė Pats Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Šis mokslas talpina savyje visą Jo įvairialypių energijų pilnatvę. Prašau tavęs jį išplėtoti.

Komentaras: „Bhāgavatam“, kurią Dievo Asmuo paskelbė glaustu pavidalu, – šešetas posmų pateikiamų toliau – yra Dievo mokslas ir įkūnija Dievo Asmens visagalybę. Būdamas absoliutas, Dievas nesiskiria nuo Dievo mokslo, – „Śrīmad-Bhāgavatam“. Šį mokslą Brahmājī paskelbė Pats Viešpats, Brahmājī perteikė jį Nāradai, o Nārada, savo ruožtu, nurodė Śrīlai Vyāsadevai išplėtoti Viešpaties žodį. Taigi transcendentinis Aukščiausiojo Viešpaties mokslas nėra riboto proto pasauliečių, susižavėjusių polemika, teorinių išvedžiojimų vaisius. Tai tyros, amžinos, nepriekaištingos ir materijos *guṇų* nepaveiktos žinios. „Bhāgavata Purāṇa“ tiesiogiai įkūnija Viešpatį per transcendentinį garsą ir jos skelbiamas tiesas mes turime išgirsti iš tikro Viešpaties atstovo, priklausančio mokinių sekai, kuriai pradžią davė Viešpats, perteikęs šį žinojimą Brahmājī. Brahmājī paskelbė jį Nāradai, Nārada perteikė jį Vyāsai, Vyāsadeva – Śukadevai Gosvāmiui, o Śukadeva Gosvāmis – Sūtai Gosvāmiui. Taip brandus vaisius nuo Vedų medžio saugiai keliauja iš rankų į rankas ir pasiekia mus sveikut sveikutėlis. Todėl sunku suprasti svarbiausią mokslo apie Dievą mintį tam, kuris išgirsta jį ne iš tikro Viešpaties atstovo, priklausančio mokinių sekai, pavyzdžiui, tai, kuriai priklausė čia minėtieji Brahmājī, Nārada, Vyāsa, Śukadeva ir Sūta Gosvāmiai. Jokiu būdu nederėtų klausytis „Bhāgavatam“, interpretuojamos skaitovų profesionalų, kurie užsidirba gyvenimui, pataikaudami savo auditorijos jausmams.

52 TEKSTAS

यथा हरौ भगवति नृणां भक्तिर्भविष्यति ।
सर्वात्मन्यखिलाधारे इति सङ्कल्प्य वर्णय ॥५२॥

yathā harau bhagavati nṛṇāṁ bhaktir bhaviṣyati
sarvātmany akhilādhāre iti saṅkalpya varṇaya

yathā – kiek tik įmanoma; *harau* – Dievo Asmeniui; *bhagavati* – Viešpačiui; *nṛṇām* – žmogiškoms būtybėms; *bhaktiḥ* – atsidavimo Viešpačiui tarnystę; *bhaviṣyati* – nušviesk; *sarva-ātmani* – Absoliučiai Visybei; *akhilaādhāre* – skirtą *summum bonum; iti* – tokiu būdu; *saṅkalpya* – sukaupęs ryžtą; *varṇaya* – paskelbk.

Sukaupki ryžtą ir paskelbk Dievo mokslą taip, kad paskatintum žmogų rinktis transcendentinę atsidavimo tarnystę Dievo Asmeniui Hari, – visų gyvų būtybių Supersielai ir viršiausiajam visų galių šaltiniui.

Komentaras: „Śrīmad-Bhāgavatam“ dėsto atsidavimo Viešpačiui tarnystės filosofiją ir moksliškai analizuoja žmogaus santykius su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu. Epochoje buvusioje prieš prasidedant Kali amžiui, norint patirti Viešpatį ir Jo visagales energijas, tokios knygos kaip ši nebuvo reikalingos, tačiau, prasidėjus Kali amžiui, visuomenėje pamažu ėmė plisti keturios svarbiausiosios nuodėmės: amoralūs ryšiai su moterimis, svaigalų ir stimuliuojančių medžiagų vartojimas, azartiniai žaidimai ir nepateisinamas gyvulių žudymas. Šių keturių svarbiausiųjų nuodėmių išplitimas lėmė tai, kad žmogus ėmė užmiršti savo amžinus saitus su Dievu. Todėl žmogus tapo aklas savo galutiniam gyvenimo tikslui. Egzistencija be jokių įsipareigojimų, rafinuotas keturių zoologinių instinktų (mitybos, miego, savisaugos ir poravimosi) tenkinimas jokiu būdu nėra galutinis žmogaus tikslas. Tokiems dvasia apakusiems ir neišmanymo miglose paskendudiems žmonėms „Śrīmad-Bhāgavatam“ tarsi fakelas nušviečia tikrąją daiktų esmę. Tai kaip tik ir lėmė būtinybę nuosekliai išdėstyti Dievo mokslą, pradedant nuo materialaus pasaulio atsiradimo momento.

Kaip jau sakyta, Dievo mokslas dėstomas „Śrīmad-Bhāgavatam“ taip paprastai ir nepriekaištingai, kad kiekvienas, kuris nuoširdžiai gilinasi į šį kūrinį, be vargo suvoks jo skelbiamas tiesas tiesiog skaitydamas „Śrīmad-Bhāgavatam“ arba reguliariai klausydamas jos iš gerai šį mokslą išmanančios asmenybės lūpų. Visi ieškome laimės, tačiau mūsų epochoje akla visuomenė nemato, kad vienintelis laimės šaltinis yra Aukščiausiasis Viešpats, kadangi Jis yra aukščiausia, pirminė būties versmė (*janmādy asya yataḥ*). Aukščiausią, niekuo netemdomą laimę tegali suteikti artumas Viešpačiui, meilės ir tarnystės ryšys su Juo. Nes tiktai artumas Viešpačiui padės išsivaduoti iš materialios būties kančių. Didis Dievo mokslo veikalas „Śrīmad-Bhāgavatam“ gali tapti atspara ir tiems, kurie trokšta materialaus pasaulio džiaugsmų, nes ir jie ilgainiui pasieks galutinį tikslą. Neatsitiktinai Nārados dvasinis mokytojas prašo jį ar, veikiau, paliepia jam, sukaupus visą ryžtą kuo nuosekliausiai išdėstyti šio mokslo tiesas. Nārada negavo patarimo skelbti „Bhāgavatam“ mokymą tokiu būdu užsitikrinant sau pragyvenimo šaltinį. Dvasinis mokytojas nurodė jam imtis šio uždavinio su didele atsakomybe, suvokiant jį kaip savo gyvenimo misiją.

53 TEKSTAS

मायां वर्णयतोऽमुष्य ईश्वरस्यानुमोदतः ।
शृण्वतः श्रद्धया नित्यं माययात्मा न मुह्यति ॥५३॥

māyāṁ varṇayato 'muṣya īśvarasyānumodataḥ
śṛṇvataḥ śraddhayā nityaṁ māyayātmā na muhyati

māyām – darbus, susijusius su išorine energija; *varṇayataḥ* – skelbiant; *amuṣya* – Viešpaties; *īśvarasya* – Dievo Asmens; *anumodataḥ* – taip vertinant; *śṛṇvataḥ* – taip klausantis; *śraddhayā* – ištikimai; *nityam* – nuolat; *māyayā* – iliuzinės energijos; *ātmā* – gyva esybė; *na* – niekada; *muhyati* – yra suklaidinama.

Viešpaties darbus, kurie neatsiejamai susiję su Jo įvairių energijų veikimu, reikia skelbti, vertinti ir apie juos klausytis vadovaujantis Aukščiausiojo Viešpaties nurodymais. Ir kas tai daro nuolat, kas ištikimas Viešpačiui ir Jį šventai gerbia, tas būtinai ištrūks iš Viešpaties iliuzinės energijos nelaisvės.

Komentaras: Rimtas mokslinis požiūris į studijuojamą dalyką negali būti gretinamas su fanatikų sentimentalizmu. Fanatikai ir kvailiai laiko, kad Viešpaties darbai, susiję su Jo išorine energija, neverti jų dėmesio ir įsivaizduoja esą išrinktieji, kuriems atviras kelias į Viešpaties vidinės energijos viešpatiją. Tačiau iš tikrųjų Viešpaties darbai, susiję su Jo išorinės energijos veikimu, ne mažiau didingi už Jo darbus, susijusius su Jo vidine energija. Maža to, tiems, kurie dar visiškai neišsivadavę iš išorinės Viešpaties energijos nelaisvės, rekomenduojama reguliariai su šventa pagarba klausytis pasakojimų apie Viešpaties darbus, dalyvaujant Jo išorinei energijai. Būtų kvailystė, juos praleidus, iškart imtis gilintis į pasakojimus apie Jo vidinės energijos veikimą, įteigiant sau mintį, kad svarbios yra tik Viešpaties vidinės energijos veikimo formos, kaip Viešpaties *rāsa-līlā*. Neišmanantys „Bhāgavatam“ skaitovai, su didžiausiu įkvėpimu pasakoja apie Viešpaties vidinės energijos veikimą, o pseudobhaktai, gyvenantys vien materialiais jusliniais malonumais, imasi imituoti išsivadavusias sielas ir tokiu būdu puola dar žemiau ir galutinai susipainioja išorinės energijos pinklėse.

Dažnam Viešpaties dieviškieji žaidimai asocijuojasi tiktai su Jo ir *gopių* santykiais arba tokiais Viešpaties žygiais, kai Jis pakėlė Govardhanos kalvą, ir jie nieko nenori girdėti apie pilnatviškas Viešpaties ekspansijas *puruṣāvatāras,* apie Jų dieviškuosius žaidimus kuriant, palaikant ir sunaikinant materialius pasaulius. Tačiau tyros širdies bhaktas suvokia, kad Viešpaties materialaus pasaulio kūrimo, palaikymo ir naikinimo dieviškoji *līlā* lygiavertė Jo dieviškajai *rāsa-līlai*. O pasakojimai apie Viešpaties, įsikūnijusio *puruṣāvatāromis,* darbus būtent ir skirti tiems, kurie susipainiojo išorinės energijos pinklėse. *Rāsa-līlā* ir panašios temos skirtos išsivadavusioms,

o ne sąlygotoms sieloms. Todėl sąlygotos sielos su šventa pagarba ir ištikimybės Viešpačiui dvasia turėtų klausytis pasakojimų apie Viešpaties dieviškuosius žaidimus, dalyvaujant Jo išorinei energijai. Klausydamiesi šių pasakojimų jie gaus ne mažesnę naudą, negu išsivadavusios sielos, klausydamos pasakojimų apie *rāsa-līlą*. Sąlygotai sielai nedera aklai mėgdžioti išsivadavusios sielos. Viešpats Śrī Caitanya neleido Sau klausytis *rāsa-līlos* istorijos, dalyvaujant paprastiems žmonėms.

„Śrīmad-Bhāgavatam“ – tai Dievo mokslą dėstantis veikalas, kurio pirmosios devynios giesmės parengia klausytoją teisingai suvokti dešimtąją giesmę. Plačiau šią temą nušviečia paskutinysis antrosios giesmės skyrius. O dar smulkesnės informacijos skaitytojas ras trečiosios giesmės puslapiuose. Taigi tyraširdis Viešpaties tarnas turėtų pradėti skaityti arba klausytis „Śrīmad-Bhāgavatam“ nuo pat pradžių, o ne nuo dešimtosios giesmės. Mes ne sykį Viešpaties „tarnų“ buvome raginami imtis išsyk dešimtosios giesmės aptarimo, tačiau mes to nepadarėme, nes norime pateikti skaitytojui „Śrīmad-Bhāgavatam“ kaip Dievo mokslą ir nepaversti jo romantiškus jausmus sąlygotoms sieloms keliančiu kūriniu. Iškilus dvasios autoritetas Śrī Brahmājī yra tiesiog uždraudęs tai daryti. Skaitydamos ir klausydamos „Śrīmad-Bhāgavatam“, kaip mokslinio veikalo, sąlygotos sielos išsivaduos iš iliuzinės energijos, kurios pamatas yra jutiminiai malonumai, nelaisvės ir tolydžio pasieks transcendentinio pažinimo aukštumų.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti „Śrīmad-Bhāgavatam“ antrosios giesmės septintą skyrių, pavadintą „Reguliariai nužengiantys Viešpaties įsikūnijimai ir jų ypatingos misijos“.

AŠTUNTAS SKYRIUS

Karaliaus Parīkṣito klausimai

1 TEKSTAS

राजोवाच
ब्रह्मणा चोदितो ब्रह्मन् गुणाख्यानेऽगुणस्य च ।
यस्मै यस्मै यथा प्राह नारदो देवदर्शनः ॥ १ ॥

rājovāca
brahmaṇā codito brahman guṇākhyāne 'guṇasya ca
yasmai yasmai yathā prāha nārado deva-darśanaḥ

rājā – karalius; *uvāca* – paklausė; *brahmaṇā* – Viešpaties Brahmos; *coditaḥ* – mokyti; *brahman* – o mokytasis brahmane; *guṇa-ākhyāne* – apibūdinant transcendentines ypatybes; *aguṇasya* – Viešpaties, kuris neturi materialių ypatybių; *ca* – ir; *yasmai yasmai* – ir kurį; *yathā* – kiek tik; *prāha* – paaiškino; *nāradaḥ* – Nārada Munis; *deva-darśanaḥ* – kurio klausytis yra tas pat kaip klausytis pusdievio.

Karalius Parīkṣitas paklausė Śukadevos Gosvāmio: Kaip Nārada Munis, kurį išgirsti yra ne mažesnė sėkmė negu klausytis paties Viešpaties Brahmos, apibūdino transcendentinį Viešpatį, kuris neturi materialių ypatybių, ir kas buvo jo klausytojai?

Komentaras: Tiesioginis Devarṣio Nārados mokytojas buvo Brahmājī, kuris tiesą patyrė iš Paties Aukščiausiojo Viešpaties, todėl pamokymai, kuriuos Nārada dėsto gausiam savo mokinių būriui, iš esmės nesiskiria nuo Aukščiausiojo Viešpaties žodžio. Tai pavyzdys, kaip suvokiama Vedų išmintis. Ji išėjo iš Viešpaties lūpų ir sklinda pasaulyje perduodama mokinių sekos. Bet dar niekada niekas nėra girdėjęs neiškraipytų Vedų tiesų iš spekuliatyviosios filosofijos atstovo lūpų. Klajodamas po pasaulį, Nārada Munis veikia kaip įgalintas Viešpaties atstovas, todėl jo pasirodymas lygiavertis Paties Aukščiausiojo Viešpaties pasirodymui. Mokinių seka taip pat laikoma autoritetinga, jei ji perteikia transcendentines tiesas neiškraipytas,

o apie dvasinių mokytojų autoritetingumą galima spręsti pagal tai, ar dvasios autoritetų, priklausančių mokinių sekai, pamokymai atitinka pirminius Viešpaties pamokymus, kuriuos Jis išsako Savo atsidavusiam tarnui. Apie Nārados Munio veiklą, skelbiant transcendentinį Viešpaties žodį, pasakoja tolesnės giesmės.

Beskaitydami mes taip pat sužinosime, kad Viešpats egzistavo dar prieš materialaus pasaulio atsiradimą, vadinasi, Jo transcendentinis vardas, ypatybės ir t.t., neturi nieko bendra su materialiomis ypatybėmis. Todėl, kai apie Viešpatį kalbama kaip apie *aguṇa,* neturintį jokių ypatybių, tai nereiškia, kad Jis apskritai neturi ypatybių. Jis neturi tik materialių ypatybių, t.y. neturi materialių dorybės, aistros ir neišmanymo ypatybių, būdingų sąlygotoms sieloms. Viešpatį vadina *aguṇa* todėl, kad Jis yra transcendentiškas ir Jam negalioja jokie materialūs apibrėžimai.

2 TEKSTAS

एतद्वेदितुमिच्छामि तत्त्वं तत्त्वविदां वर ।
हरेरद्भुतवीर्यस्य कथा लोकसुमङ्गलाः ॥ २ ॥

etad veditum icchāmi tattvaṁ tattva-vidāṁ vara
harer adbhuta-vīryasya kathā loka-sumaṅgalāḥ

etat – tai; *veditum* – suprasti; *icchāmi* – aš noriu; *tattvam* – tiesą; *tattva-vidām* – gerai išmanančių Absoliučią Tiesą; *vara* – o geriausiasis; *hareḥ* – Viešpaties; *adbhuta-vīryasya* – valdančio nepaprastas energijas; *kathāḥ* – pasakojimai; *loka* – visoms planetoms; *su-maṅgalāḥ* – palankūs.

Valdovas tarė: Aš noriu patirti tiesą. Pasakojimai apie Viešpatį, valdantį nepaprastas energijas, be jokių abejonių yra tikriausias išganymas visų planetų gyvoms būtybėms.

Komentaras: „Śrīmad-Bhāgavatam“ – kūrinys, kurį sudaro pasakojimai apie Aukščiausiojo Viešpaties darbus – išganingas visoms gyvoms būtybėms, nesvarbu, kurioje planetoje jos gyventų. Labai klysta tas, kuris laiko „Śrīmad-Bhāgavatam“ kūriniu, skirtu siaurai tikinčiųjų grupei. „Śrīmad-Bhāgavatam“ be jokių abejonių labai vertina visi Viešpaties bhaktai, tačiau Dievui atšalusiems ji irgi yra naudinga, nes ir jie „Śrīmad-Bhāgavatam“ teigimu gali ištrūkti iš materialios energijos nelaisvės, jeigu įdėmiai ir su ištikimybės Viešpačiui dvasia klausys „Śrīmad-Bhāgavatam“ iš autoritetingo Viešpaties atstovo, priklausančio mokinių sekai, lūpų.

3 TEKSTAS

कथयस्व महाभाग यथाहमखिलात्मनि ।
कृष्णे निवेश्य निःसङ्गं मनस्त्यक्ष्ये कलेवरम् ॥ ३ ॥

kathayasva mahābhāga yathāham akhilātmani
kṛṣṇe niveśya niḥsaṅgaṁ manas tyakṣye kalevaram

kathayasva – prašau toliau kalbėti; *mahābhāga* – o laimingasis; *yathā* – kiek tik; *aham* – aš; *akhila-ātmani* – į Aukščiausiąją Sielą; *kṛṣṇe* – į Viešpatį Śrī Kṛṣṇą; *niveśya* – sutelkęs; *niḥsaṅgam* – išsivadavęs nuo materialių ypatybių; *manaḥ* – protą; *tyakṣye* – palikčiau; *kalevaram* – kūną.

O laimingasis Śukadeva Gosvāmi, tegul tavo lūpose ir toliau skamba „Śrīmad-Bhāgavatam“, kad sukaupčiau mintis į Aukščiausiąją Sielą, Viešpatį Kṛṣṇą, ir, apsivalęs nuo visų materialių ypatybių, nusimesčiau esamą kūną.

Komentaras: Atsidėjus klausyti transcendentinių „Śrīmad-Bhāgavatam“ pasakojimų, – reiškia nuolat bendrauti su Aukščiausiąja Siela, Śrī Kṛṣṇa. O nuolat bendrauti su Aukščiausiuoju Viešpačiu Kṛṣṇa, – reiškia nusiplauti materialias ypatybes. Viešpats Kṛṣṇa yra tarsi saulė, o materijos suteptis – tamsa. Ir kaip saulė išsklaido tamsą, taip bendravimas su Viešpačiu Śrī Kṛṣṇa nuplauna materijos suteptį, jos ypatybes. Gyvą būtybę teršiančios materialios ypatybės yra nuolatinio gimimo ir mirties priežastis, o materialiųjų ypatybių nebuvimas yra transcendentinė būtis. Śukadevos Gosvāmio, atskleidusio valdovui, kad aukščiausias tobulumas – atminti Nārāyaṇą mirties akimirką, malone Mahārājai Parīkṣitui atsivėrė išsivadavimo paslaptis, ir jis susivokė kaip siela. Mahārājai Parīkṣitui buvo likusi gyventi savaitė, todėl jis nutarė visą jam skirtą laiką galvoti apie Viešpatį, klausantis „Śrīmad-Bhāgavatam“ pasakojimų, kad išeidamas iš savo kūno jis kuo aiškiausiai justų Viešpaties Śrī Kṛṣṇos, Aukščiausiosios Sielos, buvimą.

Klausytis „Śrīmad-Bhāgavatam“ iš profesionalaus skaitovo lūpų ir klausytis jos, pasakojamos Śukadevos Gosvāmio, kaip nutarė Mahārāja Parīkṣitas, toli gražu nėra viena ir tas pat. Mahārāja Parīkṣitas – tai siela, suvokusi Absoliučią Tiesą, Dievo Asmenį Śrī Kṛṣṇą, o to nieku gyvu negali pasakyti apie savanaudiškų kėslų turinčius materialistus, kurie klausosi „Śrīmad-Bhāgavatam“, jei tai apskritai galima pavadinti klausymusi, tikėdamiesi gauti materialios naudos. Žinoma, girdėdami „Śrīmad-Bhāgavatam“ iš profesionalaus skaitovo lūpų, jie be jokių abejonių gali įgyvendinti savo materialius troškimus, tačiau tai nereiškia, kad savaitinė „Śrīmad-Bhāgavatam“

skaitymo parodija duos tiek pat naudos, kiek davė „Śrīmad-Bhāgavatam“ klausymasis Mahārājai Parīkṣitui.

Sveikos nuovokos žmogus klausysis „Śrīmad-Bhāgavatam“ iš dvasiškai susivokusios sielos ir nesileis apgaunamas „profesionalų“. Ir klausytis „Śrīmad-Bhāgavatam“ reikia iki paskutinio atodūsio, – tada tikrai pelnysim teisę į transcendentinę bendrystę su Viešpačiu ir pasieksim išsivadavimą.

Kai Mahārāja Parīkṣitas atsidėjo „Śrīmad-Bhāgavatam“ klausymuisi, jis jau buvo nusišalinęs nuo sosto ir pasitraukęs iš šeimos – atsisakęs patraukliausių dalykų materialisto gyvenime, bet jį dar vis saistė materialus kūnas. Ir per nuolatinį bendravimą su Viešpačiu jis norėjo nusimesti ir šiuos pančius.

4 TEKSTAS

शृण्वतः श्रद्धया नित्यं गृणतश्च स्वचेष्टितम् ।
कालेन नातिदीर्घेण भगवान् विशते हृदि ॥ ४ ॥

śṛṇvataḥ śraddhayā nityaṁ gṛṇataś ca sva-ceṣṭitam
kālena nātidīrgheṇa bhagavān viśate hṛdi

śṛṇvataḥ – tų, kurie klausosi; *śraddhayā* – uoliai; *nityam* – reguliariai, nuolat; *gṛṇataḥ* – imdamiesi to; *ca* – taip pat; *sva-ceṣṭitam* – rimtai stengdamiesi; *kālena* – trukmė; *na* – ne; *ati-dīrgheṇa* – labai ilga; *bhagavān* – Dievo Asmuo Śrī Kṛṣṇa; *viśate* – apsireiškia; *hṛdi* – širdyje.

Kas nuolat klausosi „Śrīmad-Bhāgavatam“ ir nuoširdžiai stengiasi ją suprasti, neilgai trukus savo širdyje išvys Dievo Asmenį Śrī Kṛṣṇą.

Komentaras: Lengvapėdiškai nusiteikę Viešpaties sekėjai arba bhaktai materialistai trokšte trokšta išvysti Viešpatį savo akimis, nors neturi tam reikiamų ypatybių. Tokie trečiarūšiai bhaktai turi įsisąmoninti, kad neįmanoma išvysti Viešpaties, kol neįveiksime materialių prisirišimų. Matyti Viešpatį nėra toks paprastas dalykas, kad už pinigus samdomas „Bhāgavatam“ skaitovas kaip kokią prekę dovanotų šią galimybę. Samdyti skaitovai „profesionalai“ čia niekuo nepadės, nes nėra dvasiškai susivokę ir jiems nė motais jų klausytojų išvadavimas. Jiems terūpi toliau palaikyti ir suteikti tvirtesnį materialų pamatą savo prisirišimui prie šeimos židinio ir daugiau pasipelnyti iš savo veiklos, virtusios profesija. Pačiam Mahārājai Parīkṣitui gyventi buvo telikusios daugių daugiausia septynios dienos, bet visiems

kitiems jis patarė klausytis „Śrīmad-Bhāgavatam“ reguliariai, *nityam,* persiėmus atsidavimo Viešpačiui dvasia ir stengiantis kuo geriau ją suprasti. Jei paklausysime šio patarimo, praeis visai nedaug laiko, ir savo širdyje mes regėsime Viešpatį Śrī Kṛṣṇą.

Ir vis dėlto žmonės, kurie pretenduoja vadintis bhaktais, tikisi, kad tereikia jiems užsimanyti, ir jie išvys Viešpatį, nevargindami savęs nuolatinėmis „Śrīmad-Bhāgavatam“ pamokomis ir neatsisakydami materialios naudos siekių. Tačiau tai nėra tas kelias, kurį rekomenduoja dvasios autoritetai, šiuo atveju Mahārāja Parīkṣitas, kuris pilnai išklausė „Śrīmad-Bhāgavatam“ ir pelnė didžiausią naudą, kokią tik gali pelnyti žmogus.

5 TEKSTAS

प्रविष्टः कर्णरन्ध्रेण स्वानां भावसरोरुहम् ।
धुनोति शमलं कृष्णः सलिलस्य यथा शरत् ॥ ५॥

praviṣṭaḥ karṇa-randhreṇa svānāṁ bhāva-saroruham
dhunoti śamalaṁ kṛṣṇaḥ salilasya yathā śarat

praviṣṭaḥ – taip pasiekęs; *karṇa-randhreṇa* – pro ausis; *svānām* – atsižvelgiant į išsivadavusiojo būvį; *bhāva* – prigimties ryšių; *saraḥ-ruham* – lotosą; *dhunoti* – apvalo; *śamalam* – materialias ypatybes: geismą, godulį, nepasotinamus troškimus; *kṛṣṇaḥ* – Viešpats Kṛṣṇa, Aukščiausiasis Dievo Asmuo; *salilasya* – tvenkinių vandenį; *yathā* – tarytum; *śarat* – rudens sezonas.

Viešpats Kṛṣṇa, Aukščiausioji Siela, įsikūnijęs per garsą [t.y. įsikūnijęs „Śrīmad-Bhāgavatam“], pasiekia dvasiškai susivokusio Viešpaties tarno širdį ir įsitaisęs jo meilės lotose tarytum rudens liūtis, po kurios drumzlinas tvenkinių vanduo vėl tampa skaidrus, nuplauna materijos nešvarybes, susikaupiančias dėl sąlyčio su materija, – geismą, pyktį ir nepasotinamus troškimus.

Komentaras: Šventraščiuose sakoma, kad vienas tyraširdis Viešpaties tarnas pajėgus išvaduoti viso pasaulio puolusias sielas. Todėl tas, kuris artimai bendrauja su tokiais tyrašir džiais bhaktais, kaip Nārada ar Śukadeva Gosvāmis, ir gauna iš savo dvasinio mokytojo stebuklingą galią, kokią Nārada gavo iš Brahmājī, savo tyro atsidavimo Viešpačiui jėga ne tik pats pelno išsivadavimą, bet iš *māyos,* iliuzijos, nelaisvės gali išvaduoti ir visą pasaulį. Labai tinkama iliustracija yra pavyzdys apie vandens liūtį, išskaidrinančią drumzliną tvenkinių vandenį. Liūčių sezono metu upių vanduo

tampa drumzlinas, bet liepos-rugpjūčio mėnesiais, t.y. rudenį, kai lietus aprimsta, drumzlinas upių vanduo vėl tampa skaidrus. Naudojant specialias chemines medžiagas galima išvalyti tam tikrą vandens kiekį, pavyzdžiui, miesto vandens tiekimo stoties rezervuarą, bet tokiu būdu neįmanoma išvalyti visų upių ir vandens telkinių. Tyraširdis Viešpaties bhaktas turi nepaprastą galią. Jis ne tik pats išsivaduoja, bet pajėgus išvaduoti daugelį žmonių, su kuriais gyvenime susiduria.

Kitaip sakant, kiti metodai, empirinio mokslo ir mistinės *yogos* pratybos, įgalina išgryninti tik savo širdį, o atsidavimo Viešpačiui tarnystės galia tokia didžiulė, kad tyraširdis Viešpaties įkvėptas tarnas padeda apsivalyti plačiausiems žmonių sluoksniams. Nārada, Śukadeva Gosvāmis, Viešpats Caitanya, šeši Gosvāmiai, o vėlesniais amžiais Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura, Śrīmad Bhaktisiddhānta Sarasvatis Ṭhākura ir kiti tikri Viešpaties atstovai savo atsidavimo Viešpačiui tarnystės galia gali išvaduoti visus žmones.

Nuoširdžiai besistengiant klausytis „Śrīmad-Bhāgavatam“, atsiskleidžia prigimtiniai ryšiai su Viešpačiu, besireiškiantys transcendentinėmis tarnystės, draugystės, tėvų ar sutuoktinių meilės *rasomis,* ir pasiekus šį dvasinio susivokimo lygį, imama su transcendentine meile tarnauti Viešpačiui. Visi tyri Viešpaties tarnai, tokie kaip Nārada, susivokė kaip sielos, maža to, paklūsdami savo natūraliam dvasiniam poreikiui, jie ėmėsi misionieriškos veiklos skelbti „Bhāgavatam“ ir tokiu būdu išvadavo daugybę nelaimingų sielų, pakliuvusių į materijos *guṇų* pinkles. Efektyviais pamokslininkais jie tapo dėl to, kad nuosekliai laikėsi „Bhāgavatam“ priesakų, reguliariai klausėsi pasakojimų apie Viešpatį ir garbino Jį. Tokia dvasinė praktika slopina geismą bei kitas materialias ypatybes ir, matydamas bhakto pastangas, Viešpats, glūdintis visų gyvų būtybių širdyse, Pats dvasiškai juos apvalo. Viešpats amžinai glūdi gyvos būtybės širdyje, tačiau atsiskleidžia tik tos širdyje, kuri atsideda meilės tarnystei.

Apsivalymas pasirinkus filosofinį tiesos pažinimo kelią arba mistinės *yogos* praktiką iki tam tikros ribos gali duoti naudos pavieniam žmogui, tačiau šiuos metodus galima palygint su cheminiais stovinčio vandens valymo būdais. Nuosėdoms nusistovėjus, vanduo kurį laiką būna skaidrus, tačiau mažiausias bangavimas vandenį vėl sudrumsčia. Taigi svarbiausia šio posmo mintis yra ta, kad atsidavimo Viešpačiui tarnystė yra vienintelis būdas, kuris padeda žmogui visiškai apvalyti širdį. Kiti metodai iš pažiūros gali atrodyti efektyvūs ir kurį laiką duoti gerus rezultatus, tačiau visada išlieka pavojus, vos protui praradus pusiausvyrą ir rimtį, vėl susiteršti dvasia. Atsidavimo Viešpačiui tarnystė, kurią praktikuojant ypatingas dėmesys skiriamas „Śrīmad-Bhāgavatam“, – reguliariai klausomasi jos, – geriausias iš visų metodų, rekomenduojamų norint ištrūkti iš iliuzijos nelaisvės.

6 TEKSTAS

धौतात्मा पुरुषः कृष्णपादमूलं न मुञ्चति ।
मुक्तसर्वपरिक्लेशः पान्थः स्वशरणं यथा ॥ ६ ॥

dhautātmā puruṣaḥ kṛṣṇa- pāda-mūlaṁ na muñcati
mukta-sarva-parikleśaḥ pānthaḥ sva-śaraṇaṁ yathā

dhauta-ātmā – apvalytos širdies; *puruṣaḥ* – gyva būtybė; *kṛṣṇa* – Aukščiausiojo Dievo Asmens; *pāda-mūlam* – lotoso pėdų prieglobstį; *na* – niekada; *muñcati* – palieka; *mukta* – atsikratęs; *sarva* – visų; *parikleśaḥ* – gyvenimo kančių; *pānthaḥ* – keliauninkas; *sva-śaraṇam* – savo buveinėje; *yathā* – tarsi būtų.

Tyraširdis Viešpaties tarnas, apsivalęs per atsidavimo Viešpačiui tarnystę, niekada nesitraukia nuo Viešpaties Kṛṣṇos lotoso pėdų, nes jų šešėlyje jis patiria visišką pasitenkinimą, kaip keliauninkas, po varginančios kelionės grįžęs namo.

Komentaras: Negali būti visiškai tyros širdies tas, kuris nėra Viešpaties Kṛṣṇos bhaktas. Bet atsidavimo Viešpačiui tarnystės niekad neišsižadės tas, kurio širdis visiškai tyra. Viešpaties atstovas, pamokslininkas, vykdantis atsidavimo tarnystę, analogišką Nārados misionieriškam darbui skelbiant „Śrīmad-Bhāgavatam“ Brahmājī nurodymu, kartais susiduria su sunkumais. Taip atsitiko Viešpačiui Nityānandai, gelbstint dvi puolusias sielas, – Jagājų ir Mādhājų, taip pat ir netikinčiųjų nukryžiuotam Viešpačiui Jėzui Kristui. Tačiau bhaktai, skelbiantys Dievo meilę, su džiaugsmu sutinka tokius išbandymus, kad ir kokie sunkūs jie iš pažiūros atrodytų, nes patiria transcendentinį džiaugsmą, žinodami, kad savo darbais pasitarnavo Viešpačiui. Kad ir labai žiauriai kentėjo Prahlāda Mahārāja, jisai nė akimirkai neužmiršo Viešpaties lotoso pėdų. Bhaktas širdimi toks tyras, kad jokiomis aplinkybėmis niekas neprivers jo atsisakyti Viešpaties Kṛṣṇos prieglobsčio. Jis tarnauja Viešpačiui be jokių savanaudiškų išskaičiavimų. *Jñāniai* galų gale apleidžia filosofinį tiesos pažinimą, o *yogai* – fizines pratybas, tačiau Viešpaties atsidavęs tarnas neišsižadės tarnystės Viešpačiui, nes dvasinio mokytojo valia jam šventa. Tokie tyri bhaktai, kaip Nārada ir Nityānanda Prabhu, brangina dvasinio mokytojo priesakus labiau už patį gyvenimą. Jie nebijo likimo. Dvasinio mokytojo žodis jiems šventas, nes jie suvokia, kad taip išreiškiama Aukščiausiojo valia, išeinanti iš Viešpaties atstovo arba Paties Viešpaties lūpų.

Posmas iliustruoja šią mintį labai vykusiu pavyzdžiu. Vildamasis pra-

lobti, žmogus palieka namus ir išsirengia į tolimus kraštus. Ieškodamas turtų, jis braunasi per girias, bando įveikti vandenynus, kopia į aukščiausius kalnus. Nežinomuose kraštuose keliauninkas neišvengiamai susiduria su daugybe sunkumų, bet prisiminus namų šilumą, kliūtys nebeatrodo tokios neįveikiamos, o sugrįžus namo, jų, regis, kaip ir nebūta.

Tyro bhakto ir Viešpaties saitai labai panašūs į šeimos saitus, todėl bhaktui niekas nesutrukdys vykdyti savo pareigų, nes jį su Viešpačiu sieja abipusė meilė.

7 TEKSTAS

यदधातुमतो ब्रह्मन्देहारम्भोऽस्य धातुभिः ।
यदृच्छया हेतुना वा भवन्तो जानते यथा ॥ ७ ॥

yad adhātu-mato brahman dehārambho 'sya dhātubhiḥ
yadṛcchayā hetunā vā bhavanto jānate yathā

yat – kokia ji yra; *adhātu-mataḥ* – be materialios prigimties; *brahman* – o mokytas brahmane; *deha* – materialaus kūno; *ārambhaḥ* – pradėjimas; *asya* – gyvos būtybės; *dhātubhiḥ* – dėl; *yadṛcchayā* – be priežasties, atsitiktinis; *hetunā* – dėl kažkokios priežasties; *vā* – ar; *bhavantaḥ* – tu; *jānate* – kaip tai žinai; *yathā* – taip paaiškink man.

O mokytas brahmane, transcendentinė esybė, siela, skiriasi nuo materialaus kūno. Ar tai, kad ji gauna kūną, lemia atsitiktinumas, ar tam yra priežastis? Tu tai žinai, todėl paaiškink man.

Komentaras: Mahārāja Parīkṣitas buvo tikras bhaktas, todėl vien konstatavimas, kad klausytis „Śrīmad-Bhāgavatam“ iš Brahmājī atstovo, priklausančio mokinių sekai, yra labai svarbu, jo nepatenkino. Jis tik sustiprino Parīkṣito troškimą išgirsti „Śrīmad-Bhāgavatam“ filosofinį pagrindimą. „Śrīmad-Bhāgavatam“ – tai mokslas apie Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, todėl šį mokslą išmanantis žmogus privalo mokėti atsakyti į visus klausimus, kurie kyla rimtam mokiniui. Žmogus, pasirinkęs atsidavimo Viešpačiui tarnystės kelią, turi teisę sužinoti iš savo dvasinio mokytojo atsakymus į visus jį dominačius klausimus apie dvasinį Dievo ir gyvų būtybių santykį. Skaitant „Bhagavad-gītą“, beje kaip ir „Śrīmad-Bhāgavatam“, galima sužinoti, kad kokybės prasme Viešpats ir gyvosios būtybės lygiavertės. Materialios būties nelaisvės sąlygomis gyva būtybė nuolat persikūnija, gauna tai vieną, tai kitą materialų kūną. Tačiau kokia priežastis lemia, kad neatsiejama Viešpaties dalelė gauna materialų kūną? Mahārāja Parīkṣitas iškėlė

šį labai svarbų klausimą, rūpindamasis visais, kurie siekia savęs pažinimo, pasirinkę atsidavimo tarnystės Viešpačiui kelią.

Šis posmas netiesiogiai patvirtina tą faktą, kad Aukščiausioji Būtybė, Viešpats, kitaip negu materijos surakintos sielos, egzistuoja nekeisdamas kūno. Jis yra dvasinė visybė, ir Jo kūnas tapatus sielai, kas nebūdinga sąlygotoms būtybėms. Šia prasme išsivadavusios gyvos būtybės, asmeniškai bendraujančios su Viešpačiu, yra tapačios Viešpačiui. Transmigruoti iš kūno į kūną priverstos tiktai sąlygotos sielos, kurioms išsivadavimas dar prieš akis. Kur glūdi jų nelaisvės pradžia?

Pirmasis žingsnis atsidavimo Viešpačiui tarnystės kelyje – kreiptis prieglobsčio į dvasinį mokytoją ir klausti jo apie atsidavimo Viešpačiui tarnystės praktiką. Tai padės žmogui išvengti galimų nusižengimų. Net jei žmogui, kaip Mahārājai Parīksitui, pavyksta pasiekti stabilumą atsidavimo Viešpačiui tarnystėje, jis turi ir toliau klausinėti tiesą pažinusį dvasinį mokytoją. Kitaip sakant, dvasinis mokytojas privalo gerai išmanyti šventraščius, kad galėtų atsakyti į visus atsidavusių Viešpaties tarnų klausimus. O kas nėra gerai susipažinęs su Dievo įkvėptais šventraščiais ir nepajėgus atsakyti į visus svarbius klausimus, neturėtų dėtis dvasiniu mokytoju, siekdamas kažkokių savanaudiškų tikslų. Kas negali atvesti mokinio į išsivadavimą, neturi teisės būti dvasiniu mokytoju.

8 TEKSTAS

आसीद्यदुदरात्पद्मं लोकसंस्थानलक्षणम् ।
यावानयं वै पुरुष इयत्तावयवैः पृथक् ।
तावानसाविति प्रोक्तः संस्थावयववानिव ॥ ८ ॥

āsīd yad-udarāt padmaṁ loka-saṁsthāna-lakṣaṇam
yāvān ayaṁ vai puruṣa iyattāvayavaiḥ pṛthak
tāvān asāv iti proktaḥ saṁsthāvayavavān iva

āsīt – išaugęs; *yat-udarāt* – iš kurio pilvo; *padmam* – lotosas; *loka* – pasaulio; *saṁsthāna* – būvį; *lakṣaṇam* – turįs; *yāvān* – tarsi būtų; *ayam* – šis; *vai* – tikrai; *puruṣaḥ* – Aukščiausiasis Dievo Asmuo; *iyattā* – dydžiu; *avayavaiḥ* – įsikūnijimų; *pṛthak* – skiriasi; *tāvān* – taip; *asau* – tas; *iti proktaḥ* – pasakyta; *saṁsthā* – būvis; *avayavavān* – įsikūnijimo; *iva* – tarsi.

Jei Aukščiausiasis Dievo Asmuo, iš kurio pilvo išaugo lotoso stiebas, turi milžinišką kūną, atitinkantį Jo galimybes ir dydį, kuo gi Jo kūnas skiriasi nuo paprastų gyvųjų būtybių kūnų?

Komentaras: Pažymėtinas Mahārājos Parīkṣito siekis įgyti mokslinį supratimą apie transcendentinį Viešpaties kūną, kokius protingus klausimus jis kelia savo dvasiniam mokytojui. Daugelyje vietų jau kalbėta apie tai, kad Viešpats įgyja gigantišką kūną, pavyzdžiui, kai įsikūnija Kāraṇodakaśāyī Viṣṇu, iš kurio porų gimsta miriadai visatų. Iš Garbhodakaśāyī Viṣṇu kūno išdygsta lotosas, kuriame glūdi visos visatos planetos, o žiede, kuris vainikuoja lotoso stiebą, užgimsta Viešpats Brahmā. Dėl to, kad ketindamas kurti materialų pasaulį Aukščiausiasis Viešpats įgauna milžinišką kūną, Jį galima lyginti su gyvosiomis būtybėmis, kurios priklausomai nuo savo poreikio taip pat įgauna didesnius ar mažesnius kūnus. Pavyzdžiui, dramblys, atsižvelgiant į jo poreikius, gauna didžiulį kūną, o skruzdė – visai mažą. Analogiškai, kai Dievo Asmuo įsikūnija milžinišku kūnu, kad visos visatos ar visatoje esančios planetos išsitektų Jame, galioja tas pats principas – Jo kūno dydį lemia būtinybė. Taigi kūno dydis nėra lemiamas kriterijus Viešpaties ir gyvosios būtybės skirtumams apibrėžti. Svarbiausias kriterijus yra ypatingos Viešpaties kūno funkcijos, nebūdingos paprastoms gyvoms būtybėms.

9 TEKSTAS

अजः सृजति भूतानि भूतात्मा यदनुग्रहात् ।
ददृशे येन तद्रूपं नाभिपद्मसमुद्भवः ॥ ९ ॥

ajaḥ sṛjati bhūtāni bhūtātmā yad-anugrahāt
dadṛśe yena tad-rūpaṁ nābhi-padma-samudbhavaḥ

ajaḥ – gimusis ne iš materialių įsčių; *sṛjati* – kuria; *bhūtāni* – visus materialios kilmės; *bhūta-ātmā* – turintys materialų kūną; *yat* – kurie; *anugrahāt* – malone; *dadṛśe* – regėjo; *yena* – kurio; *tat-rūpam* – Jo pavidalą; *nābhi* – bambos; *padma* – lotoso žiedo; *samudbhavaḥ* – gimęs.

Brahmā, kuris gimė ne iš materialių įsčių, o lotoso žiede, išaugusiame iš Viešpaties bambos, yra visų materialios kilmės būtybių kūrėjas. Ir tai, kad Brahmā regėjo Viešpatį, suprantama, buvo Viešpaties malonė.

Komentaras: Pirmą gyvą būtybę, Brahmą, vadina *ajaḥ,* nes ji neturėjo motinos, gimusios šiame materialiame pasaulyje. Brahmā užgimė lotoso žiede, kuris yra Viešpaties kūno tęsinys. Todėl nevisiškai aišku, ar kokybės požiūriu Brahmos kūnas skiriasi nuo Viešpaties kūno. Šitai irgi reikia gerai įsisąmoninti. Tačiau aišku, kad Brahmā buvo visiškai priklausomas nuo

Viešpaties malonės todėl, kad gimęs materialiame pasaulyje sugebėjo sukurti gyvas būtybes tik Viešpaties malone ir tik Jo malone išvydo Viešpaties pavidalą. Ar Brahmos kūnas ir jo matytas Viešpats kokybės prasme skiriasi, vienareikšmiškai sunku atsakyti, todėl Mahārāja Parīkṣitas nori iš Śrīlos Śukadevos Gosvāmio išgirsti aiškų atsakymą į savo klausimą.

10 TEKSTAS

स चापि यत्र पुरुषो विश्वस्थित्युद्भवाप्ययः ।
मुक्त्वात्ममायां मायेशः शेते सर्वगुहाशयः ॥१०॥

sa cāpi yatra puruṣo viśva-sthity-udbhavāpyayaḥ
muktvātma-māyāṁ māyeśaḥ śete sarva-guhāśayaḥ

saḥ – Jis; *ca* – taip pat; *api* – koks yra; *yatra* – kur; *puruṣaḥ* – Dievo Asmuo; *viśva* – materialių pasaulių; *sthiti* – palaikymo; *udbhava* – kūrimo; *apyayaḥ* – naikinimo; *muktvā* – nepaveiktas; *ātma-māyām* – pačios energijos; *māyā-īśaḥ* – visų energijų Viešpats; *śete* – glūdi; *sarva-guhā-śayaḥ* – glūdintis visų širdyse.

Paaiškink, kaip Dievo Asmuo vienu metu būna visų esybių širdyse Supersielos pavidalu ir kodėl Jo, visų galių valdovo, neveikia Jo išorinė energija.

Komentaras: Akivaizdu, kad Viešpaties paveikslas, kurį regėjo Brahmā, yra transcendentinis Savo prigimtimi, nes kitaip, argi Jis galėtų nužvelgęs Savo kūrybinę energiją išlikti jos nepaveiktas? Be to, žinoma, kad vienas ir tas pats *puruṣa* glūdi visų gyvų būtybių širdyse. Šis faktas taip pat reikalauja atitinkamo paaiškinimo.

11 TEKSTAS

पुरुषावयवैर्लोकाः सपालाः पूर्वकल्पिताः ।
लोकैरमुष्यावयवाः सपालैरिति शुश्रुम ॥११॥

puruṣāvayavair lokāḥ sapālāḥ pūrva-kalpitāḥ
lokair amuṣyāvayavāḥ sa-pālair iti śuśruma

puruṣa – Viešpaties visatos pavidalas (*virāṭ-puruṣaḥ*); *avayavaiḥ* – atskiromis kūno dalimis; *lokāḥ* – planetų sistema; *sa-pālāḥ* – su jų atitinkamais

valdovais; *pūrva* – anksčiau; *kalpitāḥ* – aptarta; *lokaiḥ* – įvairiomis planetų sistemomis; *amuṣya* – Jo; *avayavāḥ* – atskiros kūno dalys; *sa-pālaiḥ* – su valdytojais; *iti* – taip; *śuśruma* – girdėjau.

O mokytas brahmane, pasakyta, kad visos visatos planetos kartu su jų valdovais glūdi atskirose virāṭ-puruṣos kūno dalyse. Esu taip pat girdėjęs, kad įvairios planetų sistemos irgi glūdi milžiniškame virāṭ-puruṣos kūne. Sakyki, kokia jų tikroji padėtis, prašau, paaiškink tai?

12 TEKSTAS

यावान् कल्पो विकल्पो वा यथा कालोऽनुमीयते ।
भूतभव्यभवच्छब्द आयुर्मानं च यत्सतः ॥१२॥

yāvān kalpo vikalpo vā yathā kālo 'numīyate
bhūta-bhavya-bhavac-chabda āyur-mānaṁ ca yat sataḥ

yāvān – kokia yra; *kalpaḥ* – laiko trukmė tarp kūrimo ir naikinimo; *vikalpaḥ* – antrinio kūrimo ir naikinimo; *vā* – arba; *yathā* – o taip pat; *kālaḥ* – laikas; *anumīyate* – matuojamas; *bhūta* – praeitis; *bhavya* – ateitis; *bhavat* – dabartis; *śabdaḥ* – garsas; *āyuḥ* – gyvenimo trukmės; *mānam* – išmatavimas; *ca* – taip pat; *yat* – koks; *sataḥ* – gyvų būtybių visose planetose.

Papasakoki apie tai, kiek laiko praeina nuo visatos kūrimo iki jos naikinimo, ir kokia antrinio kūrimo trukmė. Taip pat nušvieski laiko, kuris apibrėžiamas žodžiais praeitis, dabartis ir ateitis, prigimtį. Sakyki, kiek gyvena pusdieviai, žmonės ir kitos gyvos būtybės įvairiausiose visatos planetose, ir kas lemia jų gyvenimo trukmę.

Komentaras: Praeitis, dabartis ir ateitis – tai skirtingi laiko aspektai, parodantys kiek egzistuoja mūsų visata ir visa tai, kas joje yra, įskaitant įvairiausias gyvybės formas joje išsibarsčiusiose planetose.

13 TEKSTAS

कालस्यानुगतिर्या तु लक्ष्यतेऽण्वी बृहत्यपि ।
यावत्यः कर्मगतयो यादृशीर्द्विजसत्तम ॥१३॥

kālasyānugatir yā tu lakṣyate 'ṇvī bṛhaty api
yāvatyaḥ karma-gatayo yādṛśīr dvija-sattama

kālasya – amžino laiko; *anugatiḥ* – pradžia; *yā tu* – kokie yra; *lakṣyate* – patiriami; *aṇvī* – maži; *bṛhatī* – dideli; *api* – net; *yāvatyaḥ* – tokio ilgumo kaip; *karma-gatayaḥ* – atsižvelgiant į atliekamą veiklą; *yādṛśīḥ* – kokiu būdu; *dvija-sattama* – o tyriausias iš brahmanų.

O tyriausias iš brahmanų, atskleiski man priežastį, kodėl laiko trukmė visiems skirtinga – vieniems jo skirta mažiau, kitiems – daugiau, ir papasakok apie laiko ištakas, davusias pradžią nenutrūkstamai veiksmo ir atoveikio grandinei.

14 TEKSTAS

यस्मिन् कर्मसमावायो यथा येनोपगृह्यते ।
गुणानां गुणिनां चैव परिणाममभीप्सताम् ॥१४॥

yasmin karma-samāvāyo yathā yenopagṛhyate
guṇānāṁ guṇināṁ caiva pariṇāmam abhīpsatām

yasmin – kuriame; *karma* – veiksmų; *samāvāyaḥ* – susikaupimas; *yathā* – kai dėl; *yena* – kuriais; *upagṛhyate* – apimtas; *guṇānām* – skirtingų materialios gamtos jėgų; *guṇinām* – gyvų būtybių; *ca* – taip pat; *eva* – tikrai; *pariṇāmam* – kyląs; *abhīpsatām* – iš norų.

Sakyk dar, kaip materialios gamtos jėgų skatinami, sukaupti atoveikiai įtakoja įvairiausių norų apimtą gyvąją būtybę, kokie dėsningumai lemia, kad ji tai iškyla iki pusdievių lygio, tai yra bloškiama į pačias žemiausias gyvybės formas.

Komentaras: Bet kuris materialios gamtos *guņų* padiktuotas veiksmas sukuria pasekmes, ir nesvarbu, didelės ar mažos, jos kaupiasi tolydžio sudarydamos bendrą *karmos,* arba veiksmo, rezultatą. Kas skatina veiksmą, kokias pasekmes jis sukuria, kokie mechanizmai čia veikia ir koks yra veiksmo ir jo pasekmių santykis, – štai tokius klausimus Mahārāja Parīkṣitas kelia didžiajam brahmanui Śukadevai Gosvāmiui.

Į aukščiausiąsias planetas – rojaus gyventojų buveines, – neįmanoma patekti kosminiais laivais (ko siekia nepatyrę mokslininkai). Gimimas jose užsitarnaujamas darbais, atliktais dorybės *gunoje*.

Beje, mūsų gyvenamoje planetoje taip pat egzistuoja tam tikri apribojimai užsieniečiams, norintiems įvažiuoti į šalis, kuriose prabangiau gyvenama. Pavyzdžiui, Amerikos vyriausybė numato labai daug apribojimų užsieniečiams, norintiems įvažiuoti į šią šalį iš neturtingų šalių. Tai daroma

dėl to, kad amerikiečiai nelinkę dalintis savo gerove su užsieniečiais, su tais, kurie nėra visateisiai Amerikos piliečiai. Lygiai taip pat mąstoma ir kitose planetose, kur gyvena protingesnės būtybės. Gyvenimo sąlygas aukštesnėse planetose lemia dorybės jėgos, todėl norintys patekti į tokias planetas, kaip Mėnulis, Saulė ar Venera, turi tam kruopščiai pasirengti, veikdami išimtinai dorybės *guṇos* lygiu.

Mahārāja Parīkṣitas klausė, kokį dorų darbų kraitį turi susikrauti mūsų planetos gyventojas, norintis patekti į aukštesniąsias visatos sferas.

Neturint tam tikrų nuopelnų, neįmanoma pasiekti aukštesnės padėties net ir mūsų planetoje. Aukščiausiojo teismo teisėjo krėslo negalima išsikovoti jėga. Norint užimti šias pareigas, būtina atitinkama kvalifikacija. Lygiai taip pat, nesusikrovus gerų darbų kraičio šį gyvenimą, neįmanoma patekti į aukštesniąsias planetų sistemas. Elektroniniai mechanizmai nepadės patekti į aukštesniąsias planetas tiems, kurių charakterį formuoja aistros ir neišmanymo jėgos.

Pasak „Bhagavad-gītos“ (9.25), tas kas rengiasi gyvenimui aukštesnėse, rojaus, planetose, tas ir pateks į jas, svajojantys apie Pitṛlokas pateks į Pitṛlokas, o norintys pagerinti gyvenimo sąlygas čia, Žemėje, gaus šią galimybę, lygiai kaip savo tikslą pasieks ir tie, kurie rengiasi sugrįžti namo pas Dievą. Įvairius veiksmus, kylančius iš dorybės, ir jų pasekmes galima apibrėžti kaip atsidavimo Viešpačiui tarnystę su dorovingos veiklos, filosofinio tiesos pažinimo bei mistinių gebėjimų ugdymo priemaišomis, ir pagaliau, – grynąją, jokių materialios dorybės priemaišų neturinčią atsidavimo Viešpačiui tarnystę. Grynoji atsidavimo Viešpačiui tarnystė transcendentiška (*parā-bhakti*). Tik ji gali atverti žmogui kelią į transcendentinę Dievo karalystę. Transcendentinė Dievo karalystė nėra išgalvota, ji tokia pat reali kaip mėnulis danguje. Tačiau norint įsisąmoninti Dievą ir Jo karalystės egzistavimą, būtina išsiugdyti transcendentines ypatybes.

15 TEKSTAS

भूपातालककुब्व्योमग्रहनक्षत्रभूभृताम् ।
सरित्समुद्रद्वीपानां सम्भवश्चैतदोकसाम् ॥१५॥

bhū-pātāla-kakub-vyoma- graha-nakṣatra-bhūbhṛtām
sarit-samudra-dvīpānāṁ sambhavaś caitad-okasām

bhū-pātāla – po žeme; *kakup* – keturios dangaus pusės; *vyoma* – dangus; *graha* – planetos; *nakṣatra* – žvaigždės; *bhūbhṛtām* – kalvų; *sarit* – upės;

samudra – jūros; *dvīpānām* – salų; *sambhavaḥ* – atsiradimas; *ca* – taip pat; *etat* – jų; *okasām* – gyventojų.

O geriausiasis iš brahmanų, papasakok man ir apie tai, kaip buvo sukurti dangaus kūnai visatoje, kaip radosi keturios pasaulio kryptys, dangaus planetos, žvaigždės, kalnai, upės, jūros, salos ir įvairios gyvybės formos jose.

Komentaras: Sąlygos gyvybei reikštis įvairiuose visatos kampeliuose yra nevienodos ir gyvos būtybės yra labai skirtingos. Sausumos gyventojai skiriasi nuo tų, kurie gyvena vandenyje ar ore. Lygiai taip pat skiriasi ir įvairių visatos planetų ir žvaigždžių gyventojai. Pagal Viešpaties nustatytą tvarką gamtoje nėra neapgyvendintų vietų, tačiau visur gyvybė išlaiko savitumą. Skirtingi yra ir patys žmonės, vienokie gyvena džiunglėse ir dykumose, kitokie – miestuose ir kaimuose. Jų bruožus sąlygoja skirtingos materialios gamtos charakteristikos. Ši gamtos įstatymų nustatyta tvarka toli gražu nėra atsitiktinė. Už jos slepiasi aukščiausioji valia. Mahārāja Parīkṣitas prašo didįjį išminčių Śukadevą Gosvāmį paaiškinti jam tiesą, remiantis žiniomis iš autoritetingų šaltinių.

16 TEKSTAS

प्रमाणमण्डकोशस्य बाह्याभ्यन्तरभेदतः ।
महतां चानुचरितं वर्णाश्रमविनिश्चयः ॥१६॥

pramāṇam aṇḍa-kośasya bāhyābhyantara-bhedataḥ
mahatāṁ cānucaritaṁ varṇāśrama-viniścayaḥ

pramāṇam – išplitimas ir dydis; *aṇḍa-kośasya* – visatos; *bāhya* – išorinės erdvės; *abhyantara* – vidinės erdvės; *bhedataḥ* – padalinimu; *mahatām* – didžiųjų sielų; *ca* – taip pat; *anucaritam* – būdo bruožai ir darbai; *varṇa* – luomus; *āśrama* – gyvenimo skyrius; *viniścayaḥ* – konkrečiai apibūdink.

Apsakyk, kokios yra visatos sferos vidaus ir ją gaubiančių sluoksnių dalys, papasakok apie didžiųjų sielų ypatybes ir jų darbus, nurodyk įvairių luomų ir visuomenės klasių požymius.

Komentaras: Būdamas tikras Viešpaties Kṛṣṇos bhaktas, Mahārāja Parīkṣitas trokšta iki galo suprasti Viešpaties sukurtojo pasaulio prasmę. Jis nori žinoti, kas yra Viešpaties visatos pavidalo viduje ir jo išorėje. Atsakymus

į šiuos klausimus turėtų žinoti kiekvienas ieškantis tiesos. Tuos, kuriems atrodo, kad Viešpaties atsidavę tarnai vadovaujasi vien emocijomis, Mahārājos Parīkṣito klausimai turėtų gerokai prablaivinti, nes jie byloja apie nuoširdaus bhakto troškimą iki galo suvokti giluminę dalykų esmę. Šiuolaikiniai mokslininkai nepajėgūs paaiškinti net vidinės visatos sąrangos, ką jau kalbėti apie erdvę, kuri gaubia visatą.

Mahārāja Parīkṣitas nesitenkina vien materialiomis žiniomis. Čia jis domisi ir didžiųjų sielų, Viešpaties atsidavusių tarnų ypatybėmis bei darbais. Pasakojimai apie Viešpaties didybę ir šlovingus Jo bhaktų darbus – tai vienintelė ir svarbiausia „Śrīmad-Bhāgavatam“ tema. Viešpats Kṛṣṇa parodė visą kosminį pasaulį Savo motinai, kai ji, susižavėjusi sūnumi, pažvelgė į atvertą Viešpaties burną, kad įsitikintų, jog Viešpats nevalgė žemės. Viešpaties malone Jo bhaktai Jo burnoje gali išvysti visą visatą.

Moksliškai pagrįstas visuomenės suskirstymas į keturis luomus ir keturis dvasinio gyvenimo etapus, apie kuriuos čia klausia Mahārāja Parīkṣitas, perteikia idėją apie visuomeninio organizmo panašumą į žmogaus kūną. Visuomenę dalijančios keturios socialinės klasės ir keturios dvasinio gyvenimo pakopos tiksliai atitinka keturias žmogaus kūno dalis. Kokybės požiūriu, kūno dalys tapačios pačiam kūnui, tačiau pačios savaime jos tėra dalys, o ne visuma. Tokia yra mokslo pagrindais pagrįstos visuomenės dalijimo į keturias kastas ir dvasinio gyvenimo pakopas prasmė. Ši sistema naudinga visuomenei tiek, kiek ji padeda žmogui priartėti prie Viešpaties per atsidavimo Viešpačiui tarnystę. Bet kuris valstybės tarnautojas, įskaitant prezidentą, tėra viena iš valstybės valdymo grandžių. Visi valstybės tarnautojai tarnauja valstybei, tačiau kaip asmuo patys nėra valstybė. Tokia yra ir visų gyvų būtybių padėtis Aukščiausiojo Viešpaties valstybėje. Niekas iš gyvųjų būtybių negali užimti aukščiausiosios Viešpaties vietos, nes visos yra pašauktos tarnauti aukščiausiosios visybės interesams.

17 TEKSTAS

युगानि युगमानं च धर्मो यश्च युगे युगे ।
अवतारानुचरितं यदाश्चर्यतमं हरेः ॥१७॥

yugāni yuga-mānaṁ ca dharmo yaś ca yuge yuge
avatārānucaritaṁ yad āścaryatamaṁ hareḥ

yugāni – įvairias epochas; *yuga-mānam* – kiekvienos epochos trukmę; *ca* – ir taip pat; *dharmaḥ* – konkrečią veiklą ir pareigas; *yaḥ ca* – ir kuri; *yuge*

yuge – tą ar kitą *yugą,* t.y. epochą; *avatāra* – įsikūnijimas; *anucaritam* – ir įsikūnijimų darbai; *yat* – kurie; *āścaryatamam* – nuostabiausi darbai; *hareḥ* – Aukščiausiojo Viešpaties.

Papasakoki apie įvairias epochas, keičiančias viena kitą visą kūrinijos egzistavimo laiką, ir apie jų trukmę. Apsakyk Viešpaties, įsikūnijančio įvairiomis epochomis ir skirtingais pavidalais, darbus.

Komentaras: Viešpats Kṛṣṇa yra pirmapradis Dievo Asmuo, o visi Aukščiausiojo Viešpaties įsikūnijimai, nors ir yra tapatūs Jam, turi vieną vieninteliį šaltinį – Patį Aukščiausiąjį. Mahārāja Parīkṣitas prašo didžiojo raštų žinovo, išminčiaus Śukadevos Gosvāmio papasakoti apie įvairių Viešpaties įsikūnijimų darbus, kad iš autoritetingų *śāstrų* aprašymų galima būtų įsitikinti Viešpaties inkarnacijų autentiškumu. Mahārāja Parīkṣitas nepasidavė nuotaikoms, būdingoms paprastiems žmonėms, kurie giliau nesusimąstydami pripažįsta Dievo įsikūnijimu bet kurį apsišaukėlį. Kitaip negu paprasti žmonės, jis norėjo sužinoti, kokie Viešpaties įsikūnijimų požymiai nurodyti Vedų raštuose ir jam rūpėjo autoritetinga *ācāryos,* koks buvo Śukadeva Gosvāmis, nuomonė. Viešpats nužengia į šį pasaulį per Savo vidinę energiją, nepriklausomas nuo materialios gamtos dėsnių, todėl Jo darbai, kaip ir Jis Pats, yra antžmogiški. Šie Viešpaties žygiai aprašyti šventraščiuose, ir būtina įsisąmoninti, kad Viešpaties žygiai, būdami absoliutūs, yra tapatūs Jam Pačiam. Taigi, klausytis pasakojimų apie Viešpaties žygius tolygu asmeniškai bendrauti su Viešpačiu, o asmeniškai bendrauti su Viešpačiu reiškia nusiplauti materijos suteptį. Apie tai jau buvo kalbėta anksteniame šio veikalo tome.

18 TEKSTAS

नृणां साधारणो धर्मः सविशेषश्च यादृशः ।
श्रेणीनां राजर्षीणां च धर्मः कृच्छ्रेषु जीवताम् ॥१८॥

nṛṇāṁ sādhāraṇo dharmaḥ saviśeṣaś ca yādṛśaḥ
śreṇīnāṁ rājarṣīṇāṁ ca dharmaḥ kṛcchreṣu jīvatām

nṛṇām – žmonių visuomenės; *sādhāraṇaḥ* – bendras; *dharmaḥ* – religinis tikėjimas; *sa-viśeṣaḥ* – ypatingi; *ca* – taip pat; *yādṛśaḥ* – kokia jų yra; *śreṇīnām* – ypač trijų klasių; *rājarṣīṇām* – švento karališkojo luomo; *ca* – taip pat; *dharmaḥ* – priedermė; *kṛcchreṣu* – susijusi su varginančiomis sąlygomis; *jīvatām* – gyvų būtybių.

Paaiškink, kas gali būti pagrindu, apjungiančiu visus tikėjimus, egzistuojančius visuomenėje, ir kokios yra visuomenės klasių religinės priedermės. Kuo remiantis visuomenė dalijama į atskiras klases ir kurie jos nariai skirtini valdančiajam sluoksniui, karaliams. Taip pat sakyk, kokių religijos įstatymų laikytis vargo prispaustiesiems.

Komentaras: Bendra visų žmonių religija nepriklausomai nuo jų padėties visuomenėje yra atsidavimo Viešpačiui tarnystė. Su atsidavimu tarnauti Viešpačiui gali net gyvūnai, ir geriausiai tai įrodo Śrī Vajrāṅgajī, Hanumāno, iškilnaus Viešpaties Śrī Rāmos tarno, pavyzdys. Kaip buvo kalbėta, Viešpačiui tarnauti gali net laukiniai ir kanibalai, jeigu jiems vadovauja tikras Viešpaties atstovas. „Skanda Purāṇa“ pasakoja istoriją apie džiunglėse gyvenusį medžiotoją, kuris šviesaus Viešpaties tarno Śrī Nārados Munio padedamas, apsivalė siela ir tapo Viešpaties bhaktu. Taigi su atsidavimu tarnauti Viešpačiui gali visos gyvos būtybės.

Akivaizdu, kad religinis tikėjimas, kurio išpažinimas yra savotiška duoklė savo šalies ir kultūros tradicijoms, negali būti bendra visų žmonių religija. Bendras jas vienijantis pagrindas yra ištikimybė ir tarnystė. Kad ir tuo atveju, jeigu ta ar kita religija nepripažįsta Aukščiausiojo Dievo Asmens viršenybės, išpažįstantiems šią religiją vis tiek tenka paklusti principams, kuriuos nustatė jos įkūrėjas. Religinio tikėjimo įkūrėjas negali būti visagalis vien todėl, kad didžiulių pastangų kaina jam pavyko pasiekti šią aukštą padėtį. Tačiau Aukščiausiajam Dievo Asmeniui tam, kad Jis taptų kuo Jis yra, nereikia atlikti jokių asketiškų žygių, ir geriausiai tai įrodo pats Viešpaties Kṛṣṇos gyvenimas.

Pareigos, nurodytos atskirų *varṇų* ir *āśramų* atstovams, kartu yra jų pragyvenimo šaltinis, ir jos taip pat grindžiamos atsidavimo Viešpačiui tarnystės principu. „Bhagavad-gītos“ teigimu, aukodamas jam nurodytos veiklos vaisius atsidavimo tarnystės Viešpačiui reikalams, žmogus pasiekia aukščiausiąjį tobulumą. Tam, kuris laikosi atsidavimo tarnystės Viešpačiui normų, negresia vargas, todėl klausimas apie *āpad-dharmą,* arba vargstančiųjų religiją, savaime atkrinta. Kaip teigia šioje knygoje didis dvasios autoritetas Śrīla Śukadeva Gosvāmis, egzistuoja viena vienintelė religija – tai atsidavimo Viešpačiui tarnystė, nors ji gali turėti įvairias formas.

19 TEKSTAS

तत्त्वानां परिसङ्ख्यानं लक्षणं हेतुलक्षणम् ।
पुरुषाराधनविधिर्योगस्याध्यात्मिकस्य च ॥१९॥

tattvānāṁ parisaṅkhyānaṁ lakṣaṇaṁ hetu-lakṣaṇam
puruṣārādhana-vidhir yogasyādhyātmikasya ca

tattvānām – kūriniją sudarančių pradmenų; *parisaṅkhyānam* – šių pradmenų skaičiaus; *lakṣaṇam* – požymius; *hetu-lakṣaṇam* – atsiradimo požymius; *puruṣa* – Viešpaties; *ārādhana* – atsidavimo Viešpačiui tarnystės; *vidhiḥ* – taisykles ir nurodymus; *yogasya* – *yogos* sistemos praktikos; *adhyātmikasya* – dvasiniai metodai, vedantys prie atsidavimo Viešpačiui tarnystės; *ca* – taip pat.

Paaiškink, kokios jėgos ir pradmenys sudaro kūriniją, kiek jų yra, kokios jų atsiradimo priežastys ir raidos bruožai, papasakok apie atsidavimo Viešpačiui tarnystės praktiką ir metodą, leidžiantį išsiugdyti mistines galias.

20 TEKSTAS

योगेश्वरैश्वर्यगतिर्लिङ्गभङ्गस्तु योगिनाम् ।
वेदोपवेदधर्माणामितिहासपुराणयोः ॥२०॥

yogeśvaraiśvarya-gatir liṅga-bhaṅgas tu yoginām
vedopaveda-dharmāṇām itihāsa-purāṇayoḥ

yoga-īśvara – įvaldžiusio mistines galias; *aiśvarya* – turtai; *gatiḥ* – pažanga; *liṅga* – astralinio kūno; *bhaṅgaḥ* – atmetimas; *tu* – bet; *yoginām* – mistikų; *veda* – transcendentinis žinojimas; *upaveda* – žinios netiesiogiai atliepiančios Vedoms; *dharmāṇām* – religingumo; *itihāsa* – istorija; *purāṇayoḥ* – Purāņų.

Kokią galią įgyja didieji mistikai ir koks jų galutinis tikslas? Kaip sėkmingai misticizmo praktiką įvaldęs yogas atsiskiria nuo astralinio kūno? Kokia svarbiausioji Vedų raštų ir Vedas papildančių Purāņų mintis?

Komentaras: Yogeśvara, tas, kuris įvaldė mistines galias, gali pademonstruoti aštuonis misticizmo stebuklus: tapti mažesnis už atomą, lengvesnis už pūką, gauti viską, ko tik užsigeistų, atsidurti bet kurioje norimoje vietoje ir net sukurti planetą atviroje erdvėje. Ne visi *yogeśvaros* vienodai gerai yra įvaldę mistinius gebėjimus, pats galingiausias iš jų – Viešpats Śiva. Viešpats Śiva yra didžiausias *yogas*. Savo įstabiais gebėjimais jis daugybę kartų

pranoksta paprastas gyvas būtybes. Aukščiausiojo Dievo Asmens, Viešpaties tarnai specialiai neugdo mistinių gebėjimų, tačiau Viešpaties malone Jo tarnas pranoks bet kurį *yogą,* kaip pranoko didįjį *yogeśvarą* Durvāsą Munį, kuris susipykęs su Mahārāja Ambarīṣa norėjo parodyti savo mistines galias. Mahārāja Ambarīṣa buvo tyras Viešpaties tarnas, todėl net jam neprašant Viešpats ėmėsi jį gelbėti nuo Yogeśvaros Durvāsos Munio pykčio, o tas vėliau buvo priverstas prašyti valdovo atleidimo. Lygiai taip Viešpats išgelbėjo į bėdą patekusią Draupadę, kai visų karalių susirinkimo dalyvių akyse Kuru bandė nuplėšti nuo jos drabužius. Jos saris tapo begalinio ilgio, ir taip Draupadī buvo išgelbėta nuo gėdos, nors pati neturėjo nė menkiausio supratimo apie mistines galias. Taigi, atsidavę Viešpaties tarnai neišsenkama Jo galia taip pat tampa *yogeśvaromis*. Jie panašūs į tėvų globojamą kūdikį. Vaikai nesigriebia ginklo ar kitų savigynos priemonių – jų vienintelis ginklas yra tėvų meilė.

Mahārāja Parīkṣitas klausia mokytojo brahmano Śukadevos Gosvāmio, kaip didiesiems mistikams pavyksta pasiekti savo tikslų; ar tokius nepaprastus savo gebėjimus įgyja savo jėgomis, ar Viešpaties malone. Jis taip pat prašo papasakoti, kaip jie atsiskiria nuo subtilaus ir grubaus materialių kūnų, ir atskleisti Vedų išminties esmę. Pasak „Bhagavad-gītos“ (15.15), svarbiausias Vedų tikslas – duoti žmonėms žinias apie Aukščiausiąjį Dievo Asmenį ir tokiu būdu padėti jiems pasiekti transcendentinę meilę ir tarnystę Viešpačiui.

21 TEKSTAS

सम्प्लवः सर्वभूतानां विक्रमः प्रतिसङ्क्रमः ।
इष्टापूर्तस्य काम्यानां त्रिवर्गस्य च यो विधिः ॥२१॥

samplavaḥ sarva-bhūtānāṁ vikramaḥ pratisaṅkramaḥ
iṣṭā-pūrtasya kāmyānāṁ tri-vargasya ca yo vidhiḥ

samplavaḥ – tobulos priemonės arba visiškas žlugimas; *sarva-bhūtānām* – visų gyvų būtybių; *vikramaḥ* – ypatinga galia arba būklė; *pratisaṅkramaḥ* – galutinis sunaikinimas; *iṣṭā* – Vedų apeigų atlikimas; *pūrtasya* – dorovingi, religija pagrįsti veiksmai; *kāmyānām* – apeigos skirtos ekonomikos išplėtojimui; *tri-vargasya* – trijų kelių – religijos, ekonomikos plėtros ir jausmų tenkinimo; *ca* – taip pat; *yaḥ* – kokie tiktai yra; *vidhiḥ* – praktikos reikalavimai.

Paaiškink, kaip pasaulį išvysta gyvosios būtybės, kas jas saugoja ir kaip jos žūva. Papasakok ir apie tai, kas skatina ir kas trukdo atsidavimo tarnystei Viešpačiui. Kokios yra Vedų apeigos, kokius apeigų reikalavimus kelia papildomi Vedų raštai ir kaip vyksta religijos, materialinės gerovės ir jutiminių malonumų procesai?

Komentaras: Žodis *samplavaḥ,* kuris pastarajame posme reiškia „tobula priemonė“, nurodo į atsidavimo Viešpačiui tarnystės praktiką, o žodis *pratisamplavaḥ* yra jo antonimas ir nurodo į tai, kas sudaro kliūtis atsidavimo Viešpačiui tarnystei. Kas stabiliai praktikuoja atsidavimo tarnystę Viešpačiui, nesunkiai įgyvendins misiją, kuriai yra pašauktas materialiame pasaulyje. Gyventi materialios nelaisvės sąlygomis, tolygu valtele irtis per banguojantį vandenyną. Žmogaus, atsidūrusio vandenyno platybėse, likimas yra vandens stichijos rankose, – net ir nedidelės bangos gali jį paskandinti. Geru oru nė neįtarsi, kokia pavojinga kelionė per vandenyną valtele, tačiau prasidėjus audrai, pakilus rūkui, papūtus stipresniam vėjui ar susitvenkus debesims, bet kurią akimirką gali žūti. Kad ir labai gerai pasirengęs, žmogus bejėgis prieš vandens stichijos kaprizus. Kam yra tekę keliauti laivu per vandenyną tas gerai žino, kaip stipriai jūrų keliautojo likimas priklauso nuo vandenyno malonės. Tačiau tas, kuris nusipelno Viešpaties malonės, lengvai įveiks materialios būties vandenyną, nesibaimindamas nei audrų, nei rūko. Viskas yra Viešpaties valioje. Materialios nelaisvės sąlygomis įvairiausių nelaimių ir pavojų akivaizdoje mes esame bejėgiai. Ir tik atsidavęs Viešpaties tarnas nesibaimindamas įveiks materialios būties vandenyną, kadangi Viešpats visada saugo ir globoja Savo tyraširdį tarną (BG 9.13). Viešpats ypač rūpinasi Savo bhaktais, gyvenančiais materialiame pasaulyje, saugo juos sąlygoto gyvenimo kelyje (BG 9.29). Mums tiesiog būtina surasti prieglobstį prie Viešpaties lotoso pėdų ir, kad ir kas nutiktų, tapti besąlygiškai atsidavusiais Viešpaties tarnais.

Todėl mes turėtume sekti Mahārājos Parīkṣito, kėlusio savo dvasiniam mokytojui Śrīlai Śukadevai Gosvāmiui klausimus, pavyzdžiu ir klausti dvasinio mokytojo apie tai, kas skatina ir kas trukdo praktikuoti atsidavimo Viešpačiui tarnystę. Veikale, nagrinėjančiame atsidavimo Viešpačiui tarnystės mokslą, „Bhakti-rasāmṛta-sindhu“, rašoma, kad bhaktas turi valgyti tiek, kiek būtina normaliam organizmo funkcionavimui. Žmogus puikiausiai gali gyventi maitindamasis vegetariniu maistu ir pienu, todėl žmogui reikėtų apsiriboti augalinės kilmės maistu bei pieno produktais ir nepataikauti gomuriui. Be to nerekomenduojama pasiduoti kaupimo aistrai, siekiant iškilti materialiame pasaulyje. Žmogus turi užsidirbti pragyvenimui paprastu ir sąžiningu darbu, todėl verčiau būti kroviku ir sąžiningai

uždirbti, negu per galvas ropštis į visuomenės elitą. Turtai nėra smerktinas dalykas, jeigu jie pelnyti sąžiningai, tačiau dėl jų nevalia parduoti sąžinės. Noras pralobti pragaištingas atsidavimo Viešpačiui tarnystei. Taip pat reikėtų vengti kvailo plepėjimo. Bhakto uždavinys – pelnyti Viešpaties prielankumą. Todėl bhaktas visada garbina Viešpatį ir Jo įstabius kūrinius. Bhaktas nemenkina Viešpaties sukurto pasaulio ir nemeta Jam iššūkio, kaltindamas Jį sukūrus chimerišką pasaulį. Pasaulis, kurį mes matome, – tikras. Kaip galime sakyti, kad pasaulis iliuzinis, jei naudojamės jo teikiamomis gėrybėmis? Ar ne taip pat kvaila manyti, kad Viešpats – kažkokia bekūnė esybė? Argi gali belytė idėja būti mąstanti, tiesiogiai ir netiesiogiai savo sąmone aprėpti visą būtį? Taigi bhaktui daug ko reikia išmokti, ir žinių jam reikia semtis iš autoritetingo šaltinio, koks kaip tik ir buvo Śukadeva Gosvāmis.

Tarp bruožų, kurie turi teigiamos įtakos atsidavimo tarnystės Viešpačiui praktikai, svarbiausias yra entuziazmas tarnauti Viešpačiui. Įsikūnijęs Śrī Caitanya Mahāprabhu, Viešpats norėjo, kad atsidavimo tarnystės Viešpačiui praktika paplistų visame pasaulyje, pasiektų kiekvieną miestą ir kaimą, todėl tyro Viešpaties tarno pareiga – kiek leidžia jo jėgos stengtis įgyvendinti Śrī Caitanyos Mahāprabhu valią. Imdamas pavyzdį iš Viešpaties Caitanyos, kiekvienas bhaktas turėtų apsiginkluoti entuziazmu ne tiktai kas dieną vykdyti atsidavimo Viešpačiui tarnystės apeigas, bet ir nenuilstamai skelbti šį mokymą. Ir net jei jo pastangų neapvainikuos sėkmė, jis neturi nuleisti rankų. Tyram Viešpaties bhaktui nesvarbu, kas jo laukia – pergalė ar pralaimėjimas. Jis – karys mūšio lauke. Propaguoti atsidavimo Viešpačiui tarnystę, reiškia skelbti karą materialistinei gyvensenai. Egzistuoja įvairaus plauko materialistai: trokštantys mėgautis savo darbo vaisiais (*karmiai*), tie, kuriuos traukia abstraktūs samprotavimai, besižavintys mistiniais triukais ir t.t. Ir visiems jiems nemaloni jau pati mintis apie Dievo egzistavimą. O dažnai jie ir patys apsiskelbia Dievais, nors iš tikrųjų kiekviename žingsnyje jie visiškai priklauso nuo Viešpaties malonės. Štai kodėl tyram bhaktui reikėtų vengti bendrauti su įvairaus plauko ateistais. Ryžtingo bhakto neišmuš iš vėžių ateistinė propaganda, tačiau pradedančiajam bhaktui vertėtų būti labai atsargiam ir vengti tokių žmonių. Bhaktas stengiasi kuo nuosekliausiai vykdyti visus atsidavimo Viešpačiui tarnystės reikalavimus, praktikuoti ją vadovaudamasis autoritetingo dvasinio mokytojo nurodymais, bet ir nesukoncentruoti viso dėmesio tik į apeigų vykdymą. Autoritetingo dvasinio mokytojo vadovaujami, rūpinkimės ne tik formaliu ritualų vykdymu, bet stenkimės kuo daugiau pasitarnauti Viešpačiui. Bhaktas nesineria iš kailio dėl materialių gėrybių, jis tenkinasi tuo, kas Viešpaties valia nukrinta jam į rankas. Toks turėtų būti jo gyvenimo principas. Padedant tokiam

dvasiniam mokytojui, koks buvo Śukadeva Gosvāmis, nesunku išmokti laikytis šių taisyklių. Mahārāja Parīkṣitas kelia savo dvasiniam mokytojui Śukadevai labai protingus klausimus ir mes turėtume iš jo pasimokyti.

Pradžioje Mahārāja Parīkṣitas klausė, kaip kuriamas, kaip saugomas ir naikinamas materialus pasaulis, kaip vykdyti Vedų apeigyno reikalavimus, kokias dievotos veiklos formas rekomenduoja Vedas papildantys raštai – Purāṇos ir Mahābhārata. Jau sakyta, kad Mahābhārata, o taip pat Purāṇos, aprašo senovės Indijos istoriją. O apie dorybingų darbų naudą kalba Vedas papildanti literatūra (*smṛti*), kurioje minimas tvenkinių ir šulinių kasimas ištroškusiems pagirdyti. Taip pat siūloma sodinti medžius išilgai kelio, statyti šventyklas, kuriose garbinamas Dievas, steigti labdaros, maitinimo įstaigas vargšams pamaitinti. Šie ir apskritai labdaringi darbai apibūdinami sanskrito žodžiu *pūrta*.

Be to, rūpindamasis tais, kurie išgirs šį pokalbį, karalius klausia, kaip teisingai nukreipti natūralų juslinių malonumų siekį.

22 TEKSTAS

यो वानुशायिनां सर्गः पाषण्डस्य च सम्भवः ।
आत्मनो बन्धमोक्षौ च व्यवस्थानं स्वरूपतः ॥२२॥

yo vānuśāyināṁ sargaḥ pāṣaṇḍasya ca sambhavaḥ
ātmano bandha-mokṣau ca vyavasthānaṁ sva-rūpataḥ

yaḥ – visų tų; *vā* – irgi; *anuśāyinām* – glūdėjusių Viešpaties kūne; *sargaḥ* – sukūrimas; *pāṣaṇḍasya* – bedievių; *ca* – ir; *sambhavaḥ* – atsiradimas; *ātmanaḥ* – gyvų būtybių; *bandha* – sąlygotų; *mokṣau* – išvaduotų; *ca* – taip pat; *vyavasthānam* – esančių; *sva-rūpataḥ* – nesąlygoto būvio.

Papasakok kaip kuriamos gyvosios būtybės, lig tol glūdėjusios Viešpaties kūne, ir iš kur pasaulyje atsiranda bedieviai. Paaiškink, kokia būna iš materijos nelaisvės ištrūkusių gyvų būtybių lemtis.

Komentaras: Tobulėjimo siekiantis Viešpaties tarnas turi klausti autoritetingo dvasinio mokytojo, kaip materialaus pasaulio kūrimo metu į jį vėl sugrįžta Viešpaties kūne glūdėjusios gyvosios būtybės. Egzistuoja dviejų kategorijų gyvosios būtybės: amžinai laisvos, materijos nevaržomos gyvosios būtybės ir amžinai sąlygotos gyvosios būtybės. Amžinai sąlygotos gyvosios būtybės būna dviejų tipų – tikinčios ir bedievės. Tikinčios gyvosios

būtybės vėlgi yra dviejų tipų – atsidavę Viešpaties tarnai ir abstrakčios filosofijos šalininkai. Ieškantieji tiesos abstrakčiosios filosofijos priemonėmis siekia įsilieti į Viešpaties būtį, susivienyti su Viešpačiu, o bhaktai nori išlaikyti savo individualųjį „aš“ nuolatinės tarnystės Viešpačiui praktika ir be atilsio tarnauti Viešpačiui. Bhaktai nepasiekę visiško dvasios apsivalymo, o taip pat filosofai empirikai, kitą kūrimo ciklą vėl gimsta materialiame pasaulyje ir toliau egzistuoja materialios nelaisvės sąlygomis, kad pratęstų dvasinį apsivalymą. Ilgainiui, pasiekusios atsidavimo tarnystės Viešpačiui aukštumas, sąlygotos sielos pelno išvadavimą. Mahārāja Parīkṣitas iškėlė visus šiuos klausimus autoritetingam dvasiniam mokytojui, norėdamas išsiaiškinti visas Dievo mokslo subtilybes.

23 TEKSTAS

यथात्मतन्त्रो भगवान् विक्रीडत्यात्ममायया ।
विसृज्य वा यथा मायामुदास्ते साक्षिवद्विभुः ॥२३॥

yathātma-tantro bhagavān vikrīḍaty ātma-māyayā
visṛjya vā yathā māyām udāste sākṣivad vibhuḥ

yathā – kaip; *ātma-tantraḥ* – nepriklausomas; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *vikrīḍati* – apreiškia Savo žaidimus; *ātma-māyayā* – Savo vidine galia; *visṛjya* – palikdamas; *vā* – ir taip pat; *yathā* – Jo valia; *māyām* – išorinė energija; *udāste* – lieka; *sākṣivat* – tarsi stebėtojas; *vibhuḥ* – visagalis.

Niekuo nesaistomas Dievo Asmuo per Savo vidinę galią apreiškia dieviškuosius žaidimus. Visatos naikinimo metu Jis patiki veiklos laisvę išorinei galiai, o Pats iš šalies stebi kas vyksta.

Komentaras: Kadangi Viešpats Śrī Kṛṣṇa yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo ir visų įsikūnijimų šaltinis, Jis – vienintelis nuo nieko nepriklausomas asmuo. Jo laisva valia vyksta dieviškasis pasaulio kūrimo žaidimas, o kai ateina laikas jį naikinti, sukurtąjį pasaulį atiduoda į išorinės galios rankas. Dar kūdikystėje motinos Yašodos numylėtinis Kṛṣṇa, pasitelkęs Savo vidinę galią, pražudė demonę Pūtaną. O kai Viešpats panoro pasitraukti iš šio pasaulio, dieviškąja Jo valia žūvo visi Jo šeimos nariai (Yadu-kulos), o Jis Pats stebėjo šią dieviškąją *līlą* į ją nesikišdamas. Jis stebi pasaulį, bet laikosi nuošaly jo. Jis absoliučiai nepriklausomas. Mahārāja Parīkṣitas norėjo sužinoti apie tai kuo išsamiau, nes tyram bhaktui privalu išmanyti Dievo mokslą.

24 TEKSTAS

सर्वमेतच्च भगवन् पृच्छतो मेऽनुपूर्वशः ।
तत्त्वतोऽर्हस्युदाहर्तुं प्रपन्नाय महामुने ॥२४॥

sarvam etac ca bhagavan pṛcchato me 'nupūrvaśaḥ
tattvato 'rhasy udāhartuṁ prapannāya mahā-mune

sarvam – visi šie; *etat* – klausimai; *ca* – taip pat ir tie, kurių nepaklausiau; *bhagavan* – o didis išminčiau; *pṛcchataḥ* – smalsiojo; *me* – mano; *anupūrvaśaḥ* – nuo pradžių; *tattvataḥ* – nenukrypstant nuo tiesos; *arhasi* – tebūna maloningai paaiškinti; *udāhartum* – tau leidus sužinoti; *prapannāya* – bhakto; *mahā-mune* – o didis išminčiau.

O didis išminčiau, kurs atstovauji Viešpačiui, patenkink mano smalsumą ir atsakyk į visus šiuos klausimus. Papasakok ir apie tai, ko nespėjau paklausti. Atskleisk man viską, nes esu nuolankiausias tavo tarnas.

Komentaras: Dvasinis mokytojas yra visada pasiryžęs pasidalinti savo žiniomis su mokiniu ypač jei mokinys ištroškęs žinių. Žingeidumas – viena iš svarbiausių sąlygų mokiniui tobulėti. Mahārāja Parīkṣitas – idealus mokinys, nes jo noras žinoti – nepasotinamas. Kam ne itin rūpi dvasinis tobulėjimas, tam nedera kreiptis į dvasinį mokytoją ir dėtis jo mokiniu. Mahārājai Parīkṣitui maga sužinoti ne tik tuos dalykus, apie kuriuos jis klausia, bet ir tai, apie ką dar nepaklausė. Iš esmės kalbant, visko paklausti ir neįmanoma, tačiau autoritetingas dvasinis mokytojas, rūpindamasis savo mokinio gerove, gali duoti jam visas būtinas žinias.

25 TEKSTAS

अत्र प्रमाणं हि भवान् परमेष्ठी यथात्मभूः ।
अपरे चानुतिष्ठन्ति पूर्वेषां पूर्वजैः कृतम् ॥२५॥

atra pramāṇaṁ hi bhavān parameṣṭhī yathātma-bhūḥ
apare cānutiṣṭhanti pūrveṣāṁ pūrva-jaiḥ kṛtam

atra – šia prasme; *pramāṇam* – įrodyti faktai; *hi* – tikrai; *bhavān* – tavo; *parameṣṭhī* – visatos kūrėjas Brahmā; *yathā* – kaip; *ātma-bhūḥ* – gimęs iš Paties Viešpaties; *apare* – kiti; *ca* – tiktai; *anutiṣṭhanti* – vien sekdami; *pūrveṣām* – tradicija; *pūrva-jaiḥ* – žinojimą įteigtą filosofijos pirmtako; *kṛtam* – susikurtą.

O didis išminčiau, tu prilygsti Brahmai, pirmajai gyvai būtybei. Kiti tik prisilaiko tradicijų ir teigia tą patį, ką jų pirmtakai, kurie, ieškodami tiesos, pasikliovė vien savo mąstymo išgalėmis.

Komentaras: Kai kurie teigs, kad Śukadeva Gosvāmis nėra vienintelis autoritetas, pažinęs tiesą ir galintis neklystamai apibrėžti transcendenciją, nes pasaulyje egzistuoja ir daug kitų išminčių bei jų pasekėjų. Vyāsadeva turėjo savo amžininkų, o ir iki jo būta daug išminčių – Gautama, Kaṇāda, Jaimini, Kapila bei Aṣṭāvakra, – ir visi jie skelbė savarankiškus filosofijos mokymus. Prie jų priskirtinas ir Patañjali. Kiekvienas iš šešių didžiųjų *ṛṣių,* lygiai kaip šiuolaikiniai filosofai bei empirinio mokslo teoretikai, turėjo savitą filosofinę doktriną. Šeši filosofijos mokymai, kuriuos sukūrė šie garsūs išminčiai, skiriasi nuo doktrinos, kurią Śukadeva Gosvāmis skelbė „Śrīmad-Bhāgavatam“, tuo, kad šeši minėtieji išminčiai dėsto savo požiūrį į tiesą, tuo tarpu Śukadeva Gosvāmis perteikia žinias, kurias asmeniškai išgirdo iš Brahmājī, kuris yra *ātma-bhūḥ* – tas, kurį mokė ir kuriam pradžią davė visagalis Dievo Asmuo.

Transcendentinės Vedų tiesos išeina iš Paties Dievo Asmens lūpų. Jo malone tiesą patyrė pirmoji gyvoji būtybė visatoje, Brahmā, kuri savo ruožtu paskelbė ją Nāradai, o iš Nārados ją susižinojo Vyāsa. Śukadeva Gosvāmis transcendentinę tiesą patyrė tiesiogiai iš savo tėvo Vyāsadevos. Ir kadangi šios tiesos buvo perduodamos iš lūpų į lūpas, keliavo mokinių seka, jos negali būti klaidingos. Tikras dvasinis mokytojas yra tas, kuris patyrė tiesą iš mokinių sekos. Tokia yra transcendentinio pažinimo paslaptis. Minėtieji šeši didieji išminčiai kaip mąstytojai gali būti labai aukštai vertinami, tačiau jų tiesos pažinimo metodas, pasikliaujant vien savo mąstymo išgalėmis, ydingas. Kad ir kaip įtikinamai filosofas empirikas pagrįstų tą ar kitą folosofijos doktriną, jo skelbiama tiesa negali būti nelygstama, kadangi yra riboto proto kūrinys. Šių didžiųjų išminčių sukurtos filosofijos sistemos taip pat perduodamos mokinių sekomis, tačiau jos nėra autoritetingos, nes nėra tiesiogiai išėjusios iš absoliučiai laisvo Aukščiausiojo Dievo Asmens, Nārāyaṇos, lūpų. Absoliuti laisvė tegali būti būdinga Nārāyaṇai, o žmogaus pažinimas nėra absoliutus, nes remiasi netobulo žmogiškojo mąstymo galia. Mintis materiali, todėl materialiomis mąstymo išgalėmis besiremiančio filosofo pažinimas negali būti transcendentiškas ir neprilygstamas. Iš esmės būdami netobuli, filosofai materialistai nesutaria tarpusavyje, kiekvienas kelia skirtingas mintis, prasilenkiančias su kitų filosofų nuomone, nes šiame pasaulyje filosofu nelaikomas tas, kuris nėra sukūręs savarankiškos doktrinos. Išmintingieji, tarp jų ir Mahārāja Parīkṣitas, nepripažįsta net ir pačių genialiausių empirizmo šalininkų autoriteto. Jie įsiklauso ir

gilinasi į Śukadevos Gosvāmio žodžius, nes jis, kaip pabrėžia „Bhagavadgītā“, būdamas viena iš *paramparos* sistemos grandžių, prilygsta Pačiam Aukščiausiajam Dievo Asmeniui.

26 TEKSTAS

न मेऽसवः परायन्ति ब्रह्मन्ननशनादमी ।
पिबतोऽच्युतपीयूषम्तद्वाक्याब्धिविनिःसृतम् ॥२६॥

na me 'savaḥ parāyanti brahmann anaśanād amī
pibato 'cyuta-pīyūṣam tad vākyābdhi-viniḥsṛtam

na – niekada; *me* – mano; *asavaḥ* – gyvastis; *parāyanti* – išblėsta; *brahman* – o mokytasis brahmane; *anaśanāt amī* – dėl badavimo; *pibataḥ* – nes geriu; *acyuta* – neklystančiojo; *pīyūṣam* – nektarą; *tat* – tavo; *vākya-abdhi* – pasakojimų vandenyno; *viniḥsṛtam* – ištekantį.

O mokytasis brahmane, nors aš pasninkauju, manęs neapleidžia jėgos, nes mano gyvastį palaiko nektariški žodžiai apie neklystantįjį Dievo Asmenį, plaukiantys iš tavo pasakojimų vandenyno.

Komentaras: Mokinių seka, kurios pradininkas buvo Brahmā ir kuriai priklausė Nārada, Vyāsa bei Śukadeva Gosvāmis, iš esmės skiriasi nuo kitų tradicijų. Kitų išminčių pradėtos mokinių sekos žmogui negali duoti nieko, nes jų skelbiamuose mokymuose neliko vietos *acyuta-kathai,* arba neklystančiojo Viešpaties žodžiui. Empirinio pažinimo teoretikai moka logiškai pagrįsti ir argumentuoti savo skelbiamas teorijas, tačiau jų samprotavimai ir argumentai toli gražu nebūna neklaidingi, nes visada atsiranda nuovokesnis mąstytojas, kuris juos nuvainikuoja. Mahārājos Parīkṣito nedomino kažkieno neramaus proto abstraktūs teoriniai išvedžiojimai. Jį domino Viešpats, nes jis jautė, kad nektariški Śukadevos Gosvāmio pasakojimai apie Viešpatį suteikia jam jėgų; jis nejautė silpnumo, nors, laukdamas neišvengiamos baigties, atsisakė maisto ir vandens.

Spekuliatyviosios filosofijos teoretikų kalbos gali sudominti, bet neilgam. Jų lėkšti išvedžiojimai labai greit pabosta klausytojui – dar niekam šios beprasmės loginės konstrukcijos nesuteikė džiaugsmo ir nusiraminimo. O štai Viešpaties žodžių galima klausytis be atvangos, ypač kai kalba tokia asmenybė, kaip Śukadeva Gosvāmis. Viešpaties žodžiai nevargina net pavargusių žmonių.

Kai kurie „Śrīmad-Bhāgavatam“ leidimai kitaip pateikia paskutinę šio posmo eilutę – *anyatra kupitād dvijāt*. Tai reiškia, kad karaliui nedavė ramybės mintis apie neišvengiamą mirtį nuo gyvatės įgėlimo. Kaip ir brahmanus, gyvates vadina dusyk gimusiomis, o jos pagiežą lygina su neapgalvotu brahmano sūnaus prakeiksmu. Tačiau įkvėptas Viešpaties žodžio, Mahārāja Parīkṣitas visiškai nejuto mirties baimės. Kas įtempęs ausis klausosi *acyuta-kathos,* to niekas šiame pasaulyje neišgąsdins.

27 TEKSTAS

सूत उवाच
स उपामन्त्रितो राज्ञा कथायामिति सत्पतेः ।
ब्रह्मरातो भृशं प्रीतो विष्णुरातेन संसदि ॥२७॥

sūta uvāca
sa upāmantrito rājñā kathāyām iti sat-pateḥ
brahmarāto bhṛśaṁ prīto viṣṇurātena saṁsadi

sūtaḥ uvāca – Śrīla Sūta Gosvāmis tarė; *saḥ* – jis (Śukadeva Gosvāmis); *upāmantritaḥ* – taip paklaustas; *rājñā* – karaliaus; *kathāyām* – apie pasakojimus; *iti* – taip; *sat-pateḥ* – aukščiausios tiesos; *brahma-rātaḥ* – Śukadeva Gosvāmis; *bhṛśam* – labai smarkiai; *prītaḥ* – nudžiugintas; *viṣṇu-rātena* – Mahārājos Parīkṣito; *saṁsadi* – susirinkime.

Sūta Gosvāmis tarė: Išgirdęs šiuos žodžius, Śukadeva Gosvāmis, kurį Mahārāja Parīkṣitas paprašė papasakoti bhaktams apie Viešpatį Śrī Kṛṣṇą, buvo patenkintas šiuo prašymu.

Komentaras: „Śrīmad-Bhāgavatam“ teisėtai priklauso Viešpaties atsidavusiems tarnams, tai gali būti tik jų pokalbio objektas. „Bhagavad-gītoje“ atspindėtas Viešpaties Kṛṣṇos ir Arjunos (Viešpaties ir Jo bhakto) autoritetingas dialogas. Kaip ir „Bhagavad-gītā“, „Śrīmad-Bhāgavatam“, kuri rekomenduojama jau įsisavinusiems „Bhagavad-gītos“ tiesas, skirta aptarti Vedų žinovams ir bhaktams, tokiems kaip Śukadeva Gosvāmis ir Mahārāja Parīkṣitas. Materialistas nepajėgus perteikti nepakartojamo nektariško jų žodžio. Mahārāja Parīkṣitas nudžiugino Śukadevą Gosvāmį, sakydamas, kad jo nė kiek nenuvargino pasakojimai apie Viešpatį, maža to, jo noras klausytis ir susidomėjimas dar labiau sustiprėjo. Riboto mąstymo interpretuotojai su užsidegimu imasi komentuoti „Bhagavad-gītą“ ir „Śrīmad-Bhāgavatam“, tačiau jų pastangos yra beprasmis laiko gaišimas, nes šių knygų

turinys jiems nesuvokiamas. Bet kokie Dievui atšalusių žmonių bandymai paaiškinti šiuos du iškiliausius Vedų kūrinius yra iš anksto pasmerkti nesėkmei. Neveltui Śaṅkarācārya nė nemėgino komentuoti „Śrīmad-Bhāgavatam“. Komentuodamas „Bhagavad-gītą“, Śrīpāda Śaṅkarācārya pripažįsta Viešpatį Kṛṣṇą Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu, bet, iš esmės kalbant, jo komentaruose atsispindi impersonalistinis požiūris. Šitai suvokdamas, jis nesiėmė komentuoti „Śrīmad-Bhāgavatam“.

Śrīla Śukadeva Gosvāmis buvo Viešpaties Kṛṣṇos globotinis (plačiau apie tai rašoma „Brahma-vaivarta Purāṇoje“), todėl neatsitiktinai jis pagarsėjo Brahmarātos vardu, o Śrīmāno Parīkṣito Mahārājos globėjas ir saugotojas yra Viṣṇu, todėl jį vadina Viṣṇurāta. Śukadeva Gosvāmis ir Mahārāja Parīkṣitas yra Viešpaties bhaktai, todėl, suprantama, juos nuo visų pavojų saugo globėjiška Viešpaties ranka. Iš tikrųjų visiškai pagrįstai galima teigti, kad Viṣṇurāta turėtų išgirsti „Śrīmad-Bhāgavatam“ tik iš Brahmarātos lūpų, nes, jei kalbėtojas nėra Brahmarāta, perteikdamas transcendentinę tiesą, jis neišvengiamai ją iškraipys, todėl tas, kuris klausosi jo interpretacijų, gaišta savo brangų laiką.

28 TEKSTAS

प्राह भागवतं नाम पुराणं ब्रह्मसम्मितम् ।
ब्रह्मणे भगवत्प्रोक्तं ब्रह्मकल्प उपागते ॥२८॥

prāha bhāgavataṁ nāma purāṇaṁ brahma-sammitam
brahmaṇe bhagavat-proktaṁ brahma-kalpa upāgate

prāha – jis pasakė; *bhāgavatam* – Dievo Asmens mokslo; *nāma* – vardu; *purāṇam* – kūrinys, papildantis Vedas; *brahma-sammitam* – griežtai atitinkantis Vedas; *brahmaṇe* – Viešpačiui Brahmai; *bhagavat-proktam* – Dievo Asmens buvo persakytas; *brahma-kalpe* – epochos, kurioje pirmiausia gimė Brahmā; *upāgate* – pačioje pradžioje.

Atsakydamas į Mahārājos Parīkṣito klausimus, jis visų pirma pasakė, kad mokslą apie Dievo Asmenį pirmasis išgirdo visatos pirmagimis Brahmā, ir išgirdo jį iš Paties Viešpaties lūpų. „Śrīmad-Bhāgavatam“ – tai kūrinys, papildantis Vedas ir griežtai atitinkantis visas jų išvadas.

Komentaras: Nors „Śrīmad-Bhāgavatam“ griežtai atitinka Vedų išvadas ir mokslinį Dievo Asmens supratimą, nėra galo klaidingoms Dievo Asmens personalumo interpretacijoms, kurias kuria su šio iškilaus mokslo tiesomis

nesusipažinę impersonalistai. Norint teisingai suvokti mokslą apie Dievo Asmenį, būtina kreiptis pagalbos į Śrī Śukadevos atstovą ir, prisimenant Mahārājos Parīkṣito pavyzdį, atsisakyti paikų bandymų savaip interpretuoti, tuo labiau, kad tai yra didžiausias nusižengimas Viešpaties lotoso pėdoms. Abejotinos Dievui atšalusių komentatorių interpretacijos taip viską sujaukė, kad „Śrīmad-Bhāgavatam“ prasmė tapo praktiškai nesuvokiama, ir rūpestingas skaitytojas, jei jis nori suvokti Dievo mokslą, turi visada tai atminti.

29 TEKSTAS

यद्यत्परीक्षिदृषभः पाण्डूनामनुपृच्छति ।
आनुपूर्व्येण तत्सर्वमाख्यातुमुपचक्रमे ॥२९॥

yad yat parīkṣid ṛṣabhaḥ pāṇḍūnām anupṛcchati
ānupūrvyeṇa tat sarvam ākhyātum upacakrame

yat yat – kuriuos tiktai; *parīkṣit* – karalius; *ṛṣabhaḥ* – geriausias; *pāṇḍūnām* – iš Pāṇḍu dinastijos; *anupṛcchati* – klausinėja; *ānupūrvyeṇa* – nuo pradžios iki pabaigos; *tat* – visus tuos; *sarvam* – iki galo; *ākhyātum* – paaiškinti; *upacakrame* – pasiruošė.

Jis susikaupė, ketindamas atsakyti į valdovo Parīkṣito klausimus. Mahārāja Parīkṣitas buvo vienas iškiliausių Pāṇḍavų giminės atstovų, todėl nenuostabu, kad jo klausimai buvo tokie taiklūs ir skirti žmogui, kuris gali į juos atsakyti.

Komentaras: Mahārāja Parīkṣitas siekė prasiskverbti į tikrąją dalykų esmę, štai kodėl jam kilo tiek daug klausimų. Be to, kai kuriuos klausimus jis kėlė ypač susidomėjęs, tačiau mokytojas nėra įpareigotas atsakyti į klausimus ta tvarka, kokia juos iškėlė mokinys. Būdamas patyręs mokytojas, Śukadeva Gosvāmis atsakė į karaliaus klausimus laikydamasis tam tikrų nuoseklumo reikalavimų, kurie išplaukia iš mokinių sekos tradicijų, tačiau taip, kad nė vienas iš Mahārājos Parīkṣito klausimų neliko neatsakytas.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti „Śrīmad-Bhāgavatam“ antrosios giesmės aštuntąjį skyrių, pavadintą „Karaliaus Parīkṣito klausimai“.

DEVINTAS SKYRIUS

Śukadevos Gosvamio atsakymai remiantis Viešpaties žodžiais

1 TEKSTAS

श्रीशुक उवाच
आत्ममायामृते राजन् परस्यानुभवात्मनः ।
न घटेतार्थसम्बन्धः स्वप्नद्रष्टुरिवाञ्जसा ॥ १ ॥

śrī-śuka uvāca
ātma-māyām ṛte rājan parasyānubhavātmanaḥ
na ghaṭetārtha-sambandhaḥ svapna-draṣṭur ivāñjasā

śrī-śukaḥ uvāca – Śrī Śukadeva Gosvāmis tarė; *ātma* – Aukščiausiojo Dievo Asmens; *māyām* – energijos; *ṛte* – be; *rājan* – O valdove; *parasya* – tyros sielos; *anubhava-ātmanaḥ* – su gryna sąmone; *na* – niekada; *ghaṭeta* – galėtų atsitikti; *artha* – prasmė; *sambandhaḥ* – ryšio su materialiu kūnu; *svapna* – sapnas; *draṣṭuḥ* – reginčiojo; *iva* – tarytum; *añjasā* – visiškai.

Šrī Śukadeva Gosvāmis tarė: O valdove, jei gyvas būtybes nebūtų paklaidinusi Aukščiausiojo Dievo Asmens galia, ar tyra siela, turinti gryną sąmonę, sietų save su materialiu kūnu? Šie saitai yra tarytum sapnas, kuriame sapnuojantis mato veikiant savo kūną.

Komentaras: Posmas išsamiai atsako į Mahārājos Pārīkṣito klausimą, kokios priežastys lemia, kad gyva esybė, būdama atskira nuo materialaus kūno ir proto, panyra į materialų gyvenimą. Nors dvasinės esybės, sielos, būtis neturi nieko bendra su materija, išorinės Viešpaties galios *ātma-māyos* veikiama, ji ima tapatinti save su materija. Apie tai jau kalbėta pirmosios „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmės posmuose, pasakojančiuose apie tai,

kaip Vyāsadeva išvydo Aukščiausiąjį Viešpatį ir Jo išorinę energiją. Išorinę energiją valdo Viešpats, o pati išorinė energija, paklusdama Viešpaties valiai, valdo gyvas būtybes. Ir nors gyvai esybei iš prigimties būdinga grynoji sąmonė, veikiama Viešpaties išorinės energijos, ji vis dėlto yra pavaldi Viešpaties valiai. Šį faktą patvirtina „Bhagavad-gītos“ tekstas (15.15), kuris skelbia, kad Viešpats glūdi visų gyvųjų būtybių širdyse, paveikdamas jų sąmonę ir atimdamas atmintį.

Čia savaime kyla klausimas, kodėl Viešpats veikia gyvos būtybės sąmonę ir atima atmintį? Be jokių abejonių, Viešpats nori, kad gyva būtybė būtų grynos sąmonės, susivoktų kaip neatsiejama Viešpaties dalelė, mylėtų Viešpatį ir tarnautų Jam, nes tokia jos prigimtis. Tačiau, turėdama šiokią tokią nepriklausomybę, ji gali atsisakyti tarnauti Viešpačiui ir siekti absoliučios nepriklausomybės, kuri būdinga Pačiam Viešpačiui. Visos nuo Viešpaties nusigręžusios gyvosios būtybės siekia susilyginti su Viešpačiu savo galia, nors tai joms neskirta. Gyvosios būtybės pakliuvo į iliuzijos nelaisvę Viešpaties valia, nes panoro Jam prilygti. Sąlygota gyva būtybė yra tarsi žmogus, svajojantis apie karaliaus sostą, bet neturintis karaliui būtinų ypatybių. Kai gyvai būtybei kyla noras užimti Viešpaties vietą, Viešpaties valia ji atsiduria savotiškoje miego būsenoje ir sapnuoja, kad tapo karaliumi. Taigi pirmasis nuodėmingas gyvos būtybės troškimas – tai noras tapti Viešpačiu. Kai toks noras kyla, Viešpaties valia ji užmiršta savo tikrąjį gyvenimą ir ima svajoti apie neegzistuojančią karalystę, kurioje ji pati yra Visagalis Viešpats. Kai vaikas verkia ir reikalauja, kad motina jam pasiektų mėnulį iš dangaus, motina duoda jam veidrodėlį, kad, pažvelgęs į mėnulio atvaizdą jame, nusiramintų. Apsiašarojęs Viešpaties vaikas taip pat gauna trokštamą atspindį – materialų pasaulį, kad, tapęs *karmiu,* galėtų viešpatauti jame, o ilgainiui, patyręs nesėkmę, išsižadėtų jo, vildamasis susivienyti su Viešpačiu. Iš tikrųjų abi šios būsenos tėra iliuzija, sapnas. Kada būtent gyvai būtybei kilo šis noras, visai nesvarbu. Viena aišku – kai tik ji panoro užimti Viešpaties vietą, Viešpaties valia ji pateko *ātma-māyos* valdžion. Štai kodėl gyva būtybė, nugramzdinta į materialios sąmonės sapnus, klaidingai tapatina savąjį „aš“ su kūnu arba tariasi esanti Viešpats, o visa tai, kas susiję su materialiu kūnu, laiko savo nuosavybe. Ši klaidinga „aš“ ir „mano“ samprata, persekiojanti gyvą būtybę gyvenimas iš gyvenimo, egzistuoja tik sapne. Ir tai trunka tol, kol gyva būtybė neatgauna grynosios sąmonės, neįsisąmonina savo tikrojo „aš“ ir nesuvokia, kad yra Viešpaties valiai pavaldi neatsiejama Jo dalelė.

Tačiau būdama grynos sąmonės, gyva būtybė neturi tokių iliuzinių vizijų ir visada atmena, kad jai neskirta tapti Viešpačiu, kad ji yra amžina Viešpaties tarnaitė, kurią su Viešpačiu sieja transcendentinės meilės ryšiai.

2 TEKSTAS

बहुरूप इवाभाति मायया बहुरूपया ।
रममाणो गुणेष्वस्या ममाहमिति मन्यते ॥ २ ॥

bahu-rūpa ivābhāti māyayā bahu-rūpayā
ramamāṇo guṇeṣv asyā mamāham iti manyate

bahu-rūpaḥ – gausybę pavidalų; *iva* – lyg būtų; *ābhāti* – apreiškusi; *māyayā* – įtakojant išorinei energijai; *bahu-rūpayā* – įvairiausiais pavidalais; *ramamāṇaḥ* – tarsi džiaugtųsi; *guṇeṣu* – skirtingų ypatybių jėgomis; *asyāḥ* – išorinės energijos; *mama* – mano; *aham* – aš; *iti* – taip; *manyate* – galvoja.

Iliuzijos valdžioje esanti gyvoji esybė Viešpaties išorinei galiai talkininkaujant, įgyja įvairiausius pavidalus. Besidžiaugdama galimybėmis, kurias jai suteikia materialios gamtos jėgos, įkalinta kūne ir tiesai apkurtusi gyva esybė mąsto kategorijomis „aš“ ir „mano“.

Komentaras: Gyvų esybių pavidalai – tai įvairūs drabužiai, kuriais jas aprūpina iliuzinė išorinė Viešpaties energija, atsižvelgdama į tai, kokias gamtos *guṇas* yra linkusi pasirinkti pati gyva būtybė. Išorinę materialią energiją įkūnija trys jos *guṇos* – dorybė, aistra ir neišmanymas. Vadinasi, net ir materialiame pasaulyje gyva būtybė turi pasirinkimo laisvę, ir pagal jos pasirinkimą materiali energija suteikia jai tą ar kitą materialų kūną iš gausios jų įvairovės. Viso egzistuoja 900 000 rūšių materialių kūnų, skirtų gyventi vandenyje, 2 000 000 rūšių augalų ir 1 100 000 vabzdžių ir roplių, 1 000 000 rūšių paukščių, 3 000 000 rūšių žvėrių ir 400 000 žmogaus formų. Viso įvairiose visatos planetose yra 8 400 000 gyvybės formų, ir gyva būtybė nuo neatmenamų laikų transmigruoja tai į vieną, tai į kitą kūną, nelygu, kokių malonumų ji ieško. Gyvosios būtybės persikūnijimo grandinė nenutrūksta net jai gavus tą ar kitą konkretų kūną: kūdikio kūną pakeičia vaiko kūnas, vaiko kūną – jaunuolio kūnas, o jaunuolio – senuko kūnas, o iš pastarojo ji keliauja į naują kūną, kurį sukuria jos poelgiai. Gyva būtybė pati kuria būsimą kūną. Jis gimsta iš jos norų, o išorinės Viešpaties energijos uždavinys – duoti jai tą kūną, kuriuo egzistuodama ji galėtų maksimaliai patenkinti savo troškimus. Tigras troško gerti kitų gyvūnų kraują, todėl Viešpaties malone materiali energija dovanoja jam tigro kūną, kurį turėdamas jis gali įgyvendinti savo troškimą. Lygiai taip savo norą Viešpaties malone gali įgyvendinti gyvoji būtybė, norinti gauti pusdievio iš kurios nors aukštesniosios planetos kūną. Tačiau jei gyva būtybė pakankamai išmintinga, ji stengsis

įgyti dvasinį kūną, kad galėtų patirti bendravimo su Viešpačiu džiaugsmą, ir galų gale ji gaus tai ko nori. Taigi, gyva būtybė turi pasirinkimo laisvę, tiesa ribotą, ir gali ja naudotis kaip tinkama, o Viešpats iš Savo gailestingumo dovanoja gyvai būtybei tą kūną, kurio ji trokšta. Savo troškimus patenkinti svajojanti gyva būtybė panaši į žmogų, sapnuojantį aukso kalną. Žmogus yra matęs ir kalną, ir auksą, ir jo norai pagimdo aukso kalno viziją, regimą sapne, tačiau kai nubudęs jis atmerkia akis, nemato nei aukso, nei kalno, juolab aukso kalno.

Įvairių formų kūnus, kuriuos gyvoji būtybė turi materialiame pasaulyje, gimdo klaidingas tikrovės vertinimas, operuojant „aš“ ir „mano“ kategorijomis. *Karmis* galvoja, kad pasaulis yra „mano“, o *jñānis* mano, kad „aš esu viskas“. Materialistinė sąlygotos sielos pasaulėžiūra, besireiškianti per politiką, socialinį gyvenimą, žmonių labdaringą ir altruistinę veiklą ir t.t. yra išimtinai grindžiama klaidingomis sąvokomis „aš“ ir „mano“, kurias gimdo nepasotinamas materialaus gyvenimo geismas. Gyva būtybė ima tapatinti save su kūnu, su vietove, kurioje gimė, su jos fizine prigimtimi susijusiomis idėjomis (rūpinimusi socialiniais, nacionaliniais, šeimos interesais ir t.t.) dėl to, kad užmiršta savo tikrąją prigimtį. Atsikratyti šių klaidingų idėjų susipainiojusi gyva būtybė gali bendraudama su Śukadeva Gosvāmiu ir Mahārāja Parīkṣitu, juolab, kad jų pokalbį išsamiai atskleidžia „Śrīmad-Bhāgavatam“ puslapiai.

3 TEKSTAS

यर्हि वाव महिम्नि स्वे परस्मिन् कालमाययोः ।
रमेत गतसम्मोहस्त्यक्त्वोदास्ते तदोभयम् ॥ ३ ॥

yarhi vāva mahimni sve parasmin kāla-māyayoḥ
rameta gata-sammohas tyaktvodāste tadobhayam

yarhi – kai tik; *vāva* – tikrai; *mahimni* – šlovėje; *sve* – savo; *parasmin* – Aukščiausiajame; *kāla* – laiko; *māyayoḥ* – materialios energijos; *rameta* – džiaugiasi; *gata-sammohaḥ* – atsikračiusi klaidingos sampratos; *tyaktvā* – atsisakydama; *udāste* – visiškai; *tadā* – tada; *ubhayam* – abiejų („aš“ ir „mano“ klaidingų sampratų).

Kai tik gyva būtybė atgauna savo didingą prigimtį ir jai atsiskleidžia šviesus transcendencijos pasaulis, kuriam negalioja laiko ir materialios energijos dėsniai, ji išsyk atsisako šių dviejų klaidingai suvoktų tiesų [„aš“ ir „mano“] ir tada visiškai atsiskleidžia visa jos prigimties pilnatvė.

Komentaras: Dvi klaidingai suvoktos egzistencijos tiesas „aš“ ir „mano“ išpažįsta dvi žmonių kategorijos, jų mąstysenoje jos pastebimos akivaizdžiai. Pradinėse sąmonės raidos etapuose aiškiai dominuoja samprata „mano“, vėlesniuose ima dominuoti samprata „aš“. Klaidinga samprata „mano“ būdinga net žemiausiems gyvūnijos pasaulio atstovams – katėms ir šunims, kurie pešasi tarpusavyje nepasidalindami tuo, kas jiems tariamai priklauso. Toks pat paklydimas būdingas ir menkai išvystytos sąmonės žmogui, čia jis reiškiasi įsitikinimais: „tai mano kūnas“, „mano namai“, „mano luomas“, „mano tauta“, „mano šalis“ ir t.t. Aukštesniąją abstraktaus protavimo fazę pasiekusio žmogaus klaidinga idėja „mano“ transformuojasi į mintis „aš esu“, „aš esu viskas“. Tos pačios klaidingos „aš“ ir „mano“ idėjos skirtingų žmonių sąmonėje įgyja pačias įvairiausias formas ir atspalvius. Tačiau tikrąją idėjos „aš“ prasmę tegalima suprasti iki galo įsisąmoninus, kad *„Aš esu amžinas Viešpaties tarnas.“* Šis supratimas gimsta iš grynosios sąmonės, ir visi Vedų raštai moko mus būtent tokios sampratos.

Klaidinga idėja „aš esu Viešpats“, arba „aš esu Aukščiausiasis“, žymiai pavojingesnė už idėją „viskas priklauso man“. Nors Vedų raštai kartais rekomenduoja suvokti savojo „aš“ ir Viešpaties vienovę, tai nereiškia, kad visais požiūriais mūsų „aš“ tapatus Viešpačiui. Be jokių abejonių, gyva būtybė daugeliu požiūrių tapati Viešpačiui, tačiau iš esmės ji yra priklausoma nuo Viešpaties valios ir savo prigimtimi net pašaukta teikti Viešpačiui džiaugsmą. Neveltui Viešpats ragina sąlygotas sielas nusilenkti Jo valiai. Jei gyvos būtybės nebūtų priklausomos nuo aukščiausiosios valios, ar būtų prasmės Jam prašyti gyvą esybę nusilenkti? Jei gyva būtybė visais atžvilgiais lygiavertė Viešpačiui, kyla klausimas, kodėl ji atsidūrė *māyos* nelaisvėje? Šios knygos puslapiuose jau ne kartą kalbėjome apie tai, kad materialią energiją valdo Viešpats. Tai, kad materiali energija yra Viešpaties valdžioje, patvirtina ir „Bhagavad-gītā“. Ar gali gyva būtybė, pretenduojanti į lygiavertiškumą Aukščiausiajai Būtybei, valdyti materialią gamtą? Sveiką nuovoką praradusi individuali esybė teigs, kad tai jai pavyks padaryti ateityje. Tačiau net tarus, kad ateityje jai pavyks prilygti Aukščiausiajai Būtybei, lieka klausimas, kodėl šią akimirką ji yra materialios gamtos valdžioje? „Bhagavad-gītos“ teigimu, norint ištrūkti iš materialios gamtos nelaisvės, reikia nusilenkti Aukščiausiajam Viešpačiui. Jei gyva būtybė to nepadarys, ji niekada nepajėgs valdyti materialios gamtos. Taigi būtina atsikratyti klaidingos savojo „aš“ sampratos, praktikuojant atsidavimo Viešpačiui tarnystę, t.y. nenukrypstamai su transcendentine meile tarnaujant Viešpačiui. Bedarbis vargšas susiduria gyvenime su įvairiausiais sunkumais, tačiau jeigu jam nusišypso laimė ir jis gauna gerą darbą valstybinėje įstaigoje, jis pasijunta laimingas. Nėra prasmės neigti visų energijų valdovo, Viešpaties

aukščiausiosios valdžios. Užuot tai dariusi, gyva būtybė verčiau pasistengtų atgauti savo didingą prigimtį, – atkurti savo grynąjį sąmoningumą ir suvokti, kad ji yra amžina Viešpaties tarnaitė. Materialios būties nelaisvėje gyvoji būtybė tarnauja iliuzinei energijai *māyai,* tačiau pasiekusi išsivadavimo būvį ji veikia kaip tyras ir besąlygiškai atsidavęs Viešpaties tarnas. Norint pelnyti teisę vadintis Viešpaties tarnu, būtina nusiplauti materijos nešvarybes, ištrūkti iš jos *guņų* nelaisvės. Kol žmogus yra įvairių proto sukurtų idėjų valdžioje, jis nepajėgs atgauti dvasios sveikatos – atsikratyti klaidingų „aš“ ir „mano“ idėjų.

Aukščiausioji Tiesa nesutepama, Jos negali paveikti iliuzinė energija, kuri yra Aukščiausiosios Tiesos valdžioje. Tačiau sąlyginės tiesos yra labai lengvai pavergiamos iliuzinės energijos, todėl geriausia išeitis joms – atsigręžti veidu į Aukščiausiąją Tiesą ir atviromis akimis pažvelgti į Ją kaip į šviečiančią saulę. Pakilusi saulė viską užlieja šviesa, bet jai nusileidus, pasaulis panyra į tamsą. Lygiai taip ir tas, kuris regi Aukščiausiąją Tiesą, neturi iliuzijų, o tas, kuriam Ji nematoma, klaidžioja iliuzinės energijos, *māyos,* patamsiais. Šios minties teisingumą patvirtina „Bhagavad-gītā“ (14.26):

māṁ ca yo 'vyabhicāreṇa bhakti-yogena sevate
sa guṇān samatītyaitān brahma-bhūyāya kalpate

Taigi reikia ryžtingai atsidėti moksliniais principais pagrįstai *bhakti-yogos* praktikai – lenktis Viešpačiui, šlovinti Jį, klausytis „Śrīmad-Bhāgavatam“ iš autoritetingo pasakotojo lūpų, vengiant skaitovų profesionalų interpretacijų, pasitikėti tuo, kurio gyvenimas yra „Bhāgavatam“ principų praktinė išraiška ir visada būti tyrų Viešpaties tarnų draugijoje. Nereikia leistis klaidinamam ydingos „aš“ ir „mano“ koncepcijos. *Karmio* sąmonėje viešpatauja „mano“ idėja, o *jñānio* – „aš“, tačiau nei tie, nei kiti negali išsivaduoti iš iliuzinės energijos nelaisvės. „Śrīmad-Bhāgavatam“, o visų pirma „Bhagavad-gītos“ paskirtis – išlaisvinti žmogų is ydingų „aš“ ir „mano“ sampratų. Śrīla Vyāsadeva sukūrė šiuos kūrinius tam, kad padėtų puolusioms sieloms pelnyti išsivadavimą. Gyva būtybė turi pasiekti transcendentinį būvį, kai laikas ir materiali energija nedaro įtakos. Materialaus pasaulio nelaisvės sąlygomis gyva būtybė yra laiko valdžioje, o jos į sapną panaši būtis matuojama dabartimi, praeitimi ir ateitimi. Abstraktų protavimą išpažįstantys mąstytojai bando įveikti laiko įtaką, vildamiesi, kad ateityje, geriau pažinę tiesą ir nugalėję savąjį ego, taps Vāsudeva arba Aukščiausiuoju Viešpačiu. Tačiau pastarasis metodas yra netobulas. Geriausia – pripažinti Viešpatį Vāsudevą Aukščiausiuoju visa ko valdovu, o idealiausias tiesos pažinimo būdas – nusilenkti Jo valiai, nes Jis yra visos būties šaltinis. Tik šitai suvokęs žmogus pajėgs atsikratyti klaidingų sampratų „aš“ ir „mano“. Šio tei-

ginio teisingumą patvirtina ir „Bhagavad-gītā“, ir „Śrīmad-Bhāgavatam“. Dievo mokslas ir *bhakti-yogos* kelias, paskelbtas didingame Śrīlos Vyāsadevos kūrinyje „Śrīmad-Bhāgavatam“, yra ypatinga autoriaus dovana iliuzijos nelaisvėje esančioms gyvoms būtybėms, ir sąlygotos sielos pareiga – pasinaudoti tomis galimybėmis, kurias atveria šis didingas mokslo veikalas.

4 TEKSTAS

आत्मतत्त्वविशुद्ध्यर्थं यदाह भगवानृतम् ।
ब्रह्मणे दर्शयन् रूपमव्यलीकव्रतादृतः ॥ ४ ॥

ātma-tattva-viśuddhy-arthaṁ yad āha bhagavān ṛtam
brahmaṇe darśayan rūpam avyalīka-vratādṛtaḥ

ātma-tattva – mokslas apie Dievą arba gyvą esybę; *viśuddhi* – apsivalymo; *artham* – tikslas; *yat* – tą, kurį; *āha* – pasakė; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *ṛtam* – iš tikrųjų; *brahmaṇe* – Viešpačiui Brahmai; *darśayan* – parodydamas; *rūpam* – amžinu pavidalu; *avyalīka* – be jokios apgaulės; *vrata* – įžadu; *ādṛtaḥ* – garbinusiajam.

O valdove, patenkintas Viešpaties Brahmos nuoširdumu, kai šis tramdė savo kūną, vykdydamas bhakti-yogos reikalavimus, Aukščiausiasis Viešpats apsireiškė jam amžinuoju transcendentiniu pavidalu. Toks ir yra tikrasis sąlygotos sielos apsivalymo tikslas.

Komentaras: Ātma-tattva – tai mokslas apie Dievą ir gyvą būtybę. Ir Aukščiausiąjį Viešpatį, ir gyvąją būtybę vadina *ātma*. Aukščiausiasis Viešpats yra Paramātmā, o gyva būtybė – tiesiog *ātmā, brahma* arba *jīva*. Ir Paramātmā, ir *jīvātmā* vadintina *ātma,* kadangi abi yra transcendentinio lygio ir pranoksta materialią energiją. Šiuo posmu Śukadeva Gosvāmis paneigia klaidingą Paramātmos ir *jīvātmos* sampratą. Klaidingas Paramātmos ir *jīvātmos* esmės supratimas yra plačiai paplitęs reiškinys. Kai kalbama apie klaidingą *jīvātmos* sampratą, turimas galvoje materialaus kūno ir grynosios sielos sutapatinimas, o svarbiausias Paramātmos klaidingo suvokimo bruožas yra Jos sugretinimas su gyva būtybe. Tačiau menkiausia *bhakti-yogos* dozė kaip mat išsklaido abu klydimus, nes *bhakti-yoga* panaši į saulę, kuriai pakilus, aiškiai regimas visas pasaulis, pati saulė ir viskas, ką nutvieksta jos šviesa. Tamsoje žmogus nemato nei saulės, nei savęs, nei jį supančio pasaulio, tačiau danguje suspindus saulei, jis aiškiai regi ir saulę, ir patį save ir visą jį supantį pasaulį. Todėl neatsitiktinai Śrīla Śukadeva Gosvāmis sako, kad patenkintas tuo, kaip ištikimai Brahmā laikosi įžado praktikuo-

ti *bhakti-yogą,* Viešpats apsireiškė jam Savo amžinuoju pavidalu, kad išsklaidytų abu šiuos klydimus. *Bhakti-yoga* yra vienintelis metodas teisingai skleidžiantis *ātma-tattvą,* mokslą apie *ātmą,* – visi kiti metodai galų gale pasirodo esą klaidingi.

„Bhagavad-gītoje“ Viešpats teigia, kad iki galo Jį suvokti tegalima praktikuojant *bhakti-yogą,* o Jį pažinus, patiriama tiesa apie Dievą. Praktikuodamas *bhakti-yogą,* Brahmājī griežtai tramdė kūną ir taip pelnė teisę išvysti transcendentinį Viešpaties pavidalą. Transcendentinis Viešpaties pavidalas yra gryna dvasia, todėl Jis matomas tiktai įgavus dvasinį regėjimą, kuris yra *tapasyos,* askezės, rezultatas, pasiekiamas vykdant išimtinai *bhakti-yogos* reikalavimus. Viešpaties paveikslas, kurį regėjo Brahmā, neturi nieko bendra su įvairiausiomis būties formomis, kurias mes matome materialiame pasaulyje. Brahmājī griežtai tramdė kūną ne tam, kad išvystų vieną iš iš materijos pagimdytų egzistencijos formų. Taigi Mahārājai Parīkṣitui buvo atsakyta į klausimą apie Viešpaties pavidalą. Viešpaties kūnas yra *sac-cid-ānanda,* amžinas, spinduliuojąs palaima ir išmanymu. Tuo tarpu materialus gyvos būtybės kūnas neturi šių ypatybių. Tuo ir skiriasi Viešpaties ir sąlygotos sielos kūnai. Tačiau sąlygota siela gali atgauti savo amžiną, spinduliuojantį palaima ir išmanymu kūną, ir čia jai padės *bhakti-yogos* praktika, leidžianti išvysti Viešpatį.

Taigi apibendrinant galima pasakyti, kad sąlygota siela patenka į to ar kito laikino materialaus kūno nelaisvę (o kūnų įvairovė didžiulė) per savo neišmanymą. Aukščiausiasis Viešpats, kitaip negu sąlygota siela, niekada neįgyja materialaus pavidalo. Jis visada egzistuoja amžinuoju Savo pavidalu, spinduliuojančiu išmanymu ir palaima. Tuo Jis skiriasi nuo gyvosios būtybės, ir šį skirtumą suvokti padeda *bhakti-yogos* praktika. Vėliau Viešpats išdėstė Brahmai „Śrīmad-Bhāgavatam“ esmę keturiais posmais, kurie sudaro šio kūrinio branduolį. Taigi „Śrīmad-Bhāgavatam“ nėra abstraktaus protavimo pagimdyta. Ji yra transcendentinė ir lygiavertė Vedų himnams. „Śrīmad-Bhāgavatam“ objektas yra mokslas apie Viešpatį ir gyvą būtybę. Tiesiog skaitydamas „Śrīmad-Bhāgavatam“ arba klausydamasis jos, žmogus pasiekia aukščiausią tobulumą. Śukadeva Gosvāmis, ir Mahārāja Parīkṣitas pasiekė tobulumą „Śrīmad-Bhāgavatam“ dėka.

5 TEKSTAS

स आदिदेवो जगतां परो गुरुः
स्वधिष्ण्यमास्थाय सिसृक्षयैक्षत ।

तां नाध्यगच्छद् दृशमत्र सम्मतां
प्रपञ्चनिर्माणविधिर्यया भवेत् ॥ ५ ॥

sa ādi-devo jagatāṁ paro guruḥ
svadhiṣṇyam āsthāya sisṛkṣayaikṣata
tāṁ nādhyagacchad dṛśam atra sammatāṁ
prapañca-nirmāṇa-vidhir yayā bhavet

saḥ – jis; *ādi-devaḥ* – pirmasis pusdievis; *jagatām* – visatos; *paraḥ* – aukščiausias; *guruḥ* – dvasinis mokytojas; *svadhiṣṇyam* – savo lotoso sosto; *āsthāya* – atrasti pradžią; *sisṛkṣayā* – visatos tvarkai nustatyti; *aikṣata* – ėmėsi svarstyti; *tām* – ta prasme; *na* – negalėjo; *adhyagacchat* – suprasti; *dṛśam* – krypties; *atra* – tuo požiūriu; *sammatām* – tinkamo kelio; *prapañca* – materialaus; *nirmāṇa* – kūrimo; *vidhiḥ* – procesas; *yayā* – kaip ir; *bhavet* – turėtų būti.

Viešpačiui Brahmai, pirmajam dvasiniam mokytojui ir viršiausiajai visatos būtybei, taip ir nepavyko atrasti iš ko stiebiasi lotosas, kurio žiede jis sėdi. Jis svarstė, kaip sukurti materialų pasaulį, bet jam buvo neaišku, kuria vaga turėtų vykti šis kūrybos darbas ir kaip jį įgyvendinti.

Komentaras: Šis posmas yra savotiška įžanga, nuo kurios prasideda transcendentinio Viešpaties ir Jo buveinės aprašymas. Pačioje „Śrīmad-Bhāgavatam“ teksto pradžioje jau sakyta, kad Aukščiausioji Absoliuti Tiesa egzistuoja Savo Paties buveinėje, kur nėra jokių, net menkiausių, iliuzinės jėgos pėdsakų. Dievo karalystė nėra mitas, o egzistuoja kaip kitokia, transcendentinė sritis, kurioje išsibarsčiusios Vaikuṇṭhos planetos. Apie tai bus kalbama ir pastarajame skyriuje.

Pažinti dvasinį pasaulį, kuris driekiasi toli už materialaus pasaulio ribų, ir visą jo sąrangą tegalima praktikuojant atsidavimo Viešpačiui tarnystę, *bhakti-yogą*. Gebėjimą kurti Viešpats Brahmā irgi įgijo per *bhakti-yogos* praktiką. Brahmājī nenumanė, nuo ko pradėti visatos kūrimą, maža to, jam nepavyko išsiaiškinti, kam turi būti dėkingas už tai, kad išvydo pasaulį. Tačiau *bhakti-yogos* metodas padėjo jam visa tai išsiaiškinti. *Bhakti-yoga* leidžia gyvai būtybei patirti Viešpatį, o patyrus Viešpatį kaip Aukščiausiąjį, atsiskleidžia visa tiesa. Tas, kuris pažįsta Aukščiausiąjį, pažįsta viską. Tokia vieninga Vedų nuomonė. Jei pats pirmasis visatos dvasinis mokytojas pažino tiesą Viešpaties malone, ar gali kas ją pažinti be Viešpaties malonės? Todėl kiekvienas, kuris siekia pažinti tiesą iki galo, turi stengtis pelnyti Viešpaties malonę, – kito pažinimo kelio tiesiog nėra. Pastangos pažinti tiesą, pasikliaujant vien savo jėgomis, yra beprasmis laiko gaišimas.

6 TEKSTAS

स चिन्तयन्द्व्यक्षरमेकदाम्भ-
स्युपाशृणोद् द्विर्गदितं वचो विभुः ।
स्पर्शेषु यत्षोडशमेकविंशं
निष्किञ्चनानां नृप यद्धनं विदुः ॥ ६ ॥

sa cintayan dvy-akṣaram ekadāmbhasy
upāśṛṇod dvir-gaditaṁ vaco vibhuḥ
sparśeṣu yat ṣoḍaśam ekaviṁśaṁ
niṣkiñcanānāṁ nṛpa yad dhanaṁ viduḥ

saḥ – jis; *cintayan* – taip mąstydamas; *dvi* – du; *akṣaram* – skiemenis; *ekadā* – vieną kartą; *ambhasi* – vandenyje; *upāśṛṇot* – išgirdo šalia; *dviḥ* – dusyk; *gaditam* – ištartus; *vacaḥ* – žodžius; *vibhuḥ* – didysis; *sparśeṣu* – *sparśos* raidėmis; *yat* – kurie; *ṣoḍaśam* – šešioliktoji; *ekaviṁśam* – ir dvidešimt pirmoji; *niṣkiñcanānām* – atsižadėjusiųjų pasaulio; *nṛpa* – o valdove; *yat* – kas yra; *dhanam* – turtas; *viduḥ* – kaip tai yra žinoma.

Ir kol būdamas vandenyje Brahmājī apie tai mąstė, greta jis dusyk labai aiškiai išgirdo du skiemenis, susijungusius į žodį. Vienas skiemenų buvo šešioliktoji, o kitas – dvidešimt pirmoji sparšos abėcėlės raidė. Susijungę, jie tapo brangiausiu atsižadėjusiųjų pasaulio turtu.

Komentaras: Priebalsiai sanskrito kalboje skiriami į dvi grupes: *sparśa-varṇas* ir *tālavya-varṇas*. Raidės nuo *ka* iki *ma* skiriamos *sparśa-varṇų* grupei, kurių šešioliktoji yra *ta,* o dvidešimt pirmoji – *pa*. Susijungusios išvien, jos sudaro žodį *tapa,* askezė. Askezė yra brahmanų ir pasaulio atsižadėjusiųjų turtas ir puošmena. Pasak „Bhāgavatos“ filosofijos doktrinos, žmonės ateina į šį pasaulį tam, kad vykdytų *tapą,* nes askezė – vienintelis būdas pažinti save. Žmogaus paskirtis yra pažinti save, o ne vaikytis jutiminių malonumų. *Tapa,* askezė, atsirado kartu su visata, ir pirmasis, kuris ėmėsi ją praktikuoti, buvo visos visatos dvasinis mokytojas, Viešpats Brahmā. Tik atliekant *tapasyą,* išnaudojamos visos žmogaus kūno teikiamos galimybės, o rafinuotas gyvuliškų instinktų tenkinimas nepakylėja žmogaus nuo gyvulio lygio. Gyvuliams terūpi jutiminiai malonumai, kurių esmę galima suformuluoti taip: valgyk, gerk ir linksminkis. Tačiau žmogui gyvenimas duotas tam, kad jis praktikuotų *tapasyą* ir sugrįžtų namo pas Dievą.

Suglumęs ir nenumanydamas, nuo ko pradėti materialios visatos kūrimą, Viešpats Brahmā ėmė leistis lotoso stiebu žemyn, norėdamas išsiaiškinti

iš kur šis auga, ir nusileidęs po vandeniu, jis dusyk išgirdo žodį „*tapa*“. Kai tobulumo siekiantis tiesos ieškotojas imasi *tapos,* jis užgimsta antrąsyk. Pažymėtinas posmo žodis *upāśṛṇot*. Prasminiu požiūriu jis labai artimas žodžiui *upanayana,* kuris reiškia mokinio, besirengiančio imtis *tapos,* priartėjimą prie dvasinio mokytojo. Taigi, išgirdęs dviskiemenį žodį *tapa,* Brahmājī gavo Viešpaties Kṛṣṇos įšventinimą ir apie tai jis pats pasakoja „Brahma-saṁhitoje“. Visuose „Brahma-saṁhitos“ posmuose Viešpats Brahmā refrenu pasirinko žodžius *govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi*. Brahmā tapo *vaiṣṇava,* Viešpaties atsidavusiu tarnu dar iki jis sukūrė milžinišką visatą. „Brahma-saṁhitoje“ pasakyta, kad Viešpats atskleidė Brahmai Kṛṣṇos *mantrą,* kurią sudaro aštuoniolika raidžių ir kurią pripažįsta visi Viešpaties Kṛṣṇos atsidavę tarnai. Mokinių sekos principo laikomės ir mes, nes priklausome Brahmos *sampradāyai,* mokinių sekai, kurios pradininkas buvo pats Brahmā, o po Brahmos jos skelbiamas tiesas perėmė Nārada, iš Nārados – Vyāsa, iš Vyāsos – Madhva Muni, iš Madhvos Munio – Mādhavendra Puri, iš pastarojo – Īśvara Puri, iš Īśvaros Purio – Viešpats Caitanya, kol pagaliau jos pasiekė ir vieną iš šios tradicijos įpėdinių, Jo Dieviškąją Kilnybę Bhaktisiddhāntą Sarasvatį, mūsų dieviškąjį mokytoją.

Kiekvienas, kuris gavo įšventinimą ir teisę priklausyti mokinių sekai, gali pasiekti tų pačių rezultatų, t.y. įgyti kūrimo dovaną, kurią turi Brahmā. Šventoji *mantra* yra vienintelė tyraširdžio Viešpačiui ištikimo tarno atrama. Praktikuodamas *tapasyą,* Viešpaties bhaktas įgyja visas tas nepaprastas galias, kuriomis gali pasigirti Viešpats Brahmā.

7 TEKSTAS

निशम्य तद्वक्तृदिदृक्षया दिशो
विलोक्य तत्रान्यदपश्यमानः ।
स्वधिष्ण्यमास्थाय विमृश्य तद्धितं
तपस्युपादिष्ट इवादधे मनः ॥ ७ ॥

niśamya tad-vaktṛ-didṛkṣayā diśo
vilokya tatrānyad apaśyamānaḥ
svadhiṣṇyam āsthāya vimṛśya tad-dhitaṁ
tapasy upādiṣṭa ivādadhe manaḥ

niśamya – išgirdęs; *tat* – tai; *vaktṛ* – kalbėtoją; *didṛkṣayā* – pamėginęs aptikti ištarusį; *diśaḥ* – visas puses; *vilokya* – matydamas; *tatra* – ten; *anyat* –

nieko kito; *apaśyamānaḥ* – neaptikęs; *svadhiṣṇyam* – ant savo lotoso sosto; *āsthāya* – atsisėdo; *vimṛśya* – nutaręs; *tat* – tai; *hitam* – gerovė; *tapasi* – askezei; *upādiṣṭaḥ* – kaip buvo liepta; *iva* – prisilaikant; *ādadhe* – skyrė; *manaḥ* – dėmesį.

Išgirdęs šį garsą, jis ėmė žvalgytis į visas puses, akimis ieškodamas to, kas jį ištarė. Bet aplinkui save nieko daugiau nepamatęs, nutarė, kad protingiausia bus sugrįžti į savo lotoso sostą ir, kaip buvo liepta, susikaupus atsidėti askezei.

Komentaras: Norint pasiekti gyvenimo tikslą, reikia pasimokyti iš Viešpaties Brahmos, pirmos gyvos būtybės, išvydusios pasaulį kūrimo aušroje. Gavęs Aukščiausiojo Viešpaties įšventinimą ir Jo paskatintas imtis *tapasyos,* kupinas ryžto jis ėmė vykdyti Viešpaties valią ir, nors kiek siekė Brahmos žvilgsnis aplink nebuvo nė gyvos dvasios, jis suvokė, kad ausis pasiekę garsai išėjo iš Viešpaties lūpų. Tada Brahmā buvo vienintelė gyva būtybė – niekas dar nebuvo sukurta ir išskyrus jį visatoje nebuvo nė gyvos dvasios. Pirmajame pirmosios „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmės skyriuje teigiama, kad Brahmą įšventino Viešpats, glūdintis jo širdyje. Supersielos pavidalu Viešpats glūdi visų gyvų būtybių širdyse, ir Jis įšventino Brahmą į mokinius, nes žinojo, kad Brahmā to labai nori. Lygiai taip pat Viešpats gali įšventinti kiekvieną iš mūsų, jei, žinoma, mes to norime.

Kaip sakyta, Brahmā yra pirmasis visatos dvasinis mokytojas, ir nuo tada, kai jis buvo Viešpaties įšventintas, „Śrīmad-Bhāgavatam“ yra perduodama mokinių seka, o norint suvokti jos prasmę, būtina kreiptis į dvasinį mokytoją, kuris šiandien yra gyva grandis, galinti sujungti mus su mokinių seka. Gavus įšventinimą iš tikro dvasinio mokytojo, priklausančio šiai sekai, būtina imtis *tapasyos,* kuri tiesiogiai susijusi su atsidavimo Viešpačiui tarnystės praktika. Tačiau nereikėtų lyginti savęs su Brahma ir tikėtis, kad Viešpats, būdamas mūsų širdyje, Pats asmeniškai dovanos mums įšventinimą, nes mūsų laikais siekių ir minčių tyrumu niekas negali net iš tolo lygintis su Brahma. Teisė užimti visatos kūrėjo Brahmos postą suteikiama tik visiškai tyros širdies gyvai būtybei. Kas negali tuo pasigirti, neturėtų tikėtis iš Viešpaties tokio pat dėmesio, kurį Jis skiria Brahmājī. Tačiau tyraširdžiai Viešpaties tarnai, šventraščiai (ypač „Bhagavad-gīta“ bei „Śrīmad-Bhāgavatam“) ir tikras dvasinis mokytojas, kuris visada išties pagalbos ranką nuoširdžiai sielai, atveria žmogui iš esmės tas pačias galimybes. Pas tą, kuris nuoširdžiai siekia tarnauti Viešpačiui, Viešpats ateina Pats dvasinio mokytojo pavidaliu. Todėl tikrą dvasinį mokytoją nuoširdus Viešpaties tarnas turi laikyti Viešpaties pasiuntiniu, kuriuo Jis Pats labai pasitiki.

Jeigu žmogus sutinka tikrą dvasinį mokytoją ir pripažįsta jį savo vadovu, tai neabejotinai rodo, kad jisai pelnė ilgai lauktą Viešpaties malonę.

8 TEKSTAS

दिव्यं सहस्राब्दममोघदर्शनो
जितानिलात्मा विजितोभयेन्द्रियः ।
अतप्यत स्माखिललोकतापनं
तपस्तपीयांस्तपतां समाहितः ॥ ८ ॥

divyaṁ sahasrābdam amogha-darśano
jitānilātmā vijitobhayendriyaḥ
atapyata smākhila-loka-tāpanaṁ
tapas tapīyāṁs tapatāṁ samāhitaḥ

divyam – anot pusdievių iš aukštutinių planetų; *sahasra* – tūkstantį; *abdam* – metų; *amogha* – švarų, niekuo nesuterštą; *darśanaḥ* – turintis tokį būties regėjimą; *jita* – valdė; *anila* – gyvybę; *ātmā* – protą; *vijita* – suvaldė; *ubhaya* – abu; *indriyaḥ* – kuriam būdingos tokios juslės; *atapyata* – ėmėsi askezės; *sma* – praeityje; *akhila* – visą; *loka* – pasaulį; *tāpanam* – mokydamas; *tapaḥ* – askezę; *tapīyān* – rūsčiausią askezę; *tapatām* – iš visų tramdančių kūną; *samāhitaḥ* – taip atlikęs.

Viešpats Brahmā tramdė savo kūną ištisą tūkstantį metų pusdievių laiku. Jis išgirdo transcendentinį garsą iš aukštybių ir palaikė jį dieviškuoju ženklu, todėl, kaip buvo liepta, ėmėsi tramdyti savo mintis ir jausmus. Savo askeze jis parodė sektiną pavyzdį visoms gyvoms būtybėms, ir dėl to pelnė didžiausiojo iš asketų vardą.

Komentaras: Viešpats Brahmā išgirdo antgamtišką garsą *tapa,* bet niekur neišvydo jį ištarusios asmenybės. Ir vis dėlto, pamokymą imtis *tapos,* askezės, jis palaikė išganingu, todėl tūkstantį dangiškųjų metų meditavo. Vieni dangiškieji metai trunka $6 \times 30 \times 12 \times 1000$ (2 160 000) mūsų metų. Brahmā pakluso išgirstam pamokymui, nes būdamas tyras dvasia, jis teisingai suprato absoliučią Viešpaties prigimtį ir nedarė skirtumų tarp Viešpaties ir Jo žodžių. Viešpaties asmenybė ir garsai, išeinantys iš Jo lūpų, niekuo nesiskiria net ir tada, kai girdėdami Jo žodžius Jo Paties nematome. Geriausias

būdas pažinti tiesą – paklusti dieviškajai valiai, ir Brahmā, aukščiausiasis mūsų dvasinis mokytojas, savo pavyzdžiu rodo, kaip praktiškai taikomas šis pažinimo metodas. Transcendentinis garsas nepraranda visų savo galių vien todėl, kad plika akimi mes nematome to, kuris jį ištaria. Todėl „Śrīmad-Bhāgavatam“, „Bhagavad-gītā“ ar bet kuris kitas Dievo apreikštas šventraštis, žinomas šiame pasaulyje, jokiu būdu nelaikytinas paprasta knyga, perteikiančia jokių transcendentinių galių neturintį materialų garsą.

Transcendentines žinias privalu perimti iš patikimo šaltinio, pripažinti jų realumą ir imti ryžtingai vykdyti gautus nurodymus. Svarbu gauti jas iš patikimo šaltinio, t.y. išgirsti iš tikro dvasinio mokytojo lūpų, nes tai ir yra raktas į sėkmę. Materialus garsas neturi tokių galių, todėl tariamai transcendentinis garsas iš neautoritetingo žmogaus lūpų taip pat neturės galios. Reikia išmokti atskirti garsus, kuriuose slypi transcendentinė galia, ir jei žmogui, savo sprendimo galia ar laimingo atsitiktinumo dėka, pavyks surasti tikrą dvasinį mokytoją ir išgirsti iš jo lūpų transcendentinį žodį, jam atsivers kelias į išsivadavimą. Tačiau, kad tai įvyktų, mokinys turi būti pasiryžęs įvykdyti dvasinio mokytojo valią, kaip Viešpats Brahmā, kuris pakluso savo dvasiniam mokytojui, – Pačiam Viešpačiui. Pasiryžimas besąlygiškai vykdyti autoritetingo dvasinio mokytojo valią yra raktas į sėkmę.

Viešpats Brahmā sutramdė savo jusles dviem lygiais – jutiminio suvokimo ir jutiminių organų, nes turėjo panaudoti jas, kad vykdyti Viešpaties nurodymą. Vadinasi, sutramdyti jusles, reiškia panaudoti jas transcendentinėje tarnystėje Viešpačiui. Viešpaties valią perduoda mokinių seka, ją išgirstame iš autoritetingo dvasinio mokytojo lūpų, todėl tas, kuris vykdo jo nurodymus, iš tikrųjų sutramdė savo jusles. Askezė, kurią besąlygiškai tikėdamas Viešpačiu atliko Brahmājī, įkvėpė jam tiek galios, kad jisai sukūrė visą visatą. O įgijęs tokią nepaprastą galią, jis pelnė geriausiojo iš *tapasvių* šlovę.

9 TEKSTAS

तस्मै स्वलोकं भगवान् सभाजितः
सन्दर्शयामास परं न यत्परम् ।
व्यपेतसङ्क्लेशविमोहसाध्वसं
स्वदृष्टवद्भिर्पुरुषैरभिष्टुतम् ॥ ९ ॥

tasmai sva-lokaṁ bhagavān sabhājitaḥ
sandarśayām āsa paraṁ na yat-param

vyapeta-saṅkleśa-vimoha-sādhvasaṁ
sva-dṛṣṭavadbhir puruṣair abhiṣṭutam

tasmai – jam; *sva-lokam* – Savo Paties planetą arba buveinę; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *sabhājitaḥ* – patenkintas Brahmos askeze; *sandarśayām āsa* – apreiškė; *param* – aukščiausiąją; *na* – nėra; *yat* – už kurią; *param* – aukštesnės; *vyapeta* – visiškai atsikratę; *saṅkleśa* – penkių tipų materialių negandų; *vimoha* – be iliuzijos; *sādhvasam* – materialios būties baimės; *sva-dṛṣṭa-vadbhiḥ* – tobulai save pažinusių; *puruṣaiḥ* – asmenų; *abhiṣṭutam* – šlovinamą.

Savo asketišku žygiu Viešpats Brahmā pelnė Dievo Asmens prielankumą, ir Viešpats apreiškė jam Savo buveinę Vaikuṇṭhą, aukščiausiąją iš planetų. Transcendentinę Viešpaties buveinę šlovina visos dvasiškai susivokusios sielos – tie, kurie atsikratė iliuzinės būties negandų ir baimių.

Komentaras: Griežtos askezės, kurias vykdė Viešpats Brahmā, be jokių abejonių buvo atsidavimo Viešpačiui tarnystės (*bhakti*) forma. Antraip jis nebūtų regėjęs Vaikuṇṭhos, *svalokam,* Viešpaties asmens buveinės. Pasauliai, kuriuose gyvena Pats Viešpats, – Vaikuṇṭhos, yra visiškai realūs, tačiau priešingai negu mano impersonalistai, jie nėra materialūs. Teisė išvysti Viešpaties buveinę savo akimis tepelnoma per atsidavimo Viešpačiui tarnystę, todėl kelias į šiuos pasaulius atviras tiktai Viešpaties bhaktams. Praktikuojantis askezę neišvengia sunkumų, bet sunkumai *bhakti-yogos* kelyje yra transcendentinio džiaugsmo šaltinis, tuo tarpu visi kiti sunkumai, susiję su askezėmis, kurių reikalauja kiti savivokos metodai (*jñāna-yoga, dhyāna-yoga* ir kiti) neatveria kelio į Vaikuṇṭhas ir yra paprasčiausias varginantis darbas. Kuldamas pelus, grūdų negausi. Analogiškai nieko nelaimėsi ir praktikuodamas askezes, neturinčias ryšio su *bhakti-yoga* ir dvasiniu tobulėjimu.

Praktikuodami *bhakti-yogą,* mes tarytum sėdime lotoso žiede, išaugusiame iš transcendentinio Dievo Asmens pilvo, nes jis buvo Viešpaties Brahmos sostas. Brahmājī pavyko laimėti Viešpaties prielankumą, ir Viešpats už tai jam parodė Savo buveinę. „Śrīmad-Bhāgavatam“ komentare „Kramasandarbhoje“ Śrīla Jīva Gosvāmis cituoja vieną iš Vedų raštų „Garga Upaniṣadą“. „Garga Upaniṣada“ perpasakoja Yājñavalkyos pokalbį su Gārgiu, kuris aprašo transcendentinę Viešpaties buveinę ir teigia, kad ji yra iškilusi virš pačios aukščiausios visatos planetos Brahmalokos. Ir nors Viešpaties buveinę aprašo Dievo apreikšti šventraščiai („Bhagavad-gītā“, „Śrīmad-Bhāgavatam“), riboto mąstymo žmonės tebelaiko šiuos pasakojimus mito-

logija. Pažymėtinas posmo žodis *sva-dṛṣṭavadbhiḥ,* – tas, kuris pažino tikrą savojo „aš“ esmę, suvokia jį turint ir transcendentinį pavidalą. Savojo „aš“ ir Aukščiausiojo kaip impersonalios esmės suvokimas neatskleidžia visos tiesos, tai tėra materialios asmenybės sampratos neigimas. Ir Pats Dievo Asmuo, ir Jo ištikimi tarnai yra transcendentinės asmenybės. Jie neturi materialių kūnų. Nuo materialaus kūno neatsiejamos penkios kančios būsenos: neišmanymas, savojo „aš“ tapatinimas su materija, potraukis materijai, neapykanta ir prie materialaus pasaulio prikaustyta sąmonė. Ir kol žmogus yra šių penkių materialios kančios formų nelaisvėje, kelias į Vaikuṇṭhalokas jam uždarytas. Savojo „aš“ kaip beasmenės esmės supratimas – tai materialios asmenybės neigimo forma, nuo kurios dar labai toli iki pozityvaus transcendentinės individualybės, egzistuojančios dvasiniu pavidalu, supratimo. Apie individualias įkūnytąsias būtybes iš transcendentinio pasaulio bus kalbama tolimesniuose posmuose. Brahmājī ir pats apibūdino aukščiausiąją Vaikuṇṭhalokos planetą Goloką Vṛndāvaną, kur Viešpats piemenėlio pavidalu, apsuptas šimtų tūkstančių sėkmės deivių, gano transcendentines *surabhi* karves.

cintāmaṇi-prakara-sadmasu kalpa-vṛkṣa-
lakṣāvṛteṣu surabhīr abhipālayantam
lakṣmī-sahasra-śata-sambhrama-sevyamānaṁ
govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi
(„Brahma-saṁhitā“ 5.29)

Pastarasis posmas patvirtina ir „Bhagavad-gītos“ žodžių *yad gatvā na nivartante tad dhāma paramaṁ mama* teisingumą. Žodis *param* reiškia transcendentinį Brahmaną. Vadinasi Viešpaties buveinė taip pat yra Brahmanas, tapatus Aukščiausiajam Dievo Asmeniui. Viešpatį, kaip ir Jo buveinę, vadina Vaikuṇṭha. Regėti Vaikuṇṭhą ir ją šlovinti tegali tas, kuris turi transcendentinį kūną ir transcendentinius jutimus.

10 TEKSTAS

प्रवर्तते यत्र रजस्तमस्तयोः
सत्त्वं च मिश्रं न च कालविक्रमः ।
न यत्र माया किमुतापरे हरे-
रनुव्रता यत्र सुरासुरार्चिताः ॥१०॥

pravartate yatra rajas tamas tayoḥ
sattvaṁ ca miśraṁ na ca kāla-vikramaḥ

na yatra māyā kim utāpare harer
anuvratā yatra surāsurārcitāḥ

pravartate – vyrauja; *yatra* – kurioje; *rajaḥ tamaḥ* – aistros ir neišmanymo *guṇos; tayoḥ* – jų abiejų; *sattvam* – dorybės *guṇos; ca* – ir; *miśram* – susimaišymas; *na* – niekada; *ca* – ir; *kāla* – laiko; *vikramaḥ* – įtaka; *na* – nei; *yatra* – tenai; *māyā* – iliuzinė, išorinė energija; *kim* – kokia; *uta* – ten yra; *apare* – kiti; *hareḥ* – Dievo Asmens; *anuvratāḥ* – bhaktai; *yatra* – kurioje; *sura* – pusdievių; *asura* – ir demonų; *arcitāḥ* – garbinamas.

Šioje asmeniškoje Viešpaties buveinėje nėra vietos materialioms neišmanymo ir aistros guņoms. Ten viešpataujančios dorybės nedrumsčia žemesniosios guņos. Jo buveinėje valdžios neturi ir patsai laikas, ir juolab iliuzinė išorinė energija, kuriai kelias į Viešpaties karalystę uždaras. Visi jos gyventojai – ir pusdieviai, ir demonai – ištikimai tarnauja Viešpačiui ir Jam lenkiasi.

Komentaras: Dievo karalystė, Vaikuņṭhos pasaulis, yra vadinamas *tripād-vibhūti,* ir savo dydžiu triskart pralenkia materialius pasaulius. Pastarasis posmas, kaip beje ir „Bhagavad-gītā“, apibūdina Vaikuņṭhos sferas labai glausta forma. Mūsų visata, kurioje yra miriadai žvaigždžių ir planetų, tėra viena iš milijardų analogiškų visatų, susispietusių *mahat-tattvoje*. Ir visos šios visatos drauge paėmus sudaro vos ketvirtadalį visos Viešpaties kūrinijos. Už mūsų dangaus ribų išsidriekęs dvasinis dangus, kuriame egzistuoja dvasinės planetos Vaikuņṭhos, visos jos drauge paėmus sudaro likusius tris ketvirtadalius Viešpaties kūrinijos. Dievas, visa ko kūrėjas, yra neišsenkantis. Žmogui sudėtinga suskaičiuoti, kiek lapų auga ant medžio ir kiek plaukų ant jo galvos. Tačiau atsiranda paikuolių, kurie, apakinti savo puikybės, puoselėja mintį tapti Dievu, nors negali sukurti nė plaukelio, augančio ant savo kūno. Žmogus sukūrė nemažai puikių susisiekimo priemonių, bet jei jam ir pavyktų nuskrieti į Mėnulį savo plačiai išreklamuotu kosminiu laivu, jis negalės ten gyventi. Tai suprasdamas, sveiko proto žmogus, užuot akiplėšiškai skelbęsis visatos valdovu, laikosi Vedų nurodymų, nes tai pats lengviausias transcendencijos pažinimo būdas. Taigi siekime pažinti transcendentinio pasaulio, besidriekiančio už materialaus pasaulio ribų, prigimtį bei sąrangą ir, ieškodami tiesos, remkimės „Śrīmad-Bhāgavatam“ autoritetu. Transcendentiniame pasaulyje nėra vietos materialioms jėgoms, visų pirma neišmanymo ir aistros *guņoms*. Neišmanymo *guņos* įtakojamos gyvosios būtybės yra užvaldytos aistrų ir troškimų. Tai reiškia, kad Vaikuņṭhalokų gyventojams aistros ir materialūs troškimai yra svetimi. „Bhagavad-gītoje“ teigiama, kad troškimai ir sielvartas apleidžia

gyvą būtybę jau pasiekus *brahma-bhūtos* būvį. Vadinasi, visi Vaikuṇṭhalokos gyventojai – tai būtybės, pasiekusios *brahma-bhūtos* būvį ir tuo jos skiriasi nuo materialaus pasaulio gyventojų, kankinamų nuolatinio sielvarto ir nepasotinamų troškimų. Materialiame pasaulyje žmogus, kuriam aistros ir neišmanymo *guṇos* neturi įtakos, yra veikiamas dorybės *guṇos*. Tačiau dorybė šiame pasaulyje turi aistros ir neišmanymo priemaišų. Tuo tarpu Vaikuṇṭhalokoje dorybė viešpatauja grynuoju pavidalu.

Svarbiausias Vaikuṇṭhalokos bruožas yra bet kokių iliuzinės išorinės energijos apraiškų nebuvimas. Nors iliuzinė energija – viena iš Aukščiausiojo Viešpaties pusių, ji atsieta nuo Viešpaties. Tačiau priešingai nei teigia monizmo filosofijos šalininkai, iliuzinė energija yra reali. Tas, kuris virvę laiko gyvate, yra veikiamas iliuzijos, tačiau tiek virvė, tiek pati gyvatė – realios. Miražas, kurį regi nenuovokus gyvūnas ieškantis vandens dykumoje, yra iliuzija, tačiau tiek dykuma, tiek vanduo patys savaime yra realūs. Lygiai taip pat nuo Viešpaties nusisukusiam žmogui materiali Jo kūrinija atrodys iliuzinė, tačiau ištikimam Viešpaties tarnui materialus pasaulis yra realybė, nes jis – išorinės Viešpaties galios apraiška. Tačiau tai toli gražu ne vienintelė Viešpaties energija. Be jos Viešpats valdo dar ir vidinę energiją, sukūrusią kitą pasaulį – Vaikuṇṭhas, kuriame nėra vietos neišmanymui, aistroms, iliuzijai, kuriame nėra nei praeities, nei dabarties. Ribotas patyrimas neleidžia suvokti, kad toks Vaikuṇṭhos pasaulis gali egzistuoti, tačiau šis faktas pats savaime nepaneigia jo egzistavimo galimybės. Jei kosminis laivas negali nuskrieti iki Vaikuṇṭhos planetų, tai toli gražu nereiškia, kad jos apskritai neegzistuoja. Vaikuṇṭhos planetų egzistavimą įrodo jų aprašymai, pateikiami Dievo įkvėptuose raštuose.

Śrīla Jīva Gosvāmis cituoja „Nārada-pañcarātrą“, kur sakoma, kad transcendentinis pasaulis, Vaikuṇṭha, – tai pasaulis, kurį puošia begalinės transcendentinės ypatybės. Transcendentinės ypatybės, kurias tarnaudamas Viešpačiui išsiugdo žmogus, neturi nieko bendro su materialiomis ypatybėmis – neišmanymu, aistromis ir dorybe. Kas nenusilenkia Viešpačiui, tas negali išsiugdyti šių ypatybių. Viename „Padma Purāṇos“ skyrių, „Uttara-kaṇḍoje“, pasakyta, kad už vienos ketvirtosios Dievo kūrinijos ribų driekiasi pasaulis, sudarantis likusius tris ketvirtadalius Jo energijos. Riba, skirianti materialų ir dvasinį pasaulius, yra Virajos upė, kurios vandenys – tai transcendentiniai Viešpaties kūno išskiriamo prakaito srautai, o anapus Virajos plyti trys ketvirtadaliai Dievo kūrinijos. Ši Dievo kūrinijos sritis amžina, nekintanti, nesunaikinama, bekraštė, o gyvenimo sąlygos joje įkūnija aukščiausią tobulybę. „Sāṅkhya kaumudī“ pasakyta, kad grynoji dorybė, t.y. transcendentinė esmė, yra visiška materialių *guṇų* priešprieša. Transcendentiniame pasaulyje visos gyvos būtybės amžinai bendrauja su Viešpačiu,

jų santykiai niekada nenutrūksta, ir Viešpats yra viršiausioji viešpataujanti būtybė. „Āgama Purāṇose“ taip pat pateiktas transcendentinio pasaulio Viešpaties buveinėse aprašymas. Čia sakoma, kad dvasinės karalystės gyventojai be jokių kliūčių gali keliauti po Viešpaties kūriniją, kuri yra bekraštė, t.y. tose srityse, kurios sudaro tris ketvirtadalius Viešpaties kūrinijos. Kadangi šis pasaulis savo prigimtimi bekraštis, jame gyvenančių būtybių bendravimas su Viešpačiu neturi nei pradžios, nei pabaigos.

Iš to išplaukia išvada, kad dvasiniame pasaulyje nėra vietos materialioms neišmanymo ir aistros *guṇoms,* todėl šis pasaulis nei kuriamas, nei naikinamas. Materialiame pasaulyje viskas turi pradžią ir pabaigą. Visa, kas gyva ir negyva, jame egzistuoja laikinai, nuo sukūrimo iki naikinimo momento. Transcendentinėje karalystėje nevyksta nei kūrimas, nei naikinimas, – gyvenimas ten amžinas. Kitaip sakant, transcendentiniame pasaulyje viskas yra amžina ir nekintama, būtis čia spinduliuoja išmanymu ir palaima, o kadangi šis pasaulis nekinta, jame nėra praeities, dabarties ir ateities. Svarbiausioji laiko ypatybė dvasiniame pasaulyje yra jo nebuvimas. Materialus pasaulis yra kūrimo pradų tarpusavio sąveikos išdava, ir tokia pradų sąveika leidžia reikštis laikui, kuris neišvengiamai sukuria praeitį, dabartį ir ateitį. Tuo tarpu transcendentiniam pasauliui nebūdinga pradų tarpusavio sąveika, kuri vyksta pagal priežasties ir pasekmės dėsnius, todėl jame nesikartoja šešių pakopų materijos transformavimosi ciklas: gimimas, augimas, pusiausvyros būvis, šalutinių rezultatų formavimasis, nykimas ir žūtis. Transcendentinis pasaulis yra grynoji Viešpaties energijos veikimo sfera, jai nebūdinga iliuzija, viešpataujanti materialiame pasaulyje. Visas Vaikuṇṭhos pasaulis ir jame egzistuojančios realijos kuo akivaizdžiausiai byloja, kad visi čia yra Viešpaties tarnai. Viršiausioji iš visų gyvų būtybių Vaikuṇṭhos pasaulyje yra Viešpats, ir niekam net nekyla mintis užimti vadovaujančiojo vietą. Visi Vaikuṇṭhalokos gyventojai besąlygiškai pripažįsta aukščiausiąją Viešpaties viršenybę. Vedų teigimu, Viešpats yra aukščiausiasis valdovas, o visos kitos būtybės – paklusnūs Jo tarnai, nes Viešpats vienintelis rūpinasi visomis gyvomis būtybėmis ir tenkina visų jų gyvybines reikmes.

11 TEKSTAS

श्यामावदाताः शतपत्रलोचनाः
पिशङ्गवस्त्राः सुरुचः सुपेशसः ।
सर्वे चतुर्बाहव उन्मिषन्मणि-
प्रवेकनिष्काभरणाः सुवर्चसः ॥११॥

śyāmāvadātāḥ śata-patra-locanāḥ
piśaṅga-vastrāḥ surucaḥ supeśasaḥ
sarve catur-bāhava unmiṣan-maṇi-
praveka-niṣkābharaṇāḥ suvarcasaḥ

śyāma – dangaus mėlynės; *avadātāḥ* – vaiskumo; *śata-patra* – lotoso žiedo; *locanāḥ* – akys; *piśaṅga* – gelsvais; *vastrāḥ* – rūbais; *su-rucaḥ* – labai patrauklūs; *su-peśasaḥ* – spindinčios jaunystės; *sarve* – jie visi; *catuḥ* – keturių; *bāhavaḥ* – rankų; *unmiṣan* – paryškinantys žvilgėjimą; *maṇi* – perlai; *praveka* – aukščiausios kokybės; *niṣka-ābharaṇāḥ* – dekoratyviniai medalionai; *su-varcasaḥ* – spindintys.

Spindulingi Vaikuṇṭhos gyventojų kūnai yra dangaus mėlynės vaiskumo. Jų akys tartum lotoso žiedai. Jie dėvi geltonus rūbus ir yra nenusakomo grožio. Jie spindi jaunyste, turi keturias rankas, ir jų grožį dar labiau paryškina nuostabūs papuošalai – perlų vėriniai su medalionais.

Komentaras: Visi Vaikuṇṭhalokos gyventojai yra asmenybės, visi jie turi dvasinius kūnus, neturinčius analogų materialiame pasaulyje. Jų išorės aprašymų galima sutikti Dievo apreikštoje „Śrīmad-Bhāgavatam“. Transcendencijos, kaip beasmenės būties apibūdinimai, sutinkami šventraščiuose, traktuotini kaip nuoroda į tai, jog Vaikuṇṭhalokos gyventojų kūnai nesutinkami šioje visatoje. Gyvosios būtybės, gyvenančios skirtingose tos ar kitos planetos dalyse, yra labai nepanašios viena į kitą, lygiai taip Vaikuṇṭhalokos gyventojai nepanašūs į šios materialios visatos gyvas būtybes. Antai, jie turi keturias rankas, o žmonės, gyvenantys Žemėje, teturi dvi.

12 TEKSTAS

प्रवालवैदूर्यमृणालवर्चसः
परिस्फुरत्कुण्डलमौलिमालिनः ॥१२॥

pravāla-vaidūrya-mṛṇāla-varcasaḥ
parisphurat-kuṇḍala-mauli-mālinaḥ

pravāla – koralais; *vaidūrya* – ypatingas deimantas; *mṛṇāla* – dangiškojo lotoso; *varcasaḥ* – spinduliais; *parisphurat* – šviečiantys; *kuṇḍala* – auskarais; *mauli* – galvos; *mālinaḥ* – su girliandomis.

Kai kurių Vaikuṇṭhalokos gyventojų oda šviečia kaip koralai ir briliantai, jų galvos išpuoštos lotoso gėlių girliandomis, kai kurie turi auskarus.

Komentaras: Dalis Vaikuṇṭhalokos gyventojų yra pasiekę *sārūpyos* išvadavimą, – išorės bruožais jie nesiskiria nuo Dievo Asmens. *Vaidūryos* akmuo puošia tik Dievo Asmens krūtinę, tačiau kas pasiekia *sārūpyos* išvadavimą, tampa kaip du vandens lašai panašus į Viešpatį, taip pat gauna teisę nešioti šį brangakmenį.

13 TEKSTAS

भ्राजिष्णुभिर्यः परितो विराजते
लसद्विमानावलिभिर्महात्मनाम् ।
विद्योतमानः प्रमदोत्तमाद्युभिः
सविद्युदभ्रावलिभिर्यथा नभः ॥१३॥

bhrājiṣṇubhir yaḥ parito virājate
lasad-vimānāvalibhir mahātmanām
vidyotamānaḥ pramadottamādyubhiḥ
savidyud abhrāvalibhir yathā nabhaḥ

bhrājiṣṇubhiḥ – spindėjimu; *yaḥ* – Vaikuṇṭhalokas; *paritaḥ* – supa; *virājate* – taip išsidėstę; *lasat* – akinamai spindintys; *vimāna* – orlaiviai; *avalibhiḥ* – susispietę; *mahā-ātmanām* – didžiųjų Viešpaties bhaktų; *vidyotamānaḥ* – veriančio tarsi žaibo blyksnis grožio; *pramada* – moterys; *uttama* – dangiško; *adyubhiḥ* – gymio; *sa-vidyut* – su blyksinčiais žaibais; *abhrāvalibhiḥ* – su debesimis danguje; *yathā* – nelyginant; *nabhaḥ* – padangė.

Aplink Vaikuṇṭhos planetas skraido akinamai spindintys, pasakiški orlaiviai. Tai didžiųjų mahātmų, Viešpaties tarnų, erdvėlaiviai. Dangiškų moterų grožis veriantis tarsi žaibo blyksnis. O visas dvasinio pasaulio vaizdas – nelyginant dangus, išdabintas debesimis, tarp kurių blykčioja žaibai.

Komentaras: Sprendžiant iš posmo, Vaikuṇṭhos planetose esama erdvėlaivių. Jie skleidžia akinamą šviesą ir jais keliauja Viešpaties tarnai, lydimi dangiškų akinamo kaip žaibo blyksnis grožio moterų. O jeigu ten yra erdvėlaivių, vadinas, egzistuoja ir kitos analogiškos susisiekimo priemonės, nepanašios į šiame pasaulyje egzistuojančius mechaninius įtaisus. Dvasinis pasaulis yra vieningos prigimties. Ten viskas amžina, kupina palaimos ir išminties, todėl erdvėlaiviai ir kitos susisiekimo priemonės Vaikuṇṭhoje turi Brahmano ypatybių. Ir nors Vaikuṇṭhos pasaulyje nėra nieko išskyrus

Brahmaną, kvaila būtų manyti, kad jame tvyro tuštuma, kad jam nebūdinga įvairovė. Toks įvaizdis susiformuoja dėl žinių trūkumo, ir tai vienintelė priežastis, kodėl Brahmanas laikomas tuštuma. Dvasiniame pasaulyje skraido erdvėlaiviai, gyvena moterys ir vyrai, taigi, žinoma, yra ir namai, miestai ir visa kita, kas reikalinga tos ar kitos planetos gyvenimui. Nereikėtų idėjų apie šio pasaulio netobulumą taikyti transcendentiniam pasauliui, neįvertinus jo sąrangos prigimties, užmiršus, kad jis nepavaldus laikui, žemesniosioms materijos jėgoms ir t.t.

14 TEKSTAS

श्रीर्यत्र रूपिण्युरुगायपादयोः
करोति मानं बहुधा विभूतिभिः ।
प्रेङ्खं श्रिता या कुसुमाकरानुगै-
र्विगीयमाना प्रियकर्म गायती ॥१४॥

śrīr yatra rūpiṇy urugāya-pādayoḥ
karoti mānaṁ bahudhā vibhūtibhiḥ
preṅkhaṁ śritā yā kusumākarānugair
vigīyamānā priya-karma gāyatī

śrīḥ – sėkmės deivė; *yatra* – Vaikuņthos planetose; *rūpiṇī* – savo transcendentiniu pavidalu; *urugāya* – didžiųjų bhaktų apdainuojamam Viešpačiui; *pādayoḥ* – prie Viešpaties lotoso pėdų; *karoti* – atlieka; *mānam* – pagarbią tarnystę; *bahudhā* – įvairiausiais atributais; *vibhūtibhiḥ* – kartu su savo palydovėmis; *preṅkham* – džiaugsmo akstino; *śritā* – radusi prieglobstį; *yā* – kuri; *kusumākara* – pavasario; *anugaiḥ* – juodųjų bičių; *vigīyamānā* – dūzgimo lydima; *priya-karma* – brangiausiojo žygius; *gāyatī* – dainuodama.

Transcendentinio pavidalo sėkmės deivė su meile tarnauja prie Viešpaties lotoso pėdų. Juodųjų bičių, pavasario šauklių, dūzgimo paskatinta ji kartu su savo palydovėmis ne tik tarnauja Viešpačiui, patirdama neapsakomą džiaugsmą, bet ir giesmėmis šlovina nepaprastus Viešpaties darbus.

15 TEKSTAS

ददर्श तत्राखिलसात्वतां पतिं
श्रियः पतिं यज्ञपतिं जगत्पतिम् ।

सुनन्दनन्दप्रबलार्हणादिभिः
स्वपार्षदाग्रैः परिसेवितं विभुम् ॥१५॥

dadarśa tatrākhila-sātvatāṁ patiṁ
śriyaḥ patiṁ yajña-patiṁ jagat-patim
sunanda-nanda-prabalārhaṇādibhiḥ
sva-pārṣadāgraiḥ parisevitaṁ vibhum

dadarśa – Brahmā išvydo; *tatra* – ten (Vaikuṇṭhalokoje); *akhila* – visų; *sātvatām* – didžiųjų bhaktų; *patim* – Viešpatį; *śriyaḥ* – sėkmės deivės; *patim* – Viešpatį; *yajña* – aukos; *patim* – Viešpatį; *jagat* – visatos; *patim* – Viešpatį; *sunanda* – Sunandos; *nanda* – Nandos; *prabala* – Prabalos; *arhaṇa* – Arhaṇos; *ādibhiḥ* – jų; *sva-pārṣada* – Savo palydovų; *agraiḥ* – žymiausių; *parisevitam* – su transcendentine meile aptarnaujamą; *vibhum* – nepranokstamą Visagalį.

Vaikuṇṭhos planetose Viešpats Brahmā išvydo Dievo Asmenį, visų Savo ištikimų tarnų Valdovą, sėkmės deivės Viešpatį, aukos ir visatos Viešpatį, kuriam tarnauja geriausi iš geriausiųjų – Nanda, Sunanda, Prabala ir Arhaṇa, – artimiausieji Jo palydovai.

Komentaras: Sąvoka „karalius“ neatsiejama nuo jo artimiausių palydovų: asmeninio sekretoriaus, adjutanto, ministrų ir patarėjų. Lygiai taip nuo Viešpaties neatsiejamos įvairios Jo energijos, Jo palydovai, ištikimiausi tarnai ir t.t. Aukščiausiasis Viešpats yra visų gyvų būtybių valdovas. Jam lenkiasi visų religinių judėjimų sekėjai. Jis yra aukos Viešpats, visų turtų ir viso, kas yra Jo kūrinijoje, valdovas. Sąvoka „Aukščiausiasis Asmuo“ yra neatsiejama nuo Jo artimiausių palydovų, kurie tarnauja Jam su transcendentine meile.

16 TEKSTAS

भृत्यप्रसादाभिमुखं दृगासवं
प्रसन्नहासारुणलोचनाननम् ।
किरीटिनं कुण्डलिनं चतुर्भुजं
पीतांशुकं वक्षसि लक्षितं श्रिया ॥१६॥

bhṛtya-prasādābhimukhaṁ dṛg-āsavaṁ
prasanna-hāsāruṇa-locanānanam

kirīṭinaṁ kuṇḍalinaṁ catur-bhujaṁ
pītāmśukaṁ vakṣasi lakṣitaṁ śriyā

bhṛtya – tarno; *prasāda* – meilės jausmą; *abhimukham* – palankiai sutikdamas; *dṛk* – pačia išvaizda; *āsavam* – apsvaigimo; *prasanna* – labai patenkinta; *hāsa* – šypsena; *aruṇa* – rausvos; *locana* – akys; *ānanam* – veidas; *kirīṭinam* – su šalmu; *kuṇḍalinam* – su auskarais; *catuḥ-bhujam* – su keturiomis rankomis; *pīta* – geltonais; *aṁśukam* – rūbais; *vakṣasi* – ant krūtinės; *lakṣitam* – paženklintas; *śriyā* – sėkmės deive.

Kupinas prielankumo Dievo Asmuo palinko Savo mylinčių tarnų pusėn. Visa Jo svaiginamai patraukli išvaizda spinduliavo pasitenkinimą. Lengvas raudonis Jo šypsenos nutviekstą veidą darė dar patrauklesnį. Jis vilkėjo geltonus rūbus, galvą puošė šalmas ir auskarai. Jis turėjo keturias rankas, o krūtinė buvo pažymėta sėkmės deivės linijomis.

Komentaras: „Padma Purāṇoje“, „Uttara-khaṇḍos“ skyriuje, labai išsamiai aprašyta *yoga-pīṭha,* – vieta, kur gyvena Viešpats, apsuptas Savo amžinų tarnų. Šioje *yoga-pīṭhoje,* prie Viešpaties lotoso pėdų, glaudžiasi religijos, žinojimo, klestėjimo ir atsižadėjimo įsikūnijimai. Visos keturios Vedos, „Ṛk“, „Sāma“, „Yajur“ ir „Atharva“, yra šalia Viešpaties, kad Jis galėtų pasinaudoti jų patarimais. Be to, čia Viešpatį lydi šešiolika galių priešakyje su Caṇḍa. Caṇḍa ir Kumuda – tai sargybiniai, sergintys pirmuosius vartus. Viduriniuosius vartus sergsti Bhadra ir Subhadra, o paskutiniuosius – Jaya ir Vijaya. Nuo Viešpaties nesitraukia ir kiti sargybiniai, tarp jų Kumuda, Kumudākṣa, Puṇḍarīka, Vāmana, Śaṅkukarṇa, Sarvanetra, Sumukha ir kiti. Viešpaties rūmai prabangiai išpuošti ir juos patikimai saugo čia išvardinti sargybiniai.

17 TEKSTAS

अध्यर्हणीयासनमास्थितं परं
वृतं चतुःषोडशपञ्चशक्तिभिः ।
युक्तं भगैः स्वैरितरत्र चाध्रुवैः
स्व एव धामन् रममाणमीश्वरम् ॥१७॥

adhyarhaṇīyāsanam āsthitaṁ paraṁ
vṛtaṁ catuḥ-ṣoḍaśa-pañca-śaktibhiḥ

yuktaṁ bhagaiḥ svair itaratra cādhruvaiḥ
sva eva dhāman ramamāṇam īśvaram

adhyarhaṇīya – iškilmingai garbinamas; *āsanam* – soste; *āsthitam* – sėdėjo; *param* – Aukščiausiasis; *vṛtam* – apsuptas; *catuḥ* – keturių, t.y. *prakṛti, puruṣos, mahat* ir ego; *ṣoḍaśa* – šešiolikos; *pañca* – penkių; *śaktibhiḥ* – energijų; *yuktam* – trykštantis galia; *bhagaiḥ* – Savo turtų; *svaiḥ* – asmeninių; *itaratra* – kitų menkesnių gebėjimų; *ca* – taip pat; *adhruvaiḥ* – laikinų; *sve* – Savo; *eva* – tikrai; *dhāman* – buveine; *ramamāṇam* – besidžiaugiantis; *īśvaram* – Aukščiausiasis Viešpats.

Viešpats iškilmingai sėdėjo soste ir Jį supo įvairios energijos: keturios, šešiolika ir penkios bei šeši Jo asmens turtai, o taip pat kitos antraeilės laikinos energijos. Tačiau tikrasis ir viršiausias Savo buveinės valdovas buvo Jis Pats.

Komentaras: Nuo Viešpaties neatsiejami šeši Jo didieji lobiai. Jis yra pats turtingiausias, galingiausias, šlovingiausias, nuostabiausias, labiausiai atsižadėjęs ir turi absoliutų žinojimą. O dėl Jo materialios kūrybos energijų, tai jų yra keturios, – tai *prakṛti, puruṣos, mahat-tattvos* ir ego pradai. Dar Jam tarnauja šešiolika kitų energijų: penkios stichijos (žemė, vanduo, oras, ugnis, dangus), penki jutimo organai (akys, ausys, nosis, oda, liežuvis), penki vykdomieji organai (rankos, kojos, skrandis, šalinamoji anga ir lyties organai) bei protas. Penkios posme paminėtos energijos – tai jutimo objektai – forma, skonis, kvapas, garsas ir lytėjimas. Visos dvidešimt penkios energijos tarnauja Viešpačiui materialioje kūrinijoje, kur jos lydi Viešpatį, pasirengusios tučtuojau įvykdyti bet kurį Jo įsakymą. Aštuoni antraeiliai Jo lobiai (*aṣṭa-siddhi,* kurių siekia *yogai,* norintys tapti laikinais materialios būties viešpačiais) taip pat yra Jo valdžioje, ir visos šitos jėgos būdingos Jam iš prigimties. Kad jas įgytų, Jam nereikia dėti jokių pastangų, todėl Jis yra Aukščiausiasis Viešpats.

Atsidėjusi rūsčioms askezėms ar lavindama kūną fiziniais pratimais, gyva būtybė gali laikinai įgyti tų ar kitų nepaprastų gebėjimų, tačiau tai dar nereiškia, kad ji tampa Aukščiausiuoju Viešpačiu. Aukščiausiajam Viešpačiui būdinga energija, kuri daro Jį galingesnį už bet kurį *yogą*. Jam žinoma žymiai daugiau už bet kurį *jñānį,* Jis turtingesnis už didžiausią turčių, gražesnis už pačią dailiausią gyvą būtybę ir dosnesnis už didžiausią filantropą. Jis aukštesnis už visas gyvas būtybes, neprilygstamas, todėl niekam Jo nepranokti. Niekas negali prilygti Jam savo galybe, fizine jėga, kad ir kokius asketiškus žygius atliktų, kad ir kokius *yogos* gebėjimus parodytų. *Yogos*

praktikos sėkmė visiškai priklauso nuo Dievo malonės. Būdamas be galo dosnus, Viešpats gali apdovanoti *yogą* laikinais gebėjimais, kurių šis atsidėjęs siekia, bet savo ištikimiems tarnams, neprašantiems Viešpaties nieko, išskyrus galimybę Jam tarnauti, mainais į nesavanaudišką transcendentinę tarnystę Jis dovanoja Patį Save.

18 TEKSTAS

तद्दर्शनाह्लादपरिप्लुतान्तरो
हृष्यत्तनुः प्रेमभराश्रुलोचनः ।
ननाम पादाम्बुजमस्य विश्वसृग्
यत्पारमहंस्येन पथाधिगम्यते ॥१८॥

tad-darśanāhlāda-pariplutāntaro
hṛṣyat-tanuḥ prema-bharāśru-locanaḥ
nanāma pādāmbujam asya viśva-sṛg
yat pāramahaṁsyena pathādhigamyate

tat – regint Viešpatį; *darśana* – regėjimo; *āhlāda* – džiaugsmo; *paripluta* – apimtas; *antaraḥ* – širdyje; *hṛṣyat* – ekstazės užvaldytu; *tanuḥ* – kūnu; *prema-bhara* – sklidinas transcendentinės meilės; *aśru* – su ašaromis; *locanaḥ* – akyse; *nanāma* – puolė; *pāda-ambujam* – prie lotoso pėdų; *asya* – Viešpaties; *viśva-sṛk* – visatos kūrėjas; *yat* – kurio; *pāramahaṁsyena* – didžios išsivadavusios sielos; *pathā* – keliu; *adhigamyate* – yra sekama.

Regint Viešpatį, kuris spindėjo visa Savo didybe, Brahmos širdį užliejo džiaugsmas. Iš jį apėmusios transcendentinės meilės ir dvasinio pakilimo, Viešpaties Brahmos akys pritvinko meilės ašarų, ir jis puolė Viešpačiui po kojų. Tokia gyvosios būtybės [paramahaṁsos] tobulumo viršūnė.

Komentaras: Šios knygos pradžioje pasakyta, kad „Śrīmad-Bhāgavatam“ – tai didingas kūrinys, skirtas *paramahaṁsoms*. *Paramo nirmatsarāṇāṁ satām,* t.y. „Śrīmad-Bhāgavatam“ skirta tam, kuris niekam nejaučia pykčio. Pagieža, būdinga sąlygotai gyvai būtybei egzistuojant materialios nelaisvės sąlygomis, turi labai gilias šaknis. Ji kyla iš pačios sąlygotos būties gelmių, t.y. priešiškumo Aukščiausiajam Dievo Asmeniui. Visi Dievo įkvėpti šventraščiai pripažįsta Dievo Asmens egzistavimą kaip neginčijamą faktą. „Bhagavad-gītoje“ ypatingo dėmesio susilaukia Aukščiausiojo Viešpaties

asmens apektas, maža to, baigiamojoje šio didingo kūrinio dalyje pabrėžiama, kad norint nugalėti kančias, reikia nusilenkti Viešpačiui. Deja, nuodėminga praeitis neleidžia žmogui tikėti Dievo Asmens buvimu, maža to, žmogus pats užsimoja tapti Dievu, nors tam neturi nei galimybių, nei teisės. Pagieža griaužia net tas sąlygotas sielas, kurios panūsta susilieti su Viešpačiu, taigi net patys didžiausi filosofai empirikai teoriškai postuluojantys vienovę su Aukščiausiuoju Viešpačiu negali tapti *paramahaṁsomis,* nes jų sąmonė tebėra apnuodyta pykčio. Vadinasi, *paramahaṁsos* būvis tepasiekiamas tiems, kurie ryžtingai atsidėjo *bhakti-yogos* praktikai. Pirmasis *bhakti-yogos* žingsnis yra tvirtas įsitikinimas, kad atsidavimo tarnystės Viešpačiui, kurios vienintelė paskata – transcendentinė meilė, pakanka aukščiausiam tobulumui pasiekti. Brahmājī tikėjo šia stebuklinga *bhakti-yogos* ypatybe, jis patikėjo Viešpačiu, nurodžiusiu jam vykdyti *tapą,* ir ėmėsi vykdyti Jo valią atsidėjęs griežtai askezei. *Tapasyą,* kurią jis atliko, vainikavo sėkmė: prieš jo akis iškilo Vaikuṇṭhalokos ir Viešpaties paveikslas. Aukščiausiojo Viešpaties buveinė nepasiekiama jokiomis mechaninėmis priemonėmis, nei minties jėga, nei kosminiais laivais, tačiau Vaikuṇṭhaloką galima pasiekti praktikuojant *bhakti-yogą,* nes tik *bhakti-yoga* leidžia patirti Viešpatį. Viešpats Brahmājī sėdėjo kaip sėdėjęs savo lotoso soste, o iš ten – nes kuo nuoširdžiausiai praktikavo *bhakti-yogą,* – regėjo nepaprastai margą ir įvairų Vaikuṇṭhalokų pasaulį, matė Viešpatį ir Jo artimiausius palydovus.

Imdamas pavyzdį iš Viešpaties Brahmos, t.y. stojęs į *paramahaṁsų* kelią, kurį rinktis rekomenduoja pastarasis posmas, kiekvienas iš mūsų net ir šiandien gali pelnyti nepaprastą dovaną, kurią kitados pelnė Viešpats Brahmā. *Bhakti-yogą,* kaip savęs pažinimo metodą skirtą mūsų epochai, aprobavo ir Viešpats Caitanya. Pirmiausia reikia patikėti Aukščiausiojo Dievo Śrī Kṛṣṇos egzistavimu, patikėti besąlygiškai, atsisakius mėginimo patirti Jį abstrakčiuoju protu. Norint pažinti Viešpatį, reikėtų atiduoti pirmenybę „Śrīmad Bhagavad-gītai“, o vėliau imtis ir „Śrīmad-Bhāgavatam“ tekstų studijų. Klausytis šių kūrinių komentavimo reikia iš *Bhāgavatam* asmenybės, o ne iš skaitovo profesionalo, *karmio, jñānio* ar *yogo* lūpų. Tokia Dievo mokslo suvokimo paslaptis. Norint suvokti šį mokslą, nebūtina atsižadėti pasaulio, nebūtina versti savo gyvenimo aukštyn kojom. Tereikia susirasti autoritetingą Viešpaties tarną, ir pasisėmus tikėjimo, iš jo lūpų klausytis transcendentinio Viešpaties žodžio. Toks yra posme rekomenduojamas *paramahaṁsų* kelias. Vienas iš daugelio šventų Viešpaties vardų – *ajita,* „neįveikiamas“. Ir vis dėlto pasirinkus *paramahaṁsų* kelią, Jo širdį galima užkariauti. Šią tiesą suvokė ir jos veiksmingumą praktiškai parodė Viešpats Brahmā. Viešpats Brahmā asmeniškai rekomenduoja *paramahaṁsapanthāḥ,* štai jo žodžiai:

jñāne prayāsam udapāsya namanta eva
jīvanti sanmukharitāṁ bhavadīya vārtām
sthāne sthitāḥ śruti-gatāṁ tanu-vāṅ-manobhir
ye prāyaśo 'jita jito 'py asi tais trilokyām

Viešpats Brahmā tarė: „O Viešpatie Kṛṣṇa, nors Tu esi *ajita* – neįveikiamas, ištikimas Tavo tarnas, kuris išsižada empirinės filosofijos, kurios tikslas įsilieti į Aukščiausiojo būtį, ir ima *klausytis* pasakojimų apie Tavo šlovingus žygius, pasakotoju pasirinkęs tikrą *sadhu* ar šventąjį, sąžiningai vykdo savo pareigas visuomenei ir taip pelno Tavo prielankumą ir malonę.“ (SB 10.14.3) Štai *paramahaṁsų* kelias, kurį pasirinko pats Viešpats Brahmā ir kurį vėliau jis siūlė rinktis visiems, siekiantiems gyvenimo tobulybės.

19 TEKSTAS

तं प्रीयमाणं समुपस्थितं कविं
प्रजाविसर्गे निजशासनार्हणम् ।
बभाष ईषत्स्मितशोचिषा गिरा
प्रियः प्रियं प्रीतमनाः करे स्पृशन् ॥१९॥

taṁ prīyamāṇaṁ samupasthitaṁ kaviṁ
prajā-visarge nija-śāsanārhaṇam
babhāṣa īṣat-smita-śociṣā girā
priyaḥ priyaṁ prīta-manāḥ kare spṛśan

tam – Viešpačiui Brahmai; *prīyamāṇam* – brangintinam; *samupasthitam* – stojusiam prieš; *kavim* – didžiam mokslininkui; *prajā* – gyvas būtybes; *visarge* – kuriant; *nija* – Savo Paties; *śāsana* – kontrole; *arhaṇam* – pritinkančia; *babhāṣe* – kreipėsi; *īṣat* – švelniai; *smita* – šypsodamasis; *śociṣā* – pamokančiais; *girā* – žodžiais; *priyaḥ* – mylimasis; *priyam* – mylimąja; *prīta-manāḥ* – būdamas labai patenkintas; *kare* – ranką; *spṛśan* – paspaudė.

O Viešpats, žvelgdamas į stojusį prieš Jį Brahmą, nutarė, kad jis yra vertas kurti gyvas būtybes ir valdyti jas savo nuožiūra. Patenkintas Brahma, Viešpats paspaudė jam ranką ir vos pastebimai šypsodamas taip tarė.

Komentaras: Materialaus pasaulio atsiradimą lemia ne aklas atsitiktinumas. Jo sukūrimas – tai galimybė amžinai sąlygotoms sieloms, *nitya-baddhoms,* vadovaujant Viešpaties atstovui, tokiam kaip Brahmā, pelnyti išvadavimą.

Viešpats perteikė Brahmai Vedų žinojimą, kad šis paskleistų jį tarp sąlygotų sielų. Sąlygotos sielos užmiršo apie savo ryšius su Viešpačiu, todėl iškilo būtinybė sukurti visatą ir paskleisti joje Vedų žinojimą. Viešpačiui Brahmai buvo patikėtas labai atsakingas uždavinys – išvaduoti sąlygotas sielas, taigi Viešpats labai brangina Brahmą.

Brahmā nepriekaištingai vykdo savo priedermę, jis ne tik sukuria gyvas būtybes, bet ir gausina savo pasekėjų būrį, kurių misija – gelbėti visas puolusias sielas. Jo pasekėjai jungiasi į *Brahma-sampradāyą,* ir šiandien, kaip ir kitados, visų priklausančiųjų *Brahma-sampradāyai* misija yra viena – raginti puolusias sielas sugrįžti namo pas Dievą. Kaip teigiama „Bhagavad-gītoje“, Viešpats karštai trokšta, kad visos Jo neatsiejamos dalelės sugrįžtų pas Jį ir nėra Jam brangesnio už tą, kuris imasi kviesti puolusias sielas sugrįžti pas Dievą.

Nemažai pasaulyje yra atskalūnų, kurie nors ir priklauso *Brahma-sampradāyai,* iš visų jėgų stengiasi, kad žmonės dar labiau užmirštų Viešpatį, ir tuo pačiu dar giliau įklimptų į materialios būties liūną. Tokių atskalūnų Viešpats nevertina ir siunčia juos į tamsiausias materialaus pasaulio sritis, iš pagiežos griaužiamų demonų atimdamas bet kokią galimybę pažinti Aukščiausiąjį Viešpatį.

Tačiau Viešpats brangina tuos, kurie skelbia Viešpaties žodį laikydamiesi *Brahma-sampradāyos* nubrėžtų gairių ir atsidėkodamas pamokslininkui, skelbiančiam autoritetingą *bhakti-yogos* mokymą, džiaugsmingai spaudžia jam ranką.

20 TEKSTAS

श्रीभगवानुवाच
त्वयाहं तोषितः सम्यग्वेदगर्भ सिसृक्षया ।
चिरं भृतेन तपसा दुस्तोषः कूटयोगिनाम् ॥२०॥

śrī-bhagavān uvāca
tvayāhaṁ toṣitaḥ samyag veda-garbha sisṛkṣayā
ciraṁ bhṛtena tapasā dustoṣaḥ kūṭa-yoginām

śrī-bhagavān uvāca – neapsakomo grožio Dievo Asmuo tarė; *tvayā* – tavimi; *aham* – esu; *toṣitaḥ* – patenkintas; *samyak* – visiškai; *veda-garbha* – saugojantis savo širdyje Vedų tiesas; *sisṛkṣayā* – kūrimui; *ciram* – ilgą laiką; *bhṛtena* – sukaupei; *tapasā* – askeze; *dustoṣaḥ* – labai sunkiai patenkinamas; *kūṭa-yoginām* – mistikų apsimetėlių.

Neapsakomo grožio Dievo Asmuo tarė Viešpačiui Brahmai: O Brahmā, saugojantis savo širdyje Vedų tiesas, nuoširdžiai džiaugiuosi tavo asketiškais žygiais, kuriuos, panoręs sukurti pasaulį, taip ilgai ir uoliai vykdei. Bet apsimetėliams mistikams sunku Mane nudžiuginti.

Komentaras: Asketizmo praktika yra dviejų rūšių. Vienos tikslas – jutiminiai malonumai, kitos – savęs pažinimas. Pasaulyje yra nemažai pseudo mistikų, kurie griežtai tramdo savo kūną savanaudiškais tikslais, tačiau yra ir tokių, kurie atlieka didžius asketiškus žygius, kad suteiktų džiaugsmo Viešpačiui. Antai tokie išbandymai ir sunkumai, su kuriais neišvengiamai susiduria atominio ginklo kūrėjai, Viešpačiui neteikia jokio džiaugsmo, – tokios aukos niekam nepriimtinos. Gamtos dėsniai materialiame pasaulyje visus pasmerkia mirčiai, bet jei vykdomomis askezėmis siekiama priartinti neišvengiamą baigtį, Viešpačiui jos negali suteikti džiaugsmo. Viešpats trokšta, kad visos Jo neatsiejamos dalelės pelnytų amžiną gyvenimą ir palaimą sugrįžusios namo pas Dievą. Iš esmės tuo tikslu ir buvo sukurtas materialus pasaulis. Brahmā griežtai tramdė savo kūną, siekdamas to paties tikslo – jis norėjo tapti kūrėju, kad nudžiugintų Viešpatį, ir patenkintas juo Viešpats perteikė jam Vedų žinojimą. Aukščiausiasis tikslas, kurį skelbia Vedos, – pažinti Viešpatį. Vedų žinojimu nevalia piktnaudžiauti, siekiant kokių kitų tikslų. Tie, kurie naudoja Vedų žinojimą kitais tikslais, vadinami *kūṭa-yogais,* pseudo transcendentalistais, kurie žemesnių, savanaudiškų tikslų skatinami ruošia sau pražūtį.

21 TEKSTAS

वरं वरय भद्रं ते वरेशं माभिवाञ्छितम् ।
ब्रह्मञ्छ्रेयःपरिश्रामः पुंसां मद्दर्शनावधिः ॥२१॥

varaṁ varaya bhadraṁ te vareśaṁ mābhivāñchitam
brahmañ chreyaḥ-pariśrāmaḥ puṁsāṁ mad-darśanāvadhiḥ

varam – palaiminimo; *varaya* – paprašyk; *bhadram* – palankus; *te* – tau; *vareśam* – įvykdančio visus norus; *mā* (*mām*) – iš Manęs; *abhivāñchitam*– geidžiantis; *brahman* – o Brahma; *śreyaḥ* – galutinis pasisekimas; *pariśrāmaḥ* – už visas atgailas; *puṁsām* – kiekvienam; *mat* – Mano; *darśana* – patyrimą; *avadhiḥ* – siekiantis.

Tenenusisuka nuo tavęs sėkmė. O Brahma, prašyk Manęs, įvykdančio visus norus, ko tik širdis geidžia. Žinok, kad aukščiausias asketiškais žygiais pelnomas palaiminimas, – išvysti Mane.

Komentaras: Galutinė Aukščiausiosios Tiesos pažinimo pakopa leidžia pažinti Dievo Asmenį, regėti Jį savo akimis. Dievo Asmens pažinimas nesiriboja vien beasmeniu Brahmanu ir lokalizuota Paramātma. Patyrusiam Aukščiausiąjį Viešpatį atkrinta sekinančios asketizmo praktikos būtinybė. Nuo to momento jis tiesiog tarnauja Viešpačiui, stengdamasis suteikti Jam džiaugsmą. Kitaip sakant, tas, kuris patyrė Aukščiausiąjį Viešpatį, išvydo Jį savo akimis, pasiekia tobulybės viršūnę, nes ši tobulybės pakopa aprėpia viską. Deja, impersonalistams ir pseudomistikams ji nepasiekiama.

22 TEKSTAS

मनीषितानुभावोऽयं मम लोकावलोकनम् ।
यदुपश्रुत्य रहसि चकर्थ परमं तपः ॥२२॥

manīṣitānubhāvo 'yaṁ mama lokāvalokanam
yad upaśrutya rahasi cakartha paramaṁ tapaḥ

manīṣita – genialumas; *anubhāvaḥ* – suvokimas; *ayam* – šis; *mama* – Mano; *loka* – buveinės; *avalokanam* – regėjimas praktiniu patyrimu; *yat* – nes; *upaśrutya* – klausantis; *rahasi* – susitramdžius; *cakartha* – atlikta; *paramam* – didžiausia; *tapaḥ* – askezė.

Tobula išmintis – savo akimis regėti Mano buveines, ir tu ją pasiekei, nes nusilenkęs Mano valiai ėmeisi vykdyti griežčiausias askezes.

Komentaras: Pasiekti tobulybės viršūnę – tai savo akimis išvysti Viešpatį, o Jį išvysti tegalima Paties Viešpaties malone. Pasiekti Jį gali kiekvienas, kuris pasirengęs su atsidavimu tarnauti Viešpačiui, kaip nurodo Dievo įkvėpti šventraščiai, pripažinti tikrųjų *ācāryų,* dvasinių mokytojų. Pavyzdžiui, „Bhagavad-gītā“ yra visuotinai pripažintas Vedų šventraštis, kurio autoritetingumu neabejoja tokie didūs *ācāryos* kaip Śaṅkara, Rāmānuja, Madhva, Caitanya, Viśvanātha, Baladeva, Siddhānta Sarasvatis ir daugelis kitų. „Bhagavad-gītoje“ Dievo Asmuo Śrī Kṛṣṇa ragina mus visad atminti ir garbinti tik Jį, tik Jam ištikimai tarnauti. Kas vykdo šį Kṛṣṇos nurodymą, būtinai sugrįš namo, pas Dievą, – dėl to negali būti jokių abejonių. Kitame „Bhagavad-gītos“ tekste skaitome analogišką nurodymą – atidėti į šalį visus kitus užsiėmimus ir nesvyruojant nusilenkti Viešpačiui, atsiduoti Jo valiai. Tą, kuris Jam nusilenkia, Viešpats imasi globoti asmeniškai. Štai paslaptis kaip pasiekti aukščiausiąjį tobulumą. Neturėdamas viršenybės komplekso, Viešpats Brahmā besąlygiškai vykdė šias nuostatas ir pasiekė aukščiausią tobulumą – prieš jo akis atsivėrė Viešpaties buveinės vaizdas, jis regėjo

Patį Viešpatį drauge su Jo palydovais. Beasmenis spindėjimas, kurį skleidžia Viešpaties kūnas, kaip ir Paramātmos patyrimas, dar nėra pati tobulybė. Pažymėtinas posmo žodis *manīṣita*. Kartais pagrįstai, o kartais ir be jokio pagrindo, visi mes didžiuojamės savo tariamu mokytumu. Tačiau Viešpaties nuomone, aukščiausią tiesą yra patyręs tas, kuris regi Jį ir Jo absoliučią buveinę.

23 TEKSTAS

प्रत्यादिष्टं मया तत्र त्वयि कर्मविमोहिते ।
तपो मे हृदयं साक्षादात्माहं तपसोऽनघ ॥२३॥

pratyādiṣṭaṁ mayā tatra tvayi karma-vimohite
tapo me hṛdayaṁ sākṣād ātmāhaṁ tapaso 'nagha

pratyādiṣṭam – liepta; *mayā* – Mano; *tatra* – dėl to, kad; *tvayi* – tau; *karma* – pareiga; *vimohite* – sugluminanti; *tapaḥ* – askezė; *me* – Mano; *hṛdayam* – širdis; *sākṣāt* – tiesiogiai; *ātmā* – gyvenimas ir siela; *aham* – Aš Pats; *tapasaḥ* – atliekančiojo askezę; *anagha* – o nuodėme nesusitepęs.

O nuodėme nesusitepęs Brahmā, žinok, kad tai Aš liepiau tau, sutrikusiam ir neišmanančiam ką daryti, imtis askezės. Asketizmas – Mano širdis ir siela, todėl asketizmas esu Aš Pats.

Komentaras: Vienintelė asketizmo forma, kuri leidžia savo akimis išvysti Dievo Asmenį yra atsidavimo Viešpačiui tarnystė, nes tik tas, kuris ištikimai su transcendentine meile tarnauja Viešpačiui, ateis pas Viešpatį. Tokia auka, įkūnyta per atsidavimo Viešpačiui tarnystę, yra vidinės Jo energijos išraiška ir yra Jam tapati. Vidinės energijos veikimas pasireiškia abejingumu materialiems džiaugsmams. Gyvos būtybės pakliuvo į materialios būties nelaisvės sąlygas dėl savo troškimo viešpatauti materialioje gamtoje. Tačiau atsidavimo tarnystės Viešpačiui praktika padeda atsikratyti nusiteikimo ieškoti malonumų. Abejingumas materialaus pasaulio malonumams ateina savaime, ir jis yra tobulo žinojimo rezultatas. Taigi atsidavimo Viešpačiui tarnystės askezė apima ir žinojimą, ir pasaulio atsižadėjimą, – taip reiškiasi transcendentinės galios veikimas.

Kas trokšta sugrįžti namo, pas Dievą, tam nevalia pasiduoti iliuzinei materialios laimės magijai. Tik kvailys, nieko nenutuokiantis apie transcendentinę bendravimo su Viešpačiu palaimą, geidžia mėgautis laikina materialia laime. „Caitanya-caritāmṛtoje“ teigiama, kad tas, kuris nori regėti

Viešpatį ir sykiu alksta materialaus pasaulio malonumų yra paprasčiausias kvailys. Tam, kas vardan materialių malonumų pasiryžęs likti čia, materialiame pasaulyje, amžinoje Dievo karalystėje nėra ką veikti. Bet jei toks kvailys vis dėlto turi tikėjimą Viešpačiu, Viešpats parodo malonę, atimdamas iš jo viską, ką jis turi. O jei ir tai jam neįkrečia proto, ir jis visą energiją aukoja materialiai padėčiai pataisyti, Viešpats ir vėl palieka jį be nieko. Nesėkmės, ištinkančios naivų bhaktą, kovojantį dėl materialaus pasisekimo, baigiasi tuo, kad nuo jo nusigręžia jo šeimos nariai ir draugai. Materialiame pasaulyje artimieji ir draugai vertina ir gerbia turtingą ir klestintį žmogų, nesvarbu kaip sukaupti tie turtai. Taip iš meilės Viešpats siunčia Savo bhaktui įvairiausių išbandymų, kol galų gale šis suranda savo laimę, visiškai atsidėjęs Viešpaties tarnystei. Taigi askezė, įkūnyta per atsidavimo Viešpačiui tarnystę, nesvarbu ar bhaktas renkasi ją savo noru, ar ją primeta Pats Viešpats, yra būtina tobulybės pasiekimo sąlyga. Štai kodėl vidinė Viešpaties galia įsikūnija per askezę.

Tačiau nenusiplovus nuodėmių, neįmanoma praktikuoti šios askezės, – atsidavus tarnauti Viešpačiui. Kaip teigiama „Bhagavad-gītoje“, nusilenkti Viešpačiui tegali tas, kuris nusiplovė nuodėmių naštą. Brahmājī buvo nesusitepęs nuodėme, todėl išgirdęs žodžius „*tapa tapa*“, su dideliu tikėjimu ėmėsi vykdyti Viešpaties valią, ir juo patenkintas Viešpats dovanojo jam tai, ko jis siekė. Vadinasi, patenkinti Viešpatį ir pelnyti Jo prielankumą tegalima meilę derinant su askeze. Viešpats nurodo kelią nesusitepusiems nuodėme ir, stojęs į šį kelią, nuodėme nesusitepęs Jo tarnas pasiekia aukščiausiąjį būties tobulumą.

24 TEKSTAS

सृजामि तपसैवेदं ग्रसामि तपसा पुनः ।
बिभर्मि तपसा विश्वं वीर्यं मे दुश्चरं तपः ॥२४॥

sṛjāmi tapasaivedaṁ grasāmi tapasā punaḥ
bibharmi tapasā viśvaṁ vīryaṁ me duścaraṁ tapaḥ

sṛjāmi – Aš kuriu; *tapasā* – ta pačia askezės galia; *eva* – tikrai; *idam* – šį; *grasāmi tapasā* – ir taip pat ta pačia galia naikinu; *punaḥ* – vėl; *bibharmi* – saugau; *tapasā* – askeze; *viśvam* – kosmosą; *vīryam* – galių šaltinis; *me* – Mano; *duścaram* – rūsti; *tapaḥ* – askezė.

Askezės jėga Aš kuriu kosmosą, askezės jėga saugau jį, ir askezės jėga jį naikinu. Taigi askezė yra visų galių šaltinis.

Komentaras: Tas, kuris imasi askezės, turi būti tvirtai pasiryžęs sugrįžti namo pas Dievą ir vardan tikslo pasirengęs bet kokioms aukoms. Aukotis tenka ir norint pelnyti materialią gerovę, pagarbą, šlovę, gerą vardą, nes kitaip materialiame pasaulyje netapsi asmenybe. Bet kodėl griežtas askezes turi vykdyti siekiantis tobulybės atsidavimo Viešpačiui tarnystėje? Lengvapėdiškas gyvenimas ir aukščiausiojo transcendentinio pažinimo siekimas yra nesuderinami. Viešpats Savo protu pranoksta visas gyvas būtybes, – iš tikrųjų Jis nori įsitikinti Jam tarnaujančio bhakto nuoširdumu. Viešpats asmeniškai arba per tikrą dvasinį mokytoją duoda bhaktui nurodymus ir besąlygiškas tų nurodymų besąlygiškas vykdymas pareikalauja iš bhakto daug aukų. Tačiau tas, kuris žūtbūt stengiasi įvykdyti Viešpaties valią, būtinai pasieks užsibrėžtą tikslą ir pelnys Viešpaties malonę.

25 TEKSTAS

ब्रह्मोवाच
भगवन् सर्वभूतानामध्यक्षोऽवस्थितो गुहाम् ।
वेद ह्यप्रतिरुद्धेन प्रज्ञानेन चिकीर्षितम् ॥२५॥

brahmovāca
bhagavan sarva-bhūtānām adhyakṣo 'vasthito guhām
veda hy apratiruddhena prajñānena cikīrṣitam

brahmā uvāca – Viešpats Brahmā tarė; *bhagavan* – o mano Viešpatie; *sarva bhūtānām* – visų gyvų būtybių; *adhyakṣaḥ* – valdove; *avasthitaḥ* – esantis; *guhām* – širdyje; *veda* – žinai; *hi* – tikrai; *apratiruddhena* – be jokių kliūčių; *prajñānena* – aukščiausiuoju intelektu; *cikīrṣitam* – ketinimus.

Viešpats Brahmā tarė: O Aukščiausiasis Viešpatie, Tu glūdi visų gyvų būtybių širdyse ir esi aukščiausiasis valdovas. Tau, turinčiam aukščiausiąjį intelektą, žinomi visi jų norai ir ketinimai.

Komentaras: Viešpats glūdi visų gyvų būtybių širdyse ir yra visų jų ketinimų ir veiksmų liudininkas, taigi viskas vyksta tik su Viešpaties sankcija. Šios nuostatos teisingumą patvirtina „Bhagavad-gītā“. Tačiau Viešpats nesinaudoja veiksmų vaisiais, Jis tik leidžia kitiems jais pasimėgauti. Pavyzdžiui, šalyse, kur galioja sausas įstatymas, chroniški alkoholikai turi pateikti prašymą atsakingam už alkoholinių gėrimų pardavimą pareigūnui ir, išnagrinėjęs šį prašymą, pareigūnas leidžia skirti tam tikrą griežtai nustatytą alkoholio kiekį. Iš esmės visas materialus pasaulis yra girtuoklių pasaulis,

ta prasme, kad kiekviena gyva būtybė čia savaip supranta malonumą ir degte dega įgyvendinti savo „girtas“ svajones. Visagalis Viešpats, būdamas labai geras visoms gyvoms būtybėms, kaip tikras tėvas tenkina vaikiškus džiaugsmo ištroškusios gyvos būtybės kaprizus. Nors iš tikrųjų materialių džiaugsmų alkstanti gyva būtybė nepatiria jokio džiaugsmo, – ji tarnauja fizinio kūno įgeidžiams, kurie neduoda jai nei naudos, nei pasitenkinimo. Girtuokliui iš alkoholio nėra jokios naudos, bet kadangi jis tampa savo žalingų įpročių vergu ir nė nemano jų atsikratyti, gailestingas Viešpats suteikia jam galimybę įgyvendinti savo norus.

Impersonalistai siūlo atsikratyti norų, o dar kiti siūlo ir apskritai juos užgniaužti. Tačiau užgniaužti norų neįmanoma, nes norai – vienas iš gyvybės požymių. Jei gyva būtybė neturėtų norų, ji būtų negyva, tačiau ji kupina gyvybės. Vadinasi gyvybė ir norai neatsiejamai tarpusavyje susiję. Aukščiausią išraišką norai pasiekia, kai gyva būtybė panūsta tarnauti Viešpačiui, o ir Viešpats nori, kad visos gyvos būtybės atidėtų į šalį savanaudiškus potroškius ir suderintų savo norus su Jo valia. Tai yra svarbiausias „Bhagavad-gītos“ pamokymas. Brahmājī pakluso šiam raginimui, todėl jam buvo dovanotos atsakingos gyvų būtybių kūrėjo pareigos, lig tol visata buvo tuščia ir neapgyvendinta. Taigi pasiekti vienovę su Aukščiausiuoju Viešpačiu reiškia suderinti savo troškimus su Viešpaties valia. Taip visi mūsų troškimai įgis absoliučią kokybę.

Glūdėdamas visų gyvų būtybių širdyse Supersielos pavidalu, Viešpats žino kas vyksta gyvos būtybės sąmonėje – nuo Jo nieko nenuslėpsi. Turėdamas aukščiausiąjį protą, Viešpats suteikia kiekvienam iš mūsų galimybę įgyvendinti savo troškimus, slapčiausias svajones, ir Pats pasirūpina, kad gyva būtybė paragautų savo darbais pelnytų vaisių.

26 TEKSTAS

तथापि नाथमानस्य नाथ नाथय नाथितम् ।
परावरे यथा रूपे जानीयां ते त्वरूपिणः ॥२६॥

tathāpi nāthamānasya nātha nāthaya nāthitam
parāvare yathā rūpe jānīyāṁ te tv arūpiṇaḥ

tathā api – ir vis dėlto; *nāthamānasya* – prašančiam; *nātha* – o Viešpatie; *nāthaya* – suteiki prašau; *nāthitam* – trokštamą; *para-avare* – materialaus ir transcendentinio požiūriu; *yathā* – kokio tai yra; *rūpe* – pavidalo; *jānīyām* – galimo pažinti; *te* – Tavo; *tu* – tačiau; *arūpiṇaḥ* – neturinčio pavidalo.

Ir vis dėlto, o Viešpatie, meldžiu Tave patenkinti mano troškimą. Būk man maloningas ir pasakyk, kaip turėdamas transcendentinį pavidalą įsikūniji per materiją, nors materialaus kūno apskritai neturi?

27 TEKSTAS

यथात्ममायायोगेन नानाशक्त्युपबृंहितम् ।
विलुम्पन् विसृजन् गृह्णन् बिभ्रदात्मानमात्मना ॥२७॥

yathātma-māyā-yogena nānā-śakty-upabṛṁhitam
vilumpan visṛjan gṛhṇan bibhrad ātmānam ātmanā

yathā – kaip ir dėl; *ātma* – Paties; *māyā* – galios; *yogena* – susijungusios; *nānā* – įvairi; *śakti* – energija; *upabṛṁhitam* – jungdamasi ir kisdama; *vilumpan* – naikina; *visṛjan* – kuria; *gṛhṇan* – globoja; *bibhrat* – saugo; *ātmānam* – save pačią; *ātmanā* – dėl Paties.

[Taip pat sakyk] kaip iš Tavęs randasi įvairios energijos, kurios, įvairiai besijungdamos tarpusavyje ir kisdamos, naikina, kuria, saugo ir globoja.

Komentaras: Visas sukurtasis pasaulis yra ne kas kita, kaip Patsai Viešpats, išsklidęs įvairiausiomis energijomis – vidine, išorine ir paribio. Analogiškai saulės šviesa yra ne kas kita kaip saulės rutulio išspinduliuojama energija. Viešpaties energijos sudaro vienovę su Viešpačiu ir sykiu skiriasi nuo Jo, kaip saulės šviesa, kuri tapati saulei ir sykiu skiriasi nuo jos. Vykdydamos Viešpaties valią, energijos jungiasi tarpusavyje ir kinta. O personifikuoti šio veiksmo dalyviai Brahmā, Viṣṇu ir Śiva, taip pat yra ne kas kita, kaip Viešpaties įsikūnijimai. Kitaip sakant, be Viešpaties kūrinijoje daugiau nieko nėra, tačiau Jis Pats laikosi nuošaly kūrinijoje vykstančių procesų. Kodėl taip yra, paaiškina tolesni tekstai.

28 TEKSTAS

क्रीडस्यमोघसङ्कल्प ऊर्णनाभिर्यथोर्णुते ।
तथा तद्विषयां धेहि मनीषां मयि माधव ॥२८॥

krīḍasy amogha-saṅkalpa ūrṇanābhir yathorṇute
tathā tad-viṣayāṁ dhehi manīṣāṁ mayi mādhava

krīḍasi – kai Tu verpi; *amogha* – nepalenkiamo; *saṅkalpa* – ryžto; *ūrṇanābhiḥ* – voras; *yathā* – tarytum kaip; *ūrṇute* – užgožia; *tathā* – lygiai taip; *tat-viṣayām* – visų jų esmę; *dhehi* – leiski man sužinoti; *manīṣām* – filosofiškai; *mayi* – man; *mādhava* – o visų energijų valdove.

O visų energijų valdove, prašau Tavęs filosofiškai atskleisti Savo energijų prigimtį. Tu nelyginant voras, kuris verpia tinklą iš savo energijos, ir Tavo ryžtas nepalenkiamas.

Komentaras: Nesuvokiama Viešpaties galia kiekvienas kūrimo pradmuo įgyja tik jam būdingų galių, kurias galima pavadinti potencialia galia, galia pažinti, galia veikti ir sukurti pasekmes. Jungdamosi tarpusavyje ir sąveikaudamos, Viešpaties galios įgyvendina kosminio pasaulio sukūrimą, užtikrina jo tvarumą, o ilgainiui ir naikinimą. Už tai yra atsakingi įvairūs Viešpaties atstovai – Brahmā, Viṣṇu ir Maheśvara. Brahmā kuria, Viṣṇu saugo, o Viešpats Śiva naikina. Tačiau Brahmos, Viṣṇu, Śivos, kaip, beje, ir visų kūrybos galių šaltinis yra Pats Viešpats. Vadinasi kūrinijoje nėra nieko išskyrus Viešpatį – vieningą ir pirminį margos materialaus pasaulio įvairovės šaltinį. Pavyzdys apie vorą ir jo verpiamą tinklą gerai tai iliustruoja. Voras verpia savo tinklą, saugo jį, bet pakanka jam panorėti, ir visas tinklas vėl atsiduria jo pilve. Maža to, pats voras slepiasi savo suregztame tinkle. Jei menkutis voras pajėgus kurti, saugoti ir naikinti, kaip jis to nori, tai kas sutrukdys Aukščiausiajai Būtybei įgyvendinti Savo aukščiausiąją valią kurti, saugoti ir naikinti regimąjį kosminį pasaulį? Viešpaties malone Jo ištikimas tarnas Brahmā, ar kas kitas, priklausantis Brahmos pradėtai mokinių sekai, gali suvokti visagalio Dievo Asmens amžinus transcendentinius žaidimus, kurie vyksta įvairių Jo energijų veikimo sferoje.

29 TEKSTAS

भगवच्छिक्षितमहं करवाणि ह्यतन्द्रितः ।
नेहमानः प्रजासर्गं बध्येयं यदनुग्रहात् ॥२९॥

bhagavac-chikṣitam ahaṁ karavāṇi hy atandritaḥ
nehamānaḥ prajā-sargaṁ badhyeyaṁ yad-anugrahāt

bhagavat – Dievo Asmens; *śikṣitam* – pamokytas; *aham* – aš pats; *karavāṇi* – veikdamas; *hi* – tikrai; *atandritaḥ* – kaip įrankis; *na* – niekada; *ihamānaḥ* – nors ir veikdamas; *prajā-sargam* – kuriant gyvas būtybes; *badhyeyam* – susipainiosiu; *yat* – iš tikrųjų; *anugrahāt* – malone.

Papasakok man apie tai, nes noriu patirti tiesą iš Dievo Asmens lūpų, kad, kurdamas gyvas būtybes, veikčiau kaip įrankis Tavo rankose ir nesusipainiočiau pasekmių pinklėse.

Komentaras: Brahmājī nenori būti vienu iš tų mąstytojų, kurie pasikliauja vien savo pažinimo galiomis, ir todėl yra pasmerkti materijos vergystei. Mes turime suprasti, kad esame įrankis, kad ir ką veiktume. Sąlygota gyva būtybė yra išorinės energijos, *guṇamayī māyos,* arba iliuzinės Viešpaties energijos, įrankis, o išsivadavimo būvį pasiekusi, siela tampa Dievo Asmens įrankiu ir vykdo Jo valią. Vykdydama Viešpaties valią, gyvoji būtybė įgyvendina savo prigimtinę paskirtį, o būdama įrankiu iliuzinės Viešpaties energijos rankose, ji atsiduria materijos nelaisvėje. Egzistuodama materialios nelaisvės sąlygomis, gyva būtybė sukuria įvairiausių abstrakčių teorijų apie Absoliučią Tiesą ir skirtingas Jos veikimo puses. Tačiau pasiekusi išsivadavimo būvį, gyva būtybė žinių semiasi tiesiogiai iš Viešpaties. Ji nelinkusi į teorinius samprotavimus ir veikdama nedaro klaidų. „Bhagavad-gītā“ (10.10-11) iškilmingai skelbia, kad Viešpats asmeniškai vadovauja tyraširdžiams bhaktams, kurie nenuilsdami, su transcendentine meile tarnauja Jam, ir todėl tokie bhaktai tiesiausiu keliu eina namo pas Dievą. Todėl tyraširdžiai Viešpaties tarnai nesididžiuoja tuo, ką yra pasiekę, tuo tarpu nuo Dievo nusigręžę filosofai, klaidžiojantys iliuzinės energijos patamsiais, giriasi savo „žiniomis“, kurias grindžia abstrakčiomis prielaidomis, negalinčiomis nurodyti tiesos kelio. Nors Viešpats Brahmā ėjo aukščiausias pareigas visatoje, jis norėjo išvengti šių spąstų ir nepasikelti į puikybę.

30 TEKSTAS

यावत्सखा सख्युरिवेश ते कृतः
प्रजाविसर्गे विभजामि भो जनम् ।
अविक्लवस्ते परिकर्मणि स्थितो
मा मे समुन्नद्धमदोऽज मानिनः ॥३०॥

yāvat sakhā sakhyur iveśa te kṛtaḥ
prajā-visarge vibhajāmi bho janam
aviklavas te parikarmaṇi sthito
mā me samunnaddha-mado 'ja māninaḥ

yāvat – kaip; *sakhā* – draugas; *sakhyuḥ* – draugui; *iva* – tarytum taip; *īśa* – o Viešpatie; *te* – Tu; *kṛtaḥ* – pripažinai; *prajā* – gyvas būtybes; *visarge* –

kuriant; *vibhajāmi* – įvairiausiai tai darant; *bhoḥ* – o mano Viešpatie; *janam* – gimstančias; *aviklavaḥ* – nesutrukdytas; *te* – Tavo; *parikarmaṇi* – tarnyste; *sthitaḥ* – užsiėmęs; *mā* – tenebūna niekada; *me* – man; *samunnaddha* – pasekme išaugantis; *madaḥ* – pamišimas; *aja* – o negimusis; *māninaḥ* – taip mąstau.

O Viešpatie, o negimusis, Tu paspaudei Man ranką kaip draugui [kaip Sau lygiam]. Aš sukursiu įvairiausių rūšių gyvas būtybes ir taip tarnausiu Tau. Nieks nesutrukdys man vykdyti savo priedermės, tačiau prašau apsaugoti mane nuo puikybės, kad nepradėčiau manyti esąs Aukščiausiasis.

Komentaras: Akivaizdu, kad Viešpatį Brahmą ir Viešpatį sieja artimiausios bičiulystės saitai. Gyvą būtybę ir Dievo Asmenį sieja amžini transcendentiniai ryšiai, kurie yra penkių tipų: *śānta, dāsya, sakhya, vātsalya* ir *mādhurya*. Apie tai jau buvo kalbėta. Posmas labai aiškiai byloja, kad Viešpatį Brahmą sieja su Dievo Asmeniu transcendentinės draygystės saitai. Tyraširdį Viešpaties bhaktą su Viešpačiu gali sieti patys įvairiausi transcendentiniai santykiai – jis gali imtis net Viešpaties tėvo ar motinos vaidmens, tačiau jis visada išlieka transcendentiniu Viešpaties tarnu. Viešpačiui niekas neprilygsta ir negali Jo pranokti, – taip teigiama „Bhagavad-gītoje“. Nors Brahmājī su Viešpačiu sieja amžini transcendentinės draugystės saitai, ir jis eina aukščiausias pareigas visatoje – yra visų formų gyvųjų būtybių kūrėjas, – Brahmā suvokia savo galimybes ir nelaiko savęs visagaliu Aukščiausiuoju Viešpačiu. Kartais materialaus pasaulio gyvos būtybės, įgijusios nepaprastų galių, demonstruoja savo pranašumą prieš Viešpatį. Tačiau tyras bhaktas suvokia, kad jų demonstruojamos galios yra *vibhūti* – dovanotos Viešpaties, ir tokia stebuklingomis galiomis apdovanota gyva būtybė nėra savarankiška. Śrī Hanumānjī vienu šuoliu peršoko Indijos vandenyną, o Viešpats Śrī Rāmacandra, kad jį įveiktų, turėjo statydintis tiltą, tačiau tai nereiškia, kad Hanumānjī galingesnis už Viešpatį. Kartais Viešpats dovanoja Savo tarnui stebuklingų galių, tačiau bhaktas niekada neužmiršta, kad jo galia kyla iš Dievo Asmens ir, kad jis pats tėra įrankis Viešpaties rankose. Kitaip negu bedievis, besikėsinantis į Dievo vietą, tyras Viešpaties tarnas niekada nepasiduoda puikybei. Tenka tik stebėtis, kaip žmogui, kurį kiekviename žingsnyje negailestingai plaka Viešpaties iliuzinės energijos dėsniai, gali šauti į galvą mintis susivienyti su Viešpačiu. Tokia mintis – tai patys gudriausi spąstai, kuriuos sąlygotai sielai paspendė iliuzinė energija. Iš pradžių, gyvai būtybei vaidenasi, kad sukaupusi pasakiškus turtus ir neaprėpiamą valdžią savo rankose, ji taps materialaus pasaulio valdove, tačiau kai visi jos bandymai baigiasi nesėkme, jai kyla troškimas susivienyti su Viešpačiu.

Taigi, noras tapti galingiausiu žmogumi materialiame pasaulyje ir noras susivienyti su Viešpačiu yra klastingiausi iliuzinės energijos spąstai. Į iliuzinės energijos, *māyos,* paspęstus spąstus nepakliūva tiktai tyri Viešpaties bhaktai, nes jie nusilenkė Viešpačiui. Nors Viešpats Brahmā yra pusdievis ir materialaus pasaulio valdovas, pajėgus kurti tikriausius stebuklus, jam, kitaip nei nuo Dievo nusigręžusiems skurdaus išmanymo žmonėms, net į galvą neateina tokia akiplėšiška susivienijimo su Viešpačiu idėja, nes jis – tyras Viešpaties tarnas. Tamsiems nemokšoms, kurie apakinti savo puikybės tariasi galį tapti Dievu, tikrai yra ko pasimokyti iš Brahmos.

Iš esmės Viešpats Brahmā pats nekuria gyvų būtybių. Jam suteikti įgaliojimai visatos kūrimo metu aprūpinti gyvas būtybes įvairiausių formų kūnais, kurių jos nusipelno savo veiksmais praeitame kūrimo cikle. Brahmājī pareiga – pažadinti gyvas būtybes iš miego ir suteikti joms galimybę vykdyti savo priedermę. Brahmājī kuria pačių įvairiausių formų ir pavidalų gyvas būtybes ne taip, kaip jam pačiam šauna į galvą – jam patikėta užduotis parūpinti gyvoms būtybėms pačių įvairiausių tipų kūnus, kad jos galėtų gyventi taip, kaip to nusipelno. Ir vis dėlto, kad nepasiduotų puikybei ir neimtų laikyti savęs Visagaliu Viešpačiu, jis visad stengiasi atsiminti, kad tėra įrankis Jo rankose.

Viešpaties tarnai puikiai susitvarko su Viešpaties jiems patikėtomis pareigomis, nesutikdami jokių kliūčių savo kelyje, nes jie vykdo Viešpaties valią. Ir visus savo laimėjimus jie laiko ne savo pačių, o Viešpaties nuopelnu. Tik neišmanėliai priskiria visus nuopelnus sau nenorėdami prideramai įvertinti Viešpaties. Tai būdingas nusigręžusių nuo Dievo žmonių bruožas.

31 TEKSTAS

श्रीभगवानुवाच
ज्ञानं परमगुह्यं मे यद्विज्ञानसमन्वितम् ।
सरहस्यं तदङ्गं च गृहाण गदितं मया ॥३१॥

śrī-bhagavān uvāca
jñānaṁ parama-guhyaṁ me yad vijñāna-samanvitam
sarahasyaṁ tad-aṅgaṁ ca gṛhāṇa gaditaṁ mayā

śrī-bhagavān uvāca – Dievo Asmuo tarė; *jñānam* – žinios; *parama* – nepaprastai; *guhyam* – slaptingos; *me* – apie Mane; *yat* – kurios yra; *vijñāna* – patyrimas; *samanvitam* – susietas; *sa-rahasyam* – su atsidavimo Viešpačiui

tarnyste; *tat* – iš jo; *aṅgam ca* – būtiniausius dalykus; *gṛhāṇa* – pasistenk perimti; *gaditam* – nurodytus; *mayā* – Mano.

Dievo Asmuo tarė: Žinios apie Mane, išdėstytos šventraščiuose, yra visų slaptingiausios. Jų esmė tampa aiški tik pažinimą siejant su atsidavimo Viešpačiui tarnyste. Aš papasakosiu apie viską, ką būtiniausia žinoti, norint susieti pažinimą su atsidavimo Viešpačiui tarnystės praktika, o tu pasistenk nuosekliai to laikytis.

Komentaras: Viešpats Brahmā – visų didžiausias Viešpaties tarnas mūsų visatoje, todėl Dievo Asmuo atsakė į Brahmos klausimus keturiais posmais, kurie sudaro pirminį „Bhāgavatam“ variantą. Brahmā pateikė tokius klausimus: 1) Kokiais pavidalais Viešpats apsireiškia materijos ir transcendencijos pasauliuose? 2) Kaip veikia įvairialypės Viešpaties galios? 3) Kaip Viešpats manipuliuoja, tarsi žaistų, nesuskaičiuojamomis Savo galiomis? 4) Kaip Brahmā išmoksta vykdyti jam patikėtas pareigas? Šis posmas yra tarsi įžanga, atsakant į Brahmos klausimus. Viešpats aiškina Brahmai, kad Dievo įkvėptuose šventraščiuose išdėstytas mokslas apie Jį, Aukščiausiąją Absoliučią Tiesą, yra labai sudėtingas ir perprasti jį tegali tas, kas Viešpaties malone susivokė dvasiškai. Viešpats sako, kad Pats atsakys į Brahmos klausimus. Tai reiškia, kad pažinti absoliučią Aukščiausiąją Būtybę tegali tas, kuriam Viešpats atsiskleidžia Pats. Abstrakčiam protui Jis neprieinamas. Filosofai empirikai geriausiu atveju tegali patirti beasmenį Brahmaną, tačiau visapusiškas transcendencijos pažinimas neapsiriboja beasmeniu Brahmanu, todėl Viešpatį vadina pačia slaptingiausia išmintimi. Iš daugybės išsivadavimą pasiekusių sielų vos viena kita nusipelno teisės patirti Dievo Asmenį. Apie tai „Bhagavad-gītoje“ kalba Pats Viešpats. Jis teigia, kad iš daugelio šimtų tūkstančių žmonių tik vienas kitas veržiasi į tobulumą, o tarp išvadavimą pasiekusių sielų tik viena kita iš tikrųjų pažino Viešpatį. Taigi patirti Dievo Asmenį tegalima per atsidavimo Viešpačiui tarnystę. Žodis *rahasyam* reiškia atsidavimo Viešpačiui tarnystę. Viešpats Kṛṣṇa paskelbė Arjunai „Bhagavad-gītą“, nes Arjuna yra ištikimas Jo tarnas ir draugas. Neturint šių ypatybių, neįmanoma perprasti „Bhagavad-gītos“. Taigi nenusilenkus Viešpačiui, Jam netarnaujant, Dievo Asmuo lieka neprieinamas. Sėkmės paslaptis yra *meilė Dievui. Meilė Dievui* – vienintelė jėga, leidžianti atskleisti Dievo Asmens pažinimo paslaptį. O norint pasiekti transcendentinės meilės Dievui lygį, būtina laikytis visų atsidavimo Viešpačiui tarnystės reikalavimų. Reguliatyvieji principai vadinasi *vidhi-bhakti,* atsidavimo tarnystės Viešpačiui praktika, ir pradedantis bhaktas gali imtis *vidhi-bhakti* praktikos, įtraukdamas į ją savo vykdomuosius ir jutimo orga-

nus. Svarbiausias reguliatyvios praktikos elementas – tai pasakojimai apie šlovingus Viešpaties darbus ir švento Viešpaties vardo kartojimas. O klausytis pasakojimų apie Viešpatį ir šlovinti Jį galima tik bhaktų draugijoje. Todėl siekiantiems tobulumo atsidavimo tarnystėje Viešpačiui Viešpats Caitanya rekomendavo laikytis penkių svarbiausiųjų reikalavimų. Pirmas reikalavimas – bendrauti su bhaktais (klausytis pasakojimų apie Viešpatį), antras – šlovinti Viešpatį, trečias – klausytis „Śrīmad-Bhāgavatam“ iš tyro bhakto lūpų, ketvirtas – gyventi šventoje vietoje, kurioje vyko Viešpaties dieviškieji žaidimai ir penktasis – pagarbiai lenktis Viešpaties *mūrti*. Šios taisyklės ir sudaro atsidavimo Viešpačiui tarnystės praktiką. Taigi Viešpaties Brahmos prašomas, Aukščiausiasis Viešpats rengėsi išsamiai atsakyti į keturis Jam pateiktus ir kitus tiesiogiai su jais susijusius klausimus.

32 TEKSTAS

यावानहं यथाभावो यद्रूपगुणकर्मकः ।
तथैव तत्त्वविज्ञानमस्तु ते मदनुग्रहात् ॥३२॥

yāvān ahaṁ yathā-bhāvo yad-rūpa-guṇa-karmakaḥ
tathaiva tattva-vijñānam astu te mad-anugrahāt

yāvān – koks esu amžinuoju pavidalu; *aham* – Aš; *yathā* – o taip pat; *bhāvaḥ* – transcendentinę būtį; *yat* – tuos; *rūpa* – įvairiausius pavidalus ir spalvas; *guṇa* – ypatybes; *karmakaḥ* – darbus; *tathā* – toks ir toks; *eva* – tikrai; *tattva-vijñānam* – tikras patyrimas; *astu* – tebūnie; *te* – tau; *mat* – Mano; *anugrahāt* – besąlygine malone.

Tebūna leista tau pažinti Mane visą, Mano tikrąjį amžinąjį paveikslą, Mano transcendentinę būtį, jos margą formų ir spalvų įvairovę, Mano ypatybes bei darbus, – tegul besąlygine Mano malone tavyje atgyja visa tiesa apie Mane.

Komentaras: Sėkmingo visapusiško Absoliučios Tiesos, Dievo Asmens, pažinimo paslaptis yra besąlyginė Viešpaties malonė. Net ir materialiame pasaulyje mes matome, kad daugiavaikės šeimos tėvas atskleidžia visas savo paslaptis tiktai mylimiausiems sūnums. Savo slapčiausiomis mintimis jis dalinasi su tuo sūnumi, kurį laiko vertu savo pasitikėjimo. Artimai pažinti žmogų, užimantį aukštą padėtį visuomenėje, tegalima jam pačiam panorėjus. Lygiai taip ir Viešpatį pažinti tegali gyva būtybė, kurią Jis Pats labai brangina. Viešpats yra neišsemiamas, ir iki galo Jo pažinti negali niekas,

tačiau praktikuodamas transcendentinę meilės tarnystę Viešpačiui, nuosekliai tobulėdamas, žmogus galų gale subręs Viešpaties pažinimui. Posmas rodo, kad patenkintas Brahmājī, iš Savo besąlyginės malonės Viešpats jam atsiskleidžia.

Vedos antrina šiai minčiai teigdamos, kad Absoliučią Tiesą – Dievo Asmenį pažinti nepadės nei pasaulietinis išprusimas, nei treniruotas intelektas. Aukščiausiąją Tiesą tepatirs tas, kuris šventai tiki autoritetingu dvasiniu mokytoju ir Viešpačiu. Tegu žmogus ir neturi pasaulietinio išsilavinimo, – savo tikėjimu jis lengvai pelnys Viešpaties malonę. „Bhagavadgītoje“, be kita ko, pasakyta, kad Viešpats pasilieka Sau teisę neatsiskleisti kam pakliuvo ir, kad nuo netikinčiojo akių Viešpatį slepia Jo energijos *yoga-māyos* skraistė.

Kas kupinas tikėjimo kreipiasi į Viešpatį, tam Viešpats atsiskleidžia Pats: atskleidžia Savo pavidalą, ypatybes ir dieviškuosius žaidimus. Viešpats nėra bekūnis kaip klaidingai mano impersonalistai, tačiau Jo kūnas labai skiriasi nuo mums įprastų. Tyram bhaktui Viešpats atsiskleidžia Savo tikruoju pavidalu, nurodydamas net Jo matmenis, – būtent šia prasme posme vartojamas žodis *yāvān,* kaip aiškina Śrīla Jīva Gosvāmis, vienas didžiausių „Śrīmad-Bhāgavatam“ žinovų.

Posme Viešpats kalba apie transcendentinę Savo būties prigimtį. Į polemiką linkę pasauliečiai yra pateikę ne vieną materialų Viešpaties kūniškumo aiškinimą. Dievo įkvėptuose šventraščiuose teigiama, kad Viešpats neturi materialaus kūno, ir atsiranda nemokšų, kurie daro išvadą, kad Jis apskritai esąs bekūnis. Jie neskiria materialaus ir dvasinio kūnų. Jų manymu, neturint materialaus kūno, tegalima egzistuoti kaip bekūnei esybei. Tačiau pastaroji išvada taip pat yra materiali, kadangi bekūnės egzistencijos samprata tėra įkūnytos egzistencijos priešingybė. Materialios sampratos neigimas negali atskleisti transcendentinės tikrovės. „Brahmasaṁhitoje“ pasakyta, kad Viešpats turi transcendentinį kūną, ir kiekvienas Jo jutimo organas gali atlikti bet kokią Jo norimą funkciją. Pavyzdžiui, Jis gali valgyti akimis arba matyti kojomis. Materialų kūną turinti gyva būtybė negali valgyti akimis arba matyti kojomis. Toks yra skirtumas tarp materialaus ir dvasinio (*sac-cid-ānanda*) kūnų. Dvasinis kūnas nėra beformis – tai iš esmės kitoks kūnas, nesuvokiamas mūsų materialiam protui, nepatiriamas materialiomis juslėmis. „Neturintis materialaus pavidalo“ reiškia turintis ne materialų, o dvasinį kūną, nesuvokiamą žmogui, nusigręžusiam nuo Dievo ir ieškančiam tiesos abstrakčiosios filosofijos priemonėmis.

Viešpats atsiskleidžia bhaktui Savo begaliniais transcendentiniais pavidalais, kurie išoriškai labai besiskirdami vienas nuo kito, kokybės prasme yra vienodi. Dalis Viešpaties pavidalų yra juodbruvi, dalis – šviesaus gymio.

Vienų oda raudona, kitų – auksaspalvė. Vieni turi dvi rankas, kiti – keturrankiai. Yra ir panašių į žuvį arba liūtą. Viešpaties malone bhaktas regi visą margą Jo transcendentinių pavidalų įvairovę. Nors išoriškai visi kūnai turi tam tikrų skirtumų, jie priklauso vienai, dieviškai, kategorijai. Štai kodėl klaidingus impersonalistų įrodinėjimus, esą Aukščiausioji Tiesa yra bekūnė, taip atsainiai vertina Viešpaties ištikimi tarnai, nors ir ne visi yra pasiekę atsidavimo Viešpačiui tarnystės aukštumų.

Viešpats turi begalinę daugybę transcendentinių ypatybių, ir viena jų – Jo meilė Savo tyriems bhaktams. Pažinti Jo transcendentinius bruožus galima pažvelgus į šio materialaus pasaulio istoriją. Viešpats nužengia į šį pasaulį, kad apgintų Savo tarnus ir sunaikintų bedievius. Visi Jo darbai neišvengiamai susiję su bhaktais. „Śrīmad-Bhāgavatam“ puslapiuose apstu pasakojimų apie Viešpaties žygius, neišvengiamai susijusius su Jo tarnais, deja, netikintiesiems jie visiškai nežinomi. Viešpačiui tebuvo septyneri metai, kai Jis Vṛndāvanoje pakėlė Govardhanos kalvą ir apgynė Savo tyrus bhaktus nuo užsirūstinusio Indros siųstos liūties. Ateistas niekada nepatikės, kad septynmetis berniukas pakėlė Govardhanos kalvą, tačiau bhaktai tuo nė kiek neabejoja. Bhaktai tiki Viešpaties visagalybe, tačiau bedieviai Dievo visagalybę pripažįsta tik žodžiais – iš tikrųjų ja netiki. Tie neišmanėliai nežino, kad Viešpats visada yra Viešpats, o jiems tapti Viešpačiu nepadės nei milijonus metų trunkanti meditacija, nei milijardai metų apmąstymų.

Šis posmas įrodo, kad pasauliečių materialistų, susirgusių polemikos liga, impersonalistinės interpretacijos yra visiškai nepagrįstos, nes čia aiškiai pasakyta, kad Aukščiausiajam Viešpačiui būdingas pavidalas, ypatybės, Jis atlieka įvairius dieviškus žygius, t.y. turi visus asmenybei būdingus atributus. Viešpaties tarnas pats gali įsitikinti čia aprašytų transcendentinių Dievo Asmens prigimties bruožų tikrumu. Iš besąlyginės malonės Viešpats atsiskleidžia visas, bet atsiskleidžia ne kam pakliuvo, o tik Savo ištikimam tarnui.

33 TEKSTAS

अहमेवासमेवाग्रे नान्यद्यत्सदसत्परम् ।
पश्चादहं यदेतच्च योऽवशिष्येत सोऽस्म्यहम् ॥३३॥

aham evāsam evāgre nānyad yat sad-asat param
paścād aham yad etac ca yo 'vaśiṣyeta so 'smy aham

aham – Aš, Dievo Asmuo; *eva* – tikrai; *āsam* – egzistavau; *eva* – tiktai; *agre* – prieš sukūrimą; *na* – niekada; *anyat* – dar kas nors; *yat* – visi tie;

sat – pasekmė; *asat* – priežastis; *param* – aukščiausia; *paścāt* – pabaigoje; *aham* – Aš, Dievo Asmuo; *yat* – visi šie; *etat* – kūrinija; *ca* – taip pat; *yaḥ*– viskas; *avaśiṣyeta* – lieka; *saḥ* – tai; *asmi* – esu; *aham* – Aš, Dievo Asmuo.

O Brahmā, tai Aš, Dievo Asmuo, egzistavau prieš kūrimo pradžią, kai be Manęs daugiau nebuvo nieko. Tada nebuvo ir materialios gamtos, kuri yra šio kosminio pasaulio atsiradimo priežastis. Visa, ką regi aplink, taip pat esu Aš, Dievo Asmuo, ir tai, kas liks po sunaikinimo, taip pat būsiu Aš, Dievo Asmuo.

Komentaras: Pažymėtina, kad kreipdamasis į Viešpatį Brahmą, Dievo Asmuo pabrėžtinai rodo į Save, sakydamas, kad tai Jis, Aukščiausiasis Viešpats, egzistavęs prieš kūrinijos pradžią, yra vienintelis kūrinijos gyvavimo šaltinis ir tai Jis egzistuoja toliau po jos sunaikinimo. Brahmā taip pat yra vienas Aukščiausiojo Viešpaties kūrinių. Impersonalistai kelia vienovės teoriją, grįsdami ją mintimi, kad Brahmā, kaip „Aš“ – Absoliučios Tiesos skleidinys – Pats yra tapatus „Aš“ principui, taigi ir Viešpačiui, kuris yra tasai „Aš“, ir tokiu būdu egzistuoja vieningas „Aš“ principas ir nieko daugiau, kaip, beje, teigiama ir pastarajame posme. Neginčijant šio impersonalistų argumento, vis dėlto tenka pripažinti, kad Viešpats yra kuriantysis „Aš“, o Brahmā – sukurtasis „Aš“. Vadinasi, tarp dviejų „Aš“, viešpataujančiojo „Aš“ ir pavaldžiojo „Aš“, egzistuoja skirtumas. Taigi, net jei įvertinsim šį impersonalistų argumentą, vis dėlto turim pripažinti dviejų „Aš“ egzistavimą. Atskirai pažymėtina, kad Vedų raštai („Kaṭhopaniṣada“) pripažįsta minėtųjų dviejų „Aš“ kokybinį tapatumą. „Kaṭhopaniṣadoje“ teigiama:

nityo nityānāṁ cetanaś cetanānām
eko bahūnāṁ yo vidadhāti kāmān

Vedos pripažįsta kuriančiojo „Aš“ ir sukurtojo „Aš“ kokybinę vienovę, nes abu „Aš“ yra tiek *nitya,* tiek *cetana*. Tačiau kuriantysis „Aš“ yra vienaskaitinis, o sukurtasis „Aš“ – daugiskaitinis, nes sukurtųjų „Aš“ begalinė daugybė – pats Brahmā ir visi jo palikuonys. Ši tiesa nesunkiai suvokiama. Štai tėvas pradeda sūnų, o sūnus, savo ruožtu, duoda pradžią savo sūnums, ir bendražmogiškąja prasme visi jie yra lygūs, bet sykiu tėvas, sūnus ir vaikaičiai labai skiriasi. Nei sūnus, nei vaikaičiai negali užimti tėvo vietos. Taigi tėvas, sūnus ir vaikaičiai sudaro vienovę ir sykiu skirtybę. Visi jie žmonės ir šia prasme panašūs, bet jų vaidmuo kits kito atžvilgiu skirtingas. Neatsitiktinai Vedos nubrėžia ribą tarp sąvokų kūrėjas ir kūrinys, Viešpats ir valdinys, skirdamas viešpataujančiam „Aš“ pavaldžiųjų „Aš“ maitintojo vaidmenį. Tarp dviejų „Aš“ kategorijų egzistuoja didžiulis skirtumas.

Be to šis posmas neleidžia suabejoti tuo, kad Viešpats ir Brahmā yra asmenybės. Taigi iš esmės, tiek viešpataujantis, tiek pavaldusis „Aš“ yra asmenybės. Ši išvada visiškai paneigia impersonalistų doktriną, pasak kurios, esatis absoliučia prasme yra impersonali. Posmo teiginiai, kad viešpataujantis „Aš“ yra Absoliuti Tiesa ir tuo pačiu asmenybė, paneigia ne itin pamatuotus impersoanlizmo mokyklos atstovų teiginius, akcentuojančius Absoliuto impersonalumą. Pavaldusis „Aš“, Brahmā, irgi asmenybė, tačiau neabsoliuti. Kartais, norint aiškiau suvokti savojo „Aš“ dvasinę esmę, galima nubrėžti principinės vienovės su Absoliučia Tiesa paralelę, tačiau tarp viešpataujančiojo ir valdinio visada išlieka tam tikrų skirtumų. Ir tai tampa aišku iš pastarojo posmo teiginių, kurį visiškai klaidingai interpretuoja impersonalistai. Brahmā savo akimis regi savo valdovą Viešpatį, kuris Savo transcendentiniu amžinuoju pavidalu egzistuoja net po materialaus pasaulio sunaikinimo. Viešpats tuo pavidalu, kurį išvydo Brahmā, egzistavo prieš užgimstant Brahmai. Tas pats pasakytina ir apie materialų kosminį pasaulį, apie visas jo sudedamąsias dalis, apie veikliuosius materialaus kūrimo pradus, kurie irgi kyla iš Viešpaties, yra Jo galios skleidiniai, o kai Viešpaties energija suskleidžiama, vėl lieka Dievo Asmuo. Taigi Viešpats asmens pavidalu egzistuoja visad, visais kosminio pasaulio kūrimo, tvarumo ir naikinimo etapais. Šio teiginio teisingumą patvirtina tokie Vedų himnų žodžiai: *vāsudevo vā idam agra āsīn na brahmā na ca śaṅkara eko nārāyaṇa āsīn na brahmā neśāna* ir t.t. Prieš kūrimo pradžią egzistavo tik Vāsudeva, nebuvo nei Brahmos, nei Śaṅkaros. Be Nārāyaṇos daugiau nebuvo nieko, nei Brahmos, nei Īśānos. Komentuodamas „Bhagavad-gītą“, Śrīpāda Śaṅkarācārya patvirtina šio teiginio teisingumą, sakydamas, kad Nārāyaṇa, Dievo Asmuo, egzistuoja aukščiau bet kokio kūrimo, ir kad visa kūrinija yra *avyaktos* išdava. Vadinasi, skirtumai tarp kūrėjo ir jo kūrinio visada išlieka, nors kokybės prasme jie lygiaverčiai.

Dar viena išvada, kuri peršasi perskaičius posmą, – kad aukščiausioji tiesa yra Bhagavānas, Dievo Asmuo. Apie Dievo Asmenį ir Jo karalystę jau buvo kalbėta. Impersonalistai suvokia Dievo karalystę kaip tuštumą, bet tai netiesa. Vaikuṇṭhos planetoms būdinga marga transcendentinė įvairovė. Jose gyvena keturrankės būtybės, valdančios pasakiškus turtus. Ten esama netgi erdvėlaivių. Vaikuṇṭhų gyventojai turi visus aukščiausiai civilizacijai būdingus privalumus. Taigi Dievo Asmuo egzistuoja prieš kūrimo pradžią, egzistuoja Vaikuṇṭhalokose, kur viešpatauja nepaprastai marga transcendentinė įvairovė. Vaikuṇṭhalokos, „Bhagavad-gītos“ tvirtinimu, yra *sanātanos* pasaulis. Jis nežūva net po šio, išraišką gavusio kosminio pasaulio sunaikinimo. Transcendentinės Vaikuṇṭhalokos pasaulio planetos yra absoliučiai kitokios prigimties. Jos nepavaldžios griežtiems materialaus pasaulio

kūrimo, tvarumo ir naikinimo dėsniams. Dievo Asmuo neįsivaizduojamas be Vaikuṇṭhalokų, lygiai kaip karalius be karalystės.

Apie Dievo Asmens egzistavimą kalbama įvairiuose „Śrīmad-Bhāgavatam“ tekstuose ir kituose Dievo įkvėptuose šventraščiuose. Antai „Śrīmad-Bhāgavatam“ (2.8.10) Mahārāja Parīkṣitas klausia:

sa cāpi yatra puruṣo viśva-sthity-udbhavāpyayaḥ
muktvātma-māyāṁ māyeśaḥ śete sarva-guhāśayaḥ

„Kaip Dievo Asmuo – pasaulio kūrimo, tvarumo ir naikinimo priežastis, neveikiama iliuzinės energijos, o pati ją valdanti, – glūdi visų širdyse?“ Analogiškai klausia ir Vidura:

tattvānāṁ bhagavaṁs teṣāṁ katidhā pratisaṅkramaḥ
tatremaṁ ka upāsīran ka u svid anuśerate
(SB 3.7.37)

Savo komentare Śrīdhara Svāmis taip rašo: „Griūvant kūrinijai, tie, kurie tarnauja Viešpačiui, gulinčiam Šešos pataluose…“ Ši frazė rodo, kad transcendentinis Viešpats, Jo vardas, šlovė, ypatybės, visa Jo aplinka, egzistuoja amžinai. Tą patį patvirtina ir „Skanda Purāṇos“ „Kāśī-khaṇḍos“ skyrius, kur kalbama apie *dhruva-caritą:*

na cyavante 'pi yad-bhaktā mahatyāṁ pralayāpadi
ato 'cyuto 'khile loke sa ekaḥ sarvago 'vyayaḥ

Net Dievo Asmens tarnams, jau nekalbant apie Patį Viešpatį, neskirta būti sunaikintiems materialaus pasaulio naikinimo metu. Viešpats egzistuoja amžinai, visais trimis materijos kitimo etapais.

Impersonalistai teigia Aukščiausiąjį nieko neveikiant, tačiau čia Brahmos ir Aukščiausiojo Dievo Asmens pokalbyje užsiminta apie Viešpaties darbus, apie Jo pavidalą ir ypatybes. Brahmos ir kitų pusdievių veiksmai, užtikrinant kūrinijos tvarumą, traktuotini kaip Paties Viešpaties veiksmai. Karalius arba valstybės vadovas nebūtinai pats turi sėdėti ir užsiiminėti kanceliarija valstybinėje įstaigoje. Jis gali leisti laiką karališkai linksmindamasis. Vis dėlto neabejotina, kad jis vadovauja valstybei ir visa valdžia yra jo rankose. Dievo Asmuo niekada nebūna bekūnis ir beveidis. Savo asmeniškuoju pavidalu Viešpats nematomas materialiame pasaulyje, todėl nuovokos pristigę žmonės dažnai Jį laiko bekūniu. Tačiau iš tikrųjų Jis visad Savo amžinuoju pavidalu gyvena Vaikuṇṭhos planetose ir įsikūnija įvairiausiais pavidalais materialaus pasaulio planetose. Tai labai gerai iliustruoja saulės pavyzdys. Nakties tamsoje žmogaus akis nemato saulės, tačiau ji

matoma ten, kur išbrėško rytas. Ir tai, kad tam tikroje žemės dalyje saulė nematoma visai nereiškia, kad ji apskritai neturi pavidalo.

Čia prisimintinos vieno „Bṛhad-āraṇyaka Upaniṣados“ (1.4.1) himno eilutės: *ātmaivedam agra āsīt puruṣa-vidhaḥ*. Šioje *mantroje* sakoma, kad Aukščiausiasis Dievo Asmuo (Kṛṣṇa) egzistavo dar prieš atsirandant *puruṣos* inkarnacijoms. „Bhagavad-gītā“ (15.18) Viešpatį Kṛṣṇą vadina Puruṣottama, kadangi Jis yra aukščiausiasis *puruṣa,* t.y. transcendentiškai pranoksta ir *puruṣa-akṣarą,* ir *puruṣa-kṣarą*. *Akṣara-puruṣa,* Mahā-Viṣṇu, nužvelgia *prakṛti,* materialią gamtą, tuo tarpu Puruṣottama egzistavo dar prieš Jam atsirandant. „Bṛhad-āraṇyaka Upaniṣada“ patvirtina „Bhagavad-gītos“ žodžius apie tai, kad Viešpats Kṛṣṇa yra Aukščiausia Asmenybė (Puruṣottama).

Kai kuriuose Vedų raštuose teigiama, kad pradžioje buvęs tik beasmenis Brahmanas. Tačiau sprendžiant iš šio posmo, impersonalusis Brahmanas – akinantis Aukščiausiojo Viešpaties kūno švytėjimas – telaikytinas tiesiogine priežastimi, tuo tarpu visų priežasčių priežastis, arba giluminė priežastis, yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Materialiame pasaulyje Viešpats egzistuoja Savo beasmeniu aspektu, nes Jo negalima išvysti materialiomis akimis, patirti materialiais jutimais. Kas nori regėti Aukščiausiąjį Viešpatį, visų pirma turi dvasiškai išgryninti savo jutimus. Tačiau iš tikrųjų Viešpats visada egzistuoja kaip individuali asmenybė, ir Vaikuṇṭhalokos gyventojai visad regi Jį savo akimis. Galima teigti, kad Jisai beasmenis materijos pasaulyje, kaip vyriausybės vadovas, kurio buvimas vyriausybinėse įstaigose tik nujaučiamas, o pats jis dirba savo vyriausybiniuose apartamentuose. Analogiškai ir Viešpats, Savo buveinėje gyvena asmeniškai, arba, kaip teigia pirmieji „Bhāgavatam“ posmai, yra *nirasta-kuhakam*. Taigi Dievo apreikštieji raštai pripažįsta tiek beasmenį, tiek ir asmeniškąjį Viešpaties aspektą. Viešpaties asmens aspektas išskiriamas viename „Bhagavad-gītos“ posmų (BG 14.27): *brahmaṇo hi pratiṣṭhāham*. Slapčiausios dvasinės tiesos atsiskleidžia tam, kuris patiria Dievo Asmenį, o ne Brahmaną, beasmenį Jo aspektą. Todėl mūsų aukščiausias tikslas turėtų būti Absoliučios Tiesos pažinimas ne impersonaliuoju, o Jos asmeniniu aspektu. Norinčiam suvokti Absoliučios Tiesos kosminės sąmonės visabūtiškumą gali būti naudinga analogija apie „dalį erdvės“ puodynėje ir erdvę aplink puodynę. Visai nereiškia, kad neatsiejama Viešpaties dalelė, nepagrįstai apsiskelbusi Aukščiausiuoju, iš tikrųjų Juo tampa. Tai tegali reikšti, kad sąlygota siela tapo iliuzinės energijos auka, pakliuvo į gudriausius jai paruoštus spąstus. Tas, kuris skelbiasi susivienijęs su kosmine Viešpaties sąmone, pakliuvo į gudriausius iliuzinės energijos, *daivī māyos,* spąstus. Net ir esant materialiame pasaulyje, kur Viešpats egzistuoja Savo beasmeniu aspektu, būtina stengtis

patirti Viešpaties asmens aspektą, būtent tokia žodžių *paścād ahaṁ yad etac ca yo 'vaśiṣyeta so 'smy aham* prasmė.

Beje, ir Brahmājī pripažįsta šią tiesą, ir apie tai byloja jo pamokymai Nāradai:

so 'yaṁ te 'bhihitas tāta bhagavān viśva-bhāvanaḥ
(SB 2.7.50)

Aukščiausiasis Dievo Asmuo, Hari, – pirmapradė visų priežasčių priežastis. Vadinasi pastarojo posmo žodžiai *aham eva* kalba apie Aukščiausiąjį Viešpatį, todėl būtina rinktis Brahma-sampradāyos nužymėtą kelią, kelią, apie kurį Brahmājī kalbėjo Nāradai, Nārada – Vyāsadevai ir t.t., ir užsibrėžti sau tikslą pažinti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį Hari, Viešpatį Kṛṣṇą. Šį slaptingą iškilų pamokymą, skirtą tyriems bhaktams, Viešpats paskelbė ir Arjunai. Kūrimo aušroje iš Viešpaties lūpų jį išgirdo ir Brahmā. Brahmā, Viṣṇu, Maheśvara, Indra, Candra, Varuṇa ir kiti pusdieviai yra skirtingi Viešpaties pavidalai, kuriais Jis reiškiasi, kad įgyvendintų Savo specifinius tikslus. Materialią kūriniją sudarantys pradai bei marga įvairiausių energijų įvairovė taip pat randasi iš Dievo Asmens, tačiau šerdis, pirminis visa ko šaltinis, yra Pats Aukščiausiasis Dievo Asmuo, Śrī Kṛṣṇa. Svarbiau medžio šaknys, o ne apgaulingai puošnus jo vainikas. Tokia šio posmo esmė.

34 TEKSTAS

ऋतेऽर्थं यत्प्रतीयेत न प्रतीयेत चात्मनि ।
तद्विद्यादात्मनो मायां यथाभासो यथा तमः ॥३४॥

ṛte 'rthaṁ yat pratīyeta na pratīyeta cātmani
tad vidyād ātmano māyāṁ yathābhāso yathā tamaḥ

ṛte – be; *artham* – vertės; *yat* – kuri; *pratīyeta* – atrodytų yra; *na* – ne; *pratīyeta* – atrodytų; *ca* – ir; *ātmani* – susijusi su Manimi; *tat* – tai; *vidyāt* – žinok; *ātmanaḥ* – Mano; *māyām* – iliuzinė energija; *yathā* – lygiai kaip; *ābhāsaḥ* – atšvaitas; *yathā* – tarytum; *tamaḥ* – tamsa.

O Brahmā, visos vertybės, jei jos nesusijusios su Manimi, yra netikros. Žinok, kad tai – Mano iliuzinė energija, šviesos atšvaitas tamsoje.

Komentaras: Jau ankstesniojo posmo komentare prieita prie išvados, kad bet kurio kosminio pasaulio egzistavimo tarpsniu – jam kuriantis, jam egzistuojant ir augant, įvairių energijų vidinės sąveikos proceso metu, jam yrant ir žūvant, – viskas visada yra neatskiriamai susiję su Dievo Asmens

būtimi. Todėl, bet kurios formos prigimtinių sąsajų su Viešpačiu užmaršti, yra Viešpaties iliuzinės energijos veikimo išdava. Kadangi atskira nuo Viešpaties būtis negalima, iliuzinė energija irgi yra viena iš Viešpaties energijų. Teisingą požiūrį – sieti visus daiktus su Viešpačiu, vadina *yoga-māya,* jungties energija, o klaidingą sampratą, kai daiktas atskiriamas nuo Viešpaties ir traktuojamas kaip atskiras, vadina Viešpaties *daivī-māya,* arba *mahāmāya*. Tiek *yoga-māyā,* tiek ir *daivī-māyā* neatsiejama nuo Viešpaties, nes su Juo neatskiriamai susijusi visa būtis. Vadinasi, klaidinga samprata apie daiktų atsietumą nuo Viešpaties remiasi tikrove, tačiau pati savaime yra iliuzinė.

Iliuzija – tai iškreiptas tikrovės matymas, kai viena painiojama su kitu. Antai iliuzija būtų virvę laikyti gyvate, nors pati virvė, žinoma, yra realus daiktas. Virvė, gulinti prieš iliuzijos apimtą žmogų, yra visiškai reali, iliuzinis tėra jos suvokimas. Taigi, klaidinga samprata, kad materialus kosminis pasaulis egzistuoja atskirai nuo visagalio Viešpaties, yra iliuzija, tačiau tatai nereiškia, kad pats kosminis pasaulis iliuzinis. Ši iliuzinė samprata yra tarsi realybės atspindys neišmanymo tamsybėse. Ir jei atrodo, kad kas kyla ne „iš Mano energijų“, tai vadintina *māya*. Įsivaizdavimas, kad gyvoji esybė neturi pavidalo, kad jo neturi Aukščiausiasis Viešpats, irgi yra iliuzija. „Bhagavad-gītoje“ (2.12) Viešpats būsimo mūšio lauke teigia, kad kariai, stovintys rikiuotėje priešais Arjuną, pats Arjuna ir net Viešpats egzistavo anksčiau, egzistuoja dabar, Kurukṣetros mūšio lauke, ir egzistuos kaip individualybės ateityje, egzistuos kai neliks dabartinio kūno, egzistuos ir išsivadavę iš materialios būties nelaivės. Ir Viešpats, ir gyvosios būtybės išlaiko savo individualųjį „aš“ visada, bet kuriomis aplinkybėmis. Nei Viešpats, nei gyvosios būtybės niekada nepraranda savo individualių asmenybės bruožų. Išnykti Viešpaties malone gali tik iliuzinės energijos įtaka – šviesos atšvaitas tamsybėse. Materialaus pasaulio šviesuliai – saulė ir mėnulis kaip šviesos šaltiniai taip pat nėra visiškai nepriklausomi. Tikrasis šviesos šaltinis yra *brahmajyoti,* transcendentinio Viešpaties kūno šviesa, kurią atspindi įvairūs šaltiniai: saulė, mėnuo, ugnis, elektros šviesa. Taigi savojo „Aš“ atsiejimas nuo Aukščiausiojo „Aš“, Viešpaties, taip pat yra iliuzija, o nepagrįstos pretenzijos užimti Aukščiausiojo vietą – paskutiniai *māyos,* išorinės Viešpaties energijos, žabangai.

Vienas pirmųjų „Vedānta-sūtros“ aforizmų skelbia, kad Aukščiausiasis yra būties šaltinis, taigi, kaip rašyta ankstesniajame posme, visas individualias gyvas būtybes gimdo aukščiausiosios gyvos būtybės, Dievo Asmens, energija. Iš Viešpaties energijos gimė pats Brahmā. Brahmai tarpininkaujant, iš jos gimė ir visos kitos gyvos būtybės. Nė viena gyva būtybė neegzistuoja atskirai nuo Aukščiausiojo Viešpaties.

Individuali gyva būtybė nėra visiškai nepriklausoma. Jos nepriklausomybė tėra tik Aukščiausiajai Būtybei, Viešpačiui, būdingos nepriklausomybės atšvaitas. Nepamatuotos sąlygotų sielų pretenzijos, neva jos visiškai nepriklausomos – iliuzija. Apie tai byloja ir pastarasis posmas.

Riboto išmanymo žmonės yra iliuzijos valdžioje, todėl vadinamieji mokslininkai, psichologai, filosofai empirikai ir t.t., apakinti saulės, mėnulio, elektros ir kitų šviesą atspindinčių šaltinių, neigia Aukščiausiojo Viešpaties egzistavimą ir kelia savo sukurtas teorijas bei pačias įvairiausias hipotezes apie materialaus pasaulio kūrimą, tvarumą ir suirimą. Gydytojas gali paneigti sielos egzistavimą kaip fiziologiškai neįrodomą, tačiau jis negali įkvėpti gyvybės negyvam kūnui, nors fiziologijos požiūriu organizmas išlieka nepakitęs ir po mirties. Psichologai nuodugniai tyrinėja smegenų fiziologiją, tardami, jog sudėtingos smegenų struktūros ir yra tas variklis, kuris išjudina mąstymo mechanizmą, tačiau jie nepajėgūs priversti veikti mąstymo mechanizmą negyvame kūne. Visi visatos ar organizmo sandaros tyrinėjimai, atskyrus tyrinėjimo objektą nuo Aukščiausiojo Viešpaties, tėra intelekto mankšta ir tikrovėje jie visada pasirodo esantys paprasčiausia iliuzija. Tokia žmogaus proto pažanga dabartinėmis materialiomis būties sąlygomis yra ne kas kita, kaip iliuzinės energijos kuriama uždanga, dar labiau paslepianti tiesą. Iliuzinė energija veikia dvejopai: užtemdo sąmonę ir nugramzdina. Iliuzinės energijos smukdomoji funkcija reiškiasi tuo, kad jos veikiama gyva būtybė pasineria į nežinios patamsius, o vykdydama savo temdymo funkciją iliuzinė energija užtemdo nemokšų akis ir paslepia nuo jų Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, kuris atskleidė tiesą aukščiausiai individualiai gyvai būtybei – Brahmai. Nė viename iš aptariamų posmų nė žodžiu neužsiminta apie Brahmos ir Aukščiausiojo Viešpaties tapatumą, todėl kai koks nors savimi patenkintas neišmanėlis skelbia apie savo vienovę su Aukščiausiuoju, tai tegalima traktuoti kaip dar vieną Viešpaties iliuzinės energijos veikimo pavyzdį. „Bhagavad-gītoje“ (16.18-20) Viešpats sako, kad demoniški, Viešpaties egzistavimą neigiantys žmonės ritasi į giliausią nežinios bedugnę ir nieko nežinodami apie Aukščiausiąjį Dievo Asmenį yra pasmerkti kaskart vis iš naujo gimti šiame pasaulyje.

Tačiau išmintingas žmogus semiasi pamokymų iš mokinių sekos, savo šaknimis siekiančios Brahmājī, kurį asmeniškai mokė Viešpats, arba iš mokinių sekos, pradėtos Arjunos, kuriam Viešpats asmeniškai paskelbė „Bhagavad-gītą“. Jis tiki Viešpačiu, kai šis sako:

ahaṁ sarvasya prabhavo mattaḥ sarvaṁ pravartate
iti matvā bhajante māṁ budhā bhāva-samanvitāḥ
(BG 10.8)

Viešpats yra pirminis šaltinis, iš kurio kyla viskas. Visa, kas skleidžiasi, žydi ir nyksta, yra gyva iš Viešpaties galios. Išmintingas žmogus, kuris tai suvokia, iš tikrųjų pažino tiesą, todėl jis nusilenkia Viešpačiui ir su transcendentine meile Jam tarnauja.

Atspindėtoji Viešpaties energija priešais neišmanėlių akis kuria įvairius iliuzinius vaizdus, tačiau sveiko proto žmogus suvokia, kad per Savo įvairias energijas Viešpats, nematomas mūsų akiai ir mums nepasiekiamas, veikia pasaulyje, Pats būdamas labai toli nuo jo, tarsi ugnis, kurios šviesa ir šiluma jaučiama ir matoma per didelį atstumą. *Āyur-vedoje,* senovės medicinos traktate, išminčiai labai aiškiai pripažįsta Viešpaties viršenybę ir sako:

jagad-yoner anicchasya cid-ānandaika-rūpiṇaḥ
puṁso 'sti prakṛtir nityā praticchāyeva bhāsvataḥ

acetanāpi caitanya- yogena paramātmanaḥ
akarod viśvam akhilam anityam nāṭakākṛtim

Aukščiausiasis Asmuo yra vienas. Jis davė pradžią kosminiam pasauliui. Jo energija veikia kaip *prakṛti* – materiali gamta, akinantis tikrovės atspindys. Iliuziją kurianti *prakṛti* išjudina net negyvą materiją, kuri atgyja suėjusi į sąlytį su Viešpaties gyvybės energija, ir neišmanėlio akiai atsiveria teatriniai butaforinės materialaus pasaulio tikrovės vaizdai. Šiame *prakṛti* režisuojamame spektaklyje neišmanėliams kartais tenka net mokslininkų ar psichologų vaidmenys, tačiau sveikos nuovokos nepraradęs žmogus suvokia, kad *prakṛti* tėra Viešpaties iliuzinė energija. Priėjęs prie šios išvados, kurios teisingumui, beje, pritaria „Bhagavad-gītā“, tampa akivaizdu, kad gyvos būtybės įkūnija Viešpaties aukštesniosios energijos, *parā prakṛti,* veikimą, o materialus pasaulis yra žemesniosios Viepaties energijos (*aparā prakṛti*) kūrinys. Aukščiausioji Viešpaties energija negali visa kuo prilygti Viešpačiui, nors skirtumas tarp energijos ir jos šaltinio, kaip ir tarp ugnies ir šilumos, visai nedidelis. Ugnis skleidžia šilumą, tačiau šiluma viena pati dar nėra ugnis. Ši elementari tiesa nesuvokiama neišmanėliams, kurie nemato tarp jų skirtumo. Ugnies energiją šilumą pastarasis posmas vadina atšvaitu, o ne pačia ugnimi. Taigi gyvų būtybių personifikuojama gyvybės energija yra atšvaitas, Viešpaties atspindys, tačiau jokiu būdu ne Patsai Viešpats. Kadangi gyvos būtybės egzistencija yra Viešpaties egzistencijos atšvaitas, tai ir pati jos būtis yra priklausoma nuo Aukščiausiojo Viešpaties, pirmapradžio šviesos šaltinio. Materiali energija gretintina su tamsa, nes tikrovėje ji ir yra tamsa, o gyvų būtybių veikimas tamsoje – tarytum pirmapradės šviesos atšvaitai. Šio posmo turinys padės mums teisingai suprasti Viešpa-

tį. Idėja apie abiejų Viešpaties energijų visišką nepriklausomumą nuo Jo, traktuotina kaip *māyā,* iliuzija. Šviesos atšvaitai neišsklaidys nežinios tamsybių. Iš materialios būties nelaisvės ištrūkti nepadės paprastas žmogus, kurio būtis teatspindi tikrąją šviesą. Norint iš jos ištrūkti, būtina šviesa iš pirminio šaltinio. Prieš atspindėtą saulės šviesą tamsa nepasitraukia, bet tiesioginiai saulės spinduliai visiškai ją išsklaido. Aklinai tamsiame kambaryje nieko neįžiūrėsi, ir atsidūręs jame žmogus ima bijoti gyvačių ir skorpionų, kurių ten gal nėra ir kvapo. Tačiau įjungus šviesą kambarys nušvinta, ir baimė prieš gyvates ir skorpionus akimirksniu pranyksta. Todėl užuot ieškojus pagalbos pas atspindinčius šviesą, tuos, kurių niekas nesieja su Viešpačiu, vertėtų semtis šviesos iš Viešpaties, – ją skleidžia „Bhagavad-gītā“ ir „Śrīmad-Bhāgavatam“. Jei žmogus netiki Viešpaties egzistavimu, „Bhagavad-gītos“ bei „Śrīmad-Bhāgavatam“ neverta klausytis iš jo lūpų. Tai prakeikimo pasmerktas žmogus, ir bendraudami su juo mes pasmerkiame save.

Pasak „Padma Purāṇos“, materialiame pasaulyje išsibarstę miriadai materialių visatų, ir visos jos skendi tamsoje. Šiose visatose gyvenančios gyvos būtybės – nuo Brahmų (nesuskaičiuojamoje daugybėje visatų yra nesuskaičiuojama daugybė Brahmų) iki menkiausių skruzdžių – gimsta tamsoje, ir kad išvystų Viešpatį joms reikalinga tikroji šviesa, kurią skleidžia Jis Pats; juk ir saulę matome tik jos šviesos dėka. Žibintai ir fakelai, pagaminti žmogaus rankomis, kad ir kokie ryškūs, neapšvies saulės. Saulė pasirodo mums pati. Suprasti įvairių Viešpaties energijų veikimą ar patirti Patį Dievo Asmenį taip pat tegalima nušvitus besąlyginei Viešpaties malonei. Impersonalistai teigia, kad Dievo neįmanoma pamatyti, tačiau tai netiesa. Dievą galima išvysti, tačiau tam būtina šviesa, spinduliuojanti iš Jo Paties, – ribotos mąstymo išgalės Jo neatskleis. Pastarajame posme į Viešpaties šviesą nurodo žodis *vidyāt,* – tai Viešpaties paliepimas Brahmai. Šis tiesioginis Viešpaties nurodymas yra Jo vidinės energijos pasireiškimas, ir ši energija kaip tik ir įgalina išvysti Viešpatį savo akimis. Pažinti Dievo Asmenį, kaip nežino Brahmā, gali kiekvienas, kuriam Viešpaties malone tenka galimybė regėti vidinės energijos veikimą, – čia visiškai nebūtinas abstraktus protas.

35 TEKSTAS

यथा महान्ति भूतानि भूतेषूच्चावचेष्वनु ।
प्रविष्टान्यप्रविष्टानि तथा तेषु न तेष्वहम् ॥३५॥

yathā mahānti bhūtāni bhūteṣūccāvaceṣv anu
praviṣṭāny apraviṣṭāni tathā teṣu na teṣv aham

yathā – lygiai kaip; *mahānti* – visatos; *bhūtāni* – pradai; *bhūteṣu ucca-avaceṣu* – į mažą ir gigantišką; *anu* – po to kai; *praviṣṭāni* – įėjo; *apraviṣṭāni* – neįėjo; *tathā* – taigi; *teṣu* – juose; *na* – ne; *teṣu* – juose; *aham* – Aš Pats.

O Brahmā, kaip visatos pradai glūdi ir sykiu neglūdi kosminiame pasaulyje, taip ir Aš esu Savo kūriniuose ir sykiu egzistuoju nuošaly.

Komentaras: Pradinės materialios kūrinijos stichijos – žemė, vanduo, ugnis, oras ir eteris – glūdi visame sukurtajame pasaulyje – jūrose, kalnuose, vandens gyvių, augalų, roplių, paukščių, žvėrių, žmonių, pusdievių kūnuose, žodžiu, visų būtybių, įsikūnijusių per materiją, viduje ir sykiu egzistuoja atskirai nuo jų. Žmogus, aukštai organizuotos sąmonės būtybė, studijuoja fiziką ar fiziologiją, tačiau pagrindinis šių mokslų objektas yra materiją sudarantys pradai, – toliau jo akiratis nesiekia. Žmogaus kūnas, kalnų masyvai, taip pat pusdievių, tarp jų ir Brahmos, kūnai sudaryti iš tų pačių sudedamųjų dalių – žemės, vandens ir t.t. – tačiau sykiu šios stichijos egzistuoja ir atskirai aplinkoje. Stichijos atsirado pirmaisiais kūrimo etapais, vadinasi, į įvairias fizines struktūras jos įėjo vėliau, tačiau visą tą laiką jos glūdėjo ir sykiu neglūdėjo kosminiame pasaulyje. Lygiai taip Aukščiausiasis Viešpats Savo vidinės ir išorinės energijų pavidalu persmelkia viską, kas egzistuoja daiktinę išraišką gavusiame kosminiame pasaulyje ir sykiu Pats yra anapus visko, – kaip jau sakyta, viešpatauja Dievo karalystėje (Vaikuṇṭhalokoje). Apie tai vaizdžiai rašo „Brahma-saṁhitā“ (5.37):

ānanda-cinmaya-rasa-pratibhāvitābhis
tābhir ya eva nija-rūpatayā kalābhiḥ
goloka eva nivasaty akhilātma-bhūto
govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi

„Lenkiuosi Dievo Asmeniui Govindai, kuris, išskleidęs Savo vidinę transcendentinės būties, žinojimo ir palaimos energiją, džiaugsmingai egzistuoja Savo pirmapradžiu bei atspindėtais pavidalais ir sykiu glūdi kiekviename kūrinijos atome.“

Kitas to paties kūrinio, „Brahma-saṁhitos“, posmas (5.35) išsamiau pasakoja apie Viešpaties pilnatviškas ekspansijas, kuriomis įsikūnydamas Viešpats persmelkia visą kūriniją:

eko 'py asau racayituṁ jagad-aṇḍa-koṭiṁ
yac-chaktir asti jagad-aṇḍa-cayā yad-antaḥ

aṇḍāntara-stha-paramāṇu-cayāntara-sthaṁ
govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi

„Garbė Dievo Asmeniui Govindai, kurio viena pilnatviškų ekspansijų įeina į kiekvieną visatą ir į kiekvieną atomą, tokiu būdu Jis skleidžia Savo begalinę energiją visoje materialioje kūrinijoje.“

Aukščiausiojo Brahmano visabūtiškumas, kaip kalbama pastarajame posme, impersonalistams yra aiškus ir net juntamas, todėl jie daro skubotą išvadą, kad Viešpats negali egzistuoti asmens pavidalu. Štai čia ir transcendentinio pažinimo paslaptis – transcendentinė meilė Dievui, ir tas, kurio širdis dega transcendentine meile Viešpačiui, regi Aukščiausiąjį Viešpatį kiekviename atome, kiekviename judančiame ar nejudriame objekte. Ir lygia greta jis regi Dievo Asmenį Jo buveinėje, Golokoje, amžinai pramogaujantį su Savo nuolatiniais palydovais, – Jo transcendentinės būties ekspansijomis. Viešpaties jau sakyta (*sarahasyaṁ tad-aṅgaṁ ca*), kad turinčiam tokį regėjimą yra atvira pati slaptingiausia Aukščiausiojo pažinimo mokslo dalis – t.y. pačios slaptingiausios žinios apie Aukščiausiąjį, ir jokia intelektualinė mankšta nepadės atskleisti jos spekuliatyviajam mąstytojui. Dvasinio pažinimo paslaptys atsiskleidžia einančiam keliu, kurį „Brahma-saṁhitoje“ (5.38) nubrėžė Brahmājī:

premāñjana-cchurita-bhakti-vilocanena
santaḥ sadaiva hṛdayeṣu vilokayanti
yaṁ śyāmasundaram acintya-guṇa-svarūpaṁ
govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi

„Garbė pirmapradžiam Dievo Asmeniui Govindai, kurio tyraširdžiai tarnai meilės Dievui balzamo suvilgytomis akimis visada regi Jį savo širdyse. Mano šlovinamas Govinda, pirmapradis Dievo Asmuo, ir yra Śyāmasundara, Jam būdinga visa transcendentinių ypatybių pilnatvė.“

Ir nors Aukščiausiasis Dievo Asmuo glūdi kiekviename atome, Jis lieka nematomas tiems, kurie bando patirti Jį tuščiai samprotaudami. Ši paslaptis teatsiveria tyriems bhaktams, nes jų akys suvilgytos meilės Dievui balzamu. O meilę Dievui tegalima pelnyti praktikuojant transcendentinę meilės tarnystę Viešpačiui. Prieš ištikimo Viešpaties tarno akis atsiveria visai kitoks pasaulis negu jį mato paprastas žmogus, nes atsidavimo Viešpačiui tarnystės praktika išsklaido miglą, tvyrojusią priešais jo akis. Kitaip sakant, lygiai kaip pagrindinės stichijos, kurios sudaro visatą, yra sykiu tiek visų daiktų viduje, tiek ir jų išorėje, taip ir Viešpaties vardas, Jo pavidalas, ypatybės, dieviškieji žaidimai, visa Jo aplinka ir t.t., apie kuriuos pasakoja Dievo įkvėpti šventraščiai ir kuriuos galima pamatyti Vaikuṇṭhaloko-

se, be galo toli už materialaus kosminio pasaulio ribų, tarytum televizijos vaizdu „transliuojami“ ištikimo Viešpaties tarno širdyje. Neišmanėliui tai, žinoma, nesuvokiama, nors ir materialus mokslas televizijos priemonėmis leidžia matyti vaizdus per didžiulius atstumus. Iš tikrųjų dvasios aukštumų pasiekęs žmogus visada regi Dievo karalystę, iš kurios sklindantys vaizdiniai signalai atsispindi jo širdyje. Štai kur glūdi Dievo Asmens pažinimo sakralumas.

Išvadavimas iš materialios būties nelaisvės (*mukti*) yra Viešpaties dosniai dovanojamas, tačiau, pasak Nārados (*muktiṁ dadhāti karhicit sma na bhakti-yogam*), ypatinga Viešpaties dovana – meilė Dievui – tenka tik išrinktiesiems. Transcendentinė meilės tarnystė Viešpačiui turi tokią stebuklingą galią, kad Viešpaties tarnas, kuris ją praktikuoja ir yra jos vertas, visomis savo mintimis ir jausmais pasineria į Absoliutą. Taigi meilė Dievui, besiskleidžianti bhakto širdyje, yra didžiausias sakramentas. Brahmājī yra sakęs Nāradai, kad visi jo troškimai išsipildo, nes jis visa savo esybe yra pasinėręs į transcendentinę meilės tarnystę Viešpačiui ir jo širdyje neliko vietos jokiems troškimams, išskyrus vieną – tarnauti Viešpačiui. Toks yra *bhakti-yogos* tikslas ir didžiausias jos grožis. Viešpaties siekiai tyri, nes Jis – *acyuta,* ir tokie pat tyri (*acyuta*) ir Viešpaties bhaktų, praktikuojančių transcendentinę tarnystę, siekiai. Tačiau žmogui, žiūrinčiam iš šalies ir tam, kuriam neaiški atsidavimo Viešpačiui tarnystės prasmė, suvokti tai labai sunku, – nemažiau sudėtinga, kaip suprasti filosofinio akmens prigimtį. Tyras Viešpaties tarnas yra tokia pat retenybė, kaip filosofinis akmuo, – tarp milijonų išsivadavimą pasiekusių sielų teatsiras vienas kitas tyras Viešpaties tarnas (*koṭiṣv api mahāmune*). Iš visų dorybių, kurias dovanoja žmogui tiesos pažinimas, *yogos* tobulybė, kurią įkūnija atsidavimo Viešpačiui tarnystė, yra visų iškiliausia ir slaptingiausia, slaptingesnė ir už aštuonias mistines galias, kurios įgyjamos praktikuojant mistinę *yogą*. Neveltui „Bhagavad-gītoje“ (18.64), pasakodamas Arjunai apie *bhakti-yogą,* Viešpats taip sako:

sarva-guhyatamaṁ bhūyaḥ śṛṇu me paramaṁ vacaḥ

„Tad išgirski iš Mano lūpų slaptingiausias „Bhagavad-gītos“ tiesas dar sykį.“ Šių žodžių teisingumą patvirtina ir Brahmos žodžiai Nāradai:

idaṁ bhāgavataṁ nāma yan me bhagavatoditam
saṅgraho ’yaṁ vibhūtīnāṁ tvam etad vipulīkuru

Kreipdamasis į Nāradą, Brahmājī kalbėjo: „Visa, ką girdėjai iš manęs apie „Bhāgavatam“, paskelbė man Pats Aukščiausiasis Dievo Asmuo, ir aš prisakau tau išplėtoti išgirstas tiesas, kad žmonėms, pasirinkusiems

transcendentinės meilės tarnystės Viešpačiui kelią, kuo aiškiausiai atsivertų *bhakti-yogos* paslaptys.“ Čia pažymėtina, kad *bhakti-yogos* paslaptis Brahmājī atvėrė Pats Viešpats. Brahmājī perteikė jas Nāradai, Nārada patikėjo jas Vyāsai, o Vyāsa persakė jas Śukadevai Gosvāmiui, ir tokiu būdu *bhakti-yogos* tiesos perduodamos ateities kartoms neiškreiptos ir nepakeistos per mokinių seką. Kam nusišypsojo laimė sužinoti tiesas, perduodamas iš lūpų į lūpas transcendentinėje mokinių sekoje, tas gauna galimybę patirti Viešpatį ir perprasti „Śrīmad-Bhāgavatam“, – Viešpaties garsinio įsikūnijimo, paslaptis.

36 TEKSTAS

एतावदेव जिज्ञास्यं तत्त्वजिज्ञासुनात्मनः ।
अन्वयव्यतिरेकाभ्यां यत्स्यात्सर्वत्र सर्वदा ॥३६॥

etāvad eva jijñāsyaṁ tattva-jijñāsunātmanaḥ
anvaya-vyatirekābhyāṁ yat syāt sarvatra sarvadā

etāvat – apie tai; *eva* – tikrai; *jijñāsyam* – turi būti teiraujamasi; *tattva* – Absoliučią Tiesą; *jijñāsunā* – mokinio; *ātmanaḥ* – apie Sielą; *anvaya* – tiesiogiai; *vyatirekābhyām* – netiesiogiai; *yat* – kur tiktai; *syāt* – tai būtų; *sarvatra* – visur ir visada; *sarvadā* – bet kuriomis aplinkybėmis.

Kas ieško Aukščiausios Absoliučios Tiesos, Dievo Asmens, tas visur ir visada, bet kuriomis aplinkybėmis, tiesioginiais ir netiesioginiais būdais žūtbūt turi siekti užsibrėžto tikslo.

Komentaras: Bhakti-yogos paslapčių atskleidimas, kaip teigta ankstesniajame posme, yra visų tiesos paieškų kulminacija, galutinis tiesos ieškotojo tikslas. Siekiantys savęs pažinimo renkasi skirtingus kelius – *karma-yogą, dhyāna-yogą, rāja-yogą, bhakti-yogą* ir t.t. Savęs pažinimas yra visų organizuotą sąmonę turinčių gyvųjų būtybių priedermė. Kad ir kokią gyvenimo sritį paimtume, pačias stambiausias – socialinę, politinę, ekonominę, kultūrinę, religinę, moralinę ir t.t. – ar smulkesnes, su jomis susijusias, visur ir visada mąstančiam žmogui neišvengiamai kyla klausimai apie savojo „aš“ prigimtį, kosminio pasaulio tvarką, gyvenimo problemas. O pastarasis posmas kalba kaip tik apie galutinį žmogaus ieškojimų tikslą.

Pirmasis filosofinio veikalo „Vedānta-sūtros“ aforizmas kelia klausimą dėl būties priežasčių ir tikslo, o „Bhāgavatam“ atsako į tokio pobūdžio klausimus ir į svarbiausią, – kokia visų ieškojimų prasmė. Viešpats Brahmā

norėjo išgirsti iš Dievo Asmens visą tiesą, ir keturi posmai, kurie prasideda žodžiais *aham eva* ir baigiasi pastarojo posmo žodžiais *etāvad eva,* – tai Viešpaties atsakymas į Brahmos klausimą. Ir į čia Jo paskelbtas tiesas veda visi savęs pažinimo keliai. Apakinti atspindėtos šviesos, mirgančios tamsoje, žmonės nenumano, kad aukščiausias gyvenimo tikslas yra Viṣṇu, Aukščiausiasis Dievo Asmuo, ir nevaldomi jausmai stumia juos į tamsiausias materialios būties sritis. Pats materialus pasaulis radosi dėl jutiminių malonumų, kurių pagrindas yra lytinis potraukis, ir nepaisant visos mokslo pažangos, bet kurio gyvos būtybės veiksmo tikslas – patirti jutiminį malonumą. Tačiau šis posmas nurodo, koks yra tikrasis gyvenimo tikslas. Koks jis yra, turėtų išsiaiškinti kiekvienas iš mūsų, klausinėdamas dvasinį mokytoją, gerai išmanantį *bhakti-yogos* mokslą, t.y. tą, kuris yra gyvas „Bhāgavatam“ įsikūnijimas. Žmonės ieško tiesos įvairiais keliais, ieškodami atsakymų į jiems kylančius klausimus įvairiuose šventraščiuose, ir visiems jiems, nepaisant jų pasirinkto savęs pažinimo kelio, „Śrīmad-Bhāgavatam“ atsako taip: aukščiausias gyvenimo tikslas pasiekiamas tik didžiulių pastangų ir atkaklumo kaina. Tas, kuris nuoširdžiai ieško atsakymų į jį kankinančius klausimus, turėtų kreiptis į dvasinį mokytoją, priklausantį mokinių sekai, kurios pradininkas yra Brahmājī. Tokią mintį kaip tik ir kelia pastarasis posmas. Kadangi šio pažinimo paslaptį Brahmājī atskleidė Pats Aukščiausiasis Viešpats, t.y. Dievo Asmuo, visus klausimus, susijusius su slaptingomis savęs pažinimo tiesomis, reikėtų kelti tokiam dvasiniam mokytojui, kuris tiesiogiai atstovauja Viešpatį ir yra pripažintas tos mokinių sekos autoritetas. Autoritetingas dvasinis mokytojas pajėgs išsamiai atsakyti į visus savo mokinio klausimus, grįsdamas savo žodžius tiesioginiais ir netiesioginiais liudijimais iš Dievo įkvėptų šventraščių. Nors kiekvienas iš mūsų gali pats ieškoti atsakymų šventraščiuose į jam rūpimus klausimus, vis dėlto be autoritetingo dvasinio mokytojo pagalbos mums neapsieiti, – apie ką byloja ir pastarasis posmas. Tikras dvasinis mokytojas yra didžiausią pasitikėjimą pelnęs Viešpaties atstovas, ir pamokantį dvasinio mokytojo žodį būtina išklausyti taip pat klusniai kaip Brahmājī išklausė Aukščiausiojo Dievo Asmens, Viešpaties Kṛṣṇos, žodžius. Autoritetingam dvasiniam mokytojui, priklausančiam autoritetingai mokinių sekai, nė į galvą neateis skelbtis Pačiu Dievu, nors dvasinis mokytojas dar didingesnis už Viešpatį ta prasme, kad vadovaudamasis savo asmenine dvasine patirtimi jisai gali dovanoti Viešpatį kitam žmogui. Norint atrasti Viešpatį, nepakanka vien išsilavinimo ar didelio proto. Šiuo atveju būtinas autoritetingas dvasinis mokytojas, kuris yra absoliutus laidininkas, sujungiąs nuoširdų mokinį su Viešpačiu.

Dievo įkvėpti šventraščiai tiesiogiai rodo į šį tikslą, tačiau apakintos

tamsoje mirguliuojančio atspindėto pirminio šviesos šaltinio ir paklydusios gyvos būtybės tampa nepajėgiomis perprasti Dievo įkvėptų šventraščių prasmę. Antai visas „Bhagavad-gītos“ tekstas kryptingai veda skaitytoją prie Dievo Asmens Viešpaties Śrī Kṛṣṇos, bet kai nėra autoritetingo dvasinio mokytojo priklausančio Brahmājī tradicijai arba tokios asmenybės, kaip Arjuna, kuris savo ausimis girdėjo kalbant Viešpatį, jų vietą užima gausus būrys niekieno neįgaliotų komentatorių, kurie, vadovaudamiesi labai abejotinais asmeniniais motyvais, komentuoja šį Dievo įkvėptą šventraštį kaip jiems patinka ir tokiu būdu iškreipia jo esmę. „Bhagavad-gītā“ visuotinai pripažįstama kaip viena iš ryškiausių žvaigždžių dvasinio dangaus horizontuose, tačiau įvairiausi šios išminties knygos aiškinimai taip stipriai iškreipia jos prasmę, kad ir studijuojantys „Bhagavad-gītą“ žmonės neištrūksta iš tamsos pasaulio, mirguliuojančio atspindėtos tikrovės atšvaitais. „Bhagavad-gītos“ studijos jiems mažai ką duoda. Iš esmės kalbant, „Gītā“ antrina mintims, kurias formuluoja keturi pamatiniai „Bhāgavatam“ posmai, tačiau klaidingos įvairioms madoms pataikaujančios abejotinų autorių interpretacijos trukdo skaitytojui suvokti svarbiausiąją „Gītos“ mintį. „Bhagavad-gītoje“ (18.61) juodu ant balto parašyta:

īśvaraḥ sarva-bhūtānāṁ hṛd-deśe 'rjuna tiṣṭhati
bhrāmayan sarva-bhūtāni yantrārūḍhāni māyayā

Viešpats glūdi visų gyvų būtybių širdyse (Paramātmos pavidalu) ir, pasitelkęs į pagalbą Savo išorinę energiją, valdo visą materialų pasaulį. Taigi pastarasis posmas visiškai vienareikšmiškai teigia, kad Viešpats yra aukščiausiasis valdovas, o gyvos būtybės – Jo valdiniai. Be kita ko, „Bhagavad-gītoje“ (18.65) Viešpats sako:

man-manā bhava mad-bhakto mad-yājī māṁ namaskuru
mām evaiṣyasi satyaṁ te pratijāne priyo 'si me

Pastarasis „Bhagavad-gītos“ posmas aiškiai nurodo Viešpaties valią: Jis nori, kad mes visas savo mintis nukreiptume į Dievą, kad taptume Viešpaties ištikimais tarnais, garbintume Viešpatį ir reikštume Jam savo nuolankią pagarbą. Ištikimas Viešpaties tarnas, vykdantis Jo valią, būtinai sugrįš namo pas Dievą.

Netiesiogiai posmas perša mintį, kad visos visuomenės struktūros, gyvenančios pagal Vedų nustatytus principus, veikia koordinuotai, kaip viso Viešpaties kūno dalys. Šviesuomenė (brahmanai) – tai Viešpaties veidas, valdovų luomas (*kṣatriyos*) – Viešpaties rankos; žmonės, kuriantys materialines gėrybes (*vaiśyos*) – Viešpaties juosmuo, o darbininkai (*śūdros*)

yra Jo kojos. Taigi visas socialinis organizmas ir yra Viešpaties kūnas, o sudedamųjų šio organizmo dalių (brahmanų, *kṣatriyų, vaišyų* ir *šūdrų*) paskirtis – kartu koordinuotai veikti viso Viešpaties kūno labui, antraip atskiros viso socialinio organizmo dalys nebus pajėgios veikti harmoningai su aukščiausios sąmonės įkūnijama vienove. Visuotino bendrumo suvokimas prieinamas tik tada, kai visi žmonės sujungia savo pastangas tarnauti Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, ir vien tai gali užtikrinti visuotinę santarvę ir harmoniją. Nei didieji mokslininkai ir filosofai, nei didieji mąstytojai ir politikai, pramonės magnatai ir socialiniai reformatoriai napajėgūs ką nors pakeisti, kad nesutarimų dąskoma visuomenė pajustų palengvėjimą, nes jiems nežinoma sėkmės paslaptis, kurią atskleidžia pastarasis „Bhāgavatam“ posmas, – jiems nežinoma didžioji *bhakti-yogos* paslaptis. „Bhagavad-gītoje“ (7.15), be kita ko, pasakyta:

na māṁ duṣkṛtino mūḍhāḥ prapadyante narādhamāḥ
māyayāpahṛta-jñānā āsuraṁ bhāvam āśritāḥ

Didieji „tautų vadai“ ničnieko nenutuokia apie *bhakti-yogos* mokslą, apakinti išorinės Viešpaties energijos jie vaikosi jutiminių malonumų nesibodėdami pačių žemiausių ir labiausiai pasibjaurėtinų poelgių. Kvailybė ir niekšybė kursto šiuos žemiausios padermės žmones atkakliai maištauti prieš Aukščiausiojo Dievo Asmens viršenybę. Galbūt materialisto akimis jie yra labai išsimokslinę, tačiau iš tikrųjų šie žmonės yra didžiausi kvailiai visame pasaulyje, kadangi išorinė materiali energija pasiglemžia jų protą ir niekais paverčia visą jų išmanymą. Tokiomis aplinkybėmis visi mokslo laimėjimai imami naudoti tik tam, kad aiškintis santykius tarp kačių ir šunų, kurie pešasi tarpusavyje dėl juslinių malonumų pirmenybės. Mokslo ir filosofijos žinios, ekonomikos, religijos, meno, nacionalinės kultūros ir apskritai visi didieji žmonijos laimėjimai nueina perniek, kadangi jais apkaišomas lavonas. Kokia prasmė apmušinėti karstą prašmatniu audiniu, – jis pasitarnauja nebent tam, kad sukeltų kvailą tamsuolių minios susižavėjimą. Todėl „Śrīmad-Bhāgavatam“ nenuilstamai kartoja, kad jei visuomenė nepakils iki *bhakti-yogos* principų įgyvendinimo, visos joje kylančios iniciatyvos iš anksto bus pasmerktos nesėkmei. Nes pasakyta:

parābhavas tāvad abodha-jāto
yāvan na jijñāsata ātma-tattvam
yāvat kriyās tāvad idaṁ mano vai
karmātmakaṁ yena śarīra-bandhaḥ
(SB 5.5.5)

Kol žmogus yra kurčias savęs pažinimui, bet kokia jo veikla, kad ir kokia reikšminga atrodytų, yra beprasmė, nes ji nepadeda pasiekti galutinio žmogaus gyvenimo tikslo. Žmogaus kūno paskirtis – siekti išvadavimo iš materijos nelaisvės, tačiau kol mes esame pasinėrę į materialią veiklą, mūsų mintis įtraukia materialios būties sūkurys, ir neišvengiamai gyvenimas iš gyvenimo mums tenka kalėti materialiame kūne.

evaṁ manaḥ karma-vaśaṁ prayuṅkte
avidyayātmany upadhīyamāne
prītir na yāvan mayi vāsudeve
na mucyate deha-yogena tāvat
(SB 5.5.6)

Gyvos būtybės sąmonė kaip tik ir yra ta jėga, formuojanti pačių įvairiausių tipų kūnus, kuriais egzistuojant patiriamos materialios kančios. Tad kol mūsų protas pasinėręs į karminę veiklą, arba, kitaip sakant, į neišmanymo sritį, tol gyva būtybė neišsiugdys transcendentinės meilės Dievui, Aukščiausiajam Asmeniui Vāsudevai, ir bus pasmerkta kalėti įvairiuose materialiuose kūnuose. Jei visos žmogaus mintys sutelktos į transcendentinį Dievo Asmens Vāsudevos vardą, į Jo ypatybes, pavidalus, dieviškuosius žaidimus, tai reiškia, kad jo protas, nusigręžęs nuo materijos, atsigręžė į absoliutų pažinimą, kuris atveria kelią į Absoliučią Tiesą ir tokiu būdu sutrauko grandines, prikaustančias gyvą būtybę prie materijos bei leidžia ištrūkti iš materialaus kūno nelaisvės.

Neatsitiktinai Śrīla Jīva Gosvāmis Prabhupāda, komentuodamas žodžius *sarvatra sarvadā,* teigia, kad *bhakti-yogos,* atsidavimo tarnystės Viešpačiui, principai yra universalūs, t.y. *bhakti-yogą* rekomenduoja visi Dievo įkvėpti šventraščiai, ją praktikavo visi dvasios autoritetai, ji naudinga visada ir bet kuriomis aplinkybėmis, ji paaiškina priežasčių ir padarinių grandinę. Ir pagrįsdamas šią mintį autoritetingais Dievo įkvėptų šventraščių liudijimais, jis cituoja „Skanda Purāṇos“ posmą, perpasakojantį Brahmos ir Nārados pokalbio turinį.

saṁsāre ’smin mahā-ghore janma-mṛtyu-samākule
pūjanaṁ vāsudevasya tārakaṁ vādibhiḥ smṛtam

Vienintelis kelias ištrūkti iš materialaus pasaulio, kur viešpatauja tamsa ir kiekviename žingsnyje tyko pavojai, kur gyvą būtybę nuolat persekioja gimimas ir mirtis, – imtis transcendentinės meilės tarnystės Viešpačiui Vāsudevai praktikos. Tai vieningai pripažįsta visų pakraipų filosofai.

Śrīla Jīva Gosvāmis taip pat cituoja kitą garsų posmą, sutinkamą net trijose Purāṇose – „Padma Purāṇoje“, „Skanda Purāṇoje“ ir „Liṅga Purāṇoje“:

āloḍya sarva-śāstrāṇi vicārya ca punaḥ punaḥ
idam ekaṁ suniṣpannaṁ dhyeyo nārāyaṇaḥ sadā

„Kruopščiai išnagrinėję visus Dievo įkvėptus šventraščius, daugsyk juos atidžiai perskaitę ir apmąstę, mes priėjome prie išvados, kad Viešpats Nārāyaṇa yra Aukščiausioji Absoliuti Tiesa, todėl Jis vienintelis nusipelno visuotinio garbinimo.“

Šiam teiginiui, tiesa ne visai tiesiogiai, antrina ir „Garuḍa Purāṇa“:

pāraṁ gato 'pi vedānāṁ sarva-śāstrārtha-vedy api
yo na sarveśvare bhaktas taṁ vidyāt puruṣādhamam

„Net jei žmogus perskaitė Vedas nuo pradžios iki pabaigos ir puikiai išmano visus Dievo įkvėptus šventraščius, bet netapo Aukščiausiojo Viešpaties bhaktu, jis laikytinas žemiausiuoju iš žmonių padermės.“ Labai artimos prasmės žodžius randame „Śrīmad-Bhāgavatam“ (5.18.12):

yasyāsti bhaktir bhagavaty akiñcanā
sarvair guṇais tatra samāsate surāḥ
harāv abhaktasya kuto mahad-guṇā
mano-rathenāsati dhāvato bahiḥ

„Kas beatodairiškai atsidavęs Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, tas turi kilniausias pusdievių ypatybes, ir, atvirkščiai, kas nenusilenkė Viešpačiui, klaidžioja abstrakčių samprotavimų ir spėlionių patamsiais, taigi, visada atsigręžęs į tai, kas materialu ir laikina. „Śrīmad-Bhāgavatam“ (11.11.18) pasakyta:

śabda-brahmaṇi niṣṇāto na niṣṇāyāt pare yadi
śramas tasya śrama-phalo hy adhenum iva rakṣataḥ

„Jeigu puikus transcendentinių Vedų raštų išmanymas nepriartina žmogaus prie Aukščiausiojo, toks išsilavinimas jam – kaip našta ant nešulinio gyvulio kupros ar užtrukusi karvė.“

Šventraščiuose, be kita ko, pasakyta, kad tarnauti Viešpačiui, tarnauti Jam su transcendentine meile, turi teisę net moterys, *śūdros,* laukiniai ir kitos gyvos būtybės, gimusios iš nuodėmės.

te vai vidanty atitaranti ca deva-māyāṁ
strī-śūdra-hūṇa-śabarā api pāpa-jīvāḥ
yady adbhuta-krama-parāyaṇa-śīlaśikṣās
tiryag-janā api kimu śruta-dhāraṇā ye
(SB 2.7.46)

Atsidavimo Viešpačiui tarnystės aukštumų gali pasiekti net žemiausios padermės žmonės, žinoma, jeigu jiems vadovauja autoritetingas dvasinis mokytojas, gerai išmanantis transcendentinės meilės tarnystės Viešpačiui mokslą. O jei šį lygį gali pasiekti žemiausieji iš žmonių, ką ir kalbėti apie tuos, kurie gerai išmano Vedų raštus. Taigi kelias į atsidavimo tarnystę Viešpačiui atviras visiems, nepaisant kilmės ir padėties visuomenėje. Šie šventraščių teiginiai patvirtina ir įrodo, kad atsidavimo Viešpačiui tarnystė prieinama kiekvienam.

Maža to, atsidavimo Viešpačiui tarnystės praktika, tiesos pažinimas, vadovaujant tikram dvasiniam mokytojui, rekomenduotina ne tik žmonėms, bet visoms gyvoms būtybėms. Šią mintį patvirtina ir „Garuḍa Purāṇa“:

kīṭa-pakṣi-mṛgāṇāṁ ca harau sannyasta-cetasām
ūrdhvām eva gatiṁ manye kiṁ punar jñāninām nṛṇām

„Aukščiausias tobulumas pasiekiamas net sliekams, paukščiams ir žvėrims, žinoma, jeigu jie visa savo esybe atsidės transcendentinei meilės tarnystei, o ką jau kalbėti apie žmones, linkusius į filosofinius apmąstymus?“

Taigi nėra jokio reikalo ieškoti tokių, kurie jau yra pasirengę atsidavimo tarnystei. Visai nesvarbu, ar gerai išauklėtas žmogus, ar jis išsilavinęs, ar kvailys, ar užvaldytas materialių troškimų, ar atsižadėjęs pasaulio, ar pasiekęs išvadavimą, ar tiktai jo siekia, ar nepatyręs atsidavimo Viešpačiui tarnystės praktikoje, ar turi šioje srityje didžiulę patirtį, – praktikuodamas atsidavimo Viešpačiui tarnystę ir turėdamas tinkamą vadovą, jis pasieks aukščiausiąjį tobulumą. Apie tai kalba ir „Bhagavad-gītā“ (9.30, 32):

api cet sudurācāro bhajate mām ananya-bhāk
sādhur eva sa mantavyaḥ samyag vyavasito hi saḥ

māṁ hi pārtha vyapāśritya ye 'pi syuḥ pāpa-yonayaḥ
striyo vaiśyās tathā śūdrās te 'pi yānti parāṁ gatim

Tegu žmogus turi daugybę nuodėmingų polinkių, bet jei autoritetingo dvasinio mokytojo vadovaujamas jis praktikuoja transcendentinę meilės tarnystę Viešpačiui, be jokių abejonių nusipelno tobulo žmogaus, šventojo

vardo. Todėl net puolusi moteris, dideliu protu negalintis pasigirti darbininkas ar prekybininkas, žemesnės kilmės žmogus, ryžtingai ir nuoširdžiai ieškodami prieglobsčio prie Viešpaties lotoso pėdų, pasieks aukščiausią tobulumą, sugrįš namo pas Dievą. Nuoširdumas ir ryžtas – vienintelis reikalavimas, būtinas norinčiam pasiekti aukščiausiąjį tobulumą, tačiau jei žmogus vis dėlto dar neturi tokio beatodairiško pasiryžimo, vertinant jį materialiu požiūriu, jis vertinamas materialiu požiūriu, tyrumo ir nuodėmingumo, išsimokslinimo ir tamsumo kategorijomis. Ugnis visada yra ugnis, ir ji nudegins kiekvieną, kuris, tegu ir nesąmoningai, prisilies prie jos. Čia galioja toks principas: *harir harati pāpāni duṣṭa-cittair api smṛtaḥ*. Visagalis Viešpats apvalo bhaktą ir išlaisvina jį nuo visų nuodėmės pasekmių, kaip saulė savo galingais spinduliais sunaikina bet kokią infekciją. „Materialių malonumų trauka neturi galios tyraširdžiui Viešpaties bhaktui.“ Dievo įkvėptuose šventraščiuose rasime tūkstančius aforizmų, kurie patvirtina šio teiginio teisingumą. *Ātmārāmāś ca munayaḥ:* „Transcendentinė meilės tarnystė Viešpačiui vilioja net dvasiškai susivokusias sielas.“ *Kecit kevalayā bhaktyā vāsudeva-parāyaṇāḥ:* „Tam, kad taptum ištikimu Viešpaties Vāsudevos tarnu, pakanka klausytis pasakojimų apie dieviškuosius Viešpaties žaidimus ir kartoti šventą Jo vardą.“ *Na calati bhagavat-padāravindāl lavanimiṣārdham api sa vaiṣṇavāgryaḥ:* „Kas nė akimirkai neatsitraukia nuo Viešpaties lotoso pėdų, tas laikytinas iškiliausiu *vaiṣṇava*.“ *Bhagavat-pārṣadatāṁ prāpte mat-sevayā pratītaṁ te:* „Nuoširdūs Viešpaties tarnai įsitikinę, kad pelnys teisę bendrauti su Dievo Asmeniu, todėl visada su transcendentine meile Jam tarnauja.“ Neveltui atsidavimo tarnystė Viešpačiui, *bhakti-yoga,* praktikuojama visuose kontinentuose, visose planetose ir visatose. Taip teigia „Śrīmad-Bhāgavatam“ ir jai giminingi šventraščiai. Žodis „visur“ reiškia „kiekviename Viešpaties kūrinijos kampelyje“. Viešpačiui galima tarnauti visais jausmais arba vien protu. Garsus brahmanas iš Pietų Indijos, tarnavęs Viešpačiui mintimis, patyrė Viešpatį taip pat kaip ir tie, kurie tarnauja Jam tiesiogiai. Bhakto, kuris pasitelkia į atsidavimo Viešpačiui tarnystę bet kurį iš savo jausmų ir tarnauja Viešpačiui be atvangos, neabejotinai laukia sėkmė. Viešpačiui tinka net pati paprasčiausia auka, – gėlė, lapelis, vaisius ar net vanduo – kas yra lengvai prieinama kiekviename visatos kampelyje ir nieko nekainuoja, – ir taip Viešpačiui tarnaujama visoje visatoje. Jam galima tarnauti klausant pasakojimų apie Jį, kartojant šventą Jo vardą arba skaitant apie dieviškus Jo žaidimus, Jam galima tarnauti, lenkiant prieš Jį savo galvą arba pripažįstant Jį savo Viešpačiu.

„Bhagavad-gītā“ teigia, kad kiekvienas žmogus, nepriklausomai nuo jo veiklos pobūdžio, gali tarnauti Viešpačiui, aukodamas Jam savo darbo vaisius. Dažnai girdime žmones sakant, kad tą ar kitą darbą jie padarė

Dievo įkvėpti, bet vien to nepakanka. Būtina iš tiesų aukotis Dievui ir Jam tarnauti. „Bhagavad-gītoje“ (9.27) Viešpats teigia:

yat karoṣi yad aśnāsi yaj juhoṣi dadāsi yat
yat tapasyasi kaunteya tat kuruṣva mad-arpaṇam

Imkis darbo, kuris tau prie širdies, valgyk tai, kas tau tinka, aukok tai, ką išgali, dalinkis tuo, kuo gali dalintis, ir atlik askezę, kuriai esi pajėgus, – bet visa tai skirk Viešpačiui. Jei esi verslininkas ar samdomas darbininkas, dirbk savo darbą vardan Viešpaties. Tai, ką valgai, aukok Viešpačiui ir gali neabejoti, kad paėmęs Jam skirtą auką, Jis grąžins viską su kaupu. Jis yra absoliuti visybė, todėl priima Jam aukojamą maistą ir, kaip dėkingumo ženklą už bhakto meilę, po to grąžina auką kaip *prasādą,* kad Jo tarnas valgytų ir jaustųsi laimingas. Kitaip sakant, Kṛṣṇa ragina mus: tapk Dievo tarnu, gyvenk santarvėje su kitais ir su savimi, visada atmink Dievą – ir galų gale sugrįši namo pas Dievą.

„Skanda Purāṇoje“ pasakyta:

yasya smṛtyā ca nāmoktyā tapo-yajña-kriyādiṣu
nūnaṁ sampūrṇatām eti sadyo vande tam acyutam

„Pagarbiai lenkiuosi Jam, neklystančiam Viešpačiui, nes vien atmenant Jį ar tariant Jo šventą vardą, pasiekiamas aukščiausias savitramdos, aukojimų ir karminės ritualinės veiklos tikslas.“ Šį metodą gali taikyti visi ir visur. „Bhāgavatam“ pasakyta (2.3.10):

akāmaḥ sarva-kāmo vā mokṣa-kāma udāra-dhīḥ
tīvreṇa bhakti-yogena yajeta puruṣaṁ param

„Ir tas, kurį drąsko nenumaldomi troškimai, ir tas, kuris jų neturi, pasirinkę nepriekaištingą *bhakti-yogos* kelią, pasieks akščiausiąją tobulybę.“ Nėra prasmės siekti pusdievių ar deivių palankumo, nes Dievo Asmuo yra visų pusdievių pradžia. Laistant medžio šaknis, vandens gauna ir jo šakos, ir lapai, analogiškai tarnaudami Aukščiausiajam Viešpačiui mes savaime tarnaujame dievams ir deivėms. Viešpats yra visa persmelkiantis, todėl tarnystė Jam absoliuti. Šią mintį patvirtina ir „Skanda Purāṇos“ žodžiai:

arcite deva-deveśe śaṅkha-cakra-gadā-dhare
arcitāḥ sarva-devāḥ syur yataḥ sarva-gato hariḥ

Garbindami Aukščiausiąjį Viešpatį, Dievo Asmenį, kuris laiko rankose kriauklę, ratą, vėzdą ir lotosą, sykiu garbiname ir visus pusdievius, nes

Hari, Dievo Asmuo, yra visa aprėpiantis. Todėl transcendentinė meilės tarnystė Viešpačiui išganinga visiems absoliučiu laipsniu: veiskniui, tariniui, priežasčiai, pasekmei, naudininko, įnagininko linksniais, savybiniu ir palaikančiu lygmeniu. Atsidavimo tarnystė išganinga ir tam, kuris lenkiasi Viešpačiui, ir Pačiam Viešpačiui – garbinimo objektui, ir pačiam reikalui, dėl kurio Viešpačiui lenkiamasi, ir tiems, kurie remia Viešpaties garbinimą, ir vietai, kurioje Viešpats garbinamas.

Bhakti-yogą galima praktikuoti net materialaus pasaulio žūties metu. *Kālena naṣṭā pralaye vāṇīyam:* Viešpats garbinamas visatos naikinimo metu, nes Jis nuo sunaikinimo išgelbsti Vedas. Jis garbinamas visose *yugose,* epochose. „Śrīmad-Bhāgavatam“ (12.3.52) pasakyta:

kṛte yad dhyāyato viṣṇuṁ tretāyāṁ yajato makhaiḥ
dvāpare paricaryāyāṁ kalau tad dhari-kīrtanāt

„Viṣṇu Purāṇoje“ yra toks posmas:

sa hānis tan mahac chidraṁ sa mohaḥ sa ca vibhramaḥ
yan-muhūrtaṁ kṣaṇaṁ vāpi vāsudevaṁ na cintayet

„Užmiršti Vāsudevą, Dievo Asmenį, tegu ir akimirkai, yra didžiausias žmogaus praradimas, didžiausia iliuzija, didžiausias paklydimas.“ Amžius nėra kliūtis Viešpačiui garbinti. Antai Mahārāja Prahlāda ir Mahārāja Parīkṣitas garbino Viešpatį dar motinos įsčiose, Dhruva Mahārāja – ankstyvojoje vaikystėje, būdamas penkerių metų, Mahārāja Ambarīṣa – jaunystėje, o Mahārāja Dhṛtarāṣṭra – žiloje senatvėje, žlugus visiems jo lūkesčiams. Ajāmila garbino Viešpatį žengdamas per mirties slenkstį, o Citraketu – danguje ir pragare. „Narasiṁha Purāṇoje“ pasakyta, kad ėmus kartoti šventą Viešpaties vardą pragaro gyventojams atsivėrė kelias į rojų. Durvāsā Muni patvirtina šią mintį: *mucyeta yan-nāmny udite nārako 'pi.* „Paprasčiausiai kartodami šventą Viešpaties vardą pragaro gyventojai buvo išgelbėti nuo pragaro kančių.“ Taigi „Śrīmad-Bhāgavatam“ išvada, su kuria Śukadeva Gosvāmis supažindina Mahārāją Parīkṣitą, skelbia:

etan nirvidyamānānām icchatām akuto-bhayam
yoginām nṛpa nirṇītaṁ harer nāmānukīrtanam

„O valdove, visiškai aišku ir neabejotina tai, kad siekdami įgyvendinti savo tikslus, atsižadėjusieji pasaulio *yogai* mistikai ir tie, kurie trokšta karminės veiklos vaisių, be jokios baimės ir dvejonių turi imti kartoti šventą Viešpaties vardą.“ (SB 2.1.11)

Prie analogiškų išvadų netiesiogiai prieinama daugelyje kitų Dievo įkvėptų šventraščių tekstų:

1. Jei visas Vedas ir kitus šventraščius nuodugniai išstudijavęs žmogus nėra Aukščiausiojo Viešpaties bhaktas, jis laikytinas žemiausiu iš žmonių padermės.

2. „Garuḍa Purāṇa“, „Bṛhan-nāradīya Purāṇa“ ir „Padma Purāṇa“ vieningai skelbia: jei žmogus nepraktikuoja atsidavimo tarnystės Viešpačiui, visi jo asketiški žygiai, visa jo išmintis, sukaupta sudijuojant Vedų raštus, yra beprasmiai.

3. Su Viešpaties bhaktu nesusilygins net tūkstančiai *prajāpačių*.

4. Śukadeva Gosvāmis teigė (SB 2.4.17), kad nei asketai, nei dosnumu garsėjantys žmonės, nei didžiausios garsenybės ir filosofai, nei didieji okultistai, žodžiu, niekas nematys sėkmės, jeigu nesiims su atsidavimu tarnauti Viešpačiui.

5. Vietą, kur nešlovinamas Vaikuṇṭhos valdovas ir Jo tyras bhaktas, privalu tučtuojau palikti, net jei ji savo grožiu nustelbia rojų.

6. Trokšdamas tarnauti Viešpačiui, tyraširdis bhaktas atsisako visų penkių išsivadavimo rūšių.

Taigi galutinė išvada tokia: visad ir visur reikia skelbti Viešpaties šlovę. Reikia klausytis pasakojimų, apdainuojančių Viešpatį, aukštinti Jį, visada atminti apie Jo didybę, nes tai – aukščiausias gyvenimo tobulumas. O dėl karminės veiklos, pažymėtina tai, kad ji ribojasi kūnu, per kurį gyva būtybė bando patirti džiaugsmą: *yoga* įgalina įgyti paprasčiausias mistines jėgas, empirinė filosofija, geriausiu atveju, dovanoja transcendentinį pažinimą, o didžiausia transcendentinio pažinimo dovana yra išsivadavimas. Net ėmus praktikuoti šiuos metodus, neišvengiamai susiduriama su daugybe sunkumų. O transcendentinė atsidavimo tarnystės Viešpačiui praktika prieinama visiems, ir tam, kuris jos imasi, nuopuolis negresia. Viešpaties malone tiems, kurie praktikuoja atsidavimo Viešpačiui tarnystę, laiduojama aukščiausia tobulybė. Pradiniuose atsidavimo Viešpačiui tarnystės etapuose, be jokių abejonių, būtina turėti tam tikrų žinių, tačiau, pasiekus aukštesnes jos pakopas, jos nėra reikalingos. Vadinasi, geriausias ir pats patikimiausias dvasinio tobulėjimo metodas yra *bhakti-yoga,* gryna atsidavimo Viešpačiui tarnystė.

Šias keturias *ślokas,* kurios yra „Śrīmad-Bhāgavatam“ kvintesencija, impersonalistai ištraukia iš konteksto ir aiškina savaip, įžvelgdami jose savo pasaulėjautos patvirtinimą, tačiau nereikėtų užmiršti, kad šios keturios *ślokos* pirmą kartą buvo ištartos Paties Dievo Asmens lūpomis, todėl impersonalistai, neturintys supratimo apie Dievo Asmenį, nepajėgūs įsigilinti į jų prasmę. Todėl impersonalistai gali aiškinti šiuos posmus kaip

jiems patinka, tačiau įgijusieji žinias iš mokinių sekos, kurios pradininkas yra Brahmā, nepripažįsta jų aiškinimų. Apie tai bus kalbama tolesniuose posmuose. Be to, *śruti* teigia, kad Aukščiausioji Tiesa, Absoliutus Dievo Asmuo, neatsiskleidžia tiems, kurie puikuojasi savo akademiniu išprusimu. *Śruti-mantroje* („Kaṭha Upaniṣada“ 1.2.23) aiškiai pasakyta:

nāyam ātmā pravacanena labhyo
na medhayā na bahudhā śrutena
yam evaiṣa vṛṇute tena labhyas
tasyaiṣa ātmā vivṛṇute tanuṁ svām

Šį klausimą nuodugniai aiškina Pats Viešpats, ir tie, kuriems asmens pavidalu Viešpats nesuvokiamas, perpras „Śrīmad-Bhāgavatam“ prasmę tiktai tuo atveju, jei semsis žinių iš *bhāgavatų,* priklausančių mokinių sekai.

37 TEKSTAS

एतन्मतं समातिष्ठ परमेण समाधिना ।
भवान् कल्पविकल्पेषु न विमुह्यति कर्हिचित् ॥३७॥

etan mataṁ samātiṣṭha parameṇa samādhinā
bhavān kalpa-vikalpeṣu na vimuhyati karhicit

etat – šios; *matam* – išvados; *samātiṣṭha* – laikykis; *parameṇa* – labiausiai; *samādhinā* – sutelkęs protą; *bhavān* – tavęs; *kalpa* – dalinis naikinimas; *vikalpeṣu* – per galutinį naikinimą; *na vimuhyati* – niekada nesuglumins; *karhicit* – puikybė ar kas nors panašaus.

O Brahmā, sukaupęs visas savo mąstymo išgales, ryžtingai laikykis šios minties, ir tada nei dalinio, nei visiško visatos naikinimo metu puikybė tavęs neįveiks.

Komentaras: Dešimtajame „Bhagavad-gītos“ skyriuje Viešpats Kṛṣṇa, Pats Dievo Asmuo, glaustai išdėstė jos esmę keturiais posmais, kurie prasideda žodžiais *ahaṁ sarvasya prabhavaḥ*. „Śrīmad-Bhāgavatam“ tekstas taip pat apibendrintas keturiais posmais, kurie prasideda žodžiais *aham evāsam evāgre*. Taigi slaptingąją svarbiausiosios Bhāgavatos filosofijos mokyklos doktrinos prasmę atskleidė Pats Viešpats Śrī Kṛṣṇa, Aukščiausiasis Dievo Asmuo, paskelbęs pasauliui ir „Śrīmad-Bhāgavatam“, ir „Bhagavad-gītą“. Daugelis lingvistų ir Dievui abejingų pasauliečių filosofų klaidingai aiš-

kina šiuos keturis „Śrīmad-Bhāgavatam“ posmus, tačiau Pats Viešpats pataria Brahmājī nenutolti nuo galutinės išvados, kurią jam yra paskelbęs. Viešpats ėmėsi mokytojo vaidmens ir paskelbė Brahmai „Śrīmad-Bhāgavatam“ pagrindinę idėją keturiais posmais. Klaidingos ir painios impersonalistinės žodžio *aham* interpretacijos neturėtų trikdyti nuoseklių „Śrīmad-Bhāgavatam“ mokymo pasekėjų. „Śrīmad-Bhāgavatam“ – tai Dievo Asmens žodžiai, skirti Jo tyraširdžiams tarnams, dar vadinamiems *bhāgavatomis,* todėl niekas neturi moralinės teisės interpretuoti šią slaptingą knygą, pasakojančią apie atsidavimo Viešpačiui tarnystę. Deja, impersonalistai, neturintys nieko bendra su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu, dažnai imasi komentuoti „Śrīmad-Bhāgavatam“, pasitelkdami savo skurdžias gramatikos ir logikos žinias. Neatsitiktinai Viešpats sako Brahmai (o jo asmenyje ir visiems būsimiems Viešpaties pasekėjams, priklausysiantiems Brahmos pradėtai mokinių sekai), kad nepasiduotų vadinamųjų lingvistų ir kitokio plauko nemokšų suklaidinamas ir pataria jam sutelkti visas savo mintis į žinias, gautas iš *paramparos*. Niekam nevalia kurti naujų transcendentinės išminties aiškinimo variantų, grindžiant juos savo grynai pasaulietine patirtimi. Todėl norinčiam įgyti žinias, kurias iš Viešpaties gavo Brahmā, reikia visų pirma susirasti tikrą *guru,* kuris būdamas *paramparos* sistemos grandimi atstovauja Viešpatį. Nevalia remiantis netobulais materialaus pažinimo metodais kurti iš piršto laužtas šventraščių traktuotes. *Guru,* tikras dvasinis mokytojas, pajėgus vesti mokinį tiesos keliu, kurio gaires nurodo Dievo įkvėpti Vedų raštai. *Guru* niekada nesigriebs sofistikos meno, kad supainiotų savo mokinį. Autoritetingas dvasinis mokytojas savo pavyzdžiu rodo mokiniui, kaip praktikuoti atsidavimo Viešpačiui tarnystę. Autoritetingas dvasinis mokytojas pajėgus nurodyti tiesos kelią savo mokiniui, vadovaudamasis principais, nurodytais autentiškoje Vedų literatūroje. Dvasinis mokytojas niekada nežaidžia žodžiais, kurie galėtų suklaidinti mokinį, o savo pavyzdžiu moko jį atsidavimo Viešpačiui tarnystės principų. Nesivadovaujant autoritetingo dvasinio mokytojo nurodymais, be jo globos, žmogų ištiks impersonalistų ir empirinių filosofų likimas – paaukojęs daugybę savo gyvenimų bevaisiams apmąstymams jis galų gale taip ir neprieis prie galutinių išvadų. Vykdydamas autoritetingo dvasinio mokytojo nurodymus, kurie atitinka Dievo įkvėptų šventraščių skelbiamus principus, mokinys pasieks absoliutų žinojimą, kuris pasireikš abejingumu šio pasaulio jutiminiams džiaugsmams. Materialistams, tiesos ieškantiems ginčuose, yra stačiai nesuvokiama, kad galima gyventi be jutiminių džiaugsmų, todėl bet koks bandymas pažinti Dievą jiems atrodo tikra mistika. Dvasinio tobulėjimo pakopa, pasiekiama nusigręžus nuo žemiškų jausmų pasaulio, vadinama *brahma-bhūta,* ir yra pirmasis transcendentinės praktikos žings-

nis (*parā bhaktiḥ*), ji dar vadinama *ātmārāma,* visiško vidinio pasitenkinimo būsena, kai jutiminių džiaugsmų pasaulis liaujasi egzistavęs. Transcendentinis Dievo Asmens pažinimas įmanomas tiktai pasiekus šią visiško vidinio pasitenkinimo stadiją. „Śrīmad-Bhāgavatam“ (1.2.20) randame šių žodžių patvirtinimą:

evaṁ prasanna-manaso bhagavad-bhakti-yogataḥ
bhagavat-tattva-vijñānaṁ mukta-saṅgasya jāyate

Per atsidavimo Viešpačiui tarnystės praktiką patyrusi visišką vidinį pasitenkinimą, apie kurį byloja absoliutus abejingumas jutiminiams džiaugsmams, išsivadavusi siela jau geba suvokti Dievo mokslą.

Dievo mokslo paslaptys su visomis slaptomis subtilybėmis atsiskleidžia pasiekus *brahma-bhūtos* būvį, t.y. patyrus visišką vidinį pasitenkinimą ir atšalus žemiškų jausmų pasauliui, čia nepadės nei sanskrito gramatikos mokėjimas, nei moksliniai samprotavimai. Viešpats su džiaugsmu atskleidė „Śrīmad-Bhāgavatam“ esmę Brahmai, nes šis buvo tam pasiruošęs. Gyvą Viešpaties žodį gali išgirsti kiekvienas bhaktas, kuris išsižada jutiminių malonumų pasaulio, – tai patvirtina „Bhagavad-gītā“ (10.10):

teṣāṁ satata-yuktānāṁ bhajatāṁ prīti-pūrvakam
dadāmi buddhi-yogaṁ taṁ yena mām upayānti te

Ištikimiems Savo tarnams, kurie atsideda transcendentinei meilės tarnystei (*prīti-pūrvakam*), iš Savo besąlyginės malonės tiesioginiais pamokymais Viešpats padeda kryptingai žengti keliu, kuris veda namo pas Dievą. Todėl reikėtų atsisakyti bet kokių bandymų suvokti keturių pastarųjų „Śrīmad-Bhāgavatam“ posmų prasmę abstrakčiuoju protu. Tik išvydus Viešpatį savo akimis, tegalima sužinoti visą tiesą apie Aukščiausiojo Dievo Asmens buveinę Vaikuṇṭhą, kurią regėjo Brahmājī. Išvysti Vaikuṇṭhos vaizdus gali kiekvienas ištikimas Viešpaties tarnas, kuris, praktikuodamas atsidavimo Viešpačiui tarnystę, pasiekia transcendencijos būvį.

„Gopāla-tāpanī Upaniṣadoje“ (*śruti*) pasakyta: *gopa-veśo me puruṣaḥ purastād āvirbabhuva,* Viešpats pasirodė Brahmai kaip piemenėlis, t.y. Savo pirmapradžiu Dievo Asmens, Viešpaties Śrī Kṛṣṇos, Govindos, pavidalu ir Jį Brahmā vėliau apibūdino „Brahma-saṁhitoje“ (5.29):

cintāmaṇi-prakara-sadmasu kalpa-vṛkṣa-
lakṣāvṛteṣu surabhīr abhipālayantam
lakṣmī-sahasra-śata-sambhrama-sevyamānaṁ
govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi

Brahmājī lenkiasi pirmapradžiam Dievo Asmeniui, Viešpačiui Śrī Kṛṣṇai, kurio buveinė yra aukščiausia Vaikuṇṭhos planeta, vadinama Goloka Vṛndāvana, ir kur piemenėlis Kṛṣṇa gano karves *surabhi,* kur Viešpačiui su meile ir susižavėjimu tarnauja šimtai ir tūkstančiai sėkmės deivių (*gopių*).

Viešpats Śrī Kṛṣṇa yra Aukščiausiasis Viešpats, pirmapradis asmuo (*kṛṣṇas tu bhagavān svayam*), apie ką aiškiai byloja ir pastarasis posmas. Aukščiausiasis Dievo Asmuo – Viešpats Kṛṣṇa, o ne Nārāyaṇa ir ne *puruṣa-avatāros,* kurie tėra Jo tolesni skleidiniai. „Śrīmad-Bhāgavatam“ yra Aukščiausiojo Dievo Asmens, Viešpaties Śrī Kṛṣṇos, sąmonės išraiška, o kartu su „Bhagavad-gīta“ ir Viešpaties įsikūnijimas per garsą. Apibendrinant, galima pasakyti, kad „Śrīmad-Bhāgavatam“ yra Dievo mokslo veikalas, kuris atskleidžia mums Jo asmenybę ir buveinę, kurioje Jis viešpatauja.

38 TEKSTAS

श्रीशुक उवाच
सम्प्रदिश्यैवमजनो जनानां परमेष्ठिनम् ।
पश्यतस्तस्य तद्रूपमात्मनो न्यरुणद्धरिः ॥३८॥

śrī-śuka uvāca
sampradiśyaivam ajano janānāṁ parameṣṭhinam
paśyatas tasya tad rūpam ātmano nyaruṇad dhariḥ

śrī-śukaḥ uvāca – Śrī Śukadeva Gosvāmis tarė; *sampradiśya* – deramai pamokęs Brahmājī; *evam* – taip; *ajanaḥ* – Aukščiausiasis Viešpats; *janānām* – gyvų būtybių; *parameṣṭhinam* – viršiausiajam vadovui, Brahmai; *paśyataḥ* – jam regint; *tasya* – Jo; *tat rūpam* – tą transcendentinį pavidalą; *ātmanaḥ* – Absoliuto; *nyaruṇat* – išnyko; *hariḥ* – Viešpats, Dievo Asmuo.

Śukadeva Gosvāmis tarė Mahārājai Parīkṣitui: Aukščiausiasis Dievo Asmuo Hari Savo transcendentiniu pavidalu pasirodė gyvų būtybių vadovui Brahmājī ir, ištaręs jam Savo pamokančius žodžius, vėl išnyko.

Komentaras: Posme aiškiai pasakyta, kad Viešpats yra *ajanaḥ,* Aukščiausias Asmuo, ir kad norėdamas paskelbti Brahmai keturių posmų „Śrīmad-Bhāgavatam“ Jis pasirodė šiam Savo transcendentiniu pavidalu (*ātmano rūpam*). Jis vadinamas *ajanaḥ,* Aukščiausiuoju Asmeniu iš visų būtybių (*janānām*). Viena *śruti-mantrų* (*nityo nityānāṁ cetanaś cetanānām*) patvirtina, kad visos gyvos būtybės yra individualios asmenybės, o Viešpats

Hari – viršiausia iš jų. Taigi impersonaliems bruožams nėra vietos transcendentiniame pasaulyje, kitaip negu materialiame. Kam duota *cetana* (žinojimo dovana), tas turi ir asmenybės bruožus. Dvasinis pasaulis suverptas iš žinojimo, todėl transcendentinio pasaulio daiktiniai atributai: žemė, vanduo, medis, kalnas, upė, žmogus, gyvūnas, paukštis, – žodžiu, viskas yra vieningos prigimties (*cetana*), viskas turi aiškiai išreikštus asmenybės bruožus. Apie tai žinių mums suteikia „Śrīmad-Bhāgavatam“ – didingiausias Vedų veikalas, kurį Brahmai, visų gyvų būtybių vadovui, paskelbė Pats Aukščiausiasis Viešpats, kad Brahmājī paskleistų „Śrīmad-Bhāgavatam“ mokymą visoje visatoje, supažindindamas jos gyventojus su aukščiausiuoju *bhakti-yogos* mokslu. Brahmājī savo ruožtu perteikė „Śrīmad-Bhāgavatam“ tiesas savo mylimam sūnui Nāradai, Nārada – Vyāsadevai, o Vyāsadeva – Śukadevai Gosvāmiui. Śukadevos Gosvāmio malone ir Mahārājos Parīkṣito rūpesčiu žmogui buvo dovanota „Śrīmad-Bhāgavatam“, kad mokymas apie Absoliutų Dievo Asmenį, Viešpatį Kṛṣṇą, taptų prieinamas visoms ateities kartoms.

39 TEKSTAS

अन्तर्हितेन्द्रियार्थाय हरये विहिताञ्जलिः ।
सर्वभूतमयो विश्वं ससर्जेदं स पूर्ववत् ॥३९॥

antarhitendriyārthāya haraye vihitāñjaliḥ
sarva-bhūtamayo viśvaṁ sasarjedaṁ sa pūrvavat

antarhita – išnykus; *indriya-arthāya* – Dievo Asmeniui, visų juslių objektui; *haraye* – Viešpačiui; *vihita-añjaliḥ* – pamaldžiai suglaustais delnais; *sarva-bhūta* – visų gyvų būtybių; *mayaḥ* – pripildytą; *viśvam* – visatą; *sasarja* – sukūrė; *idam* – šią; *saḥ* – jis (Brahmājī); *pūrva-vat* – visiškai kaip kitados.

Kai Aukščiausiasis Dievo Asmuo, Hari, teikiąs bhakto jausmams transcendentinį džiaugsmą, išnyko, pamaldžiai suglaudęs delnus, Brahmā ėmė iš naujo kurti visatą, tokią, kokia ji buvo kitados, pilnut pilnutėlė gyvų būtybių.

Komentaras: Aukščiausiasis Dievo Asmuo Hari yra visų gyvų būtybių jausmų patenkinimo objektas. Apakintos išorinės energijos atšvaitų, gyvos būtybės vergauja jutimams, užuot panaudojusios juos tam, kam jie yra sukurti, t.y. Aukščiausiojo valiai įgyvendinti.

„Hari-bhakti-sudhodayoje“ (13.2) rasime tokį posmą:

akṣṇoḥ phalaṁ tvādṛśa-darśanaṁ hi
tanoḥ phalaṁ tvādṛśa-gātra-saṅgaḥ
jihvā-phalaṁ tvādṛśa-kīrtanaṁ hi
sudurlabhā bhāgavatā hi loke

„O ištikimas Viešpaties tarne, akys mums duotos tam, kad regėtume tave, o lietimo jausmas, – kad lytėtume tavo kūną. Liežuvis sukurtas, kad šlovintų tavo ypatybes, nes tyraširdį Viešpaties tarną šiame pasaulyje surasti nepaprastai sunku.“

Pradžioje jutimai gyvai būtybei duoti būtent tam, kad jais pasinaudotų su transcendentine meile tarnaudama Viešpačiui ir Jo bhaktams, tačiau materialios energijos paklaidintos sąlygotos sielos negali atsispirti jutiminių malonumų pagundai. Todėl Dievo sąmonės ugdymas yra skirtas išgryninti sąlygotą jutiminį aktyvumą ir nukreipti jį tiesioginės tarnystės Viešpačiui vaga. Štai kodėl Viešpats Brahmā panaudojo savo jutimus tarnauti Viešpačiui ir atkūrė sąlygotas gyvas būtybes, suteikdamas joms veiklos galimybę ką tik naujai sukurtoje visatoje. Materiali visata yra kuriama ir naikinama Viešpaties valia. Kuriama ji tam, kad sąlygotos sielos gautų galimybę veikti ir sugrįžti namo pas Dievą, o Viešpaties tarnai: Brahmājī, Nāradajī, Vyāsajī ir jų sekėjai, – padeda Viešpačiui įgyvendinti Jo valią – išlaisvinti sąlygotas sielas iš jutiminių malonumų karalystės ir grąžinti jas į normalią būseną, kai visi jausmai dalyvauja tarnystėje Viešpačiui. Tačiau impersonalistai, užuot jutiminį aktyvumą nukreipę reikiama linkme, stengiasi padaryti sąlygotas sielas ir Patį Viešpatį bejausmius. Tačiau šis nevykusiai pasirinktas vaistas nepadės sąlygotoms sieloms. Norint išgydyti sergančius jausmus, reikia šalinti ligos priežastis, o ne pačius jausmus. Jeigu nesveikos akys, būtina jas gydyti ir sugrąžinti normalų regėjimą. Akių išlupimą vargu ar galima pavadinti gydymo metodu. Analogiškai, vienintelė materializmo ligos priežastis yra jutiminiai malonumai, ir, norint išgyti, būtina nukreipti jutiminį aktyvumą kita linkme, – leisti jiems grožėtis Viešpačiu, klausytis apie Jo šlovingus žygius, dirbti Jo naudai. Tokiu būdu Brahmājī kūrė ir pažadino gyventi visatą.

40 TEKSTAS

प्रजापतिर्धर्मपतिरेकदा नियमान् यमान् ।
भद्रं प्रजानामन्विच्छन्नातिष्ठत्स्वार्थकाम्यया ॥४०॥

prajāpatir dharma-patir ekadā niyamān yamān
bhadraṁ prajānām anvicchann ātiṣṭhat svārtha-kāmyayā

prajā-patiḥ – visų gyvų esybių protėvis; *dharma-patiḥ* – religinio gyvenimo tėvas; *ekadā* – vieną kartą; *niyamān* – taisyklių ir regulų; *yamān* – savitramdos principų; *bhadram* – gerovės; *prajānām* – gyvų būtybių; *anvicchan* – trokšdamas; *ātiṣṭhat* – ėmėsi; *sva-artha* – sau pačiam; *kāmyayā* – to siekdamas.

Ir taip, rūpindamasis visų gyvų būtybių bei savo paties gerove, Viešpats Brahmā, – gyvų esybių protėvis ir religinio gyvenimo tėvas – ėmėsi vykdyti savitramdos reikalavimus.

Komentaras: Palaidas gyvenimas ir savitramdos taisyklių nesilaikymas neleidžia žmogui dvasiškai augti. Tas, kuris nevaržo savęs ir gyvena besaikiais jutiminiais malonumais, yra tarsi gyvulys, ir Viešpats Brahmā, rūpindamasis ateities kartomis, savo pavyzdžiu mokė jas savitramdos, vardan to, kad įvykdytų aukščiausiąją savo priedermę. Jam rūpėjo visų gyvų būtybių gerovė, nes jis suprato, kad visos jos yra Dievo tarnai. Kiekvienas, kuris trokšta gėrio savo šeimai ir ainiams, turėtų gyventi vadovaudamasis moralės ir religijos normomis. Moralaus gyvenimo idealas yra tarnystė Viešpačiui, nes tyraširdis Viešpaties tarnas pasižymi visomis didžiausiomis Pačiam Viešpačiui būdingomis dorybėmis. Bet žmogus, kad ir koks padorus ir gabus, jei nėra Viešpaties tarnas, neturi jokių dorybių tikrąja šio žodžio prasme. Tyraširdžiai Viešpaties tarnai – Brahmā ir jo pasekėjai mokinių sekoje – patys gyvena taip, kaip moko.

41 TEKSTAS

तं नारदः प्रियतमो रिक्थादानामनुव्रतः ।
शुश्रूषमाणः शीलेन प्रश्रयेण दमेन च ॥४१॥

taṁ nāradaḥ priyatamo rikthādānām anuvrataḥ
śuśrūṣamāṇaḥ śīlena praśrayeṇa damena ca

tam – jam; *nāradaḥ* – didysis išminčius Nārada; *priyatamaḥ* – labai brangus; *riktha-ādānām* – iš sūnų įpėdinių; *anuvrataḥ* – labai paklusnus; *śuśrūṣamāṇaḥ* – visada pasirengęs tarnauti; *śīlena* – geru elgesiu; *praśrayeṇa* – nuolankumu; *damena* – jausmų suvaldymu; *ca* – taip pat.

Nārada, mylimiausias Brahmos sūnus ir įpėdinis, visada pasiryžęs pasitarnauti tėvui. Jis besąlygiškai vykdo tėvo valią ir yra nepriekaištingo elgesio, nuolankumo ir savitramdos pavyzdys.

42 TEKSTAS

मायां विविदिषन् विष्णोर्मायेशस्य महामुनिः ।
महाभागवतो राजन् पितरं पर्यतोषयत् ॥४२॥

māyāṁ vividiṣan viṣṇor māyeśasya mahā-muniḥ
mahā-bhāgavato rājan pitaraṁ paryatoṣayat

māyām – energijas; *vividiṣan* – norėdamas pažinti; *viṣṇoḥ* – Dievo Asmens; *māyā-īśasya* – visų energijų valdovo; *mahā-muniḥ* – didysis išminčius; *mahā-bhāgavataḥ* – aukščiausio lygio Viešpaties bhaktas; *rājan* – o valdove; *pitaram* – savo tėvui; *paryatoṣayat* – labai patenkinęs.

O valdove, Nārada, nusipelnęs didžiausio savo tėvo prielankumo, panoro sužinoti iš Jo apie visų energijų valdovo Viṣṇu energijas, nes buvo visų dižiausias išminčius ir Viešpaties tarnas.

Komentaras: Viešpats Brahmā, sukūręs visas gyvas būtybes mūsų visatoje, visų pirma yra keleto garsių savo sūnų, tarp jų – Dakṣos, *catuḥ-sanų* ir Nārados, – tėvas. Vedos suteikia žmogui žinių apie tris jo gyvenimo sritis: karminę veiklą (*karma-kāṇḍą*), transcendentinį pažinimą (*jñāna-kāṇḍą*) ir atsidavimo Viešpačiui tarnystę (*upāsanā-kāṇḍą*). Devarṣi Nārada paveldėjo iš savo tėvo Brahmos atsidavimo Viešpačiui tarnystės dovaną, Dakṣai jis patikėjo karminės veiklos paslaptis, o Sanaka, Sanātana sužinojo iš jo apie *jñāna-kāṇḍą,* transcendentinį pažinimą. Tačiau posmas išskiria Nāradą, apibūdindamas jį kaip mylimiausią Brahmos sūnų, kuris yra pavyzdingo elgesio, klusnus, nuolankus ir visada pasiryžęs pasitarnauti tėvui. Be to Nārada garsėja kaip visų didžiausias išminčius, nes yra ištikimiausias Viešpaties tarnas. Nārada yra daugybės garsių bhaktų, tarp jų – Prahlādos, Dhruvos, Vyāsos ir net miško žvėrių medžiotojo Kirātos, – dvasinis mokytojas. Vienintelis Nārados tikslas – nukreipti kiekvieną būtybę transcendentinės meilės tarnystės Viešpačiui keliu. Dėl šių savo bruožų Nārada tapo tėvui brangiausiu sūnumi, ir tai todėl, kad jis yra nepriekaištingai ištikimas Viešpaties tarnas. Bhaktai turi vieną nepasotinamą norą – kuo daugiau sužinoti apie Aukščiausiąjį Viešpatį, visų energijų valdovą. Taip teigiama ir „Bhagavad-gītoje“ (10.9):

mac-cittā mad-gata-prāṇā bodhayantaḥ parasparam
kathayantaś ca māṁ nityaṁ tuṣyanti ca ramanti ca

Aukščiausiasis Viešpats beribis, beribės ir Jo energijos. Jų visų pažinti neįmanoma. Ir kadangi Brahmājī yra didžiausias iš pusdievių šioje visatoje, kadangi jis yra Paties Viešpaties mokinys, jis turėtų žinoti apie Viešpaties energijas daugiau už bet kurį kitą visatoje, nors, suprantama, ir jisai negali žinoti absoliučiai visko. Štai kodėl visų mūsų pareiga – klausti apie beribį Viešpatį dvasinio mokytojo iš mokinių sekos, kurią pradėjo Brahmā ir perteikė Nāradai, Nārada – Vyāsadevai, Vyāsadeva – Śukadevai ir t.t.

43 TEKSTAS

तुष्टं निशाम्य पितरं लोकानां प्रपितामहम् ।
देवर्षिः परिपप्रच्छ भवान् यन्मानुपृच्छति ॥४३॥

tuṣṭaṁ niśāmya pitaraṁ lokānāṁ prapitāmaham
devarṣiḥ paripapraccha bhavān yan mānupṛcchati

tuṣṭam – patenkintas; *niśāmya* – matydamas; *pitaram* – tėvas; *lokānām* – visos visatos; *prapitāmaham* – prosenis; *devarṣiḥ* – didysis išminčius Nārada; *paripapraccha* – klausinėjo; *bhavān* – tu pats; *yat* – kaip; *mā* – iš manęs; *anupṛcchati* – klausinėji.

Matydamas, kad jo tėvas Brahmā, visatos prosenis, patenkintas juo, didysis išminčius Nārada ėmė jį klausinėti taip pat smulkiai, kaip tu klausinėji mane.

Komentaras: Dvasinių, transcendentinių žinių gaunama klausinėjant jų esmę perpratusį žmogų, ir nors mokykloje mokiniai taip pat klausinėja savo mokytoją, tai toli gražu nėra viena ir tas pats. Mūsų dienomis pedagogams, dirbantiems mokykloje, mokama už suteikiamas žinias, tačiau dvasinio mokytojo negalima nusisamdyti. Maža to, dvasinis mokytojas privalo turėti tam tikrus įgaliojimus. „Bhagavad-gītā“ (4.34) taip apibūdina transcendentinį pažinimą:

tad viddhi praṇipātena paripraśnena sevayā
upadekṣyanti te jñānaṁ jñāninas tattva-darśinaḥ

Kṛṣṇa sako Arjunai, kad transcendentines žinias gauti galima tiktai iš žmogaus, patyrusio tiesą, lūpų, ir norint gauti jas, būtina nusilenkti dvasiniam mokytojui, kelti jam klausimus ir tarnauti. Klysta tas, kuris mano, kad transcendentinės žinios gaunamos už pinigus, – norint jas gauti reikia tarnauti dvasiniam mokytojui. Viešpats paskelbė transcendentines žinias Brahmājī, atsilygindamas jam už tarnystę, lygiai taip ir mokinys, kuris nori iš dvasinio mokytojo gauti transcendentinių žinių, pirma turi pelnyti jo prielankumą. Dvasinio mokytojo prielankumas yra būtina transcendentinio pažinimo sąlyga. Čia nepadės vien geras gramatikos išmanymas. Vedos skelbia („Śvetāśvatara Upaniṣada“ 6.23):

yasya deve parā bhaktir yathā deve tathā gurau
tasyaite kathitā hy arthāḥ prakāśante mahātmanaḥ

„Transcendentinės žinios teatsiveria tam, kuris šventai tiki Viešpatį ir dvasinį mokytoją.“ Santykiai tarp mokinio ir dvasinio mokytojo amžini. Kas šiandien yra mokinys, ateityje pats taps dvasiniu mokytoju. Įgaliojimą tapti tikru dvasiniu mokytoju pelno tiktai klusnus mokinys. Brahmājī patyrė tiesą tapęs Aukščiausiojo Viešpaties mokiniu, ir savo žinias perteikė mylimam mokiniui Nāradai. Nārada, savo ruožtu, tapęs dvasiniu mokytoju, atskleidė slaptingąjį mokslą Vyāsai ir t.t. Tokiu būdu tarp formalių „dvasinio mokytojo“ ir mokinio santykių, ir santykių tarp Brahmos ir Nārados, Nārados ir Vyāsos nėra nieko bendra. Santykiai tarp Brahmos ir Nārados yra tikri dvasinio mokytojo ir mokinio santykiai, o formalūs, niekuo neįpareigojantys santykiai tarp vadinamojo mokytojo ir mokinio, – tai apgavikų ir apgautųjų santykiai. Posme aiškiai pasakyta, kad Nārada buvo ne tik drausmingas, klusnus, pareigingas, bet ir susitramdęs. Kas nemoka tramdytis, ypač lytiniame gyvenime, tas neturi teisės būti nei mokiniu, nei dvasiniu mokytoju. Visų pirma reikia išmokti valdytis kalbant, sutramdyti pyktį, gomurį, protą, skrandį ir lytinius organus. Tuos, kuriems tai padaryti pavyksta, vadina *gosvāmiais*. Nebūdamas *gosvāmiu,* žmogus negali tapti nei mokiniu, nei dvasiniu mokytoju. Vadinamasis dvasinis mokytojas, kuris negali sutramdyti savo jausmų, yra apgavikas, o tokio tariamo mokytojo mokinys – apgautasis.

Brahmājī – tai ne tas protėvis, kuris senų seniausiai yra numiręs, turint omenyje, kad žemėje paprastai protėvių nėra gyvųjų tarpe. Jis yra seniausias iš visų protėvis, tačiau jis gyvas ir šiandien, lygiai kaip ir Nārada. Brahmalokos gyventojų gyvenimo trukmė nurodyta „Bhagavad-gītoje“. Mūsų mažutės planetos žmonėms sunku net įsivaizduoti kiek trunka viena Brahmos diena.

44 TEKSTAS

तस्मा इदं भागवतं पुराणं दशलक्षणम् ।
प्रोक्तं भगवता प्राह प्रीतः पुत्राय भूतकृत् ॥४४॥

tasmā idaṁ bhāgavataṁ purāṇaṁ daśa-lakṣaṇam
proktaṁ bhagavatā prāha prītaḥ putrāya bhūta-kṛt

tasmai – po to; *idam* – šį; *bhāgavatam* – Viešpaties šlovės arba mokslo apie Viešpatį; *purāṇam* – Vedas papildantį šventraštį; *daśa-lakṣaṇam* – dešimt temų; *proktam* – paskelbtus; *bhagavatā* – Dievo Asmens; *prāha* – persakė; *prītaḥ* – su džiaugsmu; *putrāya* – sūnui; *bhūta-kṛt* – visatos kūrėjas.

Atsakydamas į Nārados klausimą, jo tėvas [Brahmā] su džiaugsmu persakė jam „Śrīmad-Bhāgavatam“, Vedas papildantį šventraštį, kurį Brahmai paskelbė Pats Dievo Asmuo ir kuris nagrinėja dešimt temų.

Komentaras: Nors visas „Śrīmad-Bhāgavatam“ tekstas buvo išdėstytas keturiais posmais, iš tikrųjų jis apjungia dešimt temų, apie kurias bus kalbama kitame skyriuje. Pirmajame iš keturių posmų pasakyta, kad Viešpats egzistavo prieš sukuriant materialų kosmosą, todėl „Śrīmad-Bhāgavatam“ prasideda Vedāntos aforizmu *janmādy asya*. *Janmādy asya* – tai pradžia, bet keturi posmai, kuriuose kalbama, kad Viešpats yra visos būties, nuo sukurtojo pasaulio iki Viešpaties buveinės, šaltinis, paaiškina visus dešimt teiginių. Tačiau neskubėkime daryti išvados, kad svarbūs tėra keturi Viešpaties ištarti posmai, o kiti 17 994 nieko verti, – nes ji klaidinga. Kaip bus aišku iš kito skyriaus, norint suvokti kiekvienos iš dešimties „Śrīmad-Bhāgavatam“ temų prasmę, keliais posmais neapsieisi. Jau sakyta, kad Brahmājī nurodė Nāradai išplėtoti jam paskelbtas idėjas. Śrī Caitanya Mahāprabhu trumpai jas persakė Śrīlai Rūpai Gosvāmiui, o Jo mokinys, Rūpa Gosvāmis, išplėtojo Jo mokymą. Vėliau tą pačią temą dar plačiau išdėstė Jīva Gosvāmis, o Śrī Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura dar smulkiau ją ištyrinėjo. Šių eilučių autoriaus komentaras yra kuklus mėginimas pratęsti šių didžiųjų dvasios autoritetų pradėtą darbą. Taigi „Śrīmad-Bhāgavatam“ nėra įprastinis grožinis visuotinės literatūros kūrinys. Jo turtai beribiai, ir kiek autorius pagal savo galimybes beplėtotų „Bhāgavatam“ tekstą, jam vis tiek nepavyks iki galo atskleisti visos šio kūrinio didybės. „Śrīmad-Bhāgavatam“ yra Viešpaties garsinis įsikūnijimas, ir nesvarbu, ar jis būtų išdėstytas keturiais posmais, ar keturiais milijardais posmų, jo esmė nesikeičia. „Śrīmad-Bhāgavatam“ yra kaip Pats Viešpats, – mažesnis už atomą ir sykiu didesnis už bekraštį dangų. Tokia yra „Śrīmad-Bhāgavatam“ didybė.

45 TEKSTAS

नारदः प्राह मुनये सरस्वत्यास्तटे नृप ।
ध्यायते ब्रह्म परमं व्यासायामिततेजसे ॥४५॥

nāradaḥ prāha munaye sarasvatyās taṭe nṛpa
dhyāyate brahma paramaṁ vyāsāyāmita-tejase

nāradaḥ – didysis išminčius Nārada; *prāha* – perteikė; *munaye* – didžiajam išminčiui; *sarasvatyāḥ* – upės Sarasvatės; *taṭe* – pakrantėje; *nṛpa* – o valdove; *dhyāyate* – medituojančiam; *brahma* – Absoliučią Tiesą; *paramam* – Aukščiausiąjį; *vyāsāya* – Šrīlai Vyāsadevai; *amita* – neapribotam; *tejase* – galingajam.

O valdove, didysis išminčius Nārada savo ruožtu perteikė „Śrīmad-Bhāgavatam“ visagaliam Vyāsadevai, kuris Sarasvatės pakrantėje, pasinėręs į atsidavimo Viešpačiui tarnystės transą, meditavo Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, Absoliučią Tiesą.

Komentaras: Penktajame pirmos „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmės skyriuje rasime tokį Nārados pamokymą didžiajam išminčiui Vyāsadevai:

atho mahā-bhāga bhavān amogha-dṛk
śuci-śravāḥ satya-rato dhṛta-vrataḥ
urukramasyākhila-bandha-muktaye
samādhinānusmara tad viceṣṭitam

„O laimingasai, doringasai mąstytojau, tavo vardas aukštinamas visoje visatoje. Būdamas nepriekaištingo būdo ir turėdamas absoliutų regėjimą, visas savo mintis tu sutelkei į Absoliučią Tiesą. Tad mąstyki apie Dievo Asmenį, kurio žygiai nepakartojami.“

Taigi dvasios autoritetai, priklausantys mokinių sekai Brahma-sampradāyoje, pripažįsta meditacinės *yogos* praktikos galią, tačiau, būdami *bhakti-yogais,* jie nesiima sudėtingos, daug pastangų reikalaujančios meditacijos į beasmenį Brahmaną, ir, kaip teigiama pastarajame posme, medituoja į *brahma paramam,* Aukščiausiąjį Brahmaną. Brahmano įsisąmoninimo kelias prasideda beasmenio švytėjimo patyrimu. Tolesnė šios meditacijos praktika padeda patirti Aukščiausiąją Dvasią, Paramātmą, o galop ir Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Dvasinis Vyāsadevos mokytojas Śrī Nārada Muni puikiausiai žinojo Vyāsadevos galimybes, jis dar kartą patvirtino, kad Vyāsadeva nenukrypstamai susitelkęs į Absoliučią Tiesą ir kad jis laikosi savo

griežtų įžadų. Nārada patarė jam medituoti į transcendentinius Viešpaties žygius. Beasmenis Brahmanas neveikus, o Dievo Asmuo atlieka daugybę žygių, ir visi transcendentiški, – jų netemdo ir mažiausias materialių ypatybių šešėlis. Jei Aukščiausiojo Brahmano žygiai būtų materialūs, Nārada vargu ar siūlytų Vyāsadevai juos medituoti. *Paraṁ brahma* – tai Viešpats Śrī Kṛṣṇa, kaip teigiama „Bhagavad-gītoje“. Dešimtame „Bhagavad-gītos“ skyriuje suvokęs, kas yra Viešpats Kṛṣṇa iš tikrųjų, Arjuna kreipiasi į Jį tokiais žodžiais:

paraṁ brahma paraṁ dhāma pavitraṁ paramaṁ bhavān
puruṣaṁ śāśvataṁ divyam ādi-devam ajaṁ vibhum

āhus tvām ṛṣayaḥ sarve devarṣir nāradas tathā
asito devalo vyāsaḥ svayaṁ caiva bravīṣi me

Suvokęs Viešpaties Śrī Kṛṣṇos didybę, Arjuna taip išdėstė „Bhagavad-gītos“ esmę: „O Viešpatie, Tu – Aukščiausioji Absoliuti Tiesa, Pirmapradis Asmuo, Tavo amžinas pavidalas spinduliuoja palaima ir žinojimu. Taip teigia Nārada, Asita, Devala, Vyāsadeva, o dabar Tu ir Pats taip sakai.“ (BG 10.12-13)

Pasinėręs į meditaciją ir pasiekęs *bhakti-yogos* transą, Vyāsadeva savo akimis išvydo Aukščiausiąjį Viešpatį, o už Jo ir *māyą,* iliuzinę energiją. Kaip jau kalbėjome, Viešpaties *māyā,* iliuzija, yra viena iš Jo apraiškų, kadangi *māyos* egzistavimas neatsiejamas nuo Viešpaties. Tamsa pati savaime neegzistuoja, jos egzistencija priklauso nuo šviesos. Jei nebūtų šviesos, niekas nežinotų, kas yra šviesos priešybė, tamsa. Tačiau *māyā,* iliuzija, bejėgė paveikti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, todėl laikosi atokiau Jo (*apāśrayam*).

Taigi aukščiausia meditacijos išraiška yra Dievo Asmens ir Jo transcendentinių žygių pažinimas. Beasmenio Brahmano meditacija kainuoja daug vargo medituojančiam, – apie tai patvirtina šie „Bhagavad-gītos“ (12.5) žodžiai: *kleśo 'dhikataras teṣām avyaktāsakta-cetasām*.

46 TEKSTAS

यदुताहं त्वया पृष्टो वैराजात्पुरुषादिदम् ।
यथासीत्तदुपाख्यास्ते प्रश्नानन्यांश्च कृत्स्नशः ॥४६॥

yad utāhaṁ tvayā pṛṣṭo vairājāt puruṣād idam
yathāsīt tad upākhyāste praśnān anyāṁś ca kṛtsnaśaḥ

yat – kas; *uta* – vis dėlto yra; *aham* – aš; *tvayā* – tavo; *pṛṣṭaḥ* – paklausta; *vairājāt* – iš visatos pavidalo; *puruṣāt* – iš Dievo Asmens; *idam* – šis pasaulis; *yathā* – kaip tai; *āsīt* – buvo; *tat* – tai; *upākhyāste* – paaiškinsiu; *praśnān* – visus klausimus; *anyān* – kitus; *ca* – irgi; *kṛtsnaśaḥ* – kuo nuodugniausiai.

O valdove, aiškindamas tau minėtus keturis posmus, aš nuodugniai atsakysiu į tavo klausimus apie tai, kaip iš milžiniško Dievo Asmens pavidalo radosi visata, bei visus kitus.

Komentaras: Kaip teigiama pačioje „Śrīmad-Bhāgavatam“ pradžioje, šis didingas transcendentinis kūrinys yra brandus Vedų išminties medžio vaisius, todėl „Śrīmad-Bhāgavatam“ rasime atsakymus į visus klausimus, kurie gali kilti žmogui apie visatą, pradedant jos sukūrimu. Atsakymai priklauso nuo atsakinėjančiojo išmanymo. Dešimt „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmių, kurias paskelbė didysis oratorius Śrīla Śukadeva Gosvāmis, išsamiai atsako į visus klausimus, ir jo atsakymai patenkins visus mąstančių žmonių intelektualinius poreikius.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti „Śrīmad-Bhāgavatam“ antrosios giesmės devintąjį skyrių, pavadintą „Śukadevos Gosvamio atsakymai remiantis Viešpaties žodžiais“.

DEŠIMTAS SKYRIUS

„Bhāgavatam“ atsako į visus klausimus

1 TEKSTAS

श्रीशुक उवाच
अत्र सर्गो विसर्गश्च स्थानं पोषणमूतयः ।
मन्वन्तरेशानुकथा निरोधो मुक्तिराश्रयः ॥ १ ॥

śrī-śuka uvāca
atra sargo visargaś ca sthānaṁ poṣaṇam ūtayaḥ
manvantareśānukathā nirodho muktir āśrayaḥ

śrī-śukaḥ uvāca – Śrī Śukadeva Gosvāmis tarė; *atra* – šioje „Śrīmad-Bhāgavatam“; *sargaḥ* – tema apie visatos kūrimą; *visargaḥ* – tema apie antrinį kūrimą; *ca* – taip pat; *sthānam* – planetų sistemos; *poṣaṇam* – apsauga; *ūtayaḥ* – kūrimo varomoji jėga; *manvantara* – Manu kaita; *īśa-anukathāḥ* – Dievo mokslas; *nirodhaḥ* – sugrįžimas namo, pas Dievą; *muktiḥ* – išsivadavimas; *āśrayaḥ* – *summum bonum*.

Śrī Śukadeva Gosvāmis tarė: „Śrīmad-Bhāgavatam“ aprėpia dešimt temų: apie visatos kūrimą, antrinį kūrimą, planetų sistemas, Viešpaties apvaizdą, kūrimo varomąją jėgą, Manu kaitą, Dievo mokslą, sugrįžimą namo, pas Dievą, išsivadavimą, ir summum bonum.

2 TEKSTAS

दशमस्य विशुद्ध्यर्थं नवानामिह लक्षणम् ।
वर्णयन्ति महात्मानः श्रुतेनार्थेन चाञ्जसा ॥ २ ॥

daśamasya viśuddhy-arthaṁ navānām iha lakṣaṇam
varṇayanti mahātmānaḥ śrutenārthena cāñjasā

daśamasya – *summum bonum; viśuddhi* – išskyrimo; *artham* – tikslu; *navānām* – kitų devynių; *iha* – šioje „Śrīmad-Bhāgavatam“; *lakṣaṇam* – požymius; *varṇayanti* – jie atskleidžia; *mahā-ātmānaḥ* – didieji išminčiai; *śrutena* – Vedų liudijimais; *arthena* – tiesioginiais paaiškinimais; *ca* – ir; *añjasā* – glaustai.

Siekiant pabrėžti transcendentinę summum bonum esmę, kitos temos atskleidžiamos remiantis Vedų išvadomis, paaiškinant tiesiogiai, arba pasitelkus apibendrinančius didžiųjų išminčių paaiškinimus.

3 TEKSTAS

भूतमात्रेन्द्रियधियां जन्म सर्ग उदाहृतः ।
ब्रह्मणो गुणवैषम्याद्विसर्गः पौरुषः स्मृतः ॥ ३ ॥

bhūta-mātrendriya-dhiyāṁ janma sarga udāhṛtaḥ
brahmaṇo guṇa-vaiṣamyād visargaḥ pauruṣaḥ smṛtaḥ

bhūta – penkių grubių pradų (erdvės ir t.t.); *mātrā* – jutimais patiriamų objektų; *indriya* – jutimų; *dhiyām* – proto; *janma* – sukūrimas; *sargaḥ* – manifestacija; *udāhṛtaḥ* – yra vadinama kūrimu; *brahmaṇaḥ* – Brahmos, pirmojo *puruṣos; guṇa-vaiṣamyāt* – sąveikaujant trims gamtos *guṇoms; visargaḥ* – tolesnio kūrimo; *pauruṣaḥ* – kylantys veiksmai; *smṛtaḥ* – taip vadinami.

Šešiolikos pirminių materijos sudedamųjų dalių – penkių grubiųjų pradų [ugnies, vandens, žemės, oro bei erdvės], garso, formos, skonio, kvapo, lytėjimo, taip pat akių, ausų, nosies, liežuvio, odos ir proto – sukūrimas vadinasi sarga, o tolesnė materialios gamtos guņų sąveika – visarga.

Komentaras: Pastarieji septyni posmai glaustai apibūdina kiekvieną iš dešimties „Śrīmad-Bhāgavatam“ temų. Pirmasis, kurį dabar skaitome, kalba apie šešiolika pirminių materijos sudedamųjų dalių – žemę, vandenį ir t.t. bei materialaus proto ir intelekto suformuotą materialią savimonę. Tolesnė visatos sklaida vyksta sąveikaujant šioms pirmojo *puruṣos,* Mahā-Viṣṇu (Govindos inkarnacijos), energijoms. Štai kaip antrinį kūrimo etapą traktate „Brahma-samhitā“ (5.47) yra aprašęs Brahmā:

yaḥ kāraṇārṇava-jale bhajati sma yoga-
nidrām ananta-jagad-aṇḍa-sa-roma-kūpaḥ

ādhāra-śaktim avalambya parāṁ sva-mūrtiṁ
govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi

Govinda, Viešpats Kṛṣṇa, įsikūnijęs pirmuoju *puruṣa,* Mahā-Viṣṇu, panyra į mistinį snaudulį, *yoga-nidrą,* o Jo transcendentinio kūno porose neišreikštu pavidalu glūdi nesuskaičiuojama daugybė visatų.

Kaip nurodyta ankstesniame posme (*śrutena,* t.y. „remiantis Vedų doktrina“), materialus pasaulis randasi tiesiogiai iš Aukščiausiojo Dievo Asmens, Jam į pagalbą pasitelkus tam tikras Savo galias. Neturint šios Vedų informacijos, kūrinija imama suvokti kaip materialios gamtos padarinys. Šią išvadą gimdo neišmanymas. Vedų žiniomis, visų energijų (išorinės, paribio ir vidinės) šaltinis – Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Tad įsitikinimas, kad pasaulį gimdo negyva materiali gamta, kaip jau sakyta, yra klaidingas. Vedų doktrina – tai transcendencijos šviesa, o visos Vedoms prieštaraujančios teorijos – materijos tamsa. Vidinė Aukščiausiojo Viešpaties energija tapati Viešpačiui ir, susilietusi su materialia energija, įkvepia jai gyvybės. Vidinės energijos dalelės, sueinančios į sąlytį su materialia energija, – tai Viešpaties paribio energija, gyvos esybės.

Taigi pirmąjį impulsą kūrimui duoda Pats Aukščiausiasis Dievo Asmuo, Parabrahmanas, o tolesnį kūrimo procesą, kuris yra pirminių elementų sąveikos rezultatas, vykdo Brahmā. Taip atgyja visata.

4 TEKSTAS

स्थितिर्वैकुण्ठविजयः पोषणं तदनुग्रहः ।
मन्वन्तराणि सद्धर्म ऊतयः कर्मवासनाः ॥ ४ ॥

sthitir vaikuṇṭha-vijayaḥ poṣaṇaṁ tad-anugrahaḥ
manvantarāṇi sad-dharma ūtayaḥ karma-vāsanāḥ

sthitiḥ – teisinga būklė; *vaikuṇṭha-vijayaḥ* – Vaikuṇthos Viešpaties pergalė; *poṣaṇam* – globa; *tat-anugrahaḥ* – Jo besąlyginės malonės; *manvantarāṇi* – Manu valdžia; *sat-dharmaḥ* – tobula priedermė; *ūtayaḥ* – akstinas veikti; *karma-vāsanāḥ* – troškimas džiaugtis veiklos vaisiais.

Paklusdamos Viešpaties įstatymams, gyvos būtybės žengia teisingu keliu. Taip, Aukščiausiojo Dievo Asmens globojamos, jos pelno visišką dvasios ramybę. Manu ir jų sukurtų įstatymų uždavinys – nukreipti žmogaus gyvenimą tinkama vaga. Bet kokio veiksmo akstinas yra troškimas džiaugtis veiklos vaisiais.

Komentaras: Viešpaties valia materialus pasaulis atsiranda, kurį laiką egzistuoja ir galop žūva. Iš pradžių Viešpats Višnu, įsikūnijęs pirmąja ir antrąja inkarnacijomis, sukuria materialaus pasaulio sudėtines dalis bei Sau pavaldų kūrėją Brahmą. Pirmoji *puruṣos* inkarnacija – Mahā-Višnu, o antroji – Garbhodakaśāyī Višnu, iš kurio gimsta Brahmā. Trečioji *puruṣa-avatāra* – tai Kśīrodakaśāyī Višnu – Brahmos kuriamos visatos Supersiela ir ramstis, o Śiva, vienas iš daugelio Brahmos sūnų, naikina kūriniją. Taigi Višnu yra pirminis visatos kūrėjas, ir tai Jo besąlygine malone egzistuoja visos gyvos esybės. Todėl kiekvienos sąlygotos sielos pareiga – pripažinti visa nugalintį Viešpaties didingumą ir tapti tyru bhaktu. Antraip šiame kančių pasaulyje, kur mūsų tyko nuolatiniai pavojai, ramybė bus nepasiekiama. Paklaidintos išorinės Višnu energijos, sąlygotos sielos laiko materialų pasaulį vieta, kur galima nevaržomai tenkinti savo jusles, ir yra priverstos kaskart gimti jame ir paklusti materialios gamtos kūrimo ir naikinimo dėsniams.

„Bhagavad-gītos“ žodžiais, visos mūsų visatos planetos, nuo aukščiausios iki žemiausios, Pātālalokos, pasmerktos žūti, ir kiek sąlygota siela besiblaškytų po visatos platybes dėl savo kilnių ar nedorų darbų, kur benuskrietų šiuolaikiniais kosminiais laivais, – visur jos laukia mirtis, nors ne visose planetose gyvenimo trukmė vienoda. Vienintelis būdas pelnyti amžiną gyvenimą – sugrįžti namo, pas Dievą, kur, priešingai nei materialiame pasaulyje, jau niekada nereikės gimti ir mirti. Sąlygotos sielos, užmiršusios savo sąsajas su Vaikuṇṭhos Viešpačiu, nesuvokia šios paprastos tiesos ir ieško amžinatvės materialiame pasaulyje. Išorinės energijos pakerėtos ir visiškai užmiršusios, kad svarbiausias gyvenimo tikslas sugrįžti namo, pas Dievą, jos imasi įvairiausių formų materialinės gerovės kūrimo ir formaliosios religijos veiklos. Iliuziniai *māyos* kerai taip užburia sąlygotas sielas, kad jos nė nenori grįžti pas Dievą. Nepasotinamas jutiminių džiaugsmų siekimas neleidžia joms ištrūkti iš begalinio gimimų ir mirčių ciklo, ir gavusios žmogaus kūną jos neišnaudoja rečiausios galimybės sugrįžti pas Višnu. Manu įstatymai, pasiekiantys mus iš įvairių amžių ir epochų, vadinasi *sad-dharma*. Tai naudingi patarimai žmonėms, idant jais vadovaudamiesi savo pačių labui galėtų pasiekti aukščiausią gyvenimo tikslą. Kosminis pasaulis, nors ir laikinas, – realus ir yra sukurtas vieninteliu tikslu – duoti sąlygotoms sieloms galimybę sugrįžti pas Dievą. Kas nori sugrįžti pas Dievą ir daro viską, kad pasiektų šį tikslą, elgiasi teisingai. Šiais principais besivadovaujantys Viešpaties bhaktai visada saugūs, nes iš Savo besąlyginės malonės Viešpats juos visokeriopai globoja. O štai sielos, nenorinčios nusilenkti Viešpačiui ir veikiančios savo atsakomybe, susipainioja karminės veiklos tinkluose. Svarbi reikšmė tenka posmo žodžiui *sad-dharma*. Tik *sad-dharmą,* arba pareigas, kurios leidžia mums tapti tyrais bhaktais ir sugrįžti pas Dievą, galima pavadinti iš

tikrųjų dorybinga veikla. Bet kokia kita „dorybinga“ veikla yra niekas kita kaip veidmainiavimas. Neveltui Viešpats pataria „Bhagavad-gītoje“ atsisakyti formalizuoto religingumo ir visa siela atsidėti tarnystei Viešpačiui, kuri apsaugo nuo kančių ir pavojų, persekiojančių materialiame pasaulyje. Vykdantis *sad-dharmą,* pasirinko teisingą kelią. Žmogaus gyvenimas skirtas ne tam, kad jis blaškytųsi gimimų ir mirčių rate, gaudamas tai geresnį, tai blogesnį, bet visad laikiną, kūną. Jo uždavinys – sugrįžti namo, pas Dievą. Žmogus tuo ir skiriasi nuo žemesnių padarų, kad sąmoningai gali pasirinkti šį tikslą, todėl mes turime gyventi taip, kad jį pasiektume.

5 TEKSTAS

अवतारानुचरितं हरेश्चास्यानुवर्तिनाम् ।
पुंसामीशकथाः प्रोक्ता नानाख्यानोपबृंहिताः ॥ ५ ॥

avatārānucaritaṁ hareś cāsyānuvartināṁ
puṁsām īśa-kathāḥ proktā nānākhyānopabṛṁhitāḥ

avatāra – Dievo įsikūnijimo; *anucaritam* – veiksmus; *hareḥ* – Dievo Asmens; *ca* – taip pat; *asya* – Jo; *anuvartinām* – pasekėjų; *puṁsām* – asmenybių; *īśa-kathāḥ* – Dievo mokslas; *proktāḥ* – pasakyta; *nānā* – įvairių; *ākhyāna* – pasakojimų; *upabṛṁhitāḥ* – aprašytas.

Dievo mokslo veikalai aprašo Dievo Asmens inkarnacijas ir Jo Paties bei didžių Jo bhaktų žygius.

Komentaras: Kosminio pasaulio istorija nuosekliai fiksuojama, įamžinant metraščiuose gyvųjų būtybių gyvenimo faktus. Paprastai žmonės noriai studijuoja istoriją, domisi praeities įvykiais ir istorinėmis asmenybėmis, tačiau jie nerodo susidomėjimo istoriniais pasakojimais apie Dievo Asmens inkarnacijas, nes visiškai neišmano Dievo mokslo. Nevalia pamiršti, jog materialus pasaulis buvo kuriamas, kad sąlygotos sielos ištrūktų iš materialios būties nelaisvės. Iš Savo besąlyginės malonės Viešpats nužengia į įvairias materialaus pasaulio planetas ir apreiškia dieviškuosius žygius, pasakojimai apie kuriuos padeda sąlygotoms gyvoms esybėms išsivaduoti. Būtent šios istorijos apie Dievo Asmenį ir turėtų tapti mūsų susidomėjimo objektu. Į „Śrīmad-Bhāgavatam“ kaip tik sudėti pasakojimai apie Viešpatį ir Jo didžius bhaktus, ir mūsų pareiga su pagarba, dėmesingai jų klausytis.

6 TEKSTAS

निरोधोऽस्यानुशयनमात्मनः सह शक्तिभिः ।
मुक्तिर्हित्वान्यथा रूपं स्वरूपेण व्यवस्थितिः ॥ ६ ॥

nirodho 'syānuśayanam ātmanaḥ saha śaktibhiḥ
muktir hitvānyathā rūpaṁ sva-rūpeṇa vyavasthitiḥ

nirodhaḥ – kosminio pasaulio sutraukimas; *asya* – Jo; *anuśayanam* – mistinio snaudulio apimto įsikūnijimo, *puruṣos* Mahā-Viṣṇu, atsigulimas; *ātmanaḥ* – gyvų būtybių; *saha* – drauge su; *śaktibhiḥ* – su energijomis; *muktiḥ* – išvadavimas; *hitvā* – nusimetimas; *anyathā* – kitaip; *rūpam* – pavidalo; *sva-rūpeṇa* – pirmapradžio pavidalo; *vyavasthitiḥ* – amžinas būvis.

Nelaisvės grandines linkusios vilkti gyvos būtybės įsiliejimas į mistinio snaudulio apimto Mahā-Viṣṇu būtį vadinasi kosminio pasaulio užbaigimu. Išsivadavimas – tai pirmapradžio gyvos būtybės pavidalo atgavimas, nusimetus laikinus materijos suformuotus grubųjį ir subtilųjį kūnus.

Komentaras: Jau ne kartą nurodėme, kad egzistuoja dviejų tipų gyvos būtybės. Vienos jų amžinai išvaduotos, *nitya-muktos,* kitos (ir tokių mažuma) – amžinai sąlygotos. Pastarosioms būdingas materialios gamtos viešpačio kompleksas – tuo ir paaiškintinas materialaus pasaulio atsiradimas. Materialaus pasaulio paskirtis dvejopa. Jis buvo kuriamas, kad sąlygotos sielos galėtų įgyvendinti savo siekį viešpatauti materialioje gamtoje, ir sykiu iš jo sugrįžtų pas Dievą. Vykstant kosminio pasaulio užbaigimui, kai Dievo Asmuo Mahā-Viṣṇu panyra į mistinį snaudulį, dauguma sąlygotų gyvų esybių įsilieja į Jo būtį ir glūdi ten iki kito kūrimo ciklo pradžios, kol vėl gauna kūną. Tačiau dalis sąlygotų sielų, t.y. tos iš jų, kurios išgirsta transcendentinę Vedų žinią, sugrįžta pas Dievą ir, nusimetusios laikiną materialų kūną (grubųjį ir subtilųjį), atgauna savo pirmapradį, dvasinį pavidalą. Materialus, laikinas kūnas formuojasi gyvai būtybei užmiršus apie savo gimininguma Dievui, o kosminiam pasauliui egzistuojant išreikštuoju pavidalu, sąlygotos sielos turi progą sugrįžti į savo pirmapradį būvį, jeigu jos kreipiasi pagalbos į Dievo įkvėptus šventraščius, kuriuos sudarė gailestingasis Viešpats ir įvairūs Jo įsikūnijimai. Skaitant transcendentinius raštus, klausantis jų, išsivadavimą pelnysime dar egzistuodami materialaus pasaulio nelaisvės sąlygomis. Vedų šventraščiai skatina mus imtis atsidavimo Dievo Asmeniui tarnystės. Ryžtingai stojus į šį kelią, neilgai trukus sutraukomi vergystės pančiai. Materialų kūną, besireiškiantį grubiuoju bei subtiliuoju pavidalais, gimdo neišmanymas, todėl, kai tik sąlygota siela imasi

nuosekliai vykdyti atsidavimo Viešpačiui tarnystę, jos sąlygota egzistencija baigiasi. Atsidavimo Viešpačiui tarnystę sužadina transcendentinės traukos laukas, kurio centras yra Aukščiausiasis – neišsemiamas džiaugsmo šaltinis. Visi mes be išimties ieškome vienokio ar kitokio džiaugsmo, tačiau nežinome, kas spinduliuoja aukščiausiąją palaimą (*raso vai saḥ rasaṁ hy evāyaṁ labdhvānandī bhavati*). Vedų himnai byloja, kad pirminė, nesenkanti palaimos versmė yra Dievo Asmuo, ir tie, kuriems nusišypso laimė sužinoti apie tai, skaitant „Śrīmad-Bhāgavatam“ ir kitus transcendentinius raštus, išsivaduoja amžiams ir sugrįžta į savo namus Dievo karalystėje.

7 TEKSTAS

आभासश्च निरोधश्च यतोऽस्त्यध्यवसीयते ।
स आश्रयः परं ब्रह्म परमात्मेति शब्द्यते ॥ ७ ॥

ābhāsaś ca nirodhaś ca yato ’sty adhyavasīyate
sa āśrayaḥ paraṁ brahma paramātmeti śabdyate

ābhāsaḥ – kosminio pasaulio atsiradimas; *ca* – ir; *nirodhaḥ* – jo žūtis; *ca* – taip pat; *yataḥ* – iš šaltinio; *asti* – yra; *adhyavasīyate* – apreiškiami; *saḥ* – Jis; *āśrayaḥ* – atsiradimo šaltinis; *param* – Aukščiausioji; *brahma* – būtybė; *paramātmā* – Supersiela; *iti* – tokiu; *śabdyate* – vadinamas.

Pirmapradė materialaus pasaulio atsiradimo, tvermės ir žūties priežastis yra Aukščiausiasis, kurį dar vadina Aukščiausiąja Būtybe arba Supersiela. Jis yra aukščiausias visa ko šaltinis, Absoliuti Tiesa.

Komentaras: Sinonimai Parabrahmanas, Paramātmā ir Bhagavānas nusako pirminį visų galių šaltinį. Tai liudija tekstai „Śrīmad-Bhāgavatam“ pradžioje – *janmādy asya yataḥ, vadanti tat tattva-vidas tattvaṁ yaj jñānam advayam/ brahmeti paramātmeti bhagavān iti śabdyate*. Žodis *iti* iš pastarojo posmo užbaigia sinonimų eilę, nurodydamas į Bhagavāną. Apie tai išsamiau kalbės tolesni posmai, tačiau neabejotina, kad šiame kontekste žodis „Bhagavān“ nurodo į Viešpatį Kṛṣṇą, nes „Śrīmad-Bhāgavatam“ jau paskelbė Jį Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu (*kṛṣṇas tu bhagavān svayam*). Pirminis visų galių šaltinis, *summum bonum,* yra Absoliuti Tiesa, kurią vadina Parabrahmanu, Paramātma ir Bhagavānu. Bhagavānas – aukščiausioji Absoliučios Tiesos išraiška. Ir nors tarp žodžio „Bhagavān“ sinonimų yra tokie iškilnūs vardai kaip Nārāyāṇa, Viṣṇu, Puruṣa, šią sinonimų grupę vainikuoja vardas Kṛṣṇa, ir tai liudija „Bhagavad-gītā“: *ahaṁ sarvasya*

prabhavo mattaḥ sarvaṁ pravartate. Maža to, „Śrīmad-Bhāgavatam“ – tai Viešpaties Kṛṣṇos įsikūnijimas, Jo garsinis paveikslas.

kṛṣṇe sva-dhāmopagate dharma-jñānādibhiḥ saha
kalau naṣṭa-dṛśām eṣaḥ purāṇārko 'dhunoditaḥ
(SB 1.3.43)

Šventraščiai sutaria dėl to, kad Viešpats Kṛṣṇa yra pirminis visų galių šaltinis – tokia, beje, yra paties žodžio „Kṛṣṇa“ reikšmė, o kad būtų aišku, kas yra Kṛṣṇa, t.y. siekiant suteikti mums tikslių mokslinių žinių apie Kṛṣṇą ir buvo sukurta „Śrīmad-Bhāgavatam“. Tai, kad Kṛṣṇa yra pirminis visų galių šaltinis, ryškėja jau pirmuosiuose „Śrīmad-Bhāgavatam“ tekstuose iš Šaunakos ir kitų didžiųjų išminčių keliamų klausimų ir į juos atsakinėjančio Sūtos Gosvāmio žodžių, o visu akivaizdumu iškyla pirmame ir antrame šios giesmės skyriuose. Trečiame pirmosios giesmės skyriuje formuluotės šiuo klausimu tampa dar apibrėžtesnės, o ketvirtajame ir visiškai sukonkretėja. Toliau plėtojant šią temą, antrojoje giesmėje ypatingai pabrėžiamas tas faktas, kad Absoliuti Tiesa yra Asmuo, Dievas, ir nurodoma į Aukščiausiąjį Viešpatį Kṛṣṇą. Keturi posmai, trumpai apibendrinantys „Śrīmad-Bhāgavatam“, kaip jau esame pažymėję, perteikia jos esmę itin koncentruota forma. Pirmapradžio Dievo, Aukščiausiojo Asmens tapatybę savo traktate „Brahma-saṁhitā“ nedviprasmiškai nurodo Brahmā: *īśvaraḥ paramaḥ kṛṣṇaḥ sac-cid-ānanda-vigrahaḥ*. Trečioji „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmė antrina „Brahma-saṁhitai“. Tačiau smulkiausiai viską atskleidžia dešimtoji ir vienuoliktoji „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmės. Viešpaties Kṛṣṇos vardas figūruoja trečiosios, ketvirtosios, penktosios, šeštosios ir septintosios giesmių tekstuose, aptariant Manu kaitą (*manvantaras*), pvz., Svāyambhuvos bei Cākṣuṣos *manvantaras*. Aštuntoje giesmėje, Vaivasvātos *manvantaros* aprašyme apie Viešpaties Kṛṣṇos viršenybę kalbama netiesiogiai. apie tai kalba ir devintoji giesmė. Dvyliktoje giesmėje tema plėtojama toliau, ir ypač aptariamos Viešpaties inkarnacijos. Taigi, išstudijavus visą „Śrīmad-Bhāgavatam“, nelieka abejonių, kad Viešpats Śrī Kṛṣṇa – *summum bonum,* pirminis visų galių šaltinis, nors priklausomai nuo garbintojo dvasinio brandumo, šventraščiai iškelia aukščiau tai Nārāyaṇą ar Brahmą, tai Paramātmą ar kurią kitą iš daugybės Viešpaties hipostazių.

8 TEKSTAS

योऽध्यात्मिकोऽयं पुरुषः सोऽसावेवाधिदैविकः ।
यस्तत्रोभयविच्छेदः पुरुषो ह्याधिभौतिकः ॥ ८ ॥

yo ’dhyātmiko ’yaṁ puruṣaḥ so ’sāv evādhidaivikaḥ
yas tatrobhaya-vicchedaḥ puruṣo hy ādhibhautikaḥ

yaḥ – tas, kuris; *adhyātmikaḥ* – turįs jutimo organus; *ayam* – šis; *puruṣaḥ* – asmuo; *saḥ* – jis; *asau* – tas; *eva* – taip pat; *adhidaivikaḥ* – valdančioji dievybė; *yaḥ* – tą, kurį; *tatra* – ten; *ubhaya* – abiejų; *vicchedaḥ* – atskiriamas; *puruṣaḥ* – asmuo; *hi* – dėka; *ādhibhautikaḥ* – matomo kūno arba įkūnytos gyvos būtybės.

Atskirą individą, apdovanotą įvairiais jutimo organais, vadina adhyātmika, individualią dievybę, įgaliotą valdyti jusles, – adhidaivika, o plika akimi regimą įkūnytą gyvą esybę – adhibhautika.

Komentaras: Aukščiausią valdžią turintis *summum bonum* aspektas yra pilnatviška Dievo Asmens inkarnacija – Paramātmā, arba Supersiela. „Bhagavad-gītoje“ (10.42) pasakyta:

athavā bahunaitena kiṁ jñātena tavārjuna
viṣṭabhyāham idaṁ kṛtsnam ekāṁśena sthito jagat

Aukščiausiasis Dievo Asmuo Śrī Kṛṣṇa sukuria materialų pasaulį ir įeina į kiekvieną visatą kaip Paramātmā. Viṣṇu, Brahmā, Śiva ir visos kitos šį pasaulį valdančios dievybės – tai Paramātmos ekspansijos. Ir vis dėlto, egzistuoja tam tikra valdovų ir pavaldinių hierarchija. Antai maisto kokybės kontrolierius yra toks pats žmogus, kaip ir maisto gamintojas, tačiau jis turi didesnius įgaliojimus. Lygiai taip visas gyvas esybes materialiame pasaulyje valdo aukštesnės gyvos esybės, pusdieviai. Pavyzdžiui, mes turime jutimo organus, tačiau jie pavaldūs aukštesnei jėgai – pusdieviams. Tamsoje mes negalime matyti, šviesos šaltinis yra saulė. Saulės planetą valdo saulės dievas, taigi kiekvienas žmogus, kiekviena gyva būtybė žemėje priklauso nuo jo, nes tai jis duoda joms regėjimą. Lygiai taip pusdieviai valdo ir visas kitas mūsų jusles. Ir nors pusdieviai – tokios pat įkūnytos gyvos esybės kaip ir mes, jiems, kitaip nei mums, suteikti įgaliojimai valdyti. Pavaldi gyva esybė vadinasi *adhyātmika,* o valdančioji – *adhidaivika*. Gyvos esybės situaciją materialiame pasaulyje nulemia jos veikla. Kilnūs darbai leidžia gimti saulės dievu, netgi Brahma ar bet kuriuo kitu aukštutinių planetų pusdieviu, o tie, kurie savo darbais to nenusipelno, gauna pavaldų pusdieviams kūną. Taigi visos individualios būtybės galų gale yra aukščiausioje Paramātmos valioje, ir Paramātmā sprendžia gyvos būtybės lemtį – ar ši valdys, ar pati bus valdoma.

Skirtumus tarp gyvos esybės „valdovės“ ir „valdomosios“ lemia materialus kūnas, kurį vadina *adhibhautika-puruṣa*. Kartais kūnui įvardinti varto-

jamas terminas „*puruṣa*“. Apie tai byloja kad ir toks Vedų himnas: *sa vā eṣa puruṣo 'nna-rasamayaḥ*. Materialus kūnas yra *anna-rasos* įsikūnijimas, nes jis negali egzistuoti be maisto. Tačiau pačiai įkūnytajai gyvai esybei maistas nereikalingas, nes savo esme kūno savininkė yra dvasia. Materialus kūnas – tai mechanizmas, kuris susidėvi ir todėl kaskart turi būti atnaujinamas. Taigi paprastos gyvos esybės nuo įvairias planetas valdančių pusdievių skiriasi tik savo kūnu (*anna-rasamaya*). Saulė yra nepalyginamai didesnė už žmogų, bet visi be išimties kūnai yra sudaryti iš materijos. Be to, nors saulės dievui eilinė gyvoji būtybė yra pavaldi, tačiau iš esmės jie yra tokios pačios Aukščiausiosios Būtybės dvasinės dalelės, ir būtent nuo Aukščiausiosios Būtybės valios priklauso skirtinga šių dalelių egzistencinė situacija. Todėl Aukščiausiasis Asmuo yra visų gyvų būtybių prieglobstis.

9 TEKSTAS

एकमेकतराभावे यदा नोपलभामहे ।
त्रितयं तत्र यो वेद स आत्मा स्वाश्रयाश्रयः ॥ ९ ॥

ekam ekatarābhāve yadā nopalabhāmahe
tritayaṁ tatra yo veda sa ātmā svāśrayāśrayaḥ

ekam – vienas; *ekatara* – kito; *abhāve* – atskirai nuo; *yadā* – kadangi; *na* – ne; *upalabhāmahe* – suvokiamas; *tritayam* – trijų kategorijų; *tatra* – ten; *yaḥ* – tas; *veda* – kuris žino; *saḥ* – jis; *ātmā* – Supersiela; *sva* – pats; *āśraya* – prieglobstis; *āśrayaḥ* – prieglobsčio.

Visų trijų kategorijų būtybės yra tarpusavyje susijusios. Be vienos kategorijos, kita – neįsivaizduojama. Tačiau Aukščiausioji Būtybė, stebinti visas jas nešališko liudininko akimis, yra nuo nieko nepriklausoma. Todėl Ji yra galutinis būties prieglobstis.

Komentaras: Egzistuoja miriadai viena nuo kitos priklausomų gyvų esybių, ir visas jas sieja valdovo ir valdinio saitai. Tačiau tik juslinis patyrimas leidžia suvokti, kas valdo, o kas yra valdomas. Antai mūsų regėjimo galia tiesiogiai priklauso nuo saulės. Mes matome saulę, nes ji turi regimą pavidalą, o saulės šviesa mums svarbi todėl, kad mes turime akis. Jei neturėtume akių, ir saulės šviesa nepadėtų mums matyti, o be saulės šviesos akys būtų niekam nereikalingos. Taigi visos gyvos būtybės tarpusavyje susijusios, jos nėra savarankiškos. Ir čia natūraliai kyla klausimas: kas padarė jas

priklausomas viena nuo kitos? Tas, kuris nustatė tarp jų abipusės priklausomybės ryšius, pats turėtų būti absoliučiai nepriklausomas. Kaip skelbia pirmasis „Śrīmad-Bhāgavatam“ posmas, pirminis visų tarpusavyje susijusių objektų šaltinis yra absoliutus nepriklausomas subjektas. Ir šis pirminis visokios priklausomybės šaltinis yra Aukščiausioji Tiesa, arba Paramātmā, Supersiela, kuri Pati yra visiškai nuo nieko nepriklausoma. Supersiela yra *sarvāśrayāśrayaḥ,* t.y. priklauso tik nuo Savęs Pačios, todėl Ji yra visos būties ramstis. Tačiau Paramātmā ir Brahmanas pavaldūs Bhagavānui, nes Jis yra Puruṣottama, Aukščiausiasis Asmuo (Paramātmos šaltinis). „Bhagavad-gītoje“ (15.18) Viešpats Kṛṣṇa skelbia, kad Puruṣottama ir visa ko šaltinis yra Jis Pats. Taigi Śrī Kṛṣṇa – galutinis visa ko šaltinis ir pirmapradis visų gyvų esybių, taip pat Paramātmos ir Brahmano, šaltinis. Ir net jei tarsime, kad individuali siela nesiskiria nuo Supersielos, negalima išleisti iš akių to fakto, kad individuali siela yra priklausoma nuo Supersielos, nes ji pati nepajėgi atsispirti materialios energijos kuriamos iliuzijos poveikiui. Kokybės prasme Supersielai tapati individuali būtybė yra apakinta iliuzinės energijos, todėl ji klaidingai tapatina save su materija. Norėdama suvokti iliuzijos neiškreiptą tikrovę, individuali siela turi ieškoti atramos Supersieloje. Tik tada ji gali būti pripažinta susivienijusia su Supersiela. Taigi, šia prasme, Supersiela neabejotinai yra galutinis prieglobstis.

Individuali gyva esybė (*jīva*) bet kuriomis aplinkybėmis yra priklausoma nuo Supersielos (Paramātmos), nes ji užmiršta savo dvasinę esmę, o Supersiela niekada neužmiršta Savo transcendentiškumo. Skirtumą tarp *jīva-ātmos* ir Paramātmos labai aiškiai nusako „Bhagavad-gītā“. Ketvirtajame „Bhagavad-gītos“ skyriuje nurodoma, kad Arjuna, *jīva,* užmiršo savo ankstesnius gyvenimus, tuo tarpu Viešpats, Paramātmā, viską gerai prisimena. Viešpats prisimena, kaip prieš milijardus metų mokė „Bhagavad-gītos“ tiesų saulės dievą. Jis Pats tai liudija „Bhagavad-gītoje“ (7.26):

vedāhaṁ samatītāni vartamānāni cārjuna
bhaviṣyāṇi ca bhūtāni māṁ tu veda na kaścana

Amžiną, palaima ir išmintimi spinduliuojantį kūną turintis Viešpats pažįsta praeitį, dabartį ir ateitį. Ir nors Viešpats yra viršesnis už Brahmaną ir už Paramātmą, menkai apsišvietę žmonės to nesuvokia, jie nežino visos tiesos apie Viešpatį.

Plačiai propaguojama idėja apie gyvos būtybės sąmonės tapatumą kosminei sąmonei yra absurdiška, kadangi net ir tokia kilni asmenybė kaip Arjuna, nuolatinis Viešpaties palydovas, individuali siela, neatsimena savo praeities darbų. Tad ką apie savo praeitį, dabartį ir ateitį gali išmanyti

menkas žmogelis pretenduojantis į kosminio lygmens sąmonę turinčiojo vaidmenį?

10 TEKSTAS

पुरुषोऽण्डं विनिर्भिद्य यदासौ स विनिर्गतः ।
आत्मनोऽयनमन्विच्छन्नपोऽस्राक्षीच्छुचिः शुचीः ॥१०॥

puruṣo 'ṇḍaṁ vinirbhidya yadāsau sa vinirgataḥ
ātmano 'yanam anvicchann apo 'srākṣīc chuciḥ śucīḥ

puruṣaḥ – Aukščiausiasis Asmuo, Paramātmā; *aṇḍam* – visatas; *vinirbhidya* – perskyręs; *yadā* – kai; *asau* – tas pats; *saḥ* – Jis (Viešpats); *vinirgataḥ* – išėjo; *ātmanaḥ* – iš Savęs; *ayanam* – atsigulti vietoje; *anvicchan* – norėdamas; *apaḥ* – vandenį; *asrākṣīt* – sukūrė; *śuciḥ* – tyriausius; *śucīḥ* – transcendentinius.

Viešpats atskyrė visatas, ir iš Priežasčių vandenyno, kur užgimė pirmoji puruṣa-avatāra, pakilęs Savo gigantišku kosminiu pavidalu [Mahā-Viṣṇu] įžengė į kiekvieną iš jų, ketindamas atsigulti į transcendentinius vandenis [Garbhodaką] sukurtus jose.

Komentaras: Apibūdinęs gyvas būtybes ir Aukščiausiąjį Viešpatį, Paramātmą, nepriklausomą viso, kas gyva, pradžią, Śrīla Śukadeva Gosvāmis imasi kalbėti apie vienintelę ir svarbiausią priedermę – atsidavimo tarnystę Viešpačiui ir jos būtinumą visoms gyvoms būtybėms. Aukščiausiasis Viešpats Śrī Kṛṣṇa, visi Jo pilnatviški skleidiniai bei skleidinių skleidiniai nesiskiria vienas nuo kito, todėl kiekvienas Jų yra absoliučiai savarankiškas ir nepriklausomas. Norėdamas tai įrodyti, Śukadeva Gosvāmis, kaip ir buvo žadėjęs karaliui Parīkṣitui, šiame posme nusako, kaip Dievo Asmens *puruṣa-avatāra* išlieka nepriklausomas materialaus pasaulio ribose. Posme aprašyti Viešpaties veiksmai yra transcendentiniai, todėl ir jie skirtini *līlų,* dieviškų absoliutaus Viešpaties žaidimų, kategorijai. Siekiantiems atsidavimo Viešpačiui tarnystės aukštumų, pasakojimai apie šiuos Viešpaties žygius išganingi, nes jie spartina dvasinį tobulėjimą. O kodėl iš karto neperėjus prie transcendentinių Viešpaties *līlų,* kurios vyko Vṛndāvanoje bei Mathuroje ir už kurias nėra nieko įstabesnio pasaulyje, – abejos kitas. Śrīla Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura paaiškina, kad pasakojimai apie Viešpaties žygius Vṛndāvanoje skirti dvasiškai susiformavusiems Viešpaties bhaktams. Nepatyrę Viešpaties bhaktai gali nesuprasti aukščiausių transcendentinių Viešpaties žygių, todėl *prakṛtos,* materialistiški bhaktai mieliau klausys

pasakojimų apie Viešpaties darbus materialiame pasaulyje – apie tai, kaip Viešpats jį kuria, užtikrina jo tvarumą ir jį naikina. Fizinėmis pratybomis pagrįstoji *yogos* sistema skirta perdėm prie fizinės būties prisirišusiems žmonėms, o pasakojimai apie Viešpaties žygius, susijusius su materialaus pasaulio kūrimu bei naikinimu, – tiems, kurie yra bejėgiškai pritapę prie materialaus pasaulio. Tokiems į viską, kas žemiška, įsikibusiems žmonėms aukščiausiojo įstatymų leidėjo, Dievo Asmens, sampratos formuluotėje yra eilutės apie tai, kaip veikia fizinio kūno ir kosminio pasaulio funkcionavimą reguliuojantys fizikos dėsniai ir kaip jie susiję su Viešpačiu. Aiškindami materialaus pasaulio dėsnių veikimą, mokslininkai vartoja gausybę specialių mokslo terminų, tačiau neapdairiai užmiršta, kas tuos dėsnius sukūrė. „Śrīmad-Bhāgavatam“ nurodo jų autorių. Nevalia žavėtis vien variklio ar nuolatinės srovės generatoriaus sudėtingumu, – reikia atiduoti pagarbos duoklę nepaprastą mechanizmą sukūrusiai asmenybei. Tuo bhaktai ir skiriasi nuo Viešpačiui neatsidavusių žmonių. Jie be atilsio aukština Viešpatį, tą, kurio valia nustato gamtos dėsnius. „Bhagavad-gītoje“ (9.10) aprašoma, kaip Viešpats valdo materialią gamtą:

mayādhyakṣeṇa prakṛtiḥ sūyate sacarācaram
hetunānena kaunteya jagad viparivartate

„Materiali gamta, valdoma daugybės fizikos dėsnių, yra viena iš Mano galių, – taigi ji nei akla, nei savieigė. Mano transcendentinės galios beribės, todėl Man metus žvilgsnį į materialią gamtą gamtos dėsniai sujunda veiklai ir tobulai ima ją valdyti. Aš esu ta jėga, kuri užtikrina fizinių dėsnių veikimą. Taip kaskart iš naujo kuriamas, palaikomas ir naikinamas materialus pasaulis.“

Tačiau menko išmanymo žmonės, tyrinėjantys atskirą organizmą ir visą kosmosą valdančius gamtos dėsnius, neigia Dievo egzistavimą, kvailai manydami, kad šie tobuli dėsniai veikia savaime, jokių antgamtinių jėgų neįtakojami. Štai kaip į šią paikystę atsako „Bhagavad-gītā“ (9.11):

avajānanti māṁ mūḍhā mānuṣīṁ tanum āśritam
paraṁ bhāvam ajānanto mama bhūta-maheśvaram

„Kvailiai [*mūḍhāḥ*] nieko neišmano apie Dievo Asmenį, Jo amžiną palaima ir išmintimi spinduliuojantį pavidalą.“ Kvailas žmogus mano, kad transcendentinis Viešpaties kūnas mažai kuo skiriasi nuo jo paties kūno, todėl neįsivaizduoja, kokią begalinę valdžią turi Viešpats, tas, kuris slepiasi už gamtos dėsnių. Tačiau Viešpatį gali regėti kiekvienas, kai pasitelkęs Savo vidinę galią, Jis nužengia į materialų pasaulį. Viešpats Kṛṣṇa nužengė žemėn

Savo pirmapradžiu pavidalu ir atliko daug nepaprastų dieviškų žygių. Jo priesakai ir stebuklingi žygiai aprašyti „Bhagavad-gītoje“. Tačiau to maža, kad neišmanėlis pripažintų Viešpatį Kṛṣṇą Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu. Paprastai jiems įspūdį tegali padaryti gigantiškumą ir mikroskopiškumą įkūnijantys Viešpaties bruožai, nes patys jie negali tapti nei be galo maži, nei be galo dideli. Tačiau jiems ne pro šalį būtų žinoti, kad sugebėjimas tapti visų mažiausiu ar visų didžiausiu nėra aukščiausias Jo didybės įrodymas. Tikrąją Savo galią beribis Viešpats parodo apsireikšdamas mums tarsi Jis būtų paprastas mirtingasis. Tačiau ir tada Jo žygiai yra nepakartojami jokiai ribotai gyvai būtybei. Septynerių metų Jis pakėlė kalną, o paauglystėje vedė šešioliką tūkstančių karalaičių – ir tai tik keletas pavyzdžių, bylojančių apie Jo beribę galią. Tačiau net ir matydami nepaprastus Jo žygius arba klausydamiesi pasakojimų apie juos, *mūḍhos* teigia juos esant pasakaitėmis ir laiko Viešpatį paprastu žmogumi. Jie nesupranta, kad Viešpats Śrī Kṛṣṇa išlieka Aukščiausiasis Viešpats, viršiausiasis valdovas netgi tada, kai pasitelkęs Savo vidinę galią apsireiškia žmogaus pavidalu.

Tačiau jei *mūḍhos* nuolankiai klausysis Viešpaties žodžių, skelbiamų „Śrīmad Bhagavad-gītoje“ bei „Śrīmad-Bhāgavatam“, ateinančių per mokinių seką, tai tyrų Viešpaties bhaktų malone jie taip pat taps bhaktais. „Śrīmad-Bhāgavatam“ ir „Bhagavad-gītā“ pasakoja apie Viešpaties žygius materialiame pasaulyje vienu vieninteliu tikslu – šviesti tokius menko išmanymo žmones.

11 TEKSTAS

तास्ववात्सीत्स्वसृष्टासु सहस्रं परिवत्सरान् ।
तेन नारायणो नाम यदापः पुरुषोद्भवाः ॥११॥

tāsv avātsīt sva-sṛṣṭāsu sahasraṁ parivatsarān
tena nārāyaṇo nāma yad āpaḥ puruṣodbhavāḥ

tāsu – toje; *avātsīt* – gyveno; *sva* – savo; *sṛṣṭāsu* – kūrimo tikslu; *sahasram* – tūkstantį; *parivatsarān* – metų Jo skaičiavimu; *tena* – dėl tos priežasties; *nārāyaṇaḥ* – Dievo Asmuo pavadintas Nārāyaṇa; *nāma* – vardu; *yat* – kadangi; *āpaḥ* – vanduo; *puruṣa-udbhavāḥ* – atsirado iš Aukščiausiojo Asmens.

Aukščiausiasis nėra kažkokia beasmenė idėja. Viešpats, nara, be abejonės yra asmenybė. Todėl Jo, Aukščiausiojo Naros, sukurtas vandenynas vadinasi nāra, o Pats Jis, besiilsintis jame, – Nārāyaṇa.

12 TEKSTAS

द्रव्यं कर्म च कालश्च स्वभावो जीव एव च ।
यदनुग्रहतः सन्ति न सन्ति यदुपेक्षया ॥१२॥

dravyaṁ karma ca kālaś ca svabhāvo jīva eva ca
yad-anugrahataḥ santi na santi yad-upekṣayā

dravyam – fiziniai elementai; *karma* – veiksmas; *ca* – ir; *kālaḥ* – laikas; *ca* – taip pat; *sva-bhāvaḥ jīvaḥ* – gyvos būtybės; *eva* – tikrai; *ca* – taip pat; *yat* – kurie; *anugrahataḥ* – malonės dėka; *santi* – egzistuoja; *na* – ne; *santi* – būna; *yat-upekṣayā* – nesirūpinant.

Reikia įsisąmoninti, kad visi materijos pradmenys, veiksmas, laikas, guņos ir gyvos būtybės, kurioms skirta tuo mėgautis, gyvuoja vien Viešpaties malone, ir kai tik Jis nustoja rūpintis, akimoju viskas panyra į nebūtį.

Komentaras: Gyvos būtybės trokšta viešpačio vaidmens materialioje gamtoje, todėl materijos pradmenys, laikas, *guņos* ir t.t. ir atsiduria jų dispozicijoje. Aukščiausiasis džiaugsmo subjektas yra Viešpats; gyvų būtybių paskirtis – talkininkauti kuriant Jo, o tuo pačiu ir visuotinį transcendentinio džiaugsmo aktą. Vienodai laimingi yra tiek džiaugsmo subjektas, tiek ir jo objektas, tačiau iliuzinės energijos užburtos gyvos būtybės pačios panūsta tapti džiaugsmo subjektais, kaip Viešpats, nors tai joms ir neskirta. „Bhagavad-gītos“ teigimu *jīvos,* gyvos būtybės, yra aukštesnioji Viešpaties galia (*parā prakṛti*). „Bhagavad-gītai“ antrina „Viṣņu Purāṇa“. Vadinasi, gyva esybė be jokių išlygų nėra *puruṣa,* džiaugsmo subjektas. Tad ir malonumų ieškojimas materialiame pasaulyje yra svetimas gyvos būtybės esmei. Dvasiniame pasaulyje gyvos būtybės yra tyros, todėl laimingos drauge su Aukščiausiuoju Viešpačiu. Materialiame pasaulyje, veikiant gamtos dėsniams, malonumų ieškojimas, noras džiaugtis savo veiklos vaisiais, būdingas gyvoms būtybėms, ilgainiui išblėsta ir čia iliuzinė Viešpaties galia pakiša sąlygotai sielai mintį apie susiliejimą su Viešpačiu. Tai klastingiausios iliuzinės galios pinklės. Viešpaties malone iš jų ištrūkusi, gyva būtybė sugrįžta į savo pirmykštį būvį ir pelno tikrąją laisvę. Norėdamas išvaduoti gyvas esybes iš vergystės materijai, Viešpats ir sukuria materialų pasaulį, kurį laiką (tūkstantį Savo metų, kaip teigiama viename ankstesniųjų posmų) jį globoja ir galop vėl sunaikina. Taigi gyvos esybės visiškai priklauso nuo Viešpaties malonės ir, Viešpačiui panorėjus, iš viso šiuolaikinio mokslo sukurto „gyvenimo komforto“ nelieka nė ženklo.

13 TEKSTAS

एको नानात्वमन्विच्छन् योगतल्पात्समुत्थितः ।
वीर्यं हिरण्मयं देवो मायया व्यसृजत्त्रिधा ॥१३॥

eko nānātvam anvicchan yoga-talpāt samutthitaḥ
vīryaṁ hiraṇmayaṁ devo māyayā vyasṛjat tridhā

ekaḥ – Jis, vienintelis; *nānātvam* – įvairovės; *anvicchan* – panūdęs; *yoga-talpāt* – iš mistinio snaudulio patalo; *samutthitaḥ* – todėl sukūrė; *vīryam* – sėklos; *hiraṇmayam* – aukso spalvos; *devaḥ* – pusdievį; *māyayā* – išorine energija; *vyasṛjat* – tobulai sukūrė; *tridhā* – iš trijų aspektų.

Ilsėdamasis mistinio miego patale ir panūdęs apreikšti begalinę gyvybės formų įvairovę, tarpininkaujant išorinei galiai, vienabūtis Viešpats Pats iš Savęs sukūrė auksaspalvį sėklos simbolį.

Komentaras: „Bhagavad-gītoje“ (9.7-8) taip aprašomas pasaulio kūrimas ir naikinimas:

sarva-bhūtāni kaunteya prakṛtiṁ yānti māmikām
kalpa-kṣaye punas tāni kalpādau visṛjāmy aham

prakṛtiṁ svām avaṣṭabhya visṛjāmi punaḥ punaḥ
bhūta-grāmam imaṁ kṛtsnam avaśaṁ prakṛter vaśāt

„Kaskart, baigiantis epochai, kuriamosios jėgos, t.y. materiali gamta ir gyvos būtybės, kovojančios dėl vietos po saule, panyra į transcendentinį Viešpaties kūną, o Viešpačiui panorus jas apreikšti, paklusnios Viešpaties valiai, jos vėl įgyja būtiškąjį pavidalą.“

„Taigi, materiali gamta juda paklusdama Viešpačiui. Jo valia ir Jam prižiūrint ji kaskart iš naujo kuria ir naikina gyvas būtybes.“

Vadinasi, prieš materialaus pasaulio atsiradimą, Viešpats egzistuoja visuminės energijos pavidalu (*mahā-samaṣṭi*), vėliau, skatinamas noro tapti daugiabūtis Viešpats ima skleistis, įgydamas visuminės diferencijuotos energijos pavidalą (*samaṣṭi*). Toliau besiplėtodama, Viešpaties visuminė galia perauga į trijų kategorijų – *adhyātmikos, adhidaivikos* bei *adhibhautikos* – individualias esybes (*vyaṣṭi*). Taigi materialus pasaulis ir kūrimo galios yra tapačios Viešpačiui ir sykiu skirtingos nuo Jo. Visos materialaus pasaulio energijos kyla iš Viešpaties (Mahā-Viṣṇu, arba Mahā-samaṣṭi), ir šia prasme jos tapačios Viešpačiui. Tačiau sykiu energijos, kilusios iš Viešpaties, skiriasi nuo Jo, nes Viešpaties sumanymu kiekviena jų

turi savo paskirtį ir reiškimosi būdus. Gyvos būtybės irgi yra viena Viešpaties energijų (paribio energija), todėl jos sudaro su Viešpačiu vienovę ir sykiu yra skirtingos nuo Jo.

Kosminiam pasauliui neturint būtiškosios išraiškos, gyvybės energijos potencine forma glūdi Viešpaties kūne. Vėliau, kai kosminis pasaulis įgauna išraišką, jos išsilaisvina ir, skirtingų gamtos jėgų veikiamos, bei savo norų sąlygojamos įgyja tą ar kitą fizinį pavidalą. Toks gyvybės jėgos, gyvosios būtybės, blaškymasis nuo vienos prie kitos fizinės formos vyksta nelaisvės sąlygomis. Išvaduotos gyvos esybės, gyvenančios amžiname pasaulyje (*sanātana*), besąlygiškai tarnauja Viešpačiui, todėl materialaus pasaulio kūrimas ir naikinimas jų nepaliečia. Taigi, pasaulis užgimsta iš mistinio miego patale besiilsinčio Viešpaties žvilgsnio. Taip kaskart randasi ir vėl nebūtin nugrimzta visatos ir jų valdovai Brahmos.

14 TEKSTAS

अधिदैवमथाध्यात्ममधिभूतमिति प्रभुः ।
अथैकं पौरुषं वीर्यं त्रिधाभिद्यत तच्छृणु ॥१४॥

adhidaivam athādhyātmam adhibhūtam iti prabhuḥ
athaikaṁ pauruṣaṁ vīryaṁ tridhābhidyata tac chṛṇu

adhidaivam – viešpataujančių esybių; *atha* – tuomet; *adhyātmam* – kontroliuojamų esybių; *adhibhūtam* – materialių kūnų; *iti* – todėl; *prabhuḥ* – Viešpats; *atha* – tokiu būdu; *ekam* – vienintelis; *pauruṣam* – Jo Didenybės; *vīryam* – galia; *tridhā* – į tris; *abhidyata* – padalinta; *tat* – tai; *śṛṇu* – išgirsk iš manęs.

Štai paklausyk, kaip Aukščiausiojo Valdovo galia vienatis skyla į trijų rūšių skleidinius – viešpataujančias esybes, kontroliuojamas esybes ir materialius kūnus.

15 TEKSTAS

अन्तः शरीर आकाशात्पुरुषस्य विचेष्टतः ।
ओजः सहो बलं जज्ञे ततः प्राणो महानसुः ॥१५॥

antaḥ śarīra ākāśāt puruṣasya viceṣṭataḥ
ojaḥ saho balaṁ jajñe tataḥ prāṇo mahān asuḥ

antaḥ śarīre – glūdinčio kūne; *ākāśāt* – iš eterio; *puruṣasya* – Mahā-Viṣṇu; *viceṣṭataḥ* – besistengiant ar norint; *ojaḥ* – juslių galia; *sahaḥ* – mąstymo jėga; *balam* – fizinė jėga; *jajñe* – atsirado; *tataḥ* – po to; *prāṇaḥ* – gyvybės jėga; *mahān asuḥ* – visų gyvybės šaltinis.

Iš eterio, glūdinčio transcendentiniame kūrėjo Mahā-Viṣṇu kūne, kyla jutimo, mąstymo ir fizinė jėga, bei visuminis gyvybės energijos šaltinis.

16 TEKSTAS

अनुप्राणन्ति यं प्राणाः प्राणन्तं सर्वजन्तुषु ।
अपानन्तमपानन्ति नरदेवमिवानुगाः ॥१६॥

anuprāṇanti yaṁ prāṇāḥ prāṇantaṁ sarva-jantuṣu
apānantam apānanti nara-devam ivānugāḥ

anuprāṇanti – lydi gyvybės požymiai; *yam* – kurį; *prāṇāḥ* – juslės; *prāṇantam* – pastangos; *sarva-jantuṣu* – visose gyvose esybėse; *apānantam* – išnykus pastangoms; *apānanti* – visi kiti liaujasi; *nara-devam* – valdovo; *iva* – tarsi; *anugāḥ* – palyda.

Kaip dvariškiai visur lydi savo valdovą, taip ir gyvos esybės juda, kol juda visuminė energija. Bet kai visuminė energija nurimsta, nutrūksta ir visų gyvų esybių juslinė veikla.

Komentaras: Individualios gyvos esybės yra visiškai priklausomos nuo visuminės aukščiausiojo *puruṣos* energijos. Gyva esybė neegzistuoja pati savaime, kaip pati savaime negali šviesti elektros lemputė. Elektros prietaisai neveiktų be elektrinės, elektrinės turbinos nesisuktų be vandens, vandens nebūtų be debesų, debesų – be saulės. Saulės nebūtų jei nebūtų pasaulio, o pasaulis neegzistuotų jei neegzistuotų Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Taigi visų priežasčių priežastis yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo.

17 TEKSTAS

प्राणेनाक्षिपता क्षुत्तृडन्तरा जायते विभोः ।
पिपासतो जक्षतश्च प्राङ् मुखं निरभिद्यत ॥१७॥

prāṇenākṣipatā kṣut tṛd antarā jāyate vibhoḥ
pipāsato jakṣataś ca prāṅ mukhaṁ nirabhidyata

prāṇena – dėl gyvybės jėgos; *ākṣipatā* – išjudintos; *kṣut* – alkis; *tṛṭ* – troškulys; *antarā* – iš vidaus; *jāyate* – kilo; *vibhoḥ* – Aukščiausiojo; *pipāsataḥ* – norėdamas numalšinti troškulį; *jakṣataḥ* – norėdamas valgyti; *ca* – ir; *prāk* – visų pirma; *mukham* – burna; *nirabhidyata* – buvo atverta.

Virāṭ-puruṣos išjudinta, gyvybės jėga sukėlė alkio bei troškulio jausmą ir, panoręs valgyti ir gerti, Jis atvėrė burną.

Komentaras: Kaip matyti, gyvos esybės motinos įsčiose ir *virāṭ-puruṣos* juslumo bei jutimo organų formavimosi procesas vyksta analogiškai. Vadinasi, ir pirmapradė visos kūrinijos priežastis anaiptol nėra kažkokia beasmenė troškimų neturinti idėja. Aukščiausiasis nori turėti jutimo organus ir patirti pojūčius, todėl jie būdingi ir individualioms gyvoms būtybėms. Tai prigimtinis aukščiausiosios gyvos būtybės, Absoliučios Tiesos, bruožas. Aukščiausiasis – tai burnų visybė, todėl burną, o taip pat ir visus kitus jutimus bei jutimo organus, turi ir individuali gyva būtybė. Tas pat pasakytina ir apie visus kitus pojūčius bei jutimo organus. Burna šiame posme simboliškai atspindi visus jutimo organus, nes kas tinka vienam, tinka ir visiems jutimo organams.

18 TEKSTAS

मुखतस्तालु निर्भिन्नं जिह्वा तत्रोपजायते ।
ततो नानारसो जज्ञे जिह्वया योऽधिगम्यते ॥१८॥

mukhatas tālu nirbhinnaṁ jihvā tatropajāyate
tato nānā-raso jajñe jihvayā yo ’dhigamyate

mukhataḥ – iš burnos; *tālu* – gomuriui; *nirbhinnam* – atsiradus; *jihvā* – liežuvis; *tatra* – po to; *upajāyate* – apsireiškia; *tataḥ* – po to; *nānā-rasaḥ* – įvairūs skoniai; *jajñe* – apsireiškė; *jihvayā* – liežuviu; *yaḥ* – kurie; *adhigamyate* – smaguriaujami.

Jo burnoje radosi gomurys ir liežuvis, o po to ir įvairūs skoniai, kad liežuvis juos jaustų.

Komentaras: Laipsniško *virāṭ-puruṣos* evoliucionavimo proceso aprašymas paaiškina viešpataujančių dievybių (*adhidaiva*) atsiradimo principą, nes antai Varuṇa, kaip žinoma, – tai pusdievis, atsakingas už visus malonumą teikiančius skonius. Neatsitiktinai būtent burnoje atsiranda liežuvis galintis

skirti skonius, už kuriuos yra atsakingas Varuṇa. Tai rodo, kad drauge su liežuviu atsirado ir Varuṇa. Liežuvis bei gomurys, kaip vykdomieji organai, priskirtini materijos formų, *adhibhūtos,* kategorijai. Pusdievis – praktiškai realizuojanti šių organų funkcijas gyva būtybė, ir skirtinas *adhidaivos* kategorijai, o asmuo, kuris šį procesą išgyvena, – *adhyātmos* kategorijai. Taigi dabar aišku, kad šie trys principai atsiranda *virāṭ-puruṣai* atvėrus burną. *Virāṭ-puruṣos* burnos, liežuvio, gomurio bei skonio pojūčio atsiradimas, apie kuriuos kalbama posme, atskleidžia trijų pagrindinių principų, apie kuriuos čia kalbėta (*adhyātmos, adhidaivos* ir *adhibhūtos*), kilmę.

19 TEKSTAS

विवक्षोर्मुखतो भूम्नो वह्निर्वाग्व्याहृतं तयोः ।
जले चैतस्य सुचिरं निरोधः समजायत ॥१९॥

vivakṣor mukhato bhūmno vahnir vāg vyāhṛtaṁ tayoḥ
jale caitasya suciraṁ nirodhaḥ samajāyata

vivakṣoḥ – kai iškilo poreikis kalbėti; *mukhataḥ* – iš burnos; *bhūmnaḥ* – Aukščiausiojo; *vahniḥ* – ugnis arba ugnies stichiją valdanti dievybė; *vāk* – virpėjimas; *vyāhṛtam* – kalbos; *tayoḥ* – abiejų; *jale* – vandenyje; *ca* – nežiūrint to; *etasya* – šių; *suciram* – nepaprastai ilgai; *nirodhaḥ* – apmirimas; *samajāyata* – truko.

Kai Aukščiausiasis panūdo kalbėti, Jo lūpose gimė garsas ir tada iš Jo burnos radosi ugnies stichiją valdantis pusdievis. Tačiau, kol Jis gulėjo vandenyse, šios funkcijos dar buvo apmirusios.

Komentaras: Vykstant laipsniškai įvairių jutimų evoliucijai, atsiranda ir tuos jutimus valdantys pusdieviai. Taigi akivaizdu, kad visų jutimo organų funkcijas kontroliuoja Aukščiausiasis. Juslės suteikia sąlygotoms sieloms savotišką laisvę, tačiau sąlygotos sielos turėtų naudotis joms suteiktomis galimybėmis teisingai, paklusdamos Aukščiausiojo Viešpaties įgaliotų pusdievių valiai. Nusižengusio nustatytai tvarkai, laukia bausmė – jis gimsta tarp žemesnių gyvybės formų. Pavyzdžiui, liežuvio funkcijas valdo pusdievis Varuṇa. Liežuvis dalyvauja mitybos procese, ir pagal *karmos* dėsnį, žmonės, gyvūnai, paukščiai – visi turi individualų skonį. Kas patinka žmogui, tas nepatinka kiaulei. Veikiama gamtos *guṇų,* gyva esybė išsiugdo tam tikrą skonį, ir įgaliotas pusdievis, atsižvelgdamas į tai, skiria jai tinkamą kūną. Jei žmogus valgo viską be atrankos kaip kiaulė, valdantis

pusdievis pasirūpins, kad kitą gyvenimą jis gautų kiaulės kūną. Kiaulė ėda viską, netgi išmatas, ir jei žmogus tampa panašus į kiaulę, kitą gyvenimą jo laukia neišvengiamas nuopuolis. Tai irgi Dievo malonė, nes galų gale sąlygota siela pati troško kūno, labiausiai tinkamo mėgautis tam tikros rūšies maistu. Jei žmogus gimsta kiaule, tai irgi reikia laikyti Viešpaties malone, nes tokiu būdu Viešpats leidžia jam įgyvendinti savo troškimus. Tai, kokį kūną gyva esybė gaus po mirties, nulemia ne aklas atsitiktinumas, o aukščiausioji valia. Todėl žmogus turėtų elgtis labai apgalvotai ir įsisąmoninti, kad nuo jo paties priklauso, kokį kūną jis gaus kitą gyvenimą. Šventraščiai vieningai įspėja, kad gyventi lengvabūdiškai, nesusimąstant apie savo veiksmų pasekmes yra labai rizikinga.

20 TEKSTAS

नासिके निरभिद्येतां दोधूयति नभस्वति ।
तत्र वायुर्गन्धवहो घ्राणो नसि जिघृक्षतः ॥२०॥

nāsike nirabhidyetāṁ dodhūyati nabhasvati
tatra vāyur gandha-vaho ghrāṇo nasi jighṛkṣataḥ

nāsike – šnervėse; *nirabhidyetām* – išsivysčiusiose; *dodhūyati* – smarkiai pučiamas; *nabhasvati* – kvėpuojamasis oras; *tatra* – po to; *vāyuḥ* – oras; *gandha-vahaḥ* – užuodžiamas kvapas; *ghrāṇaḥ* – uoslės organas; *nasi* – nosyje; *jighṛkṣataḥ* – norėdamas uosti kvapus.

Po to, aukščiausiajam puruṣai panorus uosti kvapus, radosi šnervės, kvėpavimas, nosis, kvapai, o drauge su jais gimė ir oro, kuriuo sklinda kvapas, dievybė.

Komentaras: Nosis, kvapas, oro stichiją valdanti dievybė, uoslė ir kt. atsirado vienu sykiu, Viešpačiui panorus uosti kvapus. Tai patvirtina Vedų *mantros:* „Upaniṣadose“ sakoma, kad tik Viešpačiui panorus, Jam pavaldi gyva esybė gali atlikti tą ar kitą veiksmą. Gyva esybė regi tik tada, kai regi Viešpats, užuodžia tik tada, kai užuodžia Viešpats ir t.t. Žodžiu, gyva esybė negali veikti be Viešpaties pagalbos. Viešpats dovanojo gyvai esybei minties laisvę, tačiau jei ji nori savo sumanymus įgyvendinti, reikalinga Viešpaties malonė. Todėl ir sakoma, kad žmogus nori, o Viešpats tuos norus vykdo. Visi šie teiginiai parodo absoliučią gyvų esybių priklausomybę ir absoliučią Aukščiausiojo Viešpaties nepriklausomybę. Neišmanėliai, pretenduojantys į lygias teises su Viešpačiu, pirmiausia turi įrodyti

savo absoliučią nepriklausomybę, antraip apie jokį tapatumą Dievui negali būti ir kalbos.

21 TEKSTAS

यदात्मनि निरालोकमात्मानं च दिदृक्षतः ।
निर्भिन्ने ह्यक्षिणी तस्य ज्योतिश्चक्षुर्गुणग्रहः ॥२१॥

yadātmani nirālokam ātmānaṁ ca didṛkṣataḥ
nirbhinne hy akṣiṇī tasya jyotiś cakṣur guṇa-grahaḥ

yadā – kai; *ātmani* – Sau; *nirālokam* – be jokios šviesos; *ātmānam* – Savo transcendentinį kūną; *ca* – taip pat kitus fizinius pavidalus; *didṛkṣataḥ* – norėdamas regėti; *nirbhinne* – išaugus; *hi* – dėl; *akṣiṇī* – akių; *tasya* – Jo; *jyotiḥ* – saulė; *cakṣuḥ* – akys; *guṇa-grahaḥ* – matymo galia.

Aplink tvyrojo tamsa, ir kai Viešpats panūdo regėti Save bei Savo kūrinius, atsirado akys, šviesą spinduliuojantis saulės dievas, rega ir regos objektas.

Komentaras: Visatoje tvyro aklina tamsa – tokia materialaus pasaulio prigimtis, todėl jis vadinasi „*tamas*“. Naktis yra charakteringas visatos požymis, nes naktį negali matyti nieko, net paties savęs. Viešpats, būdamas maloningas, panoro išvysti Save ir visą kūriniją, ir taip atsirado saulė, rega ir regėjimo objektai. Taigi, materialus pasaulis tapo regimas atsiradus saulei.

22 TEKSTAS

बोध्यमानस्य ऋषिभिरात्मनस्तज्जिघृक्षतः ।
कर्णौ च निरभिद्येतां दिशः श्रोत्रं गुणग्रहः ॥२२॥

bodhyamānasya ṛṣibhir ātmanas taj jighṛkṣataḥ
karṇau ca nirabhidyetāṁ diśaḥ śrotraṁ guṇa-grahaḥ

bodhyamānasya – norint suprasti; *ṛṣibhiḥ* – autoritetams; *ātmanaḥ* – Aukščiausiosios Būtybės; *tat* – tai; *jighṛkṣataḥ* – kai Jis panoro imtis; *karṇau* – ausys; *ca* – taip pat; *nirabhidyetām* – buvo apreikštos; *diśaḥ* – kryptis arba oro dievas; *śrotram* – klausos galia; *guṇa-grahaḥ* – ir klausos objektai.

Kai didieji išminčiai panoro patirti tiesą, radosi ausys, klausa, klausos dievybė ir objektai. Didiesiems išminčiams rūpėjo sužinoti apie Sielą.

Komentaras: Pasak „Bhagavad-gītos“, mūsų pažinimo tikslas yra Aukščiausiasis Viešpats, visaties *summum bonum*. Pažinimas neturėtų apsiriboti gilinimusi į gamtos mokslus ar fizikos dėsnius, kuriuos nustato Viešpats. Gamtos dėsnių veikimas materialiame pasaulyje yra nuolatinis mokslininkų susidomėjimo objektas. Jie dieną naktį seka radijo ir televizijos laidas, pasakojančias apie tai, kas vyksta tolimiausiuose pasaulio kampeliuose, kitose planetose, tačiau jiems ne pro šalį būtų žinoti, kad Viešpats davė klausos dovaną ir klausos organus tam, kad jie klausytųsi apie Sielą, t.y. Viešpatį. Deja, šia dovana piktnaudžiaujama, nes paprastai aptarinėjami išimtinai žemiški reikalai. Skirtingai nei mokslininkams, didiesiems išminčiams rūpi ne žemiški reikalai – jie domisi Viešpačiu, nori išgirsti, ką apie Jį skelbia Vedos. O tai pirmasis žingsnis į tikrąjį pažinimą, pažinimą, kuris pagrįstas žodiniu šventraščių apreiškimu.

23 TEKSTAS

वस्तुनो मृदुकाठिन्यलघुगुर्वोष्णशीतताम् ।
जिघृक्षतस्त्वङ् निर्भिन्ना तस्यां रोममहीरुहाः ।
तत्र चान्तर्बहिर्वातस्त्वचा लब्धगुणो वृतः ॥२३॥

vastuno mṛdu-kāṭhinya- laghu-gurv-oṣṇa-śītatām
jighṛkṣatas tvaṅ nirbhinnā tasyāṁ roma-mahī-ruhāḥ
tatra cāntar bahir vātas tvacā labdha-guṇo vṛtaḥ

vastunaḥ – visos materijos; *mṛdu* – minkštumą; *kāṭhinya* – kietumą; *laghu* – lengvumą; *guru* – sunkį; *oṣṇa* – šilumą; *śītatām* – šaltį; *jighṛkṣataḥ* – norėdamas patirti; *tvak* – lytėjimo pojūtis; *nirbhinnā* – pasklido; *tasyām* – odoje; *roma* – plaukai ant kūno; *mahī-ruhāḥ* – taip pat medžiai, valdančios dievybės; *tatra* – ten; *ca* – taip pat; *antaḥ* – viduje; *bahiḥ* – išorėje; *vātaḥ tvacā* – lytėjimo pojūtis arba oda; *labdha* – patiriamas; *guṇaḥ* – jutiminio patyrimo objektai; *vṛtaḥ* – atsirado.

Noras patirti fizines materijos ypatybes, tokias kaip minkštumas ir kietumas, šiluma ir šaltis, lengvumas ir sunkumas, davė pradžią lytėjimo pojūčiui bei jo sudėtinėms dalims – odai, poroms odoje, plaukams ant kūno bei juos valdančioms dievybėms (medžiams) atsirasti. O lytėjimo pojūčiui pasireikšti prielaidas sudaro oras odoje ir jos paviršiuje.

Komentaras: Lytėjimu patiriamos fizinės materijos charakteristikos, tokios kaip minštumas, yra fizinio pasaulio pažinimo pagrindas. Pavyzdžiui, palietę daiktą, galime nustatyti jo temperatūrą, o pakilnoję rankose – jo svorį.

Oda, poros, plaukai odoje bei lytėjimo pojūtis yra tarpusavyje susiję. Kitas lytėjimo objektas – oras, cirkuliuojantis odoje ir jos paviršiuje. Lytėjimas – vienas iš pažinimo būdų, tačiau čia teigiama, kad žinios apie fizinį pasaulį ar kūną yra antraeilės lyginant su žiniomis apie Sielą, apie kurias kalbėta ankstesniajame posme. Pažinus Sielą, tampa suvokiamas ir išorinis pasaulis, tuo tarpu materialių žinių Sielai pažinti neužtenka.

O dėl plaukų ant kūno ir augmenijos žemės paviršiuje, tai tarp jų yra glaudus ryšys. Pasak trečiosios giesmės, augalai aprūpina odą maisto bei gydomosiomis medžiagomis (*tvacam asya vinirbhinnāṁ viviśur dhiṣṇyam oṣadhīḥ*).

24 TEKSTAS

हस्तौ रुरुहतुस्तस्य नानाकर्मचिकीर्षया ।
तयोस्तु बलवानिन्द्र आदानमुभयाश्रयम् ॥२४॥

hastau ruruhatus tasya nānā-karma-cikīrṣayā
tayos tu balavān indra ādānam ubhayāśrayam

hastau – rankos; *ruruhatuḥ* – atsirado; *tasya* – Jo; *nānā* – įvairaus; *karma* – darbo; *cikīrṣayā* – panorėjus; *tayoḥ* – jų; *tu* – tačiau; *balavān* – suteikti jėgą; *indraḥ* – rojaus pusdievis; *ādānam* – rankos atliekamas veiksmas; *ubhaya-āśrayam* – pavaldus tiek pusdieviui, tiek ir rankai.

Po to, Aukščiausiajam Viešpačiui panorus veikti, radosi dvi rankos, joms būdinga jėga, rojaus pusdievis Indra bei jų atliekamas veiksmas.

Komentaras: Atidžiai skaitant pastaruosius posmus, tampa akivaizdu, kad niekad ir jokiomis aplinkybėmis jutimo organai neveikia absoliučiai savarankiškai. Viešpatį vadina juslių Valdovu (Hṛṣīkeśa). Gyvos esybės jutimo organai atsirado Viešpaties valia, kiekvienas jų funkcionuoja kontroliuojamas tam tikro pusdievio. Vadinasi, teigti, kad jie yra visiškoje mūsų valioje, būtų neteisinga. Gyvos esybės pavaldžios juslėms, juslės pavaldžios pusdieviams, o pusdieviai yra Aukščiausiojo Viešpaties tarnai. Taip sutvarkyta kūrinija. Aukščiausias visaties valdovas – Viešpats. Nei materiali gamta, nei gyvos esybės nėra visiškai nepriklausomos. Tik išorinės Viešpaties energijos suklaidinta, gyva esybė laiko save juslių valdove. Kol menkutė gyva esybė neatsikratys liguistos savimonės, tol ji bus visiškoje išorinės Viešpaties energijos valioje ir, kad ir kiek ji besiskelbtų išsivadavusia siela, apie jokį išsivadavimą iš iliuzijos (*māyos*) pančių negali būti nė kalbos.

25 TEKSTAS

गतिं जिगीषतः पादौ रुरुहातेऽभिकामिकाम् ।
पद्भ्यां यज्ञः स्वयं हव्यं कर्मभिः क्रियते नृभिः ॥२५॥

gatiṁ jigīṣataḥ pādau ruruhāte 'bhikāmikām
padbhyāṁ yajñaḥ svayaṁ havyaṁ karmabhiḥ kriyate nṛbhiḥ

gatim – judėjimo; *jigīṣataḥ* – taip panorėjus; *pādau* – kojoms; *ruruhāte* – atsiradus; *abhikāmikām* – tikslingas; *padbhyām* – iš kojų; *yajñaḥ* – Viešpats Viṣṇu; *svayam* – Pats asmeniškai; *havyam* – pareigas; *karmabhiḥ* – pagal savo priedermę; *kriyate* – liepė daryti; *nṛbhiḥ* – įvairių žmogiškųjų būtybių.

Tada, Jam panorus judėti, radosi kojos, o iš jų – valdanti dievybė Viṣṇu. Jo akivaizdoje ir Jo Paties valia, nuosekliai vykdydama savo pareigas, žmonija įkūnija aukos aktą.

Komentaras: Visi žmonės pasinėrę į savo darbus, ir apie tai byloja nepaliaujamas jų judėjimas. Ypač tai pastebima pasaulio didmiesčiuose, kur gatvės sausakimšos nuo žmonių, skubančių su savo rūpesčiais. Beje, gyvenimas verda ne tik miestuose, bet ir už jų ribų, – kas kuo gali keliauja iš miesto į miestą, iš vienos vietos į kitą. Savo reikalais jie rieda automobiliais ir traukiniais, važiuoja požeminiu metro, skrieja lėktuvais. Veikti žmogų skatina vienas vienintelis tikslas – užsidirbti kuo daugiau pinigų ir užsitikrinti sau patogų gyvenimą. To siekia mokslininkai, menininkai, inžinieriai – visų veiklos sferų žmonės. Tačiau jie nežino kaip padaryti, kad mūsų veikla būtų prasminga, kaip pasiekti gyvenimo tikslą. Tai paslaptis, ir jos nežinodami žmonės siekia nevaržomų jutiminių džiaugsmų ir, patys to nenujausdami, vis giliau grimzta į giliausias tamsos sritis.

Viešpaties išorinės energijos užburti, jie visiškai užmiršo Aukščiausiąjį Viešpatį Viṣṇu ir nė sekundės neabejoja, kad vienintelis gyvenimo tikslas šiame pasaulyje – patirti kuo daugiau jutiminių džiaugsmų. Tačiau toks klaidingas požiūris į gyvenimą negali suteikti dvasios ramybės, todėl, nepaisant gamtos resursų eksploatavimu grįstos mokslo pažangos, materialistinėje visuomenėje žmogus nesijaučia laimingas. Vienintelis būdas sukurti taiką pasaulyje – gyventi taip, kad visa mūsų egzistencija virstų aukos aktu. Tai paslaptis, ir ją mums atskleidžia pastarosios „Bhagavad-gītos“ (18.45-46) eilutės:

sve sve karmaṇy abhirataḥ saṁsiddhiṁ labhate naraḥ
sva-karma-nirataḥ siddhiṁ yathā vindati tac chṛṇu

yataḥ pravṛttir bhūtānāṁ yena sarvam idaṁ tatam
sva-karmaṇā tam abhyarcya siddhiṁ vindati mānavaḥ

Viešpats tarė Arjunai: „Dabar Aš papasakosiu tau, kaip vykdant savo priedermę pasiekti aukščiausią tobulumą. Tobulumo nusipelno tas, kuris kelia aukas Aukščiausiajam ir garbina visur esantį Viešpatį Višnu. Tai Jo valia gyva būtybė nusipelno to, ko pati nori ir į ką yra linkusi.“

Tai, kad žmonių polinkiai skirtingi, savaime nėra yda, nes kiekvienas mūsų yra laisvas pats pasirinkti gyvenimo kelią, nuspręsti, kokia veikla užsiimti. Tačiau reikia suvokti, kad mūsų laisvė nėra absoliuti. Žmogus yra Aukščiausiojo Viešpaties ir Jo vietininkų valioje. Turint tai galvoje ir laikantis transcendentinę meilę ir tarnystę Aukščiausiajam Viešpačiui Višnu išmanančių autoritetų rekomendacijų, tarnystė Aukščiausiajam Viešpačiui, visų savo veiksmų bei darbo vaisių skyrimas Jam, turėtų tapti mūsų gyvenimo principu. Nurodytų pareigų vykdymo požiūriu, labai svarbi reikšmė tenka mūsų kojoms. Jų neturėdamas, žmogus negalėtų judėti, neatsitiktinai Viešpats asmeniškai imasi kontroliuoti žmogaus kojas, kurios buvo sukurtos, kad padėtų jam vykdyti *yajñą*.

26 TEKSTAS

निरभिद्यत शिश्नो वै प्रजानन्दामृतार्थिनः ।
उपस्थ आसीत्कामानां प्रियं तदुभयाश्रयम् ॥२६॥

nirabhidyata śiśno vai prajānandāmṛtārthinaḥ
upastha āsīt kāmānāṁ priyaṁ tad-ubhayāśrayam

nirabhidyata – atsirado; *śiśnaḥ* – genitalijos; *vai* – tikrai; *prajā-ānanda* – lytinio malonumo; *amṛta-arthinaḥ* – norėdamas paragauti nektaro; *upasthaḥ* – vyriškos ar moteriškos lyties organas; *āsīt* – atsirado; *kāmānām* – geismingiems; *priyam* – labai brangus; *tat* – tas; *ubhaya-āśrayam* – abiejų prieglobstis.

Ir štai, norėdamas patirti lytinį pasitenkinimą, pradėti palikuonis ir paragauti dangiškos palaimos, Viešpats sukūrė genitalijas. Taip atsirado lyties organas ir jį valdanti dievybė Prajāpatis. Lytinio malonumo objektas ir jį valdanti dievybė yra Viešpaties genitalijų valdžioje.

Komentaras: Lytinis malonumas, patiriamas lyties organais, sąlygotai sielai yra didžiausia dangiška palaima. Moteris yra lytinio malonumo objektas, ir tiek ją, tiek lytinio malonumo pojūtį valdo Prajāpatis, kuris savo

ruožtu yra kontroliuojamas Viešpaties genitalijų. Šis posmas – tai įrodymas impersonalistams, kad Viešpats nėra beasmenis, nes Jis turi genitalijas, kurios lemia visų lytinio malonumo objektų buvimą. Jeigu ne sekso teikiama dangiška palaima, niekas ir nenorėtų apsunkinti save rūpesčiais, kurie susiję su vaikų auginimu. Materialus pasaulis buvo sukurtas tam, kad sąlygotos sielos turėtų progą atsitiesti ir sugrįžti namo pas Dievą, todėl gyvų būtybių reprodukcija yra būtina sąlyga svarbiausiems pasaulio kūrimo uždaviniams įgyvendinti. Lytinis malonumas yra tokios reprodukcijos stimulas, – taigi ir lytinis aktas gali būti tarnystės Viešpačiui forma. Lytinį aktą galima laikyti atsidavimo Viešpačiui tarnyste, jei po suartėjimo gimę vaikai ugdomi Dievo supratimo dvasia. Svarbiausias materialaus pasaulio sukūrimo tikslas – atgaivinti gyvų esybių širdyse snaudžiantį Dievo supratimą. Egzistuojant kitomis gyvybės formomis lytinio poreikio tenkinimas niekaip nesusijęs su dieviškojo sumanymo įgyvendinimu. Tačiau egzistuodama žmogaus gyvybės forma, sąlygota siela gali tarnauti Viešpačiui, susilaukdama palikuonių ir padėdama jiems pasiekti išsivadavimą. Žmogus turi teisę patirti dangišką palaimą, kurią teikia lytiniai santykiai ir turėti šimtus vaikų, jei jis sugeba juos išauklėti Dievo supratimo dvasia. Antraip, pradėdamas vaikus, jis mažai kuo skiriasi nuo kiaulės. Kiaulė šiuo atžvilgiu netgi pranoksta žmogų, nes vienu kartu gali atsivesti iki dvylikos paršelių. Taigi nevalia pamiršti, kad genitalijos, lytinis malonumas, moteris ir palikuonys – visa tai privalo būti siejama su tarnyste Viešpačiui. Ignoruojančius tarnystę Aukščiausiajam Viešpačiui, gamtos dėsniai pasmerkia trejopoms materialios egzistencijos kančioms. Seksualiniai malonumai prieinami net šunims, tačiau šuo nepajėgus įsisąmoninti Dievo. Žmogus tuo ir skiriasi nuo šuns, kad Dievo pažinimas jam prieinamas.

27 TEKSTAS

उत्सिसृक्षोर्धातुमलं निरभिद्यत वै गुदम् ।
ततः पायुस्ततो मित्र उत्सर्ग उभयाश्रयः ॥२७॥

utsisṛkṣor dhātu-malaṁ nirabhidyata vai gudam
tataḥ pāyus tato mitra utsarga ubhayāśrayaḥ

utsisṛkṣoḥ – norėdamas pašalinti; *dhātu-malam* – suviršinto maisto likučius; *nirabhidyata* – atsivėrė; *vai* – tikrai; *gudam* – išangė; *tataḥ* – po to; *pāyuḥ* – šalinimo funkciją kontroliuojantis organas; *tataḥ* – po to; *mitraḥ* – valdančio pusdievio; *utsargaḥ* – ekskrementų; *ubhaya* – abiejų; *āśrayaḥ* – prieglobstis.

Viešpačiui panorus pašalinti suviršk into maisto likučius, radosi išangė, šalinimo organas ir jį valdanti dievybė Mitra, atsakinga už šio organo veiklą bei suviršk into maisto šalinimą.

Komentaras: Ar begalima kalbėti apie visišką gyvos būtybės nepriklausomybę, jei net išmatų šalinimas yra kontroliuojamas iš šalies?

28 TEKSTAS

आसिसृप्सोः पुरः पुर्या नाभिद्वारमपानतः ।
तत्रापानस्ततो मृत्युः पृथक्त्वमुभयाश्रयम् ॥२८॥

āsisṛpsoḥ puraḥ puryā nābhi-dvāram apānataḥ
tatrāpānas tato mṛtyuḥ pṛthaktvam ubhayāśrayam

āsisṛpsoḥ – panorėjus visur keliauti; *puraḥ* – į skirtingus kūnus; *puryāḥ* – iš vieno kūno; *nābhi-dvāram* – bamba arba pilvo anga; *apānataḥ* – atsirado; *tatra* – todėl; *apānaḥ* – gyvybės jėgos išnykimo; *tataḥ* – po to; *mṛtyuḥ* – mirties; *pṛthaktvam* – atskirai; *ubhaya* – abiejų; *āśrayam* – prieglobstis.

Kai Jis panoro keliauti iš vieno kūno į kitą, vienu sykiu buvo sukurta bamba, oro srovė, išstumianti sielą iš kūno [apāna], ir mirtis. Bamba – tai vieta, kur viešpatauja mirtis ir jėga, išskirianti mus su gyvenimu.

Komentaras: Prāṇa-vāyu palaiko gyvybę, o *apāna-vāyu* ją užgniaužia. Abi oro srovės išeina iš pilvo angos – bambos. Bamba jungia vieną kūną su kitu. Viešpats Brahma gimė iš Garbhodakaśayī Viṣṇu pilvo angos. Analogiškai gimsta paprastos gyvos būtybės. Vaisius formuojasi motinos kūne, o kai jam ateina laikas pradėti savarankišką gyvenimą, jis atskiriamas nuo motinos, nupjovus virkštelę. Būtent taip vienas Aukščiausiasis Viešpats tampa daugiabūtis – išsiskleidžia miriadais atsietų dalelyčių. Būdamos atsietos Viešpaties dalelės, gyvos esybės nėra nepriklausomos.

29 TEKSTAS

आदित्सोरन्नपानानामासन् कुक्ष्यन्त्रनाडयः ।
नद्यः समुद्राश्च तयोस्तुष्टिः पुष्टिस्तदाश्रये ॥२९॥

āditsor anna-pānānām āsan kukṣy-antra-nāḍayaḥ
nadyaḥ samudrāś ca tayos tuṣṭiḥ puṣṭis tad-āśraye

āditsoḥ – panorus turėti; *anna-pānānām* – maisto ir gėrimo; *āsan* – atsirado; *kukṣi* – pilvas; *antra* – žarnynas; *nāḍayaḥ* – ir arterijos; *nadyaḥ* – upės; *samudrāḥ* – jūros; *ca* – taip pat; *tayoḥ* – jų; *tuṣṭiḥ* – maitinimo; *puṣṭiḥ* – medžiagų apykaitos; *tat* – jų; *āśraye* – šaltinis.

Viešpačiui panorus valgyti ir gerti, atsirado pilvas, žarnynas bei arterijos. Upės ir jūros aprūpina juos maisto medžiagomis ir užtikrina medžiagų apykaitą.

Komentaras: Dievybės, valdančios žarnyno veiklą – upės, o arterijų – jūros. Fizinę egzistenciją užtikrina maistas ir skysčiai, patenkantys į skrandį. Taigi, fizinė sveikata priklauso nuo žarnyno bei arterijų funkcionavimo, kurį užtikrina šiuos organus valdančios dievybės – upės bei jūros.

30 TEKSTAS

निदिध्यासोरात्ममायां हृदयं निरभिद्यत ।
ततो मनश्चन्द्र इति सङ्कल्पः काम एव च ॥३०॥

nididhyāsor ātma-māyāṁ hṛdayaṁ nirabhidyata
tato manaś candra iti saṅkalpaḥ kāma eva ca

nididhyāsoḥ – panorus suvokti; *ātma-māyām* – Savo energiją; *hṛdayam* – minties buveinė; *nirabhidyata* – buvo apreikšta; *tataḥ* – po to; *manaḥ* – protas; *candraḥ* – protą valdanti dievybė, mėnuo; *iti* – taip; *saṅkalpaḥ* – ryžtas; *kāmaḥ* – troškimas; *eva* – lygiai; *ca* – taip pat.

Viešpačiui panūdus suvokti kaip veikia Jo Paties galia, radosi širdis (minties buveinė), protas, mėnuo, ryžtas ir troškimai.

Komentaras: Kiekvienos gyvos esybės širdyje glūdi pilnatviškas Aukščiausiojo Dievo Asmens skleidinys – Supersiela (Paramātmā). Jei nebūtų Supersielos, įvertinančios gyvos būtybės praeities poelgius, gyva būtybė negalėtų įsijungti į veiklią energiją. Materialiame pasaulyje surakinta sąlygota siela užgimsta su specifiniais polinkiais ir, kad ji galėtų jiems duoti valią, Supersielos vadovaujama, materiali energija parūpina tam tinkamą kūną. Šis klausimas išsamiau atskleistas „Bhagavad-gītoje“ (9.10). Todėl, Supersielai įėjus į sąlygotos sielos širdį, susiformuoja specifiškai išreikštas sąmoningumas ir, tarsi iš miego pabudęs žmogus, ji prisimena kaip ir ką privalo daryti. Taigi, kai Supersiela įeina į gyvos esybės širdį, susiformuoja protas, jį valdanti dievybė (mėnulis) ir įvairios proto funkcijos (mąstymas, juslumas ir

troškimai). Protas negali funkcionuoti, kol nėra širdies, o širdis atsiranda tada, kai Viešpats panora stebėti materialios kūrinijos gyvenimą.

31 TEKSTAS

त्वक्चर्ममांसरुधिरमेदोमज्जास्थिधातवः ।
भूम्यप्तेजोमयाः सप्त प्राणो व्योमाम्बुवायुभिः ॥३१॥

tvak-carma-māṁsa-rudhira- medo-majjāsthi-dhātavaḥ
bhūmy-ap-tejomayāḥ sapta prāṇo vyomāmbu-vāyubhiḥ

tvak – plonas sluoksnis ant odos; *carma* – oda; *māṁsa* – audiniai; *rudhira* – kraujas; *medaḥ* – riebalai; *majjā* – kaulų čiulpai; *asthi* – kaulai; *dhātavaḥ* – dalys; *bhūmi* – žemė; *ap* – vanduo; *tejaḥ* – ugnis; *mayāḥ* – vyraujantys; *sapta* – septyni; *prāṇaḥ* – gyvybės oras; *vyoma* – eterio; *ambu* – vandens; *vāyubhiḥ* – iš oro.

Septynios kūno dalys: plonas sluoksnis virš odos, oda, audiniai, riebalai, kaulų čiulpai ir kaulai – sudarytos iš žemės, vandens ir ugnies, o gyvybės oras – iš eterio, vandens ir oro.

Komentaras: Materialiame pasaulyje vyrauja trys svarbiausios jo sandarą lemiančios stichijos – žemė, vanduo ir ugnis, tuo tarpu gyvybės jėga kyla iš erdvės, oro ir vandens. Taigi tiek grubių, tiek ir subtilių formų materija turi vieną bendrybę – jos sudėtyje yra vandens. Pažymėtina, kad vanduo, kaip labiausiai išplitęs materialios kūrinijos elementas, yra svarbiausia iš visų penkių stichijų. Į materialaus kūno sudėtį įeina visos penkios stichijos. Grubųjį akiai regimą kūną sudaro trys iš jų: žemė, vanduo ir ugnis. Plonutis antodžio sluoksnis atlieka lytėjimo funkciją, o kaulai kietumu nenusileidžia akmeniui. Gyvybės oras jungia erdvę, orą ir vandenį, todėl buvimas atvirame ore, reguliarus maudymasis ir pakankama gyvenamoji erdvė teigiamai veikia sveikatą, suteikia energijos. O gerą fizinę formą užtikrina grūdai, daržovės ir kiti šviežį, žemėje auginti produktai, taip pat švarus vanduo bei šiluma.

32 TEKSTAS

गुणात्मकानीन्द्रियाणि भूतादिप्रभवा गुणाः ।
मनः सर्वविकारात्मा बुद्धिर्विज्ञानरूपिणी ॥३२॥

guṇātmakānīndriyāṇi bhūtādi-prabhavā guṇāḥ
manaḥ sarva-vikārātmā buddhir vijñāna-rūpiṇī

guṇa-ātmakāni – pririšti prie ypatybių; *indriyāṇi* – jutimo organai; *bhūta-ādi* – materialus ego; *prabhavāḥ* – paveikianti; *guṇāḥ* – materialios gamtos jėgas; *manaḥ* – protas; *sarva* – viso; *vikāra* – potraukio (laimės ir kančios); *ātmā* – forma; *buddhiḥ* – intelektas; *vijñāna* – svarstymu ir vertinimu; *rūpiṇī* – apibūdinamas.

Jutimo organai yra pririšti prie trijų materialios gamtos jėgų, kurias gimdo menama savimonė. Protas – tai įvairių materialių išgyvenimų (tokių, kaip laimė ir kančia) centras, o intelektu vadinamas sugebėjimas svarstyti ir vertinti.

Komentaras: Materialios gamtos užburta, gyva būtybė susitapatina su menama savimone. Paprasčiau kalbant, vos tik gyva būtybė pakliūva į materialaus kūno kiautą, ji iš karto užmiršta savo dvasinę prigimtį ir susitapatina su materialiu kūnu, su aplinka, kurioje šis egzistuoja. Kai menama savimonė sueina į sąlytį su įvairiomis gamtos *guņomis,* jutimai patenka jų įtakon. Protas tėra mechanizmas, leidžiantis gyvai būtybei patirti įvairias materialias emocijas, o štai intelektas leidžia gyvai būtybei svarstyti ir vertinti, taigi ir pagerinti savo esamą padėtį. Mokėdamas teisingai pasinaudoti intelektu, išmintingas žmogus gali ištrūkti iš materialios būties kuriamos iliuzijos nelaisvės. Skvarbaus proto žmogus ilgainiui suvokia, kad gyvenimas materialiame pasaulyje yra aklavietė, susimąsto, kas jis yra, kodėl priverstas kentėti, kaip išvengti kančių ir, jei žmogus yra pasiekęs tam tikrą dvasinę brandą, jei jam nestinga išminties, jei jis suranda, kas jam duotų gerą patarimą, stojęs į dvasinio tobulėjimo kelią, jis pasirinks geresnį likimą. Neveltui išmintingam žmogui šventraščiai nurodo kuo daugiau bendrauti su išsivaduoti siekiančiais didžiais išminčiais ir šventaisiais. Bendraudama su jais, sąlygota siela sužino daug naudingo, ir jos potraukis materijai tolydžio silpsta. Taip išmintingas žmogus palengva išsivaduoja iš materijos kuriamos iliuzijos, atsikrato menamos savimonės ir pelno amžiną, išmintimi ir palaima spinduliuojantį pasaulį.

33 TEKSTAS

एतद्भगवतो रूपं स्थूलं ते व्याहृतं मया ।
मह्यादिभिश्चावरणैरष्टभिर्बहिरावृतम् ॥३३॥

etad bhagavato rūpaṁ sthūlaṁ te vyāhṛtaṁ mayā
mahy-ādibhiś cāvaraṇair aṣṭabhir bahir āvṛtam

etat – visa tai; *bhagavataḥ* – Dievo Asmens; *rūpam* – forma; *sthūlam* – grubi; *te* – tau; *vyāhṛtam* – paaiškinta; *mayā* – mano; *mahī* – planetos; *ādibhiḥ* – ir t.t.; *ca* – neribotai; *avaraṇaiḥ* – apdangalais; *aṣṭabhiḥ* – aštuoniais; *bahiḥ* – išoriniais; *āvṛtam* – apgaubiančiais.

Tokiu būdu, išorinis Dievo Asmens aspektas yra padengtas planetomis ir kitomis grubios materijos formomis, apie kurias čia tau kalbėjau.

Komentaras: Kaip teigiama „Bhagavad-gītoje“ (7.4), Dievo Asmens atsietąją, materialią energiją gaubia aštuoni materijos sluoksniai: žemė, vanduo, ugnis, oras, eteris, protas, intelektas ir klaidinga savimonė. Visi jie kyla iš Dievo Asmens ir reiškiasi kaip Jo išorinė energija. Šie sluoksniai yra tarytum saulę užstojantys debesys. Nors debesys formuojasi veikiami būtent saulės šviesos, jie ją užstoja. Iš tikrųjų debesys nepajėgūs paslėpti saulės. Daugių daugiausia debesis gali užstoti vos kelių šimtų mylių plotą, nes saulės diametras siekia daugelį milijonų mylių. Taigi, net šimto mylių debesų virtinė negali užstoti saulės. Lygiai taip ir Aukščiausiojo Dievo Asmens negali užstoti Jo energija. Viešpats sukūrė visus šiuos materijos sluoksnius tam, kad po jais pasislėptų nuo sąlygotų sielų, ištroškusių viešpatauti materialiame pasaulyje. Iš tikrųjų ne Viešpatį, o sąlygotas sielas gaubia iliuzinis materialios energijos debesis, ir Viešpats pasilieka Sau teisę būti nematomas sąlygotoms sieloms. Neturėdamos transcendentinio regėjimo, jos negali matyti Dievo Asmens, todėl neigia Viešpaties ir Jo transcendentinio pavidalo egzistavimą. Neišmanėliams tėra matomas gigantiškas materialus Viešpaties aspektas. Smulkiau apie tai kalbama kitame posme.

34 TEKSTAS

अतः परं सूक्ष्मतममव्यक्तं निर्विशेषणम् ।
अनादिमध्यनिधनं नित्यं वाङ्मनसः परम् ॥३४॥

ataḥ paraṁ sūkṣmatamam avyaktaṁ nirviśeṣaṇam
anādi-madhya-nidhanaṁ nityaṁ vāṅ-manasaḥ param

ataḥ – todėl; *param* – transcendentinis; *sūkṣmatamam* – subtilesnis už patį subtiliausią; *avyaktam* – neapreikštas; *nirviśeṣaṇam* – be materialių bruožų; *anādi* – be pradžios; *madhya* – be vidurio; *nidhanam* – be pabai-

gos; *nityam* – amžinas; *vāk* – žodžiams; *manasaḥ* – protui; *param* – transcendentinis.

O anapus šio [materialaus] pasaulio plyti transcendentinis pasaulis, subtilesnis už pačias subtiliausias formas. Jis be pradžios, be vidurio ir be pabaigos, neapsakomas žodžiais, nesuvokiamas protu, neturintis materialių ypatybių.

Komentaras: Grubusis Aukščiausiojo pavidalas, kurį sudaro išorinė Jo energija, būna išreikštas periodiškai. Taigi, priešingai nei amžinas Aukščiausiojo Dievo Asmens pavidalas, kuris neturi pradžios, vidurio ir pabaigos, šis išorinis Viešpaties pavidalas yra laikinas. Visa, kas turi pradžią ir pabaigą, yra materialu. Materialus pasaulis radosi iš Viešpaties, todėl Viešpaties pavidalas, egzistavęs dar prieš atsirandant materialiai kūrinijai, be jokių abejonių yra subtilesnis už pačias subtiliausias materijos formas. Subtiliausiaja materialaus pasaulio forma laikomas eteris. Už jį subtilesnis protas, intelektas ir klaidinga savimonė. Tačiau, kaip žinome, visos šios aštuonios materijos formos sudaro išorinius Absoliučios Tiesos apdangalus. Todėl Absoliučios Tiesos neįmanoma nusakyti žodžiais ir suvokti protu. Ji transcendentiška, subtilesnė už visas materijos formas – *nirviśeṣaṇam*. Žodis *nirviśeṣaṇam,* apibūdinantis Viešpatį, jokiu būdu nenuneigia Jo transcendentinių ypatybių. Viešpats turi *transcendentines* ypatybes. *Viśeṣaṇam* reiškia „ypatybės“, o neiginys *nir* nurodo, kad Viešpats neturi materialių ypatybių. Terminu *viśeṣaṇam* apibrėžiamos keturios transcendentinės Absoliučios Tiesos ypatybės: Ji neišreikšta, transcendentinė, amžina, nesuvokiama protu ir nenusakoma žodžiais. „Nenusakoma žodžiais“ reiškia, kad Absoliuti Tiesa yra transcendentinė ir materialiomis sąvokomis neapibrėžiama. Transcendentinis Viešpaties pavidalas tesuvokiamas pasiekus transcendentinį būvį.

35 TEKSTAS

अमुनी भगवद्रूपे मया ते ह्यनुवर्णिते ।
उभे अपि न गृह्णन्ति मायासृष्टे विपश्चितः ॥३५॥

amunī bhagavad-rūpe mayā te hy anuvarṇite
ubhe api na gṛhṇanti māyā-sṛṣṭe vipaścitaḥ

amunī – visos tos; *bhagavat* – Aukščiausiajam Dievo Asmeniui; *rūpe* – formomis; *mayā* – mano; *te* – tau; *hi* – tikrai; *anuvarṇite* – atitinkamai

aprašytomis; *ubhe* – abi; *api* – taip pat; *na* – niekada; *gṛhṇanti* – priima; *māyā* – išorinės; *sṛṣṭe* – būdamos taip apreikštos; *vipaḥ-citaḥ* – mokytas, tas, kuris žino.

Tyraširdžiams iki galo Viešpatį suvokusiems bhaktams nepriimtina nė viena iš tų Viešpaties formų, kurias tau apibūdinau, vadovaudamasis materialaus pasaulio kategorijomis.

Komentaras: Impersonalistai supranta Absoliutų Dievo Asmenį dvejopai. Apie tai čia kaip tik ir kalbama. Jie garbina Viešpatį, Jo *viśva-rūpą* – visa aprėpiantį visatos pavidalą, ir sykiu mąsto apie Jo neįkūnytą, žodžiais nenusakomą, subtilų pavidalą. Šioms dvejoms Aukščiausiojo sampratoms – grubiąjai bei subtiliąjai – atliepia panteizmo bei monizmo teorijos, tačiau tyraširdžiai Viešpaties bhaktai atmeta jas abi, nes jiems žinoma visa tiesa. Apie tai nedviprasmiškai kalba vienuoliktas „Bhagavad-gītos“ skyrius, pasakojantis, kaip Viešpats Śrī Kṛṣṇa apreiškė Arjunai Savo *viśva-rūpą*.

adṛṣṭa-pūrvaṁ hṛṣito 'smi dṛṣṭvā
bhayena ca pravyathitaṁ mano me
tad eva me darśaya deva rūpaṁ
prasīda deveśa jagan-nivāsa
(BG 11.45)

Arjuna, tyras Viešpaties bhaktas, iki tol nebuvo matęs Viešpaties visatos pavidalo (*viśva-rūpos*). Viešpats pasirodė šiuo pavidalu, norėdamas patenkinti Arjunos smalsumą. Ir kadangi Arjuna buvo tyras, visa širdimi Viešpačiui atsidavęs bhaktas, didesnio entuziazmo jam tai nesukėlė. Išvydęs milžinišką Viešpaties visatos pavidalą, Arjuna persigando ir ėmė melsti Viešpatį vėl atsiversti keturrankiu Nārāyaṇa arba Kṛṣṇa, nes tokiu pavidalu Arjunai Jis buvo mieliausias. Būdamas visagalis, Viešpats, žinoma, gali pasirodyti pačiais įvairiausiais pavidalais, tačiau tyriems bhaktams Viešpats brangiausias toks, koks Jis amžinai egzistuoja Savo buveinėje, vadinamoje *tripād-vibhūti*. *Tripād-vibhūti,* Savo karalystėje, Viešpats egzistuoja dviem pavidalais – keturrankiu ir dvirankiu. *Viśva-rūpa,* gigantiška Viešpaties forma, kuria Jis egzistuoja materialiame pasaulyje, turi nesuskaičiuojamą daugybę rankų, yra neišmatuojama. Tyri Viešpaties bhaktai garbina tuos Jo pavidalus, kuriais Jis egzistuoja Vaikuṇṭhose – Nārāyaṇą ar Kṛṣṇą. Kartais iš Savo besąlyginės malonės Viešpats nužengia į materialų pasaulį Vaikuṇṭhos pavidalais – kaip Śrī Rāma, Śrī Kṛṣṇa, Śrī Narasiṁhadeva ir kt., ir tyri bhaktai garbina Viešpatį, pasirodžiusį šiais pavidalais. Tačiau dauguma Viešpaties formų, kuriomis Jis pasirodo materialiame pasauly-

je, Vaikuņțhose neegzistuoja, todėl tyri bhaktai jų ir nepripažįsta. Tyri bhaktai garbina tik amžinus Viešpaties pavidalus, egzistuojančius Vaikuņțhos planetose. Atsidavimo Viešpačiui neturinčių impersonalistų vaizduotė pagimdo įvairius materialius Viešpaties pavidalus, tačiau impersonalistams labiausiai rūpi ne Viešpaties garbinimas, o įsiliejimas į Viešpaties beasmenį švytėjimą, *brahmajyoti,* tuo tarpu tyri Viešpaties bhaktai garbina Viešpatį ir dvasinės praktikos pradžioje, ir pasiekę išsivadavimą, – per amžius. Pasiekę išsivadavimą – įsilieję į beasmenį Viešpaties aspektą, *brahmajyoti,* impersonalistai liaujasi garbinę Viešpatį, o tyri Viešpaties bhaktai niekada nesiliauja Jį garbinę. Neatsitiktinai tyrus Viešpaties bhaktus posmas vadina *vipaścita,* išmintingais, iki galo Viešpatį pažinusiais žmonėmis.

36 TEKSTAS

स वाच्यवाचकतया भगवान् ब्रह्मरूपधृक् ।
नामरूपक्रिया धत्ते सकर्माकर्मकः परः ॥३६॥

sa vācya-vācakatayā bhagavān brahma-rūpa-dhṛk
nāma-rūpa-kriyā dhatte sakarmākarmakaḥ paraḥ

saḥ – Jis; *vācya* – Savo pavidalais ir veikla; *vācakatayā* – Savo transcendentinėmis ypatybėmis ir aplinka; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *brahma* – absoliutus; *rūpa-dhṛk* – įgydamas regimus pavidalus; *nāma* – vardą; *rūpa* – pavidalą; *kriyā* – žaidimus; *dhatte* – įgyja; *sa-karma* – atliekantis veiklą; *akarmakaḥ* – nepaveiktas; *paraḥ* – transcendencija.

Jis, Dievo Asmuo, pasirodo transcendentiniu pavidalu, nuo kurio neatskiriami Jo transcendentinis vardas, ypatybės, Jo žygiai, palydovai bei Jį supanti transcendentinė įvairovė. Ir nors atrodytų Jis veikia, veiksmas Jo nesaisto.

Komentaras: Prireikus kurti materialų pasaulį, transcendentinis Dievo Asmuo įsikūnija jame kaip pasaulio kūrėjas, saugotojas ir naikintojas. Išmintingas žmogus suvokia tikrąją Jo veiksmų prigimtį ir nedaro tikrovę iškraipančių išvadų, kad pavidalas, kuriuo Jis nužengia į šį pasaulį, yra materialios gamtos sukurtas. Kartu su materijos suformuotu kūnu gyva būtybė neišvengiamai paveldi ir visa aprėpiantį potraukį materialiam pasauliui ir jame vykstančiam gyvenimui. Gavusi materialų fizinį apvalkalą, su kuriuo jai skirtą laiką galėtų pasinerti į materialią veiklą, sąlygota siela paklūsta materialaus pasaulio dėsniams. Tačiau šis posmas aiškiai sako,

kad nors Viešpats išore ir veiksmais iš pirmo žvilgsnio nesiskiria nuo sąlygotos sielos, iš tikrųjų ir Jo išorė, ir Jo veiksmai yra antgamtiški, sąlygotai esybei neįgyvendinami. Nors Viešpats veikia, veiksmas Jo nesupančioja. „Bhagavad-gītoje“ (4.14) Viešpats sako:

na māṁ karmāṇi limpanti na me karma-phale spṛhā
iti māṁ yo 'bhijānāti karmabhir na sa badhyate

Viešpats yra visiškai nesaistomas veiksmų, kuriuos pasirodydamas kaskart vis kitais pavidalais ir individualiais bruožais Jis tarytum atlieka. Svetimas Jam ir bet koks karminių tikslų siekimas. Viešpats tobulas, visi turtai, galia, šlovė, grožis bei atsižadėjimas priklauso Jam, todėl kitaip nei sąlygotos sielos, Savo tikslų Jis pasiekia be jokių fizinių pastangų. Tad išmintingas žmogus, suvokiantis skirtumą tarp transcendentinių Viešpaties žygių ir sąlygotų sielų veiksmų, taip pat išlieka nesaistomas savo veiklos padarinių. Įsikūnydamas Viṣṇu, Brahmā ir Śiva, Viešpats vadovauja trims materialios gamtos jėgoms. Iš Viṣṇu gimsta Brahmā, o iš Brahmos – Śiva. Kartais Brahma tampa atsietoji Viṣṇu ekspansija, o kartais juo tampa Pats Viṣṇu. Brahmā kuria visatos gyvybės formų įvairovę, kitaip sakant, – Viešpats kuria materialų pasaulį arba Pats asmeniškai, arba pasitelkęs į pagalbą Savo įgaliotus vietininkus.

37-40 TEKSTAI

प्रजापतीन्मनून्देवानृषीन् पितृगणान् पृथक् ।
सिद्धचारणगन्धर्वान् विद्याध्रासुरगुह्यकान् ॥३७॥

किन्नराप्सरसो नागान् सर्पान् किम्पुरुषान्नरान् ।
मातृ रक्षःपिशाचांश्च प्रेतभूतविनायकान् ॥३८॥

कूष्माण्डोन्मादवेतालान् यातुधानान् ग्रहानपि ।
खगान्मृगान् पशून् वृक्षान् गिरीन्नृप सरीसृपान् ॥३९॥

द्विविधाश्चतुर्विधा येऽन्ये जलस्थलनभौकसः ।
कुशलाकुशला मिश्राः कर्मणां गतयस्त्विमाः ॥४०॥

prajā-patīn manūn devān ṛṣīn pitṛ-gaṇān pṛthak
siddha-cāraṇa-gandharvān vidyādhrāsura-guhyakān

kinnarāpsaraso nāgān sarpān kimpuruṣān narān
mātṛ rakṣaḥ-piśācāṁś ca preta-bhūta-vināyakān

kūṣmāṇḍonmāda-vetālān yātudhānān grahān api
khagān mṛgān paśūn vṛkṣān girīn nṛpa sarīsṛpān

dvi-vidhāś catur-vidhā ye 'nye jala-sthala-nabhaukasaḥ
kuśalākuśalā miśrāḥ karmaṇāṁ gatayas tv imāḥ

prajā-patīn – Brahmā ir jo sūnūs – Dakṣa ir kiti; *manūn* – Vaivasvata Manu ir kiti periodiškai vienas kitą keičiantys valdytojai; *devān* – Indra, Candra, Varuṇa bei kiti; *ṛṣīn* – Bhṛgu, Vasiṣṭha bei kiti; *pitṛ-gaṇān* – Pītos planetų gyventojai; *pṛthak* – atskirai; *siddha* – Siddhos planetos gyventojai; *cāraṇa* – Cāraṇos planetos gyventojai; *gandharvān* – Gandharvos planetų gyventojai; *vidyādhra* – Vidyādharos planetos gyventojai; *asura* – ateistai; *guhyakān* – Yakṣos planetos gyventojai; *kinnara* – Kinnaros planetos gyventojai; *apsarasaḥ* – nuostabieji Apsaros planetos angelai; *nāgān* – Nāgalokos gyvatės pavidalo gyventojai; *sarpān* – Sarpalokos gyventojai (gyvatės); *kimpuruṣān* – beždžionės pavidalo Kimpuruṣos planetos gyventojai; *narān* – Žemės gyventojai; *mātṛ* – Mātṛlokos gyventojai; *rakṣaḥ* – demoniškos planetos gyventojai; *piśācān* – Piśācalokos gyventojai; *ca* – taip pat; *preta* – Pretalokos gyventojai; *bhūta* – piktosios dvasios; *vināyakān* – goblinai; *kūṣmāṇḍa* – žaltvykslės; *unmāda* – nakvišos; *vetālān* – džinai; *yātudhānān* – tam tikros kategorijos piktoji dvasia; *grahān* – palankios ir nelaimę pranašaujančios žvaigždės; *api* – taip pat; *khagān* – paukščiai; *mṛgān* – miško žvėrys; *paśūn* – naminiai gyvūnai; *vṛkṣān* – šmėklos; *girīn* – kalnai; *nṛpa* – o valdove; *sarīsṛpān* – ropliai; *dvi-vidhāḥ* – judančios ir nejudančios gyvos būtybės; *catuḥ-vidhāḥ* – gyvos būtybės gimstančios įsčiose, išsiritančios iš kiaušinio, atsirandančios su prakaitu ir išaugančios iš sėklos; *ye* – kiti; *anye* – visi; *jala* – vandenyje; *sthala* – žemėje; *nabha-okasaḥ* – paukščiai; *kuśala* – laimėje; *akuśalāḥ* – kančioje; *miśrāḥ* – ir laimėje, ir kančioje; *karmaṇām* – pagal savo praeities darbus; *gatayaḥ* – kaip pasekmė; *tu* – tačiau; *imāḥ* – visi jie.

O valdove, sakau tau – Aukščiausiasis Viešpats davė pradžią gyvoms esybėms, atsižvelgdamas į jų praeities darbus. Taip pasaulį išvydo Brahmā ir jo sūnūs – Dakṣa ir kiti, Vaivasvata Manu ir kiti periodiškai vienas kitą keičiantys žmonijos protėviai, Indra, Candra, Varuṇa, kiti pusdieviai, didieji išminčiai Bhṛgu, Vyāsa, Vasiṣṭha ir t.t., Pitṛlokos ir Siddhalokos gyventojai, cāraṇai, gandharvai, vidyādharai, asurai, yakṣai, kinnarai, angelai, sparnuotos gyvatės, beždžionės pavidalo kiṁpuruṣai, žmonės,

Mātṛlokos gyventojai, demonai, piśācos, šmėklos, dvasios, nakvišos, piktosios dvasios, palankios ir nelaimę pranašaujančios žvaigždės, aitvarai, miško žvėrys, paukščiai, naminiai gyvūnai, ropliai, kalnai, judančios ir nejudančios gyvos būtybės, būtybės, gimstančios įsčiose, išsiritančios iš kiaušinio, išaugančios iš sėklos, atsirandančios su prakaitu; visa, kas gyva vandeny, danguj ar žemėj – ir laimingieji, ir kenčiantieji, perpus ir laimės ir kančių patyrusieji. Visus, pagal jų praeities darbus, sukūrė Aukščiausiasis Viešpats.

Komentaras: Visas posme išvardintas gyvas būtybes – nuo aukštutinių planetų gyventojų iki žemutinių planetų gyvybės formų – sukūrė Visagalis Tėvas, Viṣṇu. Taigi nėra visatoje gyvos esybės, kuri būtų nepriklausoma nuo Aukščiausiojo Dievo Asmens. Visos gyvos esybės yra Viešpaties vaikai, ir Jis Pats tai patvirtina „Bhagavad-gītoje“ (14.4):

sarva-yoniṣu kaunteya mūrtayaḥ sambhavanti yāḥ
tāsāṁ brahma mahad yonir ahaṁ bīja-pradaḥ pitā

Materiali gamta yra kaip motina. Ir nors iš pažiūros kiekviena gyva esybė gimsta iš motinos įsčių, ne motina yra jos gyvybės atsiradimo priežastis. Gyvybę vaikui duoda tėvas. Motina negali pagimdyti vaiko, kol jos įsčių neapvaisins tėvo sėkla. Taigi, visos gyvos esybės, priklausančios skirtingoms gyvybės rūšims, gyvenančios miriaduose visatų ir užimančios skirtingas padėtis, gimsta iš Visagalio Tėvo, Dievo Asmens sėklos, ir tik neišmanėliams rodosi, kad tikroji jų gimdytoja yra materiali gamta. Visos gyvos esybės – nuo Brahmos iki mažiausios skruzdės – gauna tą kūną, kurio nusipelno praeities poelgiais – tuo pasirūpina materiali Aukščiausiojo Viešpaties galia.

Materiali gamta yra viena iš Viešpaties galių (BG 7.4), – žemesnioji, gretinant su gyvomis būtybėmis. Susijungdamos tarpusavyje, Viešpaties aukštesnioji ir žemesnioji energijos formuoja visatos gyvenimą.

Dalis gyvų esybių yra santykinai laimingesnės, jų gyvenimo sąlygos geresnės, kitos, priešingai, – nuolat kenčia. Tačiau nė viena sąlygota gyva esybė, egzistuodama materialaus pasaulio nelaisvės sąlygomis, nėra iš tikrųjų laiminga. Kalėjime laimingų nėra, čia nelaimingi visi – ir privilegijuoti kaliniai, ir eiliniai nusikaltėliai. Išmintingo žmogaus nepatenkins perkėlimas į geresnę kamerą – jis stengsis visam laikui ištrūkti į laisvę. Geru elgesiu kalinys gali užsitarnauti privilegijų, tačiau atsidūręs čia kitą kartą, jis ir vėl turės kalėti lygiai su visais. Todėl stenkimės visiems laikams ištrūkti iš materialaus pasaulio kalėjimo ir sugrįžti namo, pas Dievą. Štai tikrasis gyvenimo tikslas visoms gyvoms būtybėms.

41 TEKSTAS

सत्त्वं रजस्तम इति तिस्रः सुरनृनारकाः ।
तत्राप्येकैकशो राजन् भिद्यन्ते गतयस्त्रिधा ।
यदैकैकतरोऽन्याभ्यां स्वभाव उपहन्यते ॥४१॥

sattvaṁ rajas tama iti tisraḥ sura-nṛ-nārakāḥ
tatrāpy ekaikaśo rājan bhidyante gatayas tridhā
yadaikaikataro 'nyābhyāṁ sva-bhāva upahanyate

sattvam – dorybės *guṇa; rajaḥ* – aistros *guṇa; tamaḥ* – neišmanymo *guṇa; iti* – taip; *tisraḥ* – trys; *sura* – pusdievis; *nṛ* – žmogus; *nārakāḥ* – kenčiantis pragariškas sąlygas; *tatra api* – netgi ten; *ekaikaśaḥ* – kita; *rājan* – o valdove; *bhidyante* – skyla į; *gatayaḥ* – virsmai; *tridhā* – trys; *yadā* – tuo metu; *ekaikataraḥ* – tarpusavyje susiję; *anyābhyām* – iš kito; *sva-bhāvaḥ* – įprotis; *upahanyate* – išsivysto.

Skirtingos gyvos būtybės – pusdieviai, žmonės ir pragaro gyventojai yra skirtingų gamtos jėgų – dorybės, aistros ir neišmanymo valdžioje. Tačiau kiekviena iš šių jėgų, o valdove, jungdamasi su kitomis, skyla į tris naujas, taigi gyvos būtybės, veikiamos vis kitokių jėgų, įgyja savitus būdo bruožus.

Komentaras: Kiekvienai gyvai būtybei lemiamos įtakos turi viena kuri gamtos jėga, tačiau ji nėra visiškai apsaugota ir nuo kitų dviejų jėgų poveikio. Iš esmės kalbant, visas sąlygotas gyvas esybes, kurios materialiame pasaulyje velka vergystės grandines, valdo aistra: kiekviena jų trokšta viešpatauti materialiame pasaulyje ir patenkinti savo specifinius troškimus. Ir nors aistros įtaka sąlygotoms sieloms yra dominuojanti, jos neapsaugotos ir nuo kitų jėgų įtakos, čia viską lemia bendravimas. Bendravimas su taurios sielos žmonėmis skatina dorybės *guṇai* būdingų bruožų formavimąsi, nevykusiai užmegzti ryšiai atveria kelią tamsos jėgoms, neišmanymui. Šio pasaulio tikrovei svetimas bet koks sustabarėjimas, ji kinta nuolat. Žmogus irgi keičiasi – į gerą ar į blogą pusę – nelygu su kuo bendrauja, todėl derėtų būti išmintingu ir skirti gėrį nuo blogio. Geriausia bendravimo forma – tarnystė Viešpaties bhaktams. Pelnęs bhaktų malonę, žmogus pasiekia aukščiausiąjį tobulumą. Štai Śrīla Nārada Munis, bendraudamas su tyromis asmenybėmis, pats tapo iškiliu Viešpaties tarnu. Jis buvo paprastos tarnaitės sūnus, ir nežinojo, kas yra jo tėvas, neturėjo elementariausio išsilavinimo. Tačiau bendraudamas su bhaktais ir valgydamas likučius nuo jų stalo, Nārada Munis susiformavo kaip asmenybė, turinti transcendentinių bhakto bruožų. Buvimas šalia šventų asmenybių įkvėpė jį šlovinti

Viešpatį ir klausytis pasakojimų apie Jo transcendentinę didybę. O kadangi pasakojimai apie Viešpatį tapatūs Viešpačiui, Nārada Munis tiesiogiai bendravo su Viešpačiu. Kitas pavyzdys – Ajāmila, apie kurį pasakojama šeštoje „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmėje. Jis gimė brahmano šeimoje, gavo gerą išsilavinimą ir nuo jaunų dienų buvo mokomas gyventi taip, kaip dera brahmanui. Tačiau blogas pavyzdys paskatino jį susidėti su prostitute, ir jis tapo žemiausiai puolusiu žmogumi, *caṇḍāla*. Todėl „Bhāgavatam“ be atvangos ragina mus bendrauti su *mahat,* didžiomis sielomis, nes bendravimas su didžia siela atveria kelią į išsivadavimą. Ir priešingai, bendravimas su žmonėmis, siekiančiais viešpatauti materialiame pasaulyje, nugramzdina sielą į tamsiausias pragaro sritis. Žmogus turi augti, taurinti savo sielą, bendraudamas su didžiomis asmenybėmis. Toks yra kelias į tobulumą.

42 TEKSTAS

स एवेदं जगद्धाता भगवान्धर्मरूपधृक् ।
पुष्णाति स्थापयन् विश्वं तिर्यङ्नरसुरादिभिः ॥४२॥

sa evedaṁ jagad-dhātā bhagavān dharma-rūpa-dhṛk
puṣṇāti sthāpayan viśvaṁ tiryaṅ-nara-surādibhiḥ

saḥ – Jis; *eva* – tikrai; *idam* – šis; *jagat-dhātā* – visos visatos globėjas; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *dharma-rūpa-dhṛk* – įsikūnijęs religijos principais; *puṣṇāti* – palaiko; *sthāpayan* – po to kai sukūrė; *viśvam* – visatas; *tiryak* – žemesnės kategorijos nei žmonės gyvas būtybes; *nara* – žmones; *sura-ādibhiḥ* – pusdievių įsikūnijimais.

Sukūręs pasaulį, Dievo Asmuo imasi jo globėjo vaidmens ir nužengia čia įsikūnijęs įvairiais pavidalais, kad pasišauktų visas sąlygotas sielas, turinčias pusdievių, žmonių ir kitokius kūnus.

Komentaras: Aukščiausiasis Dievo Asmuo Viṣṇu įsikūnija tarp įvairių padermių gyvų būtybių, siekdamas išplėšti jas iš iliuzijos gniaužtų. Viešpaties interesai neapsiriboja vien žmonių gimine. Jis taip pat pasirodo žuvies, šerno, medžio ir daugybe kitų pavidalų, tačiau Viešpaties nepažįstantys neišmanėliai Jį pajuokia net tada, kai Jis nužengia žmogumi. Neveltui „Bhagavad-gītoje“ (9.11) yra ir tokie Viešpaties žodžiai:

avajānanti māṁ mūḍhā mānuṣīṁ tanum āśritam
paraṁ bhāvam ajānanto mama bhūta-maheśvaram

Kaip jau kalbėjome anksčiau, Viešpats nėra materialios gamtos kūrinys. Jo transcendentinė prigimtis nekinta. Jo amžinas kūnas spinduliuoja išmintim bei palaima ir, būdamas visagalis, Savo valią Jis įkūnija per Savo energijas, kurių yra nesuskaitomai daug ir labai įvairių. Todėl veikla Viešpaties nesaisto. Jis viešpatauja neveikiamas priežasties ir pasekmės dėsnio. Net įsikūnydamas materialiame pasaulyje Jis visada veikia per Savo vidinę energiją, nes egzistuoja virš gėrio ir blogio, kaip jis suvokiamas materialiame pasaulyje. Šernas ar žuvis šiame pasaulyje laikomi žemesnėmis gyvybės formomis, tačiau Viešpats, nuzengęs šiais pavidalais, anaiptol netampa šernu ar žuvimi įprastine šio žodžio prasme. Iš Savo besąlyginės malonės Viešpats pasirodo tarp visų egzistuojančių gyvybės formų, tačiau gretinti Viešpaties su tomis būtybėmis, tarp kurių Jis pasirodo, būtų nedovanotina klaida. Materialiame pasaulyje vyraujančios idėjos apie blogį ir gėrį, didingumą ir menkumą, reikšmingumą ir antraeiliškumą, teisingos materialios energijos atžvilgiu, bet Aukščiausiasis Viešpats neturi su jomis nieko bendra. Žožiai *paraṁ bhāvam,* „transcendentinė prigimtis“, nurodo į tai, kad materijai galiojančios sąvokos netinkamos Viešpačiui apibrėžti. Nevalia užmiršti, kad Viešpaties visagalybė nekinta ir Jo galios nesumenksta, kai Jis pasirodo žemesnio gyvūno išore. Tarp Viešpaties Śrī Rāmos, Śrī Kṛṣṇos ir Jo žuvies ar šerno inkarnacijų nėra jokio skirtumo. Visabūtis Viešpats persmelkia iškart visą pasaulį, ir sykiu paskirai egzistuoja bet kuriame jo atome. Tačiau kvailiai ir nemokšos, kuriems iki galo neaiški Viešpaties *paraṁ bhāvam* prigimtis, nesuvokia, kaip Aukščiausiasis Viešpats gali apsireikšti žmogaus ar žuvies pavidalu. Žmogus linkęs viską vertinti remdamasis savo asmeniška patirtimi ir tuo jis panašus į šulinyje tūnančią varlę, kuri vandenyno platybes matuoja savo šulinio mąsteliais. Varlė šulinyje ir įsivaizduot neįsivaizduoja, kas yra vandenynas, o išgirdusi, koks jis platus, mano vandenyną esant šiek tiek didesnį už jos šulinį. Taigi tiems, kurie neišmano transcendentinio Viešpaties mokslo, sunku suprasti, kaip Viešpats Viṣṇu gali įsikūnyti tarp visų gyvybės formų ir sykiu išlikti nepakitęs.

43 TEKSTAS

ततः कालाग्निरुद्रात्मा यत्सृष्टमिदमात्मनः ।
सन्नियच्छति तत्काले घनानीकमिवानिलः ॥४३॥

tataḥ kālāgni-rudrātmā yat sṛṣṭam idam ātmanaḥ
sanniyacchati tat kāle ghanānīkam ivānilaḥ

tataḥ – po to, pabaigoje; *kāla* – naikinimo; *agni* – ugnis; *rudra-ātmā* – Rudros pavidalu; *yat* – visa kas; *sṛṣṭam* – sukurta; *idam* – visi šie; *ātmanaḥ* – Jo Paties; *sam* – visiškai; *niyacchati* – sunaikinami; *tat kāle* – baigiantis epochai; *ghana-anīkam* – debesų sankaupos; *iva* – tarytum tai; *anilaḥ* – oro.

O baigiantis epochai Viešpats, apsireiškęs Griovėju Rudra, tarytum vėjas, išsklaidantis debesis, sunaikins kūriniją.

Komentaras: Kūrinija čia labai taikliai palyginta su debesimis. Debesys formuojasi danguje ir išsisklaido, tačiau ir išsisklaidę niekur neišnyksta, tik tampa nematomi akiai. Taip ir įsikūnijęs Brahma Aukščiausiasis Dievo Asmuo sukuria materialų kosminį pasaulį, Viṣṇu pavidalu užtikrina jo tvarumą, o, laikui atėjus, Rudros, arba Śivos, pavidalu jį sunaikina. Visatos kūrimas, tvermė ir sunaikinimas puikiai aprašyti „Bhagavad-gītoje“ (8.19-20):

bhūta-grāmaḥ sa evāyaṁ bhūtvā bhūtvā pralīyate
rātry-āgame 'vaśaḥ pārtha prabhavaty ahar-āgame

paras tasmāt tu bhāvo 'nyo 'vyakto 'vyaktāt sanātanaḥ
yaḥ sa sarveṣu bhūteṣu naśyatsu na vinaśyati

Taip jau sutvarkytas šis materialus pasaulis, kad pirma jis stebuklingai sukuriamas, po to stebuklingai auga ir vystosi, ilgus amžius egzistuoja (kiek egzistuoja, neatsakys ir patys gabiausi matematikai), kol pagaliau Brahmos nakčiai nusileidus, besąlygiškai paklusdamas aukštesniajai valiai, neišvengiamai išnyksta. Auštant naujai Brahmos dienai, kūrinija įgyja savo būtiškąjį pavidalą, kad vėl gyvuotų ir būtų iš naujo sunaikinta. Nuovoką praradusios sąlygotos sielos, kurioms šis laikinas pasaulis atrodo esąs amžini namais, turėtų atsitokėti ir suvokti šio pasaulio kūrimo ir naikinimo priežastis. Čia gyvenantys ir karminę veiklą atliekantys žmonės su neregėtu užsidegimu stato milžiniškas įmones ir namus, kuria galingas imperijas, dideliais tempais plečia pramonę ir realizuoja daugybę kitų grandiozinių užmojų, naudodami energiją ir žaliavas, kurias per Savo vietininkus materialiame pasaulyje jiems parūpina Aukščiausiasis Viešpats. Disponuodamos šiais resursais, didžiulių vertingiausios energijos sąnaudų kaina sąlygotos sielos realizuoja savo kūrybinę iniciatyvą, pluša ir kuria, tenkina įvairius savo įgeidžius, bet atėjus laikui, nori jos to ar nenori, joms tenka skirtis su kuriamos veiklos vaisiais, ir pradėjus naują gyvenimą vėl visko imtis iš naujo. Nenorėdamas atimti paskutinės vilties iš nuovoką praradusių sąlygotų sielų, kurios plūkiasi laikiname materialiame pasaulyje, Viešpats suteikia joms žinių apie tai, kad egzistuoja kitas, amžinas pasaulis, nekuriamas

ir nenaikinamas, padeda suprasti, kas sąlygotai sielai privalu daryti ir kam savo jėgas skirti. Užuot beprasmiškai švaisčiusi savo jėgas materialiame pasaulyje, kuris Aukščiausiojo valia anksčiau ar vėliau bus sunaikintas, sąlygota siela pasielgtų teisingiau visiškai atsidėdama Viešpaties tarnystei, atveriančiai kelią į amžiną pasaulį, kur gyvenimas nušviestas beribės palaimos ir išminties. Taigi Viešpats suteikia laikinam pasauliui būtiškąjį pavidalą ir naikina jį, norėdamas, kad amžinybės skonį praradusi sąlygota siela atsitokėtų, dvasiškai susivoktų, o ne tam, kad ji taptų *karmiu,* kuriam visų svarbiausia – jusliniai džiaugsmai.

44 TEKSTAS

इत्थम्भावेन कथितो भगवान् भगवत्तमः ।
नेत्थम्भावेन हि परं द्रष्टुमर्हन्ति सूरयः ॥४४॥

ittham-bhāvena kathito bhagavān bhagavattamaḥ
nettham-bhāvena hi paraṁ draṣṭum arhanti sūrayaḥ

ittham – šiais aspektais; *bhāvena* – sukūrimo ir naikinimo tema; *kathitaḥ* – apibūdinta; *bhagavān* – Dievo Asmens; *bhagavat-tamaḥ* – didžiųjų transcendentalistų; *na* – ne; *ittham* – šiuos; *bhāvena* – bruožus; *hi* – tiktai; *param* – šlovingiausius; *draṣṭum* – regėti; *arhanti* – pelno; *sūrayaḥ* – didieji bhaktai.

Taip apie Aukščiausiąjį Dievo Asmenį byloja didžiųjų transcendentalistų lūpos, tačiau taurieji bhaktai verti patirti kur kas didingesnius Jo bruožus, regėti visą transcendencijos didybę.

Komentaras: Viešpats ne vien kuria ir naikina tai, ką materijoje įkūnija įvairios Jo energijos. Jis neapsiriboja kūrėjo ir naikintojo vaidmeniu, – Jam būdingas ir *ānandos,* palaimos, bruožas. Pastarasis Viešpaties prigimties bruožas suvokiamas tauriesiems bhaktams. Impersonalistus domina Viešpaties visabūtiškumas, t.y. Brahmano patyrimas, ir to jiems visiškai pakanka. Mistikai siekia daugiau, jie nukreipia savo žvilgsnį į dalinį Viešpaties paveikslą, į Viešpatį glūdintį širdyje Paramātmos pavidalu. Tačiau be impersonalistų ir mistikų yra dar bhaktai, kurie iš meilės tarnaudami Viešpačiui sueina į tiesioginį sąlytį su Jo *ānandos,* palaimos, galia. Savo buveinėje, amžinosiose Vaikuṇṭhos planetose, Aukščiausiasis viešpatauja apsuptas Savo nuolatinių palydovų, su kuriais Jį sieja saviti transcendentiškai nuspalvinti santykiai ir džiaugiasi jų meilės tarnyste. Tad kol kūrinija egzistuoja, turėdama išreikštą būtiškąjį pavidalą, tyri bhaktai semiasi čia

praktinių tarnystės Viešpačiui įgūdžių ir tokiu būdu vykusiai pasinaudoja materialaus pasaulio teikiamomis galimybėmis ir pelno teisę gyventi Dievo karalystėje. Šią tiesą patvirtina ir „Bhagavad-gītā“ (9.10):

bhaktyā mām abhijānāti yāvān yaś cāsmi tattvataḥ
tato māṁ tattvato jñātvā viśate tad anantaram

Pasirinkusieji besąlyginę atsidavimo tarnystę suvokia Viešpatį iki galo. Pasisėmę tarnystės Viešpačiui įgūdžių, jie pelno teisę savo akimis išvysti Viešpatį ir plačias galimybes pačiomis įvairiausiomis formomis realizuoti savo tarnystės potencialą. Didžiausio artumo ir paties iškiliausio bendravimo galimybės atsiveria Goloka Vṛndāvanos planetoje, kur Viešpats Kṛṣṇa leidžia Savo kupinas džiaugsmo dienas kartu su *gopėmis* ir Savo mylimiausiais gyvūnais – karvėmis *surabhi*. Apie tą transcendentinę Kṛṣṇos šalį pasakoja „Brahma-saṁhitā“, veikalas, kuris, Paties Viešpaties Śrī Caitanyos teigimu, šiuo klausimu suteiks mums pačios autoritetingiausios informacijos.

45 TEKSTAS

नास्य कर्मणि जन्मादौ परस्यानुविधीयते ।
कर्तृत्वप्रतिषेधार्थं मायया रोपितं हि तत् ॥४५॥

nāsya karmaṇi janmādau parasyānuvidhīyate
kartṛtva-pratiṣedhārthaṁ māyayāropitaṁ hi tat

na – niekada; *asya* – kūrimo; *karmaṇi* – dalyke; *janma-ādau* – sukūrimas ir sunaikinimas; *parasya* – Aukščiausiojo; *anuvidhīyate* – taip apibūdintas; *kartṛtva* – inžinerinę veiklą; *pratiṣedha-artham* – panaikinti; *māyayā* – išorinės energijos; *āropitam* – yra apreikšta; *hi* – dėl; *tat* – kūrėjo.

Viešpats nėra tiesioginis materialaus pasaulio kūrimo ir naikinimo inžinierius. Vedos kalba apie tiesioginį Jo įsikišimą tenorėdamos paneigti įsivaizdavimą, kad kūrėjas yra materiali gamta.

Komentaras: Materialaus pasaulio kūrimą, tvarumą ir sunaikinimą Vedos aiškina taip: *yato vā imāni bhūtāni jāyante. yena jātāni jīvanti. yat prayanty abhisaṁviśanti,* – Brahmanas kuria šį pasaulį, Brahmanas užtikrina jo tvarumą ir po sunaikinimo viskas panyra į Brahmaną. Užkietėjusių materialistų, kurie nieko neišmano apie Brahmaną, Paramātmą ir Bhagavāną, įsitikinimu, pasaulį yra sukūrusi materiali gamta. Tos pačios nuomonės yra mūsų

dienų mokslininkai, kurių akimis visi materialaus pasaulio reiškiniai kyla iš materialios gamtos. Tačiau visi Vedų raštai kategoriškai nesutinka su šia samprata. Pasak Vedāntos filosofų doktrinos, pirminė pasaulio sukūrimo, tvarumo ir sunaikinimo priežastis yra Brahmanas, o „Śrīmad-Bhāgavatam“, Vedāntos filosofijos idėjas natūraliai pratęsiantis ir išplėtojantis veikalas, skelbia: *janmādy asya yato 'nvayād itarataś cārtheṣv adhijñaḥ svarāṭ* ir t.t.

Inertiška materija be abejonės turi potencialą būti lengvai formuojama ir veikiama iš šalies, tačiau ji negali veikti kaip savarankiškas aktyvusis pradas. Neatsitiktinai, komentuodamas aforizmą *janmādy asya,* „Śrīmad-Bhāgavatam“ autorius įterpia žodžius „*abhijñaḥ*“, „*svarāṭ*“, nurodančius, kad Aukščiausiasis Brahmanas yra ne inertiška materija, o aukščiausioji sąmonė, kuriai būdinga absoliuti nepriklausomybė. Taigi, inertiška materija negali būti pirminė šio pasaulio atsiradimo, tvarumo ir išnykimo priežastis. Nors, iš pažiūros, būtent materiali gamta kuria, palaiko ir naikina materialų pasaulį, iš tikrųjų materialią energiją išjudina ir kurti skatina aukščiausioji sąmoninga būtybė, Dievo Asmuo. Tai Jis yra visaties atsiradimo, tvarumo ir išnykimo priežastis. Šią tiesą patvirtina ir „Bhagavad-gītā“ (9.10):

mayādhyakṣeṇa prakṛtiḥ sūyate sa-carācaram
hetunānena kaunteya jagad viparivartate

Materiali gamta tėra viena iš daugelio Viešpaties energijų ir juda vykdydama Jo valią (*adhyakṣeṇa*). Materiją išjudina transcendentinis Viešpaties žvilgsnis. Viešpats yra tarsi tėvas, pradedantis gyvybę motinos įsčiose. Neišmanėliui atrodo, kad gyvybę žmogui dovanoja motina, tačiau gyvenimiškos patirties pasisėmęs žmogus žino, kad ją pradeda tėvas. Taigi materiali gamta generuoja visus judrius ir nejudrius materialaus pasaulio objektus ne pati savaime, o Aukščiausiojo Tėvo apvaisinta. Požiūris į materialią gamtą kaip pirminę pasaulio kūrimo, tvarumo ir naikinimo priežastį vadintinas „spenelių ožio pakaklėj logika“ (*ajā-gala-stana-nyāya*). Kṛṣṇadāsa Kavirāja Gosvāmis „Caitanya-caritāmṛtoje“ (publikacija ir komentarai Jo Dieviškosios Malonybės Śrī Śrīmad Bhaktisiddhāntos Sarasvačio Gosvāmio Mahārājos) taip apibūdina šią logiką: „Materiali gamta, kaip medžiaginė priežastis, vadinasi *pradhāna,* kaip veiksmingoji produktyvioji priežastis – *māyā*. Bet kadangi ji yra inertiška medžiaga, ji negali būti pirminė kūrinijos priežastis.“ Kavirāja Gosvāmis rašo:

ataeva kṛṣṇa mūla-jagat-kāraṇa
prakṛti – kāraṇa yaiche ajā-gala-stana
(„Caitanya-caritāmṛta“ Ādi 5.61)

Materiją išjudina, „įelektrina“, Kāraṇārṇavaśāyī Viṣṇu, nes Jis yra pilnatviškas Kṛṣṇos skleidinys. Taiklesnio pavyzdžio nė nesugalvosi. Visiems aišku, kad geležis ir ugnis yra du skirtingi dalykai, tačiau geležį įkaitinus iki raudonumo, ji įgyja ugnies ypatybių ir gali nudeginti. Lygiai taip aukščiausioji sąmonė, Viṣṇu, Savo žvilgsniu „įelektrina“ materiją. Įelektrinta materija atgyja kaip energija, joje ima vykti vidinės sąveikos procesai. Taigi inertiška materija nėra nei veiksmingoji, nei medžiaginė kosminio pasaulio atsiradimo priežastis. Śrī Kapiladeva teigia:

yatholmukād visphuliṅgād dhūmād vāpi sva-sambhavāt
apy ātmatvenābhimatād yathāgniḥ pṛthag ulmukāt
(SB 3.28.40)

Ugnis, liepsna, žiežirbos ir dūmai sudaro vieną organišką visumą, nes ugnies liepsnos, žiežirbos ir dūmai kyla iš ugnies. Tačiau, kita vertus, ugnis skirtinga nuo liepsnos, liepsna nuo žiežirbų, žiežirbos nuo dūmų. Liepsna, žiežirbos ir dūmai neatsiejami nuo sąvokos „ugnis“, ir vis dėlto jų ypatybės skirtingos ir nesugretinamos. Kosminį pasaulį šventraščiai lygina su dūmais, nes kildami į dangų jie piešia tai labai matytus, tai ir visai neatpažįstamus šio pasaulio vaizdus. Žiežirbas jie lygina su gyvomis būtybėmis, o liepsną – su materialia gamta (*pradhāna*). Tačiau mes turime įsisąmoninti, kad liepsna, žiežirbos ir dūmai kyla iš ugnies, iš jos paveldi savo ypatybes ir poveikio jėgą. Taigi materiali energija, gyvos esybės ir kosminis pasaulis yra niekas kita, kaip skirtingos Viešpaties, pirmapradės ugnies, energijos. Ir labai klysta tie, kurie pasaulio pirmine priežastimi laiko materialią gamtą (*prakṛti* – pasaulio priežastis *sāṅkhyos* filosofijoje). Materiali gamta neegzistuoja pati savaime, atskirai nuo Viešpaties. Išleisti iš akių visų priežasčių priežastį – Aukščiausiąjį Viešpatį, – reiškia vadovautis *„ajā-galastana-nyāya“* logika, arba, kitaip sakant, – melžti pieną įsitvėrus spenių ožio pasmakrėje. Išaugos ožio pasmakrėje panašios į karvės spenelius, tačiau tampyti jas ir tikėtis primelžti pieno būtų gryniausia kvailystė.

46 TEKSTAS

अयं तु ब्रह्मणः कल्पः सविकल्प उदाहृतः ।
विधिः साधारणो यत्र सर्गाः प्राकृतवैकृताः ॥४६॥

ayaṁ tu brahmaṇaḥ kalpaḥ savikalpa udāhṛtaḥ
vidhiḥ sādhāraṇo yatra sargāḥ prākṛta-vaikṛtāḥ

ayam – šis kūrimo ir naikinimo procesas; *tu* – tačiau; *brahmaṇaḥ* – Brahmos; *kalpaḥ* – jo dienos; *sa-vikalpaḥ* – kartu su visatų egzistavimo trukme; *udāhṛtaḥ* – būdamas pavyzdžiu; *vidhiḥ* – reguliatyvūs principai; *sādhāraṇaḥ* – glaustai; *yatra* – kur; *sargāḥ* – kūrimas; *prākṛta* – materialios gamtos; *vaikṛtāḥ* – išsklaidymas.

Glaustai čia apibūdinti kūrimo ir naikinimo dėsniai yra visuotiniai ir veikia ištisą Brahmos dieną. Pagal šiuos dėsnius kuriamas ir mahat, kuriame išsklaidytu pavidalu glūdi materiali gamta.

Komentaras: Kūrimas būna trijų tipų: *mahā-kalpa, vikalpa* ir *kalpa*. Per *mahā-kalpą* Viešpats įsikūnija Kāraṇodakaśāyī Viṣṇu, pirmuoju *puruṣa,* kartu su Juo randasi ir visos *mahat-tattvos* galios bei šešiolika materijoje glūdinčių kūrimo pradų. Vienuolika jų yra kūrimo padargai, penki – materijos komponentai. Visi kūrimo pradai kyla iš *mahat,* arba materialistiškos savimonės. Šių elementų kūrimo procesas, kurį vykdo Kāraṇodakaśāyī Viṣṇu įsikūnijęs Viešpats, vadinamas *mahā-kalpa*. Brahmos sukūrimas ir materijos komponentų išsklaidymas vadinasi *vikalpa,* o kūrimo procesai, vykstantys kaskart kai išaušta nauja Brahmos diena, – *kalpa*. Štai kodėl Brahmos dienos dar vadinamos *kalpomis*. *Kalpų* būna trisdešimt, pagal dienų, tenkančių vienam Brahmos mėnesiui, skaičių. „Bhagavad-gītā“ (8.17) patvirtina šiuos duomenis:

sahasra-yuga-paryantam ahar yad brahmaṇo viduḥ
rātiṁ yuga-sahasrāntāṁ te 'ho-rātra-vido janāḥ

Viena para aukštutinių planetų sistemoje lygi Žemės metams. Šių skaičių teisingumą patvirtina šiuolaikinio mokslo faktai ir kosminiai stebėjimai. O planetose, esančiose virš rojaus planetų, para trunka dar ilgiau. Keturių *yugų* ciklas, skaičiuojamas pagal rojaus planetų kalendorių, trunka dvylika tūkstančių metų rojaus planetų laiku. Šis ciklas vadinamas *divya-yuga*. Tūkstantis *divya-yugų* sudaro vieną Brahmos dieną. Brahmos dieną vykstantis kūrimas vadinasi *kalpa,* o paties Brahmos sukūrimas – *vikalpa*. Tas laiko tarpas, per kurį vyksta *vikalpa* ir kuris trunka kol Mahā-Viṣṇu kartą iškvepia ir įkvepia, vadinasi *mahā-kalpa*. *Mahā-kalpa, vikalpa* ir *kalpa* kartojasi tam tikru periodiškumu. Śukadevos Gosvāmio atsakymas į Mahārājos Parīkṣito klausimą šia tema pateikiamas viename „Skanda Purāṇos“ skyrių – „Prabhāsa-khaṇḍoje“:

prathamaḥ śveta-kalpaś ca dvitīyo nīla-lohitaḥ
vāmadevas tṛtīyas tu tato gāthāntaro 'paraḥ

rauravaḥ pañcamaḥ proktaḥ ṣaṣṭhaḥ prāṇa iti smṛtaḥ
saptamo 'tha bṛhat-kalpaḥ kandarpo 'ṣṭama ucyate

sadyotha navamaḥ kalpa īśāno daśamaḥ smṛtaḥ
dhyāna ekādaśaḥ proktas tathā sārasvato 'paraḥ

trayodaśa udānas tu garuḍo 'tha caturdaśaḥ
kaurmaḥ pañcadaśo jñeyaḥ paurṇamāsī prajāpateḥ

ṣoḍaśo nārasiṁhas tu samādhis tu tato 'paraḥ
āgneyo viṣṇujaḥ sauraḥ soma-kalpas tato 'paraḥ

dvāviṁśo bhāvanaḥ proktaḥ supumān iti cāparaḥ
vaikuṇṭhaś cārṣṭiṣas tadvad valī-kalpas tato 'paraḥ

saptaviṁśo 'tha vairājo gaurī-kalpas tathāparaḥ
māheśvaras tathā proktas tripuro yatra ghātitaḥ
pitṛ-kalpas tathā cānte yaḥ kuhūr brahmaṇaḥ smṛtā

Brahmos *kalpų* yra trisdešimt: 1) Śveta-kalpa, 2) Nīlalohita, 3) Vāmadeva, 4) Gāthāntara, 5) Raurava, 6) Prāṇa, 7) Bṛhat-kalpa, 8) Kandarpa, 9) Sadyotha, 10) Īśāna, 11) Dhyāna, 12) Sārasvata, 13) Udāna, 14) Garuḍa, 15) Kaurma, 16) Nārasiṁha, 17) Samādhi, 18) Āgneya, 19) Viṣṇuja, 20) Saura, 21) Soma-kalpa, 22) Bhāvana, 23) Supuma, 24) Vaikuṇṭha, 25) Arciṣa, 26) Valī-kalpa, 27) Vairāja, 28) Gaurī-kalpa, 29) Māheśvara, 30) Paitṛ-kalpa.

Išvardintos *kalpos* apima vieną Brahmos mėnesį, o jis gyvena daug mėnesių ir metų, ir sulaukia savo šimtmečio. Taigi sunku net įsivaizduoti, kiek kartų visata kuriama vien per Brahmos *kalpas*. O juk be to dar vyksta *vikalpos,* kurioms, kaip patvirtina „Brahma-saṁhitā“, duoda pradžią Mahā-Viṣṇu kvėpavimas (*yasyaika-niśvasita-kālam athāvalambhya jīvanti loma-vilajā jagad-aṇḍa-nāthāḥ*). Brahmos gyvenimas trunka kol Mahā-Viṣṇu vieną kartą įkvepia ir iškvepia. Taigi Viṣṇu kvėpavimas – tai *mahā-kalpos,* tad visatis kyla iš Aukščiausiojo Dievo Asmens, nes Jis yra vienintelis kūrimo Viešpats.

47 TEKSTAS

परिमाणं च कालस्य कल्पलक्षणविग्रहम् ।
यथा पुरस्ताद्व्याख्यास्ये पाद्मं कल्पमथो शृणु ॥४७॥

parimāṇaṁ ca kālasya kalpa-lakṣaṇa-vigraham
yathā purastād vyākhyāsye pādmaṁ kalpam atho śṛṇu

parimāṇam – apskaičiavimas; *ca* – taip pat; *kālasya* – laiko; *kalpa* – Brahmos dienos; *lakṣaṇa* – požymių; *vigraham* – pavidalo; *yathā* – lygiai; *purastāt* – po to; *vyākhyāsye* – bus paaiškinta; *pādmam* – Pādmos vardu; *kalpam* – dienos trukmė; *atho* – taip; *śṛṇu* – išgirsk.

O valdove, vėliau aš paaiškinsiu tau, kaip skaičiuojamas laikas, grubi bei subtili jo apraiškos, atskirai nurodysiu būdingiausius abiejų bruožus, tačiau tuo tarpu leiski tarti žodį apie Pādma-kalpą.

Komentaras: Dabartinė Brahmos *kalpa* vadinasi Varāha-kalpa, arba Śvetavarāha-kalpa, nes *kalpos* pradžioje, kai Brahmā, gimęs iš Viṣṇu pilvo išaugusiame lotose, ėmėsi kurti visatą, Viešpats įsikūnijo Varāhos pavidalu. Kadangi Brahmā užgimė lotose, Varāha-kalpa dar vadinama Pādma-kalpa, ir tai patvirtina *ācāryos* Jīva Gosvāmis bei Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura, pritardami pirmojo „Śrīmad-Bhāgavatam“ komentarų autoriaus, Śrīdharos Svāmio, nuomonei. Skirtingi šios Brahmos *kalpos* pavadinimai – Varāha-kalpa ir Pādma-kalpa – nėra duomenų neatitikimas.

48 TEKSTAS

शौनक उवाच
यदाह नो भवान् सूत क्षत्ता भागवतोत्तमः ।
चचार तीर्थानि भुवस्त्यक्त्वा बन्धून् सुदुस्त्यजान् ॥४८॥

śaunaka uvāca
yad āha no bhavān sūta kṣattā bhāgavatottamaḥ
cacāra tīrthāni bhuvas tyaktvā bandhūn sudustyajān

śaunakaḥ uvāca – Śrī Śaunaka Munis tarė; *yat* – kaip; *āha* – tu sakei; *naḥ*– mums; *bhavān* – gerasis; *sūta* – o Sūta; *kṣattā* – Viduros; *bhāgavata-uttamaḥ* – vieno iš didžiausiųjų Viešpaties bhaktų; *cacāra* – lankė; *tīrthāni* – šventas vietas; *bhuvaḥ* – žemėje; *tyaktvā* – palikęs; *bandhūn* – visus giminaičius; *su-dustyajān* – nelengvai paliekamus.

Išklausęs Sūtos Gosvāmio pasakojimą apie pasaulio kūrimą, Śaunaka Ṛṣis pasidomėjo apie Vidurą, nes Sūta Gosvāmis jau buvo užsiminęs, kad

Vidura paliko namus ir nutraukė ryšius su visais artimaisiais, nors tai ir nebuvo lengva.

Komentaras: Labiau nei pasaulio sukūrimas, Šaunakos atstovaujamus ṛṣius domino Vidura, jo susitikimas su Maitreya Ṛṣiu, kuris įvyko išminčiui lankantis šventose vietose.

49-50 TEKSTAI

क्षत्तुः कौशारवेस्तस्य संवादोऽध्यात्मसंश्रितः ।
यद्वा स भगवांस्तस्मै पृष्टस्तत्त्वमुवाच ह ॥४९॥

ब्रूहि नस्तदिदं सौम्य विदुरस्य विचेष्टितम् ।
बन्धुत्यागनिमित्तं च यथैवागतवान् पुनः ॥५०॥

kṣattuḥ kauśāraves tasya saṁvādo 'dhyātma-saṁśritaḥ
yad vā sa bhagavāṁs tasmai pṛṣṭas tattvam uvāca ha

brūhi nas tad idaṁ saumya vidurasya viceṣṭitam
bandhu-tyāga-nimittaṁ ca yathaivāgatavān punaḥ

kṣattuḥ – Viduros; *kauśāraveḥ* – ir taip pat Maitreyos; *tasya* – jų; *saṁvādaḥ* – naujienos; *adhyātma* – transcendentinio žinojimo temos; *saṁśritaḥ* – kupinos; *yat* – ką; *vā* – dar be to; *saḥ* – jis; *bhagavān* – Jo Malonybė; *tasmai* – jo; *pṛṣṭaḥ* – pasiteiravo; *tattvam* – tiesą; *uvāca* – atsakė; *ha* – praeityje; *brūhi* – prašau papasakok; *naḥ* – mums; *tat* – tuos dalykus; *idam* – čia; *saumya* – o išauklėtasis; *vidurasya* – Viduros; *viceṣṭitam* – poelgius; *bandhu-tyāga* – išsižadant draugų; *nimittam* – to priežastį; *ca* – taip pat; *yathā* – kaip; *eva* – taip pat; *āgatavān* – sugrįžo; *punaḥ* – vėl (namo).

Šaunaka Ṛṣis tarė: Sakyk, garbusis, kokius klausimus gilindamiesi į transcendencijos prigimtį aptarė Vidura ir Maitreya. Sakyk, kokios priežastys paskatino Vidurą nutraukti ryšius su artimaisiais ir kodėl vėliau jis vėl grįžo namo. Ir dar, – papasakok apie Viduros kelionę po šventas vietas.

Komentaras: Śrī Sūta Gosvāmis pasakojo kaip vyksta materialaus pasaulio kūrimas ir naikinimas, tačiau, kaip matyti, Šaunakai Ṛṣiui bei kitiems išminčiams labiau rūpėjo transcendencija, t.y. dalykai didingesni už fizinę tikrovę. Žmonės būna dviejų kategorijų: vieniems svarbiau fizinis kūnas

ir materialus pasaulis, kitiems, labiau dvasiškai susiformavusiems, – transcendencijos pažinimas. Ir vieniems, ir kitiems naudinga klausytis „Śrīmad-Bhāgavatam“. Klausytis „Śrīmad-Bhāgavatam“ pasakojimų apie Viešpaties žygius materialiame pasaulyje naudinga lygiai tiek pat, kiek ir apie šlovingus Jo žygius dvasiniame pasaulyje. Materialistus daugiau domina gamtos dėsniai ir jų veikimo principai. Stebuklingi gamtos reiškiniai jų sąmonėje dažnai nustelbia Viešpaties didybę. Jiems vertėtų suprasti vieną neginčytiną tiesą – stebuklingiems reiškiniams, vykstantiems fiziniame pasaulyje, duoda pradžią Viešpats. Gėlyne auganti rožė, sukraunanti nuostabios formos ir spalvos žiedus, nėra kažkokio aklo gamtos dėsnio veikimo pasekmė. Bet kokio gamtos dėsnio šaknų reikia ieškoti absoliučioje Aukščiausiojo Viešpaties sąmonėje. Jei būtų kitaip, pasaulyje viešpatautų chaosas. Kad ir kaip meistriškai dailininkas nutapytų rožę drobėje, ji niekada neprilygs tikrajai. O jei taip, tai ar yra bent menkiausias pagrindas teigti, kad tikrasis rožės žiedas atsirado savaime, nedalyvaujant sąmonei, suteikusiai jam nepakartojamą grožį. Tokia kvaila mintis gali šauti į galvą tik visiškam neišmanėliui. Čia pateiktas pasaulio kūrimo ir naikinimo aprašymas visiškai aiškiai rodo, kad visabūtė aukščiausioji sąmonė veikia kaip preciziškai tiksliai pasaulio tvarką organizuojanti jėga. Tai faktas, liudijantis apie Aukščiausiojo Viešpaties visabūtiškumą. Tačiau atsiranda žmonių, kurie nors ir vadina save transcendentalistais, iš tikrųjų kvailumu pranoksta net užkietėjusius materialistus. Jie tvirtina irgi turį aukščiausią visa aprėpiančią sąmonę, nors jokių įrodymų negali pateikti. Kvailys nežino, kas vyksta už jo sienos, tačiau giriasi savo kosmine, visa aprėpiančia Aukščiausiojo Viešpaties sąmone. Kvailiams taip pat ne pro šalį būtų susipažinti su „Śrīmad-Bhāgavatam“. Tai padėtų jiems praregėti ir suprasti, kad, norint turėti aukščiausiąją sąmonę, vien kvailų pretenzijų neužtenka. Kas pretenduoja į aukščiausiosios sąmonės savininko vaidmenį, turėtų parodyti, ką gali fiziniame pasaulyje. Tačiau Naimiṣāraṇyos išminčiai nenusileido iki užkietėjusių materialistų bei apsišaukėlių transcendentalistų lygio. Jiems rūpėjo patikima informacija apie trascendentinę tikrovę ir jie įtempę ausis klausėsi šios srities autoritetų.

51 TEKSTAS

सूत उवाच
राज्ञा परीक्षिता पृष्टो यदवोचन्महामुनिः ।
तद्वोऽभिधास्ये शृणुत राज्ञः प्रश्नानुसारतः ॥५१॥

sūta uvāca
rājñā parīkṣitā pṛṣṭo yad avocan mahā-muniḥ
tad vo 'bhidhāsye śṛṇuta rājñaḥ praśnānusārataḥ

sūtaḥ uvāca – Śrī Sūta Gosvāmis atsakė; *rājñā* – valdovo; *parīkṣitā* – Parīkṣito; *pṛṣṭaḥ* – kaip paklausta; *yat* – ką; *avocat* – bylojo; *mahā-muniḥ* – didis išminčius; *tat* – tą patį dalyką; *vaḥ* – tau; *abhidhāsye* – aš paaiškinsiu; *śṛṇuta* – klausykis prašau; *rājñaḥ* – valdovo; *praśna* – klausimą; *anusārataḥ* – atsižvelgiant.

Śrī Sūta Gosvāmis tarė: Dabar aš jums papasakosiu kaip didis išminčius atsakė į Maharājos Parīkṣito klausimus. Todėl klausykit įdėmiai.

Komentaras: Bet kokį klausimą galima atsakyti, cituojant savo srities autoritetą, ir išmintingai auditorijai tai bus pakankamas pagrindas pripažinti atsakančiojo argumentacijos pagrįstumą. Šiuo principu vadovaujamasi teisminėje praktikoje. Geras advokatas gynybos argumentus grindžia teisminiu precedentu ir taip be didesnio vargo laimi bylą. Tai *paramparos* principas. Pripažinti šventraščių žinovai vengia nevykusių interpretacijų ir griežtai vadovaujasi *parampara*.

īśvaraḥ paramaḥ kṛṣṇaḥ sac-cid-ānanda-vigrahaḥ
anādir ādir govindaḥ sarva-kāraṇa-kāraṇam
(„Brahma-saṁhitā“ 5.1)

Todėl nusilenkime Aukščiausiajam Viešpačiui, kurio valia apima viską, be jokių išimčių.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti „Śrīmad-Bhāgavatam“ antrosios giesmės dešimtąjį skyrių, pavadintą „Bhāgavatam atsako į visus klausimus“.

Priedai

Apie autorių

Jo Dieviškoji Kilnybė A.C. Bhaktivedanta Svamis Prabhupāda į šį pasaulį atėjo 1896 metais Indijoje, Kalkutos mieste. Su savo dvasiniu mokytoju, Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvačiu Gosvāmiu, pirmą kartą susitiko Kalkutoje 1922 metais. Bhaktisiddhāntai Sarasvačiui, garsiam teologui ir šešiasdešimt keturių Gauḍīyos Maṭhų (Vedų institutų) įsteigėjui, patiko išsilavinęs jaunuolis, ir jis įtikino pastarąjį skirti savo gyvenimą Vedų žinojimui skleisti. Śrīla Prabhupāda tampa Bhaktisiddhāntos Sarasvačio pasekėju, o po vienuolikos metų (1933 m. Alahabade) – oficialiai inicijuotu mokiniu.

Pirmojo susitikimo metu Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvatis Ṭhākura paprašė Śrīlos Prabhupādos skelbti Vedų žinias anglų kalba. Vėlesniais metais Śrīla Prabhupāda parašo komentarus „Bhagavad-gītai“, prisideda prie Gauḍīyos Maṭhų veiklos, o 1944 metais pradeda leisti dvisavaitinį žurnalą anglų kalba – „Back to Godhead“ („Atgal pas Dievą“), kurį dabar Vakaruose toliau leidžia Jo mokiniai daugiau negu trisdešimčia kalbų.

1947 metais, pripažindama retą Śrīlos Prabhupādos išprusimą ir atsidavimą Viešpačiui, Gauḍīyos *vaiṣṇavų* bendrija suteikia jam „Bhaktivedantos“ titulą. 1950 metais, būdamas penkiasdešimt ketverių metų amžiaus, Śrīla Prabhupāda atsisako šeimyninio gyvenimo ir tampa *vānaprastha* – duoda atsiskyrėlio įžadus, daugiau laiko paskirdamas studijoms ir knygų rašymui. Jis išvyksta į šventą Vṛndāvanos miestą ir apsigyvena istorinėje viduramžių Rādhā-Dāmodaros šventykloje. Čia, kuklioje aplinkoje, jis keletą metų atsidėjęs studijuoja ir rašo. 1959 metais Śrīla Prabhupāda duoda *sannyāsos* įžadus. Rādhā-Dāmodaros šventykloje Śrīla Prabhupāda pradeda kurti savo gyvenimo šedevrą – daugiatomį 18 000 posmų „Śrīmad-Bhāgavatam“ („Bhāgavata Purāṇos“) vertimą su komentarais. Parašo „Easy Journey to Other Planets“ (lietuviškai „Anapus laiko ir erdvės“).

1965 metais, išleidęs tris „Bhāgavatam“ tomus, Śrīla Prabhupāda atvyksta į Jungtines Amerikos Valstijas įgyvendinti misijos, kurią jam pavedė dvasinis mokytojas. Vėliau jis išleidžia daugiau kaip šešiasdešimt tomų autoritetingų vertimų su komentarais bei studijų, kuriose apžvelgia Indijos religijos ir filosofijos klasikinius kūrinius.

1965 metais krovininiu laivu atvykęs į Niujorką, Śrīla Prabhupāda praktiškai neturėjo jokių lėšų. Tik kitų metų liepos mėnesį, patyręs didelius sunkumus, jis įkuria Tarptautinę Krišnos sąmonės organizaciją. Kai 1977 metais Śrīla Prabhupāda paliko šį pasaulį (lapkričio 14 d.), jo vadovaujama organizacija jau buvo išaugusi į pasaulinio masto konfederaciją,

kurią sudarė daugiau kaip šimtas *āśramų,* mokyklų, šventyklų, institutų bei žemės ūkio bendruomenių.

Vakarų Virdžinijoje Śrīla Prabhupāda įkūrė pirmąją Kṛṣṇos sąmonės žemės ūkio bendruomenę. Be to, Vakarų šalyse jis įvedė Vedų švietimo sistemą – *gurukulą*.

Śrīla Prabhupāda – taip pat ir keleto stambių tarptautinių kultūros centrų Indijoje įkūrimo iniciatorius. Numatyta, kad aplink Śrīdhāma Māyāpuros centrą Vakarų Bengalijoje iškils dvasinis miestas. Šiam grandioziniam užmojui įgyvendinti prireiks virš dešimties metų. Vṛndāvanoje (Indija) pastatyta didinga Kṛṣṇa-Balarāmos šventykla ir viešbutis svečiams iš viso pasaulio. Stambus kultūros bei švietimo centras yra ir Bombėjuje. Daugelyje svarbių Indijos vietų taip pat bus sukurti centrai.

Vis dėlto vertingiausias Śrīlos Prabhupādos indėlis – tai jo knygos. Mokslininkų nepaprastai vertinamos už autoritetingumą, minties gilumą ir aiškumą, jos naudojamos kaip akademiniai vadovėliai daugelyje koledžų. Śrīlos Prabhupādos raštai išversti daugiau kaip į 50 kalbų. Leidykla „The Bhaktivedanta Book Trust“, įsteigta 1972 metais Śrīlos Prabhupādos knygoms publikuoti, šiuo metu yra pati stambiausia Indijos religijos bei filosofijos literatūros leidėja pasaulyje.

Jau būdamas garbingo amžiaus, per dvylika metų Śrīla Prabhupāda su paskaitomis keturiolika kartų apkeliavo planetą, pabuvojo šešiuose kontinentuose. Nepaisant to, kad buvo labai užimtas, Śrīla Prabhupāda visą laiką daug rašė. Jo raštai sudaro ištisą Vedų filosofijos, religijos, literatūros bei kultūros biblioteką.

Cituoti šaltiniai

Knygoje cituojami arba minimi šventraščiai. Skaičiai nurodo skyrių ir tekstą.

Naudojami sutrumpinimai dažniausiai cituojamiems šventraščiams: „Bhagavad-gītā“ – BG, „Śrīmad-Bhāgavatam“ – SB.

„Āyur-veda“ 9.34
„Brahma-vaivarta Purāṇa“ 3.19
„Brahma-saṁhitā“ 4.6, 5.11-12, 6.22, 6.33-34, 6.39, 6.42, 9.6, 9.35, 9.37, 10.3, 10.7, 10.46, 10.51
„Bṛhad-āraṇyaka Upaniṣada“ 2.32, 9.33
„Bhagavad-gītā“ 1.39, 2.5, 2.17, 2.21, 3.10-11, 3.17, 4.4, 4.6, 4.8, 4.11, 4.13-14, 4.16, 4.20, 5.11, 5.17, 6.1, 6.6, 6.21, 6.24, 6.28, 6.32-37, 6.39-41, 7.5, 7.18, 7.26, 9.33-37, 9.42-43, 9.45, 10.8-10, 10.13, 10.25, 10.35-40, 10.42-46
„Vedānta-sūtra“ 5.15, 6.18
„Viṣṇu Purāṇa“ 9.36
„Garuda Purāṇa“ 9.36
„Gopāla-tāpanī Upaniṣada“ 9.37
„Īśopaniṣada“ 4.14
„Kaṭha Upaniṣada“ 4.7, 4.14, 5.17, 9.33, 9.36
„Liṅga Purāṇa“ 9.36
„Muṇḍaka Upaniṣada“ 4.14
„Nārada-pañcarātra“ 6.1
„Padma Purāṇa“ 9.36
„Skanda Purāṇa“ 9.33, 9.36, 10.46
„Hari-bhakti-sudhodaya“ 9.39
„Caitanya-caritāmṛta“ 4.19, 10.45
„Švetāśvatara Upaniṣada“ 4.5, 4.14, 6.36
„Śikṣāṣṭaka“ 4.4
„Śrīmad-Bhāgavatam“ 1.10, 3.23, 4.4, 4.6, 4.16, 5.22, 6.38, 6.41, 9.18, 9.33, 9.35-37, 10.7, 10.45

Žodynėlis

Ācārya – idealus mokytojas, mokantis savo pavyzdžiu; dvasinis mokytojas.
Acintya-bhedābheda-tattva – Dievo ir Jo energijų „nesuvokiamos vienovės ir skirtybės doktrina, kurią skelbia Viešpats Caitanya.
Ahiṁsā prievartos nenaudojimas.
Ārati – sveikinimo ceremonija, kurios metu Viešpačiui giedamos giesmės, aukojamas maistas, lempelė, vėduoklė, gėlės ir smilkalai.
Arcana – viš dvasinės tarnystės rūšių; Dievybės garbinimas šventykloje.
Āśrama – viena iš dvasinio tobulėjimo pakopų; žr. taip pat *Brahmacarya; Gṛhastha; Vānaprastha; Sannyāsa.*
Āṣṭa siddhis – aštuoni jogos praktika išsiugdomi tobulumai.
Asura – demonas ateistas; primityvus materialistas.
Avatāra – Aukščiausiojo Viešpaties įsikūnijimas arba inkarnacija.
Avyakta – neišreikštas.

Bhagavad-gīta – Aukščiausiojo Viešpaties Kṛṣṇos ir Jo atsidavusio pasekėjo Arjunos dialogas, apibūdinantis dvasinę tarnystę kaip svarbiausią priemonę siekiant dvasinio tobulumo ir galutinį dvasinio tobulumo tikslą.
Bhaktas – atsidavęs Aukščiausiojo Viešpaties pasekėjas.
Bhakti-yoga – jungtis su Aukščiausiuoju per dvasinę tarnystę.
Brahmacarya – skaistybės įžado besilaikančio mokinio gyvenimas; pasak Vedų, pirmasis dvasinio tobulėjimo kelias.
Brahmanas – Absoliuti Tiesa; dažniausiai beasmenis Absoliuto aspektas.
Brahmanai (brāhmaṇos) – išminčiai, šventikai; pirmoji Vedų socialinės sistemos klasė.
Brahmavādis – impersonalistai tarp transcendentalistų.

Cetana – sąmoninga gyvoji būtybė.

Deva-dāsis – dainininkės ir šokėjos moterys tarnaujančios dievybėms.
Dharma – religija, priedermė; paprastai žymi svarbiausią gyvų būtybių prigimtinį bruožą – amžinąją tarnystę Viešpačiui.

Ekādaśis – ypatinga diena, skirta daugiau prisiminti Viešpatį; vienuoliktoji diena po mėnulio pilnaties ir jaunaties. Šią dieną maistui nevartojami grūdiniai ir ankštiniai produktai.

Goloka Vṛndāvana (Kṛṣṇaloka) – aukščiausioji dvasinė planeta, Viešpaties Kṛṣṇos buveinė.
Gopės – Kṛṣṇos draugės piemenaitės, labiausiai atsidavusios ir artimiausios Viešpaties pasekėjos.
Gṛhastha – gyvenimas šeimoje vadovaujantis Vedų nurodymais; antrasis dvasinio tobulėjimo kelias.
Guru – dvasinis mokytojas.

Hare Kṛṣṇa mantra – žr. *Mahā-mantra*.

Yajña – aukojimas; Aukščiausiasis Viešpats , kuriam skiriamos visos aukos; galutinis aukų objektas.
Yugos – cikliškai besikartojantys keturi amžiai (epochos), galiojantys visoje visatoje.

Jīva-tattvos – gyvos būtybės, atomo dydžio Aukščiausiojo Viešpaties dėlelės.
Jogas – transcendentalistas, siekiantis jungties su Aukščiausiuoju.

Kali-yuga (Kali amžius) – dabartinis amžius, kuriam būdinga nesantaikos dvasia. Paskutinysis iš keturių *yugų.* Prasidėjo prieš 5 000 metų.
Karatālos – lėkštelės, kuriomis grojama *kīrtanos* metu.
Karma – materiali karminė veikla, sukurianti pasekmes.
Karma-kāṇḍa – Vedų dalis aprašanti ritualus, kurių tikslas materialinė nauda.
Karma-yoga – Dievo pažinimo kelias paskiriant Jam savo darbo vaisius.
Karmis – žmogus, užsiimantis karmine veikla, materialistas.
Kīrtana – dvasinės tarnystės metodas, Aukščiausiojo Viešpaties vardų giedojimas ir šlovinimas.
Kṛṣṇaloka – žr. Goloka Vṛndāvana.
Kṣatriyos – kariai arba valdovai; antroji Vedų socialinės visuomenės klasė.

Mahā-mantra – didžioji išsivadavimo giesmė: „ Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare / Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare.
Mantra – transcendentinis garsas arba Vedų himnas, išvaduojantis protą iš iliuzijos.
Mathurā – Viešpaties Kṛṣṇos buveinė; Vṛndāvanos apylinkės. Čia jis gimė ir grįžo, kai baigėsi Jo vaikystės žaidimai Vṛndāvanoje.

Māyā – žemesnioji, iliuzinė Aukščiausiojo viešpaties energija, valdanti materialią kūriniją; savo amžinojo ryšio su Kṛṣṇa užmiršimas.
Māyāvādžiai – filosofai impersonalistai, galutinę Absoliuto išraišką suvokiantys kaip neturinčią pavidalo ir teigiantys, esą gyvos būtybės lygios Dievui.
Mṛdaṅga – molinis būgnas, kuriuo grojama garbinant Viešpatį.

Nārāyaṇa-para – tas, kuris pašventė savo gyvenimą Aukščiausiajam Viešpačiui – Nārāyaṇai, arba Kṛṣṇai.

Paramparā – mokinių seka, kuriai priklauso *bona fide* dvasiniai mokytojai.
Prajāpatis – pusdieviai atsakingi už visatos apgyvendinimą.
Prasādam – Viešpaties malonė; maistas ar daiktai, sudvasinti paaukojus juos Aukščiausiajam Viešpačiui.
Puruṣa-avatāros – trys pirminės Aukščiausiojo Viešpaties ekspansijos, kuriančios visatą.

Ṛṣis – išminčius.

Sat-cit-ānanda – amžinybė, palaima ir visiškas žinojimas.
Sat-cit-ānanda-vigraha – amžinas spinduliuojantis palaimą bei išmintį transcendentinis Viešpaties pavidalas.
Saṅkīrtana – kongregacinis arba viešas Aukščiausiojo Viešpaties Kṛṣṇos šlovinimas, paprastai giedant Viešpaties šventuosius vardus.
Sannyāsa – gyvenimas atsižadėjus pasaulio; pasak Vedų, ketvirtoji dvasinio tobulėjimo pakopa.
Sarva-jña – tas, kuris žino viską – praeitį, dabartį, ateitį.
Sāttvika – dorybės guņoje.
Svāmis – tas, kuris valdo jausmus ir protą; pasaulio atsižadėjusio žmogaus (*sannyāsio*) titulas.

Śāstra – apreikštieji šventraščiai; pavyzdžiui, Vedų raštai.
Śravaṇaṁ kīrtanaṁ viṣṇoḥ -- dvasinės tarnystės metodas; pasakojimų apie Viešpatį Viṣṇu, arba Kṛṣṇą, klausymasis ir jo šlovinimas giesmėmis.
Śūdros – darbininkai; ketvirtoji Vedų socialinės sistemos klasė.

Tapasya – askezė; savanoriškas apsiribojimas aukščiausiajam gyvenimo tikslui pasiekti.
Tilaka – palankūs molio ženklai, kuriais bhaktai žymisi kaktą ir kitas kūno vietas.

Vaikuṇṭha – dvasinis pasaulis, kur nėra rūpesčių.
Vaiṣnava – Aukščiausiojo Viešpaties Viṣṇu , arba Kṛṣṇos, atsidavęs pasekėjas; bhaktas.
Vaišyos – ūkininkai ir prekijai; trečioji Vedų socialinės sistemos klasė.
Vānaprastha – atsižadėjęs šeimyninio gyvenimo; pasak Vedų, trečioji dvasinio tobulėjimo pakopa.
Varṇa – viena iš keturių Vedų socialinės sistemos klasių. Priklausomybę *varṇai* lemia žmogaus veiklos pobūdis ir gamtos *guṇų* įtaka jam. Žr. taip pat *Brahmanai; Kṣatriyos; Vaišyos; Šūdros*.
Varṇāśrama-dharma – Vedų sistema, skirianti visuomenę į keturias klases ir keturis dvasinio tobulėjimo etapus; žr. taip pat *Varṇa; Āśrama*.
Veda-vāda-rata – tas, kuris duoda savo paaiškinimus Vedoms; *smārta*.
Vedos – pirminiai šventraščiai, išėję iš Paties Viešpaties Kṛṣṇos lūpų.
Vibhūti – Aukščiausiojo Viešpaties turtai ir šlovė.
Virāṭ-rūpa – koncepcija apie fizinės visatos ir Viešpaties kūno panašumą.
Viṣṇu – Aukščiausiasis Viešpats; Viešpaties Kṛṣṇos ekspancijos, tiek egzistuojančios Vaikuṇṭhos pasaulyje, tiek kuriančios ir palaikančios materialias visatas.
Viṣṇu-tattva – Dievo būvis arba kategorija; žymi pirmines Aukščiausiojo Viešpaties ekspancijas.
Vṛndāvana – Kṛṣṇos amžinoji buveinė, kurioje iki galo atsiskleidžia Jo patrauklūs bruožai; kaimelis Indijoje, kuriame prieš 5 000 metų vyko Viešpaties vaikystės žaidimai.
Vyāsadeva – Viešpaties Kṛṣṇos įsikūnijimas, dovanojęs žmonijai Vedas, Purāṇas, „Vedānta-sūtrą ir „Mahābhāratą .

Kaip tarti sanskritą

Įvairiais istorijos tarpsniais sanskritui užrašyti vartotos skirtingos abėcėlės. Labiausiai paplitusi iš jų tebėra *devanāgarī* (pažodžiui „raštas, vartojamas pusdievių miestuose“). *Devanāgarī* abėcėlėje keturiasdešimt aštuonios raidės: trylika balsių ir trisdešimt penkios priebalsės. Senovės sanskritologai sudarė *devanāgarī* abėcėlę atsižvelgdami į praktinius kalbos poreikius, vėliau šią rašto sistemą perėmė Vakarų pasaulio mokslininkai.

Šiame leidime sanskrito žodžiai pateikiami pagal lotyniškąją sanskrito transliteracijos sistemą, kuri tiksliai atkartoja sanskrito rašybą. Kiekvieną *devanāgarī* simbolį žymi atitinkama lotyniška raidė (su diakritiniu ženklu arba be jo) arba šių raidžių junginys. Taigi knygoje rašoma: **Kṛṣṇa** (o tariama *krišna*), **Caitanya** (*Čaitanja*), **Śrīla Prabhupāda** (*Šryla Prabhupada*), **Arjuna** (*Ardžuna*), **ācārya** (*ačarja*), **prakṛti** (*prakriti*), **yoga** (*joga*) ir pan. Žemiau pateikiamas smulkesnis rašybos ir tarimo paaiškinimas.

Balsės

अ **a** आ **ā** इ **i** ई **ī** उ **u** ऊ **ū** ऋ **ṛ**

ॠ **ṝ** ऌ **ḷ** ए **e** ऐ **ai** ओ **o** औ **au**

Priebalsės

Guturalinės:	क **ka**	ख **kha**	ग **ga**	घ **gha**	ङ **ṅa**
Palatalinės:	च **ca**	छ **cha**	ज **ja**	झ **jha**	ञ **ña**
Cerebralinės:	ट **ṭa**	ठ **ṭha**	ड **ḍa**	ढ **ḍha**	ण **ṇa**
Dentalinės:	त **ta**	थ **tha**	द **da**	ध **dha**	न **na**
Labialinės:	प **pa**	फ **pha**	ब **ba**	भ **bha**	म **ma**
Pusbalsės:	य **ya**	र **ra**	ल **la**	व **va**	
Sibiliantai:	श **śa**	ष **ṣa**	स **sa**		
Aspirata:	ह **ha**	Anusvāra: ं **ṁ**		Visarga: ः **ḥ**	

Skaitmenys

०–0 १–1 २–2 ३–3 ४–4 ५–5 ६–6 ७–7 ८–8 ९–9

Balsės, einančios po priebalsių, rašomos taip:

ा **ā** ि **i** ी **ī** ु **u** ू **ū** ृ **ṛ** ॄ **ṝ** ॅ **e** ै **ai** ॊ **o** ौ **au**

Pavyzdžiui: क **ka** का **kā** कि **ki** की **kī** कु **ku** कू **kū**

कृ **kṛ** कॄ **kṝ** कॢ **kḷ** के **ke** कै **kai** को **ko** कौ **kau**

Paprastai kelios viena po kitos einančios priebalsės susilieja ir virsta nauja raide (vadinamąja ligatūra), pvz.: क्ष **kṣa** त्र **tra**

Jeigu po priebalsės nerašoma jokia balsė, laikoma, kad po šios priebalsės eina balsė **a**.

Virāma (्) nurodo, kad žodis baigiasi priebalse: क्

Avagraha (ऽ) – apostrofas (').

Balsiai tariami:

a – kaip trumpasis **a** žodyje „k**a**d“
ā – kaip ilgasis **a** žodyje „l**a**šas“
ai – kaip dvibalsis **ai** žodyje „m**ai**stas“
au – kaip dvibalsis **au** žodyje „**au**ka“
e – kaip ilgasis **e** žodyje „k**e**lias“
i – kaip trumpasis **i** žodyje „t**i**k“
ī – kaip ilgasis **y** žodyje „l**y**ja“
ḷ – kaip junginys **lri**
o – kaip dvibalsis **ou** žemaičių žodyje „d**uo**na“ [douna]
ṛ – kaip **ri** žodyje „**ri**mas“
ṝ – kaip **ry** žodyje „**ry**tas“
u – kaip trumpasis **u** žodyje „k**u**r“
ū – kaip ilgasis **ū** žodyje „d**ū**mai“

Priebalsiai tariami:

Guturaliniai
(galinė liežuvio dalis prispaudžiama prie minkštojo gomurio)
g – kaip **g** žodyje „**g**aiva“
k – kaip **k** žodyje „**k**ulti“
ṅ – kaip **n** žodyje „di**n**go“
gh – kaip junginys **gh**
kh – kaip junginys **kh**

Labialiniai
(tariami lūpomis)
b – kaip **b** žodyje „**b**anga“
m – kaip **m** žodyje „**m**ama“
p – kaip **p** žodyje „**p**ora“
bh – kaip junginys **bh**
ph – kaip junginys **ph**

Dentaliniai
(liežuvio priešakinė dalis liečia dantis)
d – kaip **d** žodyje „**d**alia“
n – kaip **n** žodyje „**n**ašta“
t – kaip **t** žodyje „**t**iesa“
dh – kaip junginys **dh**
th – kaip junginys **th**

Palataliniai
(liežuvio vidurys pakeliamas prie kietojo gomurio)
c – kaip **č** žodyje „**č**ia“
j – kaip **dž** žodyje „**dž**ius“
ñ – kaip **n** žodyje „po**n**ia“
ch – kaip junginys **čh**
jh – kaip junginys **džh**

Pusbalsiai
y – kaip **j** žodyje „**j**au“
l – kaip **l** žodyje „**l**inas“
r – kaip **r** žodyje „**r**asa“
v – kaip **v** žodyje „**v**alia“

Sibiliantai
s – kaip **s** žodyje „**s**aulė“
ś – kaip minkštasis **š** žodyje „**š**iaudas“
ṣ – kaip **š** žodyje „**š**altis“

Aspirata
h – kaip **h** žodyje „**h**alė“

Visarga
ḥ – stipri aspirata, paprastai stovinti žodžio gale; eilutės pabaigoje **aḥ** tariama kaip **aha,** o **iḥ** kaip **ihi**.

Anusvāra
ṁ – grynas nosinis garsas, tariamas kaip **n** prancūzų žodyje „bo**ṅ**“.

Cerebraliniai (ṭ, ṭh, ḍ, ḍh, ṇ) tariami panašiai kaip dentaliniai, tačiau liežuvio smaigalys neliečia dantų, bet užsiriečia į viršų ir apatine puse liečia priešakinę kietojo gomurio dalį.

Junginys **jñ** tariamas kaip **gj** (pvz.: ya**jñ**a – kaip ja**gj**a).

Skaitant sanskritą nėra griežtų nurodymų, kaip kirčiuoti skiemenis, taip pat nereikia daryti pauzių tarp žodžių, esančių vienoje eilutėje. Paprastai skiemenys skiriami pagal ilgumą. Ilgieji skiemenys yra tie, kurių balsis ilgas (**ā, ai, au, e, ī, o, ṝ, ū**) arba kurių trumpasis balsis stovi prieš kelis priebalsius (įskaitant **ḥ** ir **ṁ**). Šiuo atveju aspiruoti priebalsiai (po kurių eina **h**) laikomi vienu priebalsiu.

Sanskrito posmų rodyklė

Rodyklę sudaro pirmos ir trečios „Śrīmad-Bhāgavatam“ posmų eilutės. Skaičiai nurodo skyrių ir tekstą.

ābhāsaś ca nirodhaś ca 10.7
abhyasen manasā śuddhaṁ 1.17
adhidaivam athādhyātmam 10.14
ādhipatya-kāmaḥ sarveṣāṁ 3.6
adhītavān dvāparādau 1.8
adhyarhaṇīyāsanam āsthitaṁ paraṁ 9.17
adīna-līlā-hasitekṣaṇollasad- 2.12
āditsor anna-pānānām 10.29
ādyo 'vatāraḥ puruṣaḥ parasya 6.42
ahaṁ bhavān bhavaś caiva 6.13
ahaṁ bhavo yajña ime prajeśā 6.43
aham evāsam evāgre 9.33
āhedam ādi-puruṣākhila-loka-nātha 7.15
ahny āpṛtaṁ niśi śayānam 7.31
ayajan vyaktam avyaktaṁ 6.29
ayaṁ tu brahmaṇaḥ kalpaḥ 10.46
āyur harati vai puṁsām 3.17
āyuṣ-kāmo 'śvinau devau 3.5
ajaḥ sṛjati bhūtāni 8.9
akāmaḥ sarva-kāmo vā 3.10
amṛtaṁ kṣemam abhayaṁ 6.19
amunī bhagavad-rūpe 10.35
anādi-madhya-nidhanaṁ 10.34
ananta-vīryaḥ śvasitaṁ mātariśvā 1.33
aṇḍa-kośe śarīre 'smin 1.25
anye ca ye preta-piśāca-bhūta- 6.44
anye ca śālva-kuja-balvala- 7.34
anye ca vividhā jīvā 6.15
annādya-kāmas tv aditiṁ 3.4
antaḥ śarīra ākāśāt 10.15
antaḥ-sarasy uru-balena pade 7.15
anta-kāle tu puruṣa 1.15
antarhitendriyārthāya 9.39
antar-mahārṇava upāgatam ādi- 7.1
antas tri-lokyās tv aparo 6.20
ante tv adharma-hara-manyu- 7.39
anuprāṇanti yaṁ prāṇāḥ 10.16
ānupūrvyeṇa tat sarvam 8.29
anvaya-vyatirekābhyāṁ 9.36
apāṁ vīryasya sargasya 6.8
apānantam apānanti 10.16
apare cānutiṣṭhanti 8.25
apaśyatām ātma-tattvaṁ 1.2
āpīyatāṁ karṇa-kaṣāya-śoṣān 6.46
āsīd yad-udarāt padmaṁ 8.8
āsisṛpsoḥ puraḥ puryā 10.28
asmat-prasāda-sumukhaḥ kalayā 7.23
āsthāya yogaṁ nipuṇaṁ samāhitas 6.35
aṣṭādhipatyaṁ guṇa-sannivāye 2.22
āśu sampadyate yoga 1.21
aśvāśvatary-uṣṭra-gajā nakhāni 1.35
aśvinor oṣadhīnāṁ ca 6.2
ataḥ kavir nāmasu yāvad arthaḥ 2.3
ataḥ paraṁ sūkṣmatamam 10.34
atapyata smākhila-loka-tāpanaṁ 9.8
athābhidhehy aṅga mano-'nukūlaṁ 3.25
athaikaṁ pauruṣaṁ vīryaṁ 10.14
atho anantasya mukhānalena 2.26
ātma-jāyā-sutāgāra- 4.2
ātma-māyām ṛte rājan 9.1
ātman bhāvayase tāni 5.5
ātman yadṛcchayā prāptaṁ 5.21
ātmānam ātmany avarudhya dhīro 2.16
ātmānaṁ krīḍayan krīḍan 4.7
ātmano bandha-mokṣau ca 8.22
ātmano 'yanam anvicchann 10.10
ātma-śaktim avaṣṭabhya 5.5
ātma-tattva-viśuddhy-arthaṁ 9.4
ātmātmany ātmanātmānaṁ 6.39
ātmavit-sammataḥ puṁsāṁ 1.1
atra pramāṇaṁ hi bhavān 8.25
atra sargo visargaś ca 10.1
atrer apatyam abhikāṅkṣata āha 7.4
avatārānucaritaṁ 8.17
avatārānucaritaṁ 10.5
avijñāya paraṁ matta 5.10
aviklavas te parikarmaṇi sthito 9.30
āvirhitas tv anuyugaṁ sa hi 7.36
avyaktam āhur hṛdayaṁ manaś ca 1.34
avyakta-rasa-sindhūnāṁ 6.11

babhāṣa īṣat-smita-śociṣā girā 9.19
badhnanti nityadā muktaṁ 5.19
bāhavo loka-pālānāṁ 6.6
bahu-rūpa ivābhāti 9.2
bāla-krīḍanakaiḥ krīḍan 3.15
bandhu-tyāga-nimittaṁ ca 10.50
barhāyite te nayane narāṇāṁ 3.22
bhadraṁ prajānām anvicchann 9.40
bhagavac-chikṣitam ahaṁ 9.29
bhagavān brahma kārtsnyena 2.34
bhagavan sarva-bhūtānām 9.25
bhagavān sarva-bhūteṣu 2.35
bhagavaty acalo bhāvo 3.11
bhāraḥ paraṁ paṭṭa-kirīṭa-juṣṭam 3.21
bhavān kalpa-vikalpeṣu 9.37
bhrājiṣṇubhir yaḥ parito virājate 9.13
bhṛtya-prasādābhimukhaṁ dṛg-āsavaṁ 9.16
bhūya eva vivitsāmi 4.6
bhūyo namaḥ sad-vṛjina-cchide 4.13
bhūmeḥ suretara-varūtha- 7.26
bhūmy-ap-tejomayāḥ sapta 10.31
bhuṅkte guṇān ṣoḍaśa ṣoḍaśātmakaḥ 4.23
bhū-pātāla-kakub-vyoma- 8.15
bhūrlokaḥ kalpitaḥ padbhyāṁ 5.38
bhūrlokaḥ kalpitaḥ padbhyāṁ 5.42
bhūta-bhavya-bhavac-chabda 8.12
bhūtair mahadbhir ya imāḥ puro 4.23
bhūta-mātrendriya-dhiyāṁ 10.3
bibharmi tapasā viśvaṁ 9.24
bibharti bhūriśas tv ekaḥ 4.9
bile batorukrama-vikramān ye 3.20
bodhyamānasya ṛṣibhir 10.22
brahmañ chreyaḥ-pariśrāmaḥ 9.21
brahmaṇā codito brahman 8.1
brahmānanaṁ kṣatra-bhujo mahātmā 1.37
brahmaṇe bhagavat-proktaṁ 8.28
brahmaṇe darśayan rūpam 9.4
brahmaṇo guṇa-vaiṣamyād 10.3
brahmarāto bhṛśaṁ prīto 8.27
brahma-varcasa-kāmas tu 3.2
brūhi nas tad idaṁ saumya 10.50

cacāra tīrthāni bhuvas 10.48
cakraṁ ca dikṣv avihataṁ daśasu 7.20
cakreṇa nakra-vadanaṁ vinipāṭya 7.16
caskambha yaḥ sva-rahasāskhalatā 7.40
catur-bhujaṁ kañja-rathāṅga- 2.8
chandāṁsy anantasya śiro gṛṇanti 1.31
chandomayo makhamayo 'khila- 7.11
chindyād asaṅga-śastreṇa 1.15
ciraṁ bhṛtena tapasā 9.20
cīrāṇi kiṁ pathi na santi diśanti 2.5

dadarśa tatrākhila-sātvatāṁ patiṁ 9.15
dadṛśe yena tad-rūpaṁ 8.9
daityendram āśu gadayābhipatantam 7.14
daśamasya viśuddhy-arthaṁ 10.2
dehāpatya-kalatrādiṣv 1.4
dehe sva-dhātu-vigame 7.49
deva-deva namas te 'stu 5.1
deva-dviṣāṁ nigama-vartmani 7.37
devarṣiḥ paripapraccha 9.43
devatānukramaḥ kalpaḥ 6.26
devīṁ māyāṁ tu śrī-kāmas 3.3
dhanvantariś ca bhagavān svayam 7.21
dharmārtha uttama-ślokaṁ 3.8
dharmasya dakṣa-duhitary ajaniṣṭa 7.6
dharmasya mama tubhyaṁ ca 6.12
dhartocchilīndhram iva sapta- 7.32
dhautātmā puruṣaḥ kṛṣṇa- 8.6
dhyāyate brahma paramaṁ 9.45
dhunoti śamalaṁ kṛṣṇaḥ 8.5
dig-vātārka-praceto 'śvi- 5.30
divā cārthehayā rājan 1.3
divyaṁ sahasrābdam amogha-darśano 9.8
dyaur akṣiṇī cakṣur abhūt pataṅgaḥ 1.30
dravyaṁ karma ca kālaś ca 5.14
dravyaṁ karma ca kālaś ca 10.12
dravyaṁ vikāro guṇa indriyāṇi 6.42
dravya-śaktiḥ kriyā-śaktir 5.24
dṛśyair buddhy-ādibhir draṣṭā 2.35
dṛṣṭvātmano bhagavato 7.6
dūre suhṛn-mathita-roṣa-suśoṇa- 7.24
durvibhāvyam ivābhāti 4.8
duṣṭeṣu rājasu damaṁ vyadadhāt 7.20
dve jānunī sutalaṁ viśva-mūrter 1.27
dvi-vidhāś catur-vidhā ye 'nye 10.40

ekaḥ sṛjasi bhūtāni 5.4
ekaikaśo 'ṅgāni dhiyānubhāvayet 2.13
ekam ekatarābhāve 10.9
eko nānātvam anvicchan 10.13
etac chuśrūṣatāṁ vidvan 3.14
etad bhagavato rūpaṁ 10.33
etad veditum icchāmi 8.2
etāṁ gatiṁ bhāgavatīṁ gato yaḥ 2.31
etan mataṁ samātiṣṭha 9.37
etan me pṛcchataḥ sarvaṁ 5.8

etan nirvidyamānānām 1.11
etāvad eva jijñāsyaṁ 9.36
etāvān eva yajatām 3.11
etāvān sāṅkhya-yogābhyāṁ 1.6
ete sṛtī te nṛpa veda-gīte 2.32
evam etan nigaditaṁ 3.1
evaṁ purā dhāraṇayātma-yonir 2.1
evaṁ sva-citte svata eva siddha 2.6
evaṁ virājaṁ pratapaṁs 6.17

gāyan guṇān daśa-śatānana ādi- 7.41
gandharvāpsaraso yakṣā 6.14
gandharva-vidyādhara-cāraṇāpsaraḥ 1.36
gandharva-vidyādhara-cāraṇeśā 6.44
gatayo matayaś caiva 6.27
gata-vyalīkair aja-śaṅkarādibhir 4.19
gatiṁ jigīṣataḥ pādau 10.25
ghrāṇena gandhaṁ rasanena vai 2.29
gopair makhe pratihate vraja- 7.32
graharkṣa-ketavas tārās 6.15
gṛhāt pravrajito dhīraḥ 1.16
gṛhīta-cetā rājarṣe 1.9
gṛhīta-māyoru-guṇaḥ 6.31
gṛhīta-śakti-tritayāya dehinām 4.12
gṛhṇīta yad yad upabandham amuṣya 7.30
grīvāyāṁ janaloko 'sya 5.39
guṇānāṁ guṇināṁ caiva 8.14
guṇātmakānīndriyāṇi 10.32

harer adbhuta-vīryasya 8.2
hāso janonmāda-karī ca māyā 1.31
hastau ruruhatus tasya 10.24
havya-kavyāmṛtānnānāṁ 6.1
hiṁsāyā nirṛter mṛtyor 6.9
hṛdā svarloka urasā 5.38
hṛṣīkeśam anusmṛtya 4.11

idaṁ bhāgavataṁ nāma 1.8
idaṁ bhāgavataṁ nāma 7.51
idaṁ ca deva-yajanaṁ 6.24
iyān asāv īśvara-vigrahasya 1.38
īkṣeta cintāmayam enam īśvaraṁ 2.12
ikṣvākur aila-mucukunda-videha- 7.44
indrādayo bāhava āhur usrāḥ 1.29
indram indriya-kāmas tu 3.2
īśasya keśān vidur ambuvāhān 1.34
iṣṭā-pūrtasya kāmyānāṁ 8.21
iti sambhṛta-sambhāraḥ 6.28
iti te 'bhihitaṁ tāta 6.33
ity abhivyāhṛtaṁ rājā 3.13
ity upāmantrito rājñā 4.11
itthaṁ munis tūparamed vyavasthito 2.19
itttham-bhāvena kathito 10.44

jajñe ca kardama-gṛhe dvija 7.3
jale caitasya suciraṁ 10.19
janma-lābhaḥ paraḥ puṁsām 1.6
jānubhyāṁ sutalaṁ śuddhaṁ 5.40
jātaḥ kariṣyati janānupalakṣya- 7.26
jāto rucer ajanayat suyamān 7.2
jighṛkṣatas tvaṁ nirbhinnā 10.23
jihvāsatī dārdurikeva sūta 3.20
jitaṁ jitaṁ sthānam apohya 2.13
jitāsano jita-śvāso 1.23
jīvañ chavo bhāgavatāṅghri-reṇuṁ 3.23
jyāyān guṇair avarajo 'py aditeḥ 7.17
jyotirmayo vāyum upetya kāle 2.28
jñānaṁ ca bhāgavatam ātma- 7.19
jñānaṁ yad āpratinivṛtta-guṇormi- 3.12
jñānaṁ parama-guhyaṁ me 9.31
jñāna-śaktiḥ kriyā-śaktir 5.31

kaivalya-sammata-pathas tv atha 3.12
kālād guṇa-vyatikaraḥ 5.22
kāla-karma-svabhāva-stho 5.34
kālaṁ karma svabhāvaṁ ca 5.21
kālasyānugatir yā tu 8.13
kāle ca deśe ca mano na sajjayet 2.15
kālena mīlita-dhiyām avamṛśya 7.36
kālena nātidīrgheṇa 8.4
kāma-kāmo yajet somam 3.9
kāmaṁ dahanti kṛtino nanu roṣa- 7.7
karāmalaka-vad viśvaṁ 5.3
kārya-kāraṇa-kartṛtve 5.19
karmaṇo janma mahataḥ 5.22
karṇau ca nirabhidyetāṁ 10.22
karṇau diśāṁ ca tīrthānāṁ 6.3
kartṛtva-pratiṣedhārthaṁ 10.45
kas tāṁ tv anādṛtya parānucintām 2.7
kas tasya medhraṁ vṛṣaṇau ca 1.32
kathā hari-kathodarkāḥ 3.14
kathayasva mahābhāga 8.3
kaṭy-ādibhir adhaḥ sapta 5.36
kecit sva-dehāntar-hṛdayāvakāśe 2.8
keśa-śmaśru-nakhāny asya 6.5
khagān mṛgān paśūn vṛkṣān 10.39
khaṭvāṅgo nāma rājarṣir 1.13
kim anyat prṣṭavān bhūyo 3.13

kiṁ pramattasya bahubhiḥ 1.12
kinnarāpsaraso nāgān 10.38
kirāta-hūṇāndhra-pulinda-pulkaśā 4.18
kirīṭinaṁ kuṇḍalinaṁ catur-bhujaṁ 9.16
krīḍan vane niśi niśākara-raśmi- 7.33
krīḍasy amogha-saṅkalpa 9.28
kṛṣṇānubhāva-śravaṇe 4.3
kṛṣṇe niveśya niḥsaṅgaṁ 8.3
kṣatraṁ kṣayāya vidhinopabhṛtaṁ 7.22
kṣattuḥ kauśāraves tasya 10.49
kṣemaṁ na vindanti vinā yad- 4.17
kṣīrodadhāv amara-dānava- 7.13
kṣmāṁ vāmanena jagṛhe tripada- 7.17
kuśalākuśalā miśrāḥ 10.40
kūṣmāṇḍonmāda-vetālān 10.39

lasan-mahā-ratna-hiraṇmayāṅgadaṁ 2.9
lokair amuṣyāvayavāḥ 8.11
lokān ghnatāṁ mati-vimoham 7.37
lokasya sadyo vidhunoti kalmaṣaṁ 4.15
loka-trayasya mahatīm aharad yad 7.2

mahā-bhāgavato rājan 9.42
mahātalaṁ tu gulphābhyāṁ 5.41
mahātalaṁ viśva-sṛjo 'tha gulphau 1.26
mahatāṁ cānucaritaṁ 8.16
mahatas tu vikurvāṇād 5.23
mahimaiṣa tato brahman 6.18
mahītalaṁ taj-jaghanaṁ mahīpate 1.27
mahy-ādibhiś cāvaraṇair 10.33
māyāṁ varṇayato 'muṣya 7.53
māyāṁ vividiṣan viṣṇor 9.42
manaḥ karmabhir ākṣiptaṁ 1.18
manaḥ sarva-vikārātmā 10.32
manaḥ sva-buddhyāmalayā niyamya 2.16
māndhātr-alarka-śatadhanv-anu- 7.44
manīṣitānubhāvo 'yaṁ 9.22
mano yacchej jita-śvāso 1.17
mano nirviṣayaṁ yuktvā 1.19
manvantarāṇi sad-dharma 10.4
manvantareśānukathā 10.1
mātṝ rakṣaḥ-piśācāṁś ca 10.38
matsyo yugānta-samaye 7.12
muhūrtāt sarvam utsṛjya 1.13
mukhatas tālu nirbhinnaṁ 10.18
mukta-sarva-parikleśaḥ 8.6
muktir hitvānyathā rūpaṁ 10.6
muktvātma-māyāṁ māyeśaḥ 8.10
mūrdhabhiḥ satyalokas tu 5.39

na bhāratī me 'ṅga mṛṣopalakṣyate 6.34
na ghaṭetārtha-sambandhaḥ 9.1
na hy ato 'nyaḥ śivaḥ panthā 2.33
na yaṁ vidanti tattvena 6.38
na yat-karṇa-pathopeto 3.19
na yatra kālo 'nimiṣāṁ paraḥ 2.17
na yatra māyā kim utāpare harer 9.10
na yatra sattvaṁ na rajas tamaś ca 2.17
na yatra śoko na jarā na mṛtyur 2.27
na karmabhis tāṁ gatim āpnuvanti 2.23
na khādanti na mehanti 3.18
na me hṛṣīkāṇi patanty asat-pathe 6.34
na me 'savaḥ parāyanti 8.26
na vikriyetātha yadā vikāro 3.24
nabhaso 'tha vikurvāṇād 5.26
nābher asāv ṛṣabha āsa sudevi- 7.10
nābhyāṁ sthitaṁ hṛdy adhiropya 2.20
nadyaḥ samudrāś ca tayos 10.29
nādyo nada-nadīnāṁ ca 6.10
nadyo 'sya nādyo 'tha tanū-ruhāṇi 1.33
nāhaṁ na yūyaṁ yad-ṛtāṁ gatiṁ 6.37
nāhaṁ veda paraṁ hy asmin 5.6
nairguṇya-sthā ramante sma 1.7
nāma-dheyāni mantrāś ca 6.26
namaḥ parasmai puruṣāya bhūyase 4.12
nāma-rūpa-guṇair bhāvyaṁ 5.6
nāma-rūpa-kriyā dhatte 10.36
namaskṛtaṁ brahma-vidām upaiti 2.25
namo namas te 'stv ṛṣabhāya 4.14
nānābhidhābhījya-gaṇopapanno 1.37
nanāma pādāmbujam asya viśva-sṛg 9.18
nandaṁ ca mokṣyati bhayād 7.31
nānyad bhagavataḥ kiñcid 6.33
nānṛtaṁ tava tac cāpi 5.10
nāntaṁ vidāmy aham amī munayo 7.41
nāradaḥ prāha munaye 9.45
nārāyaṇa-parā lokā 5.15
nārāyaṇa-parā vedā 5.15
nārāyaṇa-paraṁ jñānaṁ 5.16
nārāyaṇa-paro yogo 5.16
nārāyaṇe bhagavati 6.31
nārtho baler ayam urukrama-pāda- 7.18
nāsatya-dasrau paramasya nāse 1.29
nāsike nirabhidyetāṁ 10.20
nāsya karmaṇi janmādau 10.45
nato 'smy ahaṁ tac-caraṇaṁ 6.36
nāvidaṁ yajña-sambhārān 6.23
nehamānaḥ prajā-sargaṁ 9.29
nettham-bhāvena hi paraṁ 10.44

nididhyāsor ātma-māyāṁ 10.30
nidrayā hriyate naktaṁ 1.3
niyacched viṣayebhyo 'kṣān 1.18
nirabhidyata śiśno vai 10.26
nirasta-sāmyātiśayena rādhasā 4.14
nirbhinne hy akṣiṇī tasya 10.21
niryāti siddheśvara-yuṣṭa-dhiṣṇyaṁ 2.26
nirodho 'syānuśayanam 10.6
niśamya tad-vaktṛ-didṛkṣayā diśo 9.7
nṛṇāṁ yan mriyamāṇānāṁ 3.1
nṛṇāṁ sādhāraṇo dharmaḥ 8.18
nūnaṁ bhagavato brahman 4.8

ojaḥ saho balaṁ jajñe 10.15
oṁ namo bhagavate vāsudevāya 1.0

padaṁ tat paramaṁ viṣṇor 1.19
pādās trayo bahiś cāsann 6.20
pādau nṛṇāṁ tau druma-janma- 3.22
padbhyāṁ yajñaḥ svayaṁ havyaṁ 10.25
pādeṣu sarva-bhūtāni 6.19
pāyur yamasya mitrasya 6.9
papraccha cemam evārthaṁ 4.3
parābhūter adharmasya 6.10
paraṁ padaṁ vaiṣṇavam āmananti tad 2.18
parānvayāc chabdavāmś ca 5.26
parānvayād rasa-sparśa- 5.29
parāvare yathā rūpe 9.26
paribhramaṁs tatra na vindate 2.2
parimāṇaṁ ca kālasya 10.47
pariniṣṭhito 'pi nairguṇya 1.9
paśavaḥ pitaraḥ siddhā 6.14
paścād ahaṁ yad etac ca 9.33
paśyañ janaṁ patitaṁ vaitaraṇyāṁ 2.7
paśyatas tasya tad rūpam 9.38
pātālam etasya hi pāda-mūlaṁ 1.26
pātālaṁ pāda-talata 5.41
patir gatiś cāndhaka-vṛṣṇi- 4.20
patnī manoḥ sa ca manuś ca tad- 7.43
pibanti ye bhagavata ātmanaḥ satāṁ 2.37
pibato 'cyuta-pīyūṣam 8.26
pipāsato jakṣataś ca 10.17
pitaro vibudhā daityā 6.30
pracoditā yena purā sarasvatī 4.22
prādhānyato yān ṛṣa āmananti 6.46
prāha bhāgavataṁ nāma 8.28
prāyeṇa munayo rājan 1.7
prajā-patīn manūn devān 10.37
prajāpatir dharma-patir 9.40
prāk-kalpa-samplava-vinaṣṭam 7.5
pramāṇam aṇḍa-kośasya 8.16
prāṇenākṣipatā kṣut tṛd 10.17
prasanna-vaktraṁ nalināyatekṣaṇaṁ 2.9
pratiṣṭhā-kāmaḥ puruṣo 3.5
pratyādiṣṭaṁ mayā tatra 9.23
pravāla-vaidūrya-mṛṇāla-varcasaḥ 9.12
pravartate yatra rajas tamas tayoḥ 9.10
praviṣṭaḥ karṇa-randhreṇa 8.5
praviṣṭāny apraviṣṭāni 9.35
preṅkhaṁ śritā yā kusumākarānugair 9.14
proktaṁ bhagavatā prāha 9.44
pṛṣthena kacchapa-vapur vidadhāra 7.13
puṁsaḥ śiśna upasthas tu 6.8
puṁsām īśa-kathāḥ proktā 10.5
puṁsāṁ punaḥ pāramahaṁsya āśrame 4.13
punanti te viṣaya-vidūṣitāśayaṁ 2.37
puruṣārādhana-vidhir 8.19
puruṣasya mukhaṁ brahma 5.37
puruṣāvayavair ete 6.27
puruṣāvayavair lokāḥ 8.11
puruṣo 'ṇḍaṁ vinirbhidya 10.10
puṣṇāti sthāpayan viśvaṁ 10.42

rajas-tamobhyām ākṣiptaṁ 1.20
rājya-kāmo manūn devān 3.9
rājye cāvikale nityaṁ 4.2
rājñā parīkṣitā pṛṣṭo 10.51
rakṣā-kāmaḥ puṇya-janān 3.8
ramamāṇo guṇeṣv asyā 9.2
rameta gata-sammohas 9.3
ṛco yajūṁṣi sāmāni 6.25
romāṇy udbhijja-jātīnāṁ 6.5
ṛṣe vidanti munayaḥ 6.41
ṛte 'rthaṁ yat pratīyeta 9.34
ruddhā guhāḥ kim ajito 'vati 2.5
rūpābhikāmo gandharvān 3.6
rūpāṇāṁ tejasāṁ cakṣur 6.3
rūpavat sparśavac cāmbho 5.28

sa ādi-devo jagatāṁ paro guruḥ 9.5
sa āśrayaḥ paraṁ brahma 10.7
sa bhavān acarad ghoraṁ 5.7
sa bhūta-sūkṣmendriya-sannikarṣaṁ 2.30
sa cāpi yatra puruṣo 8.10
sa cintayan dvy-akṣaram 9.6
sa eṣa ādyaḥ puruṣaḥ 6.39
sa eṣa ātmātmavatām adhīśvaras 4.19
sa eṣa bhagavāl̃ liṅgais 5.20

sa eva puruṣas tasmād 5.35
sa evedaṁ jagad-dhātā 10.42
sa sarva-dhī-vṛtty-anubhūta-sarva 1.39
sa śreyasām api vibhur bhagavān 7.49
sa upāmantrito rājñā 8.27
sa vācya-vācakatayā 10.36
sa vai bhāgavato rājā 3.15
sad-asattvam upādāya 5.33
sadhryaṅ niyamya yatayo yama- 7.48
sadyo 'subhiḥ saha vineṣyati dāra- 7.25
sahasrorv-aṅghri-bāhv-akṣaḥ 5.35
samāsena harer nānyad 7.50
samīcīnaṁ vaco brahman 4.5
samyak kāruṇikasyedaṁ 5.9
samplavaḥ sarva-bhūtānāṁ 8.21
sampradiśyaivam ajano 9.38
saṁsādya gatyā saha tena yāti 2.30
saṁsthāṁ vijñāya sannyasya 4.4
sandhāryate 'smin vapuṣi 1.38
saṅgraho 'yaṁ vibhūtīnāṁ 7.51
sanniyacchati tat kāle 10.43
sarahasyaṁ tad-aṅgaṁ ca 9.31
sarge tapo 'ham ṛṣayo nava ye 7.39
sarit-samudra-dvīpānāṁ 8.15
sarva-bhūtamayo viśvaṁ 9.39
sarva-kāma-varasyāpi 6.7
sarvam etac ca bhagavan 8.24
sarvaṁ hy etad bhavān veda 5.3
sarvaṁ puruṣa evedaṁ 6.16
sarvāsūnāṁ ca vāyoś ca 6.2
sarvātmany akhilādhāre 7.52
sarve catur-bāhava unmiṣan-maṇi- 9.11
saty añjalau kiṁ purudhānna-pātryā 2.4
satyāṁ kṣitau kiṁ kaśipoḥ 2.4
satyaṁ pūrṇam anādy-antaṁ 6.40
satre mamāsa bhagavān haya- 7.11
sattvaṁ rajas tama iti 5.18
sattvaṁ rajas tama iti 10.41
saubhary-utaṅka-śibi-devala- 7.45
siddha-cāraṇa-gandharvān 10.37
siddhe 'nyathārthe na yateta tatra 2.3
snigdhāmalākuñcita-nīla-kuntalair 2.11
so 'haṁ samāmnāyamayas tapomayaḥ 6.35
so 'haṅkāra iti prokto 5.24
so 'yaṁ yad antaram alaṁ praviśan 7.7
so 'yaṁ te 'bhihitas tāta 7.50
so 'mṛtasyābhayasyeśo 6.18
sparśeṣu yat ṣoḍaśam ekaviṁśaṁ 9.6
sṛjāmi tan-niyukto 'haṁ 6.32
sṛjāmi tapasaivedaṁ 9.24
sṛjyaṁ sṛjāmi sṛṣṭo 'ham 5.17
sṛtī vicakrame viśvaṅ 6.21
sthiraṁ sukhaṁ cāsanam āsthito 2.15
sthitir vaikuṇṭha-vijayaḥ 10.4
sthiti-sarga-nirodheṣu 5.18
sthitvā muhūrtārdham akuṇṭha- 2.21
sthūle bhagavato rūpe 1.23
sunanda-nanda-prabalārhaṇādibhiḥ 9.15
surāsura-narā nāgāḥ 6.13
svadhiṣṇyam āsthāya vimṛśya tad- 9.7
sva-dhiṣṇyaṁ pratapan prāṇo 6.17
svāhā svadhā vaṣaḍ iti sma giro 7.38
sva-lakṣaṇā prādurabhūt kilāsyataḥ 4.22
svalakṣita-gatir brahman 5.20
sva-pārṣṇināpīḍya gudaṁ tato 2.19
svarlokaḥ kalpito mūrdhnā 5.42
svarloka-pālāḥ khagaloka-pālā 6.43

śābdasya hi brahmaṇa eṣa panthā 2.2
śābde brahmaṇi niṣṇātaḥ 4.10
śabdo na yatra puru-kārakavān 7.47
śaśvat praśāntam abhayaṁ 7.47
śāvau karau no kurute saparyāṁ 3.21
śyāmāvadātāḥ śata-patra-locanāḥ 9.11
śreṇīnāṁ rājarṣīṇāṁ ca 8.18
śrī-hrī-vibhūty-ātmavad 6.45
śriyaḥ patir yajña-patiḥ prajā- 4.20
śrī-lakṣaṇaṁ kaustubha-ratna- 2.10
śrīr yatra rūpiṇy urugāya-pādayoḥ 9.14
śrī-viṣṇu-padyā manujas tulasyāḥ 3.23
śṛṇvataḥ śraddhayā nityaṁ 7.53
śṛṇvataḥ śraddhayā nityaṁ 8.4
śrotavyādīni rājendra 1.2
śrotavyaḥ kīrtitavyaś ca 1.5
śrotavyaḥ kīrtitavyaś ca 2.36
śrotraṁ tvag-ghrāṇa-dṛg-jihvā 5.31
śrotreṇa copetya nabho-guṇatvaṁ 2.29
śrutvā haris tam araṇārthinam 7.16
śucau vivikta āsīno 1.16
śuśrūṣamāṇaḥ śīlena 9.41
śva-viḍ-varāhoṣṭra-kharaiḥ 3.19

tac-chuddhaye 'ti-viṣa-vīrya- 7.28
tad adhyavasyat kūṭa-stho 2.34
tad ahaṁ te 'bhidhāsyāmi 1.10
tad aśma-sāraṁ hṛdayaṁ batedaṁ 3.24
tad dravyam atyagād viśvaṁ 6.22
tad vai padaṁ bhagavataḥ 7.47

tad vidyād ātmano māyāṁ 9.34
tad vijānīhi yaj jñānam 5.1
tad viśva-nābhiṁ tv ativartya 2.25
tad vo 'bhidhāsye śṛṇuta 10.51
tadā saṁhatya cānyonyaṁ 5.33
tad-bhrū-vijṛmbhaḥ parameṣṭhi- 1.30
tad-darśanāhlāda-pariplutāntaro 9.18
tad-gātraṁ vastu-sārāṇāṁ 6.4
taijasāt tu vikurvāṇād 5.31
tayos tu balavān indra 10.24
tam eva puruṣaṁ yajñaṁ 6.28
tāṁ nādhyagacchad dṛśam atra 9.5
taṁ nāradaḥ priyatamo 9.41
taṁ nirvṛto niyatārtho bhajeta 2.6
taṁ prīyamāṇaṁ samupasthitaṁ 9.19
taṁ satyam ānanda-nidhiṁ bhajeta 1.39
tamaḥ-pradhānas tv abhavad 5.23
tāmasād api bhūtāder 5.25
tamo viśīryate mahyaṁ 4.5
tan-māyayā mohita-buddhayas tv 6.37
tapasvino dāna-parā yaśasvino 4.17
tapo me hṛdayaṁ sākṣād 9.23
tapo varāṭīṁ vidur ādi-puṁsaḥ 1.28
taptaṁ tapo vividha-loka- 7.5
taravaḥ kiṁ na jīvanti 3.18
tasya mātrā guṇaḥ śabdo 5.25
tasyāpi draṣṭur īśasya 5.17
tasyarte yat-kṣaṇo nīta 3.17
tasmā adād dhruva-gatiṁ gṛṇate 7.8
tasmā idaṁ bhāgavataṁ 9.44
tasmād bhārata sarvātmā 1.5
tasmād bhruvor antaram unnayeta 2.21
tasmai namo bhagavate 5.12
tasmai sva-lokaṁ bhagavān 9.9
tasmāt sarvātmanā rājan 2.36
tāsv avātsīt sva-sṛṣṭāsu 10.11
tat karma divyam iva yan niśi 7.29
tataḥ kālāgni-rudrātmā 10.43
tataḥ pāyus tato mitra 10.27
tatas te bhrātara ime 6.29
tataś ca manavaḥ kāle 6.30
tathā sasarjedam amogha-dṛṣṭir 2.1
tathā tad-viṣayāṁ dhehi 9.28
tathaiva tattva-vijñānam 9.32
tathāpi nāthamānasya 9.26
tat-kaṭyāṁ cātalaṁ klptam 5.40
tato manaś candra iti 10.30
tato nānā-raso jajñe 10.18
tato 'nusandhāya dhiyā manasvī 2.20
tato viśeṣaṁ pratipadya nirbhayas 2.28
tatra cāntar bahir vātas 10.23
tatra vāyur gandha-vaho 10.20
tatraikāvayavaṁ dhyāyed 1.19
tatrāpānas tato mṛtyuḥ 10.28
tatrāpy ekaikaśo rājan 10.41
tattvānāṁ parisaṅkhyānaṁ 8.19
tattvato 'rhasy udāhartuṁ 8.24
tāvān asāv iti proktaḥ 8.8
tavāpy etarhi kauravya 1.14
tāvat sthavīyaḥ puruṣasya rūpaṁ 2.14
te dustarām atitaranti ca deva- 7.42
te vai vidanty atitaranti ca deva- 7.46
tejasas tu vikurvāṇād 5.28
tena khedayase nas tvaṁ 5.7
tena nārāyaṇo nāma 10.11
tenātmanātmānam upaiti śāntam 2.31
tenedam āvṛtaṁ viśvaṁ 6.16
teṣāṁ pramatto nidhanaṁ 1.4
teṣu yajñasya paśavaḥ 6.24
tiṣṭhan vanaṁ sa-dayitānuja 7.23
tīvreṇa bhakti-yogena 3.10
tokena jīva-haraṇaṁ yad ulūki- 7.27
trai-piṣṭaporu-bhaya-hā sa 7.14
trātvārthito jagati putra-padaṁ 7.9
tritayaṁ tatra yo veda 10.9
tubhyaṁ ca nārada bhṛśaṁ bhagavān 7.19
tuṣṭaṁ niśāmya pitaraṁ 9.43
tvag asya sparśa-vāyoś ca 6.4
tvayāhaṁ toṣitaḥ samyag 9.20
tvak-carma-māṁsa-rudhira- 10.31

ubhe api na gṛhṇanti 10.35
ūce yayātma-śamalaṁ guṇa-saṅga- 7.3
udapadyata tejo vai 5.27
udaraṁ viditaṁ puṁso 6.11
uddhanty asāv avanikaṇṭakam ugra- 7.22
uddīpita-smara-rujāṁ vraja-bhṛd- 7.33
unneṣyati vrajam ato 'vasitānta- 7.29
unnidra-hṛt-paṅkaja-karṇikālaye 2.10
upadhārya matiṁ kṛṣṇe 4.1
upakalpaya tat sarvaṁ 1.14
upastha āsīt kāmānāṁ 10.26
uraḥ-sthalaṁ jyotir-anīkam asya 1.28
urugāya-guṇodārāḥ 3.16
ūrvor vaiśyo bhagavataḥ 5.37
utsisṛkṣor dhātu-malaṁ 10.27

vācāṁ vahner mukhaṁ kṣetraṁ 6.1

vadanti caitat kavayo yathā-rucaṁ 4.21
vaiyāsaker iti vacas 4.1
vaiyāsakiś ca bhagavān 3.16
vaikārikān mano jajñe 5.30
vaikārikas taijasaś ca 5.24
vairājaḥ puruṣo yo 'sau 1.25
vaiśvānaraṁ yāti vihāyasā gataḥ 2.24
vayāṁsi tad-vyākaraṇaṁ vicitraṁ 1.36
vāyor api vikurvāṇāt 5.27
vakṣaḥ-sthala-sparśa-rugna- 7.25
varaṁ muhūrtaṁ viditaṁ 1.12
varaṁ varaya bhadraṁ te 9.21
varīyān eṣa te praśnaḥ 1.1
varṇayanti mahātmānaḥ 10.2
varṣa-pūga-sahasrānte 5.34
vastūny oṣadhayaḥ snehā 6.25
vastuno mṛdu-kāṭhinya- 10.23
vāsudevāt paro brahman 5.14
vāsudeve bhagavati 2.33
vāsudeve bhagavati 4.4
vasu-kāmo vasūn rudrān 3.3
veda hy apratiruddhena 9.25
vedāham aṅga paramasya hi yoga- 7.43
vedopaveda-dharmāṇām 8.20
vibhūṣitaṁ mekhalayāṅgulīyakair 2.11
vicakṣaṇā yac-caraṇopasādanāt 4.16
vicikitsitam etan me 4.10
viddhaḥ sapatny-udita-patribhir 7.8
vidhiḥ sādhāraṇo yatra 10.46
vidhūta-kalko 'tha harer udastāt 2.24
vidyā-kāmas tu giriśaṁ 3.7
vidyotamānaḥ pramadottamādyubhiḥ 9.13
vijānīhi yathaivedam 5.8
vijñānasya ca sattvasya 6.12
vijñāna-śaktiṁ mahim āmananti 1.35
vikramo bhūr bhuvaḥ svaś ca 6.7
vilajjamānayā yasya 5.13
vilumpan visṛjan gṛhṇan 9.27
vimohitā vikatthante 5.13
vindanti hi brahma-gatiṁ gata- 4.16
vīryaṁ hiraṇmayaṁ devo 10.13
visraṁsitān uru-bhaye salile 7.12
visṛjya daurātmyam ananya-sauhṛdā 2.18
visṛjya vā yathā māyām 8.23
viśeṣas tasya deho 'yaṁ 1.24
viśeṣas tu vikurvāṇād 5.29
viṣṇor nu vīrya-gaṇanāṁ katamo 7.40
viśuddhaṁ kevalaṁ jñānaṁ 6.40
viśvaṁ puruṣa-rūpeṇa 6.32
viśvān devān rājya-kāmaḥ 3.4
vivakṣor mukhato bhūmno 10.19
vyapeta-saṅkleśa-vimoha-sādhvasaṁ 9.9
vrīḍottarauṣṭho 'dhara eva lobho 1.32

yac cit tato 'daḥ kṛpayānidaṁ- 2.27
yacched dhāraṇayā dhīro 1.20
yad adhātu-mato brahman 8.7
yad āha no bhavān sūta 10.48
yad āha vaiyāsakir ātma-vidyā- 3.25
yad ahaṁ coditaḥ saumya 5.9
yad avidyā ca vidyā ca 6.21
yad yat parīkṣid ṛṣabhaḥ 8.29
yad riṅgatāntara-gatena divi- 7.27
yad rūpaṁ yad adhiṣṭhānaṁ 5.2
yad upaśrutya rahasi 9.22
yad utāhaṁ tvayā pṛṣṭo 9.46
yad vā sa bhagavāṁs tasmai 10.49
yad vai vraje vraja-paśūn 7.28
yad venam utpatha-gataṁ dvija- 7.9
yadā tad evāsat-tarkais 6.41
yadaikaikataro 'nyābhyāṁ 10.41
yadaite 'saṅgatā bhāvā 5.32
yadāyatana-nirmāṇe 5.32
yad-aṅghry-abhidhyāna-samādhi- 4.21
yad-anugrahataḥ santi 10.12
yadāsya nābhyān nalinād 6.23
yadātmani nirālokam 10.21
yadi prayāsyan nṛpa pārameṣṭhyaṁ 2.22
yady adbhuta-krama-parāyaṇa-śīla- 7.46
yadṛcchayā hetunā vā 8.7
yādṛśī vā hared āśu 1.22
yad-vijñāno yad-ādhāro 5.4
yaj jṛmbhato 'sya vadane 7.30
yajñaṁ yajed yaśas-kāmaḥ 3.7
yajñe ca bhāgam amṛtāyur- 7.21
yāṁ yāṁ śaktim upāśritya 4.7
yan-māyayā durjayayā 5.12
yarhi vāva mahimni sve 9.3
yarhy ālayeṣv api satāṁ na hareḥ 7.38
yas tatrobhaya-vicchedaḥ 10.8
yasya śraddadhatām āśu 1.10
yasyāṁ sandhāryamāṇāyāṁ 1.21
yāsyanty adarśanam alaṁ bala- 7.35
yasyāvatāra-karmāṇi 6.38
yasyehāvayavair lokān 5.36
yasmā ādād udadhir ūḍha-bhayāṅga- 7.24
yasmād aṇḍaṁ virāḍ jajñe 6.22
yasmai yasmai yathā prāha 8.1

yasmin karma-samāvāyo 8.14
yat kiñca loke bhagavan mahasvad 6.45
yat pāramahaṁsyam ṛṣayaḥ padam 7.10
yat saṁsthaṁ yat paraṁ yac ca 5.2
yathā gopāyati vibhur 4.7
yathā guṇāṁs tu prakṛter 4.9
yathā harau bhagavati 7.52
yathā mahānti bhūtāni 9.35
yathā purastād vyākhyāsye 10.47
yathā sandhāryate brahman 1.22
yathārko 'gnir yathā somo 5.11
yathāsīt tad upākhyāste 9.46
yathātma-māyā-yogena 9.27
yathātma-tantro bhagavān 8.23
yathedaṁ sṛjate viśvaṁ 4.6
yat-kīrtanaṁ yat-smaraṇaṁ yad- 4.15
yat-pāda-paṅkaja-parāga-pavitra- 7.4
yatredaṁ vyajyate viśvaṁ 1.24
yatrodyataḥ kṣiti-taloddharaṇāya 7.1
yāvān ahaṁ yathā-bhāvo 9.32
yāvān ayaṁ vai puruṣa 8.8
yāvān kalpo vikalpo vā 8.12
yāvan na jāyeta parāvare 'smin 2.14
yāvat sakhā sakhyur iveśa te kṛtaḥ 9.30
yāvatyaḥ karma-gatayo 8.13
ye ca pralamba-khara-dardura-keśy- 7.34
ye 'nye ca pāpā yad-apāśrayāśrayāḥ 4.18
ye 'nye vibhīṣaṇa-hanūmad- 7.45
ye vā mṛdhe samiti-śālina ātta- 7.35
ye vā ṛṣīṇāṁ ṛṣabhāḥ pitṝṇāṁ 6.44
ye vai purā brahmaṇa āha tuṣṭa 2.32
yena sva-rociṣā viśvaṁ 5.11
yeṣāṁ sa eṣa bhagavān dayayed 7.42
yo 'dhyātmiko 'yaṁ puruṣaḥ 10.8
yo hy ātma-māyā-vibhavaṁ sma 6.36
yo vai pratiśrutam ṛte na 7.18
yo vānuśāyināṁ sargaḥ 8.22
yogeśvaraiśvarya-gatir 8.20
yogeśvarāṇāṁ gatim āhur antar- 2.23
yogināṁ nṛpa nirṇītaṁ 1.11
yugāni yuga-mānaṁ ca 8.17
yuktaṁ bhagaiḥ svair itaratra 9.17

Cituotų posmų rodyklė

Rodyklę sudaro įvairių šventraščių citatos, pateikiamos „Śrīmad-Bhāgavatam“. Riebiu šriftu atspausdinti skaičiai nurodo tekstų komentarus, kuriuose cituojamas visas posmas.

ābrahma-bhuvanāl lokāḥ **5.41**
acetanāpi caitanya- **9.34**
ādhāra-śaktim avalambya **6.39, 10.3**
adṛṣṭa-pūrvaṁ hṛṣito 'smi dṛṣṭvā **10.35**
aham evāsam evāgre 9.37
ahaṁ sarvasya prabhavo 5.11, **5.29,** 5.37, 6.23, **6.33, 9.34,** 9.37
ahaṁ tvāṁ sarva-pāpebhyo **4.16**
āhus tvām ṛṣayaḥ sarve **9.45**
akāmaḥ sarva-kāmo vā **9.36**
akarod viśvam akhilam **9.34**
akṣṇoḥ phalaṁ tvādṛśa-darśanaṁ hi **9.39**
āloḍya sarva-śāstrāṇi **9.36**
anādir ādir govindaḥ **4.6, 5.12, 10.51**
ānanda-cinmaya-rasa **6.22, 9.35**
ānandamayo 'bhyāsāt 6.18
aṇḍāntara-stha-paramāṇu- **9.35**
anyatra kupitād dvijāt 8.26
api cet sudurācāro **9.36**
apy ātmatvenābhimatād **10.45**
arcitāḥ sarva-devāḥ syur **9.36**
arcite deva-deveśe **9.36**
arcye viṣṇau śilā-dhīr 4.18
asito devalo vyāsaḥ **9.45**
aśītiṁ caturaś caiva **3.19**
āśliṣya vā pāda-ratāṁ **4.4**
ataeva kṛṣṇa mūla-jagat-kāraṇa **10.45**
athavā bahunaitena **6.6**
atho mahā-bhāga bhavān amogha- **9.45**
atmaivedam agra āsīt puruṣa-vidhaḥ 9.33
ātmārāmāś ca munayaḥ 9.36
ato 'cyuto-khile loke **9.33**
avajānanti māṁ mūḍhā **4.6, 10.10, 10.42**
āvaṅ-manasā-gocaraḥ 7.26

bhagavad-arcanā-rūpaika-niṣkāma 4.4
bhagavat-pārṣadatāṁ prāpte 9.36
bhagavat-tattva-vijñānaṁ **9.37**
bhajanīya-parama-puruṣa 3.10
bhaktyā mām abhijānāti **6.35, 10.44**
bhaviṣyāṇi ca bhūtāni **10.9**
bhoktāraṁ yajña-tapasāṁ **6.28**
bhramadbhiḥ puruṣaiḥ prāpyaṁ **3.19**
bhrāmayan sarva-bhūtāni 5.17, **9.36**
bhukti-mukti-siddhi-kāmī **4.19**
bhūta-grāmaḥ sa evāyaṁ **10.43**
bhūta-grāmam imaṁ kṛtsnam **10.13**
bhūtāni yānti bhūtejyā **3.11, 4.8**
brahma-bhūtaḥ prasannātmā **6.35**
brahmaṇo hi pratiṣṭhāham 5.11, 6.33, 9.33
brahma-saukhyaṁ tv anantam 6.36
brahmeti paramātmeti **10.7**

cintāmaṇi-prakara-sadmasu **9.9, 9.37**

dadāmi buddhi-yogaṁ taṁ **9.37**
dharmārtha-kāma iti yo 'bhihitas **4.4**
dvandvair vimuktāḥ sukha-duḥkha **7.18**
dvāpare paricaryāyāṁ **9.36**

ekam evādvitīyaṁ brahma 5.39, 6.41
ekāṁśena sthito jagat 4.8
eko bahūnāṁ yo vidadhāti 4.7, 4.20
eko nārāyaṇo devaḥ 3.12
eko 'py asau racayituṁ jagad-aṇḍa- **9.35**
etan nirvidyamānānām **9.36**
evaṁ manaḥ karma-vaśaṁ **9.36**
evaṁ prasanna-manaso **9.37**

goloka eva nivasaty **6.22, 9.35**
gopa-veśo me puruṣaḥ 9.37
gopī-bhartuḥ pada-kamalayor 3.23
govindam ādi-puruṣaṁ 6.34, 9.6

harāv abhaktasya kuto mahad-guṇā **9.36**
harer nāma harer nāma **6.25**

harir harati pāpāni 9.36
hetunānena kaunteya **10.10, 10.45**
hiraṇmayena pātreṇa **4.14**
hṛṣīkeṇa hṛṣīkeśa **6.1**

idaṁ bhāgavataṁ nāma **9.35**
idam ekaṁ sunisṗannaṁ **9.36**
iṣṭo 'si me dṛḍham iti **4.16**
īśvaraḥ paramaḥ kṛṣṇaḥ **4.6, 5.12, 6.33,** 10.7, **10.51**
īśvaraḥ sarva-bhūtānāṁ **9.36**
iti māṁ yo 'bhijānāti **10.36**
iti matvā bhajante **5.26-29, 6.33, 9.34**
jagad-yoner annicchasya **9.34**
janmādy asya yataḥ 4.14, 5.22, 7.52, 10.7, 10.45

jihvā-phalaṁ tvādṛśa-kīrtanaṁ hi **9.39**
jñāne prayāsam udapāsya namanta **9.18**

kalau nāsty eva nāsty eva **6.25**
kālena naṣṭā pralaye vāṇīyam 9.36
kalpa-kṣaye punas tāni **1.39, 6.39,, 10.13**
kathayantaś ca māṁ nityaṁ **9.42**
kaunteya pratijānīhi 6.34
kecit kevalayā bhaktyā 9.36
keśava dhṛta-śūkara-rūpa **7.1**
kīṭa-pakṣi-mṛgāṇāṁ ca **9.36**
kleśo 'dhikataras teṣām 6.1, 9.45
kṛṣṇas tu bhagavān svayam 9.37
kṛte yad dhyāyato viṣṇuṁ **9.36**
kṣetrajñaṁ cāpi māṁ viddhi **6.21**
kṣetra-kṣetrajñayor jñānaṁ **6.21**

lakṣmī-sahasra-śata-sambhrama-sevyamānaṁ **9.9, 9.37**

mac-cittā mad-gata-prāṇā **9.42**
mad-dhāma gatvā punar 3.17
mahājano yena gataḥ 4.21
mayā tatam idaṁ sarvaṁ **6.39**
mayādhyakṣeṇa prakṛtiḥ 6.36, **10.10, 10.45**
mayaivaite nihatāḥ pūrvam eva **5.17**
māyayā 'pahṛta-jñānā **9.36**
māṁ ca yo 'vyabhicāreṇa **6.34, 7.3, 9.3**
mām evaiṣyasi satyaṁ te **4.16, 9.36**
māṁ hi pārtha vyapāśritya **9.36**
mām upetya tu kaunteya **5.41**
manye tad etad akhilaṁ nigamasya **4.4**
man-manā bhava mad-bhakto **4.16, 9.36**
mat-sthāni sarva-bhūtāni **6.39**
mattaḥ parataraṁ nānyat 6.32
mattaḥ smṛtir jñānam 4.20
mohitaṁ nābhijānāti mām 6.37
mugdhaṁ māṁ nigadantu nīti **4.4**
muktiṁ dadhāti karhicit 9.35
muktvātma-māyāṁ māyeśaḥ **9.33**

na calati bhagavat-padāravindāl 9.36
na cchandasā naiva jalāgni **3.23**
na cyavante 'pi yad-bhaktā **9.33**
na māṁ duṣkṛtino mūḍhāḥ **9.36**
na māṁ karmāṇi limpanti **10.36**
na tad bhāsayate sūryo **4.14, 7.18**
na tatra sūryo bhāti na candra- **4.14**
nāhaṁ prakāśaḥ sarvasya 7.26
nāyam ātmā pravacanena labhyo **9.36**
nāmno balād yasya hi 4.15
nārāyaṇaḥ paro 'vyaktāt 3.9, 4.8, 4.22, 5.21
nipatatu śata-koṭi-nirbharaṁ vā **4.4**
nirasta-sāmya-atiśaya 6.32
nirbandhaḥ kṛṣṇa-sambandhe 3.12
nirmāna-mohā jita-saṅga-doṣā **7.18**
nityo nityānāṁ cetanaś cetanānām 4.7, 9.33, 9.38
nūnaṁ sampūrṇatām eti **9.36**

oṁ namo bhagavate vāsudevāya 7.8

pañcaśordhvaṁ vanaṁ vrajet 6.20
parābhavas tāvad abodha-jāto **9.36**
paraṁ bhāvam ajānanto **4.6, 5.39, 10.10, 10.42**
paraṁ brahma paraṁ dhāma **9.45**
paraṁ dṛṣṭvā nivartate 2.21
pāraṁ gato 'pi vedānāṁ **9.36**
paramo nirmatsarāṇāṁ satām 9.18
paras tasmāt tu bhāvo 'nyo **10.43**
parāsya śaktir vividhaiva śrūyate 4.6, 6.36, 6.41
paścād ahaṁ yad etac ca 9.33
paśyanty ātmani cātmānaṁ **6.38**
prakṛti—kāraṇa yaiche ajā-gala- **10.45**
prakṛtiṁ svām avaṣṭabhya **10.13**
prakṛtiṁ viddhi me parām 6.32

premāñjana-cchurita-bhakti- **9.35**
prītir na yāvan mayi vāsudeve **9.36**
pūjanaṁ vāsudevasya **9.36**
puṁso 'sti prakṛtir nityā **9.34**
pūrṇasya pūrṇam ādāya 4.10
puruṣaṁ śāśvataṁ divyam **9.45**

rahūgaṇaitat tapasā na yāti **3.23**
rātriṁ yuga-sahasrāntāṁ **10.46**
rātry-āgame 'vaśaḥ pārtha **10.43**

sa cāpi yatra puruṣo **9.33**
sa guṇān samatītyaitān **6.34, 7.3, 9.3**
sa hānis tan mahac chidraṁ **9.36**
sa vā eṣa puruṣo 'nna-rasamayaḥ **10.8**
sac-cid-ānanda-vigraha 4.6, 5.15
sādhur eva sa mantavyaḥ **9.36**
sahasra-yuga-paryantam **10.46**
samaḥ sarveṣu bhūteṣu **6.35**
saṁsāre 'smin mahā-ghore **9.36**
sandhyā-vandana bhadram astu **4.4**
saṅgraho 'yaṁ vibhūtīnāṁ **9.35**
sarahasyaṁ tad-aṅgaṁ **9.35**
sarva-bhūta-antarātmā 5.17
sarva-bhūtāni kaunteya **1.39, 6.39, 10.13**
sarva-dharmān parityajya **4.16**
sarva-guhyatamaṁ bhūyaḥ **4.16, 9.35**
sarva-yoniṣu kaunteya **10.37-40**
sarvaṁ khalv idaṁ brahma **5.11**
sarvasya cāhaṁ hṛdi sanniviṣṭo 4.11
sarvopādhi-vinirmuktaṁ **7.1**
so 'yaṁ te 'bhihitas tāta **9.33**
sthāne sthitāḥ śruti-gatāṁ tanu- **9.18**
striyo vaiśyās tathā śūdrās **9.36**
suhṛdaṁ sarva-bhūtānāṁ **6.28**
sva-karmaṇā tam abhyarcya **10.25**
sva-karma-niratah siddhiṁ **10.25**
sve sve karmaṇy abhirataḥ **10.25**
śabda-brahmaṇi niṣṇāto **9.36**

śāstra-yonitvāt 5.15
śramas tasya śrama-phalo **9.36**
śreyaḥ-sṛtiṁ bhaktim udasya te **4.16**
śrī-vigrahārādhana-nitya-nānā- **3.22**
śrotriyaṁ brahma-niṣṭham 4.22

tac chraddadhānā munayo **6.38**
tad apy abhalatāṁ jātaḥ **3.19**
tad brahma niṣkalam anantam **5.11**
tad eva me darśaya deva rūpaṁ **10.35**
tad tad evāvagaccha tvaṁ **6.6**
tad viddhi praṇipātena **9.43**
tam eva bhāntam anu bhāti sarvaṁ **4.14**
tamasi mā jyotir gama 5.25, 5.30
tāsāṁ brahma mahad yonir **10.37-40**
tasyaite kathitā hy arthāḥ **4.5, 9.43**
tasmāt tvam uttiṣṭha **5.17**
tat tvaṁ pūṣann apāvṛṇu **4.14**
tato māṁ tattvato jñātvā **6.35, 10.44**
tatremaṁ ka upāsīran **9.33**
tattvānāṁ bhagavaṁs teṣāṁ **9.33**
te dvandva-moha-nirmuktā **6.41**
te 'rcir abhisambhavanti 2.32
te vai vidanty atitaranti ca deva- **9.36**
tene brahma hṛdā 4.7, 6.35
teṣām asau kleśala eva śiṣyate **4.16**
teṣāṁ satata-yuktānāṁ **9.37**
tīvreṇa bhakti-yogena **9.36**
tribhir guṇamayair bhāvair 6.37
tvacam asya vinirbhinnāṁ 10.23

unmattaṁ dhanino viveka-caturāḥ **4.4**
upadekṣyanti te jñānaṁ **9.43**
ūrdhvām eva gatiṁ manye **9.36**
urukramasyākhila-bandha-muktaye **9.45**
utāmṛtatvasyeśānaḥ 6.18

vadanti tat tattva-vidas **10.7**
varākāṇām anāśritya **3.19**
vasati daśana-śikhare dharaṇī tava **7.1**
vāsudevaḥ sarvam iti 2.17, 6.32
vāsudevāt paro brahman 6.32
vāsudevo vā idam agra āsīn **9.33**
vedāhaṁ samatītāni 6.21, **10.9**
vedaiḥ sāṅga-pada 6.18
vedaiś ca sarvair aham 3.17, 6.42
vedeṣu durlabham adurlabham 4.10
viracaya mayi daṇḍaṁ dīna-bandho **4.4**
viṣṇur mahān sa iha yasya **6.42**
viṣṭabhyāham idaṁ kṛtsnam **6.6**

yad gatvā na nivartante **4.14, 7.18,** 9.9
yad yad vibhūtimat sattvaṁ **6.6**
yadā sarve pramucyante 2.32
yady adbhuta-krama-parāyaṇa- **9.36**
yaḥ kāraṇārṇava-jale bhajati **6.39, 10.3**
yaḥ sa sarveṣu bhūteṣu **10.43**

yam evaiṣa vṛṇute tena labhyaḥ 6.41, **9.36**
yaṁ śyāmasundaram acintya-guṇa- **9.35**
yan-muhūrtaṁ kṣaṇaṁ vāpi **9.36**
yānti deva-vratā devān **3.11, 4.8**
yasya deve parā bhaktir **4.5, 9.43**
yasya prabhā prabhavato jagad- **5.11**
yasya smṛtyā ca nāmoktyā **9.36**
yasyaika-niśvasita-kālam **6.42,** 10.46
yasyāsti bhaktir bhagavaty akiñcanā **9.36**
yat karoṣi yad aśnāsi **5.24, 9.36**
yat tapasyasi kaunteya **5.24, 9.36**
yataḥ pravṛttir bhūtānāṁ **10.25**
yathā yathā dhīś ca **2.12**
yathā tathā vā vidadhātu lampaṭo **4.3-4**
yatholmukād visphuliṅgād **10.45**
yato vā imāni bhūtāni jāyante 10.45
yatra kvāpi niṣadya yādava- **4.4**
yāvat kriyās tāvad idaṁ mano vai **9.36**
ye yathā māṁ prapadyante 4.13, 7.5
yeṣāṁ tv anta-gataṁ pāpaṁ **9.41**
yo na sarveśvare bhaktas **9.36**
yogināṁ nṛpa nirṇītam **9.36**
yuktasya bhaktāṁś ca niyuñjato 'pi **3.22**

Abėcėlinė-dalykinė rodyklė

Skaičiai nuorodų pabaigoje nurodo skyrių ir tekstą. Pastorintu šriftu atspausdinti numeriai nurodo posmo vertimą, paprastu – komentarą. Jei antraštės žodis nuorodose kartojasi, vietoj jo rašomas ženklas △.

A

Ābhīra, 4.18
Abṛhad-vrata, apibrėžimas, 6.20
Absoliuti Tiesa
  asmenybė, 5.20, 9.33
  „aš“ sąvoka △, 9.33
  Caitanyos mokymas apie △, 6.16
  ir dangus, palyginimas, 9.33
  Kṛṣṇa kaip △, 8.3
  Kumārai vėl išdėsto žinojimą apie △, **7.5,** 7.5
  Nārāyaṇa kaip △, 9.36
  nenusakoma žodžiais, **10.34**
  nirviśesaṇam, 10.34
  oṁkara reprezentuoja △, 1.17
  personalus ir impersonalus △ suvokimas, 1.20
  suvokiama per „sąsajos“ procesą, 1.20
  suvokiama per Viešpaties malonę, 9.31
  suvokimo pakopos, 1.9
  „Śrīmad-Bhāgavatam“ kaip priemonė pasiekti △, 6.35
  terminologija, 10.7
  turi jausmus, 7.24
  Viešpats ir Jo vardas kaip △, 5.25
  Viešpats ir tarnystė Jam kaip △, 2.16
  visatų atsiradimo šaltinis, **10.7**
  žr. taip pat Žinios; Kṛṣṇa; Aukščiausias Viešpats
Ācārya, žr. Dvasinis mokytojas
Acintya-bhedābheda-tattva, 1.39, 4.7, 6.16
Acyuta-kathā, apibrėžimas, 8.26
Adhāyi mūrdhasu, apibrėžimas, 6.19
Adhyatmika, adhidaivika, adhibhautika
  apibrėžimas, 5.19, 5.23, **10.8,** 10.8
  kaip trijų kategorijų apraiškos, 10.13, **10.14**
Adhyatmika, adhidaivika, adhibhautika (tęsinys)
  kilmė, 10.18
Ādi, apibrėžimas, 4.8
Ādi-puruṣa, apibrėžimas, 7.15
Aḍiti, **3.2-7, 7.17**
Ādyah, apibrėžimas, 6.39
Administratoriai, žr. Vyriausybė, lyderiai; Valdovai
Advaita, apibrėžimas, 2.8
Advokatas, jo kvalifikacija, 2.27
„Āgama-purānos“ minimos sąsajoje su dvasiniu pasauliu, 9.10
Āgnīdhra, valdovas, 7.10
Ahaṅgrahopāsitā, apibrėžimas, 5.7
Aistros *guṇa*
  Brahmā įkūnija △, 2.1, 5.23
  juslės kyla iš △, **5.31,** 5.31
  netinkama, 1.20
  randasi iš oro, 5.31
  vyrauja materialiame pasaulyje, 5.23, 10.41
  žr. taip pat Troškimas; Geismas
Ayodhyā, 7.23
„Āyur-veda“, 9.34
Ajā-gala-stana-nyāya, apibrėžimas, 10.45
Ajāmila, 7.26
Ajanaḥ, apibrėžimas, 9.38
Ājita, apibrėžimas, 9.18
Akāmaḥ, apibrėžimas, 3.10
Akhila, apibrėžimas, 4.13
Akys
  ir saulė tarpusavyje susiję, 10.8
  nesveikos, 9.39
  tinkamos regėti Viešpatį, 6.29
Akuṇṭha-dṛiṣhṭiḥ, apibrėžimas, 2.21
Akūti, **7.2**
Aleksandras Makedonietis, 4.18
Alkio numalšinimas, analogija, 2.12, 4.5

Amalātmanas, apibrėžimas, 6.40-41
Ambarīṣa Mahārāja, 1.10, 4.10, 8.20
Amerika, 5.17, 8.14
Amžina egzistencija
  dvasinių planetų, 5.39
  gyvųjų būtybių, 1.15, **7.49,** 7.49
  nežinojimo apie △ pasekmė, 3.18
  pasiekiama klausantis apie Viešpatį, 3.17
  Viešpaties ir gyvųjų būtybių, palyg., 7.5
Amžinybė, žinojimas, palaima
  dalinis △ suvokimas, 5.15
  įgijimas, 10.32
  kaip Viešpaties asmeninis pavidalas, 1.22
  Viešpats kaip △, 9.4
Anādi, apibrėžimas, 4.8, 5.21
Analogijos
  advokatas ir brahmanas, 2.27
  advokatai ir autoritetai, 10.51
  alkis ir lytinis potraukis, 2.12
  alkio numalšinimas ir „Śrīmad-Bhāgavatam“ klausymasis, 4.5
  Amerika ir rojaus planetos, 8.14
  astronautai ir žaidžiantys vaikai, 5.41
  atspindys ir materialus pasaulis, 9.1
  atspindžiai ir gyvosios būtybės, 9.34
  aukso gyslos ir Viešpats, 6.13-16
  automobilis ir kūnas, 5.32
  bangos ir įvardijimų pasaulis, 2.3
  bangos ir Viešpaties įsikūnijimai, 4.10, 6.46
  banjano sėklos ir Viešpaties energijos, 5.11
  dailininkas ir Viešpats, 10.49-50
  dangus ir Absoliuti Tiesa, 9.33
  dangus ir dvasinė laimė, 6.36
  dangus ir Viešpats, 5.21, **6.36**
  debesis ir Kṛṣṇa, 4.3-4
  debesis ir materiali kūrinija, 5.21, 10.43
  debesys, slepiantys saulę, ir Viešpaties materiali energija, 5.18
  dramblys ir nusižengimai, 2.30
  dumplės ir materialistai, 3.18
  elektrikas ir Viešpats, 4.6
  elektrinė jėgainė ir Viešpats, 10.16
  elektros lemputė ir gyvoji būtybė, 10.16
Analogijos (tęsinys)
  erdvė su garsais ir stebėtojas su stebėjimo objektu, **5.25,** 5.25
  filosofinis akmuo ir tyras bhaktas, 9.35
  futbolo kamuolys ir visata, 1.25
  Ganga ir *kṛṣṇa-katha,* 1.1
  garstyčių grūdelis ir visata, 6.18
  geležis ir materiali energija, 10.45
  girtuoklis ir gyvoji būtybė, 9.25
  gyvačių landos ir pasauliečio ausys, **3.20**
  graikiškas riešutas ir materiali kūrinija, **5.3**
  inžinierius ir Viešpats, 4.6, 4.22
  išaugos ožio pasmakrėje ir materiali gamta, 10.45
  jūros puta ir altruizmas, 2.12
  kalėjimas ir materialus pasaulis, 7.50, 10.40
  kalvis ir Viešpats, 5.11
  kareiviai ir bhaktai, 8.21
  karas ir pamokslavimas, 8.21
  karštis ir gyvosios būtybės, 9.34
  karuselė ir materialus pasaulis, 2.2
  keliautojas ir bhaktas, **8.6,** 8.6
  konditeris ir Viešpats, 7.6
  kupranugaris, valgantis spyglius, ir žmogus, besimėgaujantis šeimyniniu gyvenimu, 3.19
  kūno dalys ir gyvosios būtybės, 3.10
  kūnas ir visatos pavidalas, 5.36, 5.37
  labdara ir klausymasis apie Viešpatį, 3.17
  liežuvis ir prostitutė, 3.20
  liūčių sezonas ir materiali kūrinija, 5.21
  lotoso stiebas ir Viešpaties pėdos, 4.21
  materiali pažanga ir negyvėlio puošimas, 1.4
  mažas skėtukas ir Govardhanos kalva, 7.32
  medžio šaknys ir Viešpats, 1.29, 5.15, 9.36
  medžio vaisiai ir klausymasis apie Viešpatį, 3.17
  medžių kamienai ir kojos, **3.22**
  mėnulio atspindys veidrodyje ir materiali laimė, 9.1
  miegas ir mirtis, 1.15

Analogijos (tęsinys)
miražas ir materialus pasaulis, 2.6, 9.10
motina ir Vedos, 6.37
motina ir Viešpats, 2.6
motinos įsčios ir gamta, 5.34
naktiniai drugiai ir gyvosios būtybės, 2.17
namai ir Viešpaties pėdos, **8.6,** 8.6
negyvėlis ir ateistiška visuomenė, 7.38, 9.36
nektaro vandenynas ir Śukadevos pasakojimai, **8.26**
nesveikos akys ir jutiminiai malonumai, 9.39
nutapytos rožės ir rožės, augančios gėlyne, 10.49-50
oras ir siela, **7.49,** 7.49
paprastas gimimas ir gimimas iš Viṣṇu, 10.28
povo plunksnos ir akys, **3.22**
regėjimas priklauso nuo saulės ir juslės nuo pusdievių, 10.8
ryžių lukštai ir *yoga* be atsidavimo Viešpačiui, 4.16, 9.9
rūbai ir kūnas, 1.15
rudens liūtys ir klausymasis, **8.5,** 8.5
saldumynai ir moterys, 7.6
samprotaujantys filosofai ir krautuvininkai, 4.21
sapnas apie aukso kalną ir materialus troškimas, 9.2
saulė ir Goloka Vṛndāvana, 4.14
saulė ir pusdieviai, 10.8, 10.9
saulė ir Viešpats, 8.3, 9.3, 9.4, 9.27, 9.34, 9.36, 10.33
saulės spindesys ir dvasinės planetos, 6.18
saulės spinduliai ir brahmajyoti, 4.14
saulės spinduliai ir Viešpaties energijos, 1.24, 2.18**, 6.17,** 6.22
saulės tyrumas ir nuodėmės nesuteptas Viešpats, 4.6
savo kraujo gėrimas ir materialūs malonumai, 3.19
sėdėti ant lotoso žiedo ir atsidavimo Viešpačiui tarnystė, 9.9
sodininkas ir Brahmā, 5.11
spektaklis ir materialus pasaulis, 9.34
studentas ir transcendentalistas, 1.8

Analogijos (tęsinys)
sunokęs vaisius ir dvasinis žinojimas, 7.51
svaigalai ir materialūs troškimai, 3.7
svajonės ir kūriniai, **1.39,** 1.39
svajotojas ir Viešpats, **1.39,** 1.39
sviestas ir siela, 6.35
šunys bei kiaulės ir šiuolaikinė visuomenė, 3.14
šviesa ir Viešpats, 7.47, 9.34
tamsa ir iliuzinė energija, **9.34**
tamsa priklauso nuo šviesos ir māya nuo Viešpaties, 9.45
teisėjas ir Brahmā, 5.11
teisėjo krėslas ir rojaus planetos, 8.14
traukinio bilietas ir pusdievių garbinimas, 3.9
tiurbanas, puošiantis galvą, ir materiali pažanga, 3.21
turtuolis ir Viešpats, 6.31
ugnis ir Viešpats, 5.14, 5.21, 9.34, 9.36, 10.45
vaikai ir gyvosios būtybės, 5.32
vaikas atsiranda iš tėvo ir gyvosios būtybės iš Viešpaties, 10.45
vaiko stiprumas ir bhakto galia, 8.20
vaistai ir pasakojimai apie Viešpatį, 3.17
valdytojas ir Mahā-Viṣṇu, 6.42
valdovas ir Viešpats, 9.33, 5.15, 9.15
valtelė ir gyvoji esybė, 8.21
vandenyno purslai ir gyvenimo sąlygos, 1.4
varlė ir kvailys, 10.42
varlė ir mokslininkas, 5.10
varlės kvarkimas ir pasaulietiniai tauškalai, **3.20**
vėjas ir Viešpats, **10.43**
verslininko sūnus ir bhaktas, 6.6
virvė ir gyvatė, 9.10, 9.34
visuomenės padalijimas ir Viešpaties kūnas, 9.36
vyriausybė ir Viešpats, 7.50, 8.16, 9.33
voras ir kūrėjas, **5.5**
voras ir Viešpats, **9.28,** 9.28
žaltvykslė ir materiali iliuzija, 3.11
žuvis ir impersonalistas, 2.31
žvakės ir Kṛṣṇos ekspansijos, 4.10
Ānanda, apibrėžimas, 10.44

Ānandam, apibrėžimas, 2.31
Ānandāmbudhi-vardhanam, apibrėžimas, 6.36
Ananta, **2.26**
Anartha-nivṛtti, apibrėžimas, 2.12
Āndhra, 4.18
Aṇimā, apibrėžimas, 1.39
Aniruddha, Viešpats, 4.10, 7.23
Antrasis gimimas. Žr. Dukart gimusieji
Anupalakṣya-vartmane, apibrėžimas, 4.12
Anuvraja, apibrėžimas, 3.22
Āpad-dharma, apibrėžimas, 8.18
Apāna-vāyu, 10.28
Aparā, apibrėžimas, 4.13
Aparā prakṛtiḥ, apibrėžimas, 9.34
Apauruṣeya, apibrėžimas, 4.22
Apmokymas. Žr. Išsilavinimas; Žinojimas
Apraja, apibrėžimas, 6.20
Aprākṛta, apibrėžimas, 4.22
Apsaros, **3.7**
Apsivalymas
  atnašaujant aukas, 4.20
  atsidavimo Viešpačiui tarnyste, 6.38
  atsidavimo Viešpačiui tarnyste, *jñana* ir *yoga,* 8.5
  atsisakant lytinio gyvenimo, 2.12
  baigiamas gavus dar vieną šansą, 7.49
  bendraujant su Kṛṣṇa, 8.3, 8.17, 9.36
  faktoriai, būtini △, 4.1
  juslių, 2.30
  klausantis apie Kṛṣṇą, **2.37**
  klausantis „Śrīmad-Bhāgavatam“, 6.46, **8.3,** 8.3
  klausiant apie Viešpatį, 5.9
  metodai, trys, 7.3
  mistinės *yogos* praktika, 2.24, 2.25
  nuo grubios ir subtilios materijos, **2.28-30**
  nuo susitapatinimo, 6.1
  palyg. su saulės poveikiu bakterijoms, 9.36
  puolusiems, 9.36
  sielos △, 6.40-41
  širdies △, 1.22
  šventųjų vardų kartojimu, **1.11,** 1.11, 1.12, **7.15,** 7.15
  tyrų bhaktų dėka, 4.18
Apsivalymas (tęsinys)
  Viešpaties lotoso pėdų dėka, 2.12, 2.13, 4.21
  Viešpaties šlovinimo dėka, **4.15**
  virāṭ-rūpos pavidalas skatina △, 1.24
  žr. taip pat Išsivadavimas
Arcā, apibrėžimas, 3.22
Arcanā, žr. Aukščiausiojo Viešpaties Dievybė, garbinimas
Arhaṇa, **9.15**
Arjuna
  Kṛṣṇa moko △, 2.27, 4.19, 5.17, 5.30, 7.3
  paklūsta Viešpaties valiai, 3.10
  Parikṣito senelis, 1.0
  remiasi Kṛṣṇa, 9.45
  visatos pavidalas, pamatytas △, 1.24, 10.35
Arjuna (medžiai), **7.27,** 7.27
Artha, apibrėžimas, 6.21
Arthadam, apibrėžimas, 3.19
Asatī, apibrėžimas, 3.20
Asilas sunkiai dirba, palyg., 3.19
Asketas, Brahmā kaip △, **9.8,** 5.4
Askezės
  antrasis gimimas kaip △, 9.6
  atsidavimo Viešpačiui tarnystė pranoksta △, 3.23, 9.21
  brahmacariams, 7.6
  brahmanų ir atsižadėjusių pasaulio turtas ir puošmena, 9.6
  Brahmos △, **9.4,** 9.4, **9.7,** 9.7, 9.8, 9.9
  Dhrūvos △, 7.8
  dieviškosios savybės įgyjamos △ dėka, 7.27
  dvasinis pasaulis suvokiamas △ dėka, 9.9, 9.22
  egoistiška ir nesavanaudiška, 9.20
  galia kurti gaunama △ dėka, 4.5
  galių šaltinis, **9.24**
  įgalina betarpiškai pamatyti Viešpatį, 9.4, 9.22, 9.23
  materiali kūrinija sukurta △ dėka, **7.39,** 7.39
  mokinio, 9.7
  pareigos vykdymas, 9.24
  rezultatas, 6.41
  ryžtas atlikti △, 9.24
  savanoriška ir priverstinė △, 9.23

Askezės (tęsinys)
siekiant mistinių galių, 9.17
siekiant savęs pažinimo, 7.6
siekiant taikos, 6.28
su atsidavimu Viešpačiui ir be jo, 9.9
susiję su Viešpačiu, 9.23
tipai, 2.4, 2.5
turi būti atliekama tik vardan Viešpaties, 9.36
vidinės energijos išraiška, 9.23
Viešpats anapus △, **5.7**
Viešpats priverčia bhaktą atlikti △, 9.23
žmogaus gyvenimas skirtas atlikti △, 9.6
Astralinė kelionė, Žr.: kosminės kelionės
Astralinis kūnas, jo palikimas, **8.20**
Astronomija, 2.17
Asuros
apibrėžimas, 7.15
virāt-rūpa skirta △, 1.24
Āsurī sampat, apibrėžimas, 2.5
Aṣṭānga-yoga, apibrėžimas, 5.16
Aṣta-siddhi, apibrėžimas, 9.17
Aśvatthāmā, 4.1
Aśvinī-kumārai, **3.7, 5.29, 6.2,** 6.2
„aš“ ir „mano“ koncepcija, 1.11, 5.13**, 9.2,** 9.2**, 9.3,** 9.3
Ateistai
bendravimas su △ smerktinas, 9.34
bhaktai vengia △, 8.21
Buddha suklaidina △, 7.37
iškraipo Vedų skelbiamas tiesas, 8.27, 8.28
lyderių tarpe, 3.19
nepripažįsta Dievybių garbinimo būtinumo, 3.21
paveikti iliuzijos „aš ir mano“, 5.13
propaganda, 3.14
samprotavimai apie pasaulio sukūrimą, 5.2
steigia ligonines, 6.36
tarsi vaiduokliai, 3.23
valdžioje, 7.38
Viešpaties apsauga △ ribota, 7.15
virāt-rūpa skirta △, 1.24
Ātmā, apibrėžimas, 5.21, 7.18
Ātma-bhūḥ, apibrėžimas, 8.25
Ātmā-gatim, apibrėžimas, 7.3
Ātmā-māyā, apibrėžimas, 1.25, 1.39, 5.39, 7.26, 9.1
Ātmano rūpam, apibrėžimas, 9.38
Ātma-prasāda, apibrėžimas, 3.12
Ātmārāma, apibrėžimas*,* 6.41, 9.37
Ātma-tattva, apibrėžimas, 2.3, 9.4
Atomai, Viešpats △ viduje, 9.35
Atominis ginklas, 4.1
Atri, **7.4,** 7.4
Atsidavimo Aukščiausiajam Viešpačiui tarnystė, apibrėžimas, 10.6
absoliuti laimė △, 7.52
anapus
askezių, 9.21
formalumų, 8.21
karmos, jnānos ir *yogos,* 1.6, 2.15, 2.17
meditacijos į beasmenį, 2.12, 2.14
meditacijos į *virāṭ,* 2.37
mistinės *yogos,* 1.18
žinojimo, 4.10
apeigos, palyg. su △, 8.21
apima viską, 9.36
apribojimai, 8.21
apvalanti, 2.12, 7.3, 8.6, 9.3-4
askezė, 9.9, 9.24
atgaivinimas, 7.49
atliekama materialiame pasaulyje, 10.44
atsargumas puoselėjant △, 2.30
atsižadėjimas △, **4.2,** 4.2, 7.18
atsižadėjimas ir △, 9.23, 9.37
atsižadėjimas proporcingas △, 3.24
aukščiausias tikslas, 9.36
aukščiausias tobulumas, 7.48, 9.35
bendradarbiavimas △, 7.19
bendravimas su Viešpačiu △, 7.4
beribė, 9.36
bhaktai tetrokšta tik △, 4.19
Brahmos △, **9.4,** 9.4
būtina Dievo pažinimui, 4.10
būtinas dvasinis mokytojas, 8.7
Caitanya mokė △, 8.21
darbai, skirti meilės objektui, 2.31
dvasinis kūnas skirtas △ atlikti, 2.17
dvasinis pasaulis pasiekiamas △, 7.18, 9.9
ekstazės požymiai △, 3.24

Atsidavimo Aukščiausiajam Viešpačiui tarnystė, (tęsinys)
entuziazmas △, 8.21
geriausias būdas išsivaduoti, **2.33,** 2.33
gyvūnai sugeba atlikti △, 9.36
gopių △, 4.20
impersonalizmas palyginus su △, 9.33
intelekto tobulumas △, 2.16
ir įsiliejimas į Viešpaties kūną, palyg., 6.35
išsivadavimas △, 2.12, 9.36
jaučiant dėkingumą, 6.23
jėga, 3.17
jnāna ir *yoga* lyginant su △, 8.5
juslės panaudojamos △, 2.22, 2.31, 3.20, 9.36
Kali amžiuje, 7.10
klausymasis ir šlovinimas △, 9.31
klausymosi svarba △, 2.36, 3.21
laiko panaudojimas △, 3.24
leidžia bhaktui susikoncentruoti į Absoliutą, 9.35
liana, 2.30
materializmas sunaikinamas praktikuojant △, 5.24
materialūs troškimai △, 3.10
meditacija △, **9.45**. 9.45
mistinės *yogos* tobulumas pasiekiamas △, 1.21
nesudėtingas metodas, 4.16
neturi trūkumų, 2.1
noras atlikti △, 6.35
nuosavybė ir △, 4.2, 7.18
palankios sąlygos △, 8.21
pagamintų gėrybių panaudojimas △, 1.37
panteizmas priartina prie △, 1.21
paramahaṁsos užsiima △, 9.18
pasiekiama bendraujant su tyrais bhaktais, **3.11,** 3.11, 3.24
patiriama tik bendraujant su bhaktais, 9.18
pažaboja jusles, 9.8
pažaboja protą, 1.18
pažengusio bhakto △ yra aukščiau žinių įgijimo, 9.36
polinkių panaudojimas △, 10.25

Atsidavimo Aukščiausiajam Viešpačiui tarnystė (tęsinys)
praktikuojama nuo vaikystės, 3.15
pranašumai, 4.19, 9.36
pratęsiama kitame kūrimo cikle, 8.22
principai, 9.31
procesai, devyni, 2.36
protas, sukauptas į △, 9.36, **9.37,** 9.37
reguliuojama △, 3.24
religijos esmė, **4.17,** 8.18
ryžtas △, 9.24
ryžtingumas △, 4.4
rūšys, 9.36
saṅkīrtana – pagrindinis △ ramstis, 5.15
santykiai su Viešpačiu atgimsta △, 3.1
save suvokusioms sieloms, 2.19
savęs pažinimas △, 9.4, 9.9
savybės, būtinos △ atlikti, 2.30, 7.15, 7.46, 9.24, 9.37
sėkla, 2.30
spontaniška △, **3.11**
stadijos, 7.19
su priemaišomis ir grynoji, 8.14
suteikia apsaugą, 8.21
suteikia galimybę bendrauti su Viešpačiu, 4.15, 6.35, 8.5
suteikia proto ramybę, 6.6
svarba, 2.30
„Śrīmad-Bhāgavatam“ klausymasis kaip △, 9.4
šventraščių liudijimai apie △, 9.36
taikaus ir paprasto gyvenimo pagrindas, 9.36
tarsi
akių gydymas, 9.39
medžio šaknų laistymas, 9.36
saulės šviesa, 9.4
sėdėjimas ant lotoso žiedo, 9.9
teorija ir praktika, 3.22
tikėjimas △, 9.18
tinka visiems, **3.10,** 3.10, 8.18, 9.36, 1.39
tobulesnis skonis, 1.15
tobulumas, 1.1, 2.28
transas △, 7.31

Atsidavimo Aukščiausiajam Viešpačiui tarnystė (tęsinys)
transcendentinis variklis, 3.20
transformuoja materialius interesus į transcendentinę palaimą, 3.12
turtų kaupimas žalingas △, 8.21
turtuoliams ir vargšams, 3.21
užtikrina harmoniją visuomenėje, 9.36
Vedų išvada, 2.35
veikla Viešpačiui patenkinti, 9.36
Viešpats neatskiriamas nuo △, 2.16
Viešpats pažįstamas △, 9.21, 9.22, 9.31
Viešpats užvaldomas △, 9.17
viską panaudoti △, 2.18, 6.23
Vṛṇdāvanoje, 7.31
žinojimas ir atsižadėjimas įgyjami △, 2.12, 7.3
„Atsidavimo nektaras“ apie transcendentinius požymius, 3.24
Atsidavimo Viešpačiui vijoklis, 2.30
Atsižadėjimas
bhaktų, 3.12
Gosvāmiai kaip △ pavyzdis, 2.4
įvardijimų pasaulio △, 2.3
lytinio potraukio, 1.16, 6.20
palankus kitam gyvenimui, 1.15, 1.16
paprastas gyvenimas ir išaukštintas mąstymas, 2.5
rojaus džiaugsmų, 2.2
Śukadeva apie △, **2.4, 2.5**
tyras atsidavimas Viešpačiui △ dėka, 2.31
visiškai atsiduodant Viešpačiui, 4.3-4
žinojimas pasireiškia △, 2.12
žr. taip pat Sannyāsa
Atspindys
mėnulio △ veidrodyje, 9.1
sukuriamas šviesos, 9.34
tamsoje, iliuzinė energija kaip △, **9.34**
Auksas, laikas vertingesnis už auksą, 2.3, 3.17
Aukso gysla, 6.13-16
Aukso kalnas, 9.2
Aukščiausias Viešpats
absoliuti △ prigimtis, 5.39
acyuta, 9.35
ādi-puruṣa, 7.15
aguṇa, 8.1
ajanaḥ, 9.38
Aukščiausias Viešpats (tęsinys)
ajita, 9.18
akhila-loka-nātha, 7.15
akys, tinkamos regėti △, 6.29
amžinas, 4.8, 7.5, 7.24, 9.33
analogijos, žr. Analogijos
ānanda, △ aspektas, 10.44
anupalakṣya-mārgaḥ, 7.26
apdovanoja nemirtingumu, 6.18
aprameya, 7.16
apsimetantys △, 1.25, 5.7, 5.13
gyvosios būtybės kaip △, 9.1
šventraščiai demaskuoja △, 7.2, 7.3, 7.33
apsireiškia žmogaus pavidalu, 4.6
āpta-kāma, 7.7
apvalo jusles, 7.47
askezė, reikalinga suvokti △, 9.4, 9.9, 9.21-9.23, 9.24, 9.36
asmenybė ir beasmenis, 1.9, 4.14, 5.21, 6.10, 6.22, 6.39
asmeninis △ aspektas, 1.36, 6.32, 9.38
anapus kūrinijos, 4.6
grožis, **2.11**
impersonalistai galiausiai pasiekia △, 1.21
yogamāyā slepia △, 5.24
meditacija į △, 1.20
nepažįstamas neišmanėliams, 1.24
panteizmo naudojimas △ pažinime, 1.20
raštai pasakoja apie △, 3.14
švytėjimas slepia △, 4.14
transcendentinis, 6.40-41
turi kūno organus, 1.32
žr. taip pat Aukščiausias Viešpats, △ savybės
atėjimas. Žr. Aukščiausiojo Viešpaties įsikūnijimai
atomuose, 3.24
atributai, 2.10
atsidavę △. Žr. bhaktai
atsidavimas △
būdas pažinti Viešpatį, 5.20, 7.42, **7.43-45,** 7.43-45, **7.46,** 7.46, 9.22
gabumai atitinkamai △, 5.17
galutinis tikslas, 2.33, 4.3-4
ir atsidavimas materijai, palyg., 6.36

Aukščiausias Viešpats (tęsinys)
atsidavimas △ (tęsinys)
ir materialistų mokslininkų pastangos, palyg., 6.36
ir Vedāntos studijos, 6.35
palaima pasiekiama △, 2.16
piktavaliai atmeta, 9.18
suteikia žinojimą, 7.19, 9.3, 10.4
teikiama apsauga, **2.5,** 2.5
tyras ir dvasinis, 2.17
tobulumas pasiekiamas △, 1.10, 4.16
visuotinis gėris, **6.36**
atskleidžia save tyram bhaktui, 4.21
atsiminimas,
apsivalymas △, 4.15
yogos tikslas, **1.6,** 1.6
mirties metu, **1.6**
seka po klausymo ir šlovinimo, 1.5
teikiama nauda, 9.36
visur ir visada, **2.36,** 2.36
aukščiau
atliekančių askezes, 9.17
eksperimentinio žinojimo, 4.8, 6.39
gamtos *guņų,* 5.18, 6.37, 9.34
geismo, 7.7
gėrio ir blogio sąvokų, 10.42
gyvųjų būtybių, 6.40-41
įsakymų vykdytojo sąvokos, 1.11, 2.35, 6.38
išorinės energijos, **8.10**
karminės veiklos, **7.47, 10.36,** 10.36
kūno ir proto, 7.47
kuriamųjų galių, 5.21, 6.13-16
lytinio potraukio, 7.6
materialaus pasitenkinimo, **3.9,** 3.9
materialių juslių, 1.17
materialių polinkių, **6.31**
materialios kūrinijos, 7.50, 10.36
materijos, 1.6
„negyvėlių visuomenės“, 7.38
pykčio, **7.7,** 7.7
sąlygotų sielų, **7.42,** 7.42, 10.33
susiteršimo, 6.40-6.41
šiuolaikinio mokslo, 2.19, 6.39
švytėjimo, 1.7, 4.14
Vedāntos studijų, 6.35
veiksmų ir pasekmių, **10.36,** 10.36, 10.42

Aukščiausias Viešpats (tęsinys)
aukščiau (tęsinys)
visko, 6.22
aukų atnašavimas △, 4.17, **6.28**
siekiant materialios nuosavybės 7.18
taika △, 9.36
autoritetas, 3.10
āvan-mānasa-gocarah, 7.26
Baladeva kaip △, **7.34-35**
beasmenis △ aspektas, 1.22, 4.14, 5.14
bebaimiškumas, 6.18
begalinis, 4.8, 9.42
bendravimas su △
apsivalymas △ dėka, 1.22
būtinos savybės △, **2.31**
Golokoje, 10.44
išsivadavimas △ dėka, 8.3
kartojant šventuosius vardus, 5.25
klausantis „Bhāgavatam“, 8.3
pagal rekomendacijas, 3.23
pranašesnis už įsiliejimą į brahmajyoti, 5.16
retai kas tepasiekia, 4.14
teikia džiaugsmą, 7.47
besimėgaujantis, 7.15, **7.47,** 7.47, 10.12
Bhagavānas, 10.7
„Bhāgavatam“ kaip △, 7.51
bhaktų askezės, △ stebi, 9.24
bhavauṣadhi, 7.21
Bhūta-bhṛt, 4.20
Brahmā
įkvėptas Viešpaties, 4.22
kuria po Viešpaties, 5.17
pavaldus Viešpačiui, 5.4, 5.7, 5.10, **5.11,** 5.12, 5.17, 6.32, 6.35
Brahmanas dalinai reprezentuoja △, 5.16
būtis,
metodas , padedantis suvokti △, 2.35
psichinėje veikloje, 5.17
šventieji patvirtina △, 1.24
buveinė
atomai kaip △, 9.35
Goloka Vṛndāvana kaip △, 6.22, 9.9, 9.37, 10.44

Aukščiausias Viešpats (tęsinys)
buveinė (tęsinys)
nepasiekiama materialistams, 4.14
Šiṣumaros ratas kaip △, 2.24
žr. taip pat Dvasinis pasaulis; Vṛndāvana
cituojamas keturiuose pagrindiniuose posmuose, **9.33, 9.34, 9.35, 9.36**
Dattātreya kaip △, 7.4
Dhiyaṁ-pati, 4.20
didybė, 4.6, 6.18
Dievybė kaip △ pavidalas. Žr.: Viešpaties Dievybė
diskas (ginklas) △, **7.16, 7.20**
dovanoja Save bhaktui, 7.5
durininkai, trylika, 9.16
dvasinė △ prigimtis, 4.6, **5.18**
ekspansijos,
galia, **1.39**. 1.39
ir sapnai, palyg., **1.39**
ir žibintai, palyg., 4.10
nusakomos trimis kategorijomis, 10.13, **10.14**
Rāmos broliai kaip △, 7.23
seka, 4.10
tipai, du, 7.26
estetinis skonis, 1.36
galios,
ir banjano sėklos, palyginimas, 5.11
neribotos 6.36, 6.43-45
šventuosiuose varduose, 5.25
viskas priklauso nuo △, **6.13-16**
galybė, 4.8, 4.10, 6.6, **7.24,** 10.10
garbinimas šventykloje 2.6
Žr. taip pat Dievybė, Aukščiausiojo Viešpaties, garbinimas
garse, 1.8, 5.25
garsinis įsikūnijimas △, 9.44
gerumas, 4.13, 5.32, 7.49, 9.2
gyventi santarvėje su △, **2.18**
gyvybės sėkla iš △, 10.37-40
gyvybinės energijos šaltinis, 6.40-41
gyvosios būtybės ir △. Žr.: Gyvosios būtybės, Viešpats ir △
Govinda kaip △, 1.19, 6.22, 6.34
groja fleita, 6.17
grožis, **2.9-12**

Aukščiausias Viešpats (tęsinys)
Hare Kṛṣṇa mantra kaip △, 5.25
Hṛṣikeśa kaip △, 5.30, 10.24
įkvėpia visatoms gyvybę, 5.33, **5.34,** 5.34
impersonalus suvokimas apie △, 5.24
intelektas, **2.35,** 4.20
įsiliejimas į △ būtį, 1.7, 6.35
įsikūnijimai,
apsireiškia dvasiniais kūnais, 7.26
„Bhagavad-gitā“, 1.8
Buddha, **7.37;** 7.37
Dhanvantari, 7.21
Hayagrīva, **7.11**
Haṁsavatāra, **7.19**
įrodymai, 1.24; 1.25
išvien su palydovais, 7.34-35
kaip upės bangos, 6.46
Kalki, **7.38;** 7.38
Kapila, **7.3**
klaidingai suvokiami, 6.43-45
Kumārai, **7.5;** 7.5
Mahā-Viṣṇu, 10.3
Manu, **7.20**
Nṛsiṁhadeva, **7.14;** 7.14
Paraśurāma, 7.22
paskirtis, 1.38, 3.14, 7.15, **7.26,** 7.26, 10.5, 10.42
patvirtinami šventraščiuose, 7.2, 7.3, 7.33, 8.17
Pṛśnigarbha, 7.8
Pṛthu, **7.9,** 7.9
Rāmacandra ir Jo broliai, 7.23
Ṛṣabhadeva, 7.1
Śeṣa, **7.41**
„Śrīmad-Bhāgavatam“, 1.8, 7.51, 8.4, 10.7
šerno pavidalu, 7.1
šeši △ tipai, 7.3
tikri ir išgalvoti, 7.1, 7.2, 7.33
Vāmana, 7.17, 7.27; 7.40
vėžlio pavidalu, **7.13,** 7.13
Vyāsadeva, **7.36,** 7.36
žuvies pavidalu, **7.1**
žr. taip pat Mahā-Viṣṇu; Garbhodakaśāyī-Viṣṇu; Supersiela
△ įstatymai, mokslininkai meta iššūkį △, 2.19

Aukščiausias Viešpats (tęsinys)
įstatymų leidėjas, 10.3, 10.10, 10.49-50
išbaigta visuma, 1.25, 3.17, 4.10, 4.13, 6.13-16, 8.16
išorinis △ aspektas. Žr. Materiali energija
išpildo troškimus, 4.19
išvara, 6.22
įžeidimai. Žr. Įžeidimai
yogamāyā kaip △ uždanga, 5.19, 5.20
yogamāyā atskleidžia △, 7.30, 7.43-45, 9.34
Yogeśvara, 6.13-16
juntamas protinėje veikloje, 5.17
juslės,
jņāniai neigia △, 5.30
tarnystė △, 4.11, 5.30
kaip draugas, besimėgaujantis ir palaikantis, 2.18, 6.28
kaip dvasinis mokytojas, 9.7
kaip jīva, 5.34
kaip kūrėjas. Žr. Materiali kūrinija; Energijos
kaip kūrinijos šaltinis, 5.22
kaip liudininkas, 5.17
kaip *paramparā,* 8.25
kaip Prajāpati, 4.20
kaip tėvas, 4.13, 5.34, 7.4, 9.34
kaip veikli asmenybė, 1.33
kaleśaḥ, 7.23
karalystė. Žr. Dvasinis pasaulis
Keśava, 7.1
kiekvieno širdyje, 2.5
klausymasis apie △. Žr. Klausymasis apie Aukščiausiąjį Viešpatį
kontroliuoja ir valdo, 4.6, 5.18, 5.19, 5.32**, 6.32,** 6.32, 9.34, 10.24, 10.25
Kṛṣṇa kaip △, 7.27, 8.17, 9.37, 9.45, 10.7
kūnas
amžinas, sklidinas žinojimo ir palaimos, 9.4
„amžius“, 7.26, 7.32
bruožai, kuriuos gali įgyti ir gyvosios būtybės, 9.4
bruožai patrauklūs, 9.12
burna, **10.17,** 10.17
dydis, 8.8, 10.10

Aukščiausias Viešpats (tęsinys)
kūnas (tęsinys)
genitalijos, 10.26
gyvosios būtybės glūdi △, **8.22,** 10.13
ir Brahmos kūnas, palyg., 8.9
ir gyvųjų būtybių kūnai, palyg., 8.8
ir materiali kūrinija, **1.24,** 5.21
ir siela neatsiejami, 8.7
įsikūnijimas per materiją, 9.26
įvairovė, 9.32
juslės, 9.32
kaip aukų atnašavimo komponentai, **6.27, 6.28**
meditacija į △, 1.38, 2.13
neatsiejamas nuo Viešpaties sielos, 4.6
nuostabūs juodi plaukai, **7.26,** 7.26
organai, 1.32
paneigiama nuomonė, kad △ beformis, 9.32
pasaulietinis suvokimas apie △, 9.32
pilvas ir iš jo augantis lotoso žiedas, **8.8,** 8.8, **8.9**
△ prakaitas, kaip Virajos upė, 9.10
sac-cid-ānanda, 9.4
sugebėjimas išplisti, 7.27
švytėjimas, 7.26, 9.34
tikroji realybė, 1.26
transcendentinis △, 10.34, **10.36,** 10.36
virāṭ-puruṣa kaip △, **8.11**
visatos atsiranda iš △, 8.8
visuomenės klasės △ , 1.37
žr. taip pat Aukščiausias Viešpats, pavidalai; Visatos pavidalai
kuriamoji energija, 4.8
laimė, 3.10, 6.18, 6.36
lotoso pėdos
Bali apsišlaksto vandeniu nuo △, **7.18**
bhakto širdyje**, 2.18**
Brahmā įsikibęs △, **6.34**
dulkės nuo △, **3.23,** 3.23
galvoti apie △, 1.19, **2.13, 4.21**
ir lotoso stiebas, palyg., 4.21
išsivadavimas △ dėka, 2.15
įžeidimai △, 1.11, 1.12

Aukščiausias Viešpats (tęsinys)
lotoso pėdos (tęsinys)
mistikų širdyse, **2.10**
palydovai, keturi, 9.16
paramahaṁsoms, 4.21
prieglobstis, 9.36
retai kas pasiekia, 4.3-4
sėkmės deivė tarnauja △, **9.14**
suteikia apsaugą, 2.7
tarsi namai keliautojui, palyg., 8.6
tyras bhaktas neapleidžia △, **8.6,** 8.6
tulasī lapeliai, paaukoti △, 2.13
Viešpaties aprašymas prasideda nuo △, 1.26
visiška priklausomybė nuo △, 6.7
lūpų nektaras, 4.24
Mahā-Viṣṇu kaip △, 1.25
maheśvara, 4.6
maistas, 3.19
malonė,
askezė, reikalinga △ gauti, 9.24
bhaktai praranda turtus △, 9.23
Brahmā susilaukia △, 9.31
dvasinis mokytojas kaip △, 9.7
gyvosios būtybės priklausomos nuo △, 8.21, **10.12,** 10.12
įgyjama atliekant atsidavimo Viešpačiui tarnystę, 9.18
impersonalistams, 3.23
ir bhaktų malonė, palyg., 3.23
ir *virāt-rūpa,* 1.24
nužengimas į žemę ir yra △, 1.38, 4.20
pelnoma šlovinant Viešpatį, 8.21
sėkmės paslaptis, 9.32
Viešpats regimas △, 9.34
žinios gaunamos △, 9.5
meditacija į △, 1.19, 1.39, 2.12, **2.13, 4.21,** 7.31
meilė △. Žr.: Meilė Viešpačiui
meninis skonis, 1.36
mistinės galios, 4.8
mokslininkai ir △, 2.19, 9.34
muzikinė klausa, 1.36
nāma-dheya, 7.15
Nārāyaṇa kaip △, 1.6, 1.39, 10.7, **10.11**
Nārā-Nārāyaṇa kaip △, **7.6,** 7.6
neįmanoma tapti, 5.7, 5.10
nejuntamas △ buvimas, 5.17
nekintantis, 5.24
neklystantis, 9.35
nematomas, 6.29
nenugalimas, 9.18
nepasiekiamas, 6.22, 7.14, 7.16, 7.41
nepriklausomas, 8.25, 9.28, **10.9,** 10.9, 10.20
nesensta, 4.10
nesuvokiamas impersonalistams, 5.24
nugara, 6.10
nuostabi △ veikla, 5.17
nurodymai, △ tapatus Savo nurodymams, 9.8
nužengimas. Žr. Aukščiausiojo Viešpaties įsikūnijimai
paaukojimai △, 5.24
pagydo nuo ligų, 7.21
paieškos, 2.6
paklusnumas △, 10.51
palaiko viską, **4.7,** 4.20, **6.17,** 6.31, 7.1, 9.34
palaimingo dvasinio švytėjimo pavidalu, 6.22
palaimos galia, 4.20
palydovai,
dvidešimt penkios materialios energijos, 9.17
dvidešimt vienas △, 9.16
žr. taip pat Bhaktai
palyginamas su
aukso kasykla, 6.13-16
dailininku, piešiančiu rožę, 10.49-50
dangumi, 5.21, **6.36**
elektriku, 4.6
elektros jėgaine, 10.16
kalviu, 5.11
kūnu, 3.10
medžio šaknimis, 1.29, 5.15
mylinčia motina, 2.6
pusdieviais, 7.32
saule, 1.24, 5.18, 6.17, **6.22,** 6.22, 6.40-41, 8.3, 9.3, 9.4, 9.27, 9.34, 9.36, 10.33

Aukščiausias Viešpats (tęsinys)
palyginamas su (tęsinys)
socialiniu kūnu, 9.36
svajotoju, **1.39,** 1.39
Śiva, 7.7
turtuoliu, 6.31
ugnimi, 5.14, 5.21, 10.45
valdovu, 5.15, 7.50, 9.15
voru voratinklyje, **9.28**
parahaṁsos ir △, 4.13, 9.18
param, 3.9
Parambrahmanas, 2.31, 10.3, 10.7
pasiekiamas per dvasinę tarnystę, 9.17
pasiekimas,
metodas, 1.9, 3.23
procesas, 4.6
pasitenkinimas kaip △ aspektas, 10.6, 10.44
pašlovinimas,
acyuta-katha kaip △, 8.26
Caitanya rekomenduoja, 9.31
dvasiniame pasaulyje, 6.18
džiaugsmingas procesas, **1.7**
gyvūnai atlieka, 1.36
ir pasaulietinės žinios, palyg., 3.20
išaukštintais posmais, **1.9**
išaukštintoms sieloms, **3.16**
išvaduoja nuo kančių, **1.5**
kirtanam kaip △, 4.15
noras atlikti △, 3.24
panaikina nuodėmes, **4.15**
rekomenduojamas, 9.36
sėkmės deivės, **9.14, 9.15**
Šukadeva rekomenduoja △, **4.12-24**
šiuolaikiniai △ metodai, 1.37
taika pasiekiama △, 4.18
tipai, 1.5, 2.36
tyriems bhaktams malonus, 7.26
Viešpaties kūrinijos, 8.21
Viešpats neatsiejamas nuo △, 10.41
žr. taip pat Pamokslavimas Kṛṣṇos sąmonėje
patenkina žmogiškuosius poreikius, 2.37
patenkinimas, bhaktai siekia, 1.11, 3.10
patrauklus išsivadavusioms sieloms, 6.40-41

Aukščiausias Viešpats (tęsinys)
pats sau pakankamas, 7.7
pavidalai,
amžinai apreikšti, 5.20, 9.33
amžini ir laikini, 10.35, 10.36
atmano rūpam, 9.38
Brahmą suglumina △, **9.26; 9.27**
impersonalistai neteisingai suvokia △, 10.35
įrodymas, 8.21
įvairovė, 2.8
meditacija į △, 1.19
nekinta, 9.33
nekinta ir negimsta, 5.24
nematerialūs, 6.43-45
pagrindinis aspektas, 10.44
sudėtis, 2.17
šventraščiai patvirtina △, 2.13
tarp įvairių gyvybės rūšių, 10.42
transcendentiniai △, 10.36
žinojimo ir palaimos išraiška, 10.42
žr. taip pat AukščiausiasViešpats, įsikūnijimai △,
pėdos. Žr. Aukščiausias Viešpats, △ lotoso pėdos
pirmasis „žibintas“, 9.34
pirminis pavidalas, 1.25
pyktis, **7.24**
prieglobstis,
Ambarīṣai, 8.20
apsaugo nuo mirties, 7.25
atsidavimo Viešpačiui tarnystė suteikia △, 8.21
bhaktams, 8.20
bhaktams ir demonams, 7.15
drambliui, 7.15, **7.16**
Draupadī, 8.20
paklusnumas padeda įgyti △, **10.4,** 10.4
Parīkṣitui, 4.1
prie Viešpaties lotoso pėdų, 6.7
sannyāsiams, 2.5
priešai. Žr. Ateistai, demonai
prigimtis priklauso nuo △, 6.36
priklausomybė nuo △, 8.21, 9.1, 9.2, 9.3, 9.34, 10.8, 10.9, 10.12, 10.16, 10.20, 10.24, 10.27, 10.28
prisirišimas prie △, 6.34

Aukščiausias Viešpats (tęsinys)
protinėje veikloje, 5.17
puruṣa, 2.8, 6.21, 6.22
puruṣottama, 2.35, 6.22
pusdieviai tarnauja △, **5.15,** 5.15
Rāmacandra kaip △, 7.23, **7.24**
regėjimas
askezės dėka, **9.4,** 9.4
atomuose, 9.35
dvasine televizija, 9.35
dvasinio mokytojo malone, 4.21
ekstazė patiriama regint △, **9.18**
Jo malone, 9.34
meilės dėka, 5.20
per tarnystę, 2.35
tiesiogiai, 9.21-23, 10.10
religinių principų objektas, 7.37
ribos, **6.36**
Ṛṣabhadeva kaip △, **7.10,** 7.10
Rudra kaip △, 10.43
rūpinasi puolusiomis sielomis, 9.19
sankcionuojantis, 4.11, 5.17, 9.25, 9.30
santykiai su △
atgaivinimas, 2.14, 3.1
draugystės nuostatoje, 2.18, 9.30
penki △ tipai, 7.4, 7.49, 9.30
pusdievių, 5.15
santuokinėje meilėje, 3.12, 4.24
„Śrīmad-Bhāgavatam“ nustato △, 7.52, 8.5
tėviški, 7.27
visumos suvokimas, 9.34
žmogiškojo gyvenimo tikslas, 5.37
savybės, 1.7, 1.22, 3.13, 6.18, 6.40-41
asmeniškos, 9.33
atmintis, 10.9
gero visiems linkintis, 7.49, 9.20
gerumas, 7.49, 9.2
gyvosioms būtybėms būdingos △, 7.27
kantrybė, 7.7
laimė, **7.47;** 7.47
meninis skonis, 10.49-50
pasitenkinimas, 10.44
pyktis, 7.24
Žr. taip pat Aukščiausias Viešpats, asmenybės bruožai

Aukščiausias Viešpats (tęsinys)
skatina žinojimą, 4.22
slėpininga prigimtis, 9.31
socialinis organizmas tarnauja △, 9.36
sukurti šventraščiai, **5.15,** 5.15
summum bonum, 7.47
suteikia gėrį, 6.6
suteikia įgaliojimus, 6.6
suteikia kūnus, **7.49,** 7.49, 9.2
sutuoktinės, 4.24
suvokimas. Žr. Žinojimas, dvasinis žinojimas
Śiva paklūsta △, 6.32
Śyāmasundara kaip △, 6.17, 9.35
šaltinis
laimės, 7.52
visa ko, 7.52, 9.34
visų energijų, 6.6
šerno pavidalu, **7.1,** 7.1
△ širdį užkariauja
atsidavimas, 9.17
paramahaṁsos, 9.18
△ širdis ir siela – asketiškumas, **9.23**
širdyje 1.7, 2.5, 5.24
žr. taip pat Supersiela
šypsena, 1.31
švara, **6.40-41**
švytėjimas. Žr. Brahmanas, švytėjimas
taika pasiekiama tarnaujant △, 9.36
tarnai. Žr. Bhaktai
tarnystė △. Žr. Atsidavimo Viešpačiui tarnystė
tikėjimas △, 1.10, 2.36, 4.6
tikėjimas △ ir bedievystė 6.34
tīrtha-śravāḥ, 7.15
tyriems bhaktams △ vadovauja tiesiogiai, 9.29
transcendentinis, 1.7
tri-śakti-dhṛk, 6.32
trys aspektai, 3.8
troškimai, **10.17,** 10.17
harmonija su △, 2.16
nepriekaištingi, 9.35
neriboti, 7.7
sugrąžinti sielas namo, 2.14, 7.50, 9.19
turi jusles, 7.24
turtai, 6.40-41, 9.15-17

Aukščiausias Viešpats (tęsinys)
turtuolių ir vargšų garbinimo objektas, 3.21
Urukrama kaip △, 5.17
Vaikuņțhoje, 2.8
valdo gamtos *guņas,* **4.9**
valia,
gyvosios būtybės pavaldžios △, 9.29
karas ir △, 5.17
kūrimas △, 6.31
paklusnumas △, 6.6
Vāmanadeva, 7.17
vardai,
absoliuti △ prigimtis, 1.11, 5.25
atleidžia nuodėmes, 7.15
galia, 9.36
išgelbsti dramblį, 7.15
šlovinimas atneša taiką į Žemę, 4.18
nusižengimai △, 1.11, 1.12
oṁkāra kaip △, 1.17
prieglobstis, 9.6
sąrašas, 2.8
sėkmės susilaukiama kartojant △, 7.15, 9.36
śravaņa-mangala, 7.15
tobulumas pasiektas kartojant △, 9.36
Viešpats tapatus △, 7.15
vargšai ir turtingi garbina △, 3.21
Vāsudeva, 6.32, 7.8
veidas, 2.12, 2.13
veikla,
aprašoma „Śrīmad-Bhāgavatam“, 6.46
pusdieviai atstovauja △, 9.33
žr. taip pat Aukščiausiojo Viešpaties žaidimai
vienalytis, 6.32
vienintelis prieglobstis, **1.13,** 1.13, 4.3-4, 6.7, **10.9,** 10.9
vienovė ir skirtybė, 1.39**, 4.9,** 4.10, 6.13-16, 6.22, 9.27
viršenybė, 9.3
visa ko pagrindas, 9.36
visagalis, 1.22, 5.21, 6.32, 6.40-41, 7.16, 7.26**, 7.40, 7.41,** 8.21, 10.9
visapersmelkiantis, **6.31**

Aukščiausias Viešpats (tęsinys)
visatos pavidalas. Žr.: Aukščiausiojo Viešpaties visatos pavidalas
visažinis, 1.33, 5.36, 8.21, 10.9
viską atmena, 10.9
viskas susiję su △, **2.18,** 2.18
Viṣṇu, **1.19**
Viṣṇu ekspansija, 2.8
viṣṇu-tattvos šaltinis, 1.19
visų moterų sutuoktinis, 4.20
visų priežasčių priežastis, 5.11, 5.26-29, 6.5, 6.33, 10.16, 10.45
visur esantis, 1.20, 1.24, 1.38, 2.6, 2.18, 2.36, 6.21, 6.22, 7.50, **9.33,** 9.33, 9.34, 9.35, 9.36, 10.49
žaidimai
apvalo klausytojus, 1.1
epai byloja apie △, 3.14
impersonalistai nepripažįsta △, 1.9
indai klausosi △, 3.14
ir šiuolaikinė literatūra, 7.15, 10.5
išsivadavimas pasiekiamas klausantis △, 10.5
kai apibūdinami atsainiai, 1.7
klaidingai suvokiami kaip pasaulietiniai, 5.39
klausymasis apie △, jo poveikis, **4.5, 6.46**
klausytis reikia nuosekliai, 4.6
malonu pasakoti apie △, **1.7**
materialiame ir dvasiniame pasauliuose, 10.10
materialiame pasaulyje, 7.53, 10.10
nuoseklus △ suvokimas, 1.11
nuostabūs, 5.17
paskirtis materialiame pasaulyje, 7.15, 7.53, 10.10
patrauklios prigimties, 1.7, 1.8, **1.9,** 3.14
puruṣa-avatārų, 10.10
rāsa-līlos šokis, 2.13, 4.10, 4.20, 4.24
suvokiami klausantis, 3.17
skelbtini visu balsu, 3.20
šerno pavidalu, **7.1,** 7.1
šeši △, 4.14
tikėjimas △, 9.32
transcendentiniai, 10.36

Aukščiausias Viešpats (tęsinys)
žaidimai (tęsinys)
vidiniai ir išoriniai △, 4.10
Viešpats neatsiejamas nuo △, 1.1, 8.17
Vṛndāvanoje, skirti dvasiškai pažengusiems, 7.53, 10.10
žinios apie △, Žr. Dvasinis žinojimas
žmogus planuoja, △ nusprendžia, 10.20
žmonos, jų skaičius 4.20
žvilgsnis, 1.31, 1.38
Aukščiausiojo Viešpaties bhaktai
amžinai išvaduoti, 3.15
amžini, 3.15, 3.17, 6.18
amžini tarnai, 4.21
anapus
baimės, 2.17
guṇų, 2.17
iliuzinės energijos poveikio, 5.13
impersonalistų, 2.2
yogų, 5.26-29
jnānos ir *yogos,* 2.31
kastų ir religinių mokymų apribojimų, 4.18
materialaus pasitenkinimo, 7.4
materialių malonumų, 6.34
materialių troškimų, **2.29,** 2.31, 6.30
mirties, 3.17
paklydimų, 1.4
polinkio viešpatauti, 2.22
potraukių, 4.19
sėkmės ir nesėkmės, 8.21
žemiškos veiklos, 3.12
antros klasės, 3.21
apsivalymas, 7.49, 8.22
Viešpaties malone, 9.36
aptaria Vedų raštus, 3.14
atsiduoda Viešpačiui, **7.42, 7.43-45,** 7.43-45, **7.46,** 7.46
atsisako nuosavybės, 7.18
atsižadėjimas, 9.23, 9.37
be prisirišimų, 9.23
bebaimiai, 6.18
bendravimas su △,
Caitanya rekomenduoja △, 9.31
įtaka, 1.6, 3.17
visų geriausias, 10.41
Aukščiausiojo Viešpaties bhaktai (tęsinys)
Caitanya įtvirtina principus skirtus △, 9.31
demonai sukelia kančias △, 7.14
Dievybių garbinimas skirtas △, 2.13
dramblys kaip △, 7.15
dvasinis △ kūnas, 2.17
ekstazė, nuslopinta, 3.24
gali neatlikinėti aukų atnašavimo, 7.11
garbina amžinus Viešpaties pavidalus, 10.35
garbina jausdami dėkingumą, 6.23
garbinimas kaip tikslas ir priemonė, 10.35
gimimas △ šeimoje, 3.15
įkvėpti Viešpaties, 4.11
impersonalistai lyginant su △, 2.17, 4.14, 6.23, 6.32, 7.4
ir politinė veikla, 4.18
įrankis Viešpaties rankose, 4.23
išsaugo individualumą, 8.22
išsivadavimas, 7.3, 9.36
išsivadavimas skirtas tik △, 5.41
įveikia visatos apvalkalus, 2.28
įžeidimas, 1.12
yogeśvaros, 8.20
jnāniai ir yogai palyginami su △, 5.30, 6.41
kaip pamokslautojai, 3.21
klausimai, teikiama nauda, 5.9
Kristus kaip △, 4.18
Kṛṣṇa – △ numylėtinis, 4.4
literatūra, skirta △, 5.15
Mahometas, 4.18
malonė, 3.23
mantros, kurias kartoja △, 9.6
materialūs △ troškimai, 3.9
meditacija, 7.31, **9.45,** 9.45
mirties metu, 2.15
mistinės △ galios, 8.20
moralės principai, 9.40
Nārada Munis, 9.42, 10.41
nārāyaṇa-para, 5.15
neofitas bhaktas
meditacija, 2.14
patiria grėsmę iš ateistų pusės, 8.21
puruṣa-avatāros žaidimai skirti △, 10.10

Aukščiausiojo Viešpaties bhaktai (tęsinys)
neofitas bhaktas (tęsinys)
suvokia Kṛṣṇos didybę, 4.6
žinojimas, 3.22
nepriekaištingi, 6.34
nesavanaudžiai, 1.11, 3.10
nesirūpina ateitimi, 8.6
netikri △,
apsimestinė △ ekstazė, 3.24
niekas negali padėti △, 2.37
nori susilieti su Viešpačiu, 2.18
peršoka prie vidine energija apreikštų žaidimų aptarimo, 4.6
niṣkāmī, 4.19
nitya-siddhos, 3.15
nuodėmės, priežastis, 7.15
nuostabūs △ poelgiai, 5.17
panaudoja visą pasaulį, 10.44
panaudoja žmogaus gyvenimą, 2.3
paramahaṁsos, 4.13
pareiga – pamokslavimas, 8.21
pasaulis realus △, 9.10
pasišvenčia tarnystei, 6.30
pažengę △,
jų regėjimas, 3.21
žaidimai Vṛndāvanoje skirti △, 4.6
pranoksta Viešpatį, 4.10
premānandī, 4.13
prieglobstis, 4.18, 9.30
priklauso nuo Viešpaties, 4.11
rimti, 8.6
ryžtas, 9.24
ryžtingumas, 4.4
sąrašas, keturiasdešimt aštuoni △, **7.45**
savęs pažinimas padeda △ tobulėti, 6.35
smalsumas, 8.16
sudvasina materiją, 1.20
sumanymai visada išsipildo, 6.34
suvokia Dievo didingumą, 7.42**, 7.43-45,** 7.43-45
„Śrīmad-Bhāgavatam“ skirta △, 8.27
šalinasi ateistų, 8.21
šlovina įstatymų leidėją, 10.10
tarnai, 4.18, 9.30
tipai, 3.21
Aukščiausiojo Viešpaties bhaktai (tęsinys)
transo būsenoje, 7.31
troškimai, 2.22, 9.35
vaiduokliai ir △, 3.23
veiklūs, 3.20
vengia materialistų, 2.18
vienintelis △ troškimas – patenkinti Viešpatį, 1.11
Viešpaties apsaugomi, 2.5, 7.15, 8.20
Viešpats
apsaugo bhaktus, 6.34
apvalo bhaktą, 9.36
draugauja su bhaktais, 2.18
įkvepia bhaktus, 4.21
kaip bhaktų nuosavybė, 3.23
kaip bhakto sūnus, 7.4
regimas bhaktų širdyse, 9.35
rūpinasi bhaktų nepriekaištingumu, 6.34
tampa regimu bhaktams, 9.21, 9.22
vadovauja tyriems bhaktams, 9.29
virš juslių objektų, 2.29
visatos naikinimo metu, 9.33
viską skiria Viešpačiui, 2.18
žinios, įgytos △, 9.36
žvelgia per meilės prizmę, 5.20,
Aukščiausiojo Viešpaties visatos pavidalas
aprašymas, 1.25-38, 5.35-42, 6.1-17
beribis, 10.35
brahmajyoti kaip △, 6.17
ir kūnas, palyg., **5.37**
ir visuomenės luomai, palyg., **5.37,** 5.37
įsivaizduojamas, 5.36, 5.39
Kṛṣṇa egzistuoja atskirai nuo △, **6.22,** 6.22
meditacija į △, **2.1,** 2.1, 2.14, 2.37
planetos △, **1.26-29,** 5.36, 5.38-41
skirtas impersonalistams, 1.22, 2.13-14
skirtas menkesnės nuovokos žmonėms, 1.24-25
šaltinis, **5.35**
tyri bhaktai ir △, 10.35
Aukų atnašavimai, apibrėžimas, 6.28
atliekami brahmanų, 5.37
aukojant gyvulius, 6.23
aukų atnašavimai pusdieviams, **6.26**
ir bhaktai, 7.32
tikslas, 7.32

Aukų atnašavimai (tęsinys)
bhaktų ir karmių, 7.11
komponentai, **6.24-27**
mūsų amžiuje, 1.37, 4.20
šventikai △, **6.25,** 6.25
tikslas, 4.20, 5.15
Viešpačiui, 7.18, 9.36
Viṣṇu, **10.25,** 10.25
A-u-m, **1.17**
Autoritetai
aukų atnašavimai padeda pripažinti △, 7.32
Brahmā, 5.11, 6.31
materialistiniai ir dvasiniai, 2.32
parampāroje, 8.25
pripažįsta „Śrīmad-Bhāgavatam“, 2.26
sąrašas, keturiasdešimt šeši △, 7.45
žinios, gaunamos iš △, 7.13
Avaroha-panthā, apibrėžimas, 1.10
Avatāros, Žr. Aukščiausias Viešpats, įsikūnijimai
Avidyā, apibrėžimas, 6.21
Avidyā-pūrvakam, apibrėžimas, 5.15
Avikāra, apibrėžimas, 6.18
Avyakta, apibrėžimas, 6.11
Avyakta-mūrti, apibrėžimas, 6.39
Avyārtha-kālatvam, apibrėžimas, 3.24

B

Bahiraṅgā māyā, apibrėžimas, 1.39, 7.26
Baimė
atsikratymas, 1.5
išsklaidanti △ „šviesa“, 9.34
klausymasis apie Viešpatį apsaugo nuo △, 8.26
likti vienumoje, 2.5
mirties △, **1.15**
priežastys, jų panaikinimas, 6.18, 6.19
sannyāsiai neįtakojami △, 2.5
Viešpaties pėdos apsaugo nuo △, 6.7
Baladeva Vidyābhūṣaṇa apie tyrą bhakti, 4.4
Baladeva, Viešpats
Kṛṣṇos ekspansija, 4.10, 7.26, 7.35
Supersiela – △ ekspansija, 1.7
Bali Mahārāja, Vāmana laimina △, 7.17
Bamba, gimimas iš bambos, 10.28
Banjano sėkla, analogija, 5.11
Bedievystė, priežastis ir būdas kaip apsisaugoti 2.6
Bendravimas
su ateistais smerktinas, 9.34
su Viešpaties bhaktais, 1.6, 3.17, 10.41
tinkamas ir netinkamas, 10.41
Bhadra (sargybinis), 9.16
„Bhagavad-gīta“
ācāryos pripažįsta △, 9.22
apie individumo nemirtingumą, 1.15
atsidavimo Viešpačiui tarnystės mokslas, 7.19
esmė, 5.30
intelekto ugdymui, 7.18
ne bhaktai neteisingai supranta △, 8.27, 9.36
netinkamai aiškinama △, 2.27
panaikina iliuziją „aš ir mano“, 9.3
papasakota Viešpaties, 2.27, 4.8
paslaptis, 9.31
pažinimo paslaptis, 9.31
pradedantiesiems, 3.14
pripažįstama šešių autoritetų, 3.11
santrauka keturiuose posmuose, 9.37
savęs pažinimas panaudojant △, 7.3
skirta ir šeimos žmonėms, 3.14
skirta *Kali-yugai,* 7.36
suteikia pirminį suvokimą apie Viešpatį, 2.35
Śaṅkarācārya remiasi △, 9.33
šviesa, sklindanti iš Viešpaties, 9.34
transcendentinė, 9.8
turi būti plačiai pamokslaujama, 3.20
Viešpaties žaidimai materialiame pasaulyje aprašyti △, jų tikslas, 10.10
„Bhagavad-gīta“ apie
Amžinybę, 5.39
asmenišką bendravimu su Viešpačiu, 2.15
atsidavimą Viešpačiui, 1.10, 7.46, 9.3
atsidavimo Viešpačiui tarnystę
slaptingą, 9.35
tobulėjimą naudojantis △, 10.54
visiems, 9.36
aukų atnašavimą Viešpačiui, 9.36, 10.25

„Bhagavad-gīta“ apie (tęsinys)
beasmenio aspekto pažinimo sunkumą, 6.1
begalines Viešpaties energijas, 9.42
bhaktus, kaip retai sutinkamus, 4.4, 7.19
Brahmą, 5.10, 6.11
brahmajyoti, 2.18, 5.11
demoniškų žmonių likimus, 9.34
dvasinį mokytoją, 9.43
gamtos *guṇas,* 1.33, 6.37
gyvenimo materialiame pasaulyje beprasmiškumą, 2.2
gyvenimo vertybes, 3.19
impersonalistus, 1.20, 1.21, 1.31, 2.12, 5.20
intelektą, 4.20
išsivadavimą tarnaujant Viešpačiui su atsidavimu, 7.3
yogos tobulumą, 2.33
karma-yogą, 5.24
klaidingą ego, 5.24
Kṛṣṇą (os)
kaip Dievą, 6.32, 9.45
kaip Supersielą, 2.6
meditaciją į △, 4.1
Paramātmos ir Brahmano prieglobstį, 10.9
Puruṣottamą, 9.33
žaidimus, 7.29
žinantį praeitį, dabartį ir ateitį, 10.9
Kṛṣṇos garbinimą, 2.6
kūną, kaip mašiną, 5.32
mahātmas, 7.26
materialaus pasaulio kančias, 1.2
materialią gamtą, 1.38, 10.10
materialias energijas, 10.33
materialios gamtos ir gyvųjų būtybių susiliejimą su Viešpaties kūnu, 10.13
materialią kūriniją, 5.21
materialų pasaulį, 10.43
materialų pasitenkinimą, 2.21
materijos apraiškas, 1.39, 6.39
mirtį, 2.15
mokinių seką, 2.27
nedorus poelgius, 7.15
neišmanėlius, 1.22, 4.6, 5.39, 9.36, 10.10, 10.42

„Bhagavad-gīta“ apie (tęsinys)
nenuodėmingas sielas, 6.41
oṁkarą, 1.17
pastangas, siekiant patenkinti Viešpatį, 4.17
pažįstantį „lauką“, 6.21
pirminį Viešpaties pavidalą, 1.25
pomirtinį gyvenimą, 3.11, 4.8
priklausomybę nuo Viešpaties, 4.11
pusdievių garbinimą, 2.7, 3.7
pusdievius, jų valdžią, 10.8
rojinių planetų pasiekimą, 8.14
taikos visame pasaulyje siekimą, 6.28
tyrą sąmonę, 2.17
tyrus bhaktus, 4.16
tobulybę, 4.4
Vedų tikslą, 8.20
veiklą, 1.5
Viešpatį (ies)
apsireiškimus, 1.7
asmenybės aspektą, 9.33
atskleidžiantį Save, 4.21
aukščiausią besimėgaujantį, 2.14
buveinę, 7.18, 9.9
buveinės pasiekimą, 2.31, 7.29
dėkingumą, 7.5
energijas, 5.14, 7.50
gamtos valdovą, 6.36
garbinimą, 9.36
ginantį bhaktus, 6.34
gyvųjų būtybių pradininką, 5.34
globą, 8.21
ir gyvąsias būtybes kaip neatsiejamas daleles, 6.6
ir gyvųjų būtybių individualybę, 9.34
ir materialią energiją, 6.39
išpildantį troškimus, 4.13
įtaką gyvoms būtybėms, 9.1
kosmosą △ kūno viduje, 1.26, 1.28
kviečiantį sugrįžti sielas namo, 5.41
malonę, 7.49
materialios kūrinijos šaltinį, 6.23
materialaus pasaulio kūrėją, 5.33
mokantį bhaktus, 9.37
neatsiskleidžiantį kiekvienam, 7.26
neįtakojamą veiklos, 10.36
nužengimą, 7.23

„Bhagavad-gīta“ apie (tęsinys)
Viešpatį (ies) (tęsinys)
pirminį pavidalą, 1.25
pirminį tėvą, 10.40
rūpinimąsi bhaktais, 8.21
širdyje, 9.36
valdovą, 9.3
vienovę ir skirtybę ir Jo energiją, 6.39
visa persmelkiantį, 2.1
visagalį, 10.10
visur esantį, 1.24, 6.32
visatos laiką, 10.46
visatos pavidalą, 1.29, 10.35
visų priežasčių priežastį, 5.29, 6.33
visumą, 4.12
Bhagavānas
Kṛṣṇa, 10.7
Supersiela priklausoma nuo △, 6.7
Bhāgavata, apibrėžimas, 2.31
Bhāgavata-dharma, apibrėžimas, 2.3
„Bhāgavatam“, žr. „Śrīmad-Bhāgavatam“
„Bhāgavata-Purāna“, žr. „Śrīmad-Bhāgavatam“
Bhāgavatos, apibrėžimas, 9.27
„Bhagavat-sandarbha“ apie būties apvalymą, 7.49
Bhaktai, žr. Atsidavę Aukščiausiajam Viešpačiui
Bhakti, apibrėžimas, 6.35; *žr. taip pat* Atsidavimo Viešpačiui tarnystė
Bhakti-yoga, žr. Atsidavimo Viešpačiui tarnystė
„Bhakti-rasāmṛta-sindhu“, 3.24, 8.21
Bhaktisiddhānta Sarasvatī Ṭhākura, pamokslavimo poveikis, 8.5
Bhaktivedanta Svamis Prabhupāda, A. C., 3.15
Bhaktivinoda Ṭhākura, 3.15, 8.5
Bhakto ir mistiko jėga, palyg., 8.20, 9.30
Bhaktų įžeidimai, 1.12
Bhārata, valdovas, 7.10, 7.23
Bhārata-varṣa, jos užkariautojai, 4.18, 7.10
Bhāva (ekstazė), 3.24
Bhinnam, apibrėžimas, 4.8
Bhṛgu Muni, 2.25, 7.7, 7.8
Bhṛgu-pāda kaip Viešpaties kantrybės simbolis, 7.7
Bhukti-kāmī, apibrėžimas, 4.19
Bhūrloka, 5.38
Bhūta-bhṛt, apibrėžimas, 4.20
Bhūtos, apibrėžimas, 4.6
Bhuvarloka, 5.38
Brahmā, Viešpats
Aja, 4.22
ajah, 8.9
aistros *guṇos* įsikūnijimas, 5.23, 7.39
antrinis kūrėjas, 4.22, **5.11, 5.17,** 5.17, 9.28, 9.30, 10.3-4
apie
bhakti-yogą, 4.16, 9.35
Viešpatį pavergiančius bhaktus, 9.18
Viešpaties įsikūnijimą šerno pavidalu, **7.1**
virāt-rūpą, **6.1-17**
asketas, **9.8**
askezės, **7.5, 9.7,** 9.8, 9.9, 9.20
ātma-bhūḥ, 8.25
„Bhāgavatam“ pradžioje persakyta △, 7.51
bijo sunaikinimo, **7.12**
△ diena, dabartinė △ diena, 10.47
△ dienos, 10.46
dvasinis pasaulis, suvoktas △, 9.9
ekstazės požymiai, **9.18**
garbinimas, **3.7**
gimimas, 5.33, 6.23, 8.8
gyvenimo trukmė, 5.10, 6.11, 10.46
Hiraṇyakaśipu gauna △ palaiminimus, 7.14
impersonalistai laiko △ „Aš“ emanacija, 9.33
išsivaduoja po mirties, 6.11
išstudijavęs Vedas, 2.34
kai △ užsimiršta, 2.1
kaip aiškiaregis, 7.33
kaip autoritetas, 6.31
kaip dvasinis mokytojas, 6.34, 9.5, 9.7
kaip kūrėjas, **9.39,** 10.46
kaip pamokslautojas, 9.19
kaip Viešpaties genitalijos, 1.32
keturi pirminiai △ klausimai, 9.31
kilmė, **5.30,** 5.33
klausimai, kuriuos △ pateikė Viešpačiui, **9.26, 9.27, 9.28**

Brahmā, Viešpats (tęsinys)
Kṛṣṇa įšventina △, 9.6
Kṛṣṇa viršesnis už △, 7.3, 7.32, 8.9
kūnas, 8.9
kūrinija, **2.1,** 2.1
lyginamas su
sodininku, 5.11
šiuolaikiniu mokslininku, 4.6
voru, 5.5
maldauja pamokyti, **9.29, 9.30**
mantra, kurią kartoja △, 9.6
Manu kaita △ dienoje, 7.12
Manu kaita △ gyvenime, 7.20
mokinių seka, kuri prasideda nuo △, 4.25, 6.34, 7.52, 8.25, 8.26, 9.6, 9.7, 9.35
Nārados tėvas, 9.42
nuolankumas, **9.22**
△ pareiga, 9.19, 9.30
pirmoji gyva būtybė, **5.1**
pitāmaha, 6.36
△ planeta 1.28
laiko įtaka △, 2.17
mistinės *siddhi* △, 2.22
Paukščių Takas veda į △, 2.24
pripažįsta silpnybes, **6.37**
regi Viešpatį, 9.4
reguliuojamieji principai, **9.40**
△ santykiai su Viešpačiu, 9.30
savybės, **6.35**
suglumęs, **9.5,** 9.6
Svayaṁbhu, 6.23
šlovė, 6.36
tyras bhaktas, 9.30
veda-garbha, 4.25
Vedinis žinojimas skleidžiamas tarpininkaujant △, 9.19
Vedos kyla iš △, 2.22
Viešpats Kṛṣṇa
kontroliuoja, 6.32
kreipinys, **9.2, 9.31**
palyginami, 1.12, 5.4, 5.7, **5.11,** 5.11, 5.17, 6.32, **6.35,** 6.35
pasirodo kaip piemenukas, 9.37
suteikia malonę, 9.31
suteikia žinojimą, **4.22**
sveikina, 9.19
Viṣṇu △ vaidmenyje, 10.36

Brahmā, Viešpats (tęsinys)
žino visatos praeitį, dabartį ir ateitį, 5.3
Brahma-bhūta, apibrėžimas, 9.10, 9.37
Brahmacarya, 7.6
ir celibatas, 6.20
mokymasis △ pakopoje, 1.15, 2.30
Brahma-gati, apibrėžimas, 4.16
Brahmajyoti,
kaip visa ko šaltinis, 6.27
šaltinis, 6.33
žr. taip pat Brahmanas, △ švytėjimas
Brahmaloka, 5.39
Viešpaties buveinė yra aukščiau △, 9.99
Brahmanai, apibrėžimas, 1.37
askezė – △ turtas, 9.6
aukoja gyvulius, 6.23
aukų atnašavimai atliekami △, 5.37, 6.23
funkcijos, 5.27
išmalda teikiama △, 3.17
kvalifikacija △, 2.27
tipai, 6.25
Brahmānanda, apibrėžimas, 6.18
Brahmanandi, apibrėžimas, 4.13
Brahmanas (beasmenis Absoliutas)
aprašomas „Brahma-sūtrose“, 1.8
askezės, reikalingos △ pasiekti, 6.41
kaip *yogos* tikslas, 5.16
materiali kūrinija randasi △, 6.39
suvokimas, 1.9, 7.47, 9.9, 10.44
tiesioginė materialios kūrinijos priežastis, 9.33
Viešpaties kūno atspindys, 6.10
Viešpats aukščiau △, 1.7
Brahmanas, Aukščiausias
impersonalistai stengiasi susilieti su △, 7.49
išbaigta visuma, 7.26
materialios kūrinijos šaltinis, 10.45
nepriklausoma sąmonė, 10.45
Brahmanas, △ spindesys, apibrėžimas, 7.26
beasmenės dalelytės jame, 2.17
beasmenis Viešpaties aspektas, 4.14
Dievo suvokimo pakopa, 3.8
dvasinių planetų △, 6.18

Brahmanas, △ spindesys (tęsinys)
impersonalistai siekia pasiekti △, 5.20
impersonalistams, 10.35
meditacijos į Absoliučiąją Tiesą pradžia, 9.45
kaip visatos pavidalas, 6.17
kyla iš Viešpaties, 6.33
Kṛṣṇos nužudyti demonai pasiekia △, **7.35,** 7.35
materiali kūrinija randasi △, 5.21
pasiekiamas garbinant Viešpatį, 3.10
saulės, mėnulio ir t.t. šviesa kyla iš △, 9.34
sudėtis, 2.17
△ šaltinis, 5.11, 6.33
uždengia Viešpatį, 4.14
veiksmingo kūrimo energija, 5.11
Brahmāṇaṇḍa, apibrėžimas, 6.11
Brahmaniška kultūra, 4.18
Brahmarāta, apibrėžimas, 8.27
„Brahma-saṁhita“, Caitanya patvirtina △ autoritetingumą, 10.44
„Brahma-saṁhitā“ apie
Brahmos įšventinimą, 9.6
Govindą, 6.34
Kṛṣṇą, 9.37
Kṛṣṇą – Aukščiausiąją asmenybę, 4.6
Kṛṣṇą Vṛndāvanoje, 4.20
laikiną visatos egzistavimą, 1.33
materialią kūriniją, 6.39
Mahā-Viṣṇu, 6.42
organizmų prisitaikymą gyventi tam tikrose planetose, 4.8
spekuliatyvius filosofus, 4.21
Vedāntos studijas, 6.35
Viešpatį(ies)
buveinę, 9.9, 10.44
ekspansijas, 6.22
esantį atomuose, 9.35
kurio neįmanoma pažinti, 9.35
jaunystę, 7.26
pavidalą, 9.32, 9.35
visų priežasčių priežastį, 6.33
Brahma-sammitam, apibrėžimas, 1.8
Brahma-sampradaya
atskalūnai joje, 9.19
Brahmos pasekėjai joje, 9.19
knygos autorius priklauso △, 9.6
Brahma-sampradaya (tęsinys)
skirta Dievo asmens suvokimui, 9.33
Brahma-saukhyam, apibrėžimas, 7.47
Brahmāstra, ginklas, 4.1
„Brahma-sūtros“, autoritetingumas, 1.8
„Brahma-vaivarta-Purāṇa“, 8.27, 3.19
Branduolinė energija, 2.19
Branduolinis ginklas, 2.16, 9.20
Bṛhaspati, **3.7**
„Bṛhad-āranyaka Upaniṣada“, 9.33
Buddha, Viešpats, 6.20, **7.37**
Būtis
sandhinī, 6.19
trys △ esmės, 2.35

C

Caitanya Mahāprabhu
bhakti-yoga rekomenduojama △, 2.30
Brahma-saṁhitā patvirtinta △, 10.44
filosofija, 1.39, 4.21, 6.16
gyvenimo trukmė, 3.18
ir Ramānanda Rāya, 3.24
kaip Viešpaties tarnas, 3.23
laikėsi *sannyāsos* principų, 4.20
laimina Pratāparudrą, 3.21
meilė Kṛṣṇai, 4.4
mokymo universalumas, 4.18
nužengimo priežastis, 1.10
pamokslauja po visą pasaulį, 8.21
Pats Kṛṣṇa, 1.10
principai, penki, 9.31
pripažįsta „Śrīmad-Bhāgavatam“, 2.26
skatina gyvųjų būtybių vienybę, 1.36
taikos siekimo planas, 4.18
Caitanya Mahāprabhu apie
celibatą, 6.20
gyvenimo tobulumą, 1.1
paramahaṁsos gyvenimo būdą, 9.18
rāsā-līlos aprašymų klausymąsi, 7.53
„Śrīmad-Bhāgavatam“ mokymąsi, 1.8
šventuosius vardus, 5.25

„Caitanya-caritāmṛta“ apie
materialios kūrinijos priežastį, 10.45
Radhārānī, 6.36
troškimą regėti Viešpatį, 9.23
troškimų nebuvimą, 4.19
Vedų raštus, 3.1
Cakra kaip Viešpaties ginklas, **7.16, 7.20,** 7.20
Cakros, 2.19, 2.20
Cāṇakya Paṇditas, 7.9
Caṇḍa, 9.16
Caṇḍāla, apibrėžimas, 10.41
Candragupta Mahārāja, 7.9
Candraloka, 3.11
Cātaka, paukštis, 4.4
Celibatas
brahmacariams, 7.6
yogos sistemoje, 6.20
siekiant savęs pažinimo, 1.16
svarba, 6.20
Celibato įžadai, 6.20
Cetana, apibrėžimas, 9.38
Civilizacija, žmonių. Žr. Visuomenė, žmonių

D

Daityos, 6.30
Daivī māyā, apibrėžimas, 9.33, 9.34
Daivī-sampat, apibrėžimas, 2.5
Dakṣa, **5.30, 7.6,** 9.42
Dakṣiṇā, **7.2**
Daṇḍakāraṇya, miškas, 7.23
Darbas vardan meilės objekto, 2.31
Darbininkai. Žr. *Śūdros*
Daridra-nārāyaṇa, apibrėžimas, 6.45
Daśaratha Mahārāja, **7.23,** 7.23
Dattātreya, įsikūnijimas, **7.4**
Debesys
beribiame danguje ir materialus pasaulis, palyg., 5.20
mahat-tattva tarsi △, 5.33
vėjas išsklaido △, 10.43
vilioja *cātaka* paukštį, 4.4
Dehātma-buddhi, apibrėžimas, 4.2
Deimantas, nešiojamas Viešpaties, 9.13
Dėkingumas Viešpačiui už Jo dovanas, 6.23
Demokratija, 7.9
Demonai
garbinimas, **3.9**
Hiraṇyakaśipu, △ valdovas, **7.14**
Hiraṇyākṣa, pirmasis △, **7.1,** 7.1
juslinis pasitenkinimas, 2.3
likimas, 9.19
nužudyti Kṛṣṇos, sąarašas, **7.35,** 7.35
plaka pieno vandenyną, **7.13,** 7.13
šiuolaikiniai △ eksploatuoja Žemę, 7.1
Viešpaties malonė △, 4.13
virāṭ-rūpa skirta △, 1.24
žr. taip pat Ateistai; Materialistai
Devahūti, **7.3**
Devamaya, apibrėžimas, 2.30
Devos. Žr. Pusdieviai
Dhanvantari, Viešpats, **7.21**
Dharma (Viešpaties tėvas), **7.6**
Dharma, 6.21
Dhruva Mahārāja, 7.8
Dhruvaloka, 2.22
Dievas, žr. Kṛṣṇa; Aukščiausias Viešpats
Dievybė, Aukščiausiojo Viešpaties pavidalai
garbinimas
Caitanya rekomenduoja △, 9.31
kasdienė dienotvarkė, 3.22
padeda apsivalyti, 4.15
skiriasi nuo meditacijos į a-u-m, 1.19
šeimos žmonėms, 3.22
tik bhaktams, 2.13
tulasī naudojama △, 2.13
turtingiems ir vargšams, 3.21
valdovų šeimose, 3.15
įkvėpimo šaltinis, 3.22
įžeidimai △, 4.18
meditacija į △, 2.13
penkiolika △, 3.22
Dievo Sąmonė. Žr. Atsidavimo Viešpačiui tarnystė; Žinojimas, dvasinis
Dirbtiniai patogumai, 2.37, 5.30
Divya-yuga, apibrėžimas, 10.46
Divyam, apibrėžimas, 1.7

Dykuma
miražas △, 2.6
vandens iliuzija △, 9.10
Dola-yātrā, 3.15
Dorybė, *guṇa*
Aukščiausioji Tiesa pasiekiama △, 1.20, 5.23
aukštesnės planetos pasiekiamos △, 8.14
be priemaišų dvasiniame pasaulyje, 9.10
yogai anapus △, 2.30
protas atsiranda iš △, **5.30**
veikla △, 8.14
Viṣṇu atstovauja △, 5.23
žr. taip pat Materialios gamtos *guṇos*
Dorybinga veikla, 4.17
Dramblys
kaip Indros nešėjas, **7.25**
kvailiai šlovina △, 1.24
sode, analogija, 2.30
Viešpats išgelbsti △, **7.15,** 7.15, 7.16
Draugiški santykiai su Viešpačiu, 2.18
Draupadī, karalienė, 5.17, 8.20
Dualizmas, 5.39
Dukart gimusieji, 7.38, 9.6
Durātmos, apibrėžimas, 2.18
Durgādevī, **3.2-7;** 5.32, 7.23
Duryodhana, 5.17
Durvāsā Munis, 2.23, 4.10, 8.20
Dvādaśa-mahājana, apibrėžimas, 6.37
Dvāpara-ādau, apibrėžimas, 1.8
Dvāpara-yuga, **1.8**
Dvārāka, 7.6
Dvasia
ir materija, palyg., 2.35
kupina palaimos, 6.18
kūrinija sąveikoje su △, 4.23
materija transformuojasi į △, 1.20
žinojimas apie △. Žr. Dvasinis žinojimas
žr. taip pat Siela; Dvasinis kūnas; Dvasinis pasaulis
Dvasinė energija. Žr. Energija, dvasinė
Dvasinė pažanga. Žr. Savęs suvokimas
Dvasinio pasaulio giesmės, 6.18
Dvasinis gyvenimas. Žr. Atsidavimo Viešpačiui tarnystė; Yoga
Dvasinis kūnas
anapus grubaus ir subtilaus kūno, 2.28
bhaktų ir impersonalistų, skirtumas, 2.17
kelionės △, **2.23,** 2.23
Viešpaties ir gyvųjų būtybių, 4.16
žr. taip pat Siela; Dvasinis pasaulis
Dvasinis mokytojas
apdovanoja žinojimu, 8.24, 9.8, 9.43
askezė kaip △ nurodymų vykdymas, 9.6, 9.24
atsako į klausimus, 8.7, 8.22, 8.24
Bali nepaklūsta △, 7.17
„Bhagavad-gīta“ pripažinta septynių △, 9.22
brahmacāriams, 7.6
būtinos △ savybės, 4.10, 4.18
ir bhaktai, 4.21
ir vedybos, 7.6
įžeidimai △, 4.18
kaip autoritetai aukų atnašavimuose, 1.37
klausti △, procesas, 4.6, 5.1
malonė, 1.10
mokiniai,
antrasis △ gimimas, 9.6
askezė būtina △, 9.6, 9.7, 9.24
dvasinis mokytojas įgalioja △, 8.5
dvasinis mokytojas išvaduoja △, 8.7, 9.37
kaip brahmanai, 2.27
klausimai, 8.7, 8.21, 8.22, 8.24
kvalifikacija, 1.10, 3.20, 3.22
pareiga, 9.8
patiria palaimą, 3.12
tikėjimas būtinas △, 9.32
turi būti pasišventę, 7.46
mokinių sekoje, prasidedančioje Brahmā, septyni △, 9.6
moko garbinti Dievybes, 3.22
mokslininkai ir △, 2.26
ne stebukladarys, 1.10
netikri △, 3.20
nurodymai, svarba, 8.6, 9.8
pagarba △, 3.20
pakylėja puolusius, 9.36
pasišventimas △, 7.46

Dvasinis mokytojas (tęsinys)
patenkinimas,
būtinas, kad pasiekti sėkmę, 1.10
kaip mokinio tikslas, 9.43
pinigų nereikalauja, 5.1
pirminis △, 4.21
pripažįsta Kṛṣṇą, 1.24
sutinkamas Viešpaties malone, 2.30
svarba, 3.1, 4.1, 4.10
„Śrīmad-Bhāgavatam“ iš △, 1.8
tarnystė △, 5.1
tikėjimas △, 9.32
tikras △, savybės, 8.1, 8.7, 9.37, 9.43
vedinės mantros, gautos iš △, 4.22
Viešpats pasiekiamas per △, 9.7
žinojimas, šaltinis, 7.5, 8.1, 8.25, 9.37
žr. taip pat Mokinių seka
Dvasinis pasaulis
absoliuti △ prigimtis, 5.39
amṛta, 6.18
anapus
gamtos *guṇų,* **2.17,** 2.17, 2.30
lytinio potraukio, 6.20
materialių apvalkalų, 2.28
reiškinių pasaulio, 1.38
žodinės išraiškos, **10.34**
askezė, kurios reikia △ suvokti, **9.9**
asmenybės bruožai, būdingi viskam △, 9.38
atomuose, 9.35
atsižadėjimas, būtinas norint įžengti į △, 7.18
Aukščiausias viešpatauja △, 9.10
baimės nėra △, 2.17
bhaktai △, beribis kiekis, 2.31
Brahmā suvokė △, **9.9,** 9.9
Brahmaloka kaip △, 5.39
debesis pasirodo △, 5.33
demonai pasiekia △, **7.34-35,** 7.34-35
Dhruvos planeta △, 7.8
dydis, 9.10
durininkai △, 9.16
erdvėlaivai △, **9.13,** 9.13
gamtos *guṇų* nėra △, **9.10,** 9.10
gyvenimas △, 6.17-19
gyventojai, 9.10, **9.11-13,** 9.13
Goloka Vṛndāvana kaip aukščiausioji △ planeta, 4.14
ir materialus pasaulis, palyg., 2.17, 2.31, 4.8, 5.39, 6.17-20
įvairovė, 2.10
yoga-pītha △, 9.16
kaip amžinybė, žinojimas ir palaima, 9.13
Kapila △, 7.3
kelias link △ per rojines planetas, 5.15
laiko nėra △, **2.17,** 2.17, 6.18, 9.10
laimė △, 6.18
mad-dhāma, 2.18
nepasiekiamas minties jėga, 4.14, 7.16
nesavanaudiškumas △, 3.10
nėra geismo ir sielvarto, 9.10
pasiekiamas tarnaujant Viešpačiui su atsidavimu, 7.18, 9.9
param bhāvam, 10.42
planetos △, 2.18, 6.18
Priežasčių vandenynas △, 1.25, 2.28, 5.33, 6.39
priežastis ir pasėkmė △, 6.33
realus, 9.5, 9.9
sanātana, 9.33
savybės, padedančios įžengti į △, 2.29
švytėjimas, 4.14, 6.18
tyra dorybė △, **9.10,** 9.10
tyras atsidavimas Viešpačiui △, 6.1
tripād-vibhūti, 6.17, 6.18, 9.10, 10.35
Viešpaties ekspansijos △, 2.8
Viešpats △, 9.9
Virajos upė riboja △, 9.10
žinojimas apie △. Žr. Žinojimas, dvasinis
žr. taip pat Energija, dvasinė
Dvija-janos, apibrėžimas, 7.38

E

Egipto valdovai, 7.22
Ego
klaidingas △
dorybėje, **2.30**
erdvė atsiranda iš △, **5.25**
grubus ir subtilus, 2.28
kaip vandens apvalkalas, 2.28

Ego (tęsinys)
klaidingas △ (tęsinys)
kyla iš tenkinimosi koncepcijos, 1.11
materiali energija atsiranda △, 2.1
materialių troškimų pagrindas, 2.19
nebuvimas, **2.17,** 2.17
nėra dvasiniame pasaulyje, 2.17
seksas kaip △ priežastis, 2.12
sutelktas į save, **5.24,** 5.24
šaltinis, 5.25
materialus △,
materialioje kūrinijoje, 10.46
sudėtis, 10.3
siela tapatina save su △, 10.32
tarnauja Viešpačiui, 9.17
tikrasis △, **9.3,** 9.3
Egoizmas ir nesavanaudiškumas, palyg., 3.10, 4.17, 4.19, 6.28
Eka-niṣṭha, apibrėžimas, 6.30
Ekonominis išsivystymas
materialistų, 1.3
neišmanyme, 5.30
rezultatas, 10.25
Ekstazė, dvasinė
bhaktai ir △, 3.24
pasiekiama per širdies pokyčius, 3.24
požymiai, 3.24
Elektra
nereikalinga dvasiniame danguje, 4.14
šaltinis, 4.22, 10.16
Elektros prietaisai ir jėgainė, 10.16
Elementai materialūs
dvilypė △ prigimtis, 9.35
kaip netikri, 5.25
kilmė, 2.28, 5.25
kūne, **10.31,** 10.31
pasaulis sukurtas iš △, 1.24
sąrašas, 5.25
sukurti gyvųjų būtybių tenkinimuisi, 4.23
susimaišymas, **5.26-29,** 5.26-29
Emocijos
Absoliučios Asmenybės, 7.24
materialios ir dvasinės, 7.47
Energijos, Aukščiausiojo Viešpaties
durininkai kaip △, trylika, 9.16,
dvasinė △
askezė kaip △, 9.23
ir materiali energija, palyg., 1.39
Energijos, Aukščiausiojo Viešpaties (tęsinys)
dvasinė △ (tęsinys)
priverčia veikti materiją, 10.3
trys △ savybės, 6.32
Viešpaties žaidimai △, 8.23
Viešpats nužengia △ pagalba, 8.17
gyvosios būtybės pasirenka △, 2.14
iliuzija kaip △, 5.13, 9.34
yogamāyā kaip △, 7.30, **7.43-45,** 7.43-45, 9.34
Kṛṣṇa – visų △, šaltinis, 10.7
lyginama su
debesimi, 10.33
šiluma ir švytėjimu, 6.22
voratinkliu, **9.28**
materiali △,
aparā prakṛti, 9.34
atsiduoti △, 6.36
atsiradimas, **10.15**
Durgā kaip △, 4.6, 7.23
dvasinės energijos įrankis, 1.23
dvasinis △ įprasminimas, 1.20
eksploatavimas, 1.17
gyvosios būtybės △ nelaisvėje, 9.1, 9.3, 10.33
gyvosios būtybės užima aukštesnę padėtį nei △, 10.37-40
glumina neišmanėlius, 1.24
iliuzijos rūšys △, 5.13
iliuzinė △, dvi fazės, 9.34
inertiška, 10.45
ir dvasinė energija, palyg., 1.39, 7.53
ir debesis, palyg., 5.18, 10.33
ir įsčios, palyg., 5.33
ir liepsna, palyg., 10.45
ir motina, palyg., 5.23, 5.34, 10.37-40
klaidina, **6.37,** 6.37
juslės formuojasi iš △, 2.35
juslės padengtos △, 10.33
kaip *pradhāna,* 10.45
kaip *prakṛti,* 9.34
kaip *prāṇa,* 5.31
kaip sutapatinimas savęs su materija, 5.24
kaip tamsa, 9.34
Mahā-Vīṣnu valdžioje, 6.42
materialių energijų sąrašas, 9.17, **10.3**

Energijos, Aukščiausiojo Viešpaties (tęsinys)
materiali △, (tęsinys)
padengia sąlygotą sielą, 5.19, 10.12
panteizmo filosofijoje, 1.20
priverčiama veikti dvasinės, 10.3, 10.45
suteikia kūną, 9.2
šešios △ pokyčių stadijos, 1.38
tarnauja Viešpačiui, 9.17
tikra, 9.10
trijose *guṇose,* 6.32
veikia kaip priežastis ir pasekmė, 6.33
veikia Viešpaties valia, 1.38, 4.6
Viešpaties pavidalas yra transcendentinis △, 10.34
žr. taip pat Mahāt-tattva
materiali ir dvasinė △, 6.32, 7.53
materiali kūrinija randasi △, 2.18
mokslininkai negali suvokti △, 7.43-45
pasaulis kuriamas △, 4.6, 5.21
plėtimosi galia, 10.13
plinta neribotai, 1.24, 1.25
priežastis ir pasekmė, 6.33
sąrašas, šešios △, 10.36
ribinė △, gyvosios būtybės kaip ribinė △, 10.3
trys pasauliui sukurti naudojamos △, 9.27, 9.28
trys △ rūšys, 5.14, 6.17, 6.18, 6.19
turi begalę apraiškų, 7.41
vidinė ir išorinė △, 7.53
vidinė, išorinė ir paribio △, 6.17, 6.18
vienovė ir skirtybė, 1.39, 10.13
Viešpats, 9.17
anapus △, 7.50
apsuptas △, 9.17
įžengia į kosmosą tarpininkaujant △, 9.35
matomas △ dėka, 9.34
panaudoja savo △, **4.7,** 4.7
tapatus △, 1.22
Erdvė
ąsotyje ir už ąsočio, 9.33
sukūrimas, **5.25**
Erdvėlaiviai
aukštesnėse planetose, 2.26
dvasiniai, **9.13,** 9.13

F

Fermeriai. Žr.: Vaišyos
Filosofai
abstrakčiai mąstantys △
bergždžiai gaišta laiką, 2.18
įsivaizduoja visatos pavidalą, 5.36
negali pasiekti išsivadavimo, 5.40-41
pasirenka tai, kas jiems patinka, 4.21
teorijos, kaip iliuzinės, 9.34
Viešpats nepažįstamas △, 4.21
„aš“ koncepcija, 9.2, 9.3
ir mokinių seka, palyg., 8.25, 8.26
empirikai
negali suvokti Viešpaties, 4.10
sėkmės paslaptis, 1.5, 1.6
klysta, 8.26
likimas, 8.22
pyktis, 9.18
sąrašas, šeši, 8.25
šiuolaikiniai △ negalvoja apie kitą gyvenimą, 1.15
žr. taip pat Impersonalistai; Žinojimas, spekuliatyvus
Filosofija
„Brahma-sūtroje“, 1.8
Caitanyos △, 6.13-16
žr. taip pat Atsidavimo Viešpačiui tarnystė
impersonalistų △, 6.40-41
perduodama ne per paramparą △, 8.26
Filosofinis akmuo, 9.35
Futbolo kamuolys, visata panaši į △, 1.25

G

Gāyatrī, kilmė, 6.1
Gamta, materiali
dėsniai, materialistai kovoja su △ dėsniais, 2.19
lyginama su įsčiomis, 5.34
kaip laikas, 5.22
žr. taip pat Energija, materiali; *Māyā*

Gamtos išteklių panaudojimas, **2.4, 2.5,** 2.5,
Gaṇapati, 6.43-45
Gāṇapatyos, apibrėžimas, 6.43-45
Gandharvos, 1.36, **3.27**
Ganga, upė, 1.1, 6.23, 7.40
Garbhodaka, vandenynas, **7.1** 7.1, **10.10**
Garbhodakaśāyī Viṣṇu
  Brahmā gimė iš △, 4.22
  suteikia viską, kas būtina aukų atnašavimui, 6.23
  Śisumara kaip △ bamba, 2.25
  vaidmuo pasaulio kūrime, 6.39
  veikla, 5.33, 5.34
Garbinimas
  aukščiausia △ forma, 3.8
  Dievybės. Žr. Aukščiausiojo Viešpaties Dievybė
  motinos žemės, 6.23
  rūšys, **3.2-7**
  saulės dievo, 6.43-45
  šventyklose, 1.19, 2.6
  Viešpaties △, 6.43-45, 7.32
    ir pusdievių garbinimas, 1.29, 3.10, 7.32
    išsivadavimas △, 9.22, 9.36
    jaučiant dėkingumą, 6.23
    per Supersielą, 2.6
    skirtas turtingiems ir vargšams, 3.21
    širdyje ir šventykloje, 2.6
    tinka visiems, **3.10,** 3.10
    virāṭ-rūpoje, 1.32
    visur ir visada, 2.36
  žr. taip pat Atsidavimo Viešpačiui tarnystė; Maldos; Religija
Garbinimas šventykloje, 1.19, 2.6, **3.21,** 3.21
„Garga Upaniṣada“ apie Viešpaties buveinę, 9.9
Gārgī, 9.9
Garsas
  erdvė sukuriama iš △, 5.25
  kaip ego dalis, 2.28
  materialus ir dvasinis, 4.22
  oṁkāra kaip △ sėkla, 1.17
  „Šrīmad-Bhāgavatam“ kaip △, 7.51
  transcendentinis △
    „Bhagavad-gītā“ kaip △, 1.8
    Hare Kṛṣṇa mantra kaip △, 5.25
Garsas (tęsinys)
  transcendentinis △ (tęsinys)
    klausymasis kaip metodas, 4.22
    vaistai protiškai atsilikusiems, 1.17
    Viešpaties vardo △, 5.25
    žr. taip pat Šventųjų vardų kartojimas
  Vediniuose aukų atnašavimuose, 6.26
  Viešpaties šlovinimas △, 10.41
  Viešpats tapatus △, 9.8
  žr. taip pat Mantra
Garuḍa, 7.15, **7.16**
„Garuḍa Purāṇa“, 9.36
Gata-vyalīkos, apibrėžimas, 4.19, 4.20
Gati, apibrėžimas, 5.16
Gautama Muni, 1.10
Geismas
  ir meilė, palyg., 3.10
  ir pyktis, palyg., 7.7
  negali paveikti Viešpaties, **7.7,** 7.7
  žr. taip pat Troškimai; Lytinis potraukis
Geležis įkaistanti iki raudonumo, 10.45
Genitalijos, 6.8
Ghi aukų atnašavimui, 1.37
Giedojimas
  oṁkāros, 1.17, 1.18, 1.19
  pusdievių, **6.26**
Gimimas
  baimė, 6.18
  bhakto šeimoje, 4.1
  Brahmos, **6.23**
  Brahmos ir kitų, palyg., 10.28
  ir mirtis, išsivadavimas nuo △, 10.4
  ir mirtis, priežastis, 8.3
  kūniškas ir dvasinis, palyg., 7.38
  priežastis, 1.22, 5.19
  tėvo sėkla būtina △, 10.40
Gimstamumas, gimstamumo kontrolė, 6.8
Gyvatė
  baimė, nebijoti gyvatės, 9.34
  dukart gimusioji, 8.26
  urvas, 3.20
Gyvenimas
  ar mirtis, sprendžia Viešpats, 7.25
  brahmacārių, 7.6
  dvasiniame pasaulyje, 9.10
  įvardijimų pasaulyje, **2.3**
  yoga ilgina △ trukmę, 5.26-29

Gyvenimas (tęsinys)
kiaulės ir žmogaus, palyg., 10.19, 10.26
materialus △,
atsiranda dėl lytinio potraukio, 6.20
laikinas, **1.4**
lyginamas su kova, 1.4,
neapykanta △, 9.18
sukeltos kančios, 2.37
tarsi gertum savo kraują, 3.19
medžio ir žmogaus, palyg., 3.18
pareiga, 1.13, 10.4, *žr. taip pat* Pareiga
paskirtis, 7.6, *žr. taip pat* Gyvenimo tikslas
poreikiai, dvasiniai ir materialūs, 5.30
prailgintas, 3.18
prisirišimų įtaka, 7.47
problemos, keturios, 3.2-7, 3.11
progresas, materialiame pasaulyje, 5.15
rūšys, kiekis, 9.2
svarbiausia pareiga △, 1.13
tikslas. Žr. Gyvenimo tikslas
troškimas kaip △ požymis, 9.25
trukmė, **2.25, 2.26**
varṇāśramos sistemoje. Žr. *Varṇāśrama-dharma*
visatoje, 4.8
žr. taip pat Gyvosios būtybės
Gyvenimas po mirties. Žr. Sielų persikūnijimas
Gyvenimo tikslas
amžinybė, žinojimas ir palaima, 1.12
atsidavimo Viešpačiui tarnystė kaip aukščiausias △, 7.48, 9.36
atsisakyti lytinio gyvenimo, 6.20
dvasinės vertybės, 3.18, 3.19
dvasinis ir nenatūralus, palyg., 6.26
dvasinis pasaulis kaip △, 10.43
grįžimas pas Viešpatį kaip △, 10.4
išsivadavimas nuo sąlygoto gyvenimo kaip △, 10.37-40
kai △ pasiekti telieka viena akimirka, **1.13,** 1.13
klausimai ir atsakymai apie △, 1.1
meilės santykiai su Viešpačiu, 7.47
nepasiekiamas pusdievių garbinimu, 3.11
pamatyti Viešpatį, 9.22
pasiekiamas atliekant pareigas, 1.36, 10.25
Gyvenimo tikslas (tęsinys)
pasiekiamas „Śrīmad-Bhāgavatam“, 10.5
patenkinant Viešpatį, 5.30
prisiminti Viešpatį, 3.1, 5.37
santykių su Viešpačiu atkūrimas, 2.14
saveęs suvokimas kaip △, 2.4, 9.6, 9.36
Supersiela kaip △, 2.6
užmirštas *Kali-yugoje,* 7.52
Gyvybės formos
rūšys, **10.37-40**
skaičius, 1.5
Viešpats apsireiškia įvairiose △, 10.42
žr. taip pat Gyvosios būtybės
Gyvybinė jėga, 10.31
Gyvybės oras. Žr. Oras, gyvybės
Gyvos būtybės
abipusė △ priklausomybė, **10.9,** 10.9
amžinos, 1.15, 6.11, 7.5, 7.24, **7.49,** 7.49
anapus materialios būties ribotumo, 2.35
anapus materialių kūnų, 5.32
apdovanotos galiomis, 4.7, 5.17, 6.6, 10.8
apmąstymai, rūšys, 2.7
apribotos, 7.7
apsivalo sąveikoje su Viešpačiu, 6.40-41
askezės, du tipai, 9.20
asmenybės aspektas, 9.34
atmintis, 10.9
ātmos būsena, 9.4
atsidavimo Viešpačiui tarnystei tinkančios △, 5.17, 9.36
Brahmā moko △, 6.36
buvimo vieta, materiali arba dvasinė, 2.14, 6.17
daliniai Viešpaties atstovai, 5.17
dieviškosios savybės, kurias įgyja △, 7.27
Dievo įstatymai skirti △, **10.4,** 10.4
dydis, 8.8
dvasinė △ laimė, 3.17
dvasinė △ prigimtis, 3.17
dvasiniame pasaulyje, 9.10, **9.11-13,** 9.13
dvi sielos △, 5.17
funkcionavimas, 10.10
gabumai, Viešpats dovanoti, 5.17

Gyvos būtybės (tęsinys)
gamtos *guṇose,* **10.41**
gamtos *guṇų* poveikis △, **1.20,** 5.18, 5.19
gebėjimo pažinti apribojimas, 6.21
gimsta neišmanymo tamsoje, 9.34
gyvenimo trukmė ribota, 5.15
ieško Viešpaties, 2.6
įgimtas instinktas, 5.22
iliuzija „aš“ ir „mano“, **9.2,** 9.2, 9.3
iliuzija, dviejų tipų, 9.34
iliuzija, priežastis, **9.1,** 9.1
intuicija, dalinai pasireiškianti, 3.10
ir „aš“ koncepcija, 9.33
iš Garbhodakaśāyī Viṣṇu, 6.42
išdidžios △, jų likimas, 10.24
iškreipti santykiai tarp △, 7.47
išmintis, 4.20, 5.17
išsivadavimas. Žr. Išsivadavimas
išvaduotos ir sąlygotos, 6.17, 6.18
įtakojančios jėgos, trys tipai, 5.19
įvairovė, 8.15
įvairūs △ lygiai, 6.37
Yamarāja baudžia △, 2.7
judėjimas, priklausantis nuo visuminės energijos, **10.16**
juslės, 7.24. *Žr. taip pat* Juslės
juslių užgaidos, 2.16
kaip *adhyātmika, adhidaivika* ir *adhibhautika,* **10.8,** 10.8
kaip atsietos dalys, 10.28
kaip belaisviai, 10.37-40
kaip Dievo pagalbininkai, 2.1, 5.17
kaip Dievo sūnūs, 5.34
kaip dvasinė energija, 2.29, 5.14, 5.19, 10.8
kaip dvasinė kibirkštis, 3.17
kaip stebėtoja ir stebima, 2.16, 2.35
kaip tarnai, 2.16, 2.19, 2.30, 3.10, 4.21, 7.15, 9.3
kaip visumos dalelės, 3.17
kaip Viešpaties apraiškos, 7.26, 10.13
kaip Viešpaties atspindžiai, 9.34
karminės reakcijos, 2.7
kategorijos, 10.8
kilmė, 10.13, 10.28, 10.37-40
kyla iš Viešpaties energijos, 9.34
klaidingas △ susitapatinimas, 10.32
Gyvos būtybės (tęsinys)
kokybiškai tapačios Viešpačiui, 7.3, 7.24, 8.7, 9.4, 9.33, 9.34, 10.13
kova už būvį, 5.31
kūnai. Žr. Kūnas, materialus
laimė, priklauso nuo Viešpaties laimės, 3.10
laisvė, 2.35, 5.17, 5.32, 7.19, 9.1, 9.2
likimas, **5.21,** 5.21
linkusios pulti, 6.40-41
lyg būtų besimėgaujančios, 10.12
lytinis potraukis susaisto △, 7.6
lytinis troškimas, 2.12
materiali gamta sukuria △ rūšis, 5.33
materialios kūrinijos naikinimo metu, 5.34, 6.11, **10.6,** 10.6
mato tai, ką regėjo Viešpats, 1.39
mėgaujasi materijos elementais, 4.23
meilė, 7.47
mirtis,
neišvengiama △, **1.4**
priežastis, 3.17
namai, 1.16
natūrali △ padėtis, 2.14
neatsiejamos Viešpaties dalelės, 8.16
neišmanymas, priežastis 5.24
neišreikštas △ būvis, 10.13
nekinta, 6.18
nepriklausomybė, 7.19; *žr. taip pat* Nepriklausomybė
noras tarnauti, 1.15, 1.20, 2.6
nori užimti Viešpaties padėtį, 9.1
nuodėmingos △, **4.18,** 4.18
padėties skirtumai, 10.8
padėtis, 5.17, 7.27, 8.16, 9.1, 9.10, 9.29, 9.34, 10.10
pagarba △, 1.38
paklūstančios Viešpaties valiai, 9.29
palyginamos su
girtuokliais, 9.25
kibirkštimis, 10.45
kūno dalimis, 3.10
lemputėmis, 10.16
peteliškėmis, 2.17
ugnies kaitra, 9.34
vaikais, 2.6, 5.32
vaiku, kuris reikalauja mėnulio, 9.1
valtimi vandenyne, 8.21
panyra į Aukščiausią sielą, **2.16**

Gyvos būtybės (tęsinys)
parā prakṛti, 9.34
pareiga, 1.36
žr. taip pat Atsidavimo Aukščiausiajam Viešpačiui tarnystė; Pareiga
paribio energija, 2.14, 4.7, 5.14, 5.19, 6.17, 7.50, 6.32, 10.3, 10.13
pasiekia ramybę, 2.36
pasinėrę į materiją, 5.21, 6.35
pavaldžios „aš“, 9.33
persikūnijimas. Žr. Sielų persikūnijimas
piktnaudžiauja nepriklausomybe, 6.42
planuoja, o Viešpats nusprendžia, 10.20
polinkis klausytis, 3.20, 6.46
polinkis valdyti, 2.19, 5.21
poreikiai, 2.37, 5.30
priklausomybė, 9.1, 9.2, 9.3, 9.34, 10.8, 10.9, 10.12, 10.16, 10.20, 10.24, 10.27, 10.28
apsaugoje, 6.7
galioje, 6.6
gebėjime kurti, 5.4
nuo prigimties, 2.35
prisitaikymas, 4.8
randasi iš Viešpaties bambos, 10.28
regėjimas priklauso nuo saulės, 10.8, 10.33
rūšys, 3.1, 5.6
sąlygotos. Žr. Sąlygotos sielos
santykiai su Viešpačiu, penki, 7.3-49
sapnas, 1.39, **9.1,** 9.1
sąrašas, **6.13-16, 6.43-45**
siekia amžinybės, palaimos ir žinojimo, 5.15
suklaidintos gamtos *guṇų,* 6.37
Supersiela vadovauja △, 2.35
susiję su Viešpačiu, 1.20, 2.35, 9.25, 9.34
suvokimas, ribotas, 10.42
sveika nuovoka, 1.30
sveikata, 10.31
tapačios Viešpačiui ir tuo pat metu skirtingos nuo Jo, 8.7, 9.3, 9.25, 10.13
tipai, du, 10.6
trisdešimt keturios △ rūšys, **10.37-40**
Gyvos būtybės (tęsinys)
△ troškimai
amžini, 1.15
Brahmā kuria vadovaudamasis △, 5.33
egoistiniai ir nesavanaudiški, palyg., 9.25
materialių elementų atsiradimo priežastis, 5.25
sąlygoja jusles, 10.17
Viešpats išpildo △, 7**.49,** 7.49, 9.2, 9.25
tyra △ sąmonė, **9.1,** 9.1
tyros, nebeturi materialių poreikių, 5.30
tyrumas, 7.3
užmaršumas, 2.1, 4.22, 10.9,
valdančios ir pavaldžios, 10.8
vergija, priežastis, 7.6, 9.1, 9.29
vienišumo pojūtis, 2.5
„vienovė“ su Supersiela, 10.9
vienovėje ir skirtybėje su Viešpačiu, 4.21, 6.13-16
Viešpaties globoje, 6.7
Viešpats
įkvepia △ kurti, 5.17
įsikūnija tarp visų rūšių △, 10.42, 2.6
išskleidžia Save kaip △, 7.26, 10.13
lydi, **2.35**
myli visas △, 2.6
regimas △, 10.10, 10.42
△ širdyje, 8.10, 9.7
Viešpats ir △, palyg.
amžinai egzistuoja, 7.5, 7.24
ātmos padėtyje, 9.3
dydžiu, 8.8
gabumais, 7.50, 9.17, 10.13
galioje, 1.12, 9.17
gebėjimu atminti, 10.9
gebėjimu kurti, 5.17, 10.49-50
juslėmis, 7.24
juslių veikloje, 7.47, 9.32, 10.17, 10.20, 10.24
kiekybine prasme, 6.13-16, 6.40-41
kokybine prasme, 6.21, 7.3, 7.24, 8.7, 9.4, 9.34, 10.13
koncepcijoje „aš“, 9.33
meilėje, 7.47

Gyvos būtybės (tęsinys)
Viešpats ir △, palyg. (tęsinys)
nepriklausomybėje, 9.1, 9.2, 9.3, 9.34, 10.8, 10.16
palaimoje, 7.47, 10.12, 10.44
pavidalu, 10.10, 10.42
pirminėje padėtyje, 7.27, 8.16, 9.1, 9.10, 9.29, 9.34, 10.10
regėjime, 1.39, 10.33
savo kilme, 7.26, 10.28, 10.37-40
savo turtais, 9.17
tyrumu, 6.40-41, 7.3, 7.47
transcendentine padėtimi, 5.18
troškimuose, 7.7, 9.25
veikloje, 7.29, 10.10
vienovėje, 9.3, 9.25, 10.13
žinojime, 6.21, 9.17
vykdo Viešpaties nurodymus, 2.16
žinojimas, 4.22, 6.21
žr. taip pat Gyvuliai; Žmonės; Siela; Sąlygotos sielos
Gyvuliai
daugybė △ rūšių, 9.2
gimimas △, skirtingai nuo dvasinio gimimo, 7.38
gyvena santarvėje su žmonėmis, 1.36, 4.16
ir ateistai, palyg., 3.19
ir atsidavimo Viešpačiui tarnystė, 8.18, 9.36
ir aukų atnašavimas, 6.23
ir žmonės, palyg., 2.4, 3.18, 4.17
juslinis △ pasitenkinimas, 7.18
miražas dykumoje suklaidina △, 2.6
neturi gebėjimo pažinti save, 9.6
polinkiai, 1.12, 7.38, 7.52
Viešpats apsaugo bhaktus nuo △, 2.5
Goloka Vṛndāvana
atsidavimo Viešpačiui vijoklis pasiekia △, 2.30
brahmajyoti šaltinis, 4.14
pasiekimas, 2.37
Viešpaties buveinė, 9.9, 9.37, 10.44
žr. taip pat Dvasinis pasaulis; Vṛndāvana
„Gopāla-tāpanī Upaniṣada“ apie Kṛṣṇą piemenėlio pavidalu, 9.37
Gopės (piemenaitės)
Caitanya šlovina △, 4.20
Gopės (piemenaitės) (tęsinys)
Goloka Vṛndāvanoje, 10.44
įvaldžiusios menus, 4.24
Kṛṣṇa šoka su △, **7.33**
nesavanaudiškos, 3.10
nesuskaičiuojamos, 9.37
pseudo bhaktai nori klausytis apie △, 7.53
žr. taip pat Santuokinė meilė; Rādhārānī; Rāsa-līlā
Gosvāmis, apibrėžimas, 9.43
kūriniai, 2.4, 2.5
šeši △, 8.5
žr. taip pat Paramahaṁsos; Dvasinis mokytojas
Govardhana, kalva, **7.32,** 9.32
Govinda kaip pirmapradis Viešpats, 5.11
Graikai kaip *mlecchos,* 4.18
Gṛhamedhī, apibrėžimas, 1.2
Gṛhastha. Žr.: Šeimyninis gyvenimas
Grožis
materialioje kūrinijoje, Viešpaties valia, 10.49-50
Viešpaties, **9.16**
Gulbės ir tyri bhaktai, palyg., 3.14, 4.21
Gunamayī māyā, apibrėžimas, 9.29
Gunātīta, apibrėžimas, 2.17
Guru. Žr.: Dvasinis mokytojas

H

Haihaya, **7.4,** 7.4
Hayagrīva, Viešpats, **7.11**
Haṁsāvatāra, Viešpats, **7.19**
Hanibalai, 8.18
Hanumānas, 4.10, 8.18, 9.30
Hara, **7.24**
„Hare Kṛṣṇa“ judėjimas, 4.18
Hare Kṛṣṇa *mantra*
atsidavimo Viešpačiui tarnystės sėkla laistoma △, 2.30
bendravimas su Viešpačiu △, 5.25
žr. taip pat Šventųjų Viešpaties vardų kartojimas
„Hari-bhakti-sudhodaya“ apie jusles, 9.39
Haridāsa Chota, 6.20
Haridāsa Ṭhākura, 2.5

Harmonija su Viešpačiu, 1.36, 2.18
Himnai. Žr. Mantros; Maldos
Hiraṇyagarbha
  garbinimas, 2.28
  materialioje kūrinijoje, 5.34, **5.35**
Hiraṇyakaśipu, 4.13, **7.14,** 7.14
Hiraṇyākṣa, **7.1,** 7.1
Hlādinī-śakti, apibrėžimas, 4.20, 6.19, 6.32
Horikā, 7.33
Hotā, apibrėžimas, 6.25
Hṛdautkaṇṭhyavatā, apibrėžimas, 6.35
Hṛṣīka, apibrėžimas, 5.30
Hūṇa, apibrėžimas, 4.8

I

Ikṣvāku Māharāja, 2.27, 7.23
Iliuzija, apibrėžimas, 9.34
  „Aš ir „ mano“ kaip △, 9.3
  atmainos, 9.30
  gyvosios būtybės △, 9.1
  lyginama su spektakliu, 9.34
  lyginama su tamsa, 9.3
  materialus pasaulis kaip △, 2.3, **2.4**
  materialūs prisirišimai kaip △ priežastis, 7.18
  mokslinės teorijos kaip △, 9.34
  separatizmas kaip △, 9.34
  troškimas būti nepriklausomu kaip △, 9.34
  užmarštis, kylanti dėl △, 2.1, 6.21
  užtemdo ir užgožia, 9.34
  vienovės koncepcija kaip paskutiniai △ spąstai, 9.30, 9.33, 9.34
  Viešpats išsklaido △, 9.3
  virvės ir gyvatės sutapatinimas, 9.34
  žr. taip pat Māyā
Impersonalistai
  bhaktai nebendrauja su △, 9.32
  brahmānandī, 4.13
  Brahmanas kaip △ tikslas. Žr. Brahmanas
  egocentriški, 5.24
  filosofija, 6.40-41
  gamtos *guṇų* poveikis △, 1.20
  garbina *viśva-rūpą,* 10.35
Impersonalistai (tęsinys)
  ir „aš“ koncepcija, 9.33,
  ir personalistai, skirtumai, 2.12, 4.14, 5.20, 6.32, 6.39
  „išsivadavimas“, 2.31
  klaidingai aiškina „Šrīmad-Bhāgavatam“, 9.36, 9.37
  klaidingai aiškina šventraščius, 5.24
  koncepcija, 7.24, 9.32, 9.33, 10.35
  Kṛṣṇos asmenybė nepažini △, 6.22
  lyginami su žuvimi, 2.31
  meditacija, 2.13, 2.14
  neigia, kad Viešpats ir siela turi jausmus, 9.39
  neigia Viešpaties veiklą, 1.9
  nepilnas △ žinojimas, 6.21
  neranda pasitenkinimo, 2.31
  nori susilieti su Viešpačiu, 7.4, 9.30
  nuopolis, 2.31
  pagrindinė klaida, 6.39
  panteizmas, 1.20
  propaganda, 2.21
  sunkus △ kelias, 2.33
  tampa personalistais, 1.9
  tarsi kibirkštys, 2.17
  tikslas, 1.7, 2.17
  tvirtina, kad visa kas egzistuoja, yra Viešpats, 6.23
  užsispyrimas, 5.24
  Viešpaties pyktis suglumina △, 7.24
  Viešpats išpildo △ troškimus, 7.49
  virāṭ-rūpa skirta △, 1.22
  žemesnė padėtis, lyginant su bhaktais, 7.4, 10.44
  žr. taip pat Ateistai; Spekuliatyvūs filosofai
Impersonalizmas
  paneigiamas *virāṭ-rūpos* egzistavimu, 1.32, 1.33, 1.36
  Śaṅkarācāryos, 5.21
Indija
  dabartinė ir dievobaiminga, palyg., 3.14
  Egipto karaliai kilo iš △, 7.22
  garbinimas △ šventyklose, 1.19
  senovės △ istorija, 8.21,
  Śaṇkacūdos nužudymą primenančios iškilmės, 7.33
  užkariautojai, 4.18

Indra, Viešpats
atsakingas už lietų, 7.48
garbinimas, **3.2-7**
grasino Vrajos gyventojams, **7.32**
kilmė, **10.24**
mūšyje su Rāvaṇa, **7.25**
Suyajña kaip △, 7.1
Instinktas, įgimtas, 5.22
Intelektas
aistros *guṇa* sukuria, **5.31,** 5.31
„Bhagavad-gītā“ pažadina žmogaus △, 7.18
gyvosios būtybės priklauso nuo savo △, 2.35
kontroliuoja protą, **1.23**
materiali kūrinija priklauso nuo △, 10.49-50
materialus △, 10.3
meditacija apvalo △, **2.13,** 2.13
piktnaudžiavimas △, 4.20
siela virš △, 7.18
sudvasinimas △, 2.16
teisingas △ panaudojimas, 10.32
valdo juslių organus, 5.31
Viešpats apvalo △, 4.21
Viešpats kontroliuoja △, 5.17
Viešpats suteikia △, 2.35, 4.20
Intuicija, 3.10
Įstatymai
gamtos △
kūnas suteikiamas remiantis △, 1.15, 1.16
materialistai „įveikia“ △, 2.19
Viešpats priverčia veikti △, 10.10, 10.49-50
Viešpaties △, paklusimas Viešpaties △, 10.4
visuomenės △ *Manu-saṁhitoje,* 1.36, 7.9
žr. taip pat Karma
Īša, apibrėžimas, 5.30
Išopaniṣada apie
Absoliučią visumą, 1.38
Viešpaties spindesį, 4.14
Viešpatį kaip pirminį savininką, 7.15
Īšvaros, apibrėžimas, 4.6
Išmatos
atsiradimas, 10.27
Ṛṣabhadevos △, 7.10
Išminčiai
apmąstymai netobuli, 8.25
aštuoni △, 1.24
Śukadeva kaip △, 1.8
žr. taip pat Brahmanai; Bhaktai; *Paramahaṁsos;* Tyri bhaktai
Išmintis. Žr. Žinojimas
Išsilavinimas
be atsidavimo Viešpačiui, 9.36
bedieviškoje visuomenėje, 4.17
celibato svarba, 6.20
dvasinis, 7.38
materialus, 9.36
šiuolaikinis, 3.19
Išsivadavimas, apibrėžimas, 2.1
amžinas ir laikinas, 2.31
atsidavimo Viešpačiui tarnystė, pagrįsta △, 2.12
aukštesnė △ pakopa, **5.16,** 5.16
bhaktai atmeta △, 9.36
bhaktų ir impersonalistų, skirtumas, 4.14
dar šiame kūne, 7.3
demonų, nužudytų Kṛṣṇos, **7.34-35,** 7.34-35
impersonalus △, tarsi žuvų migravimas, 2.31
intelekto svarba, 4.20
intelekto pagalba, 10.32
ir Viešpaties lotoso pėdos, 2.15, 4.3-4
iš pasaulio, primenančio kalėjimą, 7.50, 10.37-40
iš sąlygoto būvio, 5.19
išdidumas neleidžia pasiekti △, 10.24
keliai, tiesus ir aplinkinis, 2.32, 2.33
lyginamas su
išleidimu iš kalėjimo, 7.50, 10.37-40
ligos gydymu, 9.39
sviesto gavimu iš pieno, 6.35
lytinis potraukis užkerta kelią △, 7.6
materiali kūrinija skirta △, 7.39, 10.5
materialiame kūne, 2.30
materialūs troškimai trukdo △, 3.19
noras pasiekti △ ir geismas, palyg., 3.10
nuo grubaus ir subtilaus kūno, 2.28
nuo materialių prisirišimų, 6.1
per
atsidavimo Viešpačiui tarnystę, 8.5

Išsivadavimas (tęsinys)
per (tęsinys)
atsižadėjimą, 2.3, 2.4
bendravimą su didžiomis sielomis, 10.32, 10.41
bendravimą su Kṛṣṇa, 8.3
„Bhāgavatam“ klausymąsi, 8.3
dvasinį mokytoją, 9.8
Kapilos nurodymus, **7.3**
Kṛṣṇos pažinimą, 1.1
meditaciją į kosminį pavidalą, **1.38**
mistinę *yogą,* **2.19, 2.20, 2.21**
neprisirišimą prie lytinio gyvenimo, 6.20
nesavanaudišką veiklą, 1.5
pasakojimų apie Kṛṣṇą klausymą, **2.37**
rojines planetas, 5.15
„Śrīmad-Bhāgavatam“, 1.10, 4.2
šventųjų vardų kartojimą, 5.25
šventųjų vardų šlovinimą, 2.30
tarnystę Supersielai, 2.6
tarnystę tyriems bhaktams, **7.46,** 7.46
transcendentines žinias, 7.5
procesai, devyni, 2.36
sārūpya, 9.12
tik bhaktams, 5.40-41
tipai, 7.4
noras pasiekti △ ir geismas, palyg., 3.10
valdovo Khaṭvāṅgos, **1.13,** 1.13
Viešpats suteikia galimybes △, 7.50
žmogaus gyvenimas skirtas △, 1.39
Įšventinimas, 4.18
Brahmā gauna △, 9.6
Dhruva gauna △, 7.8
gaunamas iš Viešpaties per dvasinį mokytoją, 9.7
ir askezė, 9.6
Įvardijimų pasaulis, **2.3**
Įžeidimai
apsauga nuo △, 2.30, 4.18
bhaktų atžvilgiu, 7.4
blogiausia △ rūšis, 1.12
Draupadī, 5.17
imunitetas nuo △, 8.7
neteisinga „Bhāgavatam“ interpretacija kaip △, 8.28
Įžeidimai (tęsinys)
pašalinami medituojant, 1.38
širdis nesuminkštėja dėl △, 3.24
tyro bhakto atžvilgiu, 2.30

Y

Yadu, giminė, 4.20
Yayāti Mahārāja, 4.18
Yājñavalkya, 9.9
Yamarāja, Viešpats, 1.31, 2.7
Yamunos upė, **7.28,** 7.31
Yaśoda, motina, 7.27**, 7.30,** 7.30
Yathā-rucam, apibrėžimas, 4.21
Yāvān, apibrėžimas, 9.32
Yavana Mahārāja 4.18
Yavanos, 4.18
Yoga
be atsidavimo Viešpačiui, 4.16
bhakti-△, 4.6. *Žr. taip pat* Atsidavimo Viešpačiui tarnystė
celibatas △, 6.20
haṭha-△, 1.23
jñāna-△, 2.12, 2.17
karma-△, 2.17
mistinė △,
atsidavimo Viešpačiui tarnystė pranoksta △, 2.33
fiziniai pratimai △, 1.23
kūno pokyčiai, **2.28**
mechaninė, 2.19
oro valdymas △ pagalba, **2.19-21**
proto suvaldymas △ pagalba, 1.17, 1.18
proto kontrolė pasitelkus △, 1.17, 1.18
Ṛṣabhadevos, **7.10,** 7.10
sveikatos gerinimui, 5.26-29
tikslas, 5.30, 7.10
tobulumas, **1.6,** 1.6
žr. taip pat Atsidavimo Viešpačiui tarnystė
Yogamāyā
apibrėžimas, 7.30, 9.34
Yaśodā △ įtakoje, 7.30
padeda suvokti Viešpatį, **7.43-45,** 7.43-45
slepia Viešpatį, 9.32

Yogamāyā (tęsinys)
tarnauja Viešpačiui, 5.20, 5.24
Yoga-nidrā, apibrėžimas, 10.3
Yoga-pīṭha, apibrėžimas, 9.16
Yogai, apibrėžimas, 5.30
Aṣṭa-siddhi, 9.17
bhaktai pranoksta △, 5.25-30
bhakti-△. Žr. Bhaktai
kankinantys save, 7.10
karma-△, 6.28
keliauja minties jėga, 7.16
mirties akimirką, **2.15,** 5.26-29
mistikai,
apsivalo aukštesnėse planetose, **2.24, 2.25**
bhaktai kaip △, 8.20
ir bhaktai, palyg., 4.19
yogeśvaros, 8.20
nesėkmingi △, 1.18
praktikuoja *jaḍa-yogą,* 7.10
regi Viešpatį širdyje, 10.44
sėkmės paslaptis, 1.5, 1.6, 1.20
sugebėjimai, 8.20
tobulumai, 2.22, 4.19
pseudo △, 2.5, 9.20, 10.9, 10.49-50
puolę △, 6.20
Yogendros, 1.6
Yogeśvara, apibrėžimas, 8.20
Yudhiṣṭhira Mahārāja, 5.10
Yugos, 10.46

J

Jaḍa Bharata, 3.23
Jaḍa-yoga, tikslas, 7.10
Jagājus ir Mādhājus, 8.6
Jagannātha, Viešpats, 3.21
Jaya ir Vijaya, 9.16
Jayadeva Gosvāmī apie Viešpaties įsikūnijimą šerno pavidalu, 7.1
Janānām, apibrėžimas, 9.38
Janatā-janārdana, apibrėžimas, 6.43-45
Janmādy asya yataḥ, 9.44
Jausmai. Žr.: Emocijos
Javų derlius, Pṛthu aprūpino, **7.9,** 7.9
Jėzus Kristus, Viešpats, 8.6
Jėzus Kristus, šlovina Viešpatį, 8.6, 2.36, 4.18
Jīva, apibrėžimas, 2.1, 5.34, 10.9, 10.12
neteisingas suvokimas apie △, 9.4
žr. taip pat Gyvos būtybės; Siela
Jīva Gosvāmis
apie
analogiją su medžiu, 1.8
apsivalymą, 7.49
bhakti-yogą, 4.13, 9.36
Buddhos inkarnaciją, 7.37
dabartinę *kalpą,* 10.47
Parīkṣito vaikystę, 3.15
šventųjų vardų kartojimą, 1.12
troškimų neturėjimą, 3.10
Viešpaties apsireiškimą šerno pavidalu, 7.1
Viešpaties buveinę, 9.9, 9.10
Viešpaties pavidalą, 9.32
visatą, 2.28
Vṛndāvanoje, 2.5
Jñāna. Žr. Žinojimas
Jñāna-yoga
apibrėžimas, 2.12
kaip žemesnė, 7.48
Jñāna-kāṇḍa, apibrėžimas, 9.42
Jñānis
tikslas, 5.30
žr. taip pat Filosofai
Juslės
apribotos, 7.43-45
apvalymas, 2.30, 5.30
dvasinės △, 7.47
dvasinis mokytojas kontroliuoja △, 9.43
gosvāmiai kontroliuoja △, 9.43
impersonalistai neigia △, 9.39
yoga padeda pažaboti △, 7.10
materialios △
Absoliuti Tiesa nepasiekiama △, 6.13-16
aistros *guṇos* transformacija, **5.31,** 5.31
gamtos *guṇose,* **10.32,** 10.32
išsivadavimas nuo △, **2.29,** 2.29
kaip priklausomos, 10.24
kontrolė mirties metu, **2.15**
kontroliuojamos iš aukščiau, 10.18, 10.19, 10.24

Juslės (tęsinys)
materialios △ (tęsinys)
lavinimas, 5.24-31, 10.17
naudojamos tenkinimuisi, 7.47
paklūsta Viešpačiui, 4.11, 5.30
priklauso nuo intelekto, 5.31
sąrašas, trylika, 2.35
tarnystėje Viešpačiui, 9.36
teisingas △ panaudojimas, 2.22, 3.20
Viešpats nesuvokiamas △, 2.35, 7.26, 9.33
žr. taip pat Kūnas, materialus
materialios ir dvasinės △, 9.32
mokinys kontroliuoja △, 9.43
paskirtis, 7.47, 9.39
suvaldymas, 9.40
suvaldymas per atsidavimo Viešpačiui tarnystę, 7.48
Juslinis pasitenkinimas
askezės siekiant △ smerktinos, 9.20
genitalijos, naudojamos △, 6.8
gimimo ir mirties priežastis, 6.20
iliuzinis, 2.3, 2.4
impersonalistai prisirišę prie △, 2.31
ir dvasinis suvokimas, palyg., 7.18, 9.6
kaip liga, 9.39
materialaus egzistavimo pagrindas, 9.36
materialus ir dvasinis △, 5.30
nepasotinamas, 2.31
△ nebuvimas, 2.21
skirtas gyvuliams, 7.18, 9.40
žr. taip pat Pasitenkinimas, materialus; Materializmas; Malonumas; Lytinis gyvenimas

K

Kaivalya-panthā, apibrėžimas, 3.12
Kāla, apibrėžimas, 5.22
Kalėjimas, 7.50, 10.37-40
Kali-yuga
Buddha apsireiškia △, 7.37
Caitanyos malonė △, 1.10
elgetos △, 2.5
gyvenimo tikslas pamirštas, 7.52
Kali-yuga (tęsinys)
yoga △, 2.30
meditaciją sunku praktikuoti △, 2.19
nuodėmės △, 7.52
pabaigos požymiai, **7.38,** 7.38
pramonė △, 5.30
„Śrīmad-Bhāgavatam“ △, 1.8
šeimos žmonės △, 1.2
šventraščiai, skirti △, **7.36**
Viešpaties vardų kartojimas skirtas △, 1.37, 4.20, 5.15, 6.25, 6.26
vyrauja aistra, 5.23
Kāliya, gyvatė, **7.28**
Kalki, Viešpats, 7.2, 7.38
Kalpa, apibrėžimas, 6.42, 10.46
Kalpayanti, apibrėžimas, 5.36
Kalvio dumplės, materialistai tarsi △, 3.18
Kāma, apibrėžimas, 3.10
Kaṁsa, 4.13
Kančios
bedievystė sukelia △, 2.6
gamtos eksploatavimas kaip △ priežastis, 2.37
keturi △ tipai, 2.2
materialaus kūno △, penkios, 9.9
materialiame pasaulyje, 7.15, 7.22, 7.39
materialios naudos siekimas kaip △ priežastis, 2.7
materialistiškas gyvenimas – △, 1.1, **2.27,** 2.27
mintys apie Kṛṣṇą išvaduoja nuo △, 7.31
△ nebuvimas, 1.4, **1.5,** 7.47
pasineriant į materiją, 6.36
priežastis, 1.22, 2.37
siekimas išsivaduoti nuo △ kaip egoistinis troškimas, 3.10
Kantrybė, Viešpaties, 7.7
Kapila, Viešpats, **7.3**
Kapilasya gatim, apibrėžimas, 7.3
Kāraṇa-jala, apibrėžimas, 5.33
Kāraṇodakāśāyī Viṣṇu. Žr. Mahā-Viṣṇu
Karas
Caitanya moko kaip išvengti △, 4.18
kyla Viešpaties valia, 5.17
prieš materializmą, 8.21
priežastis, 1.36, 6.28
Kardama, **7.3**

Kariai, nepatikimi, **1.4**
Karma, veiklos mechanizmas, 2.7
  Parikṣito klausimai apie △, 8.14, 8.14
  Viešpats anapus △, 10.42
Karma-yoga, 2.17
Karma-yogai, 6.28
Karma-kāṇḍa, apibrėžimas, 9.42
Karma-kāṇḍīya, apibrėžimas, 4.3-4
Karmī, apibrėžimas, 1.3, 1.5
  aukoja aukas, 7.11
  ir koncepcija "mano", 9.2, 9.3
  tikslas, 10.43
  vergauja, 9.36,
  žr. taip pat Karma; materialistai
Karuselė, 2.2
Karvės
  apsauga, 5.37
  surabhi, 10.44
Kastų sistema
  bhaktai yra aukščiau △, 4.18
  žr. taip pat Varnāśrama dharma
Katės ir šunys, žmonės tarsi △, 9.3
Kaṭha Upaniśada apie
  amžiną Viešpaties būtį, 4.7
  Aukščiausiąjį „Aš", 9.33
  Viešpatį, visa ko valdovą, 5.17
Kelionė, materiali ir dvasinė, 2.22, 3.22
Kelionės erdvėje
  yogai ir △, 7.16
  Kali-yugoje, 6.29
  materialios ir dvasinės, 2.22, **2.23,** 2.23
  ribotos, 4.8
Khasai, 4.18
Khatvāṅga, valdovas, **1.13,** 1.13
Khila, apibrėžimas, 4.13
Kiaulė, valgo viską, 3.19
Kilmė
  juslių, 10.17-28
  juslių ir jų objektų, 5.25-31
  kūno △ iš sielos, 7.49
  materialios kūrinijos, 5.21
  materialių elementų, 2.28
  žmogaus, 3.19
Kirāta, provincija, 4.18
Kīrtanam
  garbinant Dievybę, 3.22
  tipai, 4.15
  žr. taip pat Šventųjų Viešpaties vardų kartojimas
Klaidingas ego. Žr. Ego, klaidingas
Klaidos
  išsivadavimas kaip tarnavimas Viešpačiui be △, 2.1
Klausimai
  apie Viešpatį, jų poveikis, **1.1,** 5.9
  atsakomi remiantis autoritetais 8.7, 10.51
  dvasiniam mokytojui, **5.1,** 5.1, 8.7, 8.8, 8.24
  Parikṣito. Žr. Mahārāja Parikṣitas, △ klausimai
Klausymasis
  įžeidimų bhaktų atžvilgiu, 1.12
  materialus ir dvasinis △, 3.20, 6.46
  palankus ir nepalankus △, 1.2, 2.36
  radijo △ poveikis, 6.46
  svarbiausia veikla atsidavimo Viešpačiui tarnystėje, 2.36
  šventųjų vardų △, 2.30
  tobulumas, **1.1**
Klausymasis apie Viešpatį
  ausys skirtos △, 10.22
  bendravimas su Kṛṣṇa △, 8.3
  bhaktų bendrijoje, 9.31
  fiktyvus ir tikras, palyg., 8.3, 8.4
  ir mokinių seka, 8.2
  iš profesionalių skaitovų, 8.3
  iš „Śrīmad-Bhāgavatam", 7.52, 7.53, 8.2, 8.27, 9.4
  iš tyrų bhaktų, 3.16
  išvaduoja nuo baimės, 8.26
  kaip apie Aukščiausiąjį, 1.5, 2.36
  lyginamas su
    Ganga, 1.1
    medžio vaisiais, 3.17
    nektaru, **2.37**
    pasaulietinėmis šnekomis, 3.20
    pasaulietinių kalbų klausymu, 10.22
    vaistais vidiniam naudojimui, 3.17
  palankus, 8.2
  palengvina pasninkavimą, **8.26**
  procesas, 1.10
  reguliarumo svarba, **7.53,** 7.53, 8.3
  stadijos, 4.6, 7.53
  stiprina tikėjimą, **4.1**
  suteikia pasitenkinimą, 2.37
  svarba, 10.5
  šiuolaikinė literatūra priešiška △, 7.15

Klausymasis apie Viešpatį (tęsinys)
△ troškimas, **3.14**
užtikrina sėkmę, 9.18
Viešpaties žaidimai skatina △, 7.15
Kolumbas, 5.17
Komunizmas, 3.10
Kontraceptinės priemonės, 6.8
Kosminė sąmonė, 10.9, 10.49-50
Kosminiai laivai, aukštesnės planetos nepasiekiamos △, 8.14
Kosmonautai, 5.40-41, 6.36, 10.46
Nārada ir Durvāsā kaip △, 2.23
šiuolaikiniai, 6.36
Kosmosas. Žr. Materialus pasaulis; Visata
Kova už būvį, 1.4
Krama-sandarbha apie Viešpaties buveinę, 9.9
Kraujas ir juslinis pasitenkinimas, 3.19
Kraujas, tigro kūnas skirtas mėgautis △, 9.2
Kriyā-śakti, apibrėžimas, 5.24
Krokodilas, **7.15,** 7.15
Kṛṣṇadasa Kavirāja Gosvāmis apie dieviškas savybes, 3.13
Rādhārāṇī, 6.3
Kṛṣṇa-kathā, apibrėžimas, 1.1
Kṛṣṇa, Viešpats
absoliuti △ prigimtis, 1.1
apvalantis, 1.1
asmenybė, 6.32
atminimas apie △, 1.19, 4.3-4
atsidavimas △, 4.3-4; *žr. taip pat* Atsidavimo Viešpačiui tarnystė
Aukščiausia tiesa, 6.32
Aukščiausias Viešpats, 5.12
Aukščiausioji Siela, **8.3,** 8.3
bendravimas su △ apvalo, 8.3, 8.17
besimėgaujantis, 8.23
Bhagavanas, 10.7
bhaktų širdyse, **8.4**
Brahmā gauna įšventinimą iš △, 9.6
brahmajyoti priklauso nuo △, 5.11
buveinė
atsidavimo vijoklis pasiekia △, 2.30
brahmajyoti pradžia ir pabaiga, 4.14
Kṛṣṇa, Viešpats (tęsinys)
buveinė (tęsinys)
pasiekimas, 2.37
žr. taip pat Vṛndāvana
Ganga išteka iš △, 1.1
garbinimas, 2.6, 6.43-45
garbinimas kaip bhaktų palaima, 7.26
ir Arjuna, 4.19, 10.35
ir Parīkṣitas, 4.1
įsikūnijimai. Žr. Aukščiausias Viešpats, įsikūnijimai
Yaśodos "sūnus", 7.27
kaip Caitanya, 1.10
kaip galutinis žodis, 10.7
kaip „garbaus" amžiaus, 7.32
kaip Govinda, 4.6, 10.3
kaip piemenukas, 9.37
kaip Puruṣottama, 4.12, 6.22, 9.33, 10.9
kaip stebėtojas, **8.23**
kaip Supersiela, 1.39
kaip Vāsudeva, 1.0
klausimai apie △, 1.0, 1.1
klausymasis apie △ tarsi nektaras, **2.37**
Kṛṣṇos apsireiškimas. Žr. Aukščiausias Viešpats, įsikūnijimai
Kṛṣṇos šlovinimas. Žr. Šventųjų Viešpaties vardų kartojimas
kvailiai juokiasi iš △, 4.6
lotoso pėdos,
bhakti vijoklis randa prieglobstį prie △, 2.30
žr. taip pat Aukščiausias Viešpats, lotoso pėdos
maisto likučiai, 3.19
materiali kūrinija randasi iš Kṛṣṇos, 6.39
meditacija į Kṛṣṇą, *samādhi* kaip △, 7.31
meilė △. Žr. Aukščiausias Viešpats, meilė
nužudo demonus, 7.14, **7.34-35**
paraṁ brahma, 9.45
pasiekiamas Rādhos malone, 3.23
pavidalas, 6.22
pirmapradė asmenybė, 1.1
pirmapradis amžinas pavidalas, 1.25

Kṛṣṇa, Viešpats (tęsinys)
pirmapradis Aukščiausias Dievo Asmuo, **7.26,** 7.26, 8.17, 9.37
pirminis, 4.6
plaukai, nuostabūs, **7.26,** 7.26
prisirišimas prie Kṛṣṇos kaip tobulumas, **2.34**
puruśavatāros, 4.12
Rādhā neatsiejama nuo △, 4.20
regi viską, 8.23
reta siela gali suvokti △, 3.1
Savyje aprėpia viską, 6.43-45
summum bonum, 7.47, 10.7
Śankarācārya pripažįsta △, 8.27
tarsi saulė, 8.3
vargšų globėjas, 4.3-4
viršenybė, įrodymas, **7.27,** 7.27, 7.31, 7.32
visa ko esmė, 9.33
visata △ burnoje, 8.16
visos veiklos tikslas, 7.31
visų priežasčių priežastis, 6.33
visų tobulumų visuma, 4.20
žaidimai, 1.1
antgamtiniai, 7.29
ardžunos medžiai △, **7.27,** 7.27
gaisras miške, **7.29**
gyvatės Kaliyos sutramdymas, 7.28
Yaśodā △, **7.27,** 7.27, 7.30
Yogamāyā padeda, 7.30
Nanda Mahārāja △, 7.31
nužudant demonus, dvidešimt penki, 7.34-35
pakeliant Govardhanos kalną, **7.32,** 7.32
raganos Pūtanos nužudymas, 7.27
rāsa-līloje, 7.33
stebint iš šalies, 8.23
Vṛndāvanos gyventojai △, 7.31
vidiniai, skirti išvaduotoms sieloms, 7.53
žr. taip pat Aukščiausias Viešpats, žaidimai
žmogaus pavidalu, 1.38
žr. taip pat Absoliuti Tiesa; Aukščiausias Viešpats
Kṛṣṇos sąmonės pamokslavimas
antros klasės bhaktams, 3.21
brahmanų pareiga, 5.37
Kṛṣṇos sąmonės pamokslavimas (tęsinys)
Caitanya troško △, 8.21
garsiai, visu balsu, 3.20
patenkina Viešpatį, 8.6, 9.19
priklausomybės nuo Viešpaties svarba △, 4.10, 4.11
sunkumai įveikiami △, 8.6
šiuolaikinė technika naudojama △, 1.37
tyriems bhaktams natūralus, 8.5
transcendentalistų pareiga, 2.3
Kṛṣṇos žaidimai. Žr. Kṛṣṇa, žaidimai; Aukščiausias Viešpats, žaidimai
Kṣānti, apibrėžimas, 3.24
Kṣatrijai, apibrėžimas, 1.37
pareigos, 5.37
žr. taip pat Karalius; Valdžios lyderiai
Kṣetrajña, apibrėžimas, 6.21
Kṣīrodakaśāyī Viṣnu
planeta, 2.24
žr. taip pat Supersiela
Kumārai, 7.5
Kumuda, 9.16
Kūnas, dvasinis
aprašymas, **9.11-13,** 9.13
įgijimas, 10.6
nesensta, 7.26
savybės, kaip *sad-cid-ānanda,* 9.32
siela turi △, 8.7
Viešpaties △ juslių panaudojimas, 9.32
Kūnas, materialus
adhibhautika, 10.8
anna-rasamaya, 10.8
atmainos, kiekis, 9.2, 10.37-10.40
Brahmā sukuria △ įvairovę, 5.33, 9.30
elementai, **5.32,** 5.32
gamtos *guṇos* sukuria △, 10.41
gaunamas Viešpaties malone, 10.19
gydytojas neigia sielos buvimą △ viduje, 9.34
grubus ir subtilus, **2.28**
ir dvasinis kūnas, palyg., 7.26, 9.11
ir Viešpaties pavidalas, palyg., 8.8, 9.4
juslių užgaidos △, 2.16
kaip blogas sandėris, 2.3
kaip mašina, 10.8
kaip „negyvas“ be Dievo sąmonės, 7.38
kančios △, penkios priežastys, 9.9

Kūnas, materialus (tęsinys)
laikinas, **1.4,** 1.15
ligos, 5.29
ligų simbolis, 7.21
materija būtina △, 10.8
neprisirišimas prie △, **1.15,** 1.15
pakilimas virš △, **2.19-2.21**
palaikymo prasmė, 4.17
Parīkśitas palieka △, **8.3,** 8.3
pokyčiai, šeši, 9.10
priežastys
subtili forma kaip △, 6.11
troškimas kaip △, 1.15, 6.20
veikla kaip △, 1.16
Viešpats kaip △, 5.32
protas sukuria △, 9.36
puruṣa, 10.8
savęs kankinimas △, 7.10
siela anapus △, 2.35
sielos santykiai su △, tarsi sapnas, **9.1,** 9.1
sudėtis, 10.31
sveikata, 10.29, 10.31
tarsi
drabužiai, 1.15
mašina, 5.52
socialiniai sluoksniai, 8.16
užmaršumo įsikūnijimas, 6.21
Viešpaties energija sukuria △, 9.2
vystosi troškimų dėka, 7.49, 9.2, 10.6, 10.40
Kūniška gyvenimo koncepcija
asilams ir jaučiams, 7.36
grubi ir subtili △, 2.28
iliuzinė △ prigimtis, 2.6
yoga tiems, kurie prisirišę prie △, 10.10
kaip „aš ir mano“, **9.2,** 9.2**, 9.3,** 9.3
kaip negyvėlio koncepcija, 7.38
laikina, 1.15
šiuolaikinėje visuomenėje, 3.1
supančiojimas
egocentrizmas kaip △ priežastis, 5.24
gamtos *guṇos* kaip △ priežastis, 5.18
išnaudotojų visuomenėje, 2.37
mistinių galių pagunda kaip △, 1.39
piktnaudžiavimas intelektu kaip △ priežastis, 4.20
„užteršta“ širdis kaip △ priežastis, 1.22
Viešpats nesuvokiamas vadovaujantis △, **7.42,** 7.42
Kuntīdevī, valdovė, 4.13
Kupidonas, 7.6, 7.7
Kupranugaris, mintantis dygliais, 3.19
Kūrimas
askezė kaip △ energija, 5.4
Brahmā ir △, 4.22
Brahmā kaip įrankis △, 9.30
dvasinė energija ir △, 4.23
elementai, grubūs ir subtilūs, 2.28, 5.25, 5.26-29**, 5.30,** 5.31
energijos, 10.3
intelektas anapus △, 5.2
kaip sapnas, **1.39,** 1.39
klausimai apie △, 4.6
pakartotinas △, 5.21
pirminis ir antrinis △, 10.3
tarsi voratinklis, pinamas voro, 9.28
trys stadijos, 10.46
vedinis žinojimas būtinas △, 4.25
veikla △ metu, 5.23
Viešpaties energija, 4.6
Viešpaties žvilgsniu, 1.31
Viešpats įsikūnija tinkamu △ pavidalu, 8.8
Viešpats △ panaudoja *guṇas,* **4.12,** 4.12, **5.18**
visatų, **5.33,** 5.33, 5.34
Kuru, 8.20
Kurukṣetra, 4.19, 5.17, 7.9
Kūta-yogī, apibrėžimas, 9.20
Kuvera, 7.27, **7.33**
Kvėpavimas
lyginamas su kalvio dumplėmis, 3.18
proto kontrolė panaudojant △, **1.17,** 1.17, 1.18, **1.23**

L

Labdara
skirta Viešpačiui patenkinti, 7.5
teikiama atsižadėjusiems, 2.5

Labdara (tęsinys)
tinkami △ gavėjai, 3.17
turi būti susijusi su Viešpačiu, 4.17
Vāmanai, 7.17
Labdaringa veikla
aukų atnašavimas Viešpačiui kaip △, 1.37
egoistinė ir nesavanaudiška, 4.17
keturios △ rūšys, 8.21
klausimai apie Kṛṣṇą kaip △, **1.1**
materialistų atliekama △, 7.42
potraukis △, 3.11
žr. taip pat Labdara; Aukų atnašavimas
Labdhopaśānti, apibrėžimas, 2.16**, 2.17**
Laghimā, apibrėžimas, 1.39
Laikas
atsiradimas, **5.22**
baimė atsiranda įtakojant △, 6.18
Brahmā regi △, 7.33
dabartinis △,
Varāha-kalpa kaip △, 10.47
žr. taip pat Kali-yuga
dvasiniame pasaulyje neegzistuoja, **2.17,** 2.17, 9.10
ir Viešpaties judesiai, palyg., 1.33
materiali kūrinija △, 5.21, 6.31
panaudojimas, 1.12, **3.17,** 3.17
Parikṣitas klausia apie △, **8.12, 8.13**
pokyčiai △ įtakoje, 9.10
praeitis, dabartis ir ateitis △ įtakoje, **1.24, 5.3, 8.12,** 8.12, 9.3, 9.10
vertė, 2.3
vienas Viṣṇu įkvėpimas, 10.46
Viešpats regi △, 10.9
visatos △ skalė, 10.46
Laimė
atsidavimo Viešpačiui tarnystėje, 2.33
atsiduodant Viešpačiui, 6.36
bergždžios pastangos siekiant △, 2.27
dvasinė △, 6.18, 6.19, 6.36
ir materiali, palyg., 6.19, 6.36
klausantis apie Viešpaties žaidimus, **6.46**
materiali △
atsižadėjimas nuo △, 2.2
kaip iliuzija, **2.2**
natūrali būsena dvasiniame pasaulyje, 6.18
Laimė (tęsinys)
neįmanoma materialiame pasaulyje, 2.3
neįmanoma pasaulyje, kuris yra tarsi kalėjimas, 10.37-40
pasiekiama gyvenant paprastai ir mąstant išaukštintai, 2.37
pasiekimas, 1.5, 2.6
Radhārānī įkūnija △, 6.36
Satyalokoje, **2.27**
šaltinis, 7.52
Vīṣṇu – △ šaltinis, 1.19
žr. taip pat Palaima; Ekstazė; Pasitenkinimas
Laisvė
gyvųjų būtybių △, 5.32
nuo lytinio troškimo, 2.12
nuo visų kančių, **1.5**
renkantis tarp materijos ir dvasios △, 2.35
Lakṣmaṇa, 7.23
Lakṣmī. Žr.: Sėkmės deivė
Laṅkā, 7.23
Lemputė priklauso nuo elektros pastotės, 10.16
Liga
akių △ gydymas, 9.39
ateistai ir △, 3.21
priežastis, 5.26-29
Vedose pateikti gydymo būdai, 7.21
Ligoninės, kurias atidaro ateistai, 6.36
Ligonio gydymas, palyg., 1.7
Līlā, apibrėžimas, 10.10
Līlā-avatāros, **6.46**
Literatūra (šventraščiai)
materiali ir dvasinė △, 5.15
rūšys, 2.36
šiuolaikinė △, kaip vergijos priežastis, 7.15
transcendentinė △,
apie Brahmaną, 1.8
Gosvāmių, 2.4, 2.5
Indijoje, 3.14
paskirtis, 3.14
sannyāsių pareiga – rašyti △, 2.5
Liūtas, 7.14
Lyderiai. Žr. Valdžia, lyderiai; Valdovai
Lytinis gyvenimas
asilas – △ įasmeninimas, 3.19

Lytinis gyvenimas (tęsinys)
atsiskyrėliams, tolygus savižudybei, 1.6
atsižadėjimas nuo △, 6.20
gyvūnų ir žmogaus, palyg., 3.18
kaip nauda, garbė ir noras išsiskirti, 2.12
malonumai, 6.8
materialus ir dvasinis, 4.20, 6.8
paskirtis, 6.8
Prajāpačiai garbinami dėl △, **3.2-7**
skirtas tik materialistams, **1.3,** 1.3
susilaikymas nuo △, 2.12, 6.20
tarsi savo kraujo gėrimas, 3.19
Viśvāmitra kaip △ auka, 1.18
žr. taip pat Lytinis troškimas
Lytinis potraukis
kaip Kupidono strėlė, 7.6
materialios vergovės priežastis, 7.6
paskirtis, 10.26
Śiva patyrė △, 7.7
Logika, 3.20
ožio melžimas, 10.45
Lokos, apibrėžimas, 5.15
Lotoso pėdos, Aukščiausiojo Viešpaties. Žr. Aukščiausias Viešpats, lotoso pėdos
Lotoso stiebas ir gulbės, 4.21
Lotoso žiedas
atsiranda iš Viešpaties bambos, **8.8,** 8.8, 8.9
Brahmā gimė iš △, 8.8
Goloka Vṛṇdāvana kaip △, 2.37
ir atsidavimo Viešpačiui tarnystė, 9.9
iš Viṣṇu bambos, 5.33
meilė Kṛṣṇai kaip △, 8.5
Lukštai, 4.16, 9.9

M

Mad-dhāma, apibrėžimas, 2.18, 4.14, 5.15
Mādhavendra Purī, 4.3-4
Madhya Pradeś, 1.36
Mahābhāgavatos, apibrėžimas, 3.15
„Mahābhārata“
Indijos istorija △, 8.21
paskirtis, 3.14
skirta *Kali-yugai,* 7.36
„Mahābhārata“ apie
Egipto valdovus, 7.22
nuodėmingas tautas, 4.18
Viešpaties plaukus, 7.26
Mahājanai, trys iškiliausieji, 6.37
Mahā-kalpa, apibrėžimas, 10.46
Mahāpuruṣa, apibrėžimas, 1.10
Mahārāja Parīkṣitas. Žr. Parīkṣitas Mahārāja
Maharloka, 2.22, **2.25**
Mahā-samaṣṭi, apibrėžimas, 10.13
Mahat, apibrėžimas, 10.41
Mahātmos, apibrėžimas, 2.31, 7.26
Mahat-tattva, apibrėžimas, 1.6, 5.21, **5.22,** 5.33, 10.46
ego △, 2.28, **2.30**
komponentai, 10.46
tarnauja Viešpačiui, 9.17
visatos △ viduje, 9.10
žr. taip pat Energija, materiali
Mahā-Viṣṇu
akṣara-puruṣa, 9.33
elementų priežastis, 5.26-29
energijos atsiranda iš △, **10.15**
gyvosios būtybės panyra į △, **10.6,** 10.6
įkvėpimas, 7.20, 10.46
kuria visatas, 5.33, **6.39,** 6.39
kūrimo pradžioje, **5.22**
lotosas, išaugantis iš △ bambos, **6.23**
Mahā-kalpoje, 10.46
mistinis △ sapnas, 10.3
noras, **10.10**
pirmasis △ įsikūnijimas, **6.42**
priverčia veikti materialialią energiją, 10.45
visatos randasi iš △, 1.25, 8.8, 10.3
Maistas
kiaulių ir žmonių △, 3.19
pasiūlytas Viešpačiui, 9.36
prasadas, 9.36
prašantiems išmaldos, 2.5
rūšys, dvi rekomenduojamos, 8.21
skirtas kūno palaikymui, 8.21
vaišyos aprūpina visuomenę △, 5.37
žmonėms, 3.19
Maitreya Ṛṣi, 10.48, **10.49-10.50**
Māyā (iliuzija), apibrėžimas, 2.3, 2.4, 2.6, 5.19, 9.34,

Māyā (iliuzija) (tęsinys)
aptemdantis ir atitolinantis △ poveikis, 9.34
dvejopi △ spąstai, 9.30
elementai kaip △, 5.25
ir klaidingas ego, 6.6
yra nuošalyje nuo Viešpaties, 9.45
kaip koncepcija "tai aš, tai mano", 5.13
lyginama su tamsa, 9.45
materialus pasitenkinimas kaip △, 6.42
nuožmi kova už būvį △ įtakoje, 3.11
tarsi miražas, 2.6
tiesioginė materialios kūrinijos priežastis, 10.45
tuščiažodžiavimo priežastis, **5.13,** 5.13
vienovė su Viešpačiu kaip △, 9.30, 10.12
Viešpaties tarnaitė, 5.32
žr. taip pat Energija, materiali; Iliuzija; Materialus pasaulis; Prigimtis, materiali; Visata
Māyāvadī, Žr. Impersonalistai
Maldos
apie galimybę pamatyti Viešpatį, 4.14
Dhruvos, 7.8
ir apmąstymai, palyg., 4.21
kad atmintume Viešpaties lotoso pėdas, 4.21
kad galėtume pamokslauti, 4.22, 4.23
kad išsivaduotume nuo klaidingo pasipūtimo, **9.30**
Śukadevos, **4.12-24**
Viešpačiui, 1.0, 4.3-4
žr. taip pat Mantros
Malonė. Žr. Aukščiausias Viešpats, malonė
Malonumai
tikrasis ir tariamas, 10.12
troškimas, 9.2
Viešpaties ir gyvųjų būtybių, palyg., 7.15
Māna-śūnyatā, apibrėžimas, 3.24
Mandara, kalnas, **7.13,** 7.13
Mandira-mārjana, apibrėžimas, 3.22
Manīṣī, apibrėžimas, 3.2-7
Manīṣiṇām, apibrėžimas, 3.1
Mantros
duota Brahmai, 9.6
Mantros (tęsinys)
duota Dhruvai, 7.8
Gāyatrī, 6.1
Hare Kṛṣṇa, 2.30, 5.25
Vedinės, 4.22
žr. taip pat Šventųjų Viešpaties vardų kartojimas; Maldos; Garsas, transcendentinis
Manu
„Bhāgavatam" aprašo △, 10.7
dėsniai, 10.4
garbinimas, **3.9**
mokinių sekoje, 2.27
vienoje Brahmos dienoje, 7.12
žmonijos protėviai, **6.30**
Manu-saṁhitā, 1.36
Mārkaṇḍeya, 4.18
Mārkaṇḍeya Purāna apie įžeidimus, 1.12
Marsas, gyvybė Marse, 4.8
Mašinos
kūnas kaip △, 5.32
tinkamas ir netinkamas △ panaudojimas, 2.37
Materiali energija. Žr. Energija, materiali
Materiali kūrinija
egzistavimo trukmė, 10.46
grožis, šaltinis, 10.49-50
įvairovė, pagal sumanymą, 8.15
mąstai, 9.10
neišreikštame būvyje, 10.13
stadijos, trys, **7.39,** 7.39
šalutinės ir tiesioginės △ priežastys, 10.45
tarsi debesys, **10.43**
tikslas, 7.22, 7.39, 9.19, 9.20, 9.39, 10.4, 10.6, 10.43
Viešpats egzistuoja iki △, 9.33
Viešpats įžengia į △ atomus, 9.35
Viešpats palaiko △, **7.39,** 7.39
Materialios gamtos *guṇos*
aistros. Žr. Aistros *guṇa*
bhaktai neįtakojami △, 3.12
dengia gyvasias būtybes, 5.19
dievybės, valdančios △, 7.39
dorybės. Žr. Dorybė, *guṇa*
dvasiniame pasaulyje nėra △, **9.10,** 9.10
dvasinis pasaulis anapus △, **2.17,** 2.17
evoliucijos priežastis, **5.31,** 5.31
gyvosios būtybės △ įtakoje, 5.18

impersonalistai užvaldyti △, 5.20
yogai pranoksta △, 2.30
juslės pasineria į △, 2.30
kilmė, **5.22, 5.24**
klaidingas ego △, **10.32,** 10.32
materialios veiklos priežastis, **5.23**
neišmanymo, 1.20, 5.30, **9.10,** 9.10
nepriklausomybė nuo △ įtakos, **7.3**, 7.3
sąveika, **10.3**
suklaidina, 10.41
susimaišymas, **10.41**
veikla △, pakilimas arba nuosmukis, 8.14
Viešpats
anapus △, **4.9,** 5.18, 6.31
panaudoja △, 4.12, 5.18, **6.31**
priverčia veikti △, 1.33
žr. taip pat Dorybė; Neišmanymas; Aistra
Materialistai
atkakliai siekia sėkmės deivės palankumo, 7.23
demoniški △ polinkiai, 7.14
dirbtiniai △ poreikiai, 5.24
garbina pusdievius, 2.7, 3.2-7
genitalijos ir △, 6.8
gyvuliški △ polinkiai, 1.12
ir transcendentalistai, palyg., 3.9
išaukština materialias formas, 1.24
išsilavinimas, menkavertis, 9.36
karminės veiklos pasekmės, 2.7
klausosi „Śrīmad-Bhāgavatam“ siekdami naudos, 8.3, 8.4
kuria nerealius planus, 1.16
labdara, 3.17
laikini △ kūriniai, 10.43
lyginami su
bepročiais, 2.3
išpuoselėtais gyvuliais, 3.18
medžiais ir kalvio dumplėmis, 3.18
negyvėliu, 9.36
pseudo bhaktais, 7.53**,** 8.4
šunimis, kiaulėmis, kupranugariais ir asilais, **3.19,** 3.19
lytinis △ gyvenimas, 4.20, 6.8
meditacija, 1.23**, 2.14**
nepajėgūs suvokti Viešpaties, 1.7
nepasitenkinimas, 2.31
nepastovus △ protas, 1.38
nesusimąsto apie pomirtinį gyvenimą, 1.15, 1.16
neteisėtos pretenzijos, 10.49-50
netinkami Dievybių garbinimui, 2.13
pamiršta įstatymų leidėją, 10.10
polinkiai, 3.18
prisirišimai, 4.2
reguliuojamas △ lytinis gyvenimas, 1.3
„religija“, 7.37
siekia mistinių galių, 2.22
tik materialiame pasaulyje, 1.38
turėtų klausytis „Śrīmad-Bhāgavatam“, 7.52, 10.49-50
Viešpaties spindesys vilioja △, 4.14
Viešpaties vardų kartojimas, **1.11,** 1.11
virāṭ-rūpa skirta △, 1.26
vizija ribota, 1.25, 3.11, 6.28
žr. taip pat Ateistai; Demonai
Materializmas
branduolinis ginklas nurodo į △ pabaigą, 2.16
dirbtiniai △ patogumai, 2.37, 5.30
kaip fantasmagorija, 2.3, 2.4
kaip užmarštis, 6.21
„negyvėliams“, 1.4
sukelia keturių rūšių kančias, 1.2
Śiva moko △, 5.23
tarsi dygliai, 3.19
trumpas △ apibūdinimas, 1.3
žr. taip pat Kūniška gyvenimo koncepcija; Pasitenkinimas, materialus; Juslinis pasitenkinimas
Materialūs elementai. Žr. Elementai, materialūs
Materialus kūnas. Žr. Kūnas, materialus
Materialūs malonumai
atsižadėjimas, 9.23
aukštesnėse planetose, 2.22
bhaktų nevilioja △, 6.34
ir dvasiniai, 7.47
ir išsivadavimas, palyg., 3.10
kaip neteisingas suvokimas, 1.11
kaip užsiteršimas, **2.37**
kaip žaltvykstė, 3.11
klaidingo ego šaltinis, 5.25
permainos širdyje pašalina △ troškimą, 3.24

pusdievių garbinimas siekiant △, 3.2-7
sukelia nelaimes, 2.17
tarsi svaigalai, 3.2-7
trukdo mylėti Dievą, 2.31
△ vaisiai kaip dygliai, 3.19
Materialus pasaulis
aistra pagimdo △, 5.23
baimė △, 6.18, 6.19
bhaktai panaudoja △, 10.44
bhaktai pripažįsta △, 8.21
dydis, 9.10
dvasinė planeta △, 7.8
egoistiniai troškimai △, 3.10
elementai. Žr. Elementai, materialūs
gimimas, mirtis, ligos ir senatvė △, 2.2, 2.17, 2.27, 5.19, 5.40-41
grožis, △ dvasinis šaltinis, 10.49-50
iliuzinis, 9.34
ir dvasinis, palyg., 5.39, 6.1
įtakingų būtybių garbinimas △, 6.43-45
kaip atspindys, 9.1
kaip realybės imitacija, 1.31
kaip įvardijimų žaismas, 2.3
kilmė. Žr. Materiali kūrinija
kūniškoji gyvenimo samprata, 7.42
kupinas kančių, 7.15, 7.22, 7.39
laikinas, 10.43
laikini santykiai △, 1.15, 1.16
lyginamas su
debesimi, 5.21
dūmais, 10.45
geležimi, 10.45
jūros bangomis, 2.3
kalėjimu, 7.50, 10.37-40
mėnulio atspindžiu veidrodyje, 9.1
miražu, 2.6, 9.10
sapnu, 1.4, **1.39,** 1.39
spektakliu, 9.34
šešėliu, 5.39
tamsa, 9.34
ugnimi, 2.17
vandenynu, 1.4, 8.21
virve, 9.34
voratinkliu, 9.28
Manu △, 7.20
mirtis △, 1.4
mokslininkai labai susidomėję △, 1.38
nelaimės △, **2.27,** 2.27, 2.37
netinkama vieta gyventi, 2.14
nuožmi kova △, 5.31
pādā-vibhūti, 6.18
palaima △, 9.23
paskirtis, 7.22, 7.39, 7.50, 10.6, 10.12
pirminė △ priežastis, 6.33
△ planetų patrauklumo priežastis, 5.15
priežastis ir pasėkmė △
intelektas yra už △, 5.2
sukuria jusles ir elementus, 5.25-29
priverčiamas veikti Viešpaties žvilgsniu, 10.10, 10.45
problemos △, keturios, 3.27
realybė △, 1.26, 1.31
sukuriamas klaidingo ego, 5.25
taika △, suvokiant Dievą, 2.36
trys △ sudedamosios dalys, 5.2, 5.3
Viešpaties beasmenis aspektas △, 9.33
Viešpaties kūrinijos dalis, 2.31, 4.7, 6.17, 6.18, 6.19
Viešpaties žaidimai △, tikslas, 10.10
Viešpats anapus △, 7.50, 10.36
Virajos upė riboja △, 9.10
žr. taip pat Materiali kūrinija; Energija, materiali; Gamta, materiali; Visata
Materija, 2.35. *Žr. taip pat* Energija, materiali; *Mahat-tattva*
Medhī, apibrėžimas, 1.2
Medicina
mokymąsis iš vadovėlių ar iš mokytojo, palyg., 1.8
△ naudojamos daržovės, 10.23
šiuolaikinė neigia sielos egzistavimą, 9.34
Vedose, 7.21, 9.34
Meditacija
atsidavimo Viešpačiui tarnystė pranoksta △, **7.48**
bhakti-yogų, **9.45,** 9.45
bhaktų ir impersonalistų, palyg., 2.12, 2.13, 2.14
etapai, 3.24
į asmenybę ir į beasmenį, palyg., 2.12, 2.13, 2.14
į Dievybę, Viešpaties pavidalą, 1.19, 2.13
į Kṛṣṇą, 4.1, 7.31

Meditacija (tęsinys)
į Viešpaties kūną, 1.38
į Viešpaties lotoso pėdas, 4.21
į visatos pavidalą, 2.14
į Viṣṇu, **1.19, 1.20**
kvėpavimo kontrolė, 1.17, 1.18
mistikų, ribota, 8.5
mistinėje *yogoje,* 1.23
prasideda nuo Kṛṣṇos pėdų, **2.13**
prasmė, **2.13,** 2.13, 2.14
tik į Viešpatį, 1.39
tobulumas, 1.19
užmaršumas pašalinamas △, **2.1,** 2.1
žr. taip pat Atsidavimo Viešpačiui tarnystė; Mistinė *yoga;* Transas
Meilė
ir geismas, palyg., 3.10
ir materialus potraukis, palyg., 7.47
Viešpačiui
bhakti vijoklio vaisius, 2.30
Brahmos, **9.18**
dalinai atsispindi altruizme, 3.10
gopių, 9.37
įgalina pamatyti Viešpatį, 5.20, 6.29
ir lotoso žiedas, palyg., 8.5
išvaduoja nuo kančių, 7.31
Yašodos, 7.27, 7.30
materialūs prisirišimai suvaržo △, 2.31
meilės jausmo kulminacija, 7.47
nuramina protą, 6.6
per meilę Viešpaties „šuniui“, 3.23
požymiai, 3.24
pranoksta ekstazę, 7.19
retai pasiekiama, 9.35
santuokinė △, 4.24
sėkmės paslaptis, 9.31
Viešpats pažįstamas per △, 9.35
žr. taip pat Atsidavimo Viešpačiui tarnystė; Aukščiausiasis Viešpats; santykiai su △
Viešpaties △ gyvosioms būtybėms, 2.6
žr. taip pat Atsidavimo Viešpačiui tarnystė; Aukščiausiasis Viešpats, meilė △,
Meilės Dievui ekstazė, 7.47**, 9.18**
Menakā, 1.18
Menas
skirtas žmonėms, 2.4
Menas (tęsinys)
Viešpaties meniniai gabumai, 1.36
Mėnulis
△ atspindys veidrodyje, 9.1
garbinimas, **3.9**
kaip Viešpaties „protas“, **1.34**
kilmė, **10.30**
materialistai stengiasi pasiekti △, 2.2, 3.11
padėtis, 5.40-41
proto dievybė, 10.30
rojinė planeta, 8.14
Merudevī, 7.10
Mėsos valgymas
neleistinas, 3.19
tigro kūnas skirtas △, 9.2
Miražas dykumoje, 2.6
Mirtis, apibrėžimas, 1.15
baimė, **1.15**
gyvenimas po △, 3.18
griauna materialistų planus, 1.16
įveikiama
klausantis apie Viešpatį, **3.17,** 3.17
laikantis celibato, 6.20
yogos metodu, **2.19-21,** 5.29
yogų ir bhaktų, palyg., 2.15
kaip drabužio keitimas, 1.15
kaip materijos požymis, 3.17
lyginama su miegu, 1.15
neišvengiama, **1.4**
nuo branduolinio ginklo, 9.20
Parīkṣitas ruošiasi △, 4.3-4
pasiruošimas △, 3.1, 1.13-19
persmelkia visatą, 2.17
perspėjimas apie △, **1.13,** 1.13
„Śrīmad-Bhāgavatam“ patariama klausytis prieš △, 1.14
užmaršumas △ metu, 1.15
Viešpaties pėdos apsaugo nuo △, 4.21
Viešpaties valia, 5.17
Misionieriška veikla, 5.9
Mistinė *yoga*. Žr.: *Yoga,* mistinė
Mistinės jėgos
Brahmā įvaldęs △, **6.35**
galutinis △ įvaldymo tikslas, **1.6,** 1.6
kliūtis, 2.31
neigiama △ pusė, 1.23, 1.39
Viešpaties △, 4.7

Mistinis sapnas
kaip *yoga-nidrā,* 10.3
Viešpats kuria △ metu, 10.3, 10.13
Mitra, **6.9, 10.27**
Mlecchos, 4.18
Mokiniai, gyvenantys kaip *brahmacāriai* .Žr. Brahmacārya
Mokiniai. Žr. Aukščiausiojo Viešpaties bhaktai; Dvasinis mokytojas, mokiniai
Mokinių seka (*parampară*)
atsidavimo Viešpačiui tarnystė remiantis △, 3.23
autoritetingumas, 8.25
„Bhāgavatam“ gaunama △, 7.51
dvasinis mokytojas △, 9.37
grandis, 2.27
klausymai ir atsakymai △, 5.1
pagrįsta dvasiniais autoritetais, 10.51
prasidedanti Brahmā, 4.22, 4.25, 6.34, 7.51, 8.25, 8.26, 9.6, 9.7, 9.35
savęs pažinimas sekant △, 9.36
savybės, 8.1
tiesa pasiekia △, 2.32, 4.23
Vaišnavų △ laikosi vieningos nuomonės, 4.21
vedinis garsas pasiekia △, 4.22
žinojimas (dvasinis) pasiekia △, 1.10, 4.8, 8.1, 8.25, 9.37
Mokytojas dvasinis. Žr. Dvasinis mokytojas; Brahmanai
Mokslas
apie Dievą. Žr. Žinojimas, dvasinis
skirtas žmogaus gyvenimui, 2.4
tikėjimas △, 2.19
žr. taip pat Žinojimas
Mokslininkai
bando išmatuoti visatą, 6.37
bando keliauti kosmose, 2.23
ir Brahmā, palyg., 4.6
ir gyvenimas po mirties, 1.15
ir iliuzija, 9.34
ir vediniai autoritetai, palyg., 2.26
„jeigu“ ir „galbūt“, 7.43-45
kaip vaikai, 4.22
kaip varlės, 5.10
menkaverčiai △ išradimai, 6.37
negali suvokti dvasinės energijos, 7.43-45
Mokslininkai (tęsinys)
pamiršta apie įstatymų leidėją, 10.10, 10.22
paviršutiniškos △ žinios, 1.38, 6.31
ribotumas, 2.32, 4.8, 5.19, 5.32, 6.43-45, 8.16
smegenys, 5.4
Mokṣa, apibrėžimas, 6.21
Monarchija, 7.9, *žr. taip pat* Valdžia; Valdovai
Mongolai, 4.18
Monistai. Žr. Impersonalistai
Monizmas, apibrėžimas, 10.35. *Žr. taip pat* Impersonalizmas
Moralė, 2.4
bhakto gyvenime, 9.40
atveria kelią religijai, **7.37,** 7.37
žr. taip pat Religiniai principai
Moterys
Caitanyos santykiai su △, 4.20
kaip Kṛṣṇos žmonos, 4.3-4, 4.20
kaip supančiojanti jėga, 7.6
potraukis △, 2.3
šventraščiai △, 3.14
žr. taip pat Gopės
Motina
kaip autoritetas, 6.37
meilė, 2.6
Mohamedas Guri, 4.18
Mūḍha, apibrėžimas, 5.24
Mukti-kāmī, apibrėžimas, 4.19
Mūrti, 4.13**, 7.6**
Muzika *rāsos* šokyje, 4.24

N

Nābhi, valdovas, 7.10
Naiṣṭhika-brahmacāris, apibrėžimas, 7.6
Nāma-gāne sadā ruci, apibrėžimas, 3.24
Nanda Mahārāja, 7.31
Nara, apibrėžimas, **10.11**
Nārada Muni
apie retai pasiekiamą meilę Viešpačiui, 9.35
bendravimas su šventaisiais, 10.41
detaliai išdėstė „Bhāgavatam“, 7.51
Dhruvos dvasinis mokytojas, 7.8

Nārada Muni (tęsinys)
Haṁsāvatāra moko △, **7.19**
idealus bhakto pavyzdys, 3.15
klausia Brahmos apie kūriniją, **5.2-7**
kosmonautas, 2.23
mahājana, 6.37
mokiniai, keturi, 9.42
pamoko medžiotoją, 8.18
pamoko Vyāsadevą, **9.45,** 9.45
pasižymi geromis savybėmis, **9.42,** 9.42
prakeikia Kuveros sūnus, 7.27
priklauso mokinių sekai, 4.25, 6.34, 8.25
tyras bhaktas, 7.8
Viešpaties atstovas, 8.1
„Nārada-pañcarātra“ apie
atsidavimo Viešpačiui tarnystę, 6.1
Viešpaties buveinę, 9.10
Nārāyaṇa, Viešpats
Absoliuti Tiesa, 9.36
anapus kuriamosios energijos įtakos, 5.21
Aukščiausiasis Viešpats, 1.6
rodė asketiškumo pavyzdį, **7.6,** 7.6
šventraščiai pasakoja apie △, 5.15
visų askezių tikslas, **5.16**
visų aukų atnašavimo tikslas, 6.27
žvilgsnio galia, 1.39
vardas, kilmė, **10.11**
žr. taip pat Kṛṣṇa; Aukščiausiasis Viešpats
Nārāyaṇa-smṛti, apibrėžimas, 1.6
Neatsidavę Viešpačiui
negali mąstyti apie Viešpaties asmenybę, 1.22
Śukadeva demaskuoja △, 2.18
žr. taip pat Ateistai; Demonai; Impersonalistai; Materialistai
Negyvėlis
materialistai tarsi △, 3.23
puošimas, 1.4, 7.38, 9.36
Neišmanymas (nežinojimas)
apie kitą gyvenimą, 1.15**, 9.2,** 9.2, **9.3**
apie sielą, △ padariniai, 1.4
dvasiniame pasaulyje nėra △, **9.10,** 9.10
△ *guṇa,* 1.20, 5.30, 9.10
kaip Viešpaties nugara, **6.10**
priežastis, 5.24
Neišmanymas (nežinojimas) (tęsinys)
savosios prigimties užmiršimas, 2.1
sunaikinamas skaitant „Bhāgavatam“, 4.5
Śiva atstovauja △, 5.23
„šviesa“, išsklaidanti △, 9.34
užgožia žinojimą, 5.19
žr. taip pat Iliuzija; *Māyā*
Nektaras
iš Viešpaties lūpų, **2.37, 4.24,** 4.24, 6.46
„Śrīmad-Bhāgavatam“ kaip △, 8.27
Śukadevos kalba lyginama su △, 8.26
Nemirtingumas, 6.18. *Žr. taip pat* Amžina egzistencija
Nepriklausomybė
gyvųjų būtybių, 7.19
piktnaudžiavimas △, 9.1, 9.2
teisingas △ panaudojimas, 7.19
tikroji ir menama △, 9.34
Viešpaties, 8.23, 8.25
ir gyvųjų būtybių, palyg., 9.1-3, 9.34, 10.8, 10.16
Neprisirišimas
kaip permaina širdyje, 3.24
meditacijos pagalba, 2.13
prie lytinio gyvenimo, 6.20
Viešpats padeda bhaktams įgyti △, 9.23
žr. taip pat Atsižadėjimas
Nerimas. Žr. Baimė; Kančia
Nežinojimas, kaip užmarštis, 6.21
Nikolajus Žirovas, 4.8
Nirukti, paminėta, 5.11
Nirvāṇa
prasmė, 6.20
žr. taip pat Išsivadavimas; Vienovė
Nirviśeṣaṇam, apibrėžimas, 10.34
Niṣkāmī, apibrėžimas, 4.19
Nitya-muktos, apibrėžimas, 10.6
Nitya-baddha, apibrėžimas, 9.19
Nityam, apibrėžimas, 7.24, 8.4
Nityānanda, Viešpats, kaip pamokslautojas, 8.6
Nitya-siddhi, apibrėžimas, 3.15
Nivṛtta, apibrėžimas, 2.12
Nṛdevos, apibrėžimas, 7.38
Nṛsiṁhadeva, Viešpats, 7.3, 7.14

Nuodėminga veikla
atsidavimo Viešpačiui tarnystėje nėra △, 9.23, 9.36
blogiausia △ rūšis, 1.12
išsivadavimas nuo △, **4.15, 4.18,** 4.18
Kali-yuga skatina △, 7.52
pasekmės, 2.7
Viešpaties vardas išvaduoja nuo △, 1.11, 1.12, 7.15
žr. taip pat Karma; Įžeidimai
Nuolankumas
Dievybės atžvilgiu, 3.21
ir neprievarta, 7.37
tyrų bhaktų △, 4.21
Nuostatos, materialios, 6.1
Nuoširdumas, 6.34, 7.46
Nusilenkimai
Dievybei, Viešpaties pavidalui, 3.21
kaip kreipinys, 1.0
Kṛṣṇai, 9.22
su meile Dievui, **9.18**

O

Oṁkāra, apibrėžimas, 1.17
Oras
atsiradimas, **5.26-29**
gyvybės, 5.31
yogai valdo △, 1.18, **2.19-21**
kūno angos skirtos △, **2.21,** 2.21
kūne
ir siela kūne, palyg., **7.49,** 7.49
ligų priežastis, 5.26-29
tipai, 10.28
kvėpavimui tinkama sudėtis, 10.31
lytėjimas tarpininkaujant △, 10.23
šaltinis, **10.20**
Ožys, ataugos ant ožio kaklo, 10.45

P

Pāda-vibhūti, apibrėžimas, 6.18
Pādma-kalpa, apibrėžimas, 10.47
Pādma Purāṇa apie
nusižengimus šventiesiems vardams, 1.11
„Śrīmad-Bhāgavatam“ klausymąsi, 1.11
tamsoje skendinčias visatas, 9.34
Viešpaties buveinę, 9.10, 9.16
Pagieža Viešpačiui, 9.18
Palaima
dvasinėje tarnystėje, 2.33
dvasiniame pasaulyje, 6.18, 6.19, 6.36
hlādinī, 6.19
Rādhārānī įkūnija △, 6.36
stiprėjimas, 3.12
suvokus Brahmāną, **7.47**
Viešpaties žaidimų aprašymuose, **6.46**
Palankus ir nepalankus bendravimas, 10.41
Pamokslautojai, suvokiantys Kṛṣṇą, 9.19
Pañca-upāsanā, apibrėžimas, 3.24
Pāṇḍavai, 1.0, 4.1, 8.29
Panteizmas, 1.20, 1.21
kaip visatos pavidalo garbinimas, 10.35
Paprastas gyvenimas ir išaukštintas mąstymas, 2.3, 2.4, 2.37
Parā, apibrėžimas, 4.24
Parā bhaktiḥ, apibrėžimas, 8.14, 9.37
Parā prakṛti, apibrėžimas, 9.34, 10.12
Parabrahmanas. Žr.: Brahmanas, Aukščiausias
Paraḥ pumān, apibrėžimas, 4.12
Param, apibrėžimas, 2.21, 9.9
Paraṁ bhāvam, apibrėžimas, 10.42
Paraṁ jñāñam, apibrėžimas, 3.14
Paraṁ padam, apibrėžimas, 2.18
Paramahaṁsos, apibrėžimas, 3.14, 7.10
gyvenimo būvis, 9.18
kategorijos, 4.13
kaip tapti △, 3.23
tobuliausi *yogai,* 4.13
Viešpaties lotoso pėdos △, 4.21
žr. taip pat Tyri bhaktai
„Paramahaṁsa-saṁhitā“, 3.14
Paramātmā. Žr. Supersiela
Paramparā. Žr. Mokinių seka
Paraśurāma, Viešpats, 4.18, **7.22,** 7.22
Paravyoma, apibrėžimas, 2.8
Pareigos
askezės atliekant △, 9.24
bhaktų △, 9.40

Pareigos (tęsinys)
Brahmos, 9.30
galutinis △ atlikimo tikslas, **1.6,** 1.6
kaip santykių su Viešpačiu atkūrimas, 1.36
kojų svarba atliekant △, 10.25
kṣatrijų △, 7.22
mokinio △, 9.8
pamokslavimas kaip △, 8.21
polinkiai panaudojami atlikti △, 10.25
priskirtos △, 6.6
sąlygotų sielų △, 10.4
sąžiningai atliekama △, 1.13
Supersiela primena apie △, 10.30
žr. taip pat Varnāśrama-dharma
Parīkṣitas Mahārāja
apie Viešpaties egzistavimą, 9.33
atsidavęs Viešpačiui nuo pat vaikystės, **3.15**
atsižadėjimas, **4.2, 4.3-4,** 8.3
geriausias Pāṇḍavų atstovas, **8.29**
ir Śukadeva, palyg., 3.16
išdidumas, 1.0
išklausė „Bhāgavatam“, 8.3
ištikimas bhaktas, 4.1
kaip bebaimis, 8.26
klausimai, **1.22, 4.6**
klausinėja apie
atsidavimo Viešpačiui tarnystę, **8.21**
gyvųjų būtybių dvasinę padėtį, 8.22
karmą ir jos pasekmes, **8.14**
laiką, **8.12, 8.13**
materialią kūriniją, 8.14
materialų kūną, **8.7**
mistikus, **8.20**
mistines galias, **8.19**
Nāradą, **8.1**
planetų išsidėstymą, **8.11**
religinius principus, **8.18**
transcendentinę Viešpaties prigimtį, 8.10
Viešpaties įsikūnijimus, **8.17**
Viešpaties kūną, 8.8
visatos erdvę, **8.16**
klausosi apie Kṛṣṇą, 1.10
mahā-manāḥ, 4.3-4
pavyzdingas mokinys, 8.24
rekomenduoja klausytis „Bhāgavatam“, 8.4
Parīkṣitas Mahārāja (tęsinys)
sėkmingas △ gimimas, 4.1
sužino, kad greitai mirs, 1.14
Uttaros sūnus, **4.1**
užduoda klausimus Śukadevai, **8.1**
Viešpaties malonė △, 1.0
Viṣṇurāta, 8.27
Pasąmonė ir protas, 1.18
Pasipūtimas, pasididžiavimas, išdidumas
atsidavimo Viešpačiui tarnystė sutramdo △, **9.37**
bhāvoje nėra △, 3.24
mažinimas, 1.38
šiuolaikinių lyderių △, 3.19
Pasitenkinimas
egoistinis arba nesavanaudiškas, 4.17
kylantis iš lytinių malonumų, 6.8
Kṛṣṇos sąmonės pamokslavimas kaip △, 8.6
△ lytiniame gyvenime, poreikis, 10.26
materialus △,
bhaktų nedomina, 9.36
ir savęs suvokimas, palyg., 1.3
priartėjus prie Dievo, 7.47
šlovinant Viešpatį, 7.26
Taip pat žr.: Palaima; Ekstazė; Pasimėgavimas; Laimė
transcendentalistų, **1.7**
Viešpaties *ānandos* aspekte, 10.44
Viešpats kaip △ šaltinis, 10.6
žr. taip pat Palaima; Ekstazė; Pasimėgavimas; Laimė
Pasitraukimas iš šeimos (*vānaprastha*), 1.15, 1.16, 6.20, 7.6
Pasninkas, 8.26
Paukščiai kaip Viešpaties meniškumo įrodymas, 1.36
Paukščių takas, yogai keliauja, 2.24
Pavydas
materialistiškų šeimos žmonių, 1.2**, 1.3**
pavydžių sielų likimas, 9.19
pusdievių ir *brahmacārių,* 7.6
Persikūnijimas. Žr. Sielų persikūnijimas
Piemenaitės. Žr. Gopės
Pienas, jo vertingumas, 5.37
Pieno vandenynas, **7.13,** 7.13
Piligrimystės vietos, 7.15
Pinigai, 3.17. *Žr. taip pat* Gerbūvis
Pitāmaha, apibrėžimas, 6.36

Pitṛlokos, 8.14
Pyktis **7.7,** 7.7
  Viešpaties ir gyvųjų būtybių, palyg., 7.24
Planetos
  aukštesniosios, 2.22, **2.25, 2.26**. *Žr. taip pat* Rojinės planetos
  dvasinės, 4.14
  gimimas aukštesnėse △, 5.15
  kančios materialiose △, 2.2
  kiekis, 6.18
  lotoso stiebe, 8.8
  materialios ir dvasinės, palyg., 5.39, 6.18, 6.19
  plaukioja, 7.1
  sistemos, 5.38, 5.39, 5.40-41, **6.43-45**
  virāṭ-puruṣoje, **8.11**
  visatos pavidale, 1.26, 1.27, 1.28,
  žinios apie △, 3.11
Plaštakė, sudeganti ugnyje, 2.17
Poetas, Śukadeva kaip △, **3.13**
Poezija žmonių visuomenėje, 2.4
Politikai, šiuolaikiniai, 7.38, 9.36
Povo plunksnos, **3.22**
Prabala, **9.15**
Prabhupāda, Śrīla, 3.15
Pradhāna, apibrėžimas, 10.45
Pradyumna, Viešpats, 4.10, 7.23
Praeities poelgių pasekmės, 2.7
  žr. taip pat Karma
Prahlāda Mahārāja, 1.36, 4.3-4
  atkaklus pamokslautojas, 8.6
  Nṛsiṁhadeva išgelbsti △, 7.14
Prajāpati, **7.39,** 7.39, 10.26
  garbinimas, 3.2-7
  Viešpats kaip △, 4.20
Prākṛta, apibrėžimas, 4.22, 10.10
Prākṛta-sahajīyos, apibrėžimas, 3.24
Prakṛti, apibrėžimas, 6.39, 9.34
  žr. taip pat Energija, materiali
Pramonė
  neišmanymo *guṇos* pasireiškimas, 5.30
  nenatūrali, 2.37, 5.24
Prāṇa, apibrėžimas, 5.31
Prāṇāyāma, 1.18, **1.23**
Pranašystės
  apie Kalki įsikūnijimą, 7.2
  apie šio amžiaus pabaigą, **7.38,** 7.38
  Brāhmos △ apie Kṛṣṇos žaidimus, 7.33
Praṇava, apibrėžimas, 1.17, 1.18, 1.19
Prāṇa-vāyu, veikla △, 10.28
Prasadas bhaktams, 9.36
Praśāntai, apibrėžimas, 6.40-41
Praśānta-karaṇaḥ, apibrėžimas, 7.10
Pratāparudra Mahārāja, 3.21
Pratibodha-mātram, apibrėžimas, 7.47
Pratisamplavaḥ, apibrėžimas, 8.21
Pratiṣṭhā, apibrėžimas, 5.11
Prema, apibrėžimas, 3.24
Premānandī, apibrėžimas, 4.13
Prieglobstis. Žr. Aukščiausias Viešpats, prieglobstis
Priežasčių vandenynas, apibrėžimas, 5.33
  dvasinis, 2.28
  Ganga išteka iš △, 7.40
  kaip *mahat-tattva,* 6.39
  visatos △, 1.25
Priežastis ir pasekmė
  įtaka materialiame pasaulyje, 5.19
  juslės ir elementai, sukurti △, 5.25, 5.26-29
  kilmė, 6.33
  protu nepaaiškinami, **5.2,** 5.2
Priklausomybė
  abstrakčiai mąstantiems filosofams, 9.29
  priežastis, 7.50, 8.7, 9.1, 9.23, 9.36
  lytinis potraukis kaip △, 7.6
  šiuolaikinė literatūra sustiprina △, 7.15
Prisirišimai, materialūs
  bhaktai atsižada △, **4.2**
  dvasinis gyvenimas sustabdomas △, 7.18, 8.4, 9.23, 1.16
  iliuzija, pagimdyta △, 1.4
  lytinis gyvenimas kaip △, 1.16, 6.20
  mirties akimirką, **1.15**
  penkių tipų, 2.31
  stiprėjimo stadijos, 4.2
Priskirta veikla. Žr. Pareiga; Veikla
Prītis tad-vasati sthale, apibrėžimas, 3.24
Prostitutė, neigiamos △ savybės, 3.20
Protas
  apmąstymuose apie Kṛṣṇą, 1.1
  apvalymo procesas, 1.23
  atsiradimas, **5.30**
  Dievybės sudvasina △, 3. 22
  dorybėje, 2.30
  dvasinė △ veikla, 1.17, 1.18

Protas (tęsinys)
ir intelektas, palyg., 2.16, 7.18
yogai keliauja △ pagalba, 7.16
juslių kontrolė padedant △, 2.15
kilmė, 10.30
kontrolė mistinės *yogos* pagalba, 1.17, 1.18
kūnai sukuriami △, 9.36
lyginamas su velnio kalve, 2.7
materialistinis △, 2.22
materialus ir dvasinis △, 2.16
medituojant į visatos pavidalą, 1.38
mintys, pojūčiai ir troškimai, 2.16
prisiminimai trikdo △, 1.18
ramybė, 6.6
sudvasinamas atsidavimo Viešpačiui tarnystėje, **1.18**
suteikia netobulas žinias, 8.25
sutelkiamas į Viešpaties kūno dalis, 2.13
sutelkiamas į Višnų, 1.19, 1.20
tarnaujant Viešpačiui, 9.36
veikla, 10.30, 10.32
Viešpaties lotoso pėdos apvalo △, 4.21
Protiniai sugebėjimai
Brahmos ir kitų, palyg. 4.6
Proto sutrikimai
gydymas, 1.17
priežastis, 5.26-29
Pṛśnigarbha, Viešpats, 7.8
Pṛthu Mahārāja, **7.9,** 7.9
Pseudo bhaktai, 2.18. 2.37, 3.24, 4.6, 7.53, 8.4
Psichinė veikla, 5.17
Pulindos, 4.18
Purāṇos
apie Nārāyaṇą, 9.36
Indijos istorija △, 8.21
Kali-yugai, 7.36
Pūrṇam, apibrėžimas, 6.13-16
Pūrta, apibrėžimas, 8.21
Puruṣa, apibrėžimas, 1.10
kiekvieno širdyje, 8.10
tarnauja Viešpačiui, 9.17
Puruṣa-akṣara, apibrėžimas, 9.33
Puruṣa-avatāros
kuria ir palaiko, 4.10-12, 10.3, 10.4
pseudo bhaktai neigia △ žaidimus, 7.53
Puruṣa-avatāros (tęsinys)
žaidimai, paskirtis, 10.10
žr. taip pat Garbhodakaśāyī Viṣṇu; Mahā-Viṣṇu; Supersiela
Puruṣottama, apibrėžimas, 9.33
Pusdieviai
abhidaivika, 10.8
atstovauja Viešpatį, 9.33
aukų atnašavimas △ per garsą, 6.26
„Bhagavad-gīta“ smerkia △ garbinimą, 3.10
bhaktai pranašesni už △, 4.4
garbinimas, 6.45
ir Viešpaties garbinimas, palyg., 7.11, 7.32, 9.36
garbinimo rezultatai, **3.7, 3.8,** 3.11
ir medžio lapai, palyg., 9.36
ir valdininkai, palyg., 5.15
kaip apreikštos asmenybės, 6.29
kilmė, **5.30**
kontroliuojančių padėtyje, 10.8, 10.24
Kupidonas kaip △, 7.7
laikas įtakoja △, 2.17
materialistai garbina △, 2.7
naudojasi Khaṭvāṅgos pagalba, 1.13
pareigos, 3.11
pasitenkina, kai patenkintas Kṛṣṇa, 1.29
pavydi *brahmacāriams,* 7.6
plaka pieno vandenyną, **7.13,** 7.13
sąrašas, dešimt, **5.30**
siekia įgyti žmogaus kūną, 3.19
vardai, Viešpaties vardas aukščiau △, 1.12
verti pagarbos, 5.15
Viešpaties pagalbininkai, **5.15,** 5.15
Viešpats aukščiau △, 1.37, 4.6
Pūtanā, ragana, **7.27,** 7.27

R

Rādhā-Dāmodaros šventykla, 2.5
Rādhā-Kṛṣṇos garbinimas, 2.13
Rādhārāṇī, Śrīmatī
įasmeninta laimė, 6.36
malonė, 3.23
svarbiausioji gopė, 4.20

Radijo laidos, 6.46
Rahasyam, apibrėžimas, 9.31
Rahūgaṇa Mahārāja, 3.23
Rājarṣi, apibrėžimas, 1.13
Rajas, apibrėžimas, 5.23
Rāmacandra, Viešpats
  ir Hanumānas, 4.10, 9.30
  Ikṣvāku kaip △ protėvis, 2.27
  nužudo Rāvaṇą, **7.25**
  pilnutinė Kṛṣṇos ekspansija, 7.3
  pyktis, **7.24**
  valdovo vaidmenyje, 5.10
  Vāsudevos ekspansija, 7.23
„Rāmāyaṇa“, 3.14, 7.23
Rāmānanda Rāya, 3.24
Rāmānujācārya, 2.26
Rāsa-līlā
  dailieji menai △, 4.24
  dvasiškai pažengusiems, 2.13
  išsivadavusioms sieloms, 7.53
  Kṛṣṇa transcendentalus △, 7.6
  prasmė, 4.20
  pseudo bhaktai domisi, 7.53
  Vṛndāvanos miške, 7.33
Rāsos. Žr. Aukščiausias Viešpats, santykiai
Ratha-yātrā, 3.15
Raupai, 6.43-45
Rāvaṇa, 3.2-7, 4.13, **7.23,** 7.23, 7.25
Reguliuojantys principai
  atsidavimo Viešpačiui tarnystės △, 1.7, 9.31
  paskirtis, 9.40
Religija
  absoliuti △ išraiška, 3.8, 4.15
  aukščiausioji △ forma, 2.33, 2.34
  ir moralė, 7.37, 9.40
  kaip atsidavimo Viešpačiui tarnystė, 8.18
  subreligijos principai ir △, **7.37,** 7.37
  tikslas, 2.34
  žr. taip pat Atsidavimo Viešpačiui tarnystė; Aukų atnašavimas; Garbinimas
Religiniai principai
  atsižadėjusiems, 7.6, 9.6
  brahmanai laikosi △, 7.9
  ir atsidavimo Viešpačiui tarnystė, 7.3, 9.37
Religiniai principai (tęsinys)
  kaip *brahma-bhūtos* lygis, 9.37
  kaip žinojimo požymis, 9.37
  Parīkṣito, 8.3
  prisirišimas prie moterų ir △, 7.6
  sanātana-dharmoje, 7.6
  sąrašas, dešimt, 7.37
  sektų steigėjų sukurti △, 8.18
  žr. taip pat Religija
Resursų eksploatavimas, 2.37
Ryšiai, materialūs ir dvasiniai, 3.20
Rojaus valdovas. Žr. Indra
Rojinės planetos, 8.14
  ir dvasinis pasaulis, 5.15
  laikinas išsivadavimas nuo kančių △, 6.19
  pasiekiamos dorai elgiantis, 2.23
  pasitenkinimo iliuzija △, 2.2
Rožė sode ir nupiešta rožė, 10.49-50
Ṛṣabhadeva, Viešpats, 7.10
Ṛṣi, 10.49-50
Rūbas kaip materialus kūnas, analogija, 1.15
Rudens liūtys, klausymasis kaip △, **8.5,** 8.5
Rudra, **1.35, 3.2-7,** 10.43
Rūpa Gosvāmis, 3.24
  apie tyrą meilę, 4.3-4
  atsižadėjimas, 2.4, 2.5
  išsamiai paaiškino „Śrīmad-Bhāgavatam“, 9.44

S

Sac-cid-ānanda,
  apibrėžimas, 9.4, 9.32
  kaip *sandhinī, saṁvit* ir *hlādinī,* 6.19, 6.32
Sac-cid-ānanda-vigraha, meditacija į △, 2.13
Sad-dharma, apibrėžimas, 10.4
Sādhana-avasthā, apibrėžimas, 3.12
Sādhana-siddhi, apibrėžimas, 3.15
Sādhya, **3.2-7**
Sahadeva, 4.18
Sahajiyos, 2.18, 2.37, 3.24
  pirmalaikiai △ troškimai, 8.4

Saldumynai, 7.6
Sąlygotos sielos
adhyatmos poveikis △, 5.19
aukų atnašavimas, labdaringa veikla, asketizmas, 4.20
„Bhāgavatam“ △, 10.5
iliuzijoje, 2.2, 3.11, 9.29, 10.43
intuicija netobula, 3.10
išsivadavimas, 7.5, 7.39
įtakojant gamtos *guṇoms,* **10.41**
įvardijimų pasaulyje, 2.3
jusles panaudoja neteisingai, 9.39
kaip kaliniai, 2.7
lytinis potraukis saisto △, 2.12
māyoje, 9.3, 9.33
materialios kūrinijos debesyje, 5.21, 10.43
materijos apžavėtos △, 1.31
mėgdžioja Viešpatį, 6.42
moksliininkai kaip △, 2.26
nepriklausomybė iliuzinė, 9.34
neskuba pas Dievą, 2.14
neteisingai panaudoja intelektą, 4.20
neteisingas △ gyvenimo būdas, 10.4, 10.43
pavydas ir pyktis, 9.18
piktnaudžiauja nepriklausomybe, 6.42
priedermė, 10.4
prisirišę prie materijos, 10.32
puruṣa-avatārų žaidimai ir △, 7.53
rojuje arba pragare, 2.7
rūšys, 8.22
savo juslių tarnai, 5.30
sunaikinimo metu, du keliai, 10.6
širdis, 1.22
šventraščiai △, 5.15
tendencija eksploatuoti, 2.2
troškimai, 10.6, 10.30
uždangalas, 5.19
Vedos pažadina △, 4.24
vergija, priežastis, 8.7
Viešpaties išoriniuose žaidimuose, 4.6
Viešpats ir △, palyg., 10.36
Viešpats nepažinus △, 10.33
Viešpats nerimauja dėl △, 9.19
Viešpats suteikia žinojimą, 10.43
Sālokya, apibrėžimas, 7.49
Samādhi, 1.18, 7.31
žr. taip pat Meditacija; Transas
Samaṣṭi, apibrėžimas, 10.13
„Sāma-veda“ apie dvasines giesmes, 6.18
Sāmīpya, apibrėžimas, 7.49
Sąmonė, 10.9, 10.49-50
Samplavaḥ, apibrėžimas, 8.21
Sampradāya
keturios △, 4.19
žr. taip pat Mokinių seka
Saṁsāra, 2.6
žr. taip pat Sielų persikūnijimas
Saṁvit (cit), apibrėžimas, 6.19, 6.32
Sanai. Žr.: Kumārai
Sanakādi Ṛṣis, 1.6
Sanātana, apibrėžimas, 2.36, 5.39, 7.5
Sanātana Gosvāmi, 2.4, 2.5
Sanātana-dharma
esmė, 1.15, 1.16
žr. taip pat Varnāśrama-dharma
Sanātana-tama, apibrėžimas, 7.5
„Sandarbha“ apie troškimų nebuvimą, 3.10
Sandhinī (sat), apibrėžimas, 6.19, 6.32
Sannyāsa
ir lytinis troškimas, 2.12, 6.20
nurodymai △, 2.5
stadijos, 4.13
tikėjimas būtinas norint gauti △, 2.5
Sannyāsiai
Caitanyos principai △, 4.20
ir moterys, 9.6
nuopuolis, 6.20
varṇāśrama-dharmoje, 7.6
žr. taip pat Atsižadėjimas; *Varṇāśrama-dharma*
Saṅkarṣaṇa, Viešpats, 4.10, 7.23
Sāṅkhya-yoga, 5.16
„Sāṅkhya-kaumudī“ apie transcendenciją, 9.10
Saṅkīrtana-yajña, 4.20, 5.15
žr. taip pat Viešpaties šventųjų vardų kartojimas; Kīrtana; Pamokslavimas Kṛṣṇos sąmonėje
Sanskritas, literatūra. Žr. Vedinė literatūra
Sanskrito raidynas, 9.6

Santykiai su Aukščiausiuoju Viešpačiu. Žr. Aukščiausias Viešpats, santykiai su △
Santuokinė meilė, 3.12, **4.24**
Sapnas
apie aukso kalną, 9.2
gyvosios būtybės kaip △, **9.1**
Mahā-Vīṣnu △, 5.33
materialus pasaulis kaip △, 1.4, **1.39,** 1.39
mirtis kaip △, 1.15
Sarasvatī, upė, **9.45**
Sarga, apibrėžimas, **10.3**
Sārṣṭi, apibrėžimas, 7.49
Sārūpya, apibrėžimas, 7.49, 9.12
Sarvatra sarvadā, apibrėžimas, 9.36
Satām, apibrėžimas, 3.16
Satīm, apibrėžimas, 4.1
Satyaloka, **7.40**
aukščiausioji planeta, 1.28**, 5.39,** 5.39
gyvenimo trukmė △, **2.26**
laimė △, **1.0**
Satyavatī, 1.8, **7.36**
Satyavrata, **7.12**
Saulė
akys ir △, 10.8
debesys nepajėgūs paslėpti △, 10.33
dievybė, 6.17
garbinimas, 6.43-45
ir saulės spinduliai, 9.27
išsklaido tamsą, 8.3, 9.3, 9.4, 9.34
įtakoja regėjimą, 10.8
kilmė, 5.11
naikina infekcijas, 9.36
„neišreikšta“ naktį, 9.33
pamatyti △ galima tik jos pačios dėka, 9.34
rojinė planeta, 8.14
sukūrimas, 10.21
sutrumpina gyvenimą, 3.17
šviesa, šaltinis, 9.34
visatos pavidale, **1.30**
Saurīya, apibrėžimas, 6.43-45
Savęs sutramdymas, 1.16
Savęs suvokimas, apibrėžimas, 2.30
askezė siekiant △, 9.24
atsižadėjimas siekiant △, 7.18
dvasinio mokytojo būtinumas, 8.24, 9.36
Savęs suvokimas (tęsinys)
gyvenimas nesėkmingas be △, 9.36
ignoruojamas *Kali-yugoje,* 7.36
intelekto reikia siekiant △, 10.32
ir asmeninės pretenzijos, 4.19
ir „Aš“ sąvoka, 9.33
ir Viešpaties suvokimas, 4.16, 6.35
ir žinios apie fizinį pasaulį, palyg., 10.23
išmintingiems žmonėms, 9.36
išvaduoja nuo materialių troškimų, 2.19
jaḍa-yoga siekiant △, 7.10
jñānių, yogų ir bhaktų, 5.30
lytinis potraukis apriboja △, 7.6
padedant Kapilai, 7.3
Parīkṣitas ir △, 1.0
pasitenkinimas gaunamas △, 9.37
per atsidavimo Viešpačiui tarnystę, 9.4, 9.9
per meditaciją į Kṛṣṇą, 7.31
per mistinę *yogą,* 1.17, 1.18
rezultatas, 6.30
siekimas, 2.27-30
svarba, 3.1
žmogaus gyvenimas skirtas △, 2.3, 2.4, 9.6
žr. taip pat Atsidavimo Viešpačiui tarnystė; Žinojimas, dvasinis; Išsivadavimas
Savižudybė
bhakto kritika kaip △, 1.12
lytinis gyvenimas kaip △, 6.20
Sąžiningumas ir turtai, 8.21
Sėklos simbolis pasaulio kūrimo metu, 10.13
Sėkmės deivė
hlādinī-śakti, 4.20
materialistai siekia pagrobti △, 7.23
Sītādevi kaip △, 7.23
△ sutuoktinis, **4.20,** 4.20
tarnauja Viešpačiui, **9.14, 9.16**
Senatvė, atsižadėjimas senatvėje, 7.6
Sevākuñja, Vṛndāvana, 2.5
Siddhi, aštuonios, 2.22
Siddhi-kāmi, apibrėžimas, 4.19
Siela
amžini △ troškimai, 1.15
aukščiau proto ir intelekto, 7.18

Siela (tęsinys)
aukščiausioji △ – Kṛṣṇa, **8.3,** 8.3
civilizacija, pagrįsta △ veikla , 7.18
dinamiška, 3.20
dvasinis kūnas neatsiejamas nuo △, 8.7
ir Supersiela, palyg., 2.35, 5.17, 6.21
kūnas randasi iš △, 7.49
linkusi tarnauti, 1.15
pagal Māyāvādos apibrėžimą, 6.40-41
pančiai, priežastis, 1.5
radijo laidų klausymasis nepatenkina △, 6.46
sąlygotos. Žr. Sąlygotos sielos
žr. taip pat Gyvosios būtybės
Sielų persikūnijimas, 9.2
apibrėžimas, 1.15
į šmėklos kūną, 3.23
į žemesnius pavidalus, 1.16
į žmogaus arba kiaulės kūną, 10.19
kūnas kaip mašina △, 5.32
materialaus pasaulio naikinimo metu, 5.21
materialistams, 10.43
Parīkṣitas klausia apie △, **8.7**
pasirengimo △ laikotarpis, 1.15
pasiruošimas △, 1.15, 1.16
priežastys, **8.14**
visuomenės lyderiai nežino apie △, 1.15, 1.16
žr. taip pat Išsivadavimas
Sindas, provincija, 4.18
Sītādevi, 7.23
Śitalādevī, 6.43-45
Skaitymas
△ nepakanka dvasiniam tobulėjimui, 1.8
suteikia tik teorines žinias, 3.22
„Skanda-Purāna“ apie
amžiną Viešpaties egzistenciją, 9.33
atsidavimo Viešpačiui tarnystę, 9.36
tobulėjimo pasiekimą kartojant šventuosius vardus, 9.36
Viešpatį, kaip visa persmelkiantį, 9.36
Skausmas. Žr. Kančia
Skruzdė, 5.17
Sodininkas laisto sėklas, 5.11
Sparśa-varṇos, apibrėžimas, 9.6
Spektaklis, spektaklio iliuziškumas, analogija, 9.34
Spekuliacijos. Žr. Žinojimas, spekuliatyvus
Sṛṣṭi-tattva, apibrėžimas, 4.10
Subhadra, 9.16
Subtilūs materialūs kūnai
Viešpaties širdyje, **6.11,** 6.11
žr. taip pat Intelektas; Protas
Sudevī, 7.10
Suyajña, **7.2**
Suyama, **7.2**
Sukčiai, 7.2, 7.3, 7.33, 7.53, 8.4, 9.36, 10.9, 10.50
apsimeta Dievu, 1.25, 5.7, 5.13
elgetos „profesionalai“, 2.5
šventikų tarpe, 6.26
Sumaṅgalam, apibrėžimas, 6.36
Sunanda, **9.15**
Supersiela (Paramātma)
aprašymas, **2.8-11**
artimi santykiai su △, 7.47
atmintis kyla iš △, 10.30
aukščiausias valdovas, 6.21
aukščiau Brahmano, 1.9
Baladevos ekspansija, 1.7
dalinė Viešpaties ekspansija, 2.35
dydis, **2.8, 6.13-16**
gyvosios būtybės santykiai su △, 10.9
intelektas kyla iš △, **2.35,** 2.35
ir individuali siela, palyg., 2.35, 6.21
įsisąmoninimas, 2.35
kaip draugas ir vadovas, 2.35
kaip gyvenimo tikslas, **2.6**
kaip liudininkas, 9.25
kaip stebėtojas, **5.17,** 5.17
kiekvieno širdyje, 1.5**, 2.8,** 7.47, **8.10**
kontroliuojančių dievybių šaltinis, 10.8
kosmosas atsiranda iš △, 6.13-16
meditacija į △, 3.24
mistikai suvokia △, 10.44
nepriklausoma, 10.9
neteisingas supratimas apie △, 9.4
palaimina, 9.7
pažįsta visų mintis, jausmus ir troškimus, 6.21
priklausoma nuo Bhagāvano, 6.7
priklausomybė nuo △, 2.35
proto ir intelekto pasinėrimas į △, **2.16,** 2.16

Supersiela (Paramātma) (tęsinys)
svāśrayāśrayaḥ, 10.9
šaltinis, 1.39
vienovėje su *jīva,* 1.39
žinojimas kyla iš △, 4.22
Surabhi, karvės, 9.9
Susiliejimas su Dievu
kaip užmaršumas, 6.21
žr. taip pat Vienovė
Suṣumṇā, **2.24**
Svadṛṣṭavadbhiḥ, apibrėžimas, 9.9
Svaigalai girtuokliui, 9.25
Svāyambhuva Manu, **7.2**
Svajonės
įvardijimų pasaulyje, 2.3
Svalokam, apibrėžimas, 9.9
Svarloka, apibrėžimas, 5.38
Sva-rociṣā, apibrėžimas, 5.11
Svastyāyanam, apibrėžimas, 6.36
Sveikas protas, 1.30
Sviestas, gaminamas iš pieno, 6.35

Ś

Śakaṭāsura, 7.27
Śaktai, apibrėžimas, 6.43-45
Śakty-āveśa, apibrėžimas, 7.3
Śanideva, 6.43-45
Śaṅkarācārya, Śrīpāda, 9.33
apie Nārāyaṇą, 3.9, 5.21
gyvenimo trukmė, 3.18
komentuoja „Bhagavad-gītą“, 8.27
pasekėjai laikosi celibato, 6.20
pripažįsta Nārāyaṇą, 1.39
Śaṅkhacūda, demonas, **7.33**
Śaṅkhāsura, demonas, 7.12
Śāntam, apibrėžimas, 2.31
Śāstra-cakṣurvat, apibrėžimas, 7.13
Śāstros. Žr. Šventraščiai
Śatrughna, 7.23
Śaunaka Ṛṣi apie Viduros ir Maitreyos susitikimą, **10.49-50**
Śeṣa, Viešpats, 5.33**, 7.41**
„Šikṣāṣṭaka“, maldos, 4.3-4
Śiśumāra, **2.24, 2.25**
Šiva, Viešpats
Bhava, **6.13-16**
Šiva, Viešpats (tęsinys)
buveinė, 1.28
garbinimas, 3.2-7
įkūnija neišmanymo *guṇą,* 5.23
ir Durga, 7.23
yogeśvara, 8.20
kaip naikintojas, 9.28
kaip tėvas, 5.23
Kṛṣṇa pranoksta △, 1.12, 6.32, 7.3, **7.7,** 7.7, 7.32
Mahādeva, 7.39
mahājana, 6.37
mistikas, 8.20
neišmanymo *guṇos* įsikūnijimas, 7.39
paverčia pelenais Kupidoną, 7.7
visatos naikinimo metu, 10.4
Śravaṇa, apibrėžimas, 3.12. *Žr. taip pat* Klausymasis
Šrīdhara Svāmis
apie
amžinąją egzistenciją, 9.33
laiką, 10.47
materialią gamtą, 2.28
Parīkṣito vaikystę, 3.15
pripažįsta *bhakti-yogą,* 2.33
pripažįsta „Šrīmad-Bhāgavatam“, 2.26
„Šrīmad-Bhāgavatam“
apibendrinta keturiais posmais, 9.37
apvalo užterštą širdį, **8.5,** 8.5
atkuria taiką, 2.6
atsako į visus klausimus, 9.46
atstoja visas Vedas, **1.8**
autoritetai pripažįsta △, 2.26, 7.13
△ autorius, 1.8
baimė nugalima padedant △, 9.34
bendravimas su Kṛṣṇa △ dėka, 8.3
bhaktai klauso △, 8.27
„Brahma-sūtrų“ komentaras, 1.8
Dešimtoji △ giesmė, 2.12
esmė, 1.0, 2.3, 10.1, 10.7
geriausia Absoliučios Tiesos patyrimo priemonė, 6.35
impersonalistai klaidingai aiškina △, 9.36, 9.37
išplėtota neribotai, 9.44
kaip deglas, 7.52, 2.37
kaip sunokęs vaisius, 7.51
keturi pirminiai posmai, **9.33, 9.34, 9.35, 9.36**

„Śrīmad-Bhāgavatam“ (tęsinys)
△ klausymas
Caitanya rekomenduoja △, 9.31
lytinis potraukis apriboja △, 2.12
△ metodas, 1.8, **1.10,** 1.10
△ nuoseklumas, 7.53
nuoširdaus △ rezultatas, **8.4,** 8.5
padeda įgyti tikėjimą, **1.10**
poveikis, 2.37
prieš mirtį, 1.14
svarba, 10.5
teisingo △ kriterijai, 4.5
materialistai klausosi △, siekdami naudos, 8.3
materialistams ir transcendentalistams, 10.49-50
mokslas apie Dievą, **7.51, 7.52,** 7.53
ne bhaktai klaidingai aiškina △, 8.28, 9.36, 9.37
nesuvokiama pagiežingoms sieloms, 9.18
nesuvokiama protu arba intelektu, 7.18
pakeičia impersonalistus, 1.9
papildo „Bhagavad-gītą“, 8.27
„Pāramahaṁsa-saṁhitā“, 3.14
paramahaṁsos klausosi △, 9.18
pasiekia per mokinių seką, 7.51
paskirtis, 1.0, 6.46, 7.19, 9.3
peržengia materialaus mokslo galimybių ribas, 2.26
posmų skaičius, 9.44
priemonė prieš bedievystę, 4.17
profesionalūs △ skaitovai, 4.6, 7.51, 8.3, 8.4
pseudo bhaktai skaito △, 2.12
rāsa-līlā aprašyta △, 2.13
rekomenduojama jau įsisąmoninusiems „Bhagavad-gītos“ tiesas, 1.8, 1.29, 8.27
retai kas supranta △, 3.2-7
santykiai su Viešpačiu suvokiami △ dėka, 8.5
skirta *Kali-yuga*i, 7.36
slaptinga knyga, 9.37
Śaṅkarācārya ir △, 8.27
teikia gėrį visoms gyvoms būtybėms, 8.2
tyri bhaktai skaito △, 3.16
tobulumas △ dėka, 7.10
„Śrīmad-Bhāgavatam“ (tęsinys)
turi būti plačiai skleidžiama, 3.20
transcendentinė, 3.4, 9.8
vaistai gyvulius primenančių žmonių visuomenei, 7.38
vedinės literatūros papildymas, **8.28**
Viešpaties garsinis įsikūnijimas, **8.5,** 10.7
Viešpats tapatus △, 7.51
žaidimai △, prasmė, 10.10
žinia, perduodama dvasinio mokytojo, 9.7
žymus įnašas į poeziją, 3.13
„Śrīmad-Bhāgavatam“ apie
Aukščiausiąjį Brahmaną, 10.45
bhaktus, 9.36
Brahmos įšventinimą, 9.7
materialią egzistenciją, 9.36
Nārados pamokymus Vyāsai, 9.45
pasitenkinimą, 9.37
Rāmacandrą, 7.23
šventųjų Viešpaties vardų kartojimą, 9.36
vergiją ir laisvę, 9.36
vienovę, 8.7
Viešpaties egzistavimą, 9.33
Viešpaties garbinimą, 9.36
Viešpaties nepriklausomybę, 10.9
visa ko šaltinį, 7.24
visų malonumų šaltinį, 10.6, 10.7
žinojimą be atsidavimo Viešpačiui tarnystės, 9.36
Viešnudūtus, 7.26
visų malonumų šaltinį, 10.6, 10.7
Śrutena, apibrėžimas, 10.3
Śūdros, apibrėžimas, 1.37
lyderiai *Kali-yugoje,* 7.38
šventraščiai skirti △, 3.14
veikla, 5.37
žr. taip pat Varṇāśrama-dharma
Śukadeva Gosvāmis
Brahmarāta, 8.27
idealus pasakotojas, 1.10
ir Parīkṣitas, 3.16, 4.1
iškiliausias išminčių tarpe, 1.7
išstudijavo „Śrīmad-Bhāgavatam“, **1.8**
kaip autoritetas, 8.25
△ kalbos tarsi nektaras, **8.26**
meldžiasi Viešpačiui, **4.12-25**

Šukadeva Gosvāmis (tęsinys)
nuolankus tarnas, 4.23
Parīkṣitas užduoda klausimus △, **8.1**
poetas, **3.13**
priklauso mokinių sekai, 8.25
Viešpaties pasiuntinys, 1.0
Viešpaties žaidimai sudomino △, 1.8**,** **1.9**
Šukadeva Gosvāmis apie „Bhāgavatam“ turinį, 10.1
mistinę *yogą,* **1.23**
pakankamus gamtos išteklius, **2.4**
pasiruošimą mirčiai, **1.12-19**
šventuosius vardus, 9.36
Viešpaties palyginimą su gyvosiomis būtybėmis, 9.4
visatos pavidalą, **1.24-38**
Šukrācārya, 7.17
Šumbha, tautelė, 4.18
Švetāšvatara Upaniṣada“ apie „Śrīmad-Bhāgavatam“, 4.5
Švetavarāha-kalpa, apibrėžimas, 10.47

Š

Šaknys, laistomos, 5.15, 9.36
Šeimyninis gyvenimas
atmainos, 1.2, **1.3**
atributai, 4.2
△ atsižadėjimas, 6.20
Dievybės garbinimas △, 3.22
išmaldos dalinimas △, 2.5
laikini santykiai △, 1.15, 1.16
lytinis pasitenkinimas △, 6.8
„mirtini karai“ △, **1.4,** 1.4
pančiai, 1.16
tikslas, 10.26
Viešpaties △, 8.6
Šernas, Viešpaties žaidimai △ pavidalu, **7.1**
Šeši *Gosvāmiai,* 8.5
Šėtonas, 2.17
Šiluma ir ugnis, 9.34
Širdis
dvasinė „televizija“ △, 9.35
dvasinis gyvenimas pakeičia △, 3.24
Kṛṣṇa △, **8.4**
Širdis (tęsinys)
„purvas“ △, 1.22
Supersiela △, **8.10, 9.25,** 9.25
„Śrīmad-Bhāgavatam“ apsireiškia △, **8.5,** 8.5
Viešpats apvalo △, 8.5
Šiuolaikinės civilizacijos pragaras, 2.6
Šokis, transcendentinis, 4.24
Šventos vietos
Caitanya rekomenduoja gyventi △, 9.31
indai lanko △,
△ lankymas turisto nuotaikoje, 3.22
paskirtis, 1.16
trauka, 3.24
Viešpaties vardas pranoksta △, 7.15
Šventas Viešpaties vardas. Žr. Aukščiausias Viešpats, vardas
Šventieji
aštuoni △, 1.24
bendravimas su △ išvaduoja, 10.32
pareigos, 2.5
žr. taip pat Bhaktai; *Paramahaṁsos*
Šventikai. Žr. Brahmanai
Šventųjų vardų kartojimas
apvalantis efektas, 1.11, 1.12
atsargumo priemonės △, 2.30
būtinos sąlygos △, 1.11, 1.12
civilizacijos pasiekimai, skirti △, 1.37
dvasinių lyderių atliekamas △, visuotinis, 2.36
ir mistinė *yoga,* palyg., 2.19
išsivadavimas △ dėka, 5.25
įžeidimai △, 1.11, 1.12, 3.24
lengviausiai praktikuojamas metodas, 1.12
liežuvis skirtas △, 3.20
poveikis, 1.1, 5.25
požymiai, 3.24
stadijos, 2.30
suminkština širdį, 3.24
šiame amžiuje, 1.37, 4.20, 5.15, 6.25, 6.26
šventa vieta ir △, 1.16
tinka visiems, **1.11,** 1.11
Viešpaties šlovinimas, 2.36
tinka visiems, **1.11,** 1.11
žr. taip pat Kirtanas

Šventraščiai
aprašo Viešpaties įsikūnijimus, 7.2, 7.3, 7.33, 8.17
dvasinis mokytojas žino △, 8.7
impersonalistų požiūris, 5.24
ir sveika nuovoka, 1.30
matyti pasaulį △ akimis, 6.29
Šventraščiai (tęsinys)
neteisingai traktuojami △, 7.3, 9.36
paskirtis, 2.14, 5.15, 10.4, 10.6
patvirtina Viešpaties egzistavimą, 1.24
skirti išmintingųjų klasės atstovams, 3.1
šlovina Viešpatį, 4.15
teorinės žinios iš △, 3.22
Viešpats, △ autorius, 5.15
žr. taip pat „Bhagavad-gītā“; „Brahma-saṁhitā“; „Purāṇos“; „Śrīmad-Bhāgavatam“; Vedinė literatūra
Šventų vardų kartojimo taisyklės, 1.11, 1.12
Šviesa
atspindėta △, 9.34
baimė išnyksta △, 9.34
brahmajyoti, 9.34
ir tamsa, kaip dvasia ir materija, 7.47
pašalina tamsą, 9.34
šaltinis, 10.21

T

Taika
dabartiniai lyderiai ir △, 7.38
gyvulių bendrijoje, 3.18
ir santarvė visuomenėje, 5.37
pasiekiama
atliekant pareigas, 1.36
atnašaujant aukas ir atliekant askezes, 6.28
garbinant Dievybes šventykloje, 2.6
įsisąmoninant Dievą, 2.36
paklūstant Viešpaties nurodymams, **10.4,** 10.4
pripažįstant Viešpaties viršenybę, 6.6
sekant bhaktų pėdomis, 4.18
visur matant sąsają su Dievu, 2.14
Tālavya-varṇos, apibrėžimas, 9.6
Tamas
apibrėžimas, 5.30, 10.21
žr. taip pat Neišmanymas, *guṇa*
„*Ta-pa*“, Brahmā išgirdo △, **9.6,** 9.6, **9.7,** 9.8
Tapasya, 3.23; *žr. taip pat* Askezė
Tapasvī, Brahmā geriausias △, 9.8
Tarnai
Dievo △. Žr. Bhaktai
Viešpaties jausmų △, 5.30
žr. taip pat Bhaktai
Tarnystė
atsidavimo Viešpačiui △. Žr. Atsidavimo Viešpačiui tarnystė.
materiali arba dvasinė, 1.15
materialistų, 3.19
neatsiejama gyvybės energijos dalis, 1.20
siela linkusi △, 1.15, 2.6
virāt koncepcijoje, 1.26
žr. taip pat Atsidavimo Viešpačiui tarnystė
Technologija
nenatūrali, 2.37, 5.24
„tamsoje“, 5.30
teisingas ir neteisingas △ panaudojimas, 2.36
Tejas, apibrėžimas, 5.30
„Televizija“, dvasinė, 9.35
Teorija. Žr. Žinojimas, spekuliatyvus
Tėvas ir paklusnus sūnus, 6.6
Tiesa
pažinimo procesas, 2.32
žr. taip pat Absoliuti Tiesa
Tigras, 9.2
Tikėjimas
atsižadėjimas sustiprina △, 2.5
dvasiniu mokytoju, 9.8, 9.32
ir bedievystė, palyg., 6.34
klausantis, **1.10,** 2.36
pažįstant Viešpaties didybę, 4.6
Tīrthānām, apibrėžimas, 6.3
Tyra atsidavimo Viešpačiui tarnystė, apibrėžimas, 3.9
kaip troškimų nebuvimas, 2.31
meilės apraiška △, 5.20
visiškai nepriklausoma, 6.7

Tyri bhaktai
atmeta grubią ir subtilią Viešpaties sampratas, 10.35
atsidavimas Viešpačiui, **7.46,** 7.46
bendravimas su △, 1.6, 8.5
dvasinio mokytojo nurodymai kaip △ gyvenimas, 8.5
Tyri bhaktai (tęsinys)
harmonijoje su Viešpačiu, 2.18
išbandymai, su kuriais susidūrė △, 8.6
jėga, 3.16
Krṣṇos šeimoje, 8.6
△ lygio pasiekimas, 2.31
lotosinės pėdos, 3.23
moko savo pavyzdžiu, 9.40
neatradinėja savų metodų, 2.18
nepamiršta Viešpaties lotoso pėdų, **8.6,** 8.6
nesavanaudiški, 2.31
nesiekia išsivadavimo, 2.18
neturi troškimų, 2.31, 3.9, 3.10
△ palaima, 2.37
Viešpats nužengia tam, kad suteiktų △ tyriems bhaktams, 7.26
palyginami su filosofiniu akmeniu, 9.35
paramahaṁsos, 3.14
pareiga, 3.20
pamokslauja nepaisant kliūčių, 8.6
puolusių *yogų* prieglobstis, 6.20
regi Viešpatį su meile, 9.35
ryžtingumas, 8.6
santykiai tarp △, 3.12
savybės, dvidešimt šešios, 3.13
savybės, kurių reikia siekiant tapti △, 4.1
sugeba apvalyti, 4.18
suvokia Viešpaties palaimos aspektą, 10.44
tarnystė △, svarba, 3.23
tobulas △ elgesys, 3.12
transcendentiški, 9.36
vengia išsigalvojimų, 4.21
Viešpats kaip asmenybė △, 4.14
Viešpats pamatomas △ malone, 7.8, **7.46,** 7.46
Tobulumas
askezės būtinos siekiant △, 9.23
Tobulumas (tęsinys)
Caitanyos principai △ pasiekti, 9.31
△ etalonas, 6.34
ir mokinių seka, 8.25
išsivadavimas nuo priežasčių ir pasėkmių dėsnio, 5.19
kaip atminimas apie Viešpatį, **1.6,** 1.6
mistinis △, devynios rūšys, 2.22
Tobulumas (tęsinys)
pasiekiamas
garbinant Viešpatį, 9.18
klausantis „Śrīmad-Bhāgavatam“, 9.4
šlovinant ir atmenant Viešpatį, 9.36
tinkamo bendravimo dėka, 10.41
tarnystės Viešpačiui △, 1.15
žr. taip pat Gyvenimo tikslas
Trancendentalistai
atsižadėjimas, 2.3-5
aukščiau karminės veiklos, 2.7
aukščiau reguliuojamųjų principų, **1.7**
grhasthos kaip △, 1.2
ir materialistai, palyg., 3.9
ir šventųjų vardų kartojimas, 1.11
kategorijos, 2.17
laisvai keliauja, **2.23,** 2.23
mistinės galios suklaidina △, 1.23
neofitai △,
garbinimas šventykloje skirtas △, 1.19
lyginami su ligoniais, 1.7
oṁkāra skirta △, 1.17
panteizmas skirtas △, 1.20
pirmoji „Śrīmad-Bhāgavatam“ dalis skirta △, 2.12
palaima, **1.7**
ryžtas, 2.3**, 2.4**
sannyāsa, 4.13
sau pakankami, 2.12
savybės, 2.18
siekia Dievo pažinimo, **2.18**
Viešpaties žaidimai patrauklūs △, **1.7,** 1.8, 1.9
žr. taip pat Bhaktai; *Paramahaṁsos;* Tyri bhaktai; Yogai
Transas
kartojant *oṁkārą,* 1.17, 1.18
panirus mintimis į Krṣṇą, 1.1
prisiminimai trikdo △, 1.18

Transas (tęsinys)
regint Viešpaties lotoso pėdas, 4.21
žr. taip pat Samādhi
Transcendentinis garsas, 9.8
Transcendentinis žinojimas. Žr. Žinojimas, dvasinis
Triloka, apibrėžimas, 6.19
Tripād-vibhūti, apibrėžimas, 6.17, 6.18, 9.10, 10.35
Trivikrama, Viešpats, 7.40
Troškimai
bhaktų, *karmių* ir *yogų,* 4.19
egoistiniai ir nesąnaudiški, 4.19
gyvybės požymis, 9.25
iliuziniai △, sąrašas, 7.6
impersonalistai neigia △, 9. 25
ir geismas, 3.10
ir gyvosios būtybės pavidalas, 1.15, 5.33, 7.49, 9.2
ir troškimų nebuvimas, palyg., 3.10
kaip amžini, 1.15
kilmė, 10.17
laikinos laimės △, 2.2
materialūs △
absoliutus žinojimas sunaikina △, **2.19**
△ atsisakymas, 2.31
kliūtis išsivadavimui, 2.21, 2.22
lyginami su sapnais, 9.2
neišsenkantys, 2.31
tarsi piktžolės, 2.30
Viešpats tik laikinai išpildo △, 3.9
tarsi apsvaigimas, 3.7
tobulumas, 9.25
Viešpaties △, 7.7
Viešpaties ir bhaktų △, 9.35
Viešpats išpildo gyvųjų būtybių △, 9.2, 9.25
Tulasī, **3.23,** 3.23
Turkai, 4.18
Turtai
askezė kaip △, 9.6
bhaktai gauna be pastangų, 7.4
dvasinis gyvenimas mainais į △, 7.18
kaip klaidingas tikslas, 2.3
prarandami Viešpaties malone, 9.23
Rāvaṇa neteisingai panaudojo △, 7.23
tampa baimės priežastimi, 6.18
teisingas △ panaudojimas, 4.2
Turtai (tęsinys)
△ troškimas, 1.20, 3.2-7
Vasu garbinami siekiant įgyti △, **3.2-7**
Viešpaties ir gyvųjų būtybių, palyg., 6.40-41
žr. taip pat Gerbūvis
„Tuščios kalbos“, 5.13

U

Udāra-dhīḥ, apibrėžimas, 3.10
Udgātā, apibrėžimas, 6.25
Ugnis
△ energijos, 1.24, 5.21
ir geležis, 10.45
ir šalutiniai △ produktai, 5.14, 10.45
kilmė, 5.26-29
planeta, **2.24**
sudegina plaštakę, 2.17
šiluma, šviesa ir △, 9.34
uždegama šventiko, 6.25
Umā, **3.2-7**
Upadharma, apibrėžimas, 7.37
Upanayana, apibrėžimas, 9.6
Upaniṣados, 7.43-45, 7.47
Upaniṣadų personifikacija, 6.18
Upāsanā-kāṇḍa, apibrėžimas, 9.42
Upāśṛṇot, apibrėžimas, 9.6
Upės, poveikis sveikatai, 10.29
Upės, šventos. Žr. Ganga, upė; Yamuna, upė
Urvaśī, **3.2-7**
Uttānapāda Mahārāja, 7.8
Uttarā, **4.1**
Užmaršumas
gyvųjų būtybių, 2.1
kūnas kaip △ įsikūnijimas, 6.21
miego metu, 1.15

V

Vagys, 4.17
Vaiduokliai, 3.23
Vaidūrya, Viešpatį puošiantis deimantas, 9.12

Vaikārika, apibrėžimas, 5.30
Vaikai
  atskiriamas nuo motinos nukerpant virkštelę, 10.28
  imituoja Dievybių garbinimą, 3.15
  ir mėnulis veidrodyje, 9.1
  laikini santykiai su △, 1.15
  mokomi celibato, 6.20
  nežino apie energijos šaltinį, 4.22
  pamiršta motiną, 2.6
  poreikis turėti △, 6.8, 10.26
  pradedamas tėvo sėkla, 10.45
  žaidimai, 5.32
Vaikuṇṭha. Žr. Dvasinis pasaulis
Vaisius, sunokęs, 7.51
Vaistai, daro poveikį kūnui, 3.17
Vaišyos, 1.37, 5.37
Vaiṣṇavai. Žr. Bhaktai
Vaiśvānara, planeta, **2.24**
Vaitarāni, upė, 2.7
Vaivasvata Manu, **7.12**
Vajrāṅgajī, 8.18
Vallabhācārya, 2.26
Valdovai
  gali kontroliuoti nepastebimai, 9.33
  galių šaltinis, 6.6
  Kirāta, 9.42
  Kṛṣṇa pažaboja bedievius △, **7.26,** 7.26
  nuolankumas Viešpačiui, 3.21
  Paraśurāma sunaikina niekingus valdovus, **7.22,** 7.22
  pareigos, 4.2, 7.22
  pasisavina tai, kas užkariauta, 7.17
  patikėtiniai, 9.15
  žr. taip pat Valdžia, lyderiai; Kṣatrijai
Valdžia
  asmenybiška △ prigimtis, 9.33
  ir visuomenės luomai, 8.16
  demokratinė, 7.9
  dvasinė △ atsakomybė, 7.22, 7.38
  ir visuomenės luomai, 8.16
  lyderiai
    ateistiški △, 3.19
    degradacija, 2.6, 7.38, 9.36
    ir Dievo sąmonė, 4.17, 6.6
    kuria nerealius planus, 3.11
    neturi žinių apie kitą gyvenimą, 1.15, 1.16
    pareiga, 3.11
Valdžia (tęsinys)
  lyderiai (tęsinys)
    vedinėje visuomenėje, 1.37
    žr. taip pat Valdovai; Kṣatrijai; *Varṇāśrama-dharma*
  neregima △ kontrolė, 9.33
Valstybė. Žr. Vyriausybė
Valtis vandenyne ir gyvoji būtybė materialiame pasaulyje, palyg., 8.21
Vāmana, Viešpats
  Bali atsidavimas △, 7.17, **7.18,** 7.27
  narsa, 7.40
„Vāmana Purāṇa“, 7.9
Vānaprastha (gyvenimas atsižadėjus), 1.15, 1.16, 6.20, 7.6
Vānaprastha-āśramas, 1.15, 1.16, 6.20
Vandenynas
  bangos ir purslai, 1.4
  Garbhodakos, 7.1
  ir sveikata, 10.29
  materiali egzistencija kaip △, 8.21
  nektaro △, **8.26**
Vanduo
  kilmė, **5.26-29**
  materialus ir dvasinis, 2.28
Varāha, Viešpats, **7.1,** 7.1
Varāha-kalpa, apibrėžimas, 10.47
Vardai Viešpaties
  absoliuti △ prigimtis, 1.5
  žr. taip pat Šventųjų Viešpaties vardų kartojimas; Aukščiausias Viešpats, vardai
Varlė
  △ liežuvis, **3.20**
  suvokimas, 10.42
  šulinyje, 5.10
Varṇāśrama-dharma
  atsidavimo Viešpačiui tarnystė kaip △ pagrindas, 8.16, 8.18
  įgyvendinimas, 4.18
  ir atsižadėjimas, 2.4, 7.6
  ir išsilavinimas, 2.5
  ir kūno dalys, analogija, 8.16, 9.36
  ir labdara, 2.5
  lytinio gyvenimo atsižadėjimas △, 6.20
  mokymas △, 1.15, 1.16
  padaliniai, 1.37, 5.37, 8.16, 9.36
  šiuolaikinė, degradavusi, 7.38
  vadovauja brahmanai, 7.9

Varṇāśrama-dharma (tęsinys)
visuotinio klestėjimo valstybė, 7.9
Varuṇa, 1.30 **3.2-7; 7.31,** 7.31, 10.18, 10.19
Vasu, **3.2-7**
Vāsudevāya, apibrėžimas, 1.0
Vasudeva-sattva, apibrėžimas, 2.30
Vāsudeva, Viešpats, 7.23
Saṅkarṣaṇos ekspansija, 4.10
visur esantis, 6.32
žr. taip pat Aukščiausiasis Viešpats
Vātsalya (tėviška meilė), 7.4, 7.27
Veda, apibrėžimas, 5.15; *žr. taip pat* Vedos
Veda-garbha, apibrėžimas, 4.25
„Vedānta-sūtra“
apibrėžimas, 5.37, 6.35
impersonalistai neteisingai suvokia △, 5.20, 5.24
Vyāsa nepatenkintas užrašęs △, 6.35
„Vedānta-sūtra“ apie
Brahmaną, 10.45
gyvybės požymius, 9.36
palaimą, 6.18
šventraščius, 5.15
visa ko ryšį su Viešpačiu, 9.34
Vedāntistai, Viešpats pranoksta △, 6.35
Veda-pāraga, apibrėžimas, 3.17
Vedhase, apibrėžimas, 4.24
Vedinė literatūra
apauruṣeya, 4.22
atgaivina atmintį, 4.24
aukų atnašavimai kaip △ nurodymas, 1.37
aukų atnašavimas △, 7.32
autoritetinga, 3.11
dorovinga veikla, keturios rūšys, 8.21
esmė, **2.34,** 10.6
impersonalizmas △ paneigiamas, 10.45
ir Hayagrīva, **7.11**
įstatymų rinkinys, 7.9
kaip transcendentinė šviesa, 10.3
karminė veikla △, 4.3-4
klausymosi svarba, 2.36
„Mahābhārata“ ir „Rāmāyaṇa“ kaip △, 3.14
medicinos žinios △, 7.21
ne bhaktai neteisingai aiškina △, 8.27, 8.28
padaliniai, 3.14, 9.42
paklydimas, kylantis iš △, **2.2**
Vedinė literatūra (tęsinys)
skirta Kali-yugai, 7.36
sudvasina visuomenę, 3.14
„Śrīmad-Bhāgavatam“ kaip △ pagrindas, **1.8**
tikėjimas △, 3.11
tikslas, 1.3, **5.15,** 5.15, 6.42, 7.26, 8.20
transcendentinio garso simbolis, 4.22
Viešpaties įsikūnijimai patvirtinami △, 8.17
žmonių visuomenei, 2.36
žr. taip pat Šventraščiai; Literatūra (raštai)
Vedinis aukų atnašavimas, komponentai △, **6.24-27**
žr. taip pat Aukų atnašavimas
Vedinis žinojimas
amžinas, 2.32
Kṛṣṇa pateikė △, **2.32,** 2.32
pasiekia mokinių seka, 2.27, 2.32, 4.23
pripažinimas, tikslingumas, 2.26
rāsa-līlā suvokiama △, 4.24
suteiktas Brahmai, 4.22
tikslas, 2.27
Vedybos
ir dvasinis mokytojas, 7.6
Umā garbinama, kad padėtų △, **3.2-7**
žr. taip pat Šeimyninis gyvenimas
Vedos
brahmanams, 5.37
ir motina, palyg., 6.37
išeina iš Brahmos burnos, **7.12**
sudarytojas, 2.26, **4.24,** 4.24
tikslas, 4.1
žr. taip pat Vedinė literatūra
Vedų himnai, 6.23
Veidrodis, mėnulio atspindys veidrodyje, 9.1
Veikla
bhaktai transcendentiški △, 3.12
išaukština arba veda į nuopolį, 8.14
kaip įgimto instinkto apraiška, 5.22
karminė △
aukų atnašavimas kaip △, 6.26
įvardijimų pasaulyje, 2.3
kaip *bhukti-kāmi,* 4.19
karminės △ pasekmės, 2.7
kvailas užsiėmimas, 2.3
neduoda ramybės, 6.40-41

Veikla (tęsinys)
karminė △ (tęsinys)
prisirišimas prie △, 1.5
pusdievių garbinimas kaip △, 2.7
„suteršta“ širdis, 1.22
vardan Viešpaties, 1.5
žr. taip pat Pareiga; Karma
skirta Viešpačiui, 9.36. *Žr. taip pat* Atsidavimo Viešpačiui tarnystė
šaltinis, **5.22, 5.23**
šiuolaikinio žmogaus △ rezultatas, 10.25
vardan Kṛṣṇos, 7.31
Viešpaties △. Žr. Kṛṣṇa, žaidimai; Aukščiausiasis Viešpats, žaidimai
Vėjas išsklaido debesis, **10.43**
Velnio kalvė, protas kaip △, 2.7
Vena Mahārāja, **7.9,** 7.9
Venera, planeta, 8.14
Venos prakeikimas, **7.9,** 7.9
Verslininkai, 3.19. *Žr. taip pat Vaišyos*
Vėžlys, Viešpaties įsikūnijimas △ pavidalu, **7.13,** 7.13
Vibhūti-bhinnam, apibrėžimas, 4.8
Vidhi-bhakti, apibrėžimas, 3.24, 9.31
Vidyā, apibrėžimas, 6.21
Vidyāt, apibrėžimas, 9.34
Vidura, 9.33, **10.49-50**
Vienovė
beasmenis suvokimas apie △, 9.33
gyvųjų būtybių △, 1.36, 1.37
įvairovėje, 6.22
laikina, 2.31
ne bhaktai siekia △, 9.30
nepilnas žinojimas, 6.21
nusivylimas skatina siekti △, 10.12
paskutiniai mąstai, 9.30, 9.33, 9.34
pseudo bhaktai siekia △, 2.18
sielos ir Supersielos △, 1.39
Viešpaties ir gyvosios būtybės △, 8.7, 9.3, 9.25, 10.13
Viešpaties ir gyvosios būtybės troškimų △, 9.25
žr. taip pat Impersonalizmas; Išsivadavimas
Vienovė ir skirtybė
Caitanya moko △, 4.21
filosofinė △ doktrina, 6.13-16
patvirtinamos *Puruṣa-sūktoje,* 6.13-16
Viešpaties atstovas. Žr. Dvasinis mokytojas
Viešpaties buveinė. Žr. Brahmaloka; Dvasinis pasaulis
Viešpaties buveinės durininkai, 9.16
Viešpaties įsikūnijimai. Žr. Aukščiausiasis Viešpats, △ įsikūnijimai
Viešpaties kūnas. Žr. Aukščiausias Viešpats, kūnas
Viešpaties muzikinė klausa, 1.36
Vigraha, apibrėžimas, 6.33
Vikalpa, apibrėžimas, 10.46
Vipaścita, apibrėžimas, 10.35
Virajā, upė, 9.10
Virakti, apibrėžimas, 3.24
Virāṭ-puruṣa, 6.1**, 8.11,** 10.17
Virāṭ-rūpa, 5.35; *žr. taip pat* Viešpaties Visatos pavidalas
Virvė, palaikyta gyvate, 9.10, 9.34
Visarga, apibrėžimas, **10.3**
Visata
△ „apyaušris“, 5.21
apvalkalai, septyni, 1.25, 2.28
ašis, 2.25
atsiranda iš Viešpaties kūno porų, 8.8
Bali Mahārāja užvaldo △, 7.17
Brahmā atkuria △, **9.39**
Brahmā žino viską apie △, 5.3
dydis, 5.40-41
egzistavimo trukmė, 6.42
Ganga apvalo △, 7.40
gyvosios būtybės △, rūšys, **10.37-40**
išbaigta visuma, 5.37
išmintingas gyvenimas △, 4.8
kaip Pats Viešpats, **6.39,** 6.39
kančios △, 2.37, 6.36
kiekis ir kilmė, 1.25
komponentai, 6.42
Kṛṣṇos burnoje, **7.30,** 7.30
kūrėjas ir antrinis kūrėjas, **5.11**
lyginama su
banjano sėkla, 5.11
elektros energija, 4.6
futbolo kamuoliu, 1.25, 6.11
garstyčios grūdeliu, 6.18

Visata (tęsinys)
mahat-tattvoje, 9.10
Mahā-Viṣṇu kaip △ šaltinis, 10.3
naikinimas. Žr. Naikinimas, visatos
Nārada klausia apie △, 5.2-8
Pādma-kalpoje (dabar), **10.47**
pagrindas, **5.11,** 5.11, 5.21, 6.31
paskirtis, 5.21, 6.42
pasklidusi Viešpaties energija, 9.27
pieno vandenynas △, 7.13
pirminė priežastis, 6.33
planetos △. Žr. Planetos
priežastis ir pasėkmė,
intelektas sukelia △, **5.2,** 5.2
sukuria jusles ir elementus, 5.25-29
sandara, 7.1
sukūrimas △. Žr. Materiali kūrinija
tamsa △, 9.34, **10.21,** 10.21
transformacijos △, 5.22
△ valdovas, 4.20
Vāmana praduria △, 7.40
Viešpats įkvepia gyvybę △, 5.33, 5.34
Viṣṇu įeina į △, **10.10**
vystymasis, 5.22, 5.25-31
žinojimas apie praeitį, dabartį ir ateitį, 5.3
Visatos naikinimas, 2.26, 5.34
dalinis △, 7.12
gyvųjų būtybių likimas △ metu, 5.34, 6.11
priežastis, **2.26**
Rudra atlieka △, 10.43
sielos △ metu, 10.6
tarsi liūčių sezonas, 5.21
Visatos pavidalo kūrimas
alkio ir troškulio, **10.17**
arterijų, **10.29**
ausų, **10.22**
bambos, **10.28**
burnos, **10.17**
fizinės jėgos, **10.15**
genitalijų, **10.26**
gyvybinės energijos, **10.15**
Indros, **10.24**
išeinamosios angos, **10.27**
jėgos, **10.24**
jutimų energijos, **10.15**
kalbos, **10.19**
kaulų, **10.31**
Visatos pavidalo kūrimas (tęsinys)
klausos, **10.22**
kojų, **10.25**
kraujo, **10.31**
kvėpavimo, **10.20**
liežuvio, **10.18**
lytėjimo, **10.23**
lytinio potraukio, **10.26**
medžių, **10.23**
mėnulio, **10.30**
mirties, **10.28**
Mitros, **10.27**
odos, **10.23**
oro, **10.20**
pilvo, **10.29**
plaukų, **10.23**
Prajāpačių, **10.26**
priedermės, **10.25**
proto, **10.30**
proto galios, **10.15**
rankų, **10.24**
riebalų, **10.31**
ryžto, **10.30**
saulės, **10.21**
skonio, **10.18**
širdies, **10.30**
šnervių, **10.20**
šviesos, **10.21**
troškimų, **10.30**
ugnies, **10.19**
žarnyno, **10.29**
Visų priežasčių priežastis, **7.50**
Viśate, apibrėžimas, 6.35
Viśeṣaṇam, apibrėžimas, 10.34
„Viṣṇu Pūrana“ apie
Vāsudevos atminimą, 9.36
gyvąsias būtybes, 10.12
Viešpaties energijas, 1.24
Viešpaties plaukus, 7.26
Viṣṇu, Viešpats
buveinė, 1.28
dorybės *guṇos* įsikūnijimas, 5.23, 7.39
ekspansijos, 2.8
garbinimas šventykloje, 1.19
ir Brahmā, 10.36
vadovauja išorinės energijos veikimui, 4.10
kaip *Yajña-pati,* 4.20
meditacija į △, **1.19, 1.20**

Viṣṇu, Viešpats (tęsinys)
oṁkara tapati △, 1.19
saugo, 9.28
vadovauja išorinės energijos veikimui, 4.10
žr. taip pat Garbhodakaśāyī Viṣṇu; Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu; Kārānodakaśāyī Viṣṇu; Mahā Viṣṇu; Puruṣa-avatāros; Aukščiausias Viešpats
„Viṣṇu-yamala Tantra“ apie šventuosius vardus, 1.12
Viṣṇurata, apibrėžimas, 8.27
Viṣṇu-sahasra-nāma, 7.5
Viṣṇu-tattva
apibrėžimas, 1.19
Dievo Asmens ekspansijos, 7.26
Rāmos broliai kaip △, 7.23
Viśvadeva, **3.2-7**
Viśvāmitra Muni, 1.18
Viśvanātha Cakravarti Ṭhākura apie
dabartinę *kalpą,* 10.47
guru kvalifikaciją, 3.22
lytinį gyvenimą, 2.12
paramahaṁsas, 4.13
veidmainius, 2.18
Viešpatį ir Jo palydovus, 4.24
Viešpaties įsikūnijimą šerno pavidalu, 7.1
Viešpaties žaidimus, 4.10
Viešpaties žaidimus Vṛndāvanoje, 10.10
Viśva-rūpa, apibrėžimas, 10.35
Višnuizmas, 4.21
Vyalīkam, apibrėžimas, 4.20
Vyāsadeva
ant Sarasvatī upės krantų, **9.45**
Nārada moko △, 9.45
priklauso mokinių sekai, 8.25
sudarė vedinę literatūrą, **7.36**
Śukadeva įgijo žinojimą iš △, 1.8
Vedų sudarytojas, 2.26, 4.24
Vyavasāyātmikā buddhiḥ, apibrėžimas, 4.3-4
Vyrai po žmonos padu, 3.19
Vokietija, *Hūnai* △, 4.18
Voras pina voratinklį, **5.5,** 9.28
Voroncovas-Veljaminovas, Borisas, 4.8
Vṛndāvana
gyventojai, 7.31
Gosvāmiai (šeši) △, 2.5
rāsos šokis △, 7.6, 7.33
tamarindo medis △, 3.18
žaidimai △, dvasiškai pažengusiems, 10.10
Vṛṣalos, apibrėžimas, 7.38

Ž

Žemė kaip elementas
atsiradimas, 5.26-29
sukurta iš kvapo, 2.28
Žemės planeta
Bhārata-varṣa, 7.10
Bhūrlokoje, 5.40-41
eksploatavimas, 2.2
garbinimas, **3.2-7,** 6.23
gręžiniai △, 7.1
ir Pṛthu, **7.9**
Viešpaties įsikūnijimas šerno pavidalu išgelbsti △, **7.1, 7.1**
Žinios (žinojimas), apibrėžimas, 2.12
apie sielą, **10.22,** 10.23
apie sielą ir Supersielą, 6.21
apie Viešpatį. Žr. Žinojimas apie Aukščiausiąjį Viešpatį
atsižadėjimas kaip △ požymis, 2.12
aukščiau juslių, 2.26
be atsidavimo Viešpačiui nenaudingos, 9.36
bhaktai siekia △, 8.16
cetana, 9.38
dvasinės △
autoritetai, 6.37
dvasinis mokytojas reikalingas △ įgyti, 1.8, 4.6, 4.10
ir *oṁkāra,* 1.17, 1.18, 1.19
išorinė energija slepia △, 5.19
įgyti reikalingas nuolankumas, 1.10, 3.20
įsisavinamos dalimis, 4.22
kliūtys △ suvokimo kelyje, 2.18
materialus ego užgožia, 5.24
meditacija į *virāṭ-rūpą* padeda įgyti △, 1.24

Žinios (žinojimas) (tęsinys)
dvasinės △ (tęsinys)
pagrįstos logika, 3.20
raida, 1.11, 4.24
retai įgyjamos, 3.1
visa apimančios, 5.2
pasekmė, 3.12
pasiekiamos tik dorybėje, 1.20, 5.24
pasitenkinimas △, 1.7
patenkina sielą, **3.12**
pienas būtinas, norint įgyti △, 5.37
pranoksta asketizmą ir mistines galias, 6.35
pranoksta eksperimentinį žinojimą, 3.11
proporcingos tarnystei, 6.38
Supersiela suvokiama gilinant △, 1.9
suvokimas, 1.10
šventyklų poreikis, 2.6
šventraščiai pateikia △, 5.15
teorijoje ir praktikoje, 3.22
tyrumas, 4.21
vaisiai, 3.17
visiems pasiekiamos, 4.18
Viešnu garbinimas, siekiant įgyti △, **3.8**
dvasinės △ įgyjamos
garbinant Dievybes, 3.22
kai juslės nurimę, **6.40-41**
kartojant Viešpaties vardus, 1.11, 1.12
nuolankiai užduodant klausimus, 5.1
nuolankumo dėka, 4.21
pasiaukojimo dėka, 6.35
pasitelkus intelektą, 2.35
tarnaujant Viešpačiui su atsidavimu, 4.12
galutinis tikslas, 1.6
įgyjamos
tarnaujant Viešpačiui su atsidavimu, 2.12, 7.3, 9.31
autoritetų malone, 7.13
lytėjimo pojūčio dėka, 10.23
Viešpaties malone, 9.5, 9.31, **9.32**
išdidumas turint △, 9.36
kaip △ gaunamos, 1.10, 2.26
Žinios (žinojimas) (tęsinys)
neofitams būtinos, 9.36
neteisingai panaudojamos, „katės ir šunys“, 9.36
nusipirkti už pinigus neįmanoma, 5.1
saṁvit, 6.19
spekuliatyvios (empirinės) žinios
Absoliuti Tiesa aukščiau △, 9.31
apvalo dalinai, 8.5
ateistų △, 5.2
bhaktai atmeta △, 9.18
bhaktai aukščiau △, 2.18
Brahmano suvokimui, 1.9
dvasinis pasaulis nepažinus △, 10.34
ir atsidavimas Viešpačiui, palyg., 7.43-45
ir atsidavimo Viešpačiui tarnystė, 2.33, 6.36, 7.48
ir vedinis žinojimas, palyg., 4.25
kaip pančiai, 9.29
„mankšta“ intelektui, 9.34
mokslinės teorijos kaip △, 9.34
netobulos, 8.25
nuvilia, 7.43-45
sausos, 8.26
„šulinio varlės“ logika, 5.10
tarsi gyvulio nešulys, 9.36
Viešpats aukščiau △, **4.8,** 4.8, 6.38, 6.39
Viešpats nepasiekiamas △, 6.40-6.41, 9.34, 9.35
tiesiogiai iš Viešpaties, 9.29
tobulumas, 9.29
už △ visada slypi asmenybė, 9.38
Vedinės △,
amžinos, **2.32**
ausys skirtos suvokti △, 10.22
Brahmā skleidžia △, 9.19
kaip gaunamos △, 2.26
Kṛṣṇa perteikė △, **2.32,** 2.32
pasiekia mokinių seka, 2.27, 2.32, 4.24
prasmė,
rāsa-līlā suvokiama △, 4.24
Viešpats pažadina △, 4.22
žemyneigės. Žr. Mokinių seka
Žinojimas apie Aukščiausiąjį Viešpatį
gyvosioms būtybėms apribotas, 7.3, 9.42

Žinojimas apie Aukščiausiąjį Viešpatį (tęsinys)
įgyjamas
askezių dėka, 9.4, 9.23
atsiduodant Viešpačiui, **7.42, 7.43-45,** 7.43-45
atsižadėjimo dėka, 9.37
iš dvasinio mokytojo, 8.24, 9.8, 9.36, 9.43
iš *yogamāyos,* 7.30, **7.43-45,** 7.43-7.45
iš Śukadevos, 8.25
klausant „Śrīmad-Bhāgavatam“, 7.52, 8.24
meilės dėka, 9.35
mokinių seka, 7.51, 8.1, 9.28, 9.37, 9.43
nuoširdaus ryžto dėka, 9.36
nuoširdumo dėka, 9.24
patenkinant *guru,* 9.43
tarnaujant *guru,* 9.43
tarnaujant Viešpačiui su atsidavimu, 8.5, 9.5, 9.18, 9.36
tikint dvasiniu mokytoju, 9.8, 9.32
tyro bhakto malone, 7.8
Viešpaties malone, 8.16, 8.25, 9.31, **9.32,** 9.32, 9.34
ir žmonių aklumas, 7.52
kliūtys, penkios, 9.9
materialūs prisirišimai riboja △, 8.4
nepavydžioms sieloms, 9.18
pakopos, trys 9.45
pamokslautojams, 9.19
paramahaṁsoms, 9.18
paslaptis, 9.35
pilnas ir nurodantis į asmenį, 9.38
savyje pasitenkinimą radusioms sieloms, 9.37
slėpiningas, **9.31,** 9.31
šaltinis, 8.25
talpina savyje žinojimą apie viską, 9.5
tikslas, 7.5
valstybė atsakinga už △ skleidimą, 7.22
žr. taip pat Savęs suvokimas; Dvasinis pasaulis
Žmogaus gabumai, jų šaltinis, 5.17
Žmonės
askezė, 9.6
Žmonės (tęsinys)
bedievystė, 2.6
dvasinės △ vertybės, 3.19
dviejų rūšių iliuzijoje, 9.3
žr. taip pat Sąlygotos sielos
gali gimti kiaulės kūne, 10.19
gyvenimo prasmė, 1.3, 1.4, 1.12, 1.13, 1.36, 1.39, 3.1, 6.11, 6.36
žr. taip pat Gyvenimo tikslas
gyvenimo tikslas, 7.22
ir savęs pažinimas, 7.6
įstatymų kodeksas △, 1.36
klaidos, 2.1
laiko vertė, 2.3, 3.17
liežuvis, jo paskirtis, 3.20
maistas, skirtas △, 3.19
menas, mokslas ir poezija, skirti △, 2.4
mirties akivaizdoje, **1.6**
nauda, 3.19
pavidalai, skaičius, 9.2
persikūnijimas, 10.19
polinkis skaityti, 3.14
polinkis tarnauti, 1.15
puolę △ lyderiai, 9.36
religingumas, požymiai, 7.37
savęs pažinimas kaip △ tikslas, 7.6, 9.6
savybės, 3.19
šiuo metu. Žr. *Kali-yuga*
šventraščiai, skirti △, 10.4
tobulumas,
etalonas, 6.34
išsivadavimas kaip △, 5.19
Viešpaties atminimas kaip △, **1.6,** 1.6
Varṇāśrama-dharma, skirta △, 1.15, 1.16
žr. taip pat Gyvos būtybės; Visuomenė, žmonių
Žmogus planuoja, o Viešpats nusprendžia, 10.20
Žmonių visuomenė
ateistinė propaganda △, 3.14
aukštesnių klasių pareiga △, 7.38
bedievystė △, 2.6, 7.39
bhaktai kaip △ lyderiai, 4.18
brahmanai kaip △ sergėtojai, 7.9
dvasinis △ tikslas, 6.26
gerovė △, 4.20
Indijoje, 3.14

Žmonių visuomenė (tęsinys)
ir kūnas, palyg., 8.16
Kali-yugoje, 7.36
kančios △, priežastis, 2.37
klaidingas egoizmas △, 6.6
kurios pagrindas – lytinis gyvenimas, 6.20
labdaringa veikla △. Žr.: Labdaringa veikla
„Manu-saṁhitā“ kaip △ įstatymai, 7.9
menai △, 2.4, 4.24
negyva be Dievo sąmonės, 7.38
pagrįsta šeimos gerove, 1.6
paprastas gyvenimas ir išaukštintas mąstymas yra būtini △, 2.3, 2.4, 2.37
poreikiai, 2.37
progresas, 2.4
puolę △ lyderiai, 9.36
padaliniai △, paskirtis, 1.37, 5.37
žr. taip pat Varṇāśrama-dharma
Žmonių visuomenė (tęsinys)
struktūra, 1.16
šiuolaikinė △,
nenatūrali, 5.30
lyginama su gyvuliais, 3.14, **3.19,** 3.19, 7.18, 7.38, 7.52
užmiršusi apie sielą, 3.1
žr. taip pat Kali-yuga
šiuolaikinė literatūra gadina △, 7.15
šventraščiai △, 2.36, 3.1
taikos formulė, 1.36, 5.37
varṇāśrama-dharma △, 7.6, 7.9
vedinė △, jos tikslas, 9.36
vediniai raštai sudvasina △, 3.14
vystymasis, 7.18
žr. taip pat Civilizacija, žmonių; Žmogiškosios būtybės; *Varṇāśrama-dharma*
Žuvis, Viešpaties įsikūnijimas △ pavidalu, **7.12**
Žuvys veržiasi į vandenyną, 2.31